

INTRODUCCION

En este primer tomo, reedición de una primera serie publicada hace 11 años, se incluyen 216 piezas documentales, procedentes de diversos archivos; quedarán para el segundo los restantes, hasta 422, más los índices de toda la obra, cuyo contenido abarca fuentes datadas entre 1225 y el final del siglo XIV.

Los documentos están redactados en un “gascón u occitano circunscrito a los burgos de francos de Pamplona, Estella y Sangüesa”¹. Esta lengua gozó de general difusión, salvo raras excepciones, como algunos documentos gascones o bearneses; y es un occitano administrativo, una koiné, lo mismo que existió otra koiné trovadoresca². El estudio de esa lengua escrita tiene especial interés en Navarra, sobre todo si se puede conducir a determinar el por qué y la extensión de su uso. Porque el navarro es “un pueblo que se expresa por escrito en un idioma que no es el que se habla, y que el suyo se le escapa a través de los documentos”³. Incluso puede afirmarse que “la causa principal de la conservación del occitano en Navarra fue su enquistamiento inicial en territorio vascohablante”⁴; “el mantenimiento por los pobladores francos de sus hablas originarias se debió fundamentalmente a la profunda diferenciación respecto a la lengua autóctona del lugar de asentamiento”⁵.

La lengua occitana usada en documentos navarros muestra en ellos caracteres bastante uniformes, excepto en las zonas NO. y N. del reino. Los documentos de estas zonas⁶ tienen un idioma sensiblemente distinto al del resto, idéntico al gascón de Guipúzcoa y Ultrapuertos y notoriamente diferente al bearnés empleado en las ciudades de Navarra y de Jaca o zonas aragonesas próximas, una de las entradas en Navarra del camino de Santiago. Juan de Erro, vecino de Pamplona, notario público y jurado de la Curia y Obispado, llamaba a ese idioma “lengua charlina”, en 1535⁷. Con el latín y los romances navarro y francés es una de las cuatro lenguas usadas en textos documentales y literarios de Navarra en los siglos XIII y XIV. Los textos en este idioma son los menos conocidos, en cuanto al escaso número de ellos que han merecido atención a los investigadores y también en lo referente a publicaciones que los incluyen.

Los textos documentales recogidos son fuentes de primera mano no solo para el estudio de la lengua, sino también para el del nacimiento y desarrollo de la institución notarial y para la aplicación del derecho foral, en su doble vertiente de lo civil, penal o procesal por un lado, y lo referente al derecho de los francos y burgueses, sobre todo en lo económico. Y ello porque son testimonios antiguos, los primeros en su carácter de documentos de aplicación del Derecho romano-canónico, tras el fenómeno de su recepción en occidente.

La lengua occitana se hace cada vez menos frecuente en la documentación a partir de la segunda mitad del siglo XIV. No obstante, su uso no desaparece completamente hasta la época de los últimos representantes de la dinastía real de Navarra, cuyos testamentos son redactados en bearnés.

NOTAS

1. LACARRA, *Historia del reino de Navarra en la Edad Media*, Pamplona 1976, pág. 350.

2. GONZALEZ OLLE, “La lengua occitana en Navarra”, revista *Dialectología y Tradiciones Populares*, XXV, 1969, pág. 285-300.

3. LACARRA, *Vasconia medieval*, San Sebastián 1957, pág. 9.

4. GONZALEZ OLLE, o.c., pág. 299.

5. Ibidem, pág. 297.

6. Por ejemplo, doc. nº 121, 139, 142, 170 y 178. En algunos (nº 2, 3, 6) se puede advertir la huella de algunos balbucesos galorromances al introducirse en Navarra.

7. Copia de documento de 1346, publ. GARCIA LARRAGUETA, *Archivo parroquial de San Cernin de Pamplona, Colección diplomática hasta 1400*. Pamplona 1976, nº 23 (pág. 87-113). Cf. doc. n.º 303.

8. ANTHONY-COURTEAULT, *Les testaments des derniers rois de Navarre*, Toulouse-Paris 1940, publica 5 testamentos (Francisco Febo, Magdalena de Francia, Catalina de Foix, Juan de Albret y Ana de Albret), redactados en bearnés entre 1483 y 1532.

FUENTES Y BIBLIOGRAFIA. ABREVIATURAS Y SIGLAS.

Archivos

ACP	=	Archivo Catedral de Pamplona
ACR	=	Archivo de la Colegiata de Roncesvalles
ADP	=	Archivo Diocesano de Pamplona
AGN	=	Archivo General de Navarra
AHN	=	Archivo Histórico Nacional. Madrid
AME	=	Archivo Municipal de Estella
AMO	=	Archivo Municipal de Olite
AMP	=	Archivo Municipal de Pamplona
AMT	=	Archivo Municipal de Tudela
APS	=	Archivo Parroquial de Santa María de Sangüesa
ASC	=	Archivo Parroquial de San Cernin. Pamplona
BSS	=	Biblioteca del Señorío de Sarria. Puente la Reina
CMP	=	Casa Martija. Puente la Reina.

BIBLIOGRAFIA

ALBIZU.- *Catálogo general del archivo de la parroquia de San Saturnino de Pamplona*. Pamplona 1950.

ANTHONY-COURTEAULT.- *Les testaments des derniers rois de Navarre*. Toulouse-París. 1940

ARIGITA.- *La Asunción de la Sma. Virgen y su culto en Navarra*. Madrid 1910.

BERROGAN.- "Documentos para el estudio de las instituciones políticas de Navarra durante las dinastías de Champagne y de Francia", AHDE, VI, 1929, 462-522.

BRUTAILS.- *Documents des Archives de la Chambre de Comptes de Navarre*. París 1890.

- Catálogo = CASTRO e IDOATE. *Catálogo del Archivo General de Navarra. I.Comptos.* Pamplona 1952-1970. 52 vol.
- DIAZ Y DIAZ.- *Puente la Reina y Sarria en la Historia.* Sarria, 1977.
- FUENTES.- *Catálogo del Archivo Municipal de Tudela.* Tudela, 1947.
- GARCIA LARRAGUETA.- *Archivo parroquial de San Cernin de Pamplona. Colección diplomática hasta 1400.* Pamplona, 1976.
- GARCIA LARRAGUETA.- *El gran priorado de Navarra de la Orden de San Juan de Jerusalén.* Pamplona, 1957. 2 vol.
- GONZALEZ OLLE.- “La lengua occitana en Navarra”, *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares*, XXV, 1969, 285-300.
- GOÑI GAZTAMBIDE.- *Catálogo del Archivo Catedral de Pamplona.* Pamplona 1965. Citado: GOÑI, *Catálogo.*
- GOÑI GAZTAMBIDE.- “Nuevos documentos sobre la Catedral de Pamplona”, *Príncipe de Viana*, 14, 1953, 322-323.
- GOÑI GAZTAMBIDE.- “Los obispos de Pamplina en el siglo XIII”, *Príncipe de Viana*, 18, 1957, 41 y ss.
- HUARTE.- “Carta testimonianz de aquel que ardí la población de Pamplona”, *BCDMN*, I, 1927, 246-252.
- IBARRA.- *Historia de Roncesvalles.* Pamplona, 1936.
- IDOATE.- *Catálogo de los Cartularios reales del Archivo General de Navarra.* Pamplona, 1974. Citado: IDOATE, *Catálogo de Cartularios.*
- IRURITA.- *El municipio de Pamplona en la Edad Media.* Pamplona, 1959.
- JIMENO Y JURIO.- “El libro del Patronato de Santa María de Sangüesa”, *Príncipe de Viana*, 34, 1973, 233-307.
- LACARRA.- *Las peregrinaciones a Santiago de Compostela.* Madrid, 1948. 3 vol.
- LACARRA.- “Ordenanzas municipales de Estella. Siglos XIII y XIV”, *AHDE*, 5, 1928, 434-445.
- LACARRA.- *Historia del reino de Navarra en la Edad Media.* Pamplona, 1976.
- LACARRA - MARTIN DUQUE.- *Fueros derivados de Jaca. 2. Pamplona.* Pamplona, 1975.
- LEROY.- “Una familia de burgueses de Pamplona en la primera mitad del siglo XIV: los Cruzat”, *Príncipe de Viana*, 1974, 436-437.

MARICHALAR.- "Documentos inéditos". BCDMN, 9, 1912, 49-51.

MARICHALAR.- *Colección diplomática del rey don Sancho VIII el Fuerte de Navarra*. Pamplona, 1934.

MARTIRENA.- *Catálogo documental de la Real Colegiata de Roncesvalles (1301-1500)*. Pamplona, 1979.

MORET.- *Anales del reino de Navarra*. Tolosa, 1890. Vol. 3

MUNITA.- "*Libro Becerro*" del monasterio de Santa María de La Oliva. *Colección documental (1132-1500)*. San Sebastián, 1984

OSTOLAZA.- *Colección diplomática de Santa María de Roncesvalles, 1127-1300*. Pamplona, 1978.

OYENART.- *Notitia utriusque Vasconiae*. París 1656.

Testaments provençaux du Moyen Age. Documents paléographiques, par J. BROU, J. FABRE, L. MARTIN, B. MONTAGNES, sous la direction de Arnaud RAMIERE DE FORTANIER. Marseille, 1979 (169 pág; facsímiles y transcripción de 11 testamentos, 1354-1516).

YANGUAS Y MIRANDA.- *Diccionario de antigüedades*. 2ª ed. Pamplona, 1964.

ZORRILLA.- *Indice de los documentos antiguos del Archivo Municipal de Estella*. Estella, 1914.

1

1225, julio 23.

El obispo de Pamplona, don Remiro, compra a don García, abad de Castellón ciertas heredades por 325 sueldos sanchetes.

ACP, Libro Redondo, fol. 212v-213r (prácticamente ilegible).
Cf. GOÑI, Catálogo, n.º 503.4

In nomine Domini. Aquesta es carta e remembraça de la compra / (fol.213r) (3 lineas ilegibles) de la una part con lo riuo que... / ⁵ et de l'altra part es prop de las estacas / ⁶ dre del molin draper del rei, tot entegrament / ⁷ mas parez assi com estan en raçon / ⁸ que pertaynen ad aquel ortal e ... / ⁹ poblat del cel entro ad abisme, con ... / ¹⁰ nes nengun teteniment / ¹¹ als ... et XXV soltz de sanchetz / ¹² nin / ¹³ de / ¹⁴ fuer que este / ¹⁵ Sancho et de / ¹⁶ Arnalt Bos et ... post ... / ¹⁷ fillo del merino, Don bispe de Sangossa ... / ¹⁸ pelan de Sant Çaluador, e don [Esta com] / ¹⁹ para fo feyta en lo mes de julii [die Apollinaris martyris, sub era Ma] / ²⁰ CC^a LX^a III^a. Regnante don Sancho per la gracia de Dios en Nauarra. Don Re / ²¹ miro per la gracia de Dios bispe en Pampalona. Don Sancho [Ferrandez por mano] / ²² del rei senior en Casteillon e en Sangossa la ueilla. Don [al] / ²³ cale e baille del rei en Sangossa. Don Johan de ... ondelá amirat. Don / ²⁴ Johan capelan de Sant Çaluador de Sangossa escriuio esta carta e fizo es / ²⁵ te sig(signo)ne.

2

1232, septiembre 25.

Los jurados de Estella compran una viña a Catalina, hija de don Guillem Ladron, por 220 sueldos de sanchetes.

AGN, Comptos, caj. 4, n.º 10 (copia simple en perg. 318x266 mm.).
Catálogo..., I, n.º 183.

Est es translat ben e lealment saquat de mot a not sens mas e sensmeyntz de la carta principal, lo tenor de la qual es tal que se segue:

/ ¹ (Cruz). In Christi nomine amen. Esta es carta d'aquela vinna e çimaquera con sa peirera que compraren los .XII. juratz d'Estela pera obs de tot lo conseil d'Estela de Katerina, filla de don / ² Guillem Ladron que fu, per .CC. et .XX. soltz de la moneda del rei don .S. de Nauarra, et essobre tot ço donaren els per compliment de aliara .X.

soltz d'esta moneda sobrescripta. Et es esta /⁴ vinna e çimaquera con sa pereira en la perroquia de Sant Nicholau d'Estela, deius Çalatambor, de prop la vinna e çimaquera de la sobredita Katherina et de prop lo mur del valadar de Sant /⁵ Nicholau, et ten de la via publica que ua al quastel iusqua a la paret vieilla del mur de Çalatambor que es de part de sus. /⁶ Esta vinna e çimaquera sobrescripta con sa peirera sobredita entegre, con totz sons dreitz et sas perthenenças de herm et de poblat et d'entradas et de issidas compraren els solta et quita /⁷ et deliura sens ningun entredit et sens ningun embarc et sens ningun retheniment et sens ninguna mala uoç et sens nengun mal engan, assi com ten de abisme entro al cel. Et assi /⁸ son d'aquo fermes de saluetat d'aquesta compra sobredita salua far don Domingo Climent e Johan Climet son nebot que la fagan bona et franqua et solta et quita de totz los omes et las fem /⁹ nas del segle fora lo rei. Sabuda cosa es que quant esta compra fu feita eran .XII. juratz d'Estela nomadament qui firen esta compra pera obs de tot lo conseil d'Estela don Pontz /¹⁰ de Morlans lo mayor et don Remon Tibalt, don Gil Pela vilan, don Bernart Brun de Morlans, don Aynart, don Pere Caluet et don Pere Santz d'Arguinariz, don Domingo de Bara, don /¹¹ Sancho d'Arroniz lo merçer don Pere d'Estela peleter, don Lop Arnalt, don Domingo çereler. Et en aquel logar o esta carta fu feita se tengui per pagada aquela uendedera sobrenompn /¹² ada d'aquest auer sobrescript deuant aquels bons omes qui ali furen per testimonis. /¹³ Testimonis son vededors et odidors qui en aquel logar furen don Remon Felip et don Domingo Cothel, don Remon Sofrainnon, don Salvador de Urbiola et don Johan Ferrer, don /¹⁴ García Flecher, don Remon Ferrer, don Domingo Gastel, don Martin Daniel, don Johan Capel, Johanet fil don Pere iouen omne; e assi adtorgaren se per testimonis. Regnant lo rei /¹⁵ don Sancho en Nauarra. Don Peidro Remirez bispe en Pampalona. Don Martin Santz de Nogarol tenent lo castel d'Estela per man del rei. Lorentz de Vilatorta ali alchait. Don /¹⁶ Johan Gil d'Estela arqualde. Don Guillem escriuan et don Lop de Raytça eschantian, bayles en Estela. Martin de Cholantes sayon. /¹⁷ Esta carta et compra fu fayta .XXV. dias el mes de setembre, sub era .M^a. CC^a. LXX^a. Pere Vidal d'Açagra me scriui e aquest signe fezi et en aquel logar fu et /¹⁸ es testimoni.

3

1235, marzo 16, viernes.

Don Ponz de Duime, senescal de Navarra, compra unas casas de doña Elvira, viuda de don Pedro Gomaz.

AGN, Cartulario 3, págs. 225-226.
IDOATE, Catálogo Cartularios, n.º 329.

De casis quas emit P. de Duime, senescallus, de Aluira, uxor qui fuit Petri de Gomaç.

Conocida cosa sia a totz omes, ad aquels qui son et son per uenir, que io don Ponç de Duyme, senescal de Nauarra, comprei las casas de dona Aluira, que fu

muiller de don Peidro de Gomaç et de los fillos para don Thibalt rei de Nauarra, et estas casas son en la Puent de la Reina, et tenen de luengo de la maior poblada de los rumeos ata la rua poblada de la Nauarraria, et en aquella dreitura el celer de la rua poblada de la Nauarraria ata el muro de la uilla, las costaneras de las casas son de la una part teniendo a la casa don Arnalt Peire et de don .P. de Aluernia, et la otra costanera se / (pág. 226) ten a la casa del rei meisme, et las costaneras del celer son de la una part teniendo al truillar de don .P. de Aluernia de Pampallona et la otra costera se ten al corral de Martin de Ouanos, lo qual dona Aluirea diç que es son. El preci de estas casas es .II-. soltz de sanchetes , del qual precio et de aliar se tenieron dona Aluirea et sos fillos por pagados. Fermes que metieren dona Aluirea et sons filz, ço es a saber don J. Periz et Martinet et Enequot son ad obos del rei, don Pere Alaman, don Esteuan Milian. Testes et audidores son los iuratz del Pont de la Reyna, ço es a saber don Martin Guillem et don Orti peleter et don Bertelin et don Johan de Larraga et don Domingo de Artaçu et don .P. Yçuco. Aquetz son los iuratz et altres bons omes, don Marti d'Aluaro et don .B. Galter et don P. Maqua lo merin et don .P. Sanç mercer et don .P. Martinet de Arguinariç et don García Peritz de Gomacen et don Guillem cridador et don Johan de Jaqua qui me scripsit, viernes .XVI^o. die marcii anno Domini .M^o.CC^o.XXX^o.IIII^o. Et don Odas de Castel et don Martin de Guelbençu recebiren es firmes en uoç del rei et firen a detz sobreditz omnes testimonis qui en esta carta son escriptz.

4

1235, marzo.

D. Pedro Ramírez, obispo de Pamplona, reconoce deber 12.666 sueldos y 8 dineros de sanchetes al rey Teobaldo de Navarra.

AGN, Comptos, caj. 1, nº 21-I (perg. orig. con 3 sellos céreos pendientes, 249x468 mm.)

Cartul. 2, pág. 94.

Publ. GOÑI GAZTAMBIDE. Nuevos documentos, págs. 320-321.

Catálogo..., I, nº 195.

IDOATE, Catálogo de Cartularios, nº 331

In Dei nomine. Sabuda causa sia a totz omes que io don .P. Remirez per la Deus gracia bispe de Pampalona, autorguei et uengui de manifest que /² deuei ad uos mon seinnor don Tibalt rei de Nauarra, .XII. milia .DC.LX.VI. soltz .VIII. diners de bons sanchetz, e aquo uos deuei sabudament /³ per mil kafiz de forment que io en agui, dont ben per paguat me tengui. Et per aquetz deuanditz .XII. milia .DC.LX.VI. soltz .VIII. diners de san⁴chetz io lo sobrenomnat don .P. Remirez bispe de Pampalona ei uos donat fidanças et deutors et paguadors cum mi meteis ensemble quiscadun /⁵ per lo tot don Martin Periz l'arciagne de la Taula et don Hyenego de Sotirana l'arciagne de Santa Gemma et don Martin Martinez de /⁶ Subiça et don .J. Martinez mon chanceler et don Sancho Martinez de Çauaça et don .G. Peritz d'Oilloqui et don Martin Alaman /⁷ et don .P. Garceitz d'Eussa. Terme es ad aquesta primera festa de San Miquel qui

uen que io lo deuantdit bispe don .P. Remi⁸rez et nos totz los sobrenomnatz fidanças et deutors et pagadors deuem pagar per solt quadun lo tot planamente et en patz /⁹ aqetz deuanditz .XII. milia .DC.LX.VI. soltz .VIII. diners de sanchetz ad uos nostre seinnor don .T. rei de Nauarra o ad tot /¹⁰ lo uostre comandement. Aquestas fidanças recebi don .P. Bonel a obs de nostre seinnor lo rei de Nauarra. Et nos totz /¹¹ los sobrenomnatz fidanças emes fidanças et deutors et pagadors per aquest sobrenomnat auer quadun per lo tot ad uos nostre seinnor /¹²don .T. rei de Nauarra sobre totas quantas causas que nos auem en tot lo regne de Nauarra. Et io don .P. Ramirez /¹³ bispe de Pampalona ei donat en peintz et en tenença per aquest deuantdit auer ad uos mon seinnor don .T. rei de Na/¹⁴uarra aquels meus palacis uieiltz que io ei en la ciptat de Pampalona entegrament con totas sus apertenças, sabudament los /¹⁵ quals palacis son clamatz los palacis de la glesia de Ihesu Crist. Ad maior confirmacion et segurtat d'esta causa io lo deuant /¹⁶dit don .P. Ramirez bispe de Pampalona et nos los sobrenomnaz arciagnes auem mes nostres sayels pendentz en aquesta carta. /¹⁷ De totas aquestas sobrenomnadas causas son testimonis et audidors et ueedors qui clamatz et presentz furen el loguar don Pedro Iohanis lo ca/¹⁸pelan del bispe, don Martin Periz d'Eussa, don .J. Daud, don .J. Helias, don Paschal Beatça, don Esteuen Chico, don .J. Cofier. /¹⁹ Era .M^a. CC^a. LXX^a. III^a. el mes martz.

5

1236, julio.

Los jurados de la ciudad de Pamplona y los de la Población de San Nicolás acuerdan la partición del chapitel.

AMP, nº 9 (perg. partido por a b c, mitad inferior; tiene dos sellos pendientes; 234+23x202 mm.).
Publ. IRURITA, El municipio..., nº VIII.
LACARRA-M. DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 20.

Sabuda cosa sia a totz homnes, als qui son presentz et als qui son per uenir, que esta es carta de remembraça de la composition /² que faziren los .XX.^{ze}. de la cibdat de Pamplona et los .XII. de la poblacion de Sant Nicholau sobre ço que auien /³ clams los uns dels altres dels chapitels que son entre las dos vilas. Doncs conuen a saber que los .XII.^{ze}. de /⁴ las dos vilas sobrescritas se son adobatz amoralmente et a voluntat de las dos partidas, en tal manera que aqetz /⁵ dos chapitels sobrescritz sien per mey comunals totz temps d'aquest dya en auant de las dos vilas sobreditas /⁶ asi que nenguna de las vilas non aya que demandar res en aqetz chapitels per si sens l'altra, nomnadament /⁷ la cibtat et la poblacion. A mayor fermetat d'esta composition et per que d'aqui en auant demanda ni contenta /⁸ entre estas dos vilas non se puyasca leuar sobre aqetz chapitels, faziren los .XII. de las vilas sobreditas es/⁹ criure esta carta per a.b.c. partida sayelada ab los sayels de las dos vilas en testimoniança d'esta composition. /¹⁰ Tot aquo fu fait in era .M^a.CC^a.LXX^a.IIII^a. el mes

de juill. el temps que furen dels .XII. en la cibtat don Caritat, /¹¹ don Semen de Cucuillo, don Arnalt de Sancta Çezilia, don Pedro d'Esparça, don Gil çabater. Don Pedro de Mutiloa, don /¹² Ienego Ederra, don Orti d'Aldaua, don Semen Murde, don Johan Breton, don Miguel d'Artiga et don Johan Bon çabater; /¹³ et en la poblaçion don Pedro d'Echalatz, don Martin d'Undio, don Sancho d'Uchar, don Johan Bodin, don Orti lo saui /¹⁴ don Lop de Lecoath, don Lop de Çuelque. /¹⁵ Ego Iohanes Alegre scriptor mandato .XII^{cim}. predictarum villarum scripsi cartam istam et hoc meum signum (signo) posui.

6

1237, julio 23, jueves.

Teobaldo I da unas casas de la judería de Estella a Abraham Alfaquim.

AGN, Cartulario 3, pág. 214.
IDOATE, Catálogo Cartularios, nº 372.

De casis et trullar datis Abraam a domno T(eobaldo) rege in Stella.

(Cruz) In Christi nomine et eius gratia amen. Sabuda cosa sia a trestotz ad aquetz qui son em present e ad aquels que son per uenir, que nos don Thibalt per la gracia de Dios rei de Nauarra et compte palazin de Campainna e de Bria, donam a uos maestre Abraham Alfaquim pera en totz uostres dias a incens en cada un an per .L. soltz de sanchetz o de qualque moneda correra en Nauarra, aquelas nostras casas e truillar que furen de Juce fide Aizquia que son en la judaria de Estella, prop las casas de Jussua fraire de Salamon Euembila, e prop la casa de Samuel Calabaça, e prop las carreras publianas del rei. E aquestas casas deuandiatas donam a uos maestre Abraam Alfaquim a incens pera en totz uostres dias en tal conuinent que uos las tengaç en pe e que las melloretz. E a prop uostres dias que tornen a nos o a nostre mandament. Terme es de tot aquest incens pagar en cada un an a la fiesta de Sant Johan Baptista que es en el mes de juyn. Regnante rege domno. T(eobaldo) in Nauarra e comte palazin de Campainna e de Bria. P. Remirez episcopus in Pampilona. Sant de Barassoyn tenente castrum Stelle. Miguel d'Ouanos ibi alcait. Don Johan Periz de Baztan alferiç in Nauarra et tenente Punicastro e Diacastel et Viana, et don Johan de Bidaurre tenente Los Arcx e Cirauqui. Don Semen d'Aiuar tenente Inçurra e Oro. Don Remir Periz d'Arroniz tenente Irureta e Aussa e Athaun. Don Remon Thibalt prepositi Stelle. Don Johan Periz de la Tabla iudice. Martin de Collantes sayon. Facta carta et dato censsalem iouis .XX^o.III^o. die mense iulii, sub era .M^a.CC^a.LXX^a.V^a. Martino scribano scripsit et hoc signum (signo) fecit et in loco ibidem fuit.

1237, novembre.

Convenio entre el rey Teobaldo y el concejo de Tudela.

AGN, Cartulario III, págs. 229-231.

Caj. 2, nº 38 (copia simple en perg. con otros docs.).

Publ. BERROGAIN, Documentos..., nº 4, págs. 470-472.

Catálogo, I, nº 226

IDOATE, Catálogo Cartularios..., nº 379.

De compositione et auenientia facta inter .T. regem Nauarre et concilium Tutelanum quos composuerunt Leonis de Sezayne et Elias Dauí.

In Dei nomine. Sachent totz ces qui ces letres ueront que cant nostre seinnor don Thibalt, por la gracia de Dios rei de Nauarre et compte de Champanna et de Brie palaçin, out clams des omes de Tudele dou tort qu'il li faisoent, si mist sur Lioine de Sezane et sur dan Elie Dauí, de sa bone uolunte, et si prodome de Tudele ausi de lur bone uolunte que il tanroent ce que eil dui an feroent ho par pes, o par auenançe, o par dret, ho en quelque maniere qui lo uourroent fere. Et Lione de Sezane et Elie Dauí, oies les raisons d'une part et d'autra, eurent consoil con bons omes de pluseurs leus et eil Lioine de Sazane et Elie Dauí donerent par iugamant et as dos parties que li rois don Thibaut se teinna ha paie de totz les omes et de totes les femes qui son deu consoil de Tudele, de totes les rancures et de totes les demandes que li rois don Thibaut auoit dou consoil et des omes de Tudele juqua au ior que ceta carta fu feta, rendant ha lui o a son comandimant ce qu en cete charte es escrit et que uos nos oirez nomer ci de soz. Cetes son lis querelles que nos disoins que soent amandeas au roi don Thibaut ho qu'il soent a sa merci. La primera querela es des cheurons et des berbiz qui furent pris fors de Sancta Croz. La seconda de ces que prisirent las rantes de la uile de Tudele ou tans que li rois dan Sanche passa dou siecle, que lo randant au roi dan Thibaut seu lurs iures. La .III^a. des juis que furen tramez et pendutz que amandent .C. liuras per calonie et randant tot ço que lur fut tolu et dou tiertz iuys que oucistrent .L. liuras per sa calonie. La .III^a. de .C.XX.V. liuras que eurent des juis de Tudele dan Micheu Baudoin et dan Perrun Guillem Doelin et Mate de Biote et Berenger de Cluinec et aquetz sobrenomnetz .V. omes heurent d'autra partia del abe del Oliue de deners lo roi .III^c .L. liuras et de ces .III^c. L. liuras out dan Matheu Baduoin et Berenger de Cluinec .C.L. liuras et dan Perrun Guillem Doelin et dan Johan Doelin et Mate de Biote les .II^c. liuras per menaçes qu'ils firent as juis et al abe del Oliue et dan Ponç Baudoin .C. sols de juis de Tudele et dan Bernart Durant CC.C soltz La V^a. dizonz de ce de la arcadia que li rois don Thibaut soit an sa tenançe ausi com li rois don Sanche estoit et aprop demant cascun son dret. La .VI^a. de les chaenes de les rues de Tudele que soent ostees si par la uolunte dou roi no y demorent. La .VII^a. dou jui que portot les pix dou roi no y demorent. La .VII^a. dou jui que portot les pix dou roi dan Thibaut qui fut feru par denant les iurez, que pait la calonie cel qui lo feri (p. 230). La .VIII^a. dou peín de Ismel lo iuy si calonie hi a, que pait la calonie eil qui lo cuilli et lo peín que soit randu si non la heu. La VIII^a del ort de Ymel lo juy li fut taille et robe, ueons por bien que les christians esleient .II. juys los qualez il se uouront et les juys que esleient .II. christians los quals ils uouront et ces .IIII. qui iurent seur senz chacun

en lur loy et en si com cetz diront seur lur iures que soit amande et si ils non s'acordent Lioine de Sazane et Elie Dau i seroent par desus ho l'un dels .II. et doit passer ensi com ils uerront por bien. La .X^a. dou joy que li tolirent .XL. liuras de burgalois et fut plaie, mandons que cel qui la plaia pait la calonie et les denerz li soent rendutz si non les ha heuz et en cel ior meyme tolirent ha l'autre iui .XI. liuras .X. soltz que soent randutz si non les ha heuz. La .XI^a. dou juy qui fut plaie ou braz en porte de Calaorre, que pait la calonie celui qui lo feri. La .XII^a. dou juy qui uenoit d'Aufare que li tolirent de ses deners, mandons que li soent randuz si non les ha heuz. La .XIII^a. del ort del mal degolat que soit en cela amanda cum l'ort de Ysmel lo iuy. La .XIII^a. dou juy qui fut feru ou braz ou marche de Tudele d'una pierra, que cel qui lo feri pait la calonie. La .XV^a. de la judea que li tallarent sa roba ou molin, que pait la calonie cel qui lo fit. La .XVI^a. dou juy qui fut pris en porte de Sarragoçe et mis en la cube et li tolirent .XXV. liuras et lo redimirent .XX.V. liuras, que soent randues les .L. liuras si non sunt randues et la calonie paiea. La .XVII^a. que les uassailleus et les cuues que furent prises en bodiga dou roi ou marche de Tudele, que soent randues. La .XVIII^a. des cordes que furen taillees seur les asnes que portent la pierra dou roi, que randant su calonie. La .XVIII^a. dou roçin qui fut tollu stoit d'un juy au ecuier dan Perrun Simon d'Olete, que randant. La .XX. de la force que fut fete a la muiller ou molin de quoi ila se clama, que la jutice sacha la uerite que fit la force et an preinna son dreit. La .XXI^a. dou burra que uentra an la uile de Tudele que ueinna au pes dou roy en sins cum costumada cosa es. La .XXII^a. dou damache que li rois dan Thibaut prist an ses bois que demandames uerite ha uerite bons omes que nos iurarent sou la Croiz sacrea et seur seinz Euangelis et nos distrent que bien hi auoit .IX. arbres maiors que ualiant el leu or furent taillez l'un ab l'autre .VI. sols. Et d'otra partia .V^{en}. arbres means o plus que ualiant el leu or furen talleileç l'un ab l'autre .II^{en}. sols. Et d'otra partia hi auoit .XX. arbres menors ho plus que ualiant el leu or furent talletz lun ab l'autre .VI^{en}. diners. La .XXIII^a. de .D. liuras que ils deuoent bailler au roi dan Sanche, trouons an uerite que paiarent an iuron .III^e. liuras et don remanant soent an la merci dou roi. La .XXIII^a. dou pein qui fut trer par nuit de la mesun de Johan de Funtelles et d'autres leus, que ces qui hosterent les gardes qui gardoent la uile que randant lo pein et que amandent (p. 231) lo domache au roi. La .XXV^a. de la robe que tollirent a la judea que se bainnaua, que la y randant si non es rendua. La .XXVI^a. d'un juy qui fut bote an la peletaria de Tudele et se brisse la cuissa et morut, per ço que pait .L. liuras per la calonie cel qui lo fit. La .XXVII^a. cant les bons omes de Tudele iurent au roi dan Thibaut, li rois lor dit que segurassent les juys et lur choses et ils distrent qui si faroent si les juys lur quitassent les peinnaus que tenoent d'eus de .LX. sols en ius, et li rois don Thibaut lur dit que si faroit si segurassent as juys et a lur choses et que lis tenissent pes, et ils distrent que si faroent et nos auons troue en uerite que cela pes ne fu tenue ni lur choses gardees en si cum fut conuenant et encor trouons an uerite per bons omes que si ils non tenoent cela sobredita pes, que li rois pout demander ces peinnaus et de ce soent a sa merçi. La .XXVIII^a. de moutes autres choses que ci non sunt escrites, preions et clamons merci au roi dan Thibaut que ils les quit ab que ils acheuent cele barbacane que començada es, que uet anuiron la uile de Tudele, et nos ensi lo mandons. Esta chartra es feta salua la dreiture que lo ros dan Thibaut ha, hanla ben uiste que fut misme de dan Garsie Simon d'Oarriz et dan Girar li Melerons et dan Elie Dau et dan Johan Periz arcade de Estele et saus lo droit que li rois ha es heritages de Tudele et des terminaz dont an li fet tort et per que toz ces mandamans soent plus saus et plus seurs, mandons et uoloms et atorgoms que li rois dan Thibaut hi meta son seel et li consoil de Tudele lur seel et Lioine de Sazane et Elie Dau lurs seels. Ce fu fet l'an de la Incarnation Ihesu Christ. M^o.CC^o.XXX^o.VII^o., ou mois de novembre.

8

1238, diciembre 27. Puente la Reina.

Pedro Guillen Palmer obliga a sus hijos a reconocer su testamento.

AHN, O.M.S. Juan Navarra, leg. 720-721, nº 26 (perg. 172x124 mm.).
Publ. GARCIA LARRAGUETA, El gran priorado..., II, nº 278.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz omnes que quando don Pero Guillem Palme[ro ...] obit [...] /² fizo venir ante si todos sos fillos e rogo lis que aqueil donativo que eil e su fillo P(ero) Ar[nalt] /³ avian feito al Hespital por lures animas e por animas de eillos meismos, que lis ploguis e que otorgassen, /⁴ e assi lo fizieron. Adu don Pero Tibalt que non era de edat quando lo Palmero fizo heredimiento /⁵ de las ruedas al Hespital, otorgo est donativo que fizo lo padre e su ermano... /⁶ e fermó que mais al Hespital por est donativo nuilla res non demand[aria] /⁷ eil no demandant quique en su voz demandasse que eil que redrasse. E de [.....] /⁸ Guillem e don Fortuino fillo de don Fortanero. Testigos son don Pero de Ae, don Sancho lo cape/⁹lan, freire Martin, don Lop Espainol, don Remon Palmer, don Miguel d'Alvaro, Johan barbeador, /¹⁰ Nicholau. E io don Sanz de Muga comendador pris estos fermes per al Hespital. /¹¹ Facta carta e firmacione mense decenbris, in die beati Iohannis apostoli et [evangeliste], era [M^a CC^a] /¹² LXX^a VI^a. Ego Iohane de Iaca scriba in Ponte hanc cartam depinxi.

9

1239, septiembre 4, domingo

Don Juan Gorraiz vende una casa a Domingo Marteloitz de Sansoain.

ACP, T. 39 (perg. orig. 220 x 270 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 540

In Dei nomine Conoissuda cosa sia a totç omes, als qui son e son per uenir, que don Johan de Gorraitç lo ferrer e dona Maria [Sanz] /² la sua muiller, vendiren aquela lur casa que els auihan en la rua detras los bainz ad Domingo Marteloitç de Sansoain et /³ es assaber que esta casa se tende la una part ab la casa de Sancho

Betritz lo panater, e de l'altra part se ten ab la casa de /⁴ don Orti lo forner. E ten en lonc de la rua pobleyal entro a la casa de don Miguel d'Urroz lo ferrer, gendre de don Orti de Go(n)gora. /⁵ E son las paretç e los estalons e las esporradas son de totas per mei. Aquesta casa de guisa e de manera com sobrescriuta e sobrenom /⁶ nada es, vendiren los sobreditç don Johan de Gorraitç lo ferrer e dona Maria Sanz la sua muiller al sobrenomnat Domingo /⁷ Martoleitç de Sansoain, que la ayha e que l'ayha e que la mantenga tota atanta com es en lonc et en ample et en alt, salua /⁸ e franca e tota quitia de totç omes e de totas femnas e dels medeis e de tota lur generation e de tot lur parentesc, perpetualmenz atant /⁹ com lo segle durara. Lo preci d'esta venta d'aquesta sobrenomnada es .CC.XXX. soltz de sanchetç de la moneda del rei de /¹⁰ Navarra. E de la casa de don Domingo de Maquirriain lo ferrer .II^{os}. cobdes en cambi deuers la casa de Sancho Betritz lo panater. E assi /¹¹ tot lo preci complit se tenguiuren per ben pagatç lo sobredit don Johan de Gorraitç lo ferrer e dona Maria Sanz la sua muiller de tot /¹² lo preci e de l'aliata e del cambi. A maior confirmation e segurtat d'esta venta d'aquesta casa sobredita, es assaber que per lo sobre/¹³ nomnat don Johan de Gorraitç lo ferrer e per dona Maria Sanz la sua muiller son fermes de saluetat de totç omes e de totas femnas /¹⁴ del rei en ius don Domingo de Maquirriain lo ferrer e don Miquel de Beratsain, ad obs del sobredit Domingo Martoleitç de Sansoain /¹⁵ e de tot son commandament. D'esta cosa son testimonis qui tot aquo vediren e odiren e hi furen clamatz e furen el logar pre/¹⁶ senz don Semen Murde filz de don Pedro Murde, don Guillem Petre de Maier, don Rollan lo costurer, don Miguel d'Otssacain lo panater, don /¹⁷ Johan d'Araquil, don Semen de Latassa lo cubeler, Garcia d'Olaue lo labrador, e don Gaizco l'escriuan lo missacantan. Facta carta e aquesta /¹⁸ venta d'esta casa sobredita en la era .M^a.CC^a.LXX^a.VII^a., lo dimenge quart dia en la entrada del mes de setembre. /¹⁹ Regnant lo rei don Thibalt en Navarra. Don Garcia de Janiriz lo prior maior de Sancta Maria estant vicari de tota la Bispalia aprob la mort /²⁰ del bispe don Pero Remiriz. Don Martin Pedriz arcidiagne de la Tabla. E per la sua man don Pascal Beatça amirat en la Nauarriria. /²¹ Don Errumessa arcalde. Rollan sayon. Don Gaizco l'escriuan lo missacantan escriui esta carta.

10

1248, marzo.

Teobaldo II embarga heredades de francos de Estella en Villatuerta, Sarria, Noveleta y Murillo.

AGN, Cartulario III, págs. 151-153.
Cartulario IV, págs. 135-137.
IDOATE, Catálogo Cartularios..., nº 424.

De compositione quam fecit .T. rex Naurre cum francis stellensibus super uineas quas habent in termino de Uilatorta et Sarria et Noveleta et Murel.

/(pág. 152) Sapien totz aquels que son et que seran, que nos don Thibalt por la gracia de Dios rei de Navarra, comte de Campainna palazin de Bria, emparamos aqueillas heredatz dels franx de Stela, que son en lo terminat de Vilatorra et de Sarrea et de Noeleta et de Murel, per raçon de nostres laboradores. Las quals son detzmeras a Sant Miguel de Vilatorra e a la ecclesia de Sant Esteuen de Murel. Sobre ço fimes auinença con los frans de Stela per pregaria que els nos firen e per .D. e .III. vinz liuras e .XL. soltz de sanchetz que els nos donaren, sens .XVIII. liuras que nos donam a don Guillem de las Barras. Soltam e quitam e donam aquestas heredatz que auian emparadas, que las aian francas, soltas e quitas de nos e de nostra generation, a uos e a uostra generation, per infinita secula seculorum amen. Aquetz son los nompnes dels franx de Stela de qui furen estas heredatz que furen emparadas segont que a nos fu fait entendre, ço es a saber: don Sendol, don Semen d'Elordi, Domingo d'Arguinariz, Martin Maynnan, Miguel d'Araquil, Arnalton, Johan del Pont, Folches, García Periz de Lorca, Martin de Berbinçana, Domingo de Franca, Bertholomeu de la Lia, Sancho Cortes, Arnalt peleter, Andreu moneder, Esteuen Bonet, dona Oliua, Bertholomeu Mainart, Maïestre Gil, don Pere de Bordel, dona Domenga de Bordel, Miguel de Mendegorria, Sancho Furtado, Miguel Aguyller, Johan Adriana, Domingo de Boyssanda, Johan de Bilforat, Ponz Guillem, dona Perona de Bearn, Sancho Capatero, don Pelegrin Esteuen, dona Maria, Lorenz del Pilar, Miguel Ros, dona Lucia de don Compain, Semeno Bregador, Beneit Teissedor, Johan d'Enrich, Johan Senat, Martin Rossel, Bon Amig, Gil Bigot, Aymar Seguin, Pero Dominguez, Pero Anguerua, Martin Adriana, Garcia Periz correr, don Domingo capellan de Sant Martin, don Guillem de las Barras, don Ponz Periz, Arnalt de Basatz, D. Esteuen, Adam Climent, Johan de Çarapuç. Lo comunal de Sant Pere: G. lo chantre, Remon Sosfrainon, Pere de Lerin capeler, D. de Paris, dona Durança, J. de Çufia, la Caritat, Guillem de Lerin, Miguel Carles, Jurdan Teissedor, Garcia Miguel, Lop Yeneguez, Domingo Ricart, Bernart Serran, Sancha de Çaua, Johan de Frias, Martin Moliner, Miguel Aragones, Sancho de Ganuç, García Periz, Domingo Çibrian, Vrraqua Barraua, Garner, Domingo Ros, Johan de Miranda, Pero Ochoa, Garcia Periz de La(r)raga, Simon broter, Johan de Peralta, Adam de Echauerri, Remont Suau, Ponz de Liçagorria, Jaymes çabater, Domingo de Bitoria, Pero çabater, Miguel de Murçia, Johan Gros, Arnalt Beltran, Miguel de Peralta, don Guillem d'Açqueta, Pascal d'Arbeïça, enfanç de dona Agnes, Jordan Perauillan, Pere Sanç aster, Domingo de Çufia, don Arnalt Periz d'Arguinariz, don Bernart, Guillem Johan de Benauent, Pere Doat, Domingo d'Ayeta, don Domingo d'Auaigarr, don Domingo de Bara, don Garcia / (pág. 153) Gros, Miguel de Echuarri, Pascal de Goynni. Los laboradores: Johan Uaquer, Lop d'Oillo, Garcia de Lerat, Garcia Fuert, Maria Lopiz, don Sendol, dona Oria, G. de Oleissoa, G. sire, Orti de Lana, Maria d'Oleissoa, Garcia d'Arguinariz, Sancho Miguel, Pero d'Elcuren, don Sancho de Iguisquiza, D. Pascal, Martin Gaission, Galindo fiueler, D. Ros l'ortelan, Matheu Doria lo ferrer, Garcia Sanç ortelan, don Pero d'Aiegui, Navarra Mostardera, don Gaston, Garcia Periz d'Auerin, Pero de Lana, Matheu de Nogarol, Ochando, Ienego d'Azqueta, Sancho de Bearin, Lop d'Arçotz, Peidro de Muru, Miguel Garceiz, Orti Munoquo, don Pero de Bearin, Ienego carpenter, D. d'Iturgoien, Miguel de Bidaurre. Testimonio es de tot aquest fait syre Leones, sire Simon Gros e sire Giles e sire Jaques e sire Robert de Maclinges. Don Sancho Fernandez de Montagut senescal de Navarra e don Martin Periz prior de Pitiéllas e don Aznar Lopiz de Caparros et don Garcia Martiniz dels Arcs, don Pero Goncaluez alcalde del mercat de Stela e don Martin Gonçalueç merin e don Helias Daud e don Johan Periz alcalde de Estela e don Remon Tibalt e don Pere Costantin, don Guillem Bigot e don Johan Ponz e don Martin Guillem e don Pere Bernart de Ançin e don D. Sanz de Peralta e dels

altres omes grant partida. E. per que esta cosa sia firma e estable per totz temps, io la saieli de mon saiell. En l'an de la Incarnation del nostre seynnor Ihesu Christ .M^o.CC^o.XL^o.XII^o. el mes de març.

11

1249, noviembre 19.

Testamento de don Pedro López de Ordoiz.

AHN, O. M. San Juan. Navarra, leg. 679-680, n^o 2 (perg. 396x187 mm.).
Publ. GARCIA LARRAGUETA, El gran priorado..., II, n^o 328.

In Christi nomine amen. Conoissuda cosa (sea) a trestotz los qui son empresent e a trestotz los qui son per venir que esta es la carta e memoria de la divisa e mandamentz e leyssas que fazi /² don Pero Lopiz de Ordoiz seent en sa bona memoria e en sen e en bona salut, con atorgament e voluntat de dona Romea sa muyller. In primis manda e leyssa lo sobrescriut don Pero /³ Lopiz en sa divisa per la sua anima a la casa de Echavarri aquel son ort e parral de Ordoiz que es tenent con l'ort e parral de don Martin Aznarez e tenent con la peça del sobrescriut don Martin⁴ Aznarez e tenent con lo flum que es clamat Ega. Et enquera manda e leyssa lo sobrescriut don Pero Lopiz en sa divisa a la sobrescriuta casa de Echavarri tota quanta heretat el ha en Iracheta /⁵ ço es assaber e en sons terminatz, casas e casals e heras, vinnas e peças e herms e poblatz e tot quant dreit el hi a, donant esta casa sobrescriuta de Chavarri en cada un an XII arrovas tritici /⁶ a dona Romea sobrescriuta en totz sons dias. E pues de sons dias que sia de Echavarri assi como es sobrescriut sens dengun embarch. /⁷ Et enquera manda e leyssa lo sobrescriut don Pero Lopiz en sa divisa per sa anima al Ospital de Sant Sepulcre un leyt de faire cordat e l plumaz e una custia con pluma /⁸ e un travesser e ll linçols e un cobertor. Et enquera manda e leyssa lo sobrescriut don Pero Lopiz en sa divisa a dona Maria Periz sa filla una cuba de III quoquas e un /⁹ cubet e X soltz e con aquo que se tenga per pagada de moble e de heretat. /¹⁰ Et enquera manda e leyssa lo sobrescriut don Pero Lopiz en sa divisa ha dona Romea sa muyller tot quant moble els an, co es assaber de feer e de fust e d'aramne e de cuebre, /¹¹ de lin e de estopa e de lana, con forradura e sen forradura e de seda, que sia tot sen dengun embrach de dona Romea sobrescriuta. /¹² Et tota aquesta manda sobrescriuta e leyssas sobrescriutas manda e leissa lo sobrescriut don Pero Lopiz despues de sons dias que sia donat e fayt assi como es sobrescriut. /¹³ E per pregaria e mandament del sobrescriut don Pero Lopiz e de sa muyller dona Romea son cabeçalers don Sancho d'Arelano capelan e don Domingo Aner, ed els assi se /¹⁴ atorgaren per sons cabeçalers. Testimonis qui tot aquo hodiren e vediren don Martin de la Barra, don Garcia Sanz fiveler, don Inego de Eulz, don Lop Sanz e Garçia Periz qui aquo /¹⁵ escrivi e els assi se atorgaren per testimonis. Fayta carta e divisa e mandamentz e laissas XIX dias dintz el mes de

novembre, era M^aCC^aLXXX^aVII^a /¹⁶ García Periz qui tot aquo e fu en lo logar e aquest sig-(signo)-ne fazi e es testimoni.

12

s.a. (circa 1250)¹

Martín Pérez, arcediano de la Tabla, da carta de pago a favor de Bartolomé Marra, de 60 sueldos y un cuarto de huerto, pozo y casa.

ACP, Libro Redondo, fol. 145v-146r.
Cf. GOÑI, Catálogo, nº. 541.

In Dei nomine amen. Sabuda cosa sia a totz omes, als qui son e qui son/² peur uenir..... Martin Peritz, arcidiagne de la Taula de Santa Maria, /³ ab otorgament /⁴ del conuent de Santa María de Pamplona /⁵ demandauem sobre aquel hort que fue /⁶ Ricart, que el auia laissat a Santa Maria per sa arma, e nos tenem /⁷ ... uos ne quiti d'aquetz sobrescriutz .LX. soltz ... /⁸ tem per uoz de don Ricart que uos auia laissatz per /⁹ ab aquest quart del hort, e ab lo quart del potz, e ab lo quart /¹⁰ de la [casa] hort que el auia el terminat de Maurumyru. Et /¹¹ es assaber que aquest sobrescriut quart del hort se ten de la una pa/¹²rt ab lo cami per ond uan e per ond venen al molin del maçon. /¹³ E de l'altra part ab la vina que fu de don Pere de Oscha. E de l'altra /¹⁴ part ab lo sender per hond uan e per hond uenen a les vines de Mauru /¹⁵miru. E de l'altra part se ten ab l'ort de don Bartholomeu Marra. /¹⁵ E de l'altra part ab lo potz et ab aquest sobrenomat quart del hort /¹⁷ e ab lo quart del potz e ab lo quart de la casa. Nos tenem per pagaz /¹⁸de uos don Bartholomeu Marra e de tota uostra generatio per infinita secula /¹⁹ seculorum ... que nuil omne ni nuilla femna mays nos uos demandien /²⁰ res per uoç de nos, ni per uoç de don Ricard; e en nengunes altres partides /²¹ dels hortz que uos auetz de part de dona Mayor ni que furen /²² de part aquest sobrenomat don Ricart, salf aquest sobrescriut /²³ quart del hort e lo quart del potz e lo quart de la casa. e es assaber /²⁴ que los camins son francx per anar e per uenir sobre la sort de Santa Maria /²⁵ e sobre la sort de don Bertholomeu Marra, para ops dels omnes e pera les /²⁶ femnes e pera les aygues e pera ço que mester sera als hortz de don Bertho/²⁷lomeu Marra , e altre tal ad aquest sobrescriut quart del hort de Santa Maria / (fol. 146r)..... (ilegible) de Pamplona estos sobrenomatz furen en el logar don Johan tholomeu Chapal. Pere

1. Martín Pérez aparece como enfermero en 1206 (pág. 530) y como arcediano entre 1208 y 1251 (Goñi, *Historia de los obispos de Pamplona*, I, pág 532, 536, 538, 564, 573, 583, 585, 588, 600, 603, 623). Bartolomé Marra cambiador de Pamplona figura en los documentos de esta colección nº 14 (1251), 16 (1252), 48 (1258); 57 (1269) y 124 (1301).

s.a. (mediados del siglo XIII).

Testimonio del alcalde y concejo de Sangüesa de la concordia de 28 julio 1222 entre Sanchoel Fuerte y don Ramiro, obispo de Pamplona, sobre diferencias entre el Burgo de San Cernin y los habitantes de la Navarrería y Burgo de San Miguel.

AMP, caj. 3 nº 7 C (perg. 448+58x269 mm, con 5 sellos céreos pendientes).
Publ: MARICHALAR, en BCDMN 9, 1912, 49-51; y en *Colección diplomática de Sancho el Fuerte*, nº CXL, pág. 181-183.

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran et oyran que nos don Ferrant de Larat et don Arnalt, alcalde de Sangossa, atorgam et venim de manifest que /² fumes el castel de Tudela et vimes et hodimes que lo rey don Sancho, qui iaç en Ronçauals, et lo vispe don Remiro de Pampalona, firen composition et /³ concordia entre les bons homes de tod lo cosseyll del Borc de Sant Cernin de Pampalona et entre les bons homes et entre les bons omes et totz les cosseylls de la Nauareria et de la /⁴ Poblacion et del Borc de Sant Miquel. Et nos don Sancho, don Simon et don Domingo Johan, don Bonome, vezins de Sangossa, fumes altra vegada el castel /⁵ de Tudela deuant lo rey don Sancho sobredit, que vimes et hodimes testimoniar et retrayre als bons omes de la Nauareria et de la Poblacion et de /⁶ la Poblacion et del Borc de Sant Miguel de Pampalona, com lo rey et lo vispe sobreditz auian fait composition et paç et concordia entre els et les bons omes /⁷ et tod lo cosseyll del Borc de Sant Cernin de Pampalona, la cal composition totz nos .IIII. bons omes sobreditz dizem a Deu et sobre nostres animes que asi fu:

(Sigue el documento de 28 julio 1222, que también se encuentra en:

AMP, caj. 3, nº 7 A (copia coetánea en pergamino).
AGN, Comptos, Cartulario III, págs. 74-76.
AGN, Comptos, Cartulario IV, págs. 54-56.
AMP, caj. 4, nº 8 (copia del siglo XIII).
AMP, cap. 3, nº 7 B (copia del maestro Gyllem de Estella, de 17 sepre. 1256, perg. con 5 sellos céreos pendientes).
AGN, Comptos. caj. 3, nº 33 (vidimus de Esteban García de Aldava, 1342).
ACP, V 39 (copia del siglo XV).
AGN, Papeles del P. Moret, II, 27 v.^o-28 v.^o).
Publ. LACARRA-MARTIN DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 19.
Cfr. MORET, Anales, III, 132-133.
YANGUAS, Diccionario, II, 514.
Catálogo, I, nº 173.
GOÑI GAZTAMBIDE, *Los obispos de Pamplona en el s. XIII*, pág. 74.
IRURITA, El municipio, pág 26.
GOÑI GAZTAMBIDE, Catálogo, nº 488.
IDOATE, Catálogo de Cartularios, nº 258.

Et nos les deuantditz don Ferrant de Laraet don Arnalt alcalde de Sangossa et don Domingo Johan, don Bonome et don Sancho, don /³² Symon de Sangossa, per

mayor fermetat et per mayor credença d'aquest testimoniage que nos auem fait, auem mis nostres sayels pendentz /³³ en esta present carta; et nos les dotze iuratz de Sangossa, don Gil, don Guillem monge, don Guillem, don Sanç, don Pere Guillem de Estela, don Miguel /³⁴ escriuan, don Espaynol çabater, don Johan fill don Ferran tender, don Nauarr d'Esquiua, don Per Arnalt Marzel, don Pero Casseda, don Domingo de Luna, /³⁵ don Gil don Oria Sanç et don Xemen calderer, otorguam et venem de manifest que fumes presentz el logar quant les deuantditz don Fernant de Larat ³⁶ et don Arnalt alcalde de Sangossa firen aquest sobrescript testimoniage, /³⁷ assi com en esta carta pot hom leyre et entendre. Et en testimoniança de ço que nos odimes dels, auem mis lo sayel de nostra vila pendent /³⁸ en esta present carta.

14

1251, marzo 31, viernes.

Doña Andregaila de San German funda capellanía y aniversario en Santa María de Pamplona.

ACP, R. 25 (mitad inferior perg. partido por a b c 195x390 mm.).
GOÑI, catálogo..., nº 582.

In Dei nomine. Sabuda causa sia a totz omes, als qui son et qui son per uenir, que esta es carta de deuisa et de testament que ei fait io dona Andregaila de Sant German, per la /² gracia de Deus estant en ma bona memoria et en mon bon recordament. Mon plazer fu de mandar et de partir las mias cosas per que en apres lo men trepassament hira ni dis/³cordia non se puisca leuar. E mandei io la deuantdita dona Andregaila per la mia anima pera una capelania de un capelan tenir per totz tems del segle, aquelas /⁴ mias. II. maisons de la rua de la peleteria del Borc de Sant Cernin de Pampalona, et las .II. tendas que me dona dona Mayor ma seror, et en tal manera que tota la renta /⁵ sia entegrament per al sobredit capelan salp .I. morabetin que mandei que ayan los .XII. del Borc de Sant Cernin, sabudament cascun an a .VIII. dias apres la Sant Johan Babtista, per /⁶ que plus firmament faguan tenir et cumplir esta capelania. E aquest capelan que sia establitz que cante missa per ma anima et de ma sor dona Mayor en la /⁷ eglesia de Sancta Maria de Pampalona. E laissei las casas que ei en la rua de la Rocha con los ortz que hi son et con totz lurs dreitz a Pero Periz et a Bernardon son /⁸ fraire, filz de don Ramon Periz, en tal manera que donguan cascun an .XX. soltz a la Taula dels canonges de Sancta Maria de Pampalona per anniuersari. Et io dona /⁹ Andregaila ei dat poder a don J. Marra qu'en sia guarda de las maisons per al capelan, et que las loguia, et apres ses dies que ayan aquest meteis poder mes plus proismans /¹⁰ parentz. Et laissei a Peirona .XX. libras de sanchetz per la mia anima. Et laissei et mandei en esta deuisa io dona Andregaila als enfantz de don Guillem de las Taulas /¹¹ et de dona Guillelma ma filla, a Guillem et a Johan et a Bernardon et a Simonet et a Ramonda et ad Andregaila et a Costança, .V^{en}. soltz de sanchetz per tot /¹² auer noble. Et ab aquetz .V^{en}. soltz redrei

et aluinnei et partei los de tot mon auer moble et de totas altras res, assi que iamais non ayen poder ni uoz ni /¹³ razon de demandar frairesca ni nenguna res per part de mi dona. Andregaila ni de lur maire dona Guillelma ni per razon ni uoz de auolori ni per nenguna altra /¹⁴ razon del trestot lo segle, per for ni sens for. Et io la deuant dita dona Andregaila de tota esta mia deuisa ei faitz cabeçales a don Bertholomeu /¹⁵ Marra lo cambiador et a don Bertolomeu Pontz Guillem. Et testimonis qui presentz furen el loguar don J. Marra et don Bernat Periz et don Ramon Periz et Ramon /¹⁶ Guillem qui escriui esta carta. Facta carta et deuisa in era .M^a.CC^a.LXXX^a.VIII^a. diuendres lo derder dia del mes de marz.

15

1252, agosto 23, viernes.

Avenencia en juicio celebrado ante la Corte real, entre doña Soriana y don Martin Durant.

AGN, Roncesvalles, leg. 31, nº 775 (confirmación de Teobaldo II, 5 julio 1263, perg. deteriorado, 438+35x435 mm., falta de sello, quedando solamente fragmentos del vínculo de hilos de seda).

Nos Theobaldus por la gratia de Dios rey de Nauarra, [de Champaina e de Bria conde palazin, fazemos saber a quantos esta present] carta veran e odran que Martin Durant /² de Sanguessa, establecido deuant [nuestra presentia,] Miguel de conosciuda las conuinentias que [fizo] con dona Soriana segunt que es contenido en la carta que fue feita por esta compo /⁸ sition, por mano del escriuano del concevillo de Sanguessa, que es en esta forma:

[In Dei nomine et eius gratia.] Conosciuda [e manifesta] cosa sia a totz omnes que son en present e qui son per uenir, que esta es /⁴ la carta de auinença e de la composition que dona Soriana e don Martin [Durant de San gossa...] las partidas de don Criste e de don Miguel de Hundiano, sobre las heredaz /⁵ que dona Soriana tenia en fealdat de don Domingo Martin de Casteyllon qui fo calque non se bolis tenir en lo iudici que los sobrediz don Criste e don [Michel] /⁶ [de] Hundiano mandarian los .D. morabetins per al seynnor rey e los altres .D. morabetins pora qu'es boldria tenir en lo iudici fianças per dona Soriana de fer pagar estos morabetins sobrediz [asi com] /⁷ don Per Guillem d'Estella e don Iohan de Aui. Eyssamentz son fianças per don Martin Durant de fer pagar aquetz [morabetins] sobrescriptutz com sobrescriptutz es, don Johan de Castillon e don Domingo Ioan ... /⁸ E es a saber que los sobrediz don Criste e don Michel de Hundiano donaren per iudicii los .M. morabetins que dona Soriana aya la casa de la rua mayor qui es altinent de la casa de la /⁹ Sezillia de la una part, la benella per meis. E de l'altra part altinent de la casa don Ienego Balat, e las paretz e la benela per meis. Affrontation de la rua real, d'aqui a las casas de don Pedro de /¹⁰ la benela de çaga per meis. E la vinna de Pui de Aguilar qu'etz en lo termen de Pastoriça entre las .II. carreras, de la una part es altinent de la vinna de dona Elbira, muller qui fo don

Calbet lo g. /¹¹ [e de l'altra part] es altinent de la vinna de don Domingo Periz, fil don Per Domingo. E la vinna de Gayan, qu'es del auolorii, tot lo dreyt qu'y auia nin deuia auer, qui es altinent de la vinna de don Iohan de Castellon /¹² de Maçalin. Affrontations de la carrera qui ba a Sangossa la viella, d'aqui a el rigo de Gayan. Donolii estas ditas casas e vinnas franchas e quitas e deliuras, cubert e discubert, erm e poblat, assi com don [Mar] /¹³ [tin Durant] las auia ni las atendia ni las deuia auer, del cel troa en abisme, sens nengun retiniment, per uender o per enpeynnar o per donar o per ayllenar o per farne totas uostras proprias uoluntatz, en vida e en mort, per/¹⁴XX. libras de bons sanchetz que a dadas don Martin Durant a dona Soriana, dont ela se tien ben per pagada, donant bons omes. E tot lo fruit de las pieças dogan que acullit dona Soriana que /¹⁵ e don Martin Durant que cobre todas las altras heredatz que tenia en fealdat, casa e peças e vingnas e hortz e la part del forn con lo fruit de totas aquellas vinnas que cobra e con lo loguer /¹⁶ e de la casa, ço es a saber, que a cobrada la casa del barrii de Sant Iamgne qui es altinent de casa de don Per d'Etillaq de la una part, e de l'altra part altinent de las casas de don Per Michel /¹⁷ e de dona Maria sa muiller. E la vinna mayor de la peira de Oniessa, la cal vinna es d'una part en solq de la uinna qui lo fo dels filz don Pascal don Billan e de l'altra part en solq de la vinna qui fo de don Fortz /¹⁸ E lo mayllol de Homessa qui es en solq de la una part de la uinna de don Domingo de Orratre e de l'altra part en solq de la uinna de l'abadesa de Castellon. E l'altra vinna de Honiessa del Bergal qui es de la una /¹⁹ [part en sol]q de la vinna don Semen don Ochanda e de l'altra part en solq de la vinna dels nebotz don Pero de Reta. E l'altra vinna de la costa de Honiessa de la una part es en solq de la vinna qui fo de don Ortii Enecoiz /²⁰ [e de l'altra part] en solq de la vinna dels fils dona Maria Lopiz. E la peça mayor de Pastoriza qui es en solq de la vinna de don Michel de Casanoua e de l'altra part en solq de la pieça qui fo dels fils dona Maria. /²¹ [E l'altra] peça de tras serra con los corrals qui es altinent de la padul de Castellon. E l'altra pieça en tras serra, atresii altinent de la una part de la padul de Casteyllon, e d'altra part altinent de la vinna de don /²² molliner. E lo mayllol de Pastoriça que fo partit con don Iohan de Tolossa e con sons conpaynnos, que es de la una part en solq de la uinna de don Pero Santz de Tor e de l'altra part en solq de la vinna de don San/²³cho laborador. E l'altre mayllol qu'es de la una part en solq de la vinna de don Domingo de Narbones e de l'altra part en solq del mayllol de Sant Nicholay. E los .II. ortz, l'un es altinent del ort del rey e del /²⁴ e altinent de la uinna de don Domingo Iohan, fil don Guillem Durant, affrontations de la vinna don Andrio don Folques, d'aqui al rigo de Arragon. E l'altre ort es de la una part altinent del hort del rey /²⁵ [e de l'altra p]art altinent del hort de dona Issabel de Nequessa, affrontation de la carrera qui ba a Sant Atrian d'aqui a el rigo de Arragon. E de totz aquetz heredamentz sobreditz io don Martin Durant sobredit /²⁶ gent per pagat e clamo soltz e quitis a dona Soriana e a don Andrio don Folques qu'en eran fiança, e don Martin Durant que faça pagatz a sa hermandat de la heredit de lur /²⁷ que lis layssa en son destin. Et en estas heredatz sobreditas que a dona Soriana non demanden nuylla res en uoz de don Domingo Martin de Castellon qui fo, nin de don Martin Durant, nin /²⁸ Martin Durant que se pare a tot lo conte del rey. E don Martin Durant que faga clamar solta e quita a dona Soriana de la deusa don Domingo Martin de Castellon, a tant com /²⁹ forment qual tien. E d'acho sunt testimonis que foren en present cant lo iudicii fo donat en Olit e fo afiançat en casa de don Michel Escriuan, alcalde de Holit. Son testes don Arnalt /³⁰ don Michel Escriuan alcalde de Holit e don Andrio de Folches e don Iohan de Bigorra e don Martin de Sant Martin. E sunt fermes per don Martin Durant pera obs de dona Soriana, assi com sobrescrip es/³¹ [heredatz] sobreditas e de totas las

conuincas sobreditas don Miguel Escriuan e don Xemen de Segouia. Eyssamentz son fermes per dona Soriana pera obs don Martin Durant, assi com sobrescrip es, de las heredatz sobreditas /³² las conuincas sobreditas, don Per Guillem d'Estella e don Iohan Dauí. D'aquesta auinenca e d'aquest apposament sobredit sunt testes de amas partidas que fueront en present don Arnalt alcalde /³³ e don Andrio de Folques e don Çauiel fil don Bedit, dona Sezillia e Per Arnalt de [Nequessa] e don Pere fill [don Marchio] de Nauarrdun e don Lope Martiniz de Castillon e Michel de Castillon e don /³⁴ cheta de don Martin de Sant Martin Facta carta e auinença e apposament [en lo mes d'agost,] diuendres vigilia de [Sant] Bartholomeo appostol, .X^o. kalendas setembres, in era .M^a.CC^a.LXXX^a. /³⁵ Sancho Lopiz escriuan iurat del cosseyll de Sangossa estant en present [escreui esta carta per mandament] de amas las partidas e [con ma propia man] fezi aquest sig-(signo).

/³⁶ firmeça que esta composition aya ualor en todos tiempos, nos [deuandito seynor don] Theobaldo, a plazer e rogaria de amas las partidas, mandamos poner nuestro seeyllo en la present carta, que fue feita e /³⁷ [otorgada] joues primero ante de Sant Beneyt, anno Domini millesimo ducentessimo sexagesimo tertio. [Ferrant Peritz l'escriui] por mandamiento de Garcia Sanchez [Fiat?]

* Repetido "dona".

16

1252, agosto 23, viernes.

Testamento de don Garcia Laquidain y de su mujer doña María.

ACP, Q. 7, 1^o Y 2^o (mitad izda. y dcha. de perg. partido por a.b.c 770x330 mm).
GOÑI, Catálogo..., n^o 592.

In Dei nomine. Sabuda causa sia a totz omes, als qui son et qui son per venir, que esta es carta de diuisa et de testament que an feita don /² Garcia Laquidain et dona Maria sa muiller per en apres lurs dies, ab volontat et ab atorguament l'un de l'altre, estant en lur bona sanitat et en lur bona /³ memoria et en lur bon recordament, per que en apres lo lur trespasament sobre las lurs causas hira ni discordia non puisca naistre ni leuar entre los lurs. /⁴ Ad saber couen que lo sobredit don Garcia Laquidain et sa muiller dona Maria mandaren primerament en esta deuisa et testament per apres los dias d'entrams /⁵ a Sancta Maria de Pampalona et a la eglisia et a tot lo conuent dels canonges de la eglisia de Sancta Maria de Pampalona aquel son quart de molins que es /⁶ de ius la eglisia de Sant Cibrian dels molins, los quals son clamatz los molins de don G. Marra, et que lo ayan entegrament ab totas lurs dreitures de las casas /⁷ et de rodas et de intradas et de issidas et ab totas lurs apertenencias de aigua et de ribas et de esclusa et de pratz et de totz altres apareilz que apertainnen /⁸ ad aquest quart dels sobreditz molins, lo qual quart es sabudament lo quart de las .IIII. rodas. E aquest don Garcia Laquidain et sa muiller do^{na} Maria mandaren eissament per en apres lurs dies en aquesta deuisa et testament a la eglisia et a tot lo conuent de Santa Maria de Pampalona lo lur terz /¹⁰ de ortz que an en aquels ortz que tenen dels molins de don Garcia Marra entro a l'ort de Garcia Ortiz lo broter et qu'el ayan entegrament, ab son dreit /¹¹ que a el prat que es de l'altra part tenet al cap de l'esclusa, et assi com tenen de ample del riuall troa l'ort de Sancta

Maria, et ab todas lurs dreituras /¹² et lurs apertenencias de intradas et de issidas et de aiguas et de sarrazons et de clausuras. E mandaren eissament don Garcia Laquidain et sa muiller /¹³ dona Maria a la sobrenomnada eglesia et al conuent de Sancta Maria de Pampalona per en apres lurs dies aquel lur parral que es oltra l'aigua, /¹⁴ lo qual parral es de conquesta d'ensemble et es el terminat de Laur Heyereta et es tenent de la una part ab lo parral de don Helias Daid qui fo et /¹⁵ de l'altra part se ten ab lo parral que ten don Alfons lo tender, gendre de dona Oliua, et ten de lonc del camin entro a la vinna de don Lorentz /¹⁶ d'Araquil, et que lo ayan entegrament don lo colomber que hi es et con la casa et con todas sas dreituras et sas apertenencias et con lo caminet que es entre /¹⁷ los ortz, que es d'este sobredit parral, et ten del camin publi al entro al riu, et est caminet se ten d'una part ab l'ort que fue de don Helias Daid et /¹⁸ de l'altra part se ten ab l'ort de don Esteuen d'Esparça, et est caminet es sabudament deuant la porta del parral. Et es assaber que estas /¹⁹ sobreditas hereditatz an mandadas don Garcia Laquidain et sa muiller dona Maria per en apres lurs dies a la eglesia et al conuent de Sancta Maria de Pampalona /²⁰ en tal manera et ab tal couinent que apres lurs dies que tenga l capelan que cante missa de requiem totz dies por totz los tems del segle en l'altar de /²¹ Sant Pere en la eglesia de Sancta Maria de Pampalona per la anima de don Garcia Laquidain et de sa muiller dona Maria et per las animas de lurs /²² pares et de lurs maires. e mandaren que la eglesia et lo sobredit conuent que cascun an que donguan per totz los tems del segle al sobredit /²³ capelan. .VI. libras de la bona moneda corrible de Navarra del loguer et de la renta que auran d'estas sobreditas hereditatz. E mandaren qu'el /²⁴ donguan al capelan sa racion cascun an lo dia que maniaran la pitança, et que sia de .XV. soltz la pitança lo dia. E manda don G. et sa muiller dona /²⁵ Maria que lo sobredit quart de molins et lo sobredit terz de ortz ab son dreit del prat que es de l'altra part del cap de l'esclusa, que an mandat /²⁶ per en apres lurs dies ad la eglesia et al conuent de Sancta Maria de Pampalona, que lo ayan tot per las lurs animas et per las animas de lurs pares et de /²⁷ lurs maires et per las animas de totz lurs benefactors et de totz aquels a cui tort tenen per ninguna manera. E mandaren aquest don Garcia Laquidain et sa muiller dona Maria a la eglesia et al conuent de Sancta Maria per en apres lurs dies aquel lur ort que an de conquesta oltra l'aigua, sa /²⁹ budament lo qual ort es tenent de las .II. partz ab los ortz de don Helias Daid qui fo, et ten de lonc del riu entro al sobrenomnat parral. Et que lo ayan ab tal couinent que els que tenguan per totz los tems del segle una lampa deuant la sepultura del sobrenomnat /³¹ don Garcia Laquidain, et la lampa que ardia todas nuits deuant sa sepultura per totz los tems del segle. E mandaren don G. et sa muiller dona Maria /³² que de la renta d'estas hereditatz que aya la eglesia et lo conuent de Sancta Maria cascun an per pitanças per totz los tems del segle .VI. libras. E mandaren que la eglesia /³³ et lo conuent de Sancta Maria que cumplan totz ans por totz tems del segle de las .VI. libras al capelan et de libras et de uestimenta et de caliz et de candelas et qu'el /³⁴ donguan la racion lo dia que aura la pitança et que tot lo sobreplus del loguer et de la renta que auran de las hereditatz sia comunalment de tot lo conuent de Sancta Maria /³⁵ pera pitanças. Et si se acordan ni entenden que meillor sia mes en als per a pro dels et de la eglesia, que ailli lo metan per las lurs animas et de lurs pares et de /³⁶ lurs maires et de totz lurs benefactors. E mandaren que los dias que recebran .XV.^{en} soltz per pitança et los maniaran, que cascun dia cante missa. .I. calonge /³⁷ en l'altar mayor de Sancta Maria, et que isca tot lo conuent sobre lurs fossas de don Garcia et de dona Maria. E mandaren que apres lurs dias /³⁸ que lo prior et lo pitancer que tenguan las hereditatz pera obs del conuent, els cumplant tot ço que escript es en esta carta. E mandaren don G. /³⁹ et dona Maria et atorguaren que si l'un dels .II. passas

del segle, que l'altre que romaindra uiu que tenga ades las heredatz et faga tenir ades lo /⁴⁰ capelan et cantar la missa en l'altar de Sant Pere en la eglesia de Sancta Maria. Et per que tota la animalia que els an feita et mandada al conuent /⁴¹ del canonges de Sancta Maria et que sia cumplida et ferma et segura et a meintz de deutas, s'en donaren fermas don G. et dona Maria l'un l'altre /⁴² don Pere Andreu cambiador, don Guillem Yuon. Aquestas fermas recibren los cabeçales pera obs de hels et dels .XII. iuratz del Borc et dels /⁴³ parentz de don G. et dona Maria que o fagan tenir et cumplir com en esta carta es escrit. E mandaren don Garcia et sa muiller dona /⁴⁴ Maria que estas deuantditas heredatz per ninguna razon de trestot lo segle que non sian vendudas ni enpeinnadas ni donadas i /⁴⁵ cambiadas ni alienadas, mas que sian tengudas com escrit es en esta carta per animalia et qu'en sian cumpidas totas las mandas per totz /⁴⁶ tems del segle per lurs animas et de totz lurs benefactors. Empero es assaber que si lo sobredit conuent ni la eglesia de Sancta Maria non /⁴⁷ o uolis tenir ni complir com escrit es en esta carta, mandaren don G. et sa muiller dona Maria et donaren licencia et plener poder /⁴⁸ que apres lurs dies que los parentz de don G. et los parentz de dona Maria sa muiller et lurs cabeçales et testimons et los .XII. iuratz del Borc /⁴⁹ de Sant Cenin, qualsque sian en aquela sazon, que intrien en totas las heredatz et que las enparen et qu'en prengan cascun an per totz tems /⁵⁰ los loguers et las rentas et totz los bens, et qu'en tenguan .II. capelans, et qu'els establiscan per totz tems que canten totz dias missa de /⁵¹ requiem per las lurs animas, l'un capelan en la eglesia de Sant Cernin et l'altre capelan en la eglesia de Sancta Maria, en l'altar de Sant /⁵² Pere. E que donguan a cascun capelan cascun an .VI.^{na} libra de la renta de las sobreditas heredatz. Et els auent cobradas las heredatz /⁵³ et fazent tenir et cumplir tot ço que es escrit en esta carta, d'aquel dia adenant que o tendran et o cumpliran. Mandaren /⁵⁴ don G. et dona Maria de lo que romaindra de las rentas, cumplitz los capelans cascun an, que los .XII. iuratz del Borc de Sant /⁵⁵ Cenin qu'en prenguan cascun an per totz tems pera la sarrazon de la vila .X. soltz de la moneda corrible del rei de Navarra. /⁵⁶ E mandaren que tot lo sobreplus de las rentas que o partan et o donguan per amor de Deus et de la gloriosa sa Mare i nostra /⁵⁷ dona Sancta Maria la or entendran que meilleur sia mes, per las animas de don G. et de dona Maria sa muiller, en orfens casar /⁵⁸ et en paubres vestir. E don G. con atorguament de sa muiller dona Maria per en apres lurs dies a mandat et deuisat a Pere /⁵⁹ Arnalt peager son nebot aquela maison del Borc de Sant Cernin de Pampalona que es deuant lo cimiteri de la eglesia de Sant /⁶⁰ Cernin, et que la aya ab totas sas dreituras et apertenencias, et es tenent d'una part con la maison dels enfantz de don Arnalt de /⁶¹ Sant German, et de l'altra part se ten con la maison de don Bernat Bec, et ten de lonc del cimiteri tro al mur de la vila, et /⁶² las paretz son per mei. E mandaren et deuisaren don G. et dona Maria que apres lurs dias que sia partida per mei la peça que es /⁶³ de ius la eglesia de San Cibrian que compraren de Costança, filla don Bonifari, et de la priora et del conuent de las /⁶⁴ donas de Sant Pere de Ribas. E mandaren l'una mitat que sia de Pere mercader de part don Bertholomeu Marra, et l'altra /⁶⁵ mitat que sia de Hisabel, filla de Pere Arnalt peager, son nebot de don G., et esta mitat es de part los molins; empero que /⁶⁶ per esta peça non venga ningun enbarc ni daun als molins que furen de don G. Marra. Et es la sobredita peça tenent /⁶⁷ ab la peça de don Bertholomeu Marra et ab rual et ab lo parral de Martin de Conches. E atorguaren et manda /⁶⁸ ren lo deuantdit don G. Laquidain et sa muiller dona Maria que ningunas altras deuisas ni testamentz que anc /⁶⁹ fissen ni far volguissen, con cartas, ni sens cartas en auant, que totas sian cassadas et desfaitas per totz los tems /⁷⁰ del segle, et que non ayan valor si non tan solament aquesta que es escriuta en aquesta present carta. Et laissa don G. /⁷¹ Laquidain la sua maison assi com sobredita es en esta carta,

en tal manera que don G. Laquidain et sa muiller dona Maria que se /⁷² retenent et trayen tota lur ostilla et tota la roba et tot lo moble que es en la sobredita maison pera farne totas lurs propias volun/⁷³ tatz, quant a els vengua a plazer. E mandan don G. et sa muiller dona Maria que d'estas sobrenomnadas heredatz que son laissadas al /⁷⁴ conuent de Sancta Maria que prenguan cascun an .XX. soltz pera maniar lo dia que faran lo capdan apres lurs dies. E mandan don G. et dona /⁷⁵ Maria al sobredit conuent de Sancta Maria que ayan cascun an .VIII. pitanças de .XV^{en}. soltz; et mandan que cumpliscan la .VIII^{na}. pitança de .XX. /⁷⁶ soltz lo dia que faran lo capdan, et aquo que sia per totz los tems del segle, et que iscan sobre lurs fossas. E mandan don G. et sa muiller /⁷⁷ dona Maria que bispe ni arciagne nin nenguna altra persona non ayan poder de prendre ni d'auer d'estas sobreditas heredatz ni de /⁷⁸ las rentas plus que .I. canonge claustran, mas que sia comunament de tot lo conuent. E mandan don Garcia et sa muiller dona Maria que si tant /⁷⁹ fos cosa que lo bispe ni lo prior ni l'enfermer ni lo conuent de Santa Maria de Pampalona tolien al sobredit don Garcia de Laquidain en tota sa vita aquela cambra /⁸⁰ en que el esta, mandan que non ayan d'auer nengun dreit en las sobreditas heredatz. De tota aquesta deuissa et testament son cabeça /⁸¹ lers don Bon Macip lo tender, don Pere Arnalt lo cambiador. /⁸² De totas aquestas deuantditas causas son testimonis qui clamatz et presentz furen el logar don Martin Guirgori, don Pere Arnalt de /⁸³ Sant Gili, don Johan Yuon, Pere mercader, Miquel Espainnol. Aquesta deuissa et testament fu atorguada et fermada en presencia /⁸⁴ del prior dels Predicadors de Sant Jacme de Pampalona, fraire Pere del Pont, et de fraire Miguel d'Ardanaz, in era M^a.CC^a.LXXXX^a., el mes de agost, /⁸⁵ diuendres la vespra de la sant Bertholomeu. Don Pere Miguel me scripsit et es testis.

17

1252, noviembre 5, jueves.

Pedro Garcés de Cizur da una viña al Cabildo para fundar un aniversario en Santa María de Pamplona.

ACP, 0. 15 (perg. partido por a b c, 260x335 mm.).
GOÑI, Catálogo..., n^o 606.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homnes, als qui son et qui son per venir, que io don Per Arceitz de Ciçurr lo missacantan /² estant la merce de Deus en ma memoria et en mon acordament, fai mon testament. Doncs conuen assaber que io lo sobrenomnat don Per /³ Arceitz mandei tot primerament en aquest mon testament al conuent de Santa Maria de Pampalona tota la mia vinna del terminat /⁴ de Arancedi et que sia per totz temps a lur mandament, et els que facen quad'an aniuersari sobre mon sebeliment. Et mandei al Hospital .XL. soltz /⁵ per que perda les clams de ma casa. Et mandei que quique sia que cantia missa en l'altar de Sancta Fe queestia totz temps en ma casa et que diga la /⁶ secunda oracion per la mia anima, et que isca sobre ma fossa les dies que solen iscre, et que donga quad'an .X. soltz de qualque

moneda corra en Nauarra /⁷ ad aquel qui sera cappelan mayor de Sancta Maria, et lo cappelan d'aquetz .X. soltz que faga quad'an conuiui una uetz als missacantans de la egle⁸sia, et en aquel dia que facen mon aniuersari. Et si per uentura lo missacantan que cantaria en Sancta Fe non uolis quad'an pagar aquetz .X. soltz /⁹ per la festa de Sant Martin, mandei et uuill et atorguei que quique cappelan mayor sia en Sancta Maria haya entegre poder com io auriei de /¹⁰ entrar et de enparar la deuantdita casa et de tenir la entroa fis complir lo mandament dels .X. soltz com deuantdit es. Et que non deu esser uen/¹¹duda ni enpeinnada ni aleynnada esta casa, si non tan solament que sia assi com io mandat hei escriure en esta carta, com sobredit es, et non /¹²en ninguna altra manera. Et mandei al tresorer .XX. soltz de tornes. Et al arciagne de la Tabla .XX. soltz de tornes per dezma et failimenz. /¹³ Et io lo sobrenomnat don Pere Arceitz atorguei et confirmei aquest mon testament deuantdit et mandei escriure tres cartes per .a.b.c. /¹⁴ partides, et que donguen la una al conuent de Sancta Maria et l'altra al cappelan mayor et que retenguen la tercera mes cabeçalers /¹⁵ que de ius son escriutz en testimoniança de tot lo fait deuantdit. De tot aquo fai mes cabeçalers don Per Yeneguitz lo missacantan, /¹⁶don Arnalt de Sancta Cezilia et don Pere Miguel Murde, et testimonis don Lop Santz lo prior, don Pere Bos lo calonge, don /¹⁷Johan del Chapitel. Facta carta et lo testament et tot lo fait deuantdit in era M^a /¹⁸ .CC^a .XC^a., diios la vespra de la festa de Sant Nicholay. /¹⁹ Ego Iohannes Petri Alegre scriptor iuratus Ciuitatis Pampilone hanc cartam /²⁰ scripsi et in omnibus predictis interfui et istud meum si(signo)num apposui.

18

1253, mayo 11, domingo.

Don Bartolomé de Jaca, almirante del Burgo de San Cernin, da un huerto y una viña al Cabildo, para un aniversario.

APC, O. 14 (mitad inferior de perg. partido por a b c, 240x455 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 595.

In Dei nomine. Sabuda causa sia a totz omes, als qui son et qui son per venir, que nos don Bertholomeu de Iaca et ma frairesca dona Prima et Miquel de Casteillon per dona Lombarda sa maire et dona Maria et dona Francesa, enfantz de don /² Miquel de Iaca qui fo et de dona Bona sa muiller, per que lurs animas puiscan fuir de las penas infernals et venir al altisme ioi de paradis et las animas de lurs parentz, con bon cor et con bona voluntat auem donat en donatiu al prior et al /³ conuent canonges de Sancta Maria de Pampalona, aquel ort que es el terminat del molin del maçon e aquela vinna dels abbatz de la confreria de Sant Iagme et ab l'ort del /⁴ Ospital de Sant Cernin et ab lo semder. E la vinna es affrontada de las .II. partz con la vinna de don Pere Esueillart e con la vinna de Sancta Gracia et con lo semder. Aquest deuantdit ort et la vinna de guisa et de manera com sobre/⁵ nomnatz son, entegrament, con totas lurs dreituras et con totas lurs apertenencias, atorguames et

donames nos los sobreditz enfantz de don Miquel de laka et de dona Bona sa muiller al sobredit prior et conuent dels canonges de /⁶ Sancta Maria, que las ayan entegrament en patz, assi com tenen de lonc et de ample, saluament et quitiament, en patz, per secula cuncta, ab tal condicion et si que iamas tant quant lo segle duria non sian vendutz ni enpein/⁷ natz ni datz ni cambiatz ni alienatz per ninguna manera. Et que les ayan ab tal couinent que totz ans tant quant lo segle duria canten missa una uetz l'an en la eglisia de Sancta Maria et quant la missa cantaran que /⁸ lo prior et lo conuent calonges de Sancta Maria que iscan sobre la fossa de don Miquel de laka et de dona Bona sa muiller. Et si per auentura lo prior et lo conuent calonges de Sancta Maria non uolissen complir aquo /⁹ com sobredit es cantar la missa una uetz cascun an et issir sobre lur fossa, atorguam et mandam et donam licencia et plener poder nos totz los sobreditz enfantz de don Miquel de laka et de dona Bona sa muiller /¹⁰ que les lurs proismans parentz de don Miquel de laka et de dona Bona sa muiller que intren en lo sobredit ort et en la vinna et que o enparen tot et que les tengan en tal manera que cascun an per totz los /¹¹ tems del segle prenguan et receban los bens et los fruitz que Deus hi dara, et que o partan et que o donguan la or els entendran que meillor sia mes per las animas de don Miquel de laka et de dona Bona sa muiller /¹² et de lurs linages. Et que non las ayan poder de vendre ni de empeinnar ni de dar ni de cambiar ni de alienar. Et si lo prior et lo conuent dels canonges de Sancta Maria lo volissen complir assi com sobredit /¹³ es, que las ayan con las sobreditas condicions et en tal manera que bispe ni nengun arciagne ni altra persona nenguna non aya poder per ninguna manera del segle de metre hi nengun enbarc ni /¹⁴ de demandar hi res plus que .i. dels altres simples calonges claustrans. Et per mayor segurtat d'aquest sobrenomnat donatiu que auem fait nos los deuantditz enfantz de don Miquel de laka, traitas /¹⁵ las condicions sobreditas, auem ne donat fermas de saluetat al sobredit prior et al conuent de Sancta Maria de totz omes et de totas femnas a meintz de rei, don Arnalt Pere lo cambiador et don /¹⁶ Martin Gregori. Et es assaber que es assignat lo dia que los canonges deuen cascun an cantar la missa et issir sobre la fossa, VIII. dies dereire la festa de Sant Miquel, per totz les tems del segle. /¹⁷ Aquest deuantdit donatiu fu fait e atorguat estant presentament el loguar canonges de Sancta Maria de Pampalona lo prior don Lop Santz de Gongora et don Pelegrin d'Eussa do tresorer et l'arciagne /¹⁸ don Tomas et don Garcia de Laquidain et don Semen Tomas et don Pere Arceitz Leyoz et don Hylarii et maestre Deonis. De totas estas sobreditas cosas son testimonis et odidors et /¹⁹ veedors qui presentz furen el logar don Paschal Lorenz, don Felip Bertran, don Pontz Guillem trosseler et don Paschal Palmer, don Miquel d'Urroz, don Martin Yuon, don J. Yuon, don J. de Nauarra, /²⁰ Martin Guillem, Miquel de laka et Ramon et Ponz ses fraires et don Rollant Gilbert et Nicholau de laka. Facta carta et donatiu in era .M^a.CC^a.LXXX^a.I^a., el mes de mai, /²¹ lo segont dimenge d'aquest mes sobredit a la intrada. Regnant lo rei don .T. en Nauarra. Don Pere Semenez de Gaçolatz bispe de Pampalona. Don Sancho Ferrandez de Montagut /²² senescal de Nauarra. Don Bartholomeu de laka amirat de Borc de Sant Cernin. Don Arnalt de Garin iuge dels plaitz en uez de alcalde. Guillem vicari sayon. Ramon Guillem me scripsit /²³ et est testis.

1253, agosto 20. Bayona.

El alcalde y jurados de Bayona reciben bajo su guarda a la reina doña Margarita y a su hijo Teobaldo.

AGN, Cartulario III, pág. 283.
Publ. YANGUAS, Diccionario..., I, 111-112.
IDOATE, Catálogo Cartularios, nº 449.

(C)onegude causa sia a totz aqueds qui esta carta beran e audiran que nos lo mayre e us jurad(o)s en comunau conseil de Bayone, recibem en nostra garda, en nostra comana, le noble dame ne Margarita per la grace de Dieu reyna de Nauarra, de Campayna et de Bria comdessa palazina, et en Th(ibalt) son dil, e todas lors compaynas, ab totas lors cauzas, si per ambenture bolen entrar per passada en nostre biele de Bayone o passar per aucun log d'entorn, per mar o per terre, tan com nostre poder s'esten, a bona fee, sen mal engan. Autresi recibem en nostra comana e en nostra enparanssa tots sos homis et sas gens, ab totas lors causas e ab totas lors mercaderies anan e bien per la bile de Bayone o per aqueu enbiron qui sie de nostre poder e que benien e compren tota manera de mercaderie, pagan las costumes que deurin, e si per aenture auem de desmanar aquest deuandit encombentenient et per mandament de nostre seynor lo rey d'Anglaterra o per nos medis, que asi fessem saber a bona fee, seus maul engayn, a le deuandite reyna de Nauarra e a son fil e a lors gents, e si per abenture ens medis o aucus autres lors homis eren en Bayone o aucun log or nostre poder s'estenos que ayan XL dies de termin despuys que us asi aurim feyt saber de ysir saubs e segurs de nostres apertinençes ab totas lors cauzas. E si per abenture alguns deu lors homis non saben aquest desman, que nos aurim feyt bien per mar o per terre en Bayone o en log o nostre poder s'estenos, nos qu'els asi fessem labeds saber e depuys que asi saberin que ayan XL dies d'espasi per medische guise, quom es de sus part deuizat. E per que aqueds deuandits conbenis entirement sian tinguds e guardas, escheds tot corrompiment, hauem seierad queste present carte dou seied de nostra comuna. Actum Baione .XIII^o. kalendas sebtentris, anno Domini M^o.CC^o.L^o. tercio.

1253, octubre 2.

Doña Gracia, hija de don Orti Cerria, da al Hospital una casa en Pamplona, rua de la Torre Redonda.

AHN, O. M. San Juan. Navarra, leg. 662, nº 3 (perg. 290x285 mm.).

In Dei nomine. Conoguda cosa sia a totz homes als presentz e als qui son per venir que io dona Gracia filla de don Orti Cerria qui fo, ab bon cor e ab bona ² uolontat, fay donativ de tot quant moble io ey e d'aquela demeya casa que io ey en la poblacion en la rua de la Torr Redonda por redempcion de mos peccatz, a Deu ³ e a mon seinnor Sant Johan Babtista e a uos don Pero Santz fraire de la orden de Sant Johan, comendador del Hospital de Ciçurr de la orden de Sant Johan, pera obs de la obra ⁴ de la claustra de la eglesia del Hospital de Ciçurr qui es hospital de la orden de Sant Johan, e pera obs de la luminaria de la deuandita eglesia. Sabudament ⁵ la qual demeya casa es affrontada de la una part a la casa de don Pedro d'Arlegui lo podador, e de l'altra part es affrontada a la demeya casa de Pere Santz ⁶ de Johanet e de Sanchot e de Martinet mes creatures, que agui de don Nauarr d'Altarrabia mon marit qui fo e ten de lonc de la rua poblada entro al ⁷ mur de la vila (lac.) E aquest deuandit moble e la devandita demeya casa de guisa e de manera com sobrescripta e sobrenomna⁸da es, ab totz sos dreitz e ab totes ses pertinences aitorguey io la deuandita dona Gracia a uos lo deuandit don Pero Santz fraire de la orden de Sant Johan comen⁹dador del Hospital de Ciçurr pera obs de la claustra e de la luminaria de la deuandita eglesia del Hospital de Ciçurr, que o ayatz tot ente¹⁰gradament per uendre e per enpeinnar e per far tota uostra propria uolontat, assi com la deuandita demeya casa ten de lonc e de ample e d'alt, ¹¹ del cel troa dintz en abisme, salua, franca, quita e deliura de totz homes e de totes femnes e de mi meteissa e de tota ma genoilla ¹² e de tot mon parentesc per secula cuncta. ¹³ (lac. ½ línea) A maior segurtat e a maior confirmacion d'aquest donatiu io la deuandita dona Gracia day a uos lo deuandit don Pere Santz fraire de la orden de Sant ¹⁴ Johan comendador de Ciçurr pera obs de la obra de la claustra e de la luminaria de la deuandita eglesia del Hospital de Ciçurr ferme de saluetat ¹⁵ de totz homes e de totes femnes, salp de rey e de bispe, nomnadament don Martin de Subiça. (lac.) ¹⁶ Testimonis son e odidors e ueedors qui presentz furen el logar fraire J(ohan) Semeneitz prior del Hospital, fraire Semen Periz comendador ¹⁷ de Leach, fraire P. prior, de la eglesia de Ciçurr, fraire Martin capelan del deuandit prior, don Miguel d' Undiano, don ¹⁸ Miguel Santz lo tender, don Alfons lo tender, don Remon Guillem clerc, P. d'Echalatz lo iouen, Martin Grigori, Miguel Peritz ¹⁹ de Subiça Sancho Aznartz lo tender, don Garcia d'Azterain, don Martin d'Echauri cubeler, don Pedro lo forner, ²⁰ don Sancho d'Ozcotz, don Lorentz lo ferrer, don J. de Lorce lo ferrer, don Semen d'Irasseta, Semen de Larraga, ²¹ don Martin Çauiel cubeler, Garcia d'Echauri cubeler, Miguel forner (lac). ²² Facta carta e aquest donatiu era M^a CC^a LXXXX^a I^a, in mense octobris, en diyos a tercer dia apres la festa de Sant Jeronim, ²³ l'an en que mori don Thibalt lo rey de Navarra. E don Pero Roiz l'arcidiagne de la Tabla, e don Pere Semeneitz de Gaçolatz ere ²⁴ bispe de Pampalona; lo deuandit don Miguel d'Undiano amirat en la poblacion; don Martin Motça alcalde; Miguel Peritz scripsit ²⁵ et est testis es hoc (signo) fecit.

1254 (abril-junio).

Actuaciones de los procuradores del rey en las querellas de los jurados del Burgo de San Cernin y los de la Navarrería.

AMP, nº 18 (perg. orig. falto de dos sellos, 158+36x157 mm.).
Publ. LACARRA-M. DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 25.

Sapien totz aquels qui esta present carta veiran et odiran que nos donNicholau e don Lop ² de Larrutz, procuradors del rei sobre las forças, atorgam e venem de manifest que fumes als iuratz et als ³ bons omes del Borc de Sant Cernin de Pampalona sobre la quereilla e demanda que fazien los de la Nauarrerria de ⁴ les places dels Cercles e de la Galea e dels Murs, e dizimes lis que venguissen defendre al rei de la sobre⁵ dita quereilla e demanda que fazien les de la Nauarrerria. E respondiren les iuratz e les bons omes del Borc ⁶ a nos et a don Semen Garceitz d'Eussa que era ab nos, que les assignassem logar conuenable e que serien deuant / ⁷ les alcaldes que lo rei auia dat als de la Nauarrerria e que defendrien al rei de la quereilla e de la sobre⁸ dita demanda que fazien al rei. E nos assignames les que lendeman maitin fussen a Sant Frances .IIII. ⁹ bons omes de lur vila e .IIII. de la Nauarrerria, e uenguiren hi a lendeman ambas las partidas. E dizeren ¹⁰ les de la Nauarrerria que on se razonarien con les del Borc, que non auien quereilla for del rei. Et ¹¹ sobre ço les bons omes del Borc firen nos testimonis com els eren prestz de defendre al rei d'esta sobre¹² dita quereilla e demanda; et en estes paraules furen don Martin Garceitz d'Eussa e don Semen Gar¹³ceitz que eren alcaldes per lo rei sobre les forces de la Nauarrerria. E d'altra part atorgam e ¹⁴ manifestam nos don Nycholau e don Lop de Larrutz que sobre la quereilla e demanda que fazien ¹⁵ les bons omes del Borc del portal de mercat que dizien que lo rei l'auia fait far als de la Pobla¹⁶cion e sobre la quereilla e demanda que fazien les bons omes del Borc, que non deuia auer casa de ¹⁷ lur Borc troa Sancta Cizilia, ni deuien vendre pan ni uin a rumeu en nenguna altra poblacion ¹⁸ si non en la del Borc que fumes als de la Poblacion e als de la Nauarrerria que venguissen defendre al ¹⁹ rei d'estes sobredites quereilles e demandes que fazien al rei les del Borc si els razon o defension ²⁰ alguna auien que defendre lo podissem. E assignames les loc e donames les dies que venguissen defen²¹dre al rei e no hi volguiren venir. E d'aquo firen nos testimonis les del Broc. Et en testimoniança ²² de totas aquestas cosas nos los sobreditz don Nycholau e don Lop de Larrutz auem mis ²³ aquetz nostres sayels pendentz en esta carta. Aquo fu fait in era .M^a.CC^a.LXXXX^a.II^a.

1254, junio. Puente la Reina.

Los alcaldes nombrados por el rey sentencian sobre los pagos abusivos exigidos por el rey al Burgo de San Cernin.

AMP, nº 24 A y B (perg. con 12 sellos pendientes, 420+70x320 mm.).
Publ. LACARRA-M. DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 28.

Sapien totz aquels qui esta present carta veiran et oiran que nos, les alcaldes qui esleitz emes per iuiar les forces per nostre /² noble seinnor don Tibalt rei de Nauarra et comte palazin de Campainna et de Bria, sabudament el Borc de Sant Cernin de /³ Pampalona don Johan Matheu del Trillar et don Esteuen d'Esparça et en Estela don Johan Sanchez et don Martin Rossel, et en Sangossa don /⁴ Arnalt l'alcalde et don Andreu don Folques et en Olit don Garcia Cathaloinna et don Dominguo d'Aluira et Els Arcs don Martin Abbat l'alcalde /⁵ et don Pere Guillem lo mege et el Pont de la Reina don Pere Santz gendre de don Johan Helies et don Lop Ortitz gendre de don Andreu de la Vit. /⁶ Oditz les clams que don Bon Macip et don Johan Marcoles procuradors del conseil del Borc de Sant Cernin de Pampalona fazien de força /⁷ que lo noble rei don Tibalt qui fo les auia feita de la mala tolta de Mayer que les fazia prendre en Mayer et en Lecumberri /⁸ sabudament .VII. soltz de morlans et .III. soltz de sanchetz per trossel et non deuien peitar for .XX. sanchetz solament per trossel, /⁹ et dels altres auers per aquela razon, la qual mala tolta els mostraren per moltz bons omes de Mayer et d'altres locs que lo rei /¹⁰ don Sancho qui iaz a Ronçauals lur meti en Mayer. Et mostraren que lo rei don Tibalt qui fu los quita la deuantdita mala /¹¹ tolta et apres la hy torna. E odides les defensions de don Nicholau e de don Lop de Larruz, razonadors del rei, e prises les /¹² testimoniances ab iura sobre santz diligenment, nos les sobrescriutz alcaldes agut cosseil iuiames que lo rei don San/¹³cho qui iaz a Ronceuals et lo rei don Tibalt qui fu les firen força, car les fazien peitar la deuantdita mala tolta. /¹⁴ E donames per iudici que nunca d'aqui adenant non peitien mala tolta en Mayer ni en Lecumberri en nengun altre loc /¹⁵ per razon de la deuantdita mala tolta. Et que non paguien for .XX. sanchetz per trossel assi com lo dreit peage /¹⁶ ancian era, et que non peitien nengun morlan. Et dels auers que peage deuien peitar assi com lo dreit peage ancian /¹⁷ era que peitien. Et d'aqui adenant que nengun rei ni nengun omne per razon del rei non les fazis peitar /¹⁸ la deuantdita mala tolta. Et per mayor firmeza et en testimoniança de tot aquo, nos les sobreditz alcaldes auem /¹⁹ mis nostres sayels pendentz en esta carta. Facta carta el Pont de la Reina, in era. .M^a.CC^a. /²⁰ .LXXX^a.II^a. el mes de juin. Ramon Guillem me scripsit notari iurat del Borc de San Cernin de Pampalona.

* "Et de tot lo conseil d'aquest sobredit Borc" add. B.

** ".IIII." add. B.

1254, junio. Puente la Reina.

Los alcaldes nombrados por el rey sentencian a favor de los vecinos del Burgo de San Cernin, librándolos del pago de peajes.

AMP, nº 22 (perg. con 12 sellos pendientes 387+38x310 mm.).
Publ. LACARRA-M. DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 26.

Sapien totz aquels qui esta present carta ueiran e oiran que nos los alcaldes qui esleitz emes per iuiar les forces ¹ per nostre noble seinnor don Tibalt, rei de Nauarra e comte palazin de Campainna e de Bria, sabudament el Borc de ² Sant Cernin de Pampalona don Johan Matheu del Trillar e don Esteuen d'Esparça, e en Estella don Johan Sanchez e don Martin Rossel, e ³ en Sangossa don Arnalt l'alcalde e don Andreu don Folques, e en Olit don Garcia Cathaloinna e don Dominguo d'Aluira, e Els ⁴ Arcs don Martin Abbat l'alcalde e don Pere Guillem lo mege, e el Pont de la Reina don Pere Santz gendre de don Johan He⁵lies e don Lop Ortitz gendre de don Andreu de la Vit. Oditz les clams de don Bon Macip e de don Johan Marcholes, ⁶ procuradors del conseil del Borc de Sant Cernin de Pampalona, de força que lis fi lo noble rei don Sancho que ⁷ iaz en Ronceuals, que lur fazia pagar lo peage de lur vila de lurs auers, lo qual non deuien peitar per lur for ⁸ ni per lur dreit, ni non lo peiten a Sant Sebastian ni a Ronceuals ni a Mayer ni en las altras vilas que son po⁹bladas a lur for, que se clamen de força. E apres quant aquel rei don Sancho fu passat del segle, clamaren ¹⁰ lo al rei don Tibalt et el sabi ne la uertat que non lo deuien peitar, e manda lor que non pagassen lo peage de lur ¹¹ vila, e teguiren lo assi ben .XIIII. ans que non paguaren aquel peage. Et apres aquel rei don Tibalt manda asses ¹² peagers que lur prenguissen peage, de que se clamen de força. E odidas las defensions de don Nycholau et de don Lop ¹³ de Larrutz, razonadors del rei, et prises les testimoniances per priuilegis et per bons omnes diligenment, nos ¹⁴ los sobreditz alcaldes iuiames que lo rei don Sancho que iaz en Ronceuals les fi força, car lur fazia pagar ¹⁵ lo peage de lur vila. E iuiames eissament que lo rei don Tibalt les fi força car manda asses peagers que ¹⁶ lor prenguissen lo peage de lur vila, puis el ne auia sabuda la verdat que nol deuien peitar, et lur auia mandat que ¹⁷ non pagassen lo peage de lur vila, et l'auien assi tengut ben .XIIII. ans que non lo pagaren, puis que el ne sabi la uertat. ¹⁸ E donames per iudici que nunquas mas d'aqui adenant tant quant lo segle dluria, nengun omne ni femna del ¹⁹ Borc de San Cernin de Pampalona de nenguns lurs auers que non paguien lo peage de lur vila, car non o deuen ²⁰ far per lur for ni per lur dreit, ni que non lo paguien en nengun altre logar por razon del peage de Pampalona, ²¹ ni que nengun rei de Nauarra ni nengun altre omni ni femna per razon del rei non les faga peitar ni ²² pagar lo sobredit peage en Pampalona ni en nengun altre loc per razon del peage de Pampalona. E nos los sobreditz ²³ alcaldes per mayor firmeza et en testimoniança de tot aquo auem mis aquetz nostres sayels pendentz en esta ²⁴ carta. Facta carta el Pont de la Reina, in era .M^a.CC^a.LXXXX^a.II^a., el mes de juin. Ramon ²⁵ Guillem me scripsit, notari iurat del Borc de Sant Cernin de Pampalona.

1254, junio.

Los alcaldes de corte sentencian en la querrela del Burgo de San Cernin sobre pago de peajes.

AMP, nº 23 (perg. 506+64x237 mm.).
 Publ. IRURITA, El municipio..., nº. XVII.
 LACARRA-M. DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 27.

Sapient totz aquels qui esta present carta ueiran et oiran que nos los alcaldes qui /² esleitz emes per iuiar las forças per nostre noble seinnor don Tibalt rei de Navarra /³ et comte palazin de Campainna et de Bria, sabudament el Borc de Sant Cernin de Pam/⁴palona don Johan Matheu del Trillar et don Esteuen d'Esparça et en Estela don Johan Sanchez /⁵ et don Martin Rossel et en Sangossa don Arnalt l'alcalde et don Andreu don Folques et en /⁶ Olit don Garcia Cathaloinna et don Domingo d'Aluira et Els Arcs don Martin Abbat l'alcalde /⁷ et don Pere Guillem lo mege et el Pont de la Reina don Pere Santz gendre de don Johan /⁸ Helies et don Lop Ortiz gendre de don Andreu de la Vit, oditz les clams que firen /⁹ don Bon Macip et don Johan Marcoles, procuradors del conseil del Borc de Sant Cernin /¹⁰ de Pampalona, de força que lo noble rei don don Tibalt qui fo les fi en son tems, que /¹¹ manda que les prenguissen peage de lurs auers en Pampalona, lo qual peage non deuien /¹² peitar per lur for ni per lur dreit, e odides les responsions de don Nicholau et de /¹³ don Lop de Larruz, razonadors del rei, e prises les testimoniances per pri/¹⁴uilegis et per moltes altres mostres que mostraren diligenment, nos les sobrescriutz /¹⁵ alcaldes, agut conseil, iuiamos que lo rei don Tibalt qui fu les fi força car man/¹⁶da lur prenguissen peage en Pampalona. Et donames per iudici que non deuen pei/¹⁷tar ningun peage en Pampalona, ni en nengun altre loc per razon del peage de /¹⁸ Pampalona, assi que iamas nengun rei de Navarra ni nengun altre omne en razon /¹⁹ del, non les fagua peitar ni pagar lo sobredit peage en Pampalona ni en nen/²⁰gun altre loc per razon del peage de Pampalona. Et per mayor firmeza et /²¹ en testimoniança de tot aquo, nos les sobrenomnatz alcaldes auem mis nostres /²² sayels pendentz en esta carta. Facta carta el Pont de la Reina /²³ in era .M^a.CC^a.LXXX^a.II^a., el mes de juin. Ramon Guillem me scripsit /²⁴ notari iurat del Borc de San Cernin de Pampalona.

1254, junio. Puente la Reina.

Los alcaldes nombrados por el rey sentencian a favor de los parroquianos de San Miguel de Estella, en relación con su privilegio del jueves de mercado.

AME, perdido.
AGN, Comptos, caj. 2, nº 82 (traslado notarial de Pere Yuaynes de Estella, fechado en 11 marzo 1337, perg. 332x289 mm.).
AGN, Cartulario I, págs. 189-190 (copia incompleta).
Cfr. Catálogo, I, n. 287
IDOATE, Catálogo Cartularios, nº 456.
ZORRILLA, Índice, nº 4.

Sappien totz aquels qui esta present carta veyran ni oyran que nos, lesalcaldes qui esleytz emes per iuiar les forces per nostre noble seynnor don Tibalt /³ rey de Nauarra et conte palazin de Campaynna et de Bria, sabudament el Borc de Sant Cernin de Pampalona don Johan Matheu del Trillar /⁴ et don Steuen d'Esparça, et en Estela don Johan Sanchiz et don Martin Rosel, et en Sangossa don Arnalt l'alcalde et don Andreu don Folques, /⁵ et en Olit don Garcia Cathaloyanna et don Domingo d'Aluira, et Els Arcx don Martin Abbat l'alcalde et don Pere Guillen lo mege, et el Pont de la /⁶ Reyna don Pere Sanz, iendre de don Johan Elias et don Lop Ortiz, iendre de don Andreu de la Vit. Oditz les clams que faziem les parroquians /⁷ de la vila vieylla de Sant Miquel d'Estela, de força que lo rey don Tibalt qui fu les auia fayta que lur auia tolut lo dia del diios del mercat que auien /⁸ tengut de compra et de don del deuantdit rey anns et dies, et odides les defenssions de don Nicholau et de don Lop de Larruz, razonados del /⁹ rey, dizent que les sobrenomnatz parroquians de Sant Miquel d'Estella furen clamatz a Cort per clams que los de la poblacion del rey de la parroquia de /¹⁰ Sant Iohan d'Estella auien faytz al rey don Tibalt qui fo, tenent razons l'una et l'altra partida, que fu donat per iudici en Cort que lo rey metis /¹¹ en lur renença als de la poblacion del rey de la parroquia de San Iohan d'Estella del dia del diios del mercat, puy les n'auia trayz sens iudici. /¹² Don Nicholau et don Lop de Larruz razonados del rey fazent mostra per bona carta ab sayel pendent del rey don Tibalt qui fo, nos les sobre/¹³scriutz alcaldés, odides les demandes et les defenssions per cartes et per razons, agut conseyll, donames por iudici que la carta de que auien fayta /¹⁴ mostra don Nicholau et don Lop de Larruz per les de la poblacion del rey de la parroquia de Sant Iohan d'Estella ere bona et valedera, et que lo /¹⁵ iudici fu dreyt que les de la poblacion del rey de la parroquia de Sant Iohan d'Estella tornassen en tenença del dia del diios del mercat, puy trayz /¹⁶ furen de lur tenença sens iudici. Et per mayor firmeza et en testimoniança de tot aquo asi com es sobrescriut, nos les sobrenomnatz alcal/¹⁷des auem mis nostres sayels pendentz en esta present carta. Facta carta el Pont de la Reyna, in era mil et dozentz et nouanta et /¹⁸ dos, ell mes de juinn. Ramon Guillem me scripsit, notari iurat del Borc de Sant Cernin de Pampalona, et aquest signe de ma /¹⁹ propia man fazi (en blanco) en testimoniança de tot lo que sobredit es.

1254, junio. Puente la Reina.

Los alcaldes elegidos para juzgar las fuerzas hechas por el rey Teobaldo sentencian a favor de las reclamaciones de la cofradía de S. Bartolomé de Lizarra.

Sapien totz aquels qui esta present carta ueiran et oiran que nos, los alcaldes qui esleitz emes per iuiar /² les forces per nostre noble seinnor don Tibalt, rei de Nauarra, et comte palazin de Campainna et de Bria, /³ sabudament el Borc de Sant Cernin de Pampalona don Johan Matheu del Trillar et don Esteuen d'Esparça et en /⁴ Estela don Johan Sanchez et don Martin Rossel et en Sangossa don Arnalt l'alcalde et don Andreu don Folques /⁵ et en Olit don Garcia Cathaloinna et don Dominguo d'Aluira et Els Arcs don Martin Abbat l'alcalde et don /⁶ Pere Guillem lo mege et el Pont de la Reina don Pere Santz gendre de don Johan Helies et don /⁷ Lop Ortiz gendre de don Andreu de la Vit. Oditz les clams de don Garcia Periz d'Auerin, procurador /⁸ de la Confreria de Sant Bartholomeu de Liçarra d'Estela que dizia que don Sancho Ferrandez quant era /⁹ senescal les fi iurar per força que desfissent lur confreria, de que se clamen de força, e odidas las /¹⁰ defensions de don Nycholau et de don Lop de Larrutz, razonadors del rei, et prises les testimo/¹¹niances diligenment, nos les sobrescriutz alcaldes, agut conseil, iuiames que don Sancho Ferrandez les /¹² auian feita força, e donames per iudici que podissen leuar lur confreria et que non ayan poder de far nengun /¹³ establiment ni nengun cot ni nengun parament senz mandament de la mayor partida dels .XII. juratz /¹⁴ d'Estela. Et per mayor firmeza et testimoniança de tot aquo, nos los sobrenomnatz alcaldes auem mis /¹⁵ nostres sayels pendentz en esta carta. Facta carta el Pont de la Reina in era .M^a.CC^a./¹⁶.LXXX^a.II^a., el mes de juin. Ramon Guillem me scripsit, notari iurat del Borc de Sant Cernin /¹⁷ de Pampalona.

27

1254, julio. Puente la Reina.

Los alcaldes elegidos para juzgar las fuerzas hechas por el rey Teobaldo sentencian que debe eximirse a los hombres buenos de Olite de la mala tolta que indebidamente pagaban en Maya y en Lecumberri.

AMO (perg. orig. con 12 sellos céreos pendientes, 280+40x320 mm.).

AGN, Comptos, caj. 2. nº 86 (vidimus de Miguel Crozat, guardasellos del rey, Pamplona 10 abril 1372, perg. 310x207 mm.).

Catálogo, I, nº 292.

Sapien totz aquels qui esta present carta veiran et oiran que nos los alcaldes qui esleitz emes per iuiar les forces per nostre noble seinnor don /² Tibalt rei de Nauarra et comte palazin de Campainna et de Bria, sabudament el Borc de Sant Cernin de Pampalona don Iohan Matheu del Trillar et /³ don Esteuen d'Esparça, et en Estela don Iohan Sanchetz et don Martin Rossel, et en Sangossa don Arnalt l'alcalde

et don Andreu don Folques, et en Olit /⁴ don Garcia Cathaloinna et don Dominguo d'Aluira, et Els Arcs don Martin Abbat l'alcalde et don Pere Guillem lo mege, et el Pont de la Reina don /⁵ Pere Santz gendre de don Iohan Helies et don Lop Ortitz gendre de don Andreu de la Vit. Oditz les clams que fazien les bons omes de Olit /⁶ de força que lo noble rei don Tibalt qui fo les auia feita de la mala tolta de Mayer, que les fazia prendre en Mayer et en Lecumberi /⁷ sabudament .VII. soltz de morlans et .III. soltz .IIII. de sanchetz per trossel, et non deuien peitar for .XX. sanchetz solament per trossel et dels altres auers /⁸ per aquela razon, la qual mala tolta els mostraren per moltz bons omnes de Mayer et d'altres locs que lo rei don Sancho que iaz a Ronceuals /⁹ lur meti en Mayer, e mostraren que lo rei don Tibalt qui fo les quita la deuantdita mala tolta et apres la hi torna, e odidas las defensions de /¹⁰ don Nycholau et de don Lop de Larruz, razonadors del rei, e prises les testimoniances ab iura sobre santz diligenment, nos les /¹¹ sobrescriutz alcaldes, agut conseil, iuiames que lo rei don Sancho qui iaz a Ronceuals et lo rei don Tibalt qui fu les firen força /¹² car les fazien peitar la deuantdita mala tolta. Et donames per iudici que nunca d'aqui adenant non peitien mala tolta en Mayer ni en /¹³ Lecumberri ni en nengun altre loc per razon de la deuantdita mala tolta, et que non paguen for .XX. sanchetz per trossel, assi com /¹⁴ lo dreit peage ancian era, et que non peitien nengun morlan. Et dels auers que peage deuien peitar, assi com lo dreit peage ancian /¹⁵ era, que peitien. Et d'aqui adenant que nengun rei ni nengun omne per razon del rei non les fazis peitar la deuantdita /¹⁶ mala tolta. Et per mayor firmeza et en testimoniança de tot aquo, nos los sobreditz alcaldes auem mis nostres sayels pendentz /¹⁷ en esta carta. Facta carta el Pont de la Reina, in era .M^a.CC^a.LXXX^a.II^a., el mes de juil. Ramon Guillem me scrip/¹⁸sit, notari iurat del Borc de Sant Cernin de Pampalona.

1254, julio. Puente la Reina.

Los alcaldes elegidos para juzgar las fuerzas hechas por el rey Teobaldo sentencian que los hombres buenos de Olite deben conservar su privilegio de cambio de monedas durante 40 días en la Taula del rey.

AMO (perg. orig. con 12 sellos céreos pendientes, 290+55x320 mm.).

Sapient totz aquels qui esta present carta veiran et oiran que nos los alcaldes qui esleitz emes per iuiar les forces per nostre noble /² seinnor don Tibalt, rei de Navarra, et comte palazin de Campainna et de Bria, sabudament el Borc de Sant Cernin de Pampalona don Iohan Matheu /³ del Trillar et don Esteuen d'Esparça, et en Estela don Iohan Sanchez et don Martin Rossel, et en Sangossa don Arnalt l'alcalde et don Andreu don Folques, et en /⁴ Olit don Garcia Cathaloinna et don Dominguo d'Alluria, et Els Arcs don Martin Abbat l'alcalde et don P. Guillem lo mege, et el Pont de la Reina /⁵ don Pere Santz gendre de don Iohan Helies et don Lop Ortitz gendre de don Andreu de la Vit. Oditz les clams dels bons omes de Olite de /⁶ força que lo rei don

Tibalt qui fo les fazi quant abati la moneda que non laissaua tenir cambi als cambiadors de Olit els .XL. /⁷ dies que lo rei tenia Taula del Cambi quant abati la moneda, et que les veda que non fazissen compra ni venta for la moneda /⁸ noua, de que se clamen de força car per lur dreit deuien tenir Taula et cambiar a totas monedas, si non de la moneda que era abatuda /⁹ que non deuien cambiar nengun els .XL. dies for a la Taula del rei, e deuien comprar et vendre a totas monedas, que assi lo auien husat /¹⁰ el tems del rei don Sancho, que non les fu vedat et assi lo auien clamat al rei don Tibalt. E odidas las defensions de /¹¹ don Nycholau et de don Lop de Larruz, razonadors del rei; e prises les testimoniances de moltz bons omes diligenment, nos /¹² les sobrescriutz alcaldes iuiames que lo rei don Tibalt les fasia força, car non les laissaua tenir Taula els .XL. dies et cambiar a /¹³ totas monedas for de la abatuda. E car non les laissaua comprar et vendre a totas monedas. Et donam per iudici que tot omne de Olit /¹⁴ puisca tenir Taula et cambiar a totas monedas for de la abatuda els .XL. dies que la Taula del rei se tendra des lo primer /¹⁵ dia que abatra la moneda et que puscan comprar et vendre a totas monedas, assi que lo rei ni nengun altre per el ni en razon del /¹⁶ non aya razon de vedarles que non puscan tenir Taula et cambiar a totas monedas, et vendre et comprar a totas monedas, assi com /¹⁷ sobrescriut es. Et per mayor firmeza et testimoniança de tot aquo, nos, les sobrescriutz alcaldes auem mis nostres sayels /¹⁸ pendentz en esta carta. Facta carta el Pont de la Reina in era .M^a.CC^a.LXXX^a.II^a., el mes de juil. Ramon /¹⁹ Guillem me scripsit, notari iurat del Borc de Sant Cernin de Pampalona

1254, julio. Puente la Reina.

Los alcaldes de corte sentencian en la querella del Burgo de San Cernin contra la Población por construcción del muro y portal en tierra destinada a mercado.

AMP, nº 25 A y B (pefg. orig. con 12 sellos pendientes, 365+50x294 mm.).

Publ. IRURITA, El municipio..., nº XIX.

LACARRA-M. DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 31.

Sapien totz aquels qui esta present carta ueiran e odiran que nos les alcaldes qui esleitz emes per iuiar /² les forces per nostre noble seinnor don Tibalt rei de Navarra e comte palazin de Campainna e de Bria /³ sabudament el Borc de Sant Cernin de Pampalona don Johan Matheu del Trillar de don Esteuen d'Esparça, e en /⁴ Estela don Johan Sanchez e don Martin Rossel e en Sangossa don Arnalt l'alcalde e don Andreu don Folques /⁵ e en Olit don Garcia Cathaloinna e don Dominguo d'Albira e Els Arcs don Martin Abbat l'alcalde e don Pere /⁶ Guillem lo mege, e el Pont de la Reina don Pere Santz gendre de don Johan Helies e don Lop Ortiz gendre /⁷ de don Andreu de la Uit. Oditz les clans de don Bon Macip e de don Johan Marcholes, procuradors del Borc /⁸ de Sant Cernin de Pampalona, de força que lo rei don Tibalt les auia feita, que fi far als de la Población mur e portal en la terra que les fu donada

a lur poblament per affar mercat, lo qual portal e lo qual /¹⁰ mur era força contra'l Borc e contra'ls omes del Borc, lo que los de la Poblacion non auien poder ni dreit de /¹¹ far, e estant clamatz los de la Poblacion per les procuradors del rei que uenguissen defendre les sobre/¹²ditz clams que fazien les del Borc, puis els eren tenentz de la força e auent agutz moltz termes no hi /¹³ volguiren uenir. E odidas las defensions de don Nycholau e de don Lop de Larruz, razonadors /¹⁴ del rei, e prises les testimoniances per priuilegis e per priuilegis e per moltz bons omes diligenment, nos los /¹⁵ sobrescriutz alcaldes iuiames que lo rei don Tibalt les fi força, car fi far lo sobredit mur /¹⁶ e portal, puis manifesta cosa era que lo fi far en la terra que fu dada als del Borc de Sant /¹⁷ Cernin a lur poblament per affar mercat. E donames per iudici que lo rei fis desfar lo sobredit /¹⁸ mur e portal. E nos los sobrenomnatz alcaldes per mayor firmeza e en testimoniança de tot aquo /¹⁹ auem mis aquetz nostres sayels pendentz en aquesta carta. Facta carta el Pont de la /²⁰ Reina, in era mil e .CC^a. e .LXXXX^a.II^a. el mes de juil. Ramon Guillem me scripsit, notari /²¹iurat del Borc de Sant Cernin de Pampalona.

30

1254, julio. Puente la Reina.

Los alcaldes de corte sentencian sobre fuerzas hechas por el rey al Burgo de San Cernin en atribuciones del amirat del Obispo.

AMP, nº 26 A y B (perg. orig. con 12 sellos pendientes, 349+47x297 mm.).

Publ. IRURITA, El municipio, nº XX.

LACARRA-M. DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 32.

Sapien totz aquels qui esta present carta ueiran e oiran que nos los alcaldes qui esleitz emes per /² iuiar les forces por nostre noble seinnor don Tibalt rei de Navarra e comte palazin de Campainna e de /³ Bria, sabudament el Borc de Sant Cernin de Pampalona don Johan Matheu del Trillar e don Esteuen d'Esparça e /⁴ en Estela don Johan Sanchez e don Martin Rossel e en Sangossa don Arnalt l'alcalde e don Andreu don Folques /⁵ e en Olit don Garcia Cathaloinna e don Dominguo d'Aluira e Els Arcs don Martin Abbat l'alcalde e don Pere /⁶ Guillem lo mege e el Pont de la Reina don P. Santz gendre de don J. Helies e don Lop Ortiz gendre de don /⁷ Andreu de la Vit. Oditz les clams de don Bon Macip e don Johan Marcoles procuradors del Borc de Sant /⁸ Cernin de Pampalona de força que lo rei don Tibalt qui fo les fazia que les fazia enparances en lur /⁹ vila les quals non deuia far, car l'amirat del bispe, de qui es lo seinnorage de la vila, pren les colonies /¹⁰ e fa les destreces e les iusticies e fa les enparances ab iuiament del alcalde e nengun altre non les hi deu far /¹¹ per dreit, for l'amirat del bispe, puis el es seinnor de la vila. E que lo rei non deu auer casa en lur vila /¹² puis nengun omne non hi deu auer casa sens lur voluntat si vezin de la vila non fus. E odidas las defensions de /¹³ don Nycholau e de don Lop de Larrutz, razonadors del rei, et prises les testimoniances per priuileges /¹⁴ e per moltes altres

façons diligenment, nos les sobrescriutz alcaldes iuiames que lo rei don Tibalt /¹⁵ les fazi força, car les fazi enparança nenguna en lur vila que non auia razon ni dreit de far la./¹⁶ Et donames per iudici que d'aqui en auant lo rei ni nengun altre per el ni per razon del non lis /¹⁷ faga enparança nenguna en lur vila ni nengun omne non aya casa en lur vila sens lur voluntat si doncs /¹⁸ lur vezin non era, car nengun per dreit non deu far enparança en lur vila for l'amirat qui hi sera /¹⁹ per lo bispe e aquo a iuiament del alcalde. Et per mayor firmeza e en testimoniança de tot aquo, nos /²⁰ les sobrenomnatz alcaldes auem mis nostres sayels pendentz en esta carta. Facta carta el Pont /²¹ de la Reina, in era .Ma.CC^a.LXXXX^a.II^a., el mes de juil. Ramon Guillem me scripsit, notari iurat /²² del Borc de Sant Cernin de Pampalona.

31

1254, julio. Puente la Reina.

Los alcaldes de corte sentencian en querella del Burgo de San Cernin contra fuerza del rey en asuntos de monedaje.

AMP, nº 27 (perg. orig. con 12 sellos pendientes, 400+47x280 mm.).
Publ. LACARRA-M. DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 33.

Sapien totz aquels qui esta carta veiran e oiran que nos los alcaldesqui esleitz emes per /² iuiar les forces per nostre noble seinnor don Tibalt rei de Navarra e comte palazin de Campainna e de /³ Bria, Sabudament el Borc de Sant Cernin de Pampalona don Johan Matheu del Trillar e don Esteuen d'Esparça e en /⁴ Estela don Johan Sanchez e don Martin Rossel e en Sangossa don Arnalt l'alcalde e don Andreu don Folques e en /⁵ Olit don Garcia Cathaloinna e don Dominguo d'Aluira e Els Arcs don Martin Abbat l'alcalde e don Pere Guillem lo /⁶ mege e el Pont de la Reina don Pere Santz gendre de don Johan Helies e don Lop Ortiz gendre de don Andreu /⁷ de la Vit. Oditz les clams de don Bon Macip e de don Johan Marcholes, procuradors del Borc de Sant Cernin de Pampalona /⁸ de força que lo rei don Tibalt qui fu les fazi quant abati la moneda que non laissa tenir cambi als cambia/⁹dors els .XL. dies que lo rei tenia Taula del Cambi quant abati la moneda, e que les veda que non fazissen /¹⁰ compra ni venta for a la moneda noua, de que se clamen de força ca per lur dreit deuien tenir Taula e cambiar /¹¹ a totes monedes si non de la moneda que era abaduta, que non deua cambiar nengun els .XL. dies for a la /¹² Taula del rei. E deuien comprar e vendre a totes monedes que assi lo auien husat el tems del rei /¹³ don Sancho que non les fu vedat e assi lo auien clamat al rei don Tibalt. E odides les defensions de don /¹⁴ Nycholau e de don Lop de Larruz, razonadors del rei, e prises les testimoniances de moltz bons /¹⁵ omes diligenment, nos les sobrescriutz alcaldes iuiames que lo rei don Tibalt les fazi força car non les /¹⁶ laissa tenir Taula els .XL. dies e cambiar a totes monedes for de la abatuda, e car non les laissaua comprar e /¹⁷ vendre a totes monedes. Et donam per iudici que tot omne del Borc de Sant Cernin de Pampalona puisca tenir Taula /¹⁸ e cambiar a totes monedas for de la abbatuda els

.XL. dies que la Taula del rei se tendra, des lo /¹⁹ primer da que abatra la moneda e que puscan comprar e vendre a totas monedas asi que lo rei ni nen/²⁰gun altre per el ni per razon del non aya razon de vedar les que non puiscan tenir Taula e cambiar a /²¹ totas monedas e vendre e comprar a totes monedes, assi com sobrescriut es. Et per mayor firmeza e /²² testimoniança de tot aquo, nos los sobreditz alcaldes auem mis nostres sayels pendentz en esta carta. /²³ Facta carta el Pont de la Reina, in era .M^a.CC^a.LXXXX^a.II^a. el mes de juil. Ramon Guillem /²⁴ me scripsit, notari iurat del Borc de Sant Cernin de Pampalona.

32

1254, julio. Puente la Reina.

Los alcaldes elegidos por el rey sentencian sobre la "mala tolta" que pagan indebidamente los de Estella en Maya y Lecumberri.

AME (perg. orig. 255+45x305 mm.; conserva 9 sellos céreos, 6 en buen estado y 3 deteriorados, de los 12 que tuvo pendientes).
ZORRILLA, Indice..., nº 5.

Sapient totz aquels qui esta present carta veiran et oiran que nos los alcaldes qui esleitz emes per iuiar les forces per nostre noble seinnor don /² Tibalt, rei de Navarra et comte palazin de Campainna et de Bria, sabudament el Borc de Sant Cernin de Pampalona don Iohan Matheu del Trillar et /³ don Esteuen d'Esparça, et en Estela don Iohan Sanchez et don Martin Rossel, et en Sangossa don Arnalt l'alcalde et don Andreu don Folques, et en Olit don Garcia /⁴ Cathaloinna et don Dominguo d'Aluira, et Els Arcs don Martin Abbat l'alcalde et don P. Guillem lo mege, et el Pont de la Reina don P. Santz gendre de don Iohan Helies /⁵ et don Lop Ortiz gendre de don Andreu de la Vit. Oditz les clams que fazien les bons omes d'Estela de força que lo noble rei don Tibalt qui fo les auia feita /⁶ de la mala tolta de Mayer, que les fazia prendre en Mayer et en Lecumberri, sabudament .VII. soltz de morlans et .III. soltz .IIII. de sanchetz per trossel, et non deuien peitar for /⁷ .XX. sanchetz solament per trossel et dels altres auers per aquela razon, la qual mala tolta els mostraren per moltz bons omes de Mayer et d'altres locs que lo rei don Sancho /⁸ que iaz a Ronceuals lur meti en Mayer. E mostraren que lo rei don Tibalt qui fo les quita la deuantdita mala tolta et apres la hi torna. E odidas las /⁹ defensions de don Nicholau et de don Lop de Larruz, razonadors del rei, et prises les testimoniances ab iura sobre santz diligenment, nos les /¹⁰ sobrescriutz alcaldes, agut conseil, iuiames que lo rei don Sancho qui iaz a Ronceuals et lo rei don Tibalt qui fue les firen força, car les /¹¹ fazien peitar la dauantdita mala tolta. E donames per iudici que nunca d'aqui adenant non peiten mala tolta en Mayer ni en Lecumberri /¹² ni en nengun altre loc per razon de la deuantdita mala tolta. Et que non paguien for .XX. sanchetz per trossel, assi com lo dreit peage /¹³ ancian era, et que non peitien nengun morlan. Et dels auers que peage deuien peitar assi com lo dreit peage ancian era, que peitien. /¹⁴ Et d'aqui adeuant que

nengun rei ni nengun omne per razon del rei non les fazis peitar la deuant dita mala tolta. Et per /¹⁵ mayor firmeza et en testimoniança de tot aquo, nos les sobreditz alcaldes auem mis nostres sayels pendentz en esta carta. Facta /¹⁶ carta el Pont de la Reina, in era .M^a.CC^a.LXXX^a.II^a., el mes de juil. Remon Guillem me scripsit, notari iurat del Borc de Sant /¹⁷ Cernin de Pampalona.

33

1254, agosto 8.

Doña Gracia da al Hospital de Cizur, para las obras de su claustro, una casa en la rua de la Torre Redonda de Pamplona.

AHN, O. M. San Juan. Navarra, leg. 662, nº 4 (perg. 280x288 mm.).
Extracto, de FERNANDEZ, 465 (fecha erróneamente 8 días después).
Publ. GARCIA LARRAGUETA, El gran priorado..., II, nº 354.

In Dei nomine. Conoguda cosa sia a totz omnes als presentz e als qui son per venir que io dona Garcia fay donatiu d'aquels II cobes /² de casa que Sanchot mon filtz ha en la poblacion en la rua de la Torr Redonda a uos don Pero Santz fraire de la orden de Sant Johan /³ comandador del Hospital de Ciçurr qui es hospital de la orden de Sant Johan pera obs de la obra de la claustra de la eglesia del Hospital /⁴ de Cicurr qui es hospital de la orden de San Johan et para obs de la luminaria de la deuant dita eglesia; los quals II cobes de /⁵ casa son affrontatz de la una part a la demeya casa dels fraires del Hospital de Ciçurr qui es hospital de la orden de Sant Johan e /⁶ de l'altra part son affrontatz als II cobes de casa dels quals Pere Santz mon filtz a fait donatiu a uos lo deuant dit don Pere /⁷ Santz pera obs de la obra de claustra e de la luminaria de la eglesia del deuant dit Hospital de Ciçurr qui es hospital de la /⁸ orden de Sant Johan, e tenen de lonc de la rua poblada entro al mur de la vila. E aquetz deuant ditz II cobes de casa de /⁹ guisa e de manera com sobrescriptz e sobrenomnatz son ab totz lurs dreitz e ab totes lurs pertinences aytorguey io la deuant dita /¹⁰ dona Garcia per Sanchot mon filtz a uos lo deuant dit don Pere Santz comandador del sobredit Hospital de Ciçurr per obs de /¹¹ la obra de la claustra e de la luminaria de la sobredita eglesia del Hospital de Ciçurr de la orden de Sant Johan, que los ayatz totz /¹² entegradament per uendre e per enpeinnar e per far tota uostra propria uolontat assi com los sobreditz II cobes de casa tenen de lonc /¹³ e de ample e de alt, del cel troa dintz en abisme, salps, franx, quitis e deliures de totz omes e de totes femes e de /¹⁴ tot nostre parentesc per secula cuncta. (lac. más de 1 línea) Sabuda cosa sia a totz que io la deuant dita dona Garcia per mon filtz Sanchot day a uos lo deuant dit don Pere Santz fraire /¹⁵ de la orden de Sant Johan comandador d'aquest deuant dit Hospital de Ciçurr pera obs de la obra de la claustra e de la luminaria de /¹⁶ la deuant dita eglesia del Hospital de Cicurr deuant dit, fermes de saluetat de totz omnes e de totes femes d'aquest /¹⁷ donativ nomnadament don Martin de Subiça e don Alfons lo tender. /¹⁸ (lac. línea y media). Testes sunt e odidors e ueedors qui furen

presentz el logar don Pero d'Echalatz, don Martin Motça, l'alcalde, don /¹⁹ Martin Motça lo iouen, don Miguel Santz lo tender, Garcia d'luro, Garcia de Muchoain, Miguel lo fraire de don Alfons, /²⁰ don Domingo de Roses, don Garcia ben Ayam, Andreu Motça, Pere d'Aldaua, Miguel Peritz escriuan. /²¹ (lac.) Actum est hoc era M^a CC^a LXXXX^a II^a, in mense augusti. Miguel Peritz scripsit VIII dies deuant la Sancta Maria.

34

1254, agosto. Pamplona.

Los alcaldes elegidos para juzgar las fuerzas hechas por el rey Teobaldo sentencian que el rey debe devolver a los hombres buenos de Olite el trigo, cebada, avena y centeno que indebidamente les había quitado.

A. AMO (perg. orig. con 12 sellos céreos pendientes, 310+45x248 mm.).

B. AMO (vidimus de Iohan Periz de dona Adeua, notario público de Olite, de 25 de febrero de 1337, perg. 140x315 mm.).

C. AMO (vidimus de Iohan Gonçaluiz, notario público en el reino de Navarra, de 8 abril 1396, perg. 188x330 mm.).

Sapien totz aquels qui esta present carta ueiran et oiran que nos los alcaldes qui esleitz emes /² per iuiar les forces per nostre noble seinnor don Tibalt rei de Nauarra et compte palazin de Campain³na et de Bria, sabudament el Borc de Sant Cernin de Pampalona don Iohan Matheu del Trillar et don Esteuen /⁴ d'Esparça et en Estela don Iohan Sanchez et don Martin Rossel et en Sangossa don Arnalt l'alcalde et don /⁵ Andreu don Folques et en Olit don Garcia Cathaloinna et don Dominguo d'Aluira et Els Arcx don Mar⁶tin Abbat l'alcalde et don Pere Guillem lo mege et el Pont de la Reina don Pere Santz gendre /⁷ de don Iohan Helies et don Lop Ortiz gendre de don Andreu de la Vit. Oditz les clams de don /⁸ Miguel Alaues et de don Pere Gauarda, procuradors dels bons omes d'Olit, qui clamanz son de força /⁹ que lo noble rei don Tibalt qui fu les fazi, que les fi peinnorar als de Sant Martin d'Uis /¹⁰ lo pan que era en lurs peças pera seguar, car non uolien anar odir iudici del alcalde de Sant Martin, /¹¹ loque no deuien far per lur for ni per lur dreit, e odides les defensions de don Nycholau et de don /¹² Lop de Larrutz, razonadors del rei, et prises les testimoniances ab iura diligenment, /¹³ nos les sobreditz alcaldes iuiames que lo rei les fi força, car les fi prendre lur pan. E donames /¹⁴ per iudici que lo rei les faga rendre lo pan que lur fu pris en lurs peças. E nos los alcal/¹⁵des sabimes per bons omes ab iura sobre santz que el pan que lur fu pris auia .LXXX.I. kafiz /¹⁶ .II. arroas de forment et .XL.VIII. kafiz d'ordi et .XII. kafiz d'auena et .XX.VI. kafiz de comuinna et .XX.II. kafiz /¹⁷ de centeno. Et per mayor firmeza et testimoniança de tot aquo, nos les sobrescriutz /¹⁸ alcaldes auem mis nostres sayels pendentz en esta carta. Facta carta en Pampalona, /¹⁹ in era .M^a.CC^a.LXXXX^a.II^a., el mes de agost. Ramon Guillem me scripsit, notari iurat del /²⁰ Borc de Sant Cernin de Pampalona.

1254, agosto. Pamplona.

Los alcaldes elegidos para juzgar las fuerzas hechas por el rey Teobaldo sentencian que los hombres buenos de Olite no deben pagar por la tanería de Tudela, de cuyos derechos estaban exentos.

AMO (perg. orig. con 12 sellos céreos pendientes, 320+50x350 mm.).

Sapien totz aquels qui esta pre[sent carta veiran] et oiran que nos los alcaldes qui esleitz emes per iuiar les forces per /² nostre noble seinnor don Tibalt rei de Navarra et comte palazin de Campainna et de Bria, sabudament el Borc de Sant Cernin /³ de Pampalona don Iohan Matheu del Trillar et don Esteuen d'Esparça, et en Estela don Iohan Sanchez et don Martin Rossel, et en San/⁴gossa don Arnalt l'alcalde et don Andreu don Folques, et en Olit don Garcia Cathaloinna et don Domingo d'Aluira, et Esl Arcs don Mar/⁵tin Abbat l'alcalde et don Pere Guillem lo mege, et el Pont de la Reina don Pere Santz gendre de don Iohan Helies et don Lop Ortiz /⁶ gendre de don Andreu de la Vit. Oditz les clams dels bons omes d'Olit de força que lis fazia lo noble don Tibalt rei de /⁷ Navarra qui fo, que fazia prendre en sa taneria de Tudela .VI^{en}. diner de la dotzena de boquinas o de cordoan, les quals non /⁸ deuien peitar e fazia prendre el peage de Tudela .XII. soltz de sanchetz per trossel et non solien pagar sino .I. morabetin en or, /⁹ e que dels diners qu'els omes de Olit uan demandar a Tudela de venta de draps o de altres auers que ayan feita alli /¹⁰ o aillors, que lis fazien peitar peage d'aquels diners, e de les enpleites de draps que venden o compren en Tudela, que /¹¹ les retenen lur retorn car issen de la vila de Tudela lo qual non deuen perdre, per ço que isquen de la vila, e que les /¹² fazien peitar al peage d'Els Arcs .XII. soltz de sanchetz per trossel et non deuien pagar for .I. morabetin en or, o tanz de diners /¹³ que valissen .I. morabetin, de que se clamen de força; e odidas las defensions de don Nycholau et de don Lop de Larrutz, /¹⁴ razonadors del rei, e prises les testimoniances de moltz bons omes diligenment ab iura sobre santz, nos /¹⁵ los sobreditz alcaldes, agut conseil, iuiames que lo rei don Tibalt lur auia feita força d'estas sobreditas cosas /¹⁶ que lur fazia prendre. e donames per iudici que nengun omne d'Olit non paguia los .VI^{en}. diner que peitauen en la /¹⁷ taneria de Tudela per la dotzena de boquines ni per dotzena de cordoan, ni non peitien for .I. moranetin per trossel /¹⁸ o tanz de diners com morabetin valdra, et que non peitien peage dels diners que hiran demandar a Tudela, et que /¹⁹ cobrien lur retorn de dintz an et dia dels auers que compreran et vendran en Tudela, et que non peitien Els /²⁰ Arcs for .I. morabetin de peage per trossel. Et per mayor firmeza et en testimoniança de tot aquo, nos los sobreditz /²¹ alcaldes auem mis nostres sayels pendentz en esta carta. Facta carta en Pampalona in era .M^a.CC^a. /²² .LXXX^a.II^a., el mes de agost. Ramon Guillem me scripsit, notari iurat del Borc de Sant Cernin de Pam/²³palona.

1254, agosto. Pamplona.

Los alcaldes de la corte sentencian sobre fuerzas del rey a los habitantes del Burgo de San Cernin sobre pagos de tanería y peajes en Tudela.

AMP, nº 33 A y B (perg. orig. con 12 sellos pendientes 410+47x283 mm.).
Publ. LACARRA-M. DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 34.

Sapien totz aquels qui esta present carta ueiran e oiran que nos los alcaldes qui esleitz /² emes per iuiar les forces per nostre noble seinnor don Tibalt rei de Navarra e comte palazin de Campain/³na e de Bria, sabudament el Borc de Sant Cernin de Pampalona don Johan Matheu del Trillar e don Esteuen /⁴ d'Esparça e en Estela don Johan Sanchez e don Martin Rossel e en Sangossa don Arnalt l'alcalde e don Andreu don /⁵ Folques e en Olit don Garcia Cathaloinna e don Dominguo d'Albira e Els Arcs don Martin Abbat l'alcalde /⁶ e don Pere Guillem lo mege e el Pont de la Reina don Pere Santz gendre de don Johan Helies e don Lop /⁷ Ortiz gendre e don Andreu de la Vit. Oditz les clams de don Bon Macip e de don Johan Marcoles procu/⁸radors del conseil del Borc de Sant Cernin de Pampalona de força que lis fazia lo noble don Tibalt /⁹ rei de Navarra qui fo, que fazia prendre en sa taneria de Tudela .VI^{en}. diner de la dotzena de boquines /¹⁰ o de cordoan, les quals non duien peitar, e fazia prendre el peage de Tudela .XII. soltz de sanchetz per /¹¹ trossel e non solien pagar si non .I. morabetin en or. E que dels diners que omes del Borc de Sant Cernin uan /¹² demandar a Tudela de venta de draps o de altres auers que ayen feita ailli o aillors que lis fazien /¹³ peitar peage d'aquels diners. Et de les empleites de draps que uenden o compren en Tudela, que les rete /¹⁴nen lur retein car issen de la vila de Tudela lo qual non deuen perdre per ço que iscan de la vila./¹⁵ E que les fazien peitar al peage d'Els Arcs .XI. soltz de sanchetz per trossel e non deuien pagar for .I. /¹⁶ morabetin en or o tanz de diners que ualissen .I. morabetin, de que se clamen de força. E odidas las defensions /¹⁷ de don Nycholau e de don Lop de Larrutz razonadors del rei e prises les testimoniances /¹⁸ de moltz bons omes diligenment ab iura sobre santz, nos los sobrenomnatz alcaldes, agut con/¹⁹seil, iuiames que lo rei don Tibalt lur auia feita força d'estas sobrenomadas cosas que lur/²⁰ fazia prendre. E donames per iudici que nengun omne del Borc de Sant Cernin non paguia los .VI^{en}. diners /²¹ que peitauen en la taneria de Tudela per la dotzena de boquines ni per dotzena de cordoan nin non peitien for /²² .I. morabetin per trossel o tanz de diners com lo morabetin valdra e que non peitien peage dels diners que hiran /²³ demander a Tudela e que cobrien lur retorn de dintz an e dia dels auers que compreran e vendran /²⁴ en Tudela e que non peitien Els Arcs for .I. morabetin de peage per trossel. E nos los sobrenomnatz alcaldes /²⁵ per mayor firmeza e en testimoniança de tot aquo, auem mis nostres sayels pendentz en esra /²⁶ carta. Facta carta en Pampalona, in era. .M^a.CC^a.LXXX^a.II^a., el mes de agost. Ramon Guillem me scripsit notari iurat del Borc de Sant Cernin de Pampalona.

1254, noviembre. Pamplona.

Los alcaldes nombrados por el rey sentencian en favor de los parroquianos de San Miguel de Estella, sobre el privilegio del jueves de mercado que les quitó el rey Sancho.

ADP (perg. original, flato de sellos, 370+50x272 mm.). AGN, Cartulario 1, págs. 189-190.
AGN, Comptos, caj. 2, nº 56 (traslado notarial de Martín Sanz de Monreal, Estella 8 marzo 1337, perg. 335x225 mm.).
Cfr. IDOATE, Catálogo Cartularios, nº 460.
Catálogo, I, nº 293.

Sapien totz aquels qui esta present carta ueiran ni oiran que nos los alcaldes qui esleitz emes per /² iuiar les forces per nostre noble seinnor don Tibalt, rei de Nauarra et comte palazin de Campainna /³ et de Bria, sabudament el Borc de Sant Cernin de Pampalona don Iohan Matheu del Trillar et don Esteuen d'Es/⁴parça, et d'Estela don Iohan Sanchez et don Martin Rossel, et de Sangossa don Arnalt l'alcalde et /⁵ don Andreu don Folques, et de Olit don Garcia Cathaloinna et don Domingo d'Aluira, et d'Els Arcs don /⁶ Martin Abbat l'alcalde et don Pere Guillem lo mege, et del Pont de la Reina don Pere Santz, gendre de don /⁷ Iohan Helies et don Lop Ortiz, gendre de don Andreu de la Vit. Oditz les clams de don Pere Miguel de /⁸ Sant Miquel et de don Iohan Ortiz et de don Martin Aldoin et de don Bertholomeu Aceari, procuradors dels /⁹ parroquians de la eglesia de Sant Miquel d'Estela, de força que les auia feita lo rei don Sancho que iaz /¹⁰ en Santa Maria de Pampalona, que les auia tolgut sens iudici lo dia del diios del mercat, de que auien estat /¹¹ tenentz lurs accessors e els, anz que la poblacion de Sant Iohan d'Estela fus poblada. E puis que la poblacion de /¹³ sant Iohan d'Estela fu poblada en furen tenentz ans et dies apres. E odidas las defensions de don Nycholau e de /¹³ don Lop de Larruz, razonadors del rei, e prises les testimoniances diligenment de bons omes /¹⁴ ancians, nos les sobreditz alcaldes, agut conseil, iuiames que fu força, car furen traitz de lur tenença sens iuia/¹⁵ment. E donames per iudici que lur fus desfaita la força que feita les era, e que cobrassen lur tenença del dia /¹⁶ del diios del mercat, assi com eren tenentz els et lurs accessors anz que la poblacion de Sant I(ohan) d'Estela fus poblada. /¹⁷ Et per mayor firmeza e testimoniança de tot aquo, nos los sobrenomnatz alcaldes auem mis nostres sayels pendenz /¹⁸ en esta carta. Facta carta en Pampalona, in era .M^a.CC^a.LXXXX^a.II^a. el mes de nouembre. Remon /¹⁹ Guillem me scripsit, notari iurat del Borc de Sant Cernin de Pampalona.

1254, diciembre. Olite.

Los alcaldes nombrados por el rey sentencian ordenan deshacer unas casas que el rey Sancho el Sabio mandó construir en Santa Cecilia; y que no se venda pan ni vino a peregrinos fuera del Burgo.

AMP, nº 34: A y B, dos perg. orig. uno con 12 sellos pendientes, 357+40x288 mm. y 268+48x300 mm. C: copia en perg. 241x327 mm. D y E: dos traslados de 13 enero y 25 enero 1301; F: confirmación de AMP, Becerro II, fol. 26 vº
 Publ. IRURITA, El municipio, nº XXI
 — LACARRA-M. DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 35.

Sapien totz aquels qui esta present carta ueiran e odiran que nos les alcaldes qui esleitz emes per iu²iar les forces per nostre noble seinnor don Tibalt, rei de Navarra e comte palazin de Campainna e de Bria, ³ sabudament el Borc de Sant Cernin de Pampalona don Johan Matheu del Trillar e don Steuen d'Esparça, e en Estela ⁴ don Johan Sanchez e don Martin Rossel e en Sangossa don Arnalt d'alcalde e don Andreu don Folques, ⁵ e en Olit don García Cathaloinna e don Dominguo d'Albira, e Els Arcs don Martin Abbat l'alcalde e don Pere ⁶ Guillem lo mege, e el Pont de la Reina don Pere Santz gendre de don Johan Helies e don Lop Ortitz ⁷ gendre de don Andreu de la Vit. Oditz les clams de don Bon Macip e de don Johan Marcholes, procuradors ⁸ del Borc de Sant Cernin de Pampalona, de força que lo rei don Sancho que iaz a Santa Maria de Pampalona, ⁹ les auia feita, que fi far cases e poblacion de Santa Cizilia entro a lur vila, la qual poblacion ni las quals ¹⁰ casas no hi deuien estar faitas per dreit ni per razon, car a lur poblament les fu donat e confirmat ¹¹ que de lur poblacion entro a Santa Cizilia non hi aguis ninguna casa e que nengun non vendis pan ni vin ¹² a romeu si non en lur poblacion. E estant clamatz los de la Nauarrerria per les procuradors del rei que ¹³ venguissen defendre les sobreditz clams que fazien los del Borc, e auent agutz moltz termes, non hi volguiren ¹⁴ venir; e odides les defensions de don Nycholau e de don Lop de Larruz, procuradors del rei, e prises ¹⁵ les testimoniances per priuilegis e per moltz bons omes diligenment, nos les sobrescriutz alcaldes iuiames ¹⁶ que lo rei don Sancho sobrenomnat les fi força, car fi far cases ni poblacion de lur vila troa Santa ¹⁷ Cizilia. E donames per iudici que lo rei faga desfar lo poblament e las casas que faitas hi son e que non ¹⁸ vendien pan ni vin a rumeu si non en aquesta sobrenomnada poblacion, ço es assaber lo Borc de Sant Cernin ¹⁹ de Pampalona. E nos los sobrenomnatz alcaldes per mayor firmeza et en testimoniança de tot aquo auem mis ²⁰ aquetz nostres sayels pendentz en aquesta carta. Facta carta en Olit, in era .M^a.CC^a.LXXXX^a.II^a., ²¹ el mes de detzembre. Ramon Guillem me scripsit, notari iurat del Borc de Sant Cernin de Pampalona.

1255, febrero. Olite.

Los alcaldes de corte sentencian sobre fuerzas del rey Teobaldo al Burgo de San Cernin en asunto de teñir paños.

AMP nº 35 (perg. orig. con 12 sellos pendientes, 340+45x278 mm.).
Publ. IRURITA, El municipio, nº XXII.
LACARRA-M. DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 36.

Sapien totz aquels qui esta present carta veiran e odiran que nos los alcaldes qui esleitz emes /² per iuiar les forces per nostre noble seinnor don Tibalt rei de Navarra e comte palazin de Campainna /³ e de Bria, sabudament el Borc de Sant Cernin de Pampalona don Johan Matheu del Trillar e don Esteuen d'Es/⁴parça en Estela don Johan Sanchetz e don Martin Rossel e en Sangossa don Arnalt l'alcalde e don Andreu /⁵ don Folques e en Olit don Garcia de Cathaloinna e don Domingo d'Albira e en Les Arcs don Martin /⁶ Abbat l'alcalde de don Pere Guillem lo mege e en lo Pont de la Reina don Pere Santz gendre /⁷ de don Johan Helies e don Lop Ortiz gendre de don Andreu de la Vit. Oditz les clams de /⁸ don Bon Macip e de don Johan Marcoles que se clamaren de força qu'el rei don Tibalt les fazia /⁹ a tot lo conseil del Borc de Sant Cernin de Pampalona que les veda que nengun drap de lin ni d'estopa /¹⁰ ni nengun fil de lin ni d'estopa non teinnissen for en sa tintura car el tems del rei don San/¹¹cho qui iaz a Ronceuals solien tindre tota res for de drap de lin e d'estopa, carden o negre./¹² E diziren don Nycholau e don Lop de Larruz que non era força. E respondieren don Bon Macip /¹³ e don J. Marcoles que si era força, que els prouarien que el tems del rei don Sancho solien tindre /¹⁴ tot tint qui se volia, salp de drap de lin e d'estopa, que non deuien tindre, carden ni negre, /¹⁵ for en tintura del rei, e assi o prouaren per bons omes ab iura sobre santz. E nos los so/¹⁶breditz alcaldes, odidas las razons de las ambas partidas e prisas las testimonianças diligenment /¹⁷ ab iura sobre santz, iuiames que era força. E donames per iudici que d'aqui en auant tinnissen tot /¹⁸ tint qui tindre voldria, salp de drap de lin o d'estopa, carden o negre. E per mayor firmeza /¹⁹ e en testimoniança de tot aquo, nos los deuantditz alcaldes auem mis aquetz nostres sayels /²⁰ pendentz en aquesta carta. Facta carta en Olit, in era .M^a.CC^a.LXXX^a.III^a., el /²¹ mes de febrer. Ramon Guillem me scripsit, notari iurat del Borc de Sant Cernin de /²² Pampalona.

1255, mayo 23, domingo.

Don Jimeno de Olave vende una casa a don Jimeno de Cucuillo para un aniversario que mandó a Santa María de Pamplona doña María Viliarda.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son et qui son per venir, que io don Semen d'Oluae lo panater et dona Domeca /² d'Acotz ma muiller, vendem a uos don Semen de Cucuillo per ad ops del animari que manda dona Maria Viliarda al conuent de Sancta /³ Maria de Pampalona, tota aquela casa que nos auiem en la rua que dizen dels Bayntz, sabudament la qual casa se ten de la una /⁴ ab la casa de la vezintat de la rua dels Baintz, et de l'altra part se ten ab la casa de don Pedro lo panater, et les paretz et les /⁵ esporades et les estalons de quada part son per meis, et ten de lonc de la rua publica entro al corral de la casa de don Eneco Toledo /⁶ et la paret detras es tota quitia d'esta casa venduda. Tota esta casa deuant dita con totes ses dreitures et ses apertanencies ente /⁷ gramment vendem et otorgam nos les deuant ditz vendedors a uos lo sobrenomnat comprador, que sia per l'animari de dona Maria /⁸ Viliarda, tanta con ten de lonc et d'ample, del cel entro a intz en abisme, salua, franca, quitia et deliura de nos meteis et de tot /⁹ nostre parentesc per secula cuncta amen. Sabuda cosa es que io lo deuant dit don Semen d'Oluae et dona Domeca d'Acotz ma muiller /¹⁰ auem agut de uos lo sobredit don Semen de Cucuillo en razon del animari de dona Maria Viliarda amoralment et en patz /¹¹ preci d'esta casa deuant dita .XXV. libras de la moneda corrible de Nauarra et .XX. soltz de sanchetz per aliala. Et dos cobdes de casa /¹² en cambi en la casa de don Miguel de Berastssain, tenent a la casa dels effantz de don Orti d'luiricu. Et tot preci complit /¹³ tenguimes nos ben per pagatz de pretz et de aliala et et de cambi. A mayor atorgament et confirmation de tot aquo, io lo /¹⁴ sobredit don Semen d'Oluae et dona Domeca d'Acotz ma muiller, donam a uos lo sobredit don Semen de Cucuillo per ad ops de l'animari /¹⁵ de la sobredita dona Maria Viliarda qui fu, fermes de saluetat de totz homes et de totas femnas a meintz de rei d'esta casa /¹⁶ deuant dita don Miguel de Beratssain et don Domingo lo carpenter. De tot aquo son testimonis qui furen presentz /¹⁷ el logar, odidors et ueedors et pregatz d'entrambes les partides don Bonifaci clergue, don Arnalt Murde, don Pero Beatça, don /¹⁸ Semen Martin de Cucuillo, don Pere Miguel de Cucuillo, don Andreu de Sant Meteri, don Pere Maurin son gendre, Sancho /¹⁹ Ortitz de Larraya, don Sancho Ortitz calderer, Martin nebot de don Miguel de Larraina et Paschal Carlo. Facta /²⁰ carta et la venta et tot lo fait deuant dit in era .M^a.CC^a.LXXX^a.III^a., lo primer dimenge auantz de Sant Vrban, el /²¹ mes de may. Regnant lo rei don Thibalt en Nauarra. Don Pere Semeneitz de Gaçolatz bispe de Pampalona. /²² Don Garcia Almorauid et don Sancho Ferrandeitz de Montagut governadors de Nauarra. Don Pelegrin d'Eussa arciagne de la /²³ Tabla. Don Garcia de Çaualdica amirat et don Miguel de Aquerreeta sayon. /²⁴ J. Petri Alegre me scripsit et est testis.

1255, agosto 6, viernes.

Juan de Artázcoz vende una viña en Urrutia a Iñigo de Sotirana, chantre de Pamplona.

ACP, I Cantoris, 37, 94^o (copia s. XIV)
GOÑI, Catálogo..., n^o 617.

Instrumentum emptionis uinne prope Madalena.

In Dey nomine. Sabuda cosa sia a toz homes, als qui son et qui son per venir, que yo don Johan d'Artazcoz lo çabater et Furtuyno mon filz vendem /² a vos don Yengo de Sotilana, chantre de Santa Maria de Pomplona, pera obs de la dita chantria, tota aquella vina que nos aguimes el /³ terminat d'Urrutia, sabudament la qual vina se ten de la vna part ab la vina de don Sancho lo maçon qui fu et ab la vina de don Domingo de Loqui et ten de lonc del camin pobleal entro a la vina del sobredit don /⁵ Domingo de Loqui. Tota esta vina deuant dita con totes ses dreitures et ses pertenencies entegrament vendem et atorgam nos les de /⁶ uant ditz vendedors a vos lo sobredit comprador quel'ayaz et la mantengaz en bona paz pera obs de la chantria sobredita, tanta con ten de /⁷ lonc et d'anple del cel entro dinz en abisme, salua, franca et quita et deliura de nos metis et de tot nostre parentesc per secula /⁸ cunta amen. Sabuda cosa es que nos les deuant ditz vendedors auem agut de vos lo sobredit comprador amoralment et en paz /⁹ preci d'esta vina deuant dita de tantes arinçades quantes yera a sa razon mas o minz per cada arinçada .IX^{na}. libra de la moneda /¹⁰ corrible en Nauarra et .XX. solz de sanchez per aliala, et demeya arinçada de vina en la vina de don Domingo de Loqui, tenent a esta /¹¹ vina venduda, et tot preci conplit tenguimes nos ben pagaz lo prez et de aliala et de cambi. A mayor otorgament et confirmacion de tot aquo yo lo /¹² deuant dit don Johan d'Artazcoz et Furtuyno mon filz donam a vos lo sobredit comprador pera obs de la chantria deuant dita fermes de saluetat de /¹³ toz homes et de totes femas a meinz de rey d'esta vinna deuant dita don Gil lo çabater et don Domingo Ortiç d'Irotz lo çabater. Es a saber que yo lo /¹⁴ deuant dit don Johan d'Artazcoz et Furtuyno mon filz donam a vos lo sobredit don Yenegro de Sotilana, chantre, fiança don Gil lo çabater /¹⁵ en pena de .CC. morabetins affe que qualque hora Sanchet, filz de mi lo deuant dit don Johan d'Artazcoz, sia de complida hedat li façam atorgar la venta /¹⁶ et les fermes et tot lo que es escriut en esta carta, uos lo sobredit chantre o vostre mandament demandant lo, et si no lo fissem que la fiança deuant /¹⁷ dita vos los fis far et si no que pagas les .CC. morabetins de pena a vos lo dit don Yenegro de Sotilana chantre o a tot vostre mandament. De tot aquo /¹⁸ son testimonis qui furen presenz en logar odidors et veedors et pregaz d'entranbes les partides don Lop Sanz prior de Santa Maria de Pomplona, don Pero /¹⁹ Martiniz abbat de Sarriguren, don Bonifaci clerge, don Orti de Roses, don Salvador d'Aoiz, don Hyenego del Palacii, don Miguel de Sant Miguel, /²⁰ don Pascal Beaça lo iouen, don Pere Maurin, Pere Arceiz d'Aoiz, Garcia d'Ardanaz, don Domingo de Loqui, don Domingo d'luiricu lo labrador, /²¹ Garcia Sanz d'Uart, don Guillem de Sotes lo çabater, don Pere Miguel d'Urriçelqui, Lop Arceiz d'Irigoyen et don Garcia Periz lo corretor. /²² Facta carta et la venta et tot lo fait deuant dit en era mil .CC.XC^a.III, diuendres lo dia et la festa de la Transfiguracion, el mes d'agost. /²³ Regnant lo rey don Tibalt en Nauarra. Don Pero Xemeniz de Gaçolaz bispe de Pamplona. Don Garcia Almorauit et don Sancho Ferrandiz /²⁴ de Montagut

Gouernador de Nauarra. Don Pelegrin de Eussa arciagne de la Tabla. Don Garcia de Çaualdica amirat et don Miguel de ^{f²⁵} Aquerreta sayon. Et yo Johan Periz Alegre, escriuan iurat de la ciptat de Pamplona, per mandament et per voluntat de les partides escriui esta ^{f²⁶} carta et fuy present et testimoni de tot lo fait deuantdit et fi mon signe acostumnat.

42

1255, noviembre 5.

Los jurados del Burgo prometen jurar al rey Teobaldo la jura que hagan los hombres buenos.

AGN, Comptos, caj. 2, nº 90 (perg. deteriorado, sello incompleto 178x166 mm.).
Publ. IRURITA, El municipio..., nº XXIV.
Catálogo, I, nº 298.

Sapin totz aquels qui esta carta veyran ni oyran que nos les .XII.juratz et ^{f²} tot lo conceill de la poblacion de Sant Nicholau de Pampalona, atorgam et nos ^{f³} platz aquela iura vezins et compainnons ^{f⁴} iuratz don Miguel d'Undiano don Martin Motça alcalde, don Andreu Motça et don ^{f⁵} Alffonso Santz a nostre seinnor don Th(ibalt) per la gracia de Deus noble rei de ^{f⁶} Nauarra, de Campainna et de Bria comte palazin, et qual hora playra al sobre ^{f⁷} seinnor lo rei, nos les deuantditz .XII. juratz et tot lo conceill de ^{f⁸} nostra villa de jurar totz ensemble aquela jura que faran nostres bons homnes ^{f⁹} deuantditz. Et en testimoniança de ço metem lo sayel de nostre comun pendent ^{f¹⁰} en esta carta. Datum nonas nouembris anno Domini M^o.CC^o. quinquage/^{f¹¹} simo quinto.

43

s. d. (hacia 1255).

Los 12 jurados del Burgo de San Cernin declaran estar dispuestos a obedecer al rey Teobaldo en asunto de monedaje.

AGN, Comptos, caj. 2, nº 104, I (perg. orig. con fragmento de sello, 151x70 mm.).
Publ. IRURITA, El municipio..., nº XXXIII.
Catálogo, I, nº 380.

Al molt alt et noble seynor don Th(ibalt) per la gracia de Deus rey deNauarra, de Canpayna et /² de Bria conte palazin. Nos les .XII. juratz del Borc de Sant Cerni de Pampalona, baysant /³ vostres mans, comandam nos en vostra /⁴ alta nobleza que auem agut acort ab les bons omes de nostra vila et emes prestz de /⁵ seguir uostra carrera a vostre plazer del fayt del monedage. Et en testimoniança /⁶ d'aquo auem mis lo sayel pendent del cosseyl de la vila en esta present carta. E seynor /⁷ clamam uos merçe que nos ayatz en vostra guarda et en uostra comanda.

44

1256, mayo 8, lunes.

El arcediano de Valdonsella reconoce haber recibido 30 libras de torneses y 10 sanchetes de los jurados del Burgo de San Cernin.

AMP, nº 39 (perg. con sello pendiente, 170+25x164 mm.).
Publ. IRURITA, El municipio, nº XXVII.
LACARRA-M. DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 39.

Sapien totz aquels qui esta present carta veiran e hoyran que nos /² don Semen Lopeitz archidiagne de Vardosseilla, atorguam e conoissem que auem reçebut /³ de vos les .XII. iuratz del Borc de Sant Cernin de Pampalona .XXX. libras de bons /⁴ tornes e .X. libras de bons sanchetz. E aquetz sobreditz dines auem nos /⁵ agutz de vos a nostre plazer e a nostra voluntat pera ben e per ameillorar /⁶ment de la eglesia de Sancta Maria de Pampalona. E nos lo sobredit don /⁷ Semen Lopeitz auem en conuinent a vos les XII. iuratz del Borc de Sant /⁸ Cernin de Pampalona et aquels qui apres vos seran en vostre loc de guaynnar /⁹ vos carta del seynnor Apostoli que vos d'aquestas sobreditas .XXX. libras /¹⁰ de tornes e .X. libras de sanchetz vos paguetz e entegretz en les /¹¹ dezmes et els dreitz de la deuantdita eglesia de Sancta Maria de /¹² Pampalona. Et per mayor fermeça d'esta cosa, io don Semen Lopeitz archi /¹³ diagne de Vardossela, ey mis mon sayel pendent en esta present carta. /¹⁴ Facta carta in era .M^a.CC^a.LXXXX^a.IIII^a., el mes de may. Arnalt /¹⁵ notari iurat del Borc de Sant Cernin de Pampalona me scripsit, lo /¹⁶ diluns apres de la festa de Sant J(ohan) ante Portam Latinam.

1256, mayo 30, martes.

Jofre de Belaymont, senescal de Navarra, sentencia la querrela entre el Burgo de San Cernin y la Población, sobre edificaciones.

AMP, nº 40 A (perg. 126+23x188 mm.)*.
Publ. IRURITA, *El municipio*, nº XXVIII.

Sapien totz aquels qui esta carta veiran et oyran que com les bons omes del Borc de Sant Cerni de Pampalona fussen en /² Tafaila en la Cort deuant nos mesire Jofre seinnor de Baleyont, senescal de Nauarra, estant en present lo seinnor /³ bispe de Pampalona, quereillant se de la obra que fazien les de la Poblacion contra lur dreit, e les de la Poblacion dizent que la /⁴ fazien per lur dreit, pregames et mandames que les del Borc se sofrisen d'esta clamor troa que nostre seinnor lo rei venguis /⁵ en Nauarra, en tal manera que les de la Poblacion no y obrasen plus en aquel logar ni en altre uers lo Borc, mas que /⁶ totes coses en que contenda es entre els sian en tal estat com eren lo dia que la tregua fu otorgada entre els /⁷ per mandament de nostre seinnor lo rei. Et en tal manera encara que la obra que les de la Poblacion auien feita non fu /⁸ sen tenutz de desfar nin podissen obrar plus, asi que ço que auian obrat non fus en preiudici del coseil del Borc de /⁹ Sant Cerni, ni per ço que se tenian de obrar non fos en preiudici dels de la Poblacion. E que lo dreit dels vns de far /¹⁰ e dels altres de defendre sia salp als vns et als altres. E les de la Poblacion prenguien ne dia d'acort troal /¹¹ dimarz apres la Pentacosta si lo farien o non. E sobre ço lo senescal manda les et veda les que si els ad aquo non /¹² se volisen acordar per sa pregaria que no i obrassen plus troa que el aguis enbiat son mesage al rei, et fus /¹³ tornat lo mesager. Aquo fait en presencia de don Guarcia Almorauí et de don Martin Semenez de Aiuar /¹⁴ e del prior de Ronçasuals et del dean de Tudela et de mesire Climent et de don Creste et dels bons /¹⁵ omes de les viles de Nauarra, dimarz auantz de la Pentacosta en la era de .M^a.CC^a.LXXX^a.IIII^a., tercer /¹⁶ dia auantz de jun. E nos don .L. Garceiz por merce de Dios dean de Tudela, por testimoniança de /¹⁷ las deuantditas cosas metiemos en esta carta nostro seyeillo.

* En AMP, nº 40 A (calificado de original) y C (testimonio de don Garcia Almorauit), faltan las líneas 5 a 10, desde “uers lo Borc” hasta “et als altres”. En su lugar: “for assi com l'altra obra es feita e per raçon d'aquest terme non meintz cabassen ren de lur dreit nenguna de les partides”.

1258, enero 18.

Los jurados de Estella dan a censo una viña a Pere Guillem.

In Christi nomine amen. Sabuda cosa sia a totz omes, als qui son enpresent e als qui son per uenir, que nos los .XII. juratz d'Estela, ço es assaber don Pero Pelegrin, don Pontz Guil/²lem, don Nicholau mercer, don Martin de Bordel, don Biuian Pontz, don Symen Bergoynn, don Borzes, don Dominguo de Buyssanda, don Johan Esteuen, don Martin de Pera/³meyllera, don Thibalt d'Almans, don Miguel Barrena, donam a uos don Pere Guillem teyssedor e a uostra muyllem dona Tota Martin e a uostre mandament aquela vinna e çima/⁴quera que es el terminat de Ual mayor a ençens, que es propria del conseil d'Estela, pera obs de la casa de Sant Lazdre, ço es assaber que deuetz donar d'ençens en cada .I. an dot/⁵ze soltz de la moneda que cordra en Nauarra a la casa de Sant Lazre lo dia de Sant Gili qui es en lo primer dia de septembre. Aquesta vinna e çimaquera deuantdita es tenent /⁶ con la vinna e çimaquera de don Lorentz del Pilar e tenent con la vinna e cimaquera de Açach Euedauaich e tenent con la vinna e çimaquera de don Auihu Mocha e tenent con la vin/⁷na e çimaquera de don Bertholomeu d'Arguinariz e tenent con lo sender que is a la carrera publica. Aquesta vinna e cimaquera deuantdita uos donam a ençens con bon cor e con /⁸ agradable uoluntat entegrament con totz sons dreitz e con totas sas pertenenças de herm e de poblat, con sas entradas e con sas yssidas, solta e quita e franca, sen nuyll /⁹ entredit e sen muyll embarc e sen nuyll retenement e sen nuyll engan mal e sen nuylla mala uoz, assi como ten de ample e de lonc de abisme ata al cel. Et que la ay/¹⁰ atz poder de uendre o de empeynnar e de alienar e de farne totas vostras propias voluntatz per secula cuncta senes fin, donant l'ençens en cada .I. an assi com sobrescriut es. /¹¹ Sabuda cosa es que los deuantditz don Pere Guillem teyssedor e sa muyller dona Tota Martin deuen ameillorar aquest çenssal deuantdit detz seys ans de la va/¹²lia de cyncanta soltz de sanchetz. E d'aquo es fiança del ameillorament don Bertholomeu carpenter. Et en testimoniança de tot aquo sobrescriut es esta carta saye/¹³lada ab lo sayel del conseil d'Estela pendent en esta carta. Tot aquo fu fait .XVIII. dias el mes de jener, era .M^a.CC^a.XC^a.VI^a. Pere Arceiz escriuan notari dels /¹⁴ .XII. juratz e del conseil d'Estela escriui esta carta con atorgament de totas las partidas e aquest signe fazi e en aquel logar fu e es testimoni.

1258, febrero 8, viernes.

Pere Iulian y Pere Sanz declaran, con otros mercaderes de Montpeller, acerca del relato de Aznar de la Población sobre la quema de la Población de Pamplona

In era .M^a.CC^a. e nouanta e seys ans. Sabuda cosa sia a totz omnes, als qui son em present e als qui son per venir, que /² lo diuendres .VIII. dias el mes de febrer, que io Pere Iulian vengui de conoyssut e de manifest que eray en Montpesler /³ quantz Aznar de la Poblacion de Pampalona vengui sobre nostre solaz en la cambra deuant la casa de don Guillem de Mataynach or maniauan /⁴ e beuian io Pere Iulian ab altres conpaynnons de Montpesler e de Bayona e de Pampalona e de Burcx. E nos demandamesli nobelas de /⁵ Nauarra e el dis nos que era bona de pan e de vin e que era bona de patz. E pueys demandamesli nouas de la vila de Pampalona /⁶ e de la Poblacion e de la Nauarraria del ardezon del foc coma auia estat, ni omnes del Borc de Pampalona si eran mal mercitoz, e el /⁷ respondi nos que omne ni femna del Borc de Sant Cerni de Pampalona que no eran mal mercitoz ni nengun altre omne ni femna d'est monde si non /⁸ el metys, que lo auia fayt de sa man e que nengun altre omne ni femna d'est monde non enculpessen ni en metissen en peccat lurs almas mas /⁹ que el lo auia fayt e non a son grat. En apres demandamesli coma li era avengut, e el dis nos assi que auia fayt son leyt /¹⁰ e que colcha son nebot en son leyt e ades atant tost coma el agui colchat a son nebot que se adormi e espulgaua sa roba. E pueys /¹¹ ab meys que se despuylla e que espulgaua sa roba e pueys en apres que prengui la candela de seu e que ardia las puynaysas del son leyt e /¹² dels espuyratz e el caçant las puynaysas alça la man con la candela e prenguisse la candela al cambre. En apres prengui la candela de seu e /¹³ volgui la fermar al espuyrat e non la podi far tener e en atant el contendent con la candela que non la podia far tener, apoderasse /¹⁴ lo foc e non podi donar recapte e cadí lo foc sobre lo leyt dont iazia son nebot, assi que el non li podi ouiar e ardisse son nebot el foc e /¹⁵ per la grant vergoyna que agui quant non lo podi trayre del foc a son nebot, que s'en anaua foras de la terra. E dizi nos encara mas que demandant /¹⁶ las almosnas que era ouiat en Montpesler e que s'en anaua per a la terra de Oltramar en atant io doneyli .I. diner per l'amor de Dios.

/¹⁷ In era .M^a.CC^a.XC^a. e seys ans. Sabuda cosa sia a totz omnes, als qui son em present e als qui son per venir, que lo diuendres /¹⁸ .VIII. dias el mes de febrer, Pere Santz, fill don Martin Santz lo mercer qui fu vengui de conoyssut e de manifest que era en Mont/¹⁹pesler en la sastraria con altres mercades, assi que vengui Aznar de la Poblacion de Pampalona, demandant per l'amor de Dios e /²⁰ io Pere Santz demandeyli de dont era, e el dizime que era de Pampalona e io sobre aquo demandeyli del foc de la Poblacion de Pampalona, e el /²¹ dis me que en sa casa se era pres lo foc, e io dizili coma ni como non, e el dizime que auia colchat a son nebot e que li espulgaua sa roba /²² e pueys en apres el despuyllasse e tot despuyllat vedi las puynaysas que li anauan per son leyt, e prengui la candela e ardia las puynaysas /²³ e seguent las puynaysas ab la candela de seu per respuer en sus prengui se la candela al cambre, e io demandeyli: tu non podias matar lo foc? /²⁴ E el dis me que a tant focs se era pres lo foc al cambre que era molt inhanc non li podi donar cab. E demandeyli encara mays: tu per que t'en /²⁵ eres vengut? E el dizime que per nenguna altra cosa non s'en era vengut si non per son nebot que era ardut el foc, e per que non lo auia /²⁶ trayt del foc que per grant vergoyna que auia que s'en era vengut. Et io dizili: Et tu non sabs nengun mester con que podisses gaynnar ta /²⁷ vida? El dizime que era baster e puy non trobas nengun que te done a gaynar? Respondi que non. E puy que uols tu far? Dis me que el yria /²⁸ a Oltramar e que era bon balester, que altra vegada y auia estat e que tot lo que auia perdut el foc que lo auia gaynat en Oltramar. E dis /²⁹ me que vn lombart que li auia donat vna gonela pobre per l'amor de Dios que altra vetz lo auia vist en Oltramar. En atant /³⁰ io doney li .I. diner per l'amor de Dios. De tot aquo son testimonis odidors qui furen a present de tot aquo assi com

sobrescriut es /³¹ don Pere Costantin lo mayor e don Johan Sanchez e don Bertran de Luch e don Bargoyne del Arcx e don Johan Durant e don Pere Durant /³² e Miguel Baldoyn e Pere Esteuan e Martin Periz escriuan iurat del conseyll d'Estela e els assi se atorgaren per testimonis. E per la pregaria /³³ e mandament dels sobreditz Pere Iulian e Pere Santz fill don Martin Santz lo mercer qui fu, es sayellada esta carta con lo sayel de don /³⁴ Pere Costantin lo mayor e con lo sayel don Johan Sanchez e con lo sayel don Bargoyne dels Arcx e con lo sayel don Johan Durant e con lo sayel /³⁵ del sobredit Pere Julian.

48

1258, abril 30.

Don Garcia Murde, monje de Irache, y don Pere Aragonés, monje del mismo monasterio, declaran haber jurado la paz al terminar las guerras de la Navarrería.

AMP, nº 46 (perg. 358+50x274 mm.).

Publ. LACARRA-M. DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 43.

Conoyssuda cosa sia a totz aquels qui esta present cartan veyran ni oyran que io don Garcia Murde /² monge de Irantz testimonii sobre la mia anima et sobre mas ordens deuant don Ferrando per la gracia de /³ Dios abbat de Irantz et deuant don Martin Martinez celeriz de Irantz et deuant don Miguel de Auarçuça /⁴ çozprior et deuant altres monges de Irantz, que en aquela saçon que furen las guerras del Borc de /⁵ Sant Cerni de Pamplona et de la Nauarraria et de la Poblacion et del Borc de Sant Miquel de Pamplona et /⁶ en apres aquelas guerras que fue assa la Poblacion et que se acordaren los bons omes del Borc de Sant /⁷ Cerni de Pamplona et de la Nauarraria et de la Poblacion et del Borc de Sant Miquel de Pamplona que fi/⁸sen paz et que perdonasen los vns als altres tota yra et tota malvolença que fus per razon de aquelas /⁹ guerras et per l'arsson de la Poblacion, et assi lo firen, et los .XII. de la Nauarraria et de la Poblacion me fi/¹⁰ren anar a mi et a moltz altres a la iglesia del palacii del bispe cerca Sant Pere et firen me iurar la paz /¹¹ a mi et a moltz altres, et que perdonas en la manera que sobredit es. La cal iura me prengui per razon /¹² dels del Borc de Sant Cerni don Bartholomeo Marra, et io don Garcia Murde deuantdit quant esta paz /¹³ fu feita estai en la Nauarraria en casa de don Oueco Murde mon oncle. /¹⁴

Eyssament io don Pere Aragonés, monge de Irantz, testimonii et digui sobre la mia anima et sobre mas ordens /¹⁵ deuant don Ferrando per la gracia de Dios abbat de Irantz et deuant don Martin Martinez celeriz de Irantz /¹⁶ et deuant don Miguel de Auarçuça çozprior et deuant altres monges de Irantz que en aquella saçon que /¹⁷ furen las guerras del Borc de Sant Cerni de Pamplona et de la Nauarraria et de la Poblacion et del Borc de /¹⁸ Sant Miquel de Pamplona et per l'arsson de la Poblacion, que auiren auenença los bons omes de las sobredi/¹⁹tas vilas, que firen patz et perdonaren se los vns als altres tot lo mal que era fait troa aquel dia /²⁰ per razon del

l'arsson et de las altras guerras que auian entre els, et fu en el logar en la porta de Sant /²¹ Cerni devert la casa dels .XII. que fazian iurar als vezins del Borc esta paz, et vi que assi iurauan /²² et remort me ma cociencia que io que iurey esta paz assi como fazian los altres./²³

Et nos los sobrenompnatz don Garcia Murde et don Pere Aragones, monges de Irantz, pregam a uos don Ferrando /²⁴ abbat de Irantz en testimoniança d'estas palauras que nos auem ditas, que vos que metatz vostre sayel pendent /²⁵ en esta present carta. Et io don Ferrando abbat de Irantz, per pregaria dels sobreditz don Garcia Murde et de /²⁶ don Pere Aragones ey mis mon sayel pendent en esta present carta, que fu feita lo derrender dia del mes /²⁷ de abril, era .M^a.CC^a. nouanta seys. Et io Garcia Miguel, escriuan iurat del consell de la Po/²⁸blacion d'Estela escriui esta carta per mandament dels sobreditz don Garcia Murde et de don Pere Aragones /²⁹ monges de Irantz.

49

1259, noviembre 24, lunes.

Testamento de don Jimeno, abad de Ezcaba.

AGN, Roncesvalles, leg. 65, n^o 1445 (mitad inferior de perg. partido por a b c, 245x215 mm.).

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son et qui son per venir, que io don Semeno, abbat /² d'Ezcaua, fay mon testament, estant la merce de Deus en ma memoria et en mon acordament. Doncs /³ es assaber que io lo deuantdit don Semeno, abbat d'Ezcaua, mandei en aquest mon testament a Michelet /⁴ et a Maria Semeneitz, mes effantz, tota aquela casa que io ei en la ciutat de Pampalona qui es dita /⁵ Nauarrerria, tenent d'una part ab la casa del abbat d'Eransus et de la l'altra part se ten ab la casa /⁶ del abbat d'Itçanos et ten de long de la rua publica entro al ort don Miguel d'Artiga. Et si /⁷ deuenis de la una creatura, que romainnis la dita casa a l'altra creatura. Et si deuenis de les dos creatures, /⁸ que romainnis la deuantdita casa a dona Maria Enecoiz, et ela que sia tenent de la casa en la sua /⁹ vita, mantenent se ela coma bona dona, pero que non aya poder de vendre ni d'empeinnar la dita casa /¹⁰ cuyta ausi que malleuas sobre la casa troa cent soltz de sanchetz et non mais. Et si uolis entrar en la /¹¹ orden que entria sobredita casa en l'ospital de Roncesuals. Et si deuenis dela a meintz que non entras en /¹² esta orden, que romainga la dita al almosna del hospital de Roncesuals per la mia anima. Et tot aquest /¹³ testament fay io lo deuantdit don Semeno abbat d'Ezcaua per apres mes dies. De tot aquo son /¹⁴ mes cabeçalers per les quals inbiey et ueniren et furen pregatz et clamatz de mi lo deuantdit don /¹⁵ Semeno abbat d'Ezcaua, et doney les tot mon poder entegrament, don mayestre Martineitz et Semen /¹⁶ de Biurrun. Issament fay mes testimonis si ops ni mester es per testimoniar tot lo fait deuantdit /¹⁷ don Orti de Nassurita tinturer, don Iohan Peritz lo barbiador, dona Toda de Muruçaua /¹⁸ dona Tota Arceitz et dona Maria de Ianariz, dona Tota Arceitz et dona. Maria Arceitz. /¹⁹ Et es assaber que lo deuantdit

don Semeno abbat d'Ezcaua ha donat ferme don Aparicio d'luro /²⁰ per testament que ha fait entro ara ni faça d'aqui adeuant non ualla ren si non lo que escriut es /²¹ en esta carta. Et son testimonis les deuantditz bons homes et femnes. /²² Facta carta et lo testament et tot lo fait deuantdit in era .M^a.CC^a.XC^a.VIII^a., lo primer /²³ diluns apres la festa de Sant Climent, el mes de novembre. Pere Ortiz me scripsit et est testis.

50

1261, febrero 8.

El comendador de Echavarri e Iracheta da a don Martín Sanz, zapatero , y a don Sancho Pérez de Muezqui, una viña en Grocin, a censo anual.

AHN, O. M. San Juan. Navarra, leg. 679-680, n^o 4 (perg. partido por a b c, 250x110 mm.).
Publ. GARCIA LARRAGUETA, El gran priorado..., II, n^o 390.

(Cruz). In Christi nomine amen. Sabuda cosa sia a trestotz que io don Garcia Yeneguez comendador d'Echavarri et de Iraseta, con conseyl e con voluntat /² e mandament de totz los frayres d'esta sobredita casa, doy a encens a uos don Martin Sanz lo çabater e a vostra muyller dona Vrraqua et /³ a uos don Sancho Periz de Muezqui et a vostra muyller dona Maria Sanz aquela vinna e cimaquera a encens, ço ess assaber, en cada vn an per /⁴ XV soltz de sanchetz de qualque moneda cordra el regne de Nauarra. Esta vinna e cimaquera es el terminat de Gorocin lo qual es clamat Iriuerri, /⁵ tenent con la vinna e cimaquera del Espital de Sant Sepulcre e tenent con la vinna e cimaquera de Sancha de la Conffraria e tenent con /⁶ la vinna e cimaquera de Domingo de Gracia e tenent con la carrera publica del rey. /⁷ Manifesta cosa es que esta vinna e cimaquera deu pagar aquest encens en cada un an per la primera festa de Sant Gil abbat qui uen, que es lo primer dia /⁸ de setembre, per totz temps. E uos pagant aquest encens en cada vn an assi como sobredit es, otorgam la a uos e a vostra genoylla e a vostra generacion /⁹ per uendre e per empeynnar e per alienar e per far en vostras proprias uoluntatz per secula cuncta sens fin, pagant l'encens en cada vn an assi como so /¹⁰ sobredit (*sic*) es. Et aquo son fermes de saluetat d'esta vinna e cimaquera e encenssal sobredit salf far don Gil Periz de Gorocin e don Martin /¹¹ de Gorocin, que els que lo façan solt e quití, franc e liure e sens mala voz de totz los omnes e fempnas que son deius lo cel, trait nostre seynnor /¹² lo rey de Nauarra. Testimonis son odidorss e vededorss don Pero Garceiz de Çuffia lo capelan, Miguel Periz de Bearin, Sancho Climent, Sancho de /¹³ Reda çuria, Domingo Apparicio, Pero Sanz, Pero Miguel, Martin Periz maçon, Miguel Sanz lo maçon, don Johan Periz de Gorocin, Pero Sanz Alaues, Lope /¹⁴ Periz. Regnant lo rey don Thibalt en Nauarra, compte de Campayna, palazin de Bria. Don Pero Semenetz de Gatzçolatz bispe en /¹⁵ Pampalona. Don Climent de Launay senescal de Nauarra. Don Creste de Cesana tenidor del castel d'Estela Don Pere de Larressoyna ali /¹⁶ alcayet. Don Johan de Colantes alcalde en la Poblacion. Don Pero de Bearin preuost. Pere Yuaynnes de Arbeyça sayon e Sancho Periz de Iqusquiça /¹⁷ qui tot aquo escriui per mandament de

ambas las partidas e fu el logar e fazi aquest sig-(signo)-ne e es testimoni. Facta carta e donat /¹⁸ encenssal .VIII. dias el mes de febrer era M^a CC^a VIII^a.

51

1261, junio 23..

Arnaldo Sanz, señor de Axa, vende una bustaliza al Hospital de Roncesvalles.

AGN, Roncesvalles, leg. 1, nº 45, 1 (perg. 161x200 mm. muy deteriorado, casi ilegible en varias partes).

Publ. OSTOLAZA, Colección ... Roncesvalles, nº 187.

In Dei nomine. Congude cause sie a totz homis que Arnaud Sanz, seignor d'Ahaxe, ha venud a la maison e l'Ospitau de Santa Maria /² de Roncesuaus lo cuyllar que hom pere se ha venduz per .C. soltz de morlans, los quoaus eid a agud bonequatz e entreiradament, entro de /³ la Sant Martin in anno Domini .M^o.CC^o.L^o. primo que lo seignor d'Ahaxe deu tyer saub e segur aquest cuyllar con /⁴ sas intrades e sas essides, e ab totz los dredz que la maison d'Ahaxe hy a ni auer deu, a l'Ospitau de Roncesuaus e a totz /⁵ lor man, si que negue arres deu mon per deuant demanar no us la deu entro ad a que dedes fidances son de saubetad per aissi com /⁷ for es, en Pedro de Lalane e en Bernat de l'Ospitau de Roncesuaus han dado fidance ... des temps deisant /⁷ au seignor d'Ahaxe. Fidance es en Bernart d'Alçu /⁸ Testimonis son de ço B. Garcie archipreste de Cieise, Martin de Urroz prior de l'Ospitau de de Sant Vizenz, /⁹ Sancho Peridz, baille de Cieise e de Sen Iohan, Garcie Arnaud de Bernart son fils, Gassie de Sainique? ... /¹⁰ Sanz A. et Per Arnaud, fils de ... de Garad, A. escuder, /¹¹ don G. Arnaud lo comendador B. Remon d'Ohifanart, Bertholomeu Iohannis, Iacobi ... d'Ahaxe ... /¹² Garcie Sanz Baster, Benedeit, Bernart de Saint Miqueu esc /¹³ Factum est hoc regnante domno Theobaldo in Nauarra, Sancho senescaut, G. Almorauid de San Iohan, Sancho /¹⁴ Peridz baille, Iulian de Semper arcaud, A. de Donzac abesque de Baione, official vigilia sancti Iohanis Batiste, anno Domini .M^o.CC^o.LX^o.I^o.

52

1261, diciembre 30. (Estella).

El comendador de Echavarri da a don Juan de Viana, herrero, y a su mujer una viña a censo anual.

In Christi nomine amen. Conoyssuda cosa sia a trestotz omes als qui son em present et als qui son per venir que io don Semen Periz de Leoz comendador d'Echavarri, con otorgamiento et voluntat de /² frayre Johan Semeniz prior de Nauarra et con otorgament et voluntat de totz los altres frayres de casa, ço es assaber, frayre Semen de Soracoytz, frayre Lop de Ae clavero, frayre lenego de /³ Rieçu, frayre Santz d'Oyllogoyen, don Ochoa prior de Çufia, frayre Johan sobreiuero et de frayre Garcia de Çariquegui, dongui et otorgui a uos don Johan de Viana ferrer et a vostra muyller /⁴ dona Maria Periz aquela nostra vinna et çimaquera a incens, ço es assaber, per trenta et dos soltz de sanchetz de la moneda del rey don Thibalt de Navarra que donetz per totz temps /⁵ en cada vn an a nos o a nostre mandament o al comendador qui sera cambiat en la nostra vez pera obs de la casa d'Echavarri per la festa de sant Gili abbat qui es lo primer dia del mes de /⁶ septembre. Es aquesta vinna et çimaquera sobrescriuta el terminat del Puy de Ordoyz, tenent con la vinna e cimaquera de don Guillem Ros et tenent con la vinna et çimaquera de Miguel /⁷ Gil lo çabater et tenent con lo Puy de Ordoyz et tenent con la vinna et çimaquera de Pero Miguel fill don Miguel de Sant Miquel et tenent con lo mayllol de don Pero Lopiz de la Solana et al sender /⁸ et carrera per lo mayllol de don Pere Lopiz de la Solana et al sender que his a la carrera publica del rey. /⁹ Aquesta vinna et çimaquera sobrescriuta entegrament con totz sons dreytz et con totas sas apertenenças de herm et de poblal, con totas sas entradas et con sas eyssidas no[s] los sobrenompnat don Semen Periz /¹⁰ de Leoz comendador d'Echavarri con otorgament et voluntat de freyre Johan Semeniz prior de Nauarra et de totz los altres frayres de casa assi como sobrescriutz, dongui et otorgui /¹¹ a uos don Johan de Viana ferrer et ha uostra muyller dona Maria Periz on bon cor et con agradable voluntat, solta et quita et franqua et bona et deliura et sen nuyll entredit et sen mala voz /¹² et sen nuyll reteniment et sen nuyll empediment et sen nuyll repentiment et sen nuyll engan, assi como ten de ample et de lonch et de abisme entro al cel, per vendre et per empeynnar et /¹³ per alienar vos et tota uostra genoylla per secula cuncta senes fin, rendent en cada vn an lo incens assi como sobrescriut es. /¹⁴ Et per maior seguretat son fermes de saluetat de aquest incenssal sobrescriut saluo far et bon, don Lop Santz fiueler et don Pero Pascal serreler, que els que la fagan bona et franqua /¹⁵ et solta et deliura et quita et sen mala voz de totz los omes et de totas las fempnas del segle, trayt nostre seynnor lo rey, rendent en cada un an lo incens assi como sobrescriut es. /¹⁶ Sabuda cosa es que los sobrenompnat don Johan de Viana ferrer et sa muyller dona Maria Periz esta vinna et çimaquera sobrescriuta an de ameyllorar d'aqui a VI ans complitz de /¹⁷ valia de VI libras de sanchetz. Et metiren per fiança del meyllorament d'esta vinna e çimaquera sobrescriuta a don Domingo de Viana corretor. /¹⁸ Son testimonis qui tot aquo hodiren et vediren et furen en lo logar don Garcia baster, don Miguel de Armaynnaças, don Johan Bayner, Bertholomeo de Colantes, Pere de Labraça, Johan /¹⁹ Santz fill de don Sancho Periz lo peleter que fu, M. Periz corretor, don Ochoa de Marçolan lo corretor, Bertholomeo Santz de Mues, Johan Lopiz, Garcia Martiniz de Çufia, Pero Yeneguiz de Çufia /²⁰ e Bertholomeo escriuan jurat de la Poblacion d'Estela, qui tot aquo escriui per mandament de ambas las partidas e aquetz bons omnes assi se atorgaren per testimonis. /²¹ Regnant lo rey don Th(ibalt) en Nauarra, compte palazin de Campaynna et de Bria. Don Pere Semeniz bispe en Pamplona. Don Climent de Launay senescal en Nauarra. Don Creste de Sezana /²² tenent lo castel d'Estela. Per sa man alcayet

Per de Larressoyyna. En la Poblacion d'Estela don Johan de Colantes arcalde; don Pero de Bearin prevost; Pero Garceyz de Ayegui sayon. /²³ Facta carta et donat lo incenssal sobrescriut XXX dias dintz el mes de detzembre, era M^a.CC^a.XC^a.IX^a. /²⁴ Bertholomeo me scriui et aquest sig-(signo)-ne fazi e fu en lo logar et es testimoni.

* Repetido y corregido "chomendador".

53

1265, julio 4. (Estella).

El comendador del Temple en Aberín da a don Juan López, rector de la Iglesia de San Nicolás de Estella, una casa en esa parroquia a censo anual de 12 sueldos.

AHN, O.M., San Juan, Navarra, carp. 917, nº 26 (perg. 255x175 mm.).

In Christi nomine amen. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son en present e als qui son per venir, que io frayre Pere de Monpalau, comenda/²dor d'Auerin, con voluntat e atorgament dels frayres d'aquela meysma casa, ço es assaber, frayre Pere de Gerp, cambrer, e frayre Pere /³ d'Arrieta, capelan, e frayre Martin d'Areyllano, e frayre Guarcia d'Auerin, doy a uos, don Johan Lopez, rector de la eglesia de Sant /⁴ Nicholau d'Estela, aquela nostra casa con totas sas pertenenças d'ort e de corral e de entradas e de issidas, la qual casa nos hauem en la parroquia /⁵ deuantdita, ço es assaber per .XII. solidos d'encens de qualque moneda corra en Nauarra, la meytat per la festa de Nadal e l'altra meytat per la fes/⁶ta de Sant Johan Babtista. Et es esta casa deuantdita tenent con la casa de don Adam de Guendulayn e tenent con la casa de don Pero Ubeda; /⁷ e son las paretz de cada una part per mey, e ten de la carrera publica entro al ruyssel que es de part derrer que va al'ayga mayor /⁸ que es nomada Egua. La qual casa nos vos donam per uendre e per empeynar e per far totas uostras proprias uolontatz, assi com ten d'ample e de lonc, /⁹ d'abisme entro al cel, rendent l'encens assi com sobrescriut es en cada un an. E es assaber que lo donathiu deuantdit uos fay en tal manera que /¹⁰ uos paguetz tota taylla de vila; e si uos non paguatx l'encens assi com sobrescriut es, que io o qualque sia comendador d'Auerin o quique /¹¹ tengua son logar, haya plen poder de entrar e de emparar la casa deuantdita sen preuost e sen destreza de seynor. De tot /¹² aquo sobrescriut son testimonis don Esteuen Periz, clergue; don Johan Guarceyz de Leorin, caualer; don Pero Lopez de Lana, capelan; don /¹³ Pero Lopez de Çuffia, capelan; don Martin, ortelan; don Nicholau, mercer; don Pero Ubeda; don Martin, orcer; don Marcho, l'arquador. /¹⁴ E de tot aquo sobrescriut atorgaren se per testimonis.

Regnant lo rey don Thibalt en Nauarra e comte palazin de Campayna /¹⁵ e de Bria. Don Climent de Launay senescal en Nauarra. Don Pero Semenez de Guaçolatz bispe en Pampalona. Don Creste de Seza/¹⁶na tenent lo castel d'Estela per man del rey. Don Martin Lopez ali alcayet. Don Martin Rossel alcalde. Don Guillem de las Barras /¹⁷ preuost en Estela. Adrian sayon.

Esta carta e encensal fu dat, .IIII. dias dintz el mes de jul, era .M^a.CCC^a.III^a. E Domingo Gascon, /¹⁸ escriuan notari dels .XII. juratz e del cosseill d'Estela, qui esta carta escriui e aquest sig(signo)ne fazi e es testimoni.

54

1265, diciembre 30. (Puente la Reina).

Doña Sancha de Aldava, viuda de don Ramón Palmer, da al Hospital de Bargota su casa y heredades en el barrio de San Pedro del Puente.

AHN, O.M. San Juan. Navarra, leg. 722-724, nº 62 (perg. 250x165 mm.).
Publ. GARCIA LARRAGUETA, El gran priorado..., II, nº 406.

In Dei nomine amen. Sabuda cosa sia a totz omes, als qui son en present e als qui son per venir, que dona /² Sancha de Aldava, muyller que fu de don Ramon Palmer, fazi donatyu a don Pero Sanchetz d'Iguzquiça, comendador /³ de Bargota, pera obs de la enffermeria de Bargota, de tot ço que ad ela pertaynia de aquela casa que es en lo bar/⁴ri de Sant Peyre del Pont de la Reyna, tenent de la vna part con casa de don Garcia Apezteguico, /⁵ e de la altra part es tenent con casa de don Ferrero lo çabater. E la deuantdita dona Sancha de Aldava /⁶ fazi est deuantdit donatyu al comendador de Bargota en tal manera que tot ço que ad ela pertaynia de la /⁷ deuantdita casa, de la qual casa ela fazi donatyu, assi com sobrescriut es, que sia deshuy pera obs de la deuant/⁸dita enffermeria de Bargota, e que la aya a menynz de nengun embarch, e sens retenement de nengun /⁹ omne ni de nenguna femna, franca et bona et solta et quita de totz omes et de totas femnas del rey /¹⁰ en ius. Et aquo son fermes de saluetat Pascal d'Içu e Miguel Periç Nauarr. Testes sunt don Domingo /¹¹ prior del Ospital de Sant Pere d'Estela, don Miguel capelan de Sant Pere d'Estela, don Martin Rossel alcalde d'Estela, Johan /¹² preuost d'Estela, don Domingo Esteuen broter, don Pero Renol, don Sancho Gil d'Aloa, don Johan Ezquerra, Johan de /¹³ Murruarren, Miguel Simeneiz broter, don Martin Esteuen, Ramonet Palmer. E io Martin Sanz escriuan iurat /¹⁴ del consseyll del Pont de la Reyna que aquo vedi e odi, escriui esta \ carta/ XXX dias del mes dezenbre, /¹⁵ era M^a.CCC^a.III^a.

1266, junio 20, domingo

Avenencia entre los jurados del Burgo de San Cernin y el concejo de la Población de San Nicolás.

AMP, nº 49 (perg. partido por a b c, con 3 sellos pendientes, 380+41x298 mm.).

Publ. IRURITA, El municipio, nº XXXI.

LACARRA-M. DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 45.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son et qui son per venir, que les .XII. iuratz et lo conseil del /² Borc de Sant Cernin de Pampalona, nomnadament don Bon Maçip et don Artal d'Eça et don Garçia Arnalt et don Helies Daid /³ et don Pere Arnalt de Sant Gili et don Pere Semeneitz lo ferrer et don Paschal de les Tables et don Johan Regue et don Miguel de Tassonar /⁴ et don Pero d'Olaitz lo mayor et don Semeno d'Arcenegui et don Pere Johan petit, e les .XII. iuratz e lo conseil de la Nauarrerria de /⁵ Pampalona, nomnadament don Miguel Peritz de Çaualdica e don Miguel de Sada e don Johan Thomas e don Pero Gil lo broter e don Domin/⁶go de Eguerats e don Pere Arceitz de Çaualdica e Semen Ortiz lo cambiador e don Sancho Peritz de Gongora e don Miguel Arça /⁷ e don Per Ochoa de Semeteri e don Eneco de Toledo e don Paschal Ferrader, e les .XII. iuratz e lo conseil de la Poblacion de Sant Ni/⁸cholau de Pampalona, nomnadament don Martin Motça e don Johan Peritz Motça e Ochoa d'Undiano e don Miguel de Meotz lo iouen /⁹ e don Guillem de Larraya e don Domingo d'Utçama e don Paschal Guillem lo çabater e don Domingo Arçaya lo ferrer e don /¹⁰ Pere Semeneitz lo carpenter e don Pere Santz lo bureler e don Semen de Meotz e don Semen de Larrangotz, e les .VI. iuratz /¹¹ e lo conseil del Borc de Sant Miguel de Pampalona, nomnadament don Pere Beatça e Johan d'Echeuerria e don Miguel Gailla e don Pere /¹² Bedit e don Johan Caluo e don Sancho lo peleter, atorgaren e veniren de manifest cant la auinença e la patz e la vnitat /¹³ firen, segont que se demostra en les cartes sayelades ab les sayels dels sobreditz conseiltz, firen altressi esta auinença en tal manera /¹⁴ que si per aventura lo seynnor don Th(ibalt) rei de Navarra o nengun altre que iamas nenguns temps sia rei de Navarra /¹⁵ donaua nengun iudiçi ni mandaua que complissen ni fissen nenguna emenda ni nenguna res les vns als altres per razon de les quereil/¹⁶les que furen mises en sa man ni per razon de les demandes que furen faites denant el ni per nengunes altres razons que aguisen /¹⁷ estat entre els de coseil a coseil entro al dia que esta carta fu feita e atorgada, se son obligatz totz les sobreditz iuratz e /¹⁸ conseiltz que res non tenguen ni res non husien ni res no complisquen per nengun daun ni per nengun pro que hy aguisen ni esperassen /¹⁹ ad auer nengun ni nenguns dels sobreditz conseiltz per nenguna razon. E qual o quals dels sobreditz conseiltz lo fissen, que sien fals e /²⁰ periuris e tals traydors manifestz com Iuda Scariot que tradi nostre seynnor Ihesu Christ en baysant e que ayen totes les altres penes /²¹ segont que en la carta de la auinença e de la patz e de la vnitat diz, e que non s'en pussen saluar per nenguna razon que els /²² podissen far ni dire ni altre o altres dizissen o fissen per els. E en testimoniança d'estes sobredites coses, les sobreditz iuratz /²³ e conseiltz an mis cad'uns les sayels dels sobreditz conseiltz en esta present carta, dels cals sayels husauen cad'uns /²⁴ en lur sobredites viles troal dia que esta carta fu fayta. E io don Johan Tesier, escriuan iurat del sobredit Borc de Sant /²⁵ Cernin, per

mandament dels sobreditz iuratz e conseiltz escriui esta carta, la cal fu feita e atorgada en la era de .M^a.CCC^a.IIII^a. /²⁶ el mes de jun, lo dimenge auantz de la festa de Sant Johan Babtista.

56

1267, febrero 17, lunes.

Catalina vende una viña en Mutilva a Jaime de Ochacain.

ACP, L. 12 (perg. orig. 320x500 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 661.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als p[resentz] et als quison per venir, que io dona Catherina, muyller de don Garcia de Guendulain lo ferrer qui fo, et nos Maria et Catherina et Miguel et Gracia et /² Peyre, creatures del dit don Garcia de Guendulain [lo] ferrer qui fo et de la dita dona Catherina sa muyller, vendem a uos Jaymes d'Ochocain clerc de Pampalona, aquela vinna que nos auem el terminat de Mutiloa /³ de sus en Cagualobos, la qual dita vinna se ten et se affronta d'una part con la vinna de nostre seinnor lo rei, et d'altra part con la vinna de Sancho d'Elortz lo broter vezin de Pampalona. Et ten del lonc /⁴ del sender de part de Mutiloa com omne va a Mendilorri troal sender com omne va a la villa de Mendilorri. Et es assaber que la acequia que es de part Mutiloa al sender es entegrament d'esta dita vinna. Et esta /⁵ dita vinna de guissa et de manera com sobrescriuta et sobrenomnada et affrontada es desus, con totes ses dreyturies et ses pertinences de intrades et de yssides et de acequies et de mugues et con totz quantz dreitz /⁶ nos y auem ni a nos apertain ad auer per nenguna manera ni rason del monde, io la dita dona Catherina et nos les ditz Maria et Catherina et Miguel et Gracia et io Peyre ses creatures, vendem et otorgam a /⁷ uos lo dit Jaymes d'Ochocain clerc de Pampalona et uos y metem en la dita vinna en tenença et en corporal possession deshuei et dia que esta carta fu fayta et otorgada adelant per totz temps, desapoderant a nos /⁸ et apoderant a uos en tal manera que la ayatz et la posediscatz en bona patz a tanta et quanta es, assi com ten del lonc et d'ample et d'alt del cel troa dintz en abisme, salua, franca, quita et deliura /⁹ de nos e de tota nostra genoylla et generation et de tot nostre parentesc et de totz omes et de totes femnes, que la ayatz per vendre e per enpeinnar, per dar et per cambiar et per farne uos lo dit Jaymes o /¹⁰ tot uostre mandament totes uostres propries uolontatz en vida o en mort quant que a uos playa, sen contraria nenguna, coma cada vn deu et pot far de sa cosa propria. Et es assaber que nos les ditz /¹¹ dona Catherina et Maria et Catherina et Miguel et io la dita Gracia et io lo dit Peyre otorguam et uenem de conoyssut que auem agut et rebut de uos lo dit Jaymes d'Ocho/¹²cain clerc et passat del uostre poder al nostre amoralment et en patz preci d'esta sobredita vinna de Mutiloa de sus que nos a uos auem venduda, ensemble con aliala quaranta libras de bons san/¹³chetz et tornes petitx de la bona moneda corrible el regne de Nauarra, assi que nos tenem ben per pagatz et per entegratz de tot preci

conplit et aliala d'esta dita vinna venduda, renunciant per cert /¹⁴ saber a la exception de non agutz et de non contatz et de non recebutz dines. E assi uos prometem et nos obligam cascum per lo tot leyalment a bona fe sens enguan de tenir et agardar et con/¹⁵plir uos totes les coses sobredites et cada vna d'eles de com sobre escriutes son, obligant ad aquo totz nostres bens mobles et heredatz, sedentz et mouentz, gainnatz et per gainnar, conoyssutz et /¹⁶ per conoystre d'or que trobar se puyssquen. E a maior firmeza et segurtat de tot ço que sobredit es, io la dita dona Catherina et nos Maria et Catherina et Miguel et Gracia et io /¹⁷ lo dit Peyre, ses creatures, donam a uos lo dit Jaymes d'Ochocain clerc fermes de saluetat cascum per lo tot de nos et de totz omes et de totes femnes d'esta dita vinna venduda nompnadament /¹⁸ don Johan Peritz Gurea coretor iurat de Pampalona et don Miguel de Guendulain ferrer, als quals prometem et nos obligam leyalment a bona fe sens enguan a gardar et a traire les de tot /²⁰ daum que venir les puyria per razon d'esta dita fermetat en que nos les auem mis, sobre totz nostres bens mobles et heredatz d'or que trobar se puyssquen, renunciant tot nostre for. E nos les ditz don /²¹ Johan Peritz Gurea et don Miguel de Guendulain ferrer otorguam nos per tals fermes de saluetat com sobredit es, obligant ad aquo totz nostres bens mobles et heredatz que auem ni aurem d'aqui adelant d'or /²² que trobatz sien. Sobre tot aquo encara io la dita dona Catherina et nos Maria et Catherina et Miguel et Gracia et io lo dit Peyre, donam a uos lo dit Jaymes fiança de redra de hueitanta libras /²³ de bons sanchetz nomp[nada]ment don Miguel de Viramendi ferrer, en tal manera que si per aventura fus cosa que nos ni altre omne ni femna del monde uos fissen embarc ni enui ni demanda nenguna ni uos y /²⁴ metissen mala uotz. [por neng]una manera ni razon del monde, que la dita fiança per conuinent uos faça quedar et redrar et toldre tot embarc et tota mala uotz et tota playdesia e tota demanda de /²⁵ nos et de totz om[nes et d]e totes femnes o si non per conuinent la dita fiança nos dongua et paguia les dites hueitanta libras de sanchetz planament, sen pleytesia nenguna a uos lo dit Jaymes o a /²⁶ tot uostre mandament. [A la q]ual fiança prometem et nos obligam leyalment, a bona fe, sens enguan, a gardar et a traire lo de tot daum que auenir l'en puyria per razon d'esta dita fiançeria en que io mis lo hei, sobre totz nostres /²⁷ bens mobles et hered[at]z d'or] que trobar se puyssquen, renunciant tot nostre for. E io lo dit don Miguel de Viramendi ferrer otorguei me per tal fiança de rendra com sobredit es, obligant ad aquo totz mes bens /²⁸ mobles et heredatz, [d'or que tro]bar se puyssquen que huei hei ni aurei d'aqui adelant. Ont io la dita dona Catherina et nos Maria et Catherina et Miguel et Garcia et io lo dit Peyre et nos les ditz fermes /²⁹ et io la dita fian[ça renunci]am tot for, hus et costumpma et totes altres exceptions et defenssions, alleguations et razons de for seglar et de Santa Eglezia. Especialment renunciem cada vn de nos a nostre for /³⁰ et al for de non res[pondre a] carta. Testimonis son qui presentz furen el logar et qui per testimonis se otorgaren don Dominguo d'Oscotz peinner et don Miguel Santz d'Ochocain bureler et Pere Yeneguitz de /³¹ Mutiloa et Gar[cia] d'Elortz vezins de Mutiloa de sus. E io Martin Garceitz notari public et iurat de Pampalona qui la present carta escriui per mandament de les dites partides, era /³² M^a.CCC^a. et ci[nc, el mes] de febrer, diluns primer antz de la festa de Cathedra Sancti Petri, en testimoniança d'aquo fi y aquest mon sig(signo)ne acostumpmat en esta present carta et sui testimoni.

* Repetido "Jaymes".

1269, abril 24, miércoles.

Don Bernardo Periz se obliga a pagar el aniversario fundado sobre dos casas que tenía doña Andregaila de San Germán.

ACP, S. 26 (mitad inferior de perg. partido por a b c, 310x440 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 675.

In Dei nomine. Sabuda causa sia a totz omes, als qui son et qui son per venir, que io don Bernart Periz atorguei et venei de conoissut et de manifest que sobre las dos casas que dona Andregaila de Sant German /² ma ayola auia en la rua de la Rocha del Borc de Sant Cernin de Pampalona, las quals casas son tenentz de la una part con la casa de don Bertholomeu Marra lo cambiador et de l'altra part se tenen con /³ la casa que es de mi don Bernart Periz et tenen de lonc de la rua poblada entro al mur de la vila. La sobredita dona Andregaila ma ayola manda que lo conuent dels canonges de Sancta Maria de Pampalona /⁴ deuissen quascun an per totz tems sobre las dos ditas casas vint soltz de sanchetz pera pitança de els, en tal manera que els deuen cantar cascun an missa de requiem per totz tems per la sua anima el /⁵ mes de septembre et issir sobre la sua fossa. Empero couen assaber qu'els deuantditz vint soltz de sanchetz deuen auer lo deuantdit conuent dels canonges de Sancta Maria cascun an los detz solz /⁶ per Nadal et los detz solz per Sant Johan Babtista. Empero si aquetz ditz vint soltz non se pagassen al dit conuent o a lur procurador als sobreditz termes com deuantdit es, que lo sobredit conuent /⁷ o lur procurador aya poder lendeman de cascun dels ditz termes de sarrar les portes d'estes dos dites cases et far hy tota destreça que far hy vuillan, troa sien pagatz. E atorguei io lo deuant /⁸ dit don Bernart Periz que si per aventura estes dos dites cases quadissen o se ardissen o se destruysen en qualque manera fos et aquetz ditz vint soltz tarzassen que nols cobrassen lo conuent, dos /⁹ ans, manda et vuill io lo dit don Bernart Periz et obliguei me que totz los dreitz que io ei en las dos ditas casas sien dels canonges et sobredit conuent de Sancta Maria de Pampalona per totz tems /¹⁰ en tal manera que io ni nengun de ma genoilla ni nengun altre omne ni femna per razon de mi res non hi puisquen demandar. Et nos don Lop Santz de Gongora, prior de Sancta Maria de Pampalona, /¹¹ et nos lo conuent dels canonges de Sancta Maria, atorgan et venem de manifest que dels vint soltz de sanchetz que la sobredita dona Andregaila nos deixa en la sua deuisa pera pitança cascun an, de que /¹² nos deuem cantar missa de requiem cascun an per totz tems per la sua anima el mes de septembre et issir sobre la sua fossa, nos tenem ben per pagatz et per entegratz entro al dia de huei que esta carta fo /¹³ feita et d'aqui adelant qu'els ayam en las dos ditas casas, com sobredit es. E ab aquo renuciam que nos ni nostres successors per ningun tems del segle res non puisquam demandar a uos lo dit /¹⁴ don Bernart Periz ni a uostres successors per razon dels ditz vint soltz que la dita dona Andregaila nos deixa en la sua deuisa. E atorgam et conuenem a uos lo dit don Bernart Periz que si l'arciagne /¹⁵ de la Taula o altre per el vos fis demanda ninguna per razon dels ditz vint soltz que la dita dona Andregaila nos deixa en son destin, que nos los deuantditz don Lop Santz de Gongora sobre /¹⁶ dit prior et nos lo conuent dels canonges de Sancta Maria de

Pampalona los deuem far qualar et redrar et estar en patz. Et nos los deuantditz prior et conuent atorguam que dels vint soltz que /¹⁷ dona Andregaila de Sant German laissa en sa deuisa en qualque manera que ela les laissas, nos tenem ben per pagatz et per entegratz, qu'els ayam sobre les dites does cases assi com sobredit es. /¹⁸ Et io dona Arbona, muiller del dit don Bernart Periz, atorguei tot quant que sobrescriut es en esta present carta. E nos lo sobredit prior don Lop Santz de Gongora et nos lo conuent dels /¹⁹ calonges de Sancta Maria de Pampalona, a firmeza de totas las sobreditas cosas, auem mis aquest nostre sayel pendent en esta present carta per testimoniança. Et nos las ditas partidas /²⁰ otorgam que mandames escriure la present carta com dit es a uos don Ramon Guillem, escriuan notari public de Pampalona per mayor credença. Et io don Ramon Guillem escriuan sobredit, /²¹ otorguei que escriui la present carta per mandament et pregaria de las ditas partidas, et per testimoniança ei hy fait est mon sig(signo)ne acostumat. Testimonis son [qui pregatz et] /²² presentz furen el logar don Johan Helion et Remon de Jacca. Facta carta in era .M^a.CCC^a.VVI^a., el mes de abril, dimercles uespra de Sant March euangelista.

58

1269, agosto 16.

Don Juan Nicholau compra a doña Inglesa, viuda de don Garcia Periz de Aberin, una viña y zumaquera por 11 libras de sanchetes.

ADP (perg. orig. 232x255 mm.).

In Dei nomine amen. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son en present e als qui son per uenir, que esta es carta d'aquela /² vinna e cimaquera que compraren don Johan Nicholau, peleter, e dona Maria sa muiller, de dona Inglesa, muiller de don Garcia Peritz d'Auerin qui fu /³ e de sons enffantz, ço es assaber, dona Eluira, con atorgament de don Pere especier son marit, e Miguel, per els e per Gracieta e per Sancheta, /⁴ lurs sors que no son de edat, per .XI. libras de bons sanchetz, de la moneda del rei don Thibalt de Navarra, e els per maior compliment donaren /⁵ .II. soltz d'aliara d'aquesta moneda sobrescriuta. Aquesta vinna e cimaquera deuantdita es el teminat de Mauri, tenent con la vinna e cimaquera /⁶ del deuantdit don Johan Nicholau, e tenent con la vinna e cimaquera de don Domingo de Buissanda, e tenent con la vinna e cimaquera de don /⁷ Pere Miguel Gomeça, e tenent con lo sender que iss a la carrera publica. Aquesta vinna e cimaquera deuantdita compraren los sobreditz com /⁸ pradors entegrament, con totz sons dreitz e con totas sas pertenenças de herm e de poblal, con sas entradas e con sas issis /⁹ das, solta e quita e franca e deliura, sen nengun entredit e sen nengun embarc e sen nengun reteniment e sen nengun enguan e sen nen /¹⁰ guna mala uoz, assi com ten d'ample e de lonc de abisme entro al cel. E per mayor segurtat los deuantditz dona In /¹¹ glesa e sons enffantz deuantditz, ço es assaber, dona Eluira con atorgament de don Pere especier son marit, e Miguel /¹² per els e per Gracieta e per Sancheta lurs sors que non son de

edat, metiren per fermes de saluetat d'aquesta compra /¹³ sobrescripta salua far a don Bertholomeu de Laragua e a don Johan Andreu de Miraglo, que la faguan bona e franca e solta /¹⁴ e quita e deliura de totz los homes e las femas del segle, salp nostre seynor lo rey. Et en aquel loguar or esta /¹⁵ carta fu feita se tenguren per pagatz los deuantditz uendedors e clamaren quitis als sobreditz compradors de tot aquest /¹⁶ auer que deuant nomat es, per deuant aquetz bons homes que ali furen per testimonis. De tot aquo sobrescript son /¹⁷ testimonis odidors e uededors qui en aquel loguar furen de cada una part, don Domingo Elias tender, don Pere /¹⁸ Sanz mercer, don Miguel Ros alffaiat, don Pero d'Auerin, don Pere Aragones, Domingo Elias, Sancho Sanz, Bertholomeu /¹⁹ [..... Miguel Periz] de Liçarra qui fu, Pere Pelegrin peleter, e de tot aquo sobrescript atorgaren se per testimonis. Regnant /²⁰ [lo rey don Thibalt] en Nauarra, de Campayna e de Bria comte palazin. Don Climent de Lanay senescal en Nauarra. /²¹ Don Pampalona. Don Creste de Cesana tenent lo castel d'Estela per man del rey. Don Garcia Miguel escriuan alcaiet. /²² Don alcalde. Don Pero Ugos preuost en Estela. Biuian de Calatahut sayon. Esta carta e compra fu feita .XVI. /²³ dias dintz el mes de agost, era .M^a.CCC^a.VII^a. Gil Ponç escriuan iurat del consseill d'Estela escriui esta car/²⁴ e fezi aquest sig(signo)ne e es testimoni.

59

1269, noviembre 6, miércoles.

Testamento de Hugo de Concoz.

ACP, H. 4 (mitad superior de perg. partido por a b c, 395x465 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 677.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz omes, als qui son e qui son per venir, que esta es carta de deuisa e de testament que io don Vc de Concoz per la gracia de Deus estant en ma bona memoria e en mon bon recordament, mon plazer es /² de mandar e de partir les mies coses per que en apres mon trespasament sobre elas hyra ni discordia no y puisca naystre ni leuarse entre les mens. Et es assaber que io don Vc de Concoz mandei tot primerament en esta mia de/³uisa e testament per la mia anima aqueles mies tendes quo io ei en la venela de la porta real, les quals tendes se tenen com la casa en que io estay, e tenen de lonc de la rua poblada entro al mur de la vila. E d'aquestes tendes mandei que /⁴ me tenguen una capelania per totz les tems del segle per la mia anima en Sancta Maria. E que la tengua en tota sa uita don Pascal de Munarritz, el tenent la com bon capelan deu far. E mandei que si per aventura les cabeçalers non fazien tenir /⁵ la capelania, assi com io mandat ei, que lo prior de Sancta Maria e lo conuent se enparia del fait de la capelania e que la facen tenir. E mandei aquela mia casa mayor en que io estay, tota ostillada de ferr e de fust e de cuyre e /⁶ de metal e de tota roba e de totz altres ostiltz que en casa son, a Uguet mon filtz, trait un leit que layssey a Sancha Martin, en que aya una cuista e

un trausser e un cobertor e dos linçols per lo seruici que me fi en ma malaudia. E layssey a Uguet /⁷ mon filtz esta casa en tal condició que si desauenguis de Vguet sens efant de benicion, mandei a mes cabeçalers que'n tenguen una altra capelania per la mia anima per totz tems sobre la casa mayor en que io estay. E layssey li d'altra part a Uguet mon /⁸ filtz aqueles does vinnes qui io ei el terminat de Baraynnin. E ten se la vna uinna ab la vinna de don Johan Caritate qui fu, e de la altra part se ten ab la venela com omne ua a Baraynnin e de la altra part se ten ab la vinna que comprei de Ramonda e de /⁹ Vgua mes nebodes. E esta vinna que io comprei es tenent ab la uinna de dona Ramonda ma sor, e de part de sus es tenent ab lo camin com omne ua a Baraynnin. E d'altra part layssey a Uguet mon filtz aquela vinna que io el terminat de Ceylla, la /¹⁰ qual es tenent de la vna part ab la vinna del bispe, e de la altra part es tenent ab la vinna de dona Vgua ma sor qui fu, e de part de sus es tenent ab la vinna de don Nicholau l'angles. E d'altra part mandei que tota la ostilla de ferr e de fust e de cuyre /¹¹ e de metal de ma casa e tota la roba, que sia donada en comanda e en garda pera obs a Uguet a dona Andregaylla ma cosina germana, muiller de don Bertran Johan qui fu. E d'altra part layssey a Uguet mon filtz .X. libras de tornes per moble, per far tota sa propria /¹² uoluntat. E d'altra part layssey a Peyret mon filtz de gadaynn .XV. libras de sanchetz per moble. E layssey li per heredit una arinçada de uinna en la vinna que io ei el terminat de Baraynnin, que se ten d'una part ab lo camin cum omne ua Çicurr, e d'altra part se /¹³ ten ab la uenela com omne ua a Baraynnin, e d'altra part se ten ab la vinna de don Johan Caritate qui fu, de part de sus. E ab aquestes .XV. libras de sanchetz e ab aquesta arinçada de vinna lo partei e lo redrei de totz mes bens a Peyret mon filtz, que el /¹⁴ ni altre per el non puisca res demandar en res de mes bens ni en nenguna res de les mies coses en ningun logar or que io les ayey, salp ço que li mandei en esta mia deuisa. E lo romaynnent d'esta mia uinna layssey a Uguet mon filtz, trayta la arinçada que layssey /¹⁵ a Peyret, mon filtz de gadaynn, per heredit. E si fus cosa que Peyret mon filtz se uolguis tirar a ben, mandei a mes cabeçalers que li donassen tota la vinna, en la qual uinna io li auiey dada la arinçada per heredit. E ab aquo lo partei de totz mes bens, assi com desus /¹⁶ es dit. E si per aventura Peyret no issis a ben, mandei que mes cabeçalers donguen la uinna a Uguet, trayta la arinçada que layssey a Peyret mon filtz de gadaynn per heredit. E prenc de mon moble .IX. vintz libras de tornes per la mia anima. E d'aquestes .IX. vintz /¹⁷ libras de tornes mandei e layssey per la mia anima als frayres Predicadors .L. soltz de sanchetz pera pitança. E als frayres Menors .L. soltz pera pitança. E als frayres de Penitencia .L. soltz pera pitança. E a Sancta Gracia .L. soltz pera pitança. E a Sant Pere de Ribes .L. soltz pera /¹⁸ pitança. E a totes les recluses de terminat de Pampalona doblen solt. E als capelans de Pampalona doblen solt a totz. E .X. libras de sanchetz per dar almosna de dintz tercer dia que io serey enterrat. E a totz les ospitals de la vila de Pampalona .V.^{en} solt. E a Nauarra la /¹⁹ costurera .X. libras. E a Iuliana siruenta que fu de ma mayre .XL. soltz. E a totes les filles de dona Andregaylla ma cosina germana, muiller de don Bertran Johan qui fu, sengles enaps d'argent de sengles marcx. E a les filles de don Bernart de Concotz mon frayre /²⁰ sengles enaps d'argent de sengles marcx. E a Helietes, filtz de don Helies Dauí, una escala d'argent de dos marcx. E a Helies Bec una escala d'argent de un marc. E a dona Maria la cordonera, mayre de frayre Domingo, de la orden del Sac, .XX. soltz. E mandei /²¹ que me enbien .I. omne oltra mar a la Crotzada, e que sia balester a pe, e que li donguen .X. libras. E layssey a Sancta Maria de Pampalona or io me mandei enterrar .X. libras de sanchetz pera pitances. E frayre Domingo de Çuriaynn .L. soltz pera son uestir. E mandei /²² als bons omes de Tafaylla del forment de Ualdorba .C. kafiz de forment per emenda e que les preguen mes cabeçalers que me perdonien si mayns hy

a o meyntz. E io mandei les rendre totes les cartes que io tenc dels. E mandei de la mia roba lo garda cos ^{/23} de pers a don Pascal de Munarritz lo capelan. E mon mantel e ma garnacha d'escarlata a Lucha, filla de don Guillem Arnalt lo çabater qui fu. E a Sancha Martin qu'el donguen per lo seruci de casa ço que ela demandara de .XL. soltz en ius e lo mantel jalne de casa. E io ^{/24} don Vc de Concotz preguei e clamei merce a don Miquel de Tayssonar, que el per la mia amor e per la bona sospeyta que io ei en el ni auiey, que contia cascun an ab don Arnalt Laceylla e que metia un omne que cuyllia per mi tot lo fait de Ualdorba e de Ualdicar^{/25} be e que prengua a don Bernart de Concotz mon frayre per compaynnon. E assi com lo cuylldran cascun an, que lo donguen a pobres uezins uestir e a pobres uiandantz per la mia anima. E les vinnes que layssey a Uguet mon filtz qu'en fagua totes ^{/26} ses propres uoluntatz. E les dos libres del For e lo Romanz de Troya. E de la roba e de tota la ostilla que ten dona Andregaylla ma cosina germana, mandei que la tengua engarda e en comanda troa que Vguet sia de edat de .XVI. ans per far tota sa ^{/27} propria uoluntat de Vguet. E si tant fus que Vguet passas del segle auantz que fus de hedat de .XVI. ans, que dona Andregaylla dongua per la mia anima tota la roba e tota la ostilla la or ela entendra, que bien sia misa. E mandei que ^{/28} receba e tengua ab si don Helies Dauí a Uguet mon filtz. E don Helies Dauí e mes cabeçalers que millorien totz ses bens a Uguet mon filtz. E si deuenia de mes cabeçalers mandei que mes testimonis ayen tant de poder en mon fait com mes cabeçalers auien. ^{/29} Remembrança que me deu don Bernart Uezat lo que esta en Çaraguoça .X. libras e .III. soltz de tornes que prestei a son macip Ramon de Guondillerguas pera pagar lo cordoan al peage de Pampalona. E deu me la abadessa de Sancta Gracia .VI. libras de tornes. ^{/30} E mandei que de estes .VI. libras que isquen les .L. soltz que io les ei mandatz pera lur pitança e lo romaynment que li sia demandat e que sien datz per la mia anima a dona Isabel ma neboda e a mes altres does nebodes filles de ma sor. E deu me don Bernart ^{/31} Arramon de Guauarret e sa muiller dona Desirada .VII. libras de tornes de que n'ei carta per a b c. E deu don Miquel d'Undiano .XX.VI. libras de tornes de que n'ei carta per a b c. E deu me Garcia Guonçaluez frayre de ma muiller .XL.VII. soltz de sanchetz e un libre de ^{/32} For de los Guodos, lo que firen les .LX.VII. bispes en Castela. E de les .XX.VI. libras de tornes que deu don Miquel d'Undiano mandei .XII. libras .III. soltz .IIII. dines de tornes als frayres Predicadors per lo que els saben. E les .XL.VII. soltz que deu Garcia Guon^{/33}çaluez e lo libre del For mandei que sia de Vguet. E d'altra part .VII. marabetins e demey de burguals que deu dona Maria, muiller de don Martin de Belforat qui fu, que li prestey en Burcx, mandei que sien de Vguet. E totes mes altres deutes ^{/34} mandei a mes cabeçalers que les cobrien e prenguen e que les donguen per la mia anima, trayt .XL.V. soltz que donguen a Johan lo nebot de don Gayssia Arnalt lo tender. E deu me Pedro mon escuder que solia estar .II. kafiz de forment e quitey les i ^{/35} per ma anima. E a Pedro d'Unçu layssey .I. kafiz de forment. E deuei a don Martin de Salinas de vnes calces de bruneta e del sobrecot de Vguet. E deu me Sancho d'Ouanos lo que solia estar ab mi .VIII. kafiz d'auena e quitei les i per la mia anima si passey ^{/36} del segle e tot ço que me deuen en Ouanos. Ei si mes cabeçalers fazien cost ni mission per lo fait de ma cabeçaleria, que aquel cost e aquela mession isca del fait de la cabeçaleria per solt e per liura. E fay assaber a mes cabeçalers que dona Vrraca ^{/37} de Belforat ma muiller me costa auantz que ipsis de Belforat ben mil marabetins e mays e fili tota sa mission troa Pampalona dinz en ma casa ab tota sa compaynna, e prometi me per deuant omes que me seruiria assi ben com bona muiller ^{/38} deu servir son bon marit e ela filo assi que me roba la casa de tota roba e de altres coses per que io non sui tengut ni Vguet de respondre a ela de nenguna res que dire uuylla, qar ela non biuia com mi ni me serui lealment com bona muiller deu

far a son marit. /³⁹ E io lo deuantdit don Vc de Concoz d'esta mia deuisa e testament ei faitz cabeçalers en la manera com dit es desus apres mes dies don Bernart de Concoz e don Miguel de Tayssonar. E son testimonis e odidors e ueedors, qui clamatz e pregatz /⁴⁰ e presentz furen el loguar don Johan del Salin e Johan Esueyllart. Facta carta en la era .M^a.CCC^a.VII^a. el mes de nouembre, lo dimercles auantz de la festa de Sant Martin. Regnant lo rey don Thibalt en Nauarra. Don Climent de /⁴¹ Launay senescal en Nauarra. Don Arminguot bispe de Pampalona. Don Semen Lopez de Luna prior de la glesia de Sancta Maria de Pampalona. Don Pelegrin d'Eussa arcidiagne de la Tabla dels calonges de Sancta Maria de Pampalona. Don Bertholomeu de /⁴² Jaca amirat. Don Pontz Baldoyn e Johan Esueyllart alcaldes. Don Pascal de Munarritz lo missacantan me scripsit per mandament de don Vc de Concoz e dels sobreditz cabeçales e est testis.

60

1272, enero 2.

Urraca Gil da al monasterio de San Pedro de Ribas una casa en la parroquia de Santa María de Estella.

AHN, Clero, carp. 1422, nº 12 (perg. 220x242 mm., con dos trozos rotos en su parte derecha).

In Christi nomine amen. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son en present et als qui son par uenir, que /² io Vrraqua Gil, filla de don Gil Pelauilan et de dona Maria Sanz, seent en ma salut et en ma memo³ria et en mon acordament, doy a Dios et a la Orden et a dona Toda Martinez priora et a tot lo conuent de /⁴ Sant Pere de Ribas, con bon cor et con agradabla uolontat, aquela casa con son forn que es en la parroquia /⁵ de la iglesia de Sancta Maria deus lo castel d'Estela, tenent con la casa et celer de don Domingo de /⁶ Gueras et tenent con la casa de don Franco lo broter et tenent con los bayntz ueilltz del rei, et son totas las /⁷ paretz et las clausuras de cada una part d'aquest donathiu sobrescriut et ten de la carrera publica /⁸ qui leua als Predicadors entro a la casa que fu de don Orti d'Azqueta, que es de part la Broteria et /⁹ aquela paret e la clausura per mei. Aquesta casa sobrescriuta con son forn deuantdit uos doy io la sobre/¹⁰dita Vrraqua Gil assi com sobrescriut es entegrament, con totz sons dreitz et con totas sas pertenen/¹¹ças de herm et de poblal, con sas entradas et con sas issidas, solta et quita er [franca] /¹² et deliura, sen nengun entredit et sen nengun embarc et sen nengun reteniment et sen nengun engan /¹³ et sen nenguna mala uoz, assi com ten d'ample et de lonc de abisme entro al cel. E aquo uos doi /¹⁴ en tal conuenent que uos desuoi en adeuant que'n fagatz sempre totas uostras propias uolontatz per secula /¹⁵ cunta sens fin. E per maior segurtat io la deuantdita Vrraqua Gil [doi uos fianças de] /¹⁶ saluetat d'aquest domathiu deuantdit salp far a don Martin Rossel et a don /¹⁷ que lo faguan bon et franc et solt et quti et deliure de totz los homes et las /¹⁸ salp nostre seynor lo rei. De tot aquo sobrescriut son testimonis odidors et /¹⁹ aquel logar furen de

cada una part don Iohan de Montan cambiador, Gil Ponz escriuan, et de /²⁰ aquo sobrescriut atorgaren se per testimonis. Regnant lo rei don Henrric en Nauarra, de /²¹ Campayna et de Bria comte palazin. Don Armingot bispe en Pampalona. Don Iohan Sanchez de /²² Montagut tenent lo castel d'Estela per man del rei. Don Iohan Sanchez alcalde d'Estela. Don /²³ Pelegrin Esteuen preuost. Don Ponz Guillem baile. Domingo Peretz sayon. Esta carta et dona /²⁴ thiu fu dat et atorgat .II. dias dintz el mes de iener, era .M^a.CCC^a.X^a., en presençia de /²⁵ fraire Martin de Falçes et fraire Andreu de Pomplona, de la orden dels Predicadors. Et Gil Ponz /²⁶ escriuan iurat del consseill d'Estela escriui esta carta et fazi aquest sig(signo)ne et es testimoni.

61

1273, agosto 5, sábado.

Pere Arnalt, arcipreste de Labourd, juez subdelegado por el obispo de Bayona, notifica al Cabildo de Santa María de Pamplona la citación para el veredicto que concluirá el pleito que el Cabildo mantiene con el Hospital de Roncesvalles.

ACR, Dignidad Prioral, leg. 1, nº 4 (forma parte de la 2.^a pieza de un rolde de 3 fragmentos de perg. de 670, 680 y 555x175 mm., enlazados entre sí mediante hilo de cáñamo en zigzag).
Cfr. GOÑI GAZTAMBIDE, Los obispos de Pamplona del s. XIII, pág. 149.

Item obtulit relationem /¹⁹⁶ citationis, que incipit sic:

Al molt hondrat et saui don P(ere) Arnalt, archipreste de Labord, iudge subdelegat de l'ontrat paire e seingnor don S(ancio), per la gracia de Deus bispe de Baiona. /¹⁹⁷ lo maestre Arnalt, rector de la ecclesia de Sant Peire de Cisia, moltes saluz e compliment d'amor. Fay bos asaber que recebi las letras que vos m'embiaestes, las quals son deius esta /¹⁹⁸ forma:

P(ere) Arnalt archipresbiter de Laburdo, et cetera. Sicut ibi prope superius continetur.

E io, uolent obedir lo uostre mandment cum las ditas letras fui personalmente si poyriei torbar al /¹⁹⁹ prior e al conuent e no'ls podi hauer, mas trobei a don Ramon \ W / Belenguer, calonge e official de Sancta Maria de Pampalona, a las portas mayors de la ecclesia or el sol iudiar los plaits /²⁰⁰ e leyli la dita uostra carta que vos m'embiaestes, e quant el l'agui odida anassen sa carteira, e io ades fi mes testimonis, aquels que se nomnen en esta carta, nomnadament Hyenego de Lacoas, abbaz d'Elcurruí, e don Semen Ortiz de Guaçolas, Johan Caritate e Miguel d'Uzpura, e Semen Periz d'Aiois, e Arnalt d'Artaiymeta de Sant /²⁰¹ Johan, e en Beneheit de Sant Johan e molts altres. E encara preguei a Arnalt Esteuen, escriuan iurat de Pampalona, que ad me escriuis esta carte. E lo dit Arnalt /²⁰² Esteuen, escriuan iurat de Pampalona, escriui esta carta per pregarie e mandament del dit maestre Arnalt, rector de la ecclesia de Sant Per de Cisia, e fui /²⁰³ present en totas las cosas ditas, e fi aquest mon signe acostumat en testimoniadge de tot ço que sobredit es. (Iac.) E io heissement maestre /²⁰⁴ Arnalt, rector de la ecclesia de Sant Pere de Cisia, en testimoniadge de las cosas

deuantditas, ei mes aquest mon saiel en esta present carta. Tot aquo fu fait anno /²⁰⁵ Domini .M^o.CC^o.LXX^o.III^o., lo primer dissapte del mes de gost, que es en la era .M^a.CCC^a.XI^a. ans.

62

1277, noviembre 4, jueves. (Pamplona).

Don Gonzalo Ibáñez de Mendoza y don Diego Hurtado de la Mendoza dan a don Martín de Undiano, franco de Pamplona, la villa de Galar por dos años.

AHN, O. M. San Juan. Navarra, leg. 659, n^o 26 (perg. 273x300 mm.).
Publ. GARCIA LARRAGUETA, El gran priorado..., II, n^o 443.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes als qui son et qui son per venir que nos don Gonçaluo Yuaynnes /² de Mendoça et don Diago Furtado de Mendoça filltz de don Johan Furtado de Mendoça qui fo, per nos et per nostre frayre /³ don Furtado de Mendoça qui no es en Nauarra, atorguam et conoysem que per mayutz plazers et seruicis que vos don /⁴ Martin d'Undiano franc de Pampalona filltz de don Miguel d'Undiano qui fo, nos auetz fait entro al dia de huei /⁵ a entegra del seruci que fait nos auetz, vos fam especial gracia que mandam et uolem et nos platz que uos lo /⁶ dit don Martin d'Undiano o uostre mandament que prengutz d'esta primera festa de la Sant Martin qui ven /⁷ en dos ans complitz totz quantz dreitz que nos auem ni deuem aver per nenguna raçon del segle en la vila /⁸ de Gualarr que es apres de Pampalona, et que nos ni altre per nos en aquetz dos ans sobreditz que non prenguam /⁹ ni façam pendre nenguna res dels dreitz que nos auem ni deuem auer en la dita vila de Gualarr /¹⁰ mas que vos lo dit don Martin d'Undiano o uostre mandament que o preguatz tot com sobredit es. Et si /¹¹ per aventura nos ni altre per nos vos y façiem nengun enbarc, per que vos lo dit don Martin d'Undiano o uostre /¹² mandament non lo aguissetz a cobrar com sobredit es, donam tot plener poder sens nengun retenement /¹³ a qualque governador que sia en Navarra que nos o faça tenir et complir per que vos don Martin d'Undiano /¹⁴ o uostre mandament siatz entregat de tot ço que sobredit es. Et encara mandam et uolem sens /¹⁵ nengun retenement et donam tot plener poder a totz les labradors de la dita vila de Gualarr que tot /¹⁶ aquel dreit que els a nos deuen donar cascun an entro al dit terme, que vos o donguen tot entegrament /¹⁷ a uos lo dit don Martin d'Undiano o a uostre mandament entro al dit terme com sobredit es. En testimoniaça /¹⁸ de tot ço que sobredit es nos les sobrenomnatz don Gonçaluo Hyuaynnes de Mendoça et don Diego Fur/¹⁹tado de Mendoça per nos et per lo dit nostre frayre don Furtado de Mendoça, auem mis nostres sayels pendentz /²⁰ en esta present carta. Testes sunt don Martin Peritz abbat de Gualarr et don Martin d'Undiano abbat /²¹ d'Assiain, Sancho Peritz d'Auadiano, Ferrando Lopeitz d'Oyardo et don Sancho de Montreal lo corner. /²² Facta carta in era M^a.CCC^a.XV^a., el mes de nouembre, lo primer diios del dit mes. Arnalt Esteuen /²³ escriuan iurat de Pampalona me scripsit et es testis.

1277, diciembre 22.

Don Juan Garceiz, obrero de la iglesia de San Salvador del Arenal, compra un censo anual para mantenimiento de la misa del alba por don Pere Gros y su mujer María Sánchez.

ADP (perdido. Facsímil fotográfico cedido gentilmente por D. José Goñi Gaztambide).

[In Dei] nomine amen. Sabuda cosa sia a totz omes, als qui son enpresent et als qui son per venir, que esta es carta de /² [los] set soltz d'encens de qualque moneda cordra en Nauarra que compra don Johan Garceiz, obrer de la iglesia de Sant /³ [Salua]dor del Arenal pera obs de mantener la missa de l'alba que se cantara en la dita iglesia de Sant Saluador /⁴ [de] don Pere Gros et de sa muyller dona Maria Sanchez, per setanta soltz de bons sanchetz de la moneda de dona Johana /⁵ [re]yna de Nauarra. Et el per mayor compliment dona detz soltz de aliara desta moneda deuantdita. Los /⁶ [ditz] set soltz d'encens sobreditz son sobre aquela vinna et cimaquera que es el terminat de Galçuriz, tenent con la vinna /⁷ [et] cimaquera de don Apariçi adobador, et tenent con la peça que fu de dona Sancha Semenez d'Arandigoyen, et tenent /⁸ con lo prat d'Arandigoyen, et tenent con lo russel, et tenent con la carrera publica. De la cal vinna et cimaquera /⁹ era tenent en aquel dia que esta carta fu feita don Domingo d'Utinnano. Terme es de pagar aquest sobredit encens en cada /¹⁰ .i. an per totz tepms (sic) per la festa de Sant Gil. Aquetz set soltz d'encens sobreditz compra lo dit comprador dels /¹¹ sobreditz vendedors pera obs de la missa de l'alba segont que dit es desus entegrament, con totz lurs dreitz, /¹² soltz et quitis et francs, sen muyll entredit et sen nuyll embarc et sen nuyll retenement et sen nuyll mal /¹³ engan et sen nuylla mala voz. E per mayor segurtat los sobreditz vendedors metiren per fermes de sal/¹⁴ uetat desta compra deuantdita salua far a don Pere Ros et a don Domingo Gil de Licarra, que la /¹⁵ fagan solta et quita et franquia et bona et liura de totz los omes et de las femnas del segle, salua la fe /¹⁶ de nostra dona Johana. Et en aquel logar or esta carta fu feita se tenguien per pagatz los sobreditz ven/¹⁷ dedors et clamaren quiti al sobredit comprador de tot aquest auer que deuant nompnat es deuant aquels /¹⁸ omes bons que ali furen per testimonis. De tot aquo sobredit son testimonis odidors et vedadors don Johan /¹⁹ de Barçalona teyssedor, don Garcia Martin de Vilatorta, don Peydro de Larraga, lenego fill de don Lop /²⁰ Arceiz, Sancho de Sant Lorenz, Domingo lohan peyssador, Martin Sanz de Ganuça, Yenego Periz fill /²¹ de don Paschal Chipia, et els assi se atorgaren per testimonis.

Regnant la reyna dona Johana en Naua/²² rra, filla del rey don Enrric. Don Armingot bispe en Pamplona. Don Eustace de Bouumerches governador /²³ en Nauarra. Gerin de Bergoyanna tenidor del castel d'Estela. Don Pelegrin Periz alcalde. Don Pelegrin Esteuen pre/²⁴ uost. Domingo Periz teiller sayon.

Esta carta et compra fu feita .XX.II. dias el mes de detzembre, era /²⁵ M^a.CCC^a. et quinze.

Domingo Guillem, escriuan iurat del consseill d'Estela, escriui esta carta con atorga/²⁶ ment de todas las partidas et aquest sig(signo)ne fazi et es testimoni.

64

1278, febrero 28, lunes.

Doña Elvira de Erro reconoce haber recibido del monasterio de Leire 150 libras de sanchetes por sus derechos en Lizasoain, Ceya y Artázcoz.

AHN, Clero, carp. 1408, nº 7 (perg. 135x285 mm.).

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son et qui son per venir, qui io dona Aluira d'Erro atorguei et venc de manifest /² que ei agut et recebut de uos don Miguel de Liçarragua, per la gracia de Deus abbat del monasteri de Sant Çaluador de Leyre, en nomp/³ne de uos et del conuent del dit monasteri, cent et cinquanta libras de bons sanchetz, les quals dines io de uos agui et recebi per lo /⁴ dreit que io cuydauei auer en la vila de Liçassoain et en Ceya et Artascotz, de que me'n tenc ben per paguada et per entegrada, renunciant a la /⁵ exception de non comptatz dines, en tal manera que io la dita dona Aluira d'Erro ni omne ni femna per mi nin en uotz ni en raçon de mi /⁶ tant quant lo segle, non uos puiscam res demandar a uos dit abbat ni al conuent del dit monasteri ni a omne /⁷ ni a femna per uos ni en raçon de uos per raçon dels ditz dines ni per nengun dreit ni raçon que io aguissei que veder en /⁸ las ditas vilas, con cartas ni sens cartas, ni per nenguna altra manera; et assi uos en clamei soltz et quitis per totz los /⁹ temps del segle. E per mayor segurtat de tot ço que sobredit es, io la dita dona Aluira d'Erro ei uos en donat /¹⁰ fermes Miguel Guarçeitx d'Uani et Ferrant Semeneitz d'Uart. De tot aquo son testimonis don Martin d'Undiano, don /¹¹ Bernart Aymar, don Martin Guarceitz de Baraynnin, don Arnalt de Bisquarret ferrer, don Eneco Mocha, Sancho Peritz d'Iriart, /¹² don Hyenego d'Ascotz lo misacantan, Martin Ortitz d'Araçuri et Garcia Hyenegueitz d'Acutain. Facta carta in era .M^a.CCC^a.XVI^a. /¹³ el mes de febrer, diluns derrer dia del dit mes. Et io Arnalt Esteuen, escriuan iurat de Pampalona, escriui esta /¹⁴ carta con ma propria man et fi aquest mon signe (signo) acostumnat et sui testimoni.

1279, marzo 5. (Estella).

Don Guillem Pérez de Artavia y su mujer dan al Hospital una casa en la parroquia de San Juan, calle de los Baños, de Estella, y varias heredades en su término.

AHN, O. M. San Juan. Navarra, leg. 681, nº 11 (perg. 400x295 mm.).
Publ. GARCIA LARRAGUETA, El gran priorado..., II, nº 451.

In Christi nomine amen. Sabuda cosa sia a tot home, als qui son enpresent e als qui son per uenir, como nos Guillem Periz d'Artavia e dona Sancha Periz nostra /⁶ sor e dona Jurdana nostra mulier uezins d'Estela, per la gracia de Dios seent en nostra salut e ennostra memoria e en nostre acordament, con bon cor e con agradable /³ uolontat, donam desuoy a Dios e al Ospital de Sant Johan de Ierusalem e a uos fraire Henrric de Vervilla prior del sobredit Ospital en Nauarra, per nostras /⁴ animas e per las animas de nostres deffuntz hy en remission de nostres peccatz, aquela nostra casa que es en Estela en la parroquia de Sant Johan en la po/⁵blacion del rey, en la rua dels Bayntz, con I cub y con I^a tina e con VII cubas entre grandes e petitas, e aquela nostra vinna e cimaquera que es /⁶ el terminat de Sant Martin del Durr, e aquela nostra vinna e cimaquera que es el teminat de Altibola. Et es tenent aquesta casa sobredita con la /⁷ casa de don Semeno calderer e con la casa de don Domingo Arbeylla e ten de la carrera publica que es de part deuant entro al corral de la casa de /⁸ don Domingo lo bon que es de part derrer. Et est tenent aquesta vinna e cimaquera sobredita que es el terminat de Sant Martin del Durr con la vinna /⁹ e cimaquera de don Martin d'Artavia e don la carrera publica. Aquesta casa e aquestas II vinnas e cimaqueras sobreditas donam nos los /¹⁰ deuantitz don Guillem Periz e dona Sancha Periz ma sor e dona Jurdana ma mulier al sobredit Ospital e a uos lo sobredit prior assi com sobrescriut /¹¹ es, entegrament, con totz lurs dretz e con totas lurs pertenenças de herms e de poblatz, con lurs entradas e con lurs hissidas, soltas e qui/¹²tas e francas e deliuras, sen nengun entredit e sen nengun embarc e sen nengun reteniment e sen nengun engan e sen nenguna mala voz, assi como /¹³ tenen d'ample e de lonc, de abisme entro al cel, donant en cada un an per aquesta casa sobredita III soltz VI diners d'ençens de qualquier moneda corra /¹⁴ en Navarra al seynor rey per la festa de Sant Johan Babtista, Aquesta casa con la hostilla e aquestas II vinnas e cimaqueras sobreditas donam /¹⁵ nos los deuantditz don Guillem Periz e dona Sancha Periz ma sor e dona Jurdana ma mulier al sobredit Ospital e a vos los sobredit prior con /¹⁶ tal condicion que lo sobredit Ospital tenga e mantenga un capelan que cante missas complidament en cada un an per totz temps per nostras animas e per las /¹⁷ animas de nostres deffuntz en la casa d'Echavarri, nomadament en l'altar de Sant Esteven que es al porteger de la iglesia d'Echavarri. E /¹⁸ per mayor segurtat nos los deuantditz don Guillem Periz e dona Sancha Periz ma sor e dona Jurdana ma mulier donam al sobredit Ospital e a vos /¹⁹ lo sobredit prior fermes de saluetat d'aquest donathiu deuantdit salf far don Semeno calderer e don Garcia d'Urdanoz ferrer, que lo fagan bon /²⁰ e franc e solt e quiti e deliure de totz los homes e las femas del segle, salp nostre seynor lo rey. De tot aquo sobrescriut son testimonis /²¹ odidors e uedadors qui en aquel loguar furen de cada una part don Pere Sanz capelan racioner de Sant Miquel, don Felip d'Almans, don /²² Pero Lopez de Legaria, don Miguel Borzes

ferrer, don Pere de Limoges peleter, don Pero Martinez de Salinas cerqua Monreal, e els assi se /²³ atorgaren per testimonis.

La inffanta dona Johana iurada per reyna en Navarra. Don Miguel Sanchez bispe en Pampalona. Sire Renalt de /²⁴ Rouray Governador de Navarra. Gerin d'Amplepluy alcayet del castel d'Estela. Don Simon Ponz alcalde d'Estela. Don Pelegrin Esteuen preuost. Don Ponz /²⁵ Guillem bayle. Domingo Periz sayon. Esta carta fu fayta hy est donathiu fu dat e atorgat V dias dentz el mes de marz, era M^a CCC^a XVII^a. E Gil Ponz escriuan iurat del conseil d'Estela escriui esta carta e fazi aquest sig-(signo)-ne e es testimoni.

66

1280, noviembre 24, domingo.

María y Teresa Martínez, hijas de don Martín Ortiz de Ballarin, caballero, dan al monasterio de San Pedro de Ribas un collazo en Oyerza, al entrar en el monasterio.

AHN, Clero, carp. 1422, nº 16 (perg. 475x280 mm.).

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son et qui son per venir, que nos Maria Martineitz /² et Ataresa Martineitz, filles de don Martin Ortiz de Baillarín lo caualer qui fo, con bon cor et com bona /³ voluntat et sens premia ninguna, non forçades ni destreytes per ninguna persona, mas auent Deus per deuant nos, /⁴ nos offrem et nos donam des ades per totz temps mas a Deus, tot primerament et a tota la Cort celestial, /⁵ apres a la Orden de les dones del monasteri de Sant Pere de Ribes, que es apres de Pampalona, per que /⁶ nos puiscam auer vita hondrada per totz temps mas et puiscam saluar issament las nostras animas et venir /⁷ a la gloria perdurable. Et encara per que nos puiscam preguar per las animas de nostre payre et de nostra mayre et /⁸ per las animas que nos son et seran d'aqui en auant acomandadas de preguar per elas; e per que nos nos totas estas /⁹ sobreditas cosas puiscam acaptar et auer la amor de nostre seynnor Ihesu Crist et de tota la Cort celestial, /¹⁰ per quesia a saluament de las nostras animas et puiscam perseuerar en la dita Orden en totz nostres dies, com /¹¹ sobredit es, donam des ades per totz temps mas sens nengun retenement a la priora et al conuent del /¹² dit monasteri, pera vendre et pera enpeynnar et pera cambiar et pera alienar et pera affar ne totas /¹³ lurs proprias voluntatz, totas vetz que ad elas vengua per plazer, ço es assaber tot aquel coyllacio /¹⁴ que nos auem ni deuem auer per nenguna raçon en la vila de Oyerça, metent en corporal possession desapoderant /¹⁵ a nos et apoderant a dona Sancha Lopeitz de Gongora, priora del dit monasteri, pera obs de si et /¹⁶ del conuent del dit monasteri, sabudament en la casa et casals de .III.^{es} kafiz de forment de /¹⁷ coyllacio que nos auem cascun an per totz temps mas en Pero Garçeitx de Oyerça et en ses frayres don /¹⁸ Miguel lo misacantan et en Pero Lopeitz. Eissament els altres .III.^{es} kafiz de forment de coyllacio que /¹⁹ nos auem cascun an per totz temps mas en Maria Peritz et en Sancha Peritz sa seror. Eissament el cafitz /²⁰ de forment de coyllacio que

nos auem cascun an per totz temps mas en Pascal et en sa frayresca. /²¹ Eissament en las doas arroas de forment de coyllacio que nos auem cascun an per totz temps mas /²² en Maria Arçeit. Lo qual forment vos deuen portar cascun an a lur cost et a lur mission a la dita /²³ casa de Sant Pere de Ribes, vos donant les a maniar pan et vin et formage. E per /²⁴ que esta dita donation vos sia plus firma et plus valedera per totz temps mas a uos dita /²⁵ priora et conuent del dit monasteri o a uostre mandament, nos las ditas Maria Martineitz et Ataresa Marti/²⁶neitz auem vos en donat fermes de saluetat d'aquest deuantdit coyllacio de totz omes et /²⁷ de totes femnes Semen Martineitz uostre frayre et don lohan Ortiz d'Azterain, als quals auem en conuinent /²⁸ de guardar de tot daum per raçon d'esta dita fermeria en que nos les auem mis, com sobredit es. /²⁹ E nos les sobreditz Semen Martineitz et don lohan Ortiz atorguam nos per tals fermes com sobredit es. /³⁰ De tot aquo son testimonis qui presentz furen el loguar et qui per testimonis se atorguaren /³¹ don Martin Hyuaynnes abbat d'Oyerça et don Pero Garçeit abbat d'Oylleta, don Martin Garceitz de Tudela, don /³² Sancho de Vilaua, don Pero Gascon l'ortelan vezin d'Oyerça, Semeno son filltz, don Garcia Peritz de Yturric, /³³ don Miguel son frayre, Pedro l'ortelan, Pero Adam, Lope Goycoa, Miguel Regue, Garcia Luytador, Semeno del /³⁴ Palaci. Facta carta et donation in era .M^a.CCC^a.XVIII^a., el mes de nouembre, /³⁵ dimenge vespra de la festa de Sancta Caterina. Et io Arnalt Esteuen, escriuan iurat /³⁶ de Pampalona, escriui esta carta et fuy present en totas las ditas cosas et fi aquest mon /³⁷ signne (signo) acostumnat en testimoniança de tot ço que sobredit es et sui testimoni.

67

1281, julio 18, sábado.

Testamento de Sanduru, hijo de fray Pedro López.

ACP, O. 26 (perg. 160x260 mm.).
GOÑI, Catálogo..., n^o 740.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que io Sanduru, filltz de don frayre Pero Lopeitz /² estant en mon bon sen et en mon bon recordament, fay aquest men destin et aquesta ma deuisa /³ et ordeney et laissez les mies cosas en esa manera. Tot primerament mandey et offrey et day /⁴ al Hospital de Sant Miguel aquela meytat de vinna que io hey el terminat de Lambos /⁵ la qual se ten et es affrontada con l'altra mitat de vinna del dit don Pero Lopeitz mon /⁶ payre et con la vinna de don Esteuen lo galocher et con lo camin pobleal com omne ua a Esqui/⁷rotz et con la vinna de (un tercio de línea en blanco). Apres mandey .XXX. soltz que tenguen mos /⁸ cabeçalers, et que les metien en les messions de mon enterrament. D'aquest mon destin et /⁹ d'aquesta ma deuisa prec que sien et fay et son cabaçalers don Domingo d'Utçama et don Martin /¹⁰ Semeneitz d'Ainnorbe. Tetimonis son odidors et ueedors, qui presentz furen el logar don Lop /¹¹ de Lia et Pere Arceitz de Beortegui et don Hienego Garceitz, abbat d'Artazquoz. Facta carta /¹² et aquest destin in era .M^a.CCC^a.

XVIII^a., mense iulii, lo dissapte primer denant Sancta /¹³ Maria Magdalena. Iohan Miguel escriuan iurat en Panpalona scripsit et est testis.

68

1281, octubre 1, miércoles.

García Pérez de Aranguren vende una viña en Mendillorri al procurador del prior de la Catedral de Pamplona.

ACP, Prior 33 (perg. orig. 220x300 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 745.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que io don Garcia Peritz d'Aranguren lo corder et io dona Ochanda sa muiller, uendem /² a uos don Pere d'Aldaua, procurador del prior de Santa Maria, pera obs a el et al priorat, aquela vinna que nos auem el terminat /³ de Mendillorri, sabudament la qual se ten et es affrontada de les .II. partz con la vinna del dit priorat de Santa Maria, et de /⁴ l'altra part con la vinna de don Lop d'Ochoa et de l'altra part con lo camin pobleal com omne ua a Mendillorri. /⁵ E aquesta deuant dita vinna de guisa et de manera com sobrescripta et sobrenomnada es, ab totz sos dreitz et ab totes /⁶ ses pertinences, uendem et atorgam nos los ditz don Garcia Peritz et dona Ochanda ma muiller a uos lo dit don Pere d'Aldaua pera obs /⁷ del prior et del priorat, que lo dit priorat l'aya salua, franca, quita et deliura de totz omes et de totes femnes per uendre et /⁸ per enpeinnar et per far ne totes ses propres uolontatz. E nos los ditz don Garcia Peritz et dona Ochanda /⁹ ma muiller otorgam et venem de manifest que auem agut et rebut bonament et en patz del dit priorat de Santa Maria /¹⁰ per tot preci complit d'esta vinna .XI. libras de bons sanchetz de la bona moneda corrible el regne de Nauarra, et /¹¹ .V. soltz de bons sanchetz d'aliata. E assi nos tenem ben per pagatz et per conplitz et per entegratz de tot lo /¹² preci conplit aliata d'esta vinna. /¹³ A mayor segurtat et confirmacion d'esta cosa nos los ditz don Garcia Peritz et dona Ochanda ma muiller /¹⁴ donam a uos lo dit don Pere d'Aldaua pera obs del priorat et del prior fermes de saluetat de totz omnes /¹⁵ et de totes femnes salp de rey, nomnadament don Martin d'Equieta et don Garcia d'Aranguren lo corder. E nos /¹⁶ los ditz don Martin d'Equieta et don Garcia d'Aranguren nos obligam per tals fermes cum deuant dit es. /¹⁷ Testimonis son odidors et veedors qui presentz furen el logar don Garcia d'Itoitz et don Sancho Nas de Rey et /¹⁸ don Martin d'Arbea. Facta carta in era .M^a.CCC^a.XVIII^a. mense octubris, lo dimercles primer apres la Sant Fermin. /¹⁹ Johan Miguel escriuan iurat en Pamplona scripsit et est testis et hoc sig-(signo)num suum fecit in testimonium premi/²⁰sorum.

1282, enero. (Puente la Reina).

Don Ramón Palmer de Puente la Reina da fiadores al Hospital de Bargota por el pleito que puso demandando una casa en Puente.

AHN, Colegiata del Santo Sepulcro de Calatayud, leg. 4, nº 36 (perg. partido por a b c, deteriorado, 207x225 mm.).

Publ. GARCIA LARRAGUETA, El gran priorado..., II, nº 461.

Sapient totz aquels qui esta present carta veyran et oyran que sobreplayt que [se leuaua] /² et saui religios don freyre Miguel de Murieylo, comendador de la casa de Barguota, de la vna part, et, /³ de don Remon Palmer del Pont de la Reyna, de l'altra part, per razon de la mala uoz que lo deuant /⁴ auia mis en vna casa que es de la enffermeria de Barguota con lo preuost, la qual casa es el barri de Sant /⁵ de la Reyna, tenent de la vna part con la casa de Paschal Burbuquo lo moliner, et de l'altra part tenent /⁶ dona Gracia muyller de Pero Maçuaçangua que fu et de sons effantz. E conuen assaber que lo deuantdit Remon entendent /⁷ no hy auia dreyt nengun, ferma la mala uoz que misa auia en la dita casa, en tal manera que el ni nengun en razon del /⁸ sa ienoylla no aya mas res que demandar ni embargar d'est dia en auant la deuantdita casa a la enffermeira de /⁹ guna razon del segle. en encara mas que si nengun omne o nenguna muyller embarguas la dita casa a la enffermeria /¹⁰ razon de don Remon Palmer ni de dona Sancha sa muyller, que lo deuantdit Remon Palmer per conuenent lo deu /¹¹ Remon per que aquo fus mas firme et mas ualedor mety fermes a don Miguel de Gualiana et a Guarcia Ortitz lo peintor?..... /¹² enffermeria de Barguota deuantdita. Et los deuantditz don Miguel de Gualiana et Guarcia Ortitz assi se atorguaren per [fermes] /¹³re Miguel de Murieylo comendador deuantdit assi los recebi per fermes a obs de la enffermeria deuantdita /¹⁴ que lo deuantdit lo frayre Miguel comendador deuantdit, esguardant los bens et la almosna que don Remon /¹⁵ sa muyller auian fayt a la casa de Barguota, fazi li gracia al dit Remon et dona li XXV soltz de bons san [chetz] /¹⁶ guar medeyss cant esta deuantdita fermeria fu fayta, lo deuantdit Remon se tengui ben per paguat dels deuan[tditz] /¹⁷ et assi ne clama quiti al deuantdit don frayre Miguel comendador, deuant los testimonis deius escriutz. Testes sunt Dom /¹⁸ lo broter, don Pere Iohan d'Artayssona, don Peydro panater, don Miguel de Ribas et Orty fyll de Iohan Semeroytz. Aquo fu fayt /¹⁹ mense ianuarii, era .M^a.CCC^a.XX^a. E io Sanz Ezquerra, escriuan iurat del consseyll del Pont de la R[eyna] /²⁰ uedi et odi, escriui esta present carta et fazi mon sig-(signo)-ne acostumpnat en testimoniança.

1282, marzo 20.

Doña Sancha Ochoquiz, viuda de don Pero Ortiz, baldreser, dona 4 sueldos, de los 6 de censo que tiene sobre una viña en término de Gazteluçarra de Estella, a la iglesia de S. Miguel de esa localidad.

ADP (perg. original, 268x313 mm.).

In Dei nomine amen. Sabuda cosa sia a totz omes, als qui son en presentet als qui son per venir, que io dona Sancha Ochoquoitz /² muller de don Pero Ortiz, baldreser qui fu, doy desuoy a la obra de la iglesia de Sant Miquel d'Estela catre soltz d'encens /³ qualque moneda cordra en Nauarra, dels seys soltz d'encens que don Pero Ortiz mon marit qui fu, et io, auiem sobre aquela vinna /⁴ cimaquera que es el terminat de Galçurit, la cal vinna et cimaquera tenia don Pascal de Larraga en aquel temps que /⁵ esta carta fu feita, que es tenent con la vinna et cimaquera de Mosse lo Rosqui fu, et tenent con la vinna et cimaquera de don /⁶ Pero Roiz de Barbarin et con la carrera publica. Aquetz .IIII. soltz d'encens sobreditz doy io la dita dona Sancha Ochoquoitz /⁷ desuoy a la obra de la dita iglesia de Sant Miquel, segont que dit es dessus, con bon cor et con agradable uoluntat, que /⁸ los aya en cada .I. an per totz temps, es assaber, los dos soltz por la anima de don Pero Ortiz mon marit qui fu, et los /⁹ altres .II. soltz per la anima de mi, la dita dona Sancha, et de mon payre et de ma mayre, entegrament, con totz lurs dreitz, /¹⁰ soltz et quitis et francs, sen nuyll entredit et sen nuyll embarc et sen nuyll retenement et sen nuyll mal engan et sen /¹¹ nuylla mala uoz, per vendre et per empeynnar et per alienar et per farne totas sas proprias uoluntatz per secula cuncta /¹² senes fin. En atal manera que los .II. soltz que sobreditz son que son assignatz per la anima de don Pero Ortiz, los cals leyssa en /¹³ son destin, que receban los obres de la dita iglesia desuoy et d'aqui adeuant en cada .I. an per totz temps, et los .II. soltz que /¹⁴ io ey assignat per la mia anima et de mon payre et de ma mayre, que io qu'en siey tenedera et espleitadera en tota la mia vita /¹⁵ et en prop mons dias, que receban los ditz obres los .IIII. soltz sobreditz en cada .I. an per totz temps, soltz et quitis, sens /¹⁶ ningun embarc, pera obs de la obra deuant dita. Teme es de pagar aquest encens sobredit sobre la dita vinna et cimaquera en cada .I. an per la /¹⁷ festa de Sant Gil. Et es assaber que la dita obra deu auer aquest encens sobredit sobre la dita vinna et cimaquera en cada .I. an per /¹⁸ totz temps entegrament. Et per mayor segurtat io la dita dona Sancha Ochoquoitz meti per fermes de saluetat d'aquetz /¹⁹ catre soltz d'encens sobreditz salps far a don Garcia Periz de Galdiano et a don Johan de Larriun, et recibiren los /²⁰ don Pere Bertran mercer et Sanz fill de don Pelegrin Barrena, obrers de la iglesia de Sant Miquel, pera obs de la /²¹ obra de la dita iglesia et pera obs de qualsque obres que sian de la dita iglesia, que ayan poder de demandar et de re/²²cebre et de costeyndre pera obs de la dita obra. Que los fagan soltz et quitis et francs et bons et liures de totz /²³ los omes et de las femnas del segle, salua la fe de nostra dona lohana, reina de Nauarra, nompnadament los /²⁴ .II. soltz que son assignatz per don Pero Ortiz desuoy, et totz los .IIII. soltz sobreditz enpues los dias de la dita dona San/²⁵cha. De tot aquo sobredit son testimonis, odidors et uedadors, don Simon Gil, baldreser, don Sancho Ortiz, baldreser, /²⁶ don Sancho d'Amescoa ferrer, don Iohan Periz Berroça, Pascal Gil baldreser, Lope Sanz ferrer, don Sancho Arceiz d'Aye/²⁷gui, et els assi se atorgaren per testimonis.

Regnant la reyna dona Iohana, filla del rei don Enrric, en Na²⁸uarra. Don Miguel Sanchez bispe en Pamplona. Don Gerin d'Amplepuyss governador de Nauarra et tenidor del castel /²⁹ d'Estela. Don Bonamic de Morlans alcalde. Don Miguel Baldoyn preuost. Pere Pascal d'Ayegui sayon. Tot aquo fu fait .XX. /³⁰ dias del mes de març, era .M^a.CCC^a.XX^a. E Domingo Guillem, escriuan iurat del consseill d'Estela, escriui esta carta con atorga/³¹ment de totas las partidas et aquest sig(sig)ne fazi et es testimoni.

71

1282, diciembre 14.

Doña Cecilia de Alvernia, priora del monasterio de San Pedro de Ribas, da una viña en San Juan de la Cadena, a medias, por diez años, a don Miguel de Eslava.

AHN, Clero carp. 1422, n^o 17 (perg. partido por a b c, mitad superior, 375x250 mm.).

In Dei nomine amen. Sabuda cosa sia a totz homes que io dona Cizilia d'Aluernia, priora del monasteri de Sant Peire de Ribes, con consentiment et otorgament de /² nostre conuent, otorgam et donam a meyes a uos Miguel d'Eslaua lo podador et a uos don Sancho d'Utçama et a tot uostre mandament, tota aquela nostra vinna del /³ terminat de Sant Iohan de la Cadena per d'esta festa de Sant Martin que es passada a .X. ans que primers son a uenir, .X. fruitz cuillitz, en esta manera /⁴ et ab aquetz conuenentz, ço es assaber que uos hi façatz cada an estes labors, nomnadament escalçar et podar et caur et auinar et morgonar, et uos en /⁵ aquest primer an que hi metatz .X. cargues de pals a uostra mission sens engan et per conuenent que uos n'ayatz et sia uostre aquest primer fruit dongatz /⁶ apres a quada an que hi metatz altresí .V. labors cada an a uostra mision. E los /⁷ sarmantz que sien totz uostres, mais lo vinnoclage que paguem per mey; et uos que cuilgatz lo fruit troa la comporta et que dongatz a nos o a nostre mandament /⁸ d'est primer an en auant la meitat del fruit per razon que la vinna es nostra et uos quen'ayatz l'altra meitat per razon de les missions et dels treballz /⁹ que uos n'auretz; et day uos fiança en pena de .C. morabetins de bon aur don Garcia de Bruslada lo bureler, que uos façam \bona/ la deuant dita vinna en aquetz /¹⁰ .X. ans .X. fruitz cuillitz, et uos redrem tot enbarc et tota mala uoz de nos et de tot omne et de tota femna. E aquesta vinna es affrontada /¹¹ de la una part con la vinna de dona Peironela et de don Simon Iurdan son marit, et de l'altra part con la vinna de dona Anglesa, filla de don Arnalt /¹² Laceilla, et ten de lonc de la uenela de Biricciu troal camin com omne ua a Barainnin. E nos los ditz don Miguel d'Eslaua et don Sancho /¹³ d'Utçama otorgam tot lo que deuantdit es et prometem a bona fe que o tengam leyalment, sens engan, et uos en donam fiança de .C. morabetins de /¹⁴ bon aur lo dit don Garcia de Bruslada, que tengam a uos la dita priora et a uostre conuenent totes les conuenences d'esta carta et cada una d'eles. E io la /¹⁵ dita priora et lo conuent otorgam que si del .I. de uos dos deuen en est comey antz del sobredit terme, que lo que uiuietz la tengatz et troals sobre/¹⁶ ditz .X. ans et los .X. fruiz sien cuillitz fazing et complent leyalment tot lo que

deuantdit es. Et es assaber que furen presentes el logar dona /¹⁷ Catelana et dona Aynes tresorereres et dona Milia Sanchiz e dona Mayor et dona Maria Peritz sacristanes et altres dones en razon de conuent. /¹⁸ E io lo dit don Garcia de Bruslada me otorguey per tal fiança com deuantdit es per les dos partides. A la qual fiança les partides cada una per /¹⁹ si se obligaren de gaire de tot daun d'esta fianceria sobre totz lurs bens mobles et heredatz or que sien. Testimonis son odidors et ueedors qui /²⁰ presentz furen el logar don Pedro d'Ezcaua et Pere Miguel d'Eslaua et don Garcia d'Eslaua lo podador et don Semen Aznariz lo vinnocle et lohan d'Eslaua, /²¹ et Miguel Peritz escriuan iurat de Pampalona. Actum est hoc in era .M^a.CCC^a.XX^a. en dezembre, lendeman de Sancta Luccia. Lo dit Miguel Peritz escriuan /²² iurat scripsit et est testis.

72

1283, marzo 1^o.

Don Ferrant Martínez de Falces, abad de Irache, da una viña y cimaquera a censo anual de 10 sueldos a don Martín de Cintruénigo y a Pelegrín lo contel.

AGN, Irache, leg. 14, nº 351 (mitad inferior de perg. part. a b c, 220x315 mm.).

In Christi nomine, amen. Sabuda cosa sia a toz homes als nos don Ferrant Martinez de Falces, abbat del monesteri de Santa Maria d'Irach /² e don Pere Hiniguiz, prior del dit conuent, con otorgament de tot lo conuent del dit monesteri, dam a cens a uos don Martin de Centruynigo /³ soguer, e a dona Cathelina uostra muiller, e a Pelegrin lo contel, aquela nostra vinna e cimaquera que es el terminat de de (*sic*) Sant Martin de Ui/⁴durr per .X. soltz de cens de la moneda (*sic*) de nostra dona dona (*sic*) lohana reyna de Nauarra o de calque moneda corga el regne de Nauarra /⁵ Las cals .X. soltz de cens deuantdiz deuen pagar los ditz don Martin de Centruynigo soguer e dona Cathelina sa muiller e Pelegrin o lur mandament /⁶ o quique tenidor sia de la dita vinna al dit conuent o a lur mandament per la festa de Sant Gil qui es el mes de setembre La cal vinna e /⁷ cimaquera deuantdita es tenent con la vinna e cimaquera que fu de don Peydro d'Artauia qui fu, e tenent con la vinna e cimaquera de don /⁸ lohan fill de don lohan d'Euls, e tenent con la vinna e cimaquera de dona lohana de don Adam Climent qui fu, e tenent con la vinna e /⁹ cimaquera de don Bernart de Montann, e tenent con lo sender que is a la carrera publica. Aquesta vina e cimaquera deuantdita, segont /¹⁰ que sobrescriuta es, dam a cens nos lo dit abbat e prior e conuent a uos los diz don Martin de Centruynigo soguer e a dona Ca/¹¹thelina uostra muiller e a Pelegrin entegrament con toz sons dreitz e con totas sas pertenenças de herm e de poblal, con sas entradas e con /¹² sas salidas, solta e quita e franca e bona e liura, sen ningun entredit e sen ningun embarc e sen ningun engan e sen ninguna mala uoz e /¹³ sen ningun repentiment e sen ningun empediment, assi como ten d'ample e de lonc e d'abisme entroa al cel, e que l'ayaz poder de /¹⁴ uendre e de empeynnar e de cambiar e de aillienar e de farne totas uostras proprias uolontaz,

donant son cens en cada un an assy /¹⁵ como sobrescriut es. E si per uentura omne nin fempna del segle uos metis mala uoz en la dita vinna e cimaquera, nin uos hi fazis em/¹⁶barc ningun, nos lo diz abbat e prior e conuent obligam a toz los bens del dit monestery, moble e rayz, pera que uos touies a els /¹⁷ per que uos puyscam far bon lo dit heredament. E nos los diz don Martin de Centruynigo soguer e dona Cathelina ma muiller e Pele/¹⁸grin, otorgam e uenem de conoyssut e de maniffest que deuem far LX soldadas de meillorament en la dita vinna d'esta primera festa /¹⁹ de Sant Iohan Babtista primera qui uen en .V. ans seguenz. Nos mismes los ditz don Martin de Centruynigo soguer e doña Cathelina e Pelegrin nos /²⁰ obligam ser fianças e deutors e pagados l'un per l'altre, cada un per lo tot, de far lo dit meillorament en la dita vinna ata al terme deuantdit. /²¹ E per mayor segurtat, nos los diz don Martin e dona Cathelina e Pelegrin metimes per fiança e deutor e pagador de far lo dit meillo/²²rament en la dita vinna ata al terme deuantdit, a don Pere Sanz de Montinnano, vezin d'Estela. De tot aquo sobrescriut son testimonis /²³ odidos e ueedos, qui presenz furen en lo logar, don Hienego, don Martin Rico, don Sancho Ortiz de Monreal forner, don Miguel de Lorqua soguer, /²⁴ don Pere Miguel cridador, Sancho d'Oleyssoa, Peydro d'Arendaz.

Regnant nostra dona dona Iohana reyna en Nauarra. Don Miguel Periz de Legaria /²⁵ bispe en Pampalona. Don Hugo de Confflant marichalt de Chanpayna, Governador de Nauarra. Don Guillem de Rabastencx tenent lo /²⁶ castel d'Estela. Don Arnalt Ponz preuost d'Estela. Don Garcia Sanz de la Barra alcalde d'Estela. Don Pero Martiniz d'Eulate sayon. Esta car/²⁷ta e donatiu fu feita dimenge lo primer dia del mes de marz, era .M^a.CCC^a.XXI^a. E io Bertholomeu Gil escriuan /²⁸ notary public e iurat del conseill d'Estela, qui tot aquo escriui con otorgament de entrambas las partidas e aquest mon sig(signo)ne acostumat /²⁹ fi en la present carta en testimoniança de las cosas deuantditas e en lo logar fuy e suy testimoni.

* Aunque el documento indica que ese día fue domingo, sin embargo fue lunes.

73

1283, junio 22.

María Arceiz vende una casa a Clemente de Launay, Gobernador del reino.

AGN, Comptos, caj. 4, nº 44 (perg. orig. 235x497 mm.). Catálogo, I, nº 512.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son et qui son per venir, qui io Maria /² Arçeitx, filla de don Tomas d'Urrotz le tender, atorguei et venc de manifest que com don /³ Hustaci de Beu marches fus el temps de la guerra Governador de Nauarra et en aquel temps /⁴ me aguis enparada la mia casa que io auiei al cap de la rua de la Ferreria de la /⁵ Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona per raçon quar io erei de la Nauarrerria, et com io ara /⁶ l'ayei cobrada per iudici dels

alcaldes mis per lo seynnor rei de França et de dona /⁷ Johana reynna de Nauarra, vedent et conoyssent que en aquel temps no erei de heredit, /⁸ io la dita dona Maria Arçeitx ei venduda la dita casa a uos lo molt hondrat et saui baron /⁹ don Climent de Launay, Governador de Nauarra, pera obs de la molt alta et nobla /¹⁰ et poderosa dona, dona Johana reynna de Nauarra, per cent libras de bons sanchetz, les /¹¹ quals dines io agui et recebi a mon plazer et a ma voluntat et me tengui ben per pa/¹²guada et per entegrada de don Johan de Badoztain et de don Pere de Badoztain et de don Pere /¹³ d'Esparça et de don Martin Rumeu, peagers de Pampalona, les quals dines els me /¹⁴ donaren et me paguaren per lo mandament que les fi lo dit Governador de Nauarra. La /¹⁵ qual casa es affrontada de la una part con lo mur de la vila et de l'altra part con la /¹⁶ casa que es de la dita reynna et ten de lonc de la rua poblada entro a la paret /¹⁷ de terra trauesana que es issament de la casa de la dita reynna. Aquesta deuant/¹⁸dita casa de guisa et de manera com sobrenomnada et affrontada es desus, entegrament con /¹⁹ totas sus dreituras et apertinencias et con totz aquels dreitz que io en ela y ei ni ad mi y apertain /²⁰ ad auer per nenguna raçon, vendei et atorguei io la dita Maria Arçeitx a uos lo /²¹ sobrenomnat Governador pera obs de la dita reynna que la aya tota entegrament /²² en patz tanta quanta es, assi com ten de lonc et de ample et de alt del cel troa dintz /²³ en abisme, salua, quita, deliura et franca de mi meteysa et de trestota la mia genoilla /²⁴ et la mia generation per secula cuncta, pera affarne totas las suas proprias voluntatz. /²⁵ Ad mayor atorguament et confirmation d'esta dita venduda, io la dita Maria /²⁶ Arçeitx ei vos en donat fermes de saluetat d'esta dita casa venduda a uos /²⁷ lo dit Governador pera obs de la sobrenomnada reynna, de totz omes et de /²⁸ totes femnes, don Miguel Lopeitz lo çabater et don Domingo Saluador lo tender, als /²⁹ quals ei en conuinent de guardar de tot daum per raçon d'esta dita fermeria en que io les /³⁰ ei mis com sobredit es sobre mi meteysa et sobre totas las mias cosas mobles et terras /³¹ mouentz et non mouentz, conoyssudas et per conoystre en totz loguars or que sian. E nos les /³² sobreditz don Miguel Lopeitz lo çabater et don Domingo Saluador lo tender atorguam nos per /³³ tals fermes com sobredit es. E conuen assaber que esta sobredita segurtat recibiren les /³⁴ sobrenomnatz don .J. de Badoztain et don Pere de Badoztain et don Pere d'Esparça et don Martin Ru/³⁵meu per mandament del dit Governador a obs de la dita reynna com sobredit es. /³⁶ De tot aquo son testimonis qui presentz furen el loguar e qui per testimonis se atorguaren /³⁷ don Martin Garçeitx de Tudela, don Garcia d'Aynnorbe lo mercer, Johan Peritz de la Peyra, /³⁸ don Pere de Torres, don .J. Peritz lo çabater, don Garcia Ochoa çabater et Miguel d'Aynnorbe lo /³⁹ mercer. Facta carta e venduda in era .M^a.CCC^a.XXI^a., el mes de juyn /⁴⁰ .XXII. dies de dintz lo dit mes. Regnnant la dita reynna en Nauarra. Don Miguel Santz /⁴¹ d'Uncastel bispe de Pampalona. Lo dit don Climent Governador de Nauarra. Alcaldes en Pampalona /⁴² don Bernart Aymar, don Thomas d'Ucar. E amiratz issament Ramon de Sant Gili, don Pere /⁴³ d'Undiano lo tender. Et io Arnalt Esteuen, escriuan iurat de Pampalona, escriui esta /⁴⁴ carta con ma man propria e fi aquest mon signe (signo) /⁴⁵ acostumnat en testimoniança et sui testimoni.

1283, julio 5.

Don MARTÍN Urdánoz conviene con los obreros de la iglesia de San Salvador las labores que debe hacer en una viña en término de Galçariz, en Gazleluçarr.

ADP (perg. orig. 317x265 mm.).

[Conos]cuda cosa sia a totz omes que esta es carta d'aquelas auenenças que fazi don /² Martin d'Urdanotz con don Martin Sanz de Ganuça e con don Pere Ros, obres de /³ [la] eglesia de Sant Saluador de la poblacion del Arenal. Atals auenenças faziren /⁴ entre els que lo deuantdit don Martin d'Urdanotz deu far en cada .I. an en tota /⁵ sa vita en aquela vinna e cimaquera de la dita obra, que es el terminat de Gal/çariz en Gazteluçarr, sas .IIII. labors, ço es assaber, escauar e podar e cauar /⁷ e vinar. La cal vinna e cimaquera sobredita es tenent con la meitat de vinna /⁸ e cimaquera del deuantdit don Martin d'Urdanotz, e tenent con la vinna e /⁹ cimaquera de don Remon de Bordel torner, e tenent con la vinna e cimaque/¹⁰ra de don Bernart Montaner, e tenent con l'erm d'Arandigoyen. Et es tal con/¹¹uenent entre els que si per aventura lo deuantdit don Martin d'Urdanotz /¹² deffailis que non fis las .IIII. labors complidas en cada .I. an en la dita vinna /¹³ e cimaquera, segont que dit es, que lo deuantdit don Martin d'Urdanotz que /¹⁴ desempare la dita vinna e cimaquera, e que la entren qualsque obres que sian /¹⁵ de la deuantdita eglesia de Sant Saluador pera obs de la obra de la /¹⁶ dita eglesia de Sant Saluador. E si lo dit don Martin d'Urdanotz /¹⁷ fis sas .IIII. labors en cada .I. an segont dit es, que tenga la dita vinna /¹⁸ e cimaquera en tota sa vita e en prop sons dias que la laysse solta e quita /¹⁹ sens ningun embarc la dita vinna e cimaquera a la obra de la dita egle/²⁰sia de Sant Saluador, de si e de tot omne e femna en sa voz. E per may/²¹or segurtat de tenir e complir totas estas conuencenças segont que dit /²² es de sus, lo deuantdit don Martin d'Urdanotz meti per fiança a don Pere /²³ Sanz de Laquarr. E recebiren esta fiança don Martin Sanz de Ganuça e /²⁴ don Pere Ros sobreditz, pera obs de la dita obra e de qualsque obres que sian /²⁵ de la dita eglesia de Sant Saluador. Testes son don Arnalt Sanz /²⁶ adobador, don Sancho d'Eultz, don Pere Yeneguiz de Laquarr, don Domingo /²⁷ de Perameillera, don Sancho Guillem adobador, Pere Aymeric, don Johan Gar/²⁸çeiz, don Garcia Arceiz del Arenal, Pere franco de Larraga e Domingo Gui/²⁹llem, escriuan iurat del consseill d'Estela, qui tot aquo escriui. Tot aquo fu fa/³⁰it .V. dias el mes de juyll, era .M^a.CCC^a.XX^a.I^a.

1284, junio 4.

Pedro Periz de la Tabla reconoce deber 199 libras menos 2 sueldos a Estrella, mujer de Juan de Montan.

Sabuda cosa sia a totz homes como io Pero Periz de la Tabla tender otorgui e uengui de /² conoyssut que deui a uos dona Estrela muiler de don Johan de Montan e a Bertholomeu Aceari /³ uostre compaynnon cent e nuoanta e nau liuras meintz dos soltz de bons tornes negres /⁴ E aquo uos deui io per .VI. ualanchins de corda et per .X. ualanchins refforçatz et per .II. /⁵ blaus dimp et per .IIII. draps dimp tintz que de uos agui e recebi a mon plazer e a ma /⁶ uolontat e me tengui ben a per pagat. Terme es de tot aquest auer sobrescriut /⁷ pagar a esta primera festa de Sant Martin que uen que pagui bonament e en paz /⁸ sen nengun entredit e sen nengun alçament e sen nenguna pleytesia dentz en Estela /⁹ a uos los ditz dona Estrela e a Bertholomeu Aceari o a uostre mandament. Io misme /¹⁰ lo sobredit Pero Periz me obligui ser deutor e pagador de tot aquest /¹¹ auer sobrescriut. Testimonis son don Domingo Helias de Buysanda /¹² don Sanz Barrena e Gil Ponz escriuan iurat del consseill d'Estels qui /¹³ tot aquo escriui. Tot aquo fu fayt .IIII. dias dentz el mes de /¹⁴ juyn, era .M^a.CCC^a.XXII^a.

76

1284, julio 1, sábado. Pamplona.

Las hijas del abad de Paternain declaran haber recibido 100 libras de sanchetes por una heredad que vendieron al comendador de Cizur de la Orden de San Juan, en Paternain.

AHN, O.M. San Juan, Navarra, leg. 647, nº 17 (perg. 214x134 mm.).
FERNANDEZ, Extracto..., 67 y 145.
Publ. GARCIA LARRAGUETA, El gran priorado..., II, nº 481.

In Dei nomne. Sabuda cosa sia a totz homes que io dona Gracia e io dona Maria /² fillas de don Martin Santz abbat de Baternain qui fo, otorgam e venem de manifest /³ que auem agut e rebut de uos don frayre Pere Hienegueitz comendador de Ciçur /⁴ C libras de sanchetz per razon del heredament que nos uos uendimes en Baternain /⁵ de que nos tenem ben per pagadas. E per que nos non uos puissam ren deman /⁶ dar per razon del dit heredament, dam uos esta carta de quitament en tal manera que /⁷ ni nos ni nuill altre omne ni femna de nostra ienoilla non uos puissa ren de /⁸ mandar per razon del dit heredament. Testimonis son don Domingo d'Aoitz e don /⁹ Tomas d'Uritz e Miguel d'Aritz tender e don Pero Martineitz escriuan paneaygat /¹⁰ en Ciçurr. In era M^a.CCC^a.XXII^a., lo dissapte primer dia del mes iuill. Johan /¹¹ Miguel escriuan iurat en Panpalona scripsit et est testis et hoc sig /¹²-(signo)-num suum fecit in testimonium premissorum.

1285, febrero 12, lunes.

Testamento de doña Milia de Beunza.

ACP, O. 10 (perg. orig. 710x500 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 760.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als presentz et als qui son per uenir, que io Milia de Beunça, estant en mon bon sen et en mon bon recordament fay /¹ aquest mon destin et aquesta ma deuisa et ordeney et laissez les mies coses en esta manera. Tot primerament mandey et laissez a Michelet et a Johanet /² mes nebotz, filltz de don Johan de Beunça mon frayre, aquela vinna que io hey el terminat de Barçaturu, sabudament la qual vinna se ten et es affrontada con la vinna de /³ Johan de Sancta Maria et con la vinna de dona Amorosa, filla de don Miguel d'Undiano qui fo, et con lo sender et con la vinna dels peleters. Et laissez /⁴ als ditz Michelet et Johanet mes nebotz aquels casals que io hey en Curiburbu, les quals casals se tenen et son affrontatz de la una part con les casals de don /⁵ de don (*sic*) Pere Arceitz del Peage, et de l'altra part con les casals de don Garcia Caluo, et tenen de lonc de la rua pobleal troa (en blanco el resto de la línea) /⁶ Altresi mandey et laissez als ditz Michelet et Johanet aquel casal que io hey en la mulateria, sabudament lo qual casal se ten et es affrontat de la una part con lo casal de /⁷ don Garcia Lopeitz Burusquin, et de l'altra part con lo casal de don Ferran d'Aillo, et ten de lonc de la rua pobleal troa al ort de dona Tota Miguel. Et mandey et /⁸ laissez als ditz Michelet et Johanet dos cuystes et un trauesser et una marfega et un cobertor et .VI. linçols et una taça d'argent, la millor. Apres mandey et laissez /⁹ a Miguel mon nebot filltz de don Miguel abbat de Beunça mon frayre qui fo, totz aquels dreitz et tota aquela part que io hey ni dey auer per totes razons del monde en aquela /¹⁰ casa que es en la rua de la corderia de la Poblacion, sabudament la qual casa se ten et es affrontada de la una part con la casa de don Miguel de Meetz et de l'altra part /¹¹ con la casa de Martin Carlo et ten de lonc de la rua pobleal troa al balat. Et mandey et laissez al dit Miguel mon nebot totz aquels dreitz que /¹² io hey ni dey auer per totes razons del monde en aquel casal de la rua de les heres, sabudament lo qual casal se ten et es affrontat de la una part con lo casal que fu de /¹³ don Semen don Sancho Andia, et de l'altra part con lo casal de Garcia d'Etssain, et ten de lonc de la rua pobleal troa al casal de Garcia d'Etssain, et ten de lonc de la rua pobleal troa al casal de (en blanco el resto de la línea) /¹⁴ Et mandey et laissez a don Johan mon frayre aquels casals que io hey en la rua denant Sancta Cizilia, les quals casals se tenen et son affrontatz de la una part /¹⁵ con lo casal de don Semen de Liçauerria, et de l'altra part con la rua trauessana cum omne anaua a les cases de don Domingo de Guerax, et tenen de lonc de la rua pobleal com /¹⁶ omne anaua de la broteria de la Nauarrerria a Sancta Maria troa les cases de dona Gracia de Bruslada. Et mandey et laissez a don Domingo mon nebot aquela vinna /¹⁷ que io hey el terminat de Ouieta, sabudament la qual vinna se ten et es affrontada con la vinna de don Sancho d'Ippassat et con la vinna de don Pedro de Casteillon et con lo sender /¹⁸ et con la vinna de don Johan

Peritz Alegre. Et otorguey et ey per ferm et me platz la manda que don Miguel, abbat de Beunça, mon frayre, manda et lascia en son destin al dit don Domingo mon /²⁰ nebot dels casals de la mulateria, les quals se tenen et son affrontatz con lo casal de Garcia de Lerrutz et de l'altra part con lo casal de don Sancho de Guendulain /²¹ et ten de lonc de la rua pobleal troa la casa de dona Tota Miguel. Et mandey a dona Gracia de Uergara aquella vinna que io hey en Millera, la qual vinna se ten /²² et es affrontada con la vinna de don Johan Santz d'Uli et con la vinna de don Rolan d'Uritz lo broter. Et mandey et laissez aquel ort que io hey el terminat /²³ de Arancedi et aquela vinna que io hey el dit terminat tenent al sobredit ort, en tal manera que de la renta d'est sobredit ort et d'esta sobredita vinna que don /²⁴ Domingo mon nebot meta en tota sa vita un capelan que cantia missa per la mia anima et donga al conuent de Sancta Maria cada an .XX. soltz per aniverssari, et apres que de don /²⁵ Domingo mon sobredit nebot deuenga, que tornia la dita capelania per totz temps maiss al conuent de Sancta Maria, et lo dit conuent que meta un capelan qui cantia missa per totz temps /²⁶ maiss per la mia anima. Lo qual sobredit ort se ten et es affrontat la una part con l'ort de don Martin Motça et con l'ort del Hospital de Sancta Maria et con la dita /²⁷ mia vinna que es capelania con lo dit ort. Et la dita vinna se ten et es affrontada con la vinna de don Pere Arceitz del Peage et con lo sobredit ort que /²⁸ es capelania con la dita vinna et com deuantdit es. Et uuill et mandey que Miguel de Beunça mon nebot donga les .XLVII. libras que me deu per razon /²⁹ de son payre als cabeçales d'aquest mon destin. Altresi mandey et uull que don Domingo mon nebot donga et paguia .XVIII. libras que me deu als cabeçales d'aquest mon /³⁰ destin. Les quals sobreditz dines mandey et laissez et deusey en esta manera: A la obra de Sancta Maria .XX. soltz. A la obra de Sant Nicholau .XX. soltz. /³¹ A les dones del Hospital de Sant Miguel .XX. soltz pera pitança. Et mandey que quant trayran mon capdabn donguen mes cabeçales .XXX. soltz pera la Tabla dels /³² calonges. Als frayres Menors .XXX. soltz pera pitança. A les dones de Sancta Gracia .XX. soltz para pitança. /³³ A les dones de Sant Pere de Ribes .XX. soltz pera pitança. Et mandey que mes cabeçales donguen .XX. soltz la or io les ey mandat et dit en puritat. /³⁴ Et mandey a dona Maria Semenitz .X. libras et ma taça d'argent la menor. A Domeca ma macipa .X. soltz que solia estar. Et mandey que tot lo /³⁵ remainent de totz los sobreditz dines que mes cabeçales les donguen et partien a paubres uezins et en altres lox la or els entendran que ben mis seran et la or /³⁶ els ueyran per ben. Encara mandey que si merce fos d'algun o d'alguna que uolguis far emenda per razon del barrey de la Nauarrerria, que mes cabeçales prenguen /³⁷ aqueles emendes et les donguen et partien per la mia anima la or els ueyran per ben. Et mandey que si ningun omne ni femna mouis plait ni demanda /³⁸ ni anas contra aquest destin ni contra lo destin de don Miguel abbat de Beunça mon frayre, que mes cabeçales defendien les dit destins et en tal manera que aquel /³⁹ o aquela que hi uendria contra les ditz destins que ren no aya d'estes mandes et lisses que io hey fait. Et si per aventura les cabeçales d'aquest mon /⁴⁰ destin fissen cost ni mission per defendre les ditz destins, que a cada una d'estes mandes et lisses abbatien per solt et per liura io mandei que aquel o aquella qui auria /⁴¹ mis ni mouut plait ni anas contra les ditz destins que tot ço que aquel auria ad auer que mes cabeçales lo prenguen et lo donguen et partien per la mia anima, /⁴² la or els ueyran per ben, trait lo que els auran missionat en defendre les ditz destins. Encara mandey que si io la dita Milia deuissey alguna /⁴³ deuta per que io non me acordassey, que totz aquels qui hereden lo men lo paguien per solt et per liura. Encara io la dita Milia mandey que les sobreditz /⁴⁴ mes cabeçales cobrien et demandien totes les nostres coses de deutes et de preses et les donguen et partien per la mia anima la or els ueyran per ben. /⁴⁵ D'aquest mon destin et d'aquesta ma deuisa prec que sien et fay

et son cabeçales don Pere d'Undiano amirat, filltz de don Johan d'Undiano qui fo, trayta /⁴⁶ la amiradia, et Miguel Semeneitz d'Irigoyen. Testimonis son odidors et veedors qui presentz furen el logar /⁴⁷ don Martin barbiador et Martin Carlo. Facta carta et aquest destin et deuisa in era M^a.CCC^a.XX^a. tres, lo diluns .XII. dies entratz /⁴⁸ el mes de febrer. Johan Miguel escriuan iurat en Pampalona scripsit et est testis.

/⁴⁹ In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que don Pere d'Undiano, filltz de don Johan d'Undiano qui fo trayta la amiradia, et Miguel Semeneitz d'Irigoyen tender, cabeçales del /⁵⁰ destin de Milia de Beunça qui fo, denant et en presencia del alcalde don Miguel Lopeitz lo çabater, en la porta mayor de Sant Nicholau, et denant les testimonis aqui deius /⁵¹ escriutz, firen mostra del destin de la dita Milia de Beunça qui fo a Miguel de Beunça, per si, et a dona Gracia de Uergara, per si, et a dona Aluira muiller de don Miguel Santz lo broter, /⁵² per razon de Michelet et de Johanet, creatures de don Johan de Beunça, et Johan Miguel, escriuan, ley la carta del dit destin. Et leyuda la carta del dit destin prengui la carta /⁵³ lo dit don Pere d'Undiano amirat en sa man, et iura et salua la dizent assi: io dic a Deu uertat, en pena de la mia anima, que la dita Milia enbia per mi et fi son destin et sa deuisa segont que esta carta pot omne leyre et /⁵⁴ entendre, et me fi cabeçaler, et io assi me otorguey per cabeçaler. Apres lo dit Miguel Semeneitz prengui la carta del dit destin en sa /⁵⁵ man et iura et salua la dizent assi: io dic a Deu uertat, en pena de la mia anima, que la dita Milia enbia per mi et fi son destin et sa deuisa, segont que esta carta pot omne leyre /⁵⁶ et entendre, et me fi cabeçaler, et io asi me otorguey per cabeçaler. Apres les testimonis del dit destin don Martin barbiador et Martin Carlo et Johan Miguel escriuan, prenguien cascun /⁵⁷ per si en sa man la carta del dit destin et dizi cascun per si: io dic a Deu uertat, en pena de la mia anima, que la dita Milia de Beunça qui fo, fi son destin et sa deuisa segont que esta /⁵⁸ carta pot omne leyre et entendre, et lo iurarien si mester fos. Et es assaber que Miguel de Beunça et dona Gracia de Uergara et dona Aluira per razon dels ditz Mi/⁵⁹ chalet et Johanet, creatures de don Johan de Beunça, an donat als sobreditz cabeçalles don Pere d'Undiano et Miguel Semeneitz, ferme don Garcia Benayain que maiss non lor de/⁶⁰ mandien mostra del destin per for. De la qual dita mostra son testimonis don Johan Peritz Motça et don Pere Torner et don Martin Semeneitz d'Ainnorbe. Facta carta in era /⁶¹ .M^a.CCC^a.XX^a. tres, lo dimarz .III. dies el mes d'abril. lo lo sobredit Johan Miguel, escriuan iurat, scripsit et est testis.

1286, enero 6.

Don Simon Gil, baldreser, y su mujer doña Maria Martin, compran a doña Sancha González de Arandigoyen un censo de 10 sueldos sobre una viña y cimaquera por 9 libras de sanchetes.

In Christi nomine amen, Sabuda cosa sia a totz omes, als qui son enpresent et als qui son per uenir, que esta es carta d'aquels detz /² soltz d'encens de qualque moneda cordra en Nauarra, que, compraren don Symon Gil, baldreser, et sa muyller dona Ma³ria Martin, de dona Sancha Gonçaluez de Arandigoyen et de Diego son fill, per nohu liuras de bons sanchetz de la /⁴ moneda de dona lohana, reyna de Nauarra. Et els per mayor compliment donaren vint soltz de ali[ar]a d'aquesta /⁵ moneda sobredita. Los ditz .X. soltz d'encens sobreditz son sobre aquela vinna et cimaquera que es el terminat de Galçariz /⁶ tenent con la vinna et cimaquera de don lohan Periz de Çuffia ferrer, et tenent con la vinna et cimaquera de don Pero /⁷ de Guoiano et tenent con la vinna et cimaquera de Garcia Roiz de Barbarin et tenent con lo sender que yss a la carrera /⁸ publica. Aquetz detz soltz d'encens sobreditz compraren los sobreditz compradors dels ditz vendedors ente⁹grament, con totz lurs dreitz, soltz et quitis et francs, sen nuyll entredit et sen nuyll embarc et sen nuyll /¹⁰ retenement et sen nuyll mal engan et sen nuylla mala voz. E per mayor segurtat los ditz vendedors /¹¹ metiren per fermes de saluetat d'esta compra deuant dita salua far a Semen Garceiz de Arandigoyen et /¹² a don Garcia Yenequiz d'Eultz, que la fagan solta et quita et franquia et bona et liura de totz /¹³ los omes et de las femnas del segle, salua la fe de dona lohana nostra dona, reyna de Nauarra. /¹⁴ Terme es de pagar aquetz detz soltz d'encens sobreditz en cada un an per totz temps per la festa de Sant Gil. /¹⁵ Et en aquel logar or esta carta fu fayta se tenguien per pagatz los sobreditz vendedors et /¹⁶ clamaren quitis als deuantditz compradors de tot aquest auer que deuant nompnat es, deuant aquels /¹⁷ omes bons que ali furen per testimonis. De tot aquo sobredit son testimonis, odidors et uedadors, don Gar¹⁸cia Lopiz d'Asna, lohan Periz de Lorqua menor, don Lop d'Urrotz broter, don Beneyt cridador, /¹⁹ et els assi se atorgaren per testimonis.

Regnant la reyna dona lohana, filla del rey don En²⁰[rric] en Nauarra. Don Miguel Sanchez bispe en Pamplona. Don Climent de Launay governador en /²¹ Nauarra. Ioffre tenidor del castel d'Estela. Don Sancho Ponz alcalde. Don Miguel Baldoyn preuost. /²² Sancho d'Artayssona correer sayon. Esta carta et compra fu fayta .VI. dias el mes de /²³ iener, era .M^a.CCC^a.XX^a.IIII^a. E Domingo Guillem escriuan iurat del conseil d'Estela, escriui esta carta /²⁴ con atorgament de totas las partidas et aquest sig(signo)ne fazi et es testimoni.

79

1286, abril 9.

Don Juan Matheu, cambiador, reconoce deber 300 libras de torneses negros a Estrella, viuda de Juan de Montán.

Sabuda cosa sia a totz homes como io don Johan Matheu cambiador otorgui² et uengui de conoyssut que deui a uos dona Estrela, muler de don Johan de Montan /³ qui fu, trezentz liuras de bons tornes negres, las cals uos a mi enprestastes /⁴ en amor e io de uos agui et recebi a mon plazer et a ma uolontat et me tengui ben /⁵ a per pagat. Las cals trezentz liuras uos dey dar et pagar de las seyscentz. /⁶ liuras de tornes que io o mon mandament deuem cobrar a Paris al Temple /⁷ con carta de don Felip rey de França qui bon segle aya, et con cartas de /⁸ don Climent de Launay Governador de Nauarra, et de maestre Gil Lambert /⁹ preuost de la eglesia de Sant Martin de Torrs, a voyt dias emprop esta /¹⁰ primera festa de Sant Johan Babtista que uen. Las cals .trezentz. liuras dey pa/¹¹gar io lo dit don Johan Matheu a uos la dita dona Estrela o a uostre manda/¹²ment en Paris al Temple de las ditas .seyscentz. liuras a .XV. dias /¹³ en prop esta primera festa de Sant Johan Babtista que uen. Et si per auen/¹⁴tura io lo dit don Johan Matheu non recebiey las ditas .seyscentz. liuras /¹⁵ en Paris al Temple segont que dit es, io lo dit don Johan Matheu me /¹⁶ obligui ser deutor et pagador de dar et pagar las ditas .tre/¹⁷zentz. liuras de tornes a uos la dita dona Estrela o a uostre mandament /¹⁸ dentz en Estela a vn mes en prop esta primera festa de San Johan /¹⁹ Babtista que uen, et de hemendar uos tot cost et mission que uos o uostre man/²⁰dament fissetz per demandar et cobrar las ditas trezentz. liuras. /²¹ Testimonis son don Miguel Baldoyn preuost, don Semen Periz fill de /²² don Johan Periz l'alcalde qui fu, Matheu Ponz fill de don Johan Ponz, /²³ don Pere Andreu de Tudela, Pero Periz de Ladren et Frances Guillem /²⁴ escriuan notari public et iurat del consseill d'Estela, qui tot aquo escriui. Tot /²⁵ aquo fu fayt .IX. dias dentz el mes de abril, era .M^a.CCC^a.XXIII^a.

80

1286, mayo 13.

Los mayores y jurados del concejo de Echavarri y Zarapuz dan a don Martín Pérez los molinos de Zarapuz por 28 años.

AHN, O. M. San Juan, Navarra, leg. 674, nº 48 (mitad superior de perg. p. a b c 301x385 mm.).
Publ. GARCIA LARRAGUETA, El gran priorado..., II, nº 489.

[Conosci]da cosa sia a totz ho[m]es qui son empresent e als qui son per uenir que esta es /² que faziren don Martin Martinez e Johan Garceiz mayorals d'Echavarri e don /³ Peritz juratz de la dita villa d'Echavarri en razon dels e del consseill de la dita /⁴ fill de Orti Goyquoa mayoral de Çarapuz e Sancho d'Arana e Pero Santz fill de /⁵ juratz de la dita vila de Çarapuz, en razon dels e del consseill de Çarapuz, con don /⁶ Martin Periz fill de don Peidro de Bortu. Atals avenenças firen con lo deuandit don Martin Periz /⁷ que los ditz mayorals e juratz per els e per los ditz consseilltz de Chauarri e de Çarapuz que firen donathiu /⁸ al deuandit don Martin Periz de aquels molins farines con sas casas e con sa presa, con totz lurs dreitz, /⁹ que son entre lo terminat d'Echavarri e de Çarapuz, que son tenent con la vinna del

Ospital d'Echuarri /¹⁰ e con la peça de la abadia de Çarapuz e con la peça de Sancho Garceiz fill de Garçolet. Et en atal /¹¹ manera los deuantditz mayorals e juratz en razon dels e de lurs conseilltz firen donathiu al dit don /¹² Martin Periz dels deuantditz molins con sas casas e con sa presa, con totz lurs dreitz, que lo dit don Martin /¹³ Peritz deu far complidamente a tota sa mession los ditz molins con sas casas de tota res que obs e mester sia /¹⁴ els ditz molins, e en atal manera per que los ditz molins sian faitz firmement e lealment e liurament, molentz /¹⁵ que molgan assi como deuen ser bons molins farines, complitz de molas e de totas faiçons que conuen a molin, /¹⁶ e que sian faitz los ditz molins a ben vista dels ditz mayorals e juratz e conseilltz d'Echavarri e de Çarapuz. /¹⁷ Et etz molins sobreditz vos donam segont que deuantdit es d'aqui esta primera festa de San Miquel que uen /¹⁸ a esta primera festa de Sant Miquel que uen en vint e voit ans seguentz; e que uos lo dit don /¹⁹ Martin Periz e tot uostre mandament reçebatz totz los bens que Dios per la sua gracia hi voldra donar en ca/²⁰da l an els deuantditz molins d'aqui als ditz XXXVIII ans complitz. E si per aventura, ço que a Dios non /²¹ plaga, deuenguis del deuantdit don Martin Periz e pasas del segle, auantz que lis ditz molins fusen /²² faitz ni acabatz, deu dar als ditz mayorals e juratz e conseilltz XV libras de sanchetz pera obs de far /²³ los ditz molins entrant en conte la mession, que fait hi aura. E sent faitz los ditz molins e acabatz e del /²⁴ dit don Martin Periz deuenguis e pasas del segle, deuen tornar los deuantditz molins als mayorals e als /²⁵ juratz e als conseilltz devantdit. E los ditz mayorals e juratz e conseilltz deuen far tot adob que obs /²⁶ e mester sia en la presa dels ditz molins, e lo dit don Martin Periz lis deu ajudar como l vezin d'E/²⁷chuarri. E al cap dels deuantditz XXVIII ans complitz lo dit don Martin Periz deu leissar los /²⁸ ditz molins faitz e adreçatz con lurs molas molentz, a meintz de deuta ni de mala voz ninguna. Eysa /²⁹ ment los deuantditz mayorals e juratz per els hi en razon dels conseilltz deuantditz deuen far bons los ditz /³⁰ molins con sas casas al dit don Martin Periz d'aquia als ditz XXVIII ans complitz de totz los /³¹ omes e de totas las fempnas del segle, salua la fe del rey; e si los ditz mayorals e juratz e conseilltz /³² non li podissen far bons los ditz molins con lurs casas, obligaren se de pagar al dit don Martin Periz XXX libras /³³ de sanchetz. E per mayor compliment los ditz mayorals e juratz e consell d'Echuarri metiren per fiança a San/³⁴cho d'Arana de Çarapuz de tenir e complir los ditz conuenentz. Eyssament los ditz mayorals e juratz e consell /³⁵ de Çarapuz metiren per fiança a Garcia Periz fill de Pero Landerra d'Echuarri de tenir e complir los ditz /³⁶ conuenentz. Eyssament lo dit don Martin Periz meti per fiança a don Gil Martinez d'Echuarri de tenir /³⁷ e complir los ditz conuenentz, e si dels ditz .XXVIII. ans adeuant lo dit don Martin Periz uolguis tenir /³⁸ los ditz molins, deuen li ser donatz tan per tant como l altre hi dara. Testimonis son don Sancho /³⁹ Nicolay d'Oteyça, Adam d'Oteyça fill don Ochando, don Johan Garceiz peleter, Miguel Çuria peleter; e Johan Furtado /⁴⁰ escriuan jurat del consell d'Estela, qui tot aquo escriui con atorgament d'ambas las partidas. Tot aquo fu fait /⁴¹ e otorgat XIII dias dintz el mes de may, era M^a CCC^a e XX^a e catre.

1286, junio 22.

Estrella, viuda de Juan Montán, y Pedro Periz de Ladren, forman compañía.

AGN, Comptos, caj. 4, nº 50 y 51 (se conservan las dos mitades del perg. p. a b c, 204x177 mm.).
Catálogo..., I, nº 521.

In Christi nomine amen. Sabuda cosa sia a totz homes que dona Estrela, muler de don Johan de Montan qui fu, meti en com²paynnia a Pero Periz de Ladren .trezentz. liuras de bons tornes negres. Eyssament lo sobredit Pero Periz meti en esta ³compaynnia .dozentz. liuras de bons tornes negres. Terme es de tenir aquesta compaynnia sobredita d'esta primera ⁴ festa de Sant Johan Babtista que ven, que es el mes de juyn, en .dos. ans seguentz. Et del gayn et del ben et del ⁵ meyllor que Dios per la sua gracia voldra donar en aquesta compaynnia sobredita deue prendre et auer la meytat dona ⁶ Estrela deuant dita o son mandament. Eyssament deue prendre et auer l'altra maytat Pero Periz deuant dit o son manda⁷ment. Et la sobredita dona Estrella acomanda al deuant dit Pero Periz .trezentz. liuras de bons tornes negres ⁸ d'aqui al teme sobredit. Et lo gayn et lo ben et lo meillor que Dios per la sua gracia uoldra donar en la dita co⁹manda deue ser tot entegrament de la dita dona Estrela o de son mandament, contant per solt et per liura, et ¹⁰ lo dit Pero Periz deue maniar et beure et uestir et calçar razonablement sobre la dita compaynnia et sobre comanda. ¹¹ Et lo sobredit Pero Periz fazi homenage et prometi a bona fe sens engan que el que mene ben et lealment la dita ¹² compaynnia et la dita comanda de dia et de noyt, de dentz casa et fora de casa, en totz los logars que el ¹³ sera et que non saque de la dita compaynnia ni enpreste de .XX. soltz en sus a home ni a fema del segle sens uo¹⁴lontat de la dita dona Estrela. Et calque hora que la dita dona Estrela o son mandament voylla cobrar ¹⁵ et auer sas .trezentz. liuras de bons tornes sobreditas de la compaynnia, con la maytat del gayn et del ben ¹⁶ et del mellor que Dios per la sua gracia hy aura donat, et la dita comanda con tot lo gayn et lo ben et lo mel¹⁷lor que Dios per la sua gracia hy aura donat, lo sobredit Pero Periz lo y deu tot rendre yrat o pagat en ¹⁸ bona fe sens engan. Testimonis son don Johan Matheu, don Miguel Baldoyn preuost, don Sancho Ponz fill de ¹⁹ don Nicholau Sanchez, don Semen Periz fill de don Johan Periz l'alcalde, don Johan Climent fill de don Pere ²⁰ Thibalt, don Pere Andreu de Thudela. Et Gil Ponz escriuan notari public et iurat del consseill d'Estela escriui esta ²¹ carta per mandament de las partidas Tot aquo fu fayt .XXII. dias dentz el mes de juyn, era .M²².CCC^aXXIII^a.

1286, junio 26.

Contrato matrimonial de Emperia, hija de Estrella, y Pedro Periz de Ladren.

Sabuda cosa sia a totz homes que esta es carta d'aquelas auenenças que fazi dona Estrela, muler de don Johan de Montan qui /² fu, con Pero Periz de Ladren. Atals auenenças faziren entre els que la dita dona Estrela deu dar al dit Pero Periz Emperya /³ sa filla per muler, a ley et bendicion, segont que la ley de Roma manda, al mas tart d'esta primera festa de Sant Johan Babtista /⁴ que ven, que es el mes de juyn, en .cinc. ans seguentz, et d'ali en auant que sia uolontat de las partidas de alongar o /⁵ de abreuar Et encara la dita dona Estrela deu dar al dit Pero Periz con la dita Emperya sa filla .trezentz. /⁶ liuras de bons tornes negres. Et vestuda de .II. pars de vestitz con sons garnimentz et son leyt complit et mey /⁷ tat de boda. Et la dita dona Estrela prometi a bona fe sens engan de tenir et complir totas las cosas sobreditas et /⁸ cada una d'elas, et si non uolia o non podia tenir et complir totas las cosas sobreditas et cada una d'elas, que sian del dit /⁹ Pero Periz las .trezentz. liuras de tornes negres que lo dit Pero Periz ten en comanda de la dita dona Estrela. Las /¹⁰ cals .trezentz. liuras son aquelas que la dita dona Estrela deue dar en casament al sobredit Pero Periz con la dita /¹¹ Emperya sa filla, segont que dit es desus. Eyssament faziren tals auenenças los ditz dona Estrela et don Pero Periz /¹² que lo sobredit Pero Periz d'aqui a al terme sobredit que prenga per muler a ley et bendicion segont que manda la ley de Roma /¹³ a Emperya filla de la dita dona Estrela, et que sia a uolontat de las partidas de alongar o de abreuar la boda, se/¹⁴gont que dit es desus. Et lo sobredit Pero Periz prometi a bona fe sens engan de tenir et complir tot ço que dit /¹⁵ es desus, et si non uolia o non podia tenir et complir tot ço que dit es desus, que done lo dit Pero Periz a la sobre/¹⁶dita dona Estrela o a son mandament .trezentz. liuras de bons tornes negres. Et de tenir et complir tot ço que /¹⁷ dit es desus la dita dona Estrela meti per fiança a don Johan Matheu cambiador. Eyssament de tenir et complir /¹⁸ tot ço que dit es desus lo dit Pero Periz meti per la fiança al sobredit don Johan Matheu. Et io lo dit don Johan Matheu /¹⁹ otorgui me per tal fiança como dit es desus. Testimonis son don Miguel Baldoyn, don Sancho Ponz, don Pere Andreu /²⁰ de Thudela. Et Gil Ponz escriuan notari public et iurat del consseill d'Estela escriui esta carta per mandament de las partidas /²¹ sobreditas. Tot aquo fu fayt .XX.VI. dias dentz el mes de juyn, era .M^a.CCC^a.XXIII^a.

1286, julio 3, miércoles.

Miguel Ibañez, su mujer y su hermana, confirman la donación de collazos y otros bienes que su padre, don Juan de Guembe, dio a Roncesvalles en Guembe, Viguria y Larraga.

(Cruz) In Christi nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son enpresent e als qui son per venir, /² como nos, don Miguel Hiuyaynes, fill de don Iohan Gill de Gambee, e dona Gracia ma muyller, e /³ dona Eluira ma sor, filla del deuantdit don Johan Gill de Gambee, non forçatz ni emprimiatz, mas con /⁴ bon cor e con agradable uolontat e de çerta çiencia, otorgam e uenem de conoyssut e de maniffest, per nos /⁵ e per nostras criaturas, que uoy auem e auem d'aqui adeuant, plazent a Dios, que deuem fermar ben e complidament /⁶ [al prior] del Ospital de Ronçasuals e al conuent d'aquel meysme logar los coyllaços e tot quant /⁷ [heredamen]t conayssut e per conoystre que fu del deuantdit don Iohan Gill de Gambee, nostro payre que fu, /⁸ tals son en Guembee hi en Beguria hi en Larraga, ço es a saber, coyllaços e casas e cassals e /⁹ pieças e vynnas, con totz lurs dreitz conoyssutz e per conoystre, de montz e de paysturas, assegont /¹⁰ que se contene e se pot leyre hi entendre per las cartas faitas de la donaçion que tene la dita /¹¹ Orden del dit don Iohan de Guembee, nostre payre qui fu. E los ditz coyllaços e las ditas /¹² casas e tot lo dit heredament deuem fermar nos los ditz don Miguel Hiuyaynes e ma muyller /¹³ dona Gracia e dona Eluira ma sor, per nos e per nostras criaturas, con bons fermes valedors /¹⁴ al dit prior e al dit conuent, ben e complidament, segont for e costume es de Nauarra, /¹⁵ tota ora e sazón que del dit prior e conuent siam demantatz e requeritz e tendran per ben. /¹⁶ E per mayor segurtat nos los ditz don Miguel Yuaynes e dona Gracia ma muyller e dona Eluira /¹⁷ ma sor, metimes per fianças per nos e per rason de nostras criaturas a don Martin d'Aylloz e a /¹⁸ don Semen Periz d'Aylloz, de fermar los ditz coyllaços e las ditas casas e tot lo /¹⁹ dit heredament ben e complidament, segont que deuantdit es. E si per aventura nos los ditz /²⁰ don Miguel Yuaynes e dona Gracia ma muyller e dona Eluira ma sor, non fermassem los ditz /²¹ [heredamentz] e las ditas casas e tot lo dit heredament, segont que deuantdit es, nos los /²² [ditz don] Miguel Yuaynes e dona Gracia ma muyller e dona Eluira ma sor e las ditas /²³ [fianças] obligam tot nostres bens mouentz, per calque logar nos los ayam en lo /²⁴ [regne de] Nauarra, conoyssutz e per conoystre de dar e pagar al dit /²⁵ [conuent d]oze buis de Andia con sons cotos. E nos las ditas fianças otor /²⁶ [gam nos per] tals fianças como sobrescriut es. E de tenir o far tenir e complir totas /²⁷ las cosas deuantditas e cada una per si en la manera deuantdita. E por mayor compliment per /²⁸ que esta carta sia mas firme e mas valedera, nos los deuantditz don Miguel Yuaynes e dona /²⁹ Gracia ma muyller e dona Eluira ma sor e las ditas fianças, renunçiames a tot dreit /³⁰ e a tota rason e deffenssion e contradiccion e tota ley e totz fors e totz hus e totas costumes e totas altras /³¹ exceptions eclesiasticas e seglas quals en juyzi e fora de juyzi nos los ditz don Miguel Yuaynes e dona /³² Gracia ma muyller e dona Eluira ma sor e las ditas fianças ni nenguna altra persona en rason de /³³ nos podis dire ni allegar en ninguna manera per que a nos podis ajudar e a ualer e nozer al dit /³⁴ prior e conuent en ninguna de las cosas deuantditas. De tot aquo sobrescriut son testimonis /³⁵ odidors e uedadors que el logran furen clamatz per testimonis don Pere Santz de Quascant, don /³⁶ Garcia Aznaritz d'Uritz, don Pero Garceiz de la Puent, frayres del deuantdit Ospital; don Garcia /³⁷ abbat de Murel, don Guillem Arnalt, abbat de Sant Peidro, don Iohan Semenez de Nicola, capelan, don /³⁸ Pero Semenez de Nicola son frayre, don Pero Garceiz d'Ulcotz, monje d'Irantz, Miguel Periz d'Arbeça, don /³⁹ Garcia monaquo, don Ienego Arceiz d'Aylloz, don Pero Garceiz de Lacarr, Ienego Periz d'Arguynnano; e els /⁴⁰ assi se otorgaren per testimonis. Esta carta fu feita e atorgada ben e complidament en la manera /⁴¹ [sobredita en ...] en la casa del deuantdit don Miguel

Yuaynnes, lo dimercles .III. dias /⁴² dintz el mes de juyll, era .M^a. CCC^a. e .XXIII^a. E lohan Furtado, escriuan iurat del ⁴³ consell de Estela, escriui esta carta con atorgament e mandament e uoluntat e plazenteria de /⁴⁴ ambas las deuantdidas partidas e aquest son sig(signo)ne acostumnat fazi e en /⁴⁵ aquel logar fu e es testimoni.

84

(1286)* noviembre 10.

Don Ferrant Martínez, abad de Irache, compra una casa y corral en Estella a don Garcia de Murugarren, labrador.

AGN, Irache, leg. 8, nº 229 (perg. algo deteriorado, 282x275 mm.).

In Christi nomine amen. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son en present et als qui son per uenir, /² que esta carta d'aquela casa et corral que compra don Ferrant Martinez, per la gracia /³ de Dios abbat del monasteri de Santa Maria de Irach, pera obs del conuent del dit monasteri, /⁴ de don Garcia de Murugarren, labrador, et de dona Maria Royz sa muiller, per nau liuras de bons san/⁵chetz de la moneda de lo rey don Felip en Nauarra, et el per mayor compliment dona vint soltz /⁶ d'aliara de la moneda sobredita. Aquesta casa et corral deuantdita es en la parroquia de Sant Pere de Liçarra /⁷ tenent con la casa et corral de don Pascal del Hospital, et son las paretz et las clausuras per mey, et tenent /⁸ con la casa e corral de don Pere lohan d'Auerin texer, et son las paretz et las clausuras per mey, et ten de la /⁹ carrera publica que es de part deuant entro a la vinna et cimaquera del rey, que es de part dessus. /¹⁰ Aquesta casa e corral deuantdita compra lo sobredit comprador entegrament, con totz sons dreitz /¹¹ et con todas sas pertenenças de herm et de poblat, con sas entradas e con sas hyssidas, solta et quita et /¹² et franca et deliura, sen nengun entredit et sen nen/¹³gun engan et sen nenguna mala uoz, assi com ten d'ample et de lonc, de abisme entro al cel /¹⁴ E per mayor segurtat los deuantditz don Garcia et dona Maria Royz sa muiller metiren per /¹⁵ fermes de saluetat d'aquesta compra sobrescrita salua far, a don Domingo Periz /¹⁶ de Lana e a don Miguel Periz Solieilla, que la fagan bona et franca et solta et quita et deliu/¹⁷ra de tot los homes et las femas del segle, salua la fe de la reyna dona seynnora. /¹⁸ Et nos los ditz don Domingo Periz et don Miguel Periz otorgam nos per tals fermes /¹⁹ como dit es de sus. Et en aquel logar or esta carta fu fayta se tenguien per pagatz /²⁰ los sobreditz uendedors et clamaren quiti al deuantdit comprador de tot aquest auer/²¹ nomat es per deuant aquetz bons omes que ali furen per testimonis. De tot aquo sobrescrit /²² son testimonis, odidors et uededors, qui en aquel logar furen de cada una part, don lohan Periz /²³ de Sant Miquel aster, Sancho Sanz peleter, don Domingo de Bearin, Ochoa Periz, don Adam /²⁴ Torrano, Bertholomeu Martin, fill de don Martin d'Azedo Sancho d'Aramendia, Garcia Periz /²⁵ Iuiricu carpenter. Et els assi se atorgaren per testimonis.

Regnant lo rey don Felip/26 Nauarra de Campaynna e de Bria compte palazin. Don Miguel Sanchez bispe en Pampalona. /27 Don Climent de Launay Governador de Nauarra. Ioffre alcayet del castel/28 Iohan Lopez alcalde d'Estela. Don Miguel Baldoyn preuost. Sancho d'Artayssona /29 carta e compra fu fayta .X. dias dentz el mes de nouembre, era /30 Et Frances Guillem escriuan notari public e iurat del consseill d'Estela /31 et fazi aquest sig(signo)ne et es testimoni.

* La data propuesta aparece en nota marginal, que aceptamos por verosímil.

85

1286 ... 12.

Don Ferrant Martínez, abad de Irache, da una casa en Estella a censo anual de 7 sueldos a D. Garcia y su mujer D.^a María Royz.

AGN, Irache, leg. 14. nº 383 (perg. deteriorado en su margen derecho, 225x350 mm.).

In Christi nomine amen. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son en present e als qui son per uenir, como nos don Ferrant Martinez per [la gracia de Deus] abbat /2 del monasteri de Santa Maria de Irach, e don Pere Yeneguiz de Falces, prior, e don Ferrant Periz clauer, e don Miguel d'Estela /3 çuturrio enffermer, e don Pero Martinez de Peralta reffeytorer, e tot lo conuent d'aquel meysme logar, donam a uos don G[arcia] /4 dona Maria Royz uostra muiller a encens aquela casa que nos auem en Estela en la parroquia de Sant Pere de Liçarra, tenent con /5 don Pascal del Ospital, e son las paretz e las clausuras per mey, e tenent con la casa e corral de don Pere Iohan d'Auerin /6 e las clausuras pe mey, e ten de la carrera publica que es de part deuant entro a la vinna e cimaquera del rey, que es /7 Ço es assaber que deuetz donar d'encens en cada un an a nos o nostre mandament set soltz de calque moneda corra en Nauarra per /8 Sant Miquel que es el mes de setembre. Aquesta casa e corral deuant dita uos donam assi com sobrescriut es entegrament, con totz /9 e con totas sas pertenenças de herm e de poblat, con sas entradas e con sas hyssidas, solta e quita e franca e deliura sen nengun enter /10 dit e sen nengun embarc e sen nengun reteniment e sen nengun engan e sen nenguna mala uoz, assi com ten d'ample e de lonc de abisme ento al /11 cel, donant son cens en cada un an assi com sobrescriut es. Et aquo uos donam en atal manera que uos e tot uostre mandament que façaz totas /12 nostras proprias uolontatz per secula cuncta sens fin, donant son cens en cada un an assi com sobrescriut es. Et uos o calsqe sian tenidors de la dita casa e /13 corral que no ayatz poder de metre encens nengun en la dita casa e corral oltra los .VII. soltz sobreditz. E per mayor segurtat /14 abbat e prior e clauer e sacristan e enffermer e reffeytorer e tot lo conuent donam a uos los sobreditz don Garcia /15 Royz uotra muiller fermes de saluetat d'aquest encensal deuant dit salp far a don Iohan Peritz de Sant Miquel aster e a Sancho /16 que lo fagan bon e franc e solt e quiti e deliure de totz los homes e

las femas del segle, salua la fe de nostre seynnor /¹⁷ son cens en cada un an assi com sobrescriut es. De tot aquo sobrescriut son testimonis e odidors e uedadors qui en aquel logar furen don /¹⁸ don Domingo de Bearin, don Sancho Miguel d'Eraul, don Nicholau baldreser, Iohan d'Artayssona baldreser, don Domingo Periz de Lana, don S. /¹⁹ e els assi se atorgaren per testimonis. Regnant lo rey don Felip en Nauarra, de Campaynna e de Bria compte palazin, don /²⁰ en Pamaplona, don Climent de Launay Governador de Nauarra, Ioffre alcayet del castel d'Estela, don Iohan Lopez alcalde d'Estela /²¹ preuost, Sancho d'Artayssona sayon. Esta carta fu fayta hy est encensal fu dat e atorgat .XII. dias dentz /²² era .M^a.CCC^a.XXIII^a. E Frances Guillem escriuan notari public e iurat del conseil d'Estela escriui esta carta /²³ partidas sobreditas e fazi aquest mon sig(signo)ne e es testimoni.

86

1287, enero 21.

El cabildo de Santa María de Pamplona da a Jimeno de Eztraua un solar para edificar, que había pertenecido a doña Andregaylla de San Germán.

ACP, R. 22 (perg. orig. 460x280 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 774.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz aquels qui son et qui son pervenir que nos don Semen Lopeitz de Lu²na, per la gracia de Deus prior en la eglesia de Sancta Maria de Pamplona, et io don Sancho Martineitz, arcidiagne de Val d'Ai³ual et io don Iohan Peritz arcidiagne de la Bardossela, prior de Belat, obrer en la sobredita glesia de Sancta Maria de Pamplona, /⁴ per nos et com plazenteria et con atorguament de tot lo conuent de la deuantdita glesia de Sancta Maria de Pamplona, do⁵nam a uos don Semen d'Eztraua lo podador et a dona Gracia uostra muyller, aquela plaça de casa que nos auem en la rua /⁶ de la Rocha del Borc de Sant Cerni de Pampalona, la qual plaça de casa fue de dona Andreguaylla de Sant German /⁷ a qui Deus perdon, en la cal nos layssa la deuantdita dona Andreguaylla de Sant German en son destin cant era casa /⁸ auantz que lo Borc ardis, vint soltz de sanchez cad'an de renta, tant com lo segle duria, pera pitaça al conuent de /⁹ Sancta Maria de Pamplona, per tal que lo dit conuent ne faguen cantar huna messa per la sua anima, et que isquen sobre la sua /¹⁰ fossa or ela iatz, en la cal plaça de casa a don Helies Dauí .IX. soltz de sanchetz de ces cad'an; pero conuen assaber que don /¹¹ Bernart Peritz a qui Deus perdon, nebot de la deuantdita dona Andreguaylla de Sant German, era tenent de la deuant/¹²dita casa auantz que la vila ardis, coma aquel qui era dreit hereder, paguant les .IX. soltz al deuantdit don He/¹³lies Dauí per son ces, et paguant al sobredit conuent les sobreditz .XX. soltz que sa ayola les layssa, segont que de/¹⁴uantdit es. E lo dit don Bernart Peritz a qui Deus perdon, cant vengui a son morient, layssa la propietat de /¹⁵ la deuantdita plaça de casa al deuantdit conuent con tot cant dreit que el hy auia ni ad

el apertaynnia /¹⁶ ad auer per ninguna razon de trestot lo segle, els fazent lur compliment a la dita dona Andreguaylla de Sant /¹⁷ German sa ayolla segunt que desus es dit. La cal plaça de casa se ten et se affronta de la huna part con la casa de don /¹⁸ Ioan Thomas l'armer qui fu, et de l'altra part se ten et se affronta con la casa de don Pascal de Çaualdica lo mercer /¹⁹ et de Domicu Semeroitz son frayre, et ten del lonc de la rua poblada troa al mur de la vila. Et es assaber que les pa/²⁰retz et les estalons de totes partz son per mei. Et aquesta sobredita plaça de casa donam a uos don Semeno d'Eztraua /²¹ lo podador et a uostra muyller dona Gracia que i façatz ades casa a tan ben feita o millor com aquela que se ten con la de/²²uantdita plaça que es deues de ius contra al portal de la vila, per tal conuinent que uos lo deuantdit don Semen /²³ d'Eztraua et dona Gracia uostra muyller et uostres subcessors que la deuantdita casa et plaça erederan ne donguen ca/²⁴d'an d'esta primera festa de Sant Iohan Baptista qui primera ven en auant vint soltz de sanchetz de ces cad'an per tant /²⁵ cant lo segle duria al conuent de Sancta Maria de Pamplona pera pitança, .IX. soltz al deuantdit don Helies Dauí de ces, les /²⁶ cals .IX. soltz de ces a el antiguament en la deuantdita plaça de casa. E nos les deuantditz prior et io don Sancho Mar/²⁷tineitz arcidiagne de Val d'Ayuar et io don Iohan Peritz arcidiagne de Bardosela et prior de Belat et hober de la eglesia /²⁸ de Sancta Maria de Pamplona deuantditz, con plazenteria et con atorguament de nos metis et de tot lo conuent de la eglesia /²⁹ de Sancta Maria de Pamplona deuantditz, donam a uos lo deuantdit don Semen d'Eztraua et a uostra muyller dona Gracia esta de/³⁰uantdita plaça de casa en tal manera que la ayatz franca et quita et delyura de nos meteis que em en present et de totz /³¹ nostres subcessors que en apres nos vendran, per secula cuncta, pera farne totes les uostres propries voluntatz, salp les deuant/³²ditz .XX. et .IX. soltz de ces que se paguien quad'an segont que omne deu pagar ces, a for et a costumpna del Borc de Sant /³³ Cerni de Pamplona. E nos les deuantditz don Semen d'Eztraua lo podador et io dona Gracia sa muyller, atorguam et /³⁴ nos hobliguam sobre nos meteis et sobre totes nostres coses mobles et terres or que sien, de far la deuantdita casa /³⁵ en la dita plaça com deuantdit es, et de pagar lo çes segont que deuantdit es. E per tenir et per complir totes les /³⁶ deuantdites coses sobredites, io lo deuantdit don Semeno d'Eztraua lo podador et io dona Gracia sa muyller, vos /³⁷ ne auem fait omenage leialment, a bona fe, sens mal enguan, a uos los sobreditz prior et a uos don Sancho Martineitz /³⁸ et a uos don Iohan Peritz, que assi uos tenguam et complam totes les deuantdites coses, com sobredit es, a uos et a tot lo con/³⁹uent deuantdit. E per mayor segurtat et confirmacion de totes hestes deuantdites coses, nos lo deuantdit /⁴⁰ don Semen Lopetiz de Luna prior et don Sancho Martineitz arcidiagne et don Iohan Peritz arcidiagne, per nos et con ator/⁴¹guament et voluntat de tot lo conuent de la dita glesia de Sancta Maria de Pamplona, metimes aquest sayel del /⁴² deuantdit conuent pendent en esta present carta. Et d'aquo son testimonis qui clamatz et preguatz et pre/⁴³sents furen el loguar et qui per testimonis se atorguaren don Helies Dauí lo mayor et don Peyre Marra /⁴⁴ et don Ramon de Iaca et don Symon Iurdan. Facta carta in era mil et CCC^a. et XXV^a., el mes de ge/⁴⁵ner, la vespra de la festa de Sant Vicent. Et io don Salvador d'Urricelque, escriuan iurat public /⁴⁶ de Pamplona, escriui esta carta per mandament de les sobredites partides et en testimoniança de totes /⁴⁷ les coses sobredites fi aquest mon sig(sig)ne acostumpnat et sui testimoni.

1287, marzo 10.

Sentencia en el plaito sostenido por Estrella, viuda de Juan MontEan, con Peyrona, viuda de Pedro Bertran.

AGN, Comptos, caj. 4, nº 55 (mitad superior de perg. p. a b c, 324x252 mm.).
Catálogo..., I, nº 524.

Sabuda cosa sia a totz homes sobre contrast que auian entre dona Estrela, muler de don Johan Montan qui fu, et dona Peyrona, muler de don Pere Bertran /² lo mercer qui fu, dizent la dita dona Peyrona que la dita dona Estrela li auia fayt cauar al pe de la paret de la plaça de la dita dona Peyrona, /³ la cal cosa ten que no hera de son dreyt. Eyssament dizent la dita dona Estrela que hera de son dreyt de cauar en aquel logar et que ben lo podia /⁴ far. Et dizent mas la dita dona Peyrona que las aygas de sa plaça que li deu recebre et dar camin per la plaça de la dita dona Estrela /⁵ ata la carrera publica, segont costumad es quaranta ans ha o mas. Eyssament dizent mas la dita dona Estrela que la dita dona Peyrona non /⁶ deu metre canal sobre sa plaça per que ayga ninguna li deua recebre ni sen canal, car nunca fu costumad ançianament troa ara. Fu uolontat /⁷ et plazenteria d'ambas las partidas que metiren et leyssaren tot lo fayt en man de don Miguel Barrena lo mayor et de don Ochoa de Baygorri, en tal manera que els, odidas las demandas et las deffenssas d'ambas las partidas, que tota res que els manden o uean e ben per for o per costu/⁸ma d'Estela o per auenença o per juyzi o per composition o per calque manera els mandar hy uoyllan, que las partidas sobreditas lo tengan et lo com/¹⁰plan et lo ayan per firme, et si los ditz ben uededors non se podissen auenir en dar juyzi, las partidas sobreditas esleyren per tercer a don Johan /¹¹ Martin d'Ayzquona carpenter. et con calseuol dels ditz ben uededors acordas lo dit don Johan Martin, que las partidas sobreditas lo tengan et /¹² lo complan et lo ayan per firme, et calque partida que tenir non se y uolguis, que done et pague .cinquanta. liuras de sanchetz, la meytat pera als ben /¹³ uededors et l'altra meytat pera la partida obedient que se y uoldra tenir. Et d'aquo tenir et complir la dita dona Estrela meti per fiança a don /¹⁴ Johan Matheu cambiador. Eyssament d'aquo tenir et complir la dita dona Peyrona meti per fiança a don Pelegrin Periz mercer. Et calque par/¹⁵tida que non uolguis uenir a enançar el playt que puyssa peynnorar a l'altra partida per far /¹⁶ la uenir a enançar el playt et complir lo mandament et juyzi dels ditz ben uededors. Testimonis son don Julian Bigot, Matheu Ponz, don /¹⁷ Matheu de Bordel, don Semen Periz fill del alcalde, Pero Peritz de Ladren, don Bertholomeu Bertran, don Pere Arceiz de Salinas, don Bertholomeu d'Azqueta /¹⁸ Pere Bertran fill de don Pere Bertran qui fu, Pelegrin fill de don Pelegrin Periz. Et io Frances Guillem escriuan notari public et iurat del conseil /¹⁹ d'Estela escriui esta carta per mandament de las partidas sobreditas Tot aquo fu fayt .XX.VII. dias dentz el mes de jener, era .Ma. /²⁰ .CCC^a.XX^a.V.

/²¹ Et nos don Miguel Barrena et don Ochoa de Baygorri et don Johan Martin d'Ayzquona ben vededors sobreditz, odidas las demandas et las defenssas /²² d'ambas las partidas, mandan et uedem per ben et donam per juyzi deius la pena del compromes, que la dita dona Estrela receba las aygas /²³ en sa plaça de la plaça de la dita dona Peyrona en l'estrem que es tenent de costa la plaça de don Bertholomeu

d'Arguinariz, atant quant plaça /²⁴ sia. Et encara mandam et uedem per ben et donam per juyzi que aquela balssa que fi cauar la dita dona Estrela que la faga omplir /²⁵ segont que solia estar de primer antz que la fis cauar, et que no huse mas de cauar en aquel logar per que damage uenga a la paret /²⁶ de la dita plaça de la dita dona Peyrona. Eyssament mandam et uedem per ben et donam per juyzi que si la dita dona Peyrona uol far /²⁸ canal, que saque la canal atant como monta lo ciment et no mas. Testimonis son qui furen presentz en lo logar quant lo juyzi sobredit /²⁸ fu donat don Johan Climent fill de don Pere Th(ibalt), Johan Periz d'Arguinariz, don Semen Periz fill del alcalde, Johan Pelegrin clergue, Marin de Montan /²⁹ Et io Frances Guillem escriuan notari public et iurat del consseill d'Estela qui tot aquo escriui. Tot aquo fu fayt .X. dias dentz /³⁰ el mes de marz, era .M^a.CCC^a.XX^a.V.

88

1287, mayo 12^o.

Don Juan Lombart vende una casa en Pamplona a don Sancho de Villava, por 100 libras de sanchetes.

AGN, San Saturnino, nº 125 (perg. 335x340 mm.).

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que io don Iohan Lombart et io dona Marina sa muiller, uendem /² a uos don Sancho de Bilaua et a dona Maria uostra muiller, aquela casa que nos auem en la rua com omne ua et uen /³ de Sant Cernin a la broteria del Borc, sabudament la qual casa se ten et es affrontada de la una part con la /⁴ casa de don Felip Martin lo cambiador, et de l'altra part con la casa de don Domingo Dame qui fo, et ten lonc /⁵ de la rua pobleal troa al mur de la vila, et paretz et estalons et esporades et totes sarraduras de part de la casa del /⁶ dit don Felip Martin et de part la casa del dit don Domingo Dame son totes per mitat. Et /⁷ aquesta deuant dita casa de guisa et de manera com sobrescripta et sobrenomnada es, ab totz sos dreitz et ab totes /⁸ ses pertinences, uendem et otorgam nos los sobreditz don Iohan Lombart et dona Marina ma muiller a uos lo /⁹ dit don Sancho de Bilaua et a dona Maria uostra muiller, que la ayatz salua, franca, quita et deliura de totz omes et de /¹⁰ totes femnes, per uendre et per enpeinnar et per farne totes uostres propres uolontatz, de lonc et d'ample et d'alt /¹¹ del cel troa dintz en abispe (*sic*). Et nos los sobreditz don Iohan Lombart et dona Marina ma muiller /¹² otorgam et venem de manifest que auem agut et reçebut bonamenz et en patz de uos lo dit don Sancho de Bilaua /¹³ et de dona Maria uostra muiller per tot preci complit d'esta casa .C. libras de bons sanchetz de la bona moneda corrible /¹⁴ el regne de Nauarra, et .XL. soltz de bons sanchetz d'aliala. E un cobde en cambi en la casa de uos lo dit /¹⁵ don Sancho, tenent a la casa de don Arnalt Bernart qui fu. Et assi nos tenem ben par pagatz et per complitz et /¹⁶ per entegratz nos los sobreditz don Iohan Lombart et dona Marina ma muiller de uos lo dit don Sancho de Bilaua et de dona Maria uostra muiller de tot lo preci conplit et aliala d'esta casa et del cambi. A /¹⁸ mayor segurtat et conffirmation

d'esta casa nos los sobreditz don Iohan Lombart et dona Marina ma muiller donam /¹⁹ a uos les sobreditz don Sancho de Bilaua et dona Maria uostra muiller, fermes de saluetat de totz omes et /²⁰ de totes femnes d'esta deuant dita casa nomnadament don Pere Marra et Remon de Sant Gili. Et /²¹ nos les sobreditz don Pere Marra et Remon de Sant Gili nos otorgam et obligam per tals fermes com /²² deuant dit es. Als quals fermes nos les sobreditz don Iohan Lombart et dona Marina ma /²³ muiller nos obligam de trayre et de gardar de tot daun d'esta fermetat sobre totz nostres bens mobles et heredatz or /²⁴ que sien. Testimonis son, odidors et veedors, qui presentz furen el logar, don Domingo de Sant Martin et don /²⁵ Garcia de Turrilles, don Martin d'Ipassat et Martin Peritz de Turrilles carpenters. Facta carta et aquesta uenta /²⁶ in era .M^a.CCC^a.XXV^a., lo dimenge .XII. dias entratz el mes may. Iohan Miguel, escriuan iurat en /²⁷ Pampalona scripsit et est testis et hoc sig(signo)num suum fecit in testimonium premissorum.

* Ese día fue lunes, y no domingo como indica el documento.

1287, mayo 30.

Estrella, viuda de Juan Montán, reconoce haber recibido 35 libras, importe de la venta de una viña.

AGN, Comptos, caj. 4, nº 58 (mitad inferior de perg. p. a b c, 272x213 mm.).
Catálogo..., I, nº 527.

In Christi nomine amen. Sabuda cosa sia a totz omes, als qui son enpresent et als qui son per uenir, como io dona /² Estrela, muyller de don Johan Montan qui fu, otorgui et uengui de conoyssut que ey pres et /³ rebut de uos Johan Periz preuost d'Estela, balester del rey de França et de Nauarra, /⁴ trenta et cync liuras de sanchetz de la venta de la vinna de l'Olzineda que fu de don /⁵ Pero Periz de la Tabla, que uos vendistes a don Semen Periz de la Tabla et a sa muyller /⁶ dona Emperia. La cal vinna sobredita et la casa de la Rua que es al puyant de la /⁷ eglesia de Sant Pere de la Rua d'Estela auiey io comprat del dit don Pero Periz de la Tabla /⁸ con carta et con fermes segont for et costumne d'Estela per dines que me deuia. La cal vinna so/⁹bredita es tenent con la vinna de don Semen Periz de la Tabla et con la vinna del Hospital de Sant /¹⁰ Pere et con la vinna de don Pere Constantin qui fu et con la carrera publica. La casa sobredita es /¹¹ tenent con la casa de don Martin Periz et tenent con la eglesia de Sant Martin. E io la dita /¹² dona Estrela quiti desuoy a la seynnoria de Nauarra et a Johan Periz d'Arguinariz la com/¹³pra que io fi de la dita casa et de la dita vinna per que uos lo dit preuost las puysatz /¹⁴ vendre et vendatz a obs de entegrar al dit Johan Periz d'Arguinariz del deute que don /¹⁵ Pero Periz de la Tabla li deu, segont que don Ugo de Cofflant marichalt de Champaynna /¹⁶ et Governador de Nauarra, uos manda per sa carta. E renunciï desuoy tot lo dreyt que /¹⁷ io hy auiey et que mas demanda no

y fagui per razon de la dita compra E per mayor segur¹⁸tat meti per fiança a don Miguel Baldoyn que si per aventura lo dit don Pero Periz o omne o fem¹⁹na en sa voz fis demanda per razon de la seynoria de Nauarra a la dita seynoria de ²⁰Nauarra o a uos lo dit preuost o a Johan Periz d'Arguinariz d'estas .XXX.V. liuras sobreditas, que io ey ²¹recebut segont sobredit es per razon d'esta venta sobredita, que la dita fiança redre et faga quedar. ²⁶De tot aquo sobredit son testimonis odidors et uedadors don Matheu Ponz alcalde d'Estela, ²³don Guillem Sanchez, don Johan Gil de Sant Adrian, don Johan Climent fill de don Pere Thibalt, don ²⁴Garcia d'Aritçaleta correr, don Pascal de Miranda, Bertran Sanchez fill de don Johan Sanchez lo mayor, ²⁵Pero Periz de Ladren, Pero Periz çabater et Domingo Guillem escriuan iurat del consseill d'Estela qui tot ²⁶aquo escriui et aquest sig(signo)ne fazi. Tot aquo fu fayt .XXX. dias el mes de may, era .M^a.CCC^a.XX^a.V^a.

90

1287, julio 13.

Los concejos del Burgo de San Cernin y de la Población de San Nicolás de Pamplona se funden en uno solo.

AMP, caj. 10, nº 61 B (traslado en perg. 619x895 mm. de 1357).
Caj. 10, nº 61 A (copia en perg. 620x640 mm. del siglo XIV).
Caj. 10, nº 61 C (minuta en perg. 215x280 mm.).
ACP, V 39 (copia del siglo XIV).
Publ. IRURITA, El municipio..., 150-154 (parcialmente).
LACARRA-M DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 50.
GOÑI, Catálogo..., nº 774.

En nomne de nostre seynnor Ihesu Crist et de nostra dona Sancta Maria et de tota la cort çelestial. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son et qui son per venir, que esta es carta et auinença de patz et de vnitat que han fayta les detz iuratz et lo conçeyll ²del Borc de Sant Çernin de Pampalona con les detz iuratz et lo conçeyll de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona. Aquesta auinença et patz et vnitat en fayta amoralment les sobreditz iuratz et conçeylltz les vns ab les altres et totz ensemble ³comunalment, sens nenguna força et sens nenguna premia, de guysa et de manera que han hautorguat et conuengut et iurat sobre les santz Euangelis et sobre la sancta Crotz les sobreditz iuratz et conçeylltz que del dia que esta carta fu fayta et atorguada en auant tant con lo segle ⁴durara, sien vns et hayen vn conçeyll et vna comunitat et que hayen vns iuratz et aquetz iuratz sien vint pera gouernar et mantenir ço es assaber lo Borc et la Poblacion sobreditz. Et es assaber que d'aquetz vint iuratz deuen estar esleytz cada an per totz temps mais ⁵sabudament del Borc de Sant Çernin detz bons homes et de la Poblacion detz bons homes. Et aquetz vint iuratz a lur intrada que iurien sobre les santz Euangelis et sobre la sancta Crotz l'amyllorament de tot lo comun de tot lo poble del Borc de Sant Çernin et ⁶de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona a lur escient, et que prenguen treguoas

assi com costumnat es de Pampalona. Et si la vila hauia menester dines pera affar mession per que cuyllita se havis affar, que les vint iuratz que seran en aquela sazón cuyllguen la cuyllita per solt et per liura del /⁷ moble et de les heredatz, seguont que costumnat es çà enrreyre en Pampalona, ben et leyalment et sens enguan, a lur escient, sobre lurs iures, et cada un dels que metien en la cuyllita assi com cada un dels altres sobre sa iura per rason de ço que han sens enguan. Et les dines que les vint iuratz /⁸ prendran de la cuyllita de la vila et de totes les altres rentes et coses que son del comun de tota la vila, ço es assaber del Borc et de la Poblacion, que les metien ben et leyalment sens enguan ab consseyll de bons homes a pro et a ben et a myllorament del comun de la vila, ço es assaber /⁹ del Borc de Sant Çernin et de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona, et aquo sobre lurs iures. Et quant les vint iuratz hauran a esleyre altres vint iuratz, que les esleyen sobre lurs iures, assi com sobredit es, atals que per benuolença ni per maluolença ni per amiztat ni per enemiztat /¹⁰ ni per parentesc ni per esperança que hayen ad auer daun ni pro, que no esleyen ni metien for aquels que entendran que sien al millor pro de tot lo comun de tota la vila de Pampalona et de tot poble de Pampalona, ço es assaber del Borc de Sant Çernin et de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona. /¹¹ Et aquel que haura estat dels vint iuratz que no lo y puysquen altra uetz metre fora a cap de set ans o assi com parat sera en conçeyll. Et si per auentura hi hauia menester a esleyre quantitat de bons homes per mantenir les cotz et les paramentz que faran les vint iuratz et lo conçeyll /¹² de la vila ni auia menester a esleyre altres bons homes per conseyllar les vint iuratz ni als alcaldes ni pera a nengunes altres coses hausen menester a esleyre bons homes per obs del comun de la vila, que les vint iuratz que seran en aquela sazón ne esleyen et ne metien cada an atantz com /¹³ els veiran per ben, et que haya totz temps d'aquetz bons homes esleytz atantz del Borc com de la Poblacion, salp que si issida se fis en la vila per rason de ost o en seruci de seynnor o per nenguna altra manera, que se fagua comunament com les vint iuratz, et lo conçeyll de la vila ueyra per ben. /¹⁴ Et que les vint iuratz esleyen aquetz bons homes en tal manera sobre lurs iures que per benuolença ni per maluolença ni per amiztat ni per enemiztat ni per parentesc ni per esperança que hy hayen ad auer daun ni pro, que no esleyen ni metien for aquels que els entendran que sien al myllor pro /¹⁵ de tot lo comun de tota la vila et de tot lo poble, ço es assaber del Borc et de la Poblacion, a lur escient. Et totes les rentes que ara son ni les yssides del comun, sabudament del Borc et de la Poblacion, que sien totz temps mayes de la vila, ço es assaber del Borc de Sant Çernin de Pampalona /¹⁶ et de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona, salp aquela renta que les de la Poblacion an trait pera a pagar lo çes que deuen a la eglesia de Sancta Maria de Pampalona per lurs cases et altresí totes les rentes et yssides que d'aquí en auant conqueriran per nenguna rason que sien yssament /¹⁷ de tot lo comun de la vila et que les vint iuratz les reçebien et les metien ab consseyll de bons homes a pro et a ben del comun de la vila a lur escient sobre lurs iures. Et lo conçeyll del Borc de Sant Çernin et de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona que hayen vn sayel /¹⁸ grant et vn altre petit et non plus, et que sien aquels sayels en vna archa et que hy aya quatre sarraylles et quatre claus que tenguen les vint iuratz, les dos que sien totz temps del Borc de Sant Çernin et les altres dos de la Poblacion. Et que haya lo conçeyll de la vila /¹⁹ vna seynna cabdal et non mayes, et que sia atal com les vint iuratz veyran per ben, et que hy haya totz temps dos alcaldes per lo conçeyll del Borc de Sant Çernin et de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona. Et d'esta hora en auant que tot home que sia vezin de Pampalona puysca /²⁰ tenir cambi or se uoldra de dintz la vila de Pampalona, salp de aquels que hauran et an iurat que non tenguen cambi en tota Pampalona si no el Borc de Sant Çernin, pero

aquels que uoldran lo mester del cambi aprendre ni uoldran tenir cambi, que iurien sobre santz que non tenguen cambi /²¹ iamaís de Estela troa Pampalona en nengun loguar ni de Pampalona entro a Comdon en nengun loguar, assi com ten lo camin dels rumeus, si no tan solament de dintz lo sarrat de Pampalona, et que tot hombe puysqua mostrar a qui se uoldra lo mester del cambi, l'aprentiz fazent la sobredita /²² iura. Et si nenguns paramentz hauien faytz ni nengunes enpreses los del Borc de Sant Cernin contr'als de la Poblacion, ni les de la Poblacion contr'als del Borc de Sant Çernin de Pampalona, ni nengun dels vns contr'als altres, que sien cassatz et desfaytz et que non vayllen ni sien tengutz /²³ d'aquí en auant, salp dels cambiadors que han iurat que tenguen lur iura com sobredit es, et que d'aquí en auant nengun vezin ni estaiant de tota la vila, nomnadament del Borc de Sant Çernin ni de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona non faguen ninguna iura ni ninguna /²⁴ empresa si doncx non fus ab mandament et ab sabença dels vint iuratz, et qui que lo fis que compla la pena que les vint iuratz et lo conçeýll de la vila haurien establít. Et es assaber que en esta auinença et patz et vnítat se son auengutz especialment les detz iuratz del Borc /²⁵ de Sant Çernin de Pampalona et lo conçeýll con lo conçeýll de la Poblacion de Sant Nicholau et con les detz iuratz de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona en tal guysa queles de la dita Poblacion puyscan far les paretz de lurs cases deues lo baladar del Borc de Sant Çernin, sabudament /²⁶ lo qual baladar ten del lonc de la Torr que clamen La Gualca entro a la paret trauessana de peyra que se ten con la Torr que clamen Maria Delguada, et ten de ample de lurs mugues que yssen dels fundamentz de las sobreditas paretz de la Poblacion entro al mur del Borc de Sant Çernin. /²⁷ En tal manera que les paretz de lurs cases deues lo dit baladar que puysquan far de alteza de quinze cobdes, et lo cobde que sia atal com lo cobde que homne sol mesurar terra, et que sien les quatre cobdes de peyra et lo sobreplus de terra, assi que tota la alteza con la cuberta sien quinze cobdes /²⁸ et non mays, et que les paretz non vayen mayss adeuant deues lo dit baladar si no assi com eren lo dia que esta auinença fu fayta et autorguada, et que non faguen ni puysquen far en las ditas paretz ninguna força ni semblant de força ni balestrera ni finestra, salp vna finestra que puysquen far /²⁹ en cada casa pe que puysquen hauer lumera en lurs çeles et l'aygua de la pluya que cayra de lurs paretz de lurs cases que son deues lo dit baladar que caya en lur cobde de deguot que an fora atenant de lurs paretz de lurs cases, assi com tenen les mugues que yssen fora de lurs paretz, /³⁰ et si nengun dels de la Poblacion que han lurs cases deues lo dit baladar uolien far cambras priuadas enues lo dit baladar, que puysquen obrir de lurs paretz pera yssir a las cambras priuadas, pero que las cambras priuadas no yssquan mays adeuant deues lo dit baladar, si no atant /³¹ com yssen las muguas de lurs paretz, et que en altra manera no obrien nengun temps si no assi com sobredit es. Et es assaber que les detz iuratz et lo conçeýll del Borc de Sant Çernin de Pampalona han perdonat et quitatz amoralment, sens nenguna força et sens nenguna premia, per els /³² et per lurs successors als detz iuratz et al conçeýll de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona et a lurs successors totas las demandas que els les firen per deuant lo noble seynnor don Thibalt rey de Nauarra et totas altras yras et discordias et rencuras et malas uolontatz et /³³ totas demandas et totas quereyllas et totz clams que els hanç les auissen faytz ni les podissen far ni demandar per nenguna rason que estat haya tro al dia que esta carta fu fayta et autorguada, salp que les de la Poblacion non puysquan mas alçar lurs paretz de lurs cases deues lo sobredit /³⁴ baladar del Borc de Sant Çernin ni farles en altra manera si no assi com sobredit es. Et altresí es assaber que les detz iuratz et lo conçeýll de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona, per els et per lurs successors, han perdonat et quitatz amoralment, sens

nenguna força et sens /³⁵ nenguna premia als detz iuratz et al conçeyll del Borc de Sant Çernin de Pampalona et a lurs successors totas las demandas que els lis firen per deuant lo noble seynnor don Thibalt rey de Nauarra et totas altraz yras et discordias et rencuras et malas uolontatz /³⁶ et totas demandas et totas quereyllas et totz clams que els hanç les hauissen faytz ni les podissen far ni demandar per nenguan razon que estat haya entro al dia que esta carta fu fayta et auctorguada. Et es assaber que esta auinença et patz et vnitat han fayta /³⁷ les detz iuratz et lo conçeyll del Borc de Sant Çernin de Pampalona per els et per lurs succesors et les detz iuratz et lo conçeyll de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona per els et per lurs successors, les vns ab les altres et totz ensemble comunament /³⁸ de comun a comun, sens nenguna força et sens nenguna premia, assi com homne pot leyre et entendre en esta carta. Et assi l'an auctorguada et iurada sobre les santz Euangelis et sobre la sancta Crotz que la mantenguen totz temps per la iura que fayta han totz les /³⁹ vezins de la vila, ço es assaber les del Borc de Sant Çernin de Pampalona et les de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona. Et son yssutz et quitatz de la tregua en que lo noble seynnor don Thibalt rey de Nauarra les meti, sabudament per aquesta /⁴⁰ auinença et patz et vnitat que han fayta ensemble. Altressi an autorguat et conuengut et iurat sobre santz Euangelis et sobre la sancta Crotz les sobreditz iuratz et conçeylltz les vns con les altres et totz ensemble comunament que si per auentura ço que /⁴¹ Deus non vuylla que si nengun d'aquetz sobreditz conçeylltz se tiraua d'esta auinença et patz et vnitat, que non se uolissen tenir assi com homne pot leyre et entendre en esta carta, son se obliguatz que quelque dels sobreditz conçeylltz se tiraria que non se /⁴² uolis tenir, que les d'aquel conceyll que se tiraria et non se uolis tenir en tot ço que sobredit es, que sien atals traydors manifetz com Iudas Escariot que tradi a nostre seynnor Ihesu Crist en baysant et fals et esperiuris et que non se puyssequen saluar per /⁴³ nenguna razon que els podissen far ni dire ni altre o altres dizissen ni fissen per els, et que les altres tenguen per la iura que fayta han totz temps la auinença et la patz et la vnitat et que ad aquels que ne ystrien nunca les vendien ni les comprien ni les faguen nenguan /⁴⁴ vezintat ni participien con els en nenguna manera per la iura que fayta han et romaynguen per totz temps per tals com sobredit es. Et si algun o alguns homes de tota Pampalona uenguis o venguissen contra esta auinença et patz et vnitat ni se trayllasen de /⁴⁵ corromprela, que sien fals et periuris et que sien desuezinatz de la vila, ço es assaber del Borc de Sant Çernin et de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona, et que d'aquela hora en auant non sien reçebutz iamas per vezins en la vila de Pampalona, ço es assaber /⁴⁶ del Borc de Sant Çernin et de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona, ni enfantz que d'aquela hora en auant faguen. Et es assaber que les vint iuratz han iurat sobre les santz Euangelis et sobre la sancta Crotz que els sens nengun enguan mantenguen ben et leyalment /⁴⁷ la dita auinença et patz et vnitat et la faguen tenir ben el leyalment al conçeyll et al comun de la vila, ço es assaber del Borc de Sant Çernin et de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona, et que sien tengutz sobre lurs iures de farlo assi iurar als altres vint iuratz que esl /⁴⁸ esleyran et metran et totz les vint iuratz que iamas seran per lo conçeyll de la vila, del Borc et de la Poblacion com sobredit es, que assi lo iurien cad'an a lur entrada que assi lo mantenguen et lo complan per totz temps mais. Et per que myllor sia mantenguda et guardada /⁴⁹ esta auinença et patz et vnitat, les vint iuratz que seran a cap de set ans que esta carta fu fayta et autorguada sien tengutz sobre lurs iures de far iurar esta auinença et patz et vnitat a totz les de la vila, del Borc de Sant Çernin et de la Poblacion de Sant Nicholau /⁵⁰ com sobredit es, als que seran de set ans en sus tan ben ad aquels que hauran iurat coma ad aquels que hauran per iurar. Et si algun o alguns vezin o vezins de tota la vila, com

sobredit es, de set ans en sus hi hauia que no uolis o non uolissen iurar esta iura, ^{/51} que les vint iuratz que seran aquela sazón et lo conçeyll de la vila com sobredit es, sien tengutz sobre lurs iures de desuezinaries et de chitarles de la vila, ço es assaber del Borc et dela Poblacion, et non sien iamas reçebutz per vezins en la vila troa que iuria la ^{/52} sobredita iura et haya fayta emenda a ben uista dels vint iuratz et que de set ans la faguen iurar les vint que seran aquela sazón a totz les homes de la vila, ço es assaber del Borc de Sant Çernin et de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona, de set ^{/53} ans a set ans com desus es dit. Et si per aventura les vint iuratz non fissen iurar esta iura, assi com desus es dit, ni layssasen de far nenguna de les altres coses com sobredit es, per mantenir la auinença et la patz et la vnitat, assi com sobrescriut es en esta ^{/54} carta, que lo conçeyll de la vila de Pampalona, ço es assaber del Borc de Sant Çernin et de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona, sia tengut per la iura que fayta han de far les far. Et encara an otorguat et conuengut, iurat sobre les santz Euangelis ^{/55} et sobre la sancta Crotz les sobreditz iuratz et conçeyll l'un ab l'altre et totz ensemble comunament, que per nenguna res que auenguis ni podis auenir nin per ningun home ni ninguna femna podissen far ni dire, esta auinença et patz et vnitat non sia ^{/56} iamays desffayta ni corrupuda ni hayen poder de yssirne ni de quitarse les vns als altres ni per amor ni per paor ni en ninguna manera, et qui lo fis dels sobreditz conçeylltz que sien traydors et fals et desperiuris, assi com desus es dit, mas que sia manten/⁵⁷guda firmament la auinença et patz et la vnitat per totz temps mays, tant quant lo segle durara. Ad mayor autorguament et firmeza de tot aquo que deuantdit es, les sobreditz iuratz et conçeylltz, per els et per lurs successors, han autorguat et iurat esta ^{/58} sobredita auinença et patz et vnitat sobre les santz Euangelis et la sancta Crotz sagrada que assi la mantenguen totz temps com escript es en esta carta. Et en testimoniança de totes les coses sobredites nos les detz iuratz del Borc de Sant Çernin de Pam/⁵⁹pалona, nompnadament don Simon Iurdan, don Remon de laqua, Bertolomeu Caritat, don Garcia Arnalt, don Iohan Peritz lo Petitz, don Arnalt Palmer, don Pero Çauiel, don Ochoa lo granador, don Pascal d'Izco bureler, don Guarçia d'Echalatz broter, ab atorgament et mandament del conçeyll del ^{/60} sobredit Borc, et les detz iuratz de la Poblacion de Sant Nicolau de Pampalona, nompnadament don Pere d'Aldaua, don Martin d'Undiano abbat d'Assiayn, don Karitat de Roses, don Martin d'Equieta, don Enequo d'Arre broter, don Iohan Peritz Guillem çabater, Pero Ortitz de Echarri merçer, ^{/61} don Miguel d'Olague mercader, don Enequo de Oloritz, Enequo de Vritz, ab autorguament et mandament del conçeyll de la sobredita Poblacion, totz ensemble comunament, les sobreditz vint iuratz ab atorgament et mandament dels sobreditz conçeylltz, metem les dos ^{/62} sayels pendentz en esta present carta, les quals sayels son de tota la comunitat de la villa, ço es assaber del Borc de Sant Çernin de Pampalona et de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona, ab les quals sayels vsaren lo dia que esta carta fu fayta ^{/63} et autorguada seguont que home la pot leyre et entendre. Facta carta de patz et vnitat et atorguada in era mil trezentz et vint et çinc, el mes de juyll, lo dimenge primer apres la festa de Septem Fratrum. Et io don Dominguo de Enderitz, escri/⁶⁴uan iurat de Pampalona, per mandament dels sobreditz iuratz et conçeylltz escriui esta carta et fuy present en totes les coses sobredites et en testimoniança fi aquest mon signe acostumpnat en aquesta carta.

^{/65} Fecha fue collation d'esta present copia con la carta de vnitat et patz, de mot a mot, non rasa, non cancellada ni en alguna parte d'eylla viciada, la quoyal fue fayllada en vn arca de la casa que dizen la veyntena de Pomplona, cerrada con quatro clauas, sieyllada la dita ^{/66} carta con los sieylos del Burgo et de la Poblacion de Pomplona puestos en vn pan de cera verde con cordon de seda. Et fue sacada la dita

carta de la dita arca por los quatro claueros qui tenian las ditas claues, dos por el Burgo et dos de la Poblacion, en presençia et por /⁶⁷ mandamiento del honrrado don Johan de Necuesa, alcalde en la Cort de Nauarra, comissario ordenado por la Cort en raçon del pleyto que es entre los ditos del Burgo et de la Poblacion. Et aqueylla leyda et fecha collation con esta present copia por mi, Garcia Martiniz /⁶⁸ de Peralta, notario en la Cort de Nauarra, .XIII^o. dia del mes de jenero, anno Domini M^o CCC^o quinquagesimo sexto.

91

1288, febrero 24.

Mateo Ponz reconoce deber 20 libras de sanchetes a Estrella, viuda de don Juan de Montan.

AGN, Comptos, caj. 4, nº 62 (perg. 369x182 mm.).
Catálogo..., I, nº 528.

Sabuda cosa sia a totz homes como io don Matheu Ponz, fill de don Johan Ponz, [otorgui et ven] gui de conoissut et de manifest que deui dar et pagar a uos dona Estrela, muyler /² de don Johan de Montan qui fu, vint liuras de bons sanchetz. Et aquo uos deui io per altrás vint liuras de bons sanchetz que uos a mi enprestastes en plana amor, las cals io de uos /³ agui et recebi a mon plazer et a ma uolontat et passaren a mi et a mon poder, de que me tengui ben a per pagat et per entegrat. Terme es que uos deui pagar tot l'auer sobrescriut a esta primera /⁴ festa de Penthacosta que uen que pagui bonament et en paz sen nengun entredit et sen nengun alçament et sen nenguna pleytesia, dentz en Estela a uos la dita dona Estrela o a uostre mandament /⁵ qui esta carta mostrara. Et si per aventura io lo dit don Matheu Ponz non pagauí tot l'auer sobrescriut al terme sobredit segont que dit es desus et uos la dita dona Estrela o uostre /⁶ mandament fissetz cost ni mission ni dan ni destarz del terme sobredit en auant per demandar et per cobrar lo sobredit deute, io lo dit don Matheu Ponz vos los deui tot hemendar et pagar /⁷ ben assi como lo principal deute, et deui uos en creyre del tot per uostra simple palaura a meintz de iura ni de ninguna testimoniança. Io meysme lo sobredit don Matheu Ponz me obligui ser /⁸ deutor et pagador sobre mi et sobre totz quantz bens que io hey et aurey d'or que trobatz sian, sedentz et mouentz, gaynnatz et per gaynnar, de pagar tot l'auer sobrescriut /⁹ al terme sobredit, segont que dit es dessus, et del cost et de la mission et dan et destarz tant quant montara. Et per mayor segurtat io lo sobredit don Matheu Ponz meti per fiança et deutor /¹⁰ et pagador a don Pere Sanz d'Arguinariz çabater gendre de don Buiran de Gayçon qui fu, con mi meys ensemble l'un per l'altre, cada un per lo tot, de pagar tot l'auer sobrescriut /¹¹ al terme sobredit segont que dit es desus, et del cost et de la mission et dan et destarz tant quant montara. Et io lo dit don Pere Sanz otorgui me per tal fiança er deutor et /¹² pagador como dit es desus, et obligui a uos la dita dona Estrela et a uostre mandament per razon de la dita fiançaria

totz quantz bens que io hey et aurey d'or que trobatz sian, sedentz /¹³ et mouentz, gaynnatz per gaynnar. Et encara per mayor segurtat io lo dit don Matheu Ponz fazi homenege et prometi a bona fe, sens engan, que io que pagui ben et lealment /¹⁴ tot l'auer sobrescriut al terme sobredit, segont que dit es desus, et si no que tengay ostages el porche de la eglise de Sant Martin d'Estela et que non partay d'ali con mons /¹⁵ pes ni con altres en ninguna manera entroa que pagui a uos la dita dona Estrela o a uostre mandament o retengay uostra amor. Et io lo dit don Matheu Ponz renunciï a la excep/¹⁶cion de non numerata peccunia, et prometi per l'omenage sobredit que per razon d'aquest deute que no me alçi a ningun for ni a ningun alcalde seglar ni ecclesiastic, mas que pagui planament /¹⁷ segont que dit es desus, et encara renunciï a tot for et a tot hus et costume d'Estela et a tot dreyt escriut et non escriut et a totas excepcions ecclesiasticas, mundanas et razons /¹⁸ cals en juyzi o fora de juyzi a mi podissen ajudar et podissen nozre a uos la dita dona Estrela o a uostre mandament. Testimonis son don Pero Semenez mercer, don Sanz Barrena, /¹⁹ don Sanz Garceiz de Vilamayor. Et io Gil Ponz, escriuan notari public et iurat del consseil d'Estela, escriui esta carta per mandament de las partidas sobreditas et fazi /²⁰ aquest mon sig(signo)ne acostumat en testimoniança de las cosas, deuantditas. Esta carta fu fayta .XXIII dias dentz el mes de febrer, era .M^aCCC^a.XX^a.VI.

92

1288, septiembre 5, domingo.

Pascual Guillem vende una viña a don Martin del Hospital.

ACP, P. 11 (perg. orig. 350x330 mm.).
GOÑI, Catálogo..., n^o 778.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que io don Paschal Guillem lo çabater et io dona Cathelana sa muiller /² uendem a uos don Martin del Hospital lo carpenter, pera obs de tot lo conuent dels calonges de Sancta Maria de /³ Pampalona, aquela vinna que nos auem el terminat de Urraiturri, sabudament la qual vinna se ten et es affrontada con la /⁴ vinna de don Miguel Santz lo capelan et con la vinna de la confraria de Sant Meteri et con la vina de don Pere Rolan /⁵ et con lo camin pobleal com omne ua a Sant Esteuen et con lo sender. Et aquesta deuantdita vinna de guisa et /⁶ de manera com sobrescripta et sobrenomnada es, ab totz sos dreitz et ab totes ses pertinences, uendem et otorgam nos les /⁷ sobreditz don Paschal Guillem et dona Cathelana ma muiller, a uos lo dit don Martin del Hospital pera obs del dit conuent dels calonges de Sancta Maria que lo dit conuent dels calonges de Sancta Maria aya lo dit conuent la dita vinna /⁸ salua, franca, quita et deliura de totz omes et de totes femnes per uendre et per enpeinnar et per farne totes uostres /¹⁰ propres uolontatz. Et nos les sobreditz don Paschal Guillem et dona Cathelana ma muiller otorgam et venem de /¹¹ manifest que auem agut et pris et rebut del dit conuent dels calonges de Sancta Maria per tot preci complit /¹² d'esta vinna cent vint libras de bons sanchetz

de la bona moneda corrible el regne de Nauarra, e .XL. soltz de bons /¹³ sanchetz per aliala. Et assi nos tenem ben per pagatz et per complitz et per entegratz nos les sobreditz don Paschal /¹⁴ Guillem et dona Cathelana ma muiller del sobredit conuent de tot lo preci complit et aliala d'esta vinna. Et /¹⁵ assi a mayor segurtat et confirmacion d'esta cosa, nos les sobreditz don Paschal Guillem et dona Cathelana ma muiller /¹⁶ donam a uos lo dit don Martin del Hospital pera obs del dit conuent de Sancta Maria dels calonges, fermes /¹⁷ de saluetat de totz omes et de totes femnes d'esta deuantdita vinna nomnadament don Pere de Badoztain et /¹⁸ don Johan Peritz Guillem los çabaters. Les quals se otorgaren per tals fermes com sobredit es. Sobre tot aquo /¹⁹ nos les sobreditz don Paschal Guillem et dona Cathelana ma muiller donam a uos lo dit don Martin del Hospital /²⁰ pera obs del dit conuent dels calonges de Sancta Maria, fiança de cincenz morabetis de bon aur, lo dit don Pere /²¹ de Badoztain, que uos faça redrar et quedar tot enbarc et tota mala uoz et tota playdesia et tota demanda de tot omne /²² e de tota femna d'esta deuantdita vinna, o uos donga et paguia la dita fiança les ditz cincenz morabetis en /²³ aur. Lo qual se otorga et obliga per tal fiança con denant dit es. Testimonis son, odidors et /²⁴ veedors, qui presentz furen el logar et aytoratz per testimonis, don Pere Semeneitz de Reta, don Lop de /²⁵ Redin, Semen Peritz lo vinoncle, don Lop de Turrilles. Facta carta et aquesta uenta in era .M^a. /²⁶ .CCC^a .XXVI^a., lo dimenge .V. dies entrantz el mes de setembre. Johan Miguel escriuan iurat en Panpalona scripsit /²⁷ et est testis et hoc sig(signo)num suum fecit in testimonium premissorum.

1288, diciembre 30, jueves.

Margarita de Roncesvalles vende unas bustalizas a Ochoa, vaquero.

AGN, Roncesvalles, leg. 1, nº 49 (perg. algo deteriorado, 370x280 mm.).

In Dei nomine. Sapien totz aquels omes qui esta present carta veyran et oyran que nos Marrgarita de Ronçasuals, filla de don Ene/²quo d'Urriçelqui et muiller de Lop Santz lo pastor, bon segle aia, et mon filltz Sancho Lopiz, per plaçenteria et mandament, con atorgament de don Pero Gil d'Ureta cauer, atorgam /³ et uenem de conoyssut que uendem a uos Ochoa lo vaquer, filltz de Sancho d'Ureta, vezin estayant en Meçquiritz, les bustalizes que lo dit Lop Santz lo pastor /⁴ auia conprades de Lope Bernart lo broter, vezin estayant en Ronçasuals. Eissament furen uendudes estes bustalizes en forma que lo dit Lop Santz lo pastor les /⁵ auia compratz, con atorgament et plazenteria et mandament del dit don Pero Gil d'Ureta cauer, sabudament nompnadament les quales bustalizes son clamatz en /⁶ bascontz e assaber conuen: Gauarruide, Ordetaran, Orachuagune, ... port de Siza, Vrdiarteputz, Verayauidaondo, /⁷ Çuuiçaga, Cuaçeta ondarra, Orbaraliçarrduy, Belarrenegua, Sabuceydu, Aguirreueie, Olaverrieta, Çameloro ualdea /⁸ Çameloro uartaquo, Çameloro Olagoyena, Ameysserola, Olalpide, Ololdoala, Arburuederra, Ugarteualdea,

Legarrça, Ar⁹tequoa, Legarrça goyena, Equisoren çacua, Equissoren urriztuya, Arraburu ariztuy, Jasso E aquestes ^{/10} sobredites bustalizes de guisa et de manera coma sobrenomnadas son, con totes ses aperteniences de intrades et de yssides, de paysturas et ayguas, et con totz aque/¹¹ls dreitz que nos, la sobredita Marrgarita et mon filltz Sancho Lopitz ni Lop Santz lo pastor mon maritz hy auiem ni a nos aperteynnia ad auer per ninguna razon ^{/12} del segle. E uendem e atorgam nos la sobredita Marrgarita et mon filltz Sancho Lopiz a vos lo dit Ochoa lo vaquer, filltz del dit Sancho d'U/¹³reta qu'els ayatz estes deuandites bustalizes tantes quantes son, totes entegrament en patz, assi com tenen de lonc et de ample de alt del çel ^{/14} entroa dintz en abissime, salues et quities, deliur et franques de nos meteix et de trestota la nostra genoylla et de trestota la nostra generacion per secula ^{/15} cuncta, per affarne de ellas totas las uostras proprias voluntatz. Es assaber que nos la sobredita Marrgarita et mon filltz Sancho Lopiz atorgam ^{/16} et reconoysem et uenem de manifest que auem agutz et rebut amoralment en patz de uos lo dit Ochoa lo vaquer preçi de les deuantdites ^{/17} bustalizes uendudes vint et çinc liures de bons sanchetz de la bona moneda corrible del rei de Nauarra, et tenem nos ben per pagatz et ben ^{/18} per entegratz del preçi et de totes coses. E ad mayor segurtat et conffirmacion de totes les coses sobredites, nos la sobredita Marrgarita et mon ^{/19} filltz Sancho Lopitz con plazenteria et atorgament et mandament del deuantdit don Pero Gil d'Ureta cauer, auem nos en donat fermes de salue/²⁰tat a uos lo dit Ochoa lo vaquer de totz omes et de totes fempnes segont for manda, salp de rei, a Garcia Ortiz lo mercer et a Tomas lo ^{/21} çabater, vezins estayantz en Ronçauals, als quals auem en conuient de gardarles de tot daum que avenir les puyria per razon d'esta ^{/22} ferrmeria en que nos les auem mis, com dit es. E nos Garcia Ortiz lo mercer et Tomas lo çabater vezins estayantz en Ronçasuals ^{/23} atorgam et obligam nos per tals fermes per la sobredita Marrgarita e de son filltz Sancho Lopitz a obs de uos lo dit Ochoa lo vaquer o de ^{/24} tot vostre mandament. E d'aquo son testimonis qui clamatz et pregatz furen e logar et qui per testimonis se atorgaren don Pero Gil ^{/25} d'Ureta cauer, don Ochoa de Veroytz, don Ochoa Periz d'Ureta cauer del dit don Pero Gil, Sancho d'Ureta et estayant en ^{/26} Mezquiriz. Son filltz Enequo Santz. Son frayre Sancho Santz . Ocxoa Aoyç de Meçquiritz et don Ortiz de Meçquiritz, Semen ^{/27} lo mayestre d'Ureta. Ruans don Eneque d'Urricelqui, d'Oxo lo baster, Salvador Lop sezdor vezin estayant en Ron/²⁸çasuals. E io lohan Enneguitz escriuan iurat de Ronçasuals fuy present en totz lo feytz deuandit, a pregaries et mandament d'ambes ^{/29} les partides escriui esta carta et fi mon sig(signo)ne costumnat con ma propria man. Facta carta e auinença ^{/30} lo diyos apres la festa de Sant Esteuen el mes de dezembre, anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo octauo. ^{/31}

Dona Ioana reinna de França et de Nauarra. Don Gerin de Amplepuis governador de Nauarra. Don Miguel de Legaria ^{/32} bispe en Ponplona. E si per uentura ningun omne ho ninguna femna uolguis trayre las deuantdites bustalizes vendides, que paguia sobre les vint er çinc ^{/33} liures de sanchetz, quinze liures al sobredit Ochoa uaquer. En testimoniança e plena firmeza de totes les coses sobredites, io lo dit don Pero Gil d'Ureta cauer ^{/34} metei mon sayel pendent en esta present carta, et de mentre que aquo faga les bustalizes.

1290, mayo 6.

El chantre de Pamplona da a censo perpetuo una casa y solar en Estella a Miguel Ortiz, escribano.

ACP, I Cantoris, 37, nº 65 (copia s. XIV).
GOÑI, Catálogo..., nº 788.

In Christi nomine amen. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son em present et als qui son per uenir que nos /² Sancho Martineyç de Guerguetiayn, chantre de Santa Maria de Pomplona, donam a uos don Miguel Ortiz /³ escriuan vezin de Esteylla, a çens, aquela casa et plaça que ha la chantria de Pompolona en Estella en la /⁴ parroquia de Sant Pere de Liçarra, tenent con la casa que fu de don Orti de Estela et tenent con la plaça que fu de don /⁵ Johan Sanches et tenent de la carrera publica que es de part deuant entro a la plaça que fu de don Miguel Gayça, que es /⁶ de part derrer et son las parez todas en derredor de la dita plaça de la chantria. Ço es assaber que deuez donar /⁷ de cens en cada un an vos o qualque sia tenidor de la dita casa et plaça a nos lo sobredit chantre o a nostre /⁸ mandament o a calque sia chantre de Santa Maria de Pomplona, quatorçe soltz de calque moneda corra en Nauarra, per la festa /⁹ de Sant Martin que es el mes de nouembre. Aquesta casa et plaça sobredita donam nos lo sobredit chantre a /¹⁰ uos lo dit don Miguel Ortiz assi com sobrescriut es entegrament, con totz lurs dreytz et con totes lurs perti/¹¹nencias de herm et de poblat, con lurs entradas et con lurs hissidas, soltas et quitas et francas et deliuras /¹² sen ningun entredit et sen nengun embarc et sen ningun retiniment et sen ningun engan et senguna (*sic*) mala uoç assi /¹³ como tenen d'ample et de lonc de abisme entro al cel, donant son cens en cada un an assi com sobrescriut es. /¹⁴ Et aquo uos donam et tal manera que uos et tot uostre mandament qu'en fagatz totas uostras proprias uolon/¹⁵tatz per secula cuanta, sens fin, donant son cens en cada un an assi com sobrescriut es. De tot aquo sobre/¹⁶scriut son testimonis odidors et vededors qui furen presentz en lo logar don Domingo lo Bloy, don Pascal /¹⁷ Sanchez carpenter, Semen Semeneyç d'Artieda, Martin Periç de Reta, Garcia Martiniç su ermano, escuders del /¹⁸ dit chantre, et els assi se atorgaren per testimonis. Esta carta fu fayta hy est encensal fu dat /¹⁹ et atorgat .VI. dias dentz el mes de may, era .M^a.CCC^a.XX^a.VIII^a. E io Gil Ponç escriuan notari public /²⁰ et iurat del consseyll d'Estela escriui esta carta per mandament de las partidas sobreditas et fazi aquest mon /²¹ sig(en blanco)ne acostumat en testimoniança de las cosas deuantitas. /¹² Et nos .M. diuina miseratione Pampilonensis episcopus predicta omnia et eorum singula tractata habentes et grata ipsa /²³ auctoritate diocesana tenore presentium confirmamus. In eorum testimonium sigillum nostrum duximus presentibus apponendum. /²⁴ Datum Stelle .V^o. idus madii, anno Domini .M^o.CC^o. nonagesimo.

1290, mayo 24, miércoles.

La priora del monasterio de San Pedro de Ribas demanda ante el amirat del Burgo de San Cernin los derechos de una seror del monasterio a unos molinos.

AHN, Clero, carp. 1422, nº 19 (perg. falto de sello de cola, 200x243 mm.).

Sappien totz aquels qui esta present carta veyran et hoyran que io dona Toda Heniguitz per la ² graçia de Deus priora del conuent et de les dones de la Horden de Sant Pere de Ribes pres de Pampalona ³ aytorguei et uenc de manifest que metey mala uotz el molin del maçon, els tres quartz de la demeya ⁴ roda, per mi et per tot lo conuent del dit monesteri, en presençia et au mandament de don Guarçia Arnalt, amirat del Borc de Sant Çernin de Panpalona, per lo dreyt que dona Claria, seror del dit ⁶ monasteri et fiylla de don Iohan Mateu del Tryllar et de dona Maria del Triyllar qui furen. Dio io ⁷ la dita don Toda Heniguitz, que lo dreyt de dona Claria sobredita qui fu, es les tres quartz de la ⁸ dita demeya roda de la dita Horden, et deu estar nostre. E preguei io la sobredita dona Toda Heniguitz a uos ⁹ lo dit amirat, que me seynnaletz lo dreyt et la ysida dels ditz tres quartz del dit molin de part ¹⁰ lo Bispe et de part uos que non donguen al dit Santz ni a mi entroa que sia conoysut de qui es lo ¹¹ dreyt del dit molin. E io don Guarçia Arnalt, amirat sobredit, assy ey seynnalat de part ¹² lo Bispe et de part mi lo trebut et la ysida del dit molin a preguaries de la dita priora et que non donguen ¹³ a Santz del Triyllar ni a la dita priora ni al conuent entroa que sia declarat de qui sera lo dreyt ¹⁴ et d'auer lo. En testimoniança de les coses sobredites io don Guarçia Arnalt, amirat sobredit, metei ¹⁵ mon sayel pendent en esta present carta. Testimonis son qui presentz et preguatz furen el loguar et ¹⁶ qui per testimonis se aytorguaren don Pere Marra et don Pedro d'Echauri lo merçer. Facta carta ¹⁷ et mala uotz et seynnalament in era M^a CCC^a.XX.VIII. el mes de may lo dimercles apres la festa ¹⁸ de Pentacosta, et fu fayta aquesta mala uotz et seynnalament entre prima et terçia. E io Miguel Santz ¹⁹ de Ronçauals, escriuan iurat public de Panplona, escriui esta carta per preguaria et per mandament ²⁰ de la deuantdita priora et de don Guarçia Arnalt, mirat, et en testimoniança de totes les coses ²¹ sobredites fi y aquest mon sig(signo)ne acostumpnat et suy testimoni.

96

1290, junio 2, viernes.

Don Sancho de Larraya vende media casa en Pamplona a doña Sancha, viuda de don Juan Milián, por «un cobde» de casa en la de don Andreu de Concoz, correyer.

AGN, San Saturnino, nº 126 (perg. deteriorado en su parte superior, 340x250 mm.).

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran e oyran que nos don Sancho de Larraya lo correyer e dona lohanna /² ma muyller e lohan nostre filltz, uenem de maniffest e de conoyssut dona Sancha, muyller de don /³ lohan Milian qui fo o a toz vostre mandament persona en boz de uos aquela /⁴ demeya casa que nos auemXL. libras de /⁵ bons sanchetz de la bona moneda corrible el regne de Nauarra, la qual demeya casa se ten e se /⁶ afronta d'una part aup la casa de don Esteuen del Triyllar e de l'altra part se ten e se afronta aup la mia /⁷ demeya casa de mi la dita dona Sancha e ten de lonc de la rua pobleal entro al corral del /⁸ dit don Esteuen del Tryllar. E esta deuandita demeya casa de guissa e de manera com sobre/⁹scripta, afrontada e sobrenompnada es, con totes ses dreytures e ses pertinences de intrades e de /¹⁰ issides e con totz aquels dreytz que nos hy auiem ni auer hy deuim per ninguna manera ni per ninguna /¹¹ raçon, uendem e otorgam nos les ditz don Sancho de Larraya e dona lohanna ma muyller e lohan nostre /¹² filltz a uos la sobrenompnada dona Sancha o a tot uostre mandament o a qual qui esta carta mostrara /¹³ en persona o en boz de uos, que la ayatz tota entegrament en patz, tanta canta es, asi com ten de lonc /¹⁴ e de ample e de alt del cel troa dintz en abisme, que la ayatz per uendre e per enpeynnar e per far /¹⁵ ne totes uostres propries uolontatz, coma cada un del son. E a maor segurtat d'aco uos dam fermes /¹⁶ de saluetat de totz homes e de totes femnes e de nos meteys e de tota nostra generacion de tota /¹⁷ nostra genoylla per secula cunta don Andreu de Concotz e don lohan Semeneytz lo mercer, les quals se otorgaren /¹⁸ per tals fermes, a quals fermes auem a gardar de tot daun d'esta fermetat sobre totz nostres /¹⁹ bens mouentz e sedentz, conoyssutz e per conoystre, en totz locs or que hy sien. E encara a maor segurtat /²⁰ d'aco uos dam fiança de redra en pena de .LXXX. libras de bons sanchetz don Pere Milian lo fre/²¹ner, lo qual se otorga per tal fiança que el uos redria e quedia tot enbarc e tota mala uoz de totz /²² homes e de totes femnes, nayssutz e per naystre, e de nos meteys e de tota nostra genoylla e generacion, /²³ salp lo dreytage del bispe de Pampalona o d'altre seynnor de terra que hy auis que ueyre. A qual fiança /²⁴ auem a gardar de tot daun d'esta fiançeria sobre totz nostres bens mouentz e sedentz, conoyssutz e per /²⁵ conoystre, en totz locs or que hy sien. E io la dita dona Sancha day en cambi auos les ditz don San/²⁶cho de Larraya e a dona lohanna uostra muyller e a lohan uostre filltz, .i. cobde de casa en la casa del dit /²⁷ don Andreu de Concotz lo correyer. E nos les ditz don Sancho de Larraya e dona lohanna ma muiller /²⁸ e lohan nostre filltz, otorgam e venem de conoyssutz que nos tenem ben per pagatz e per entegratz de tot lo /²⁹ preci quantitz e aliala d'esta deuandita demeya casa, renunciantz a la excepcion de non contatz e /³⁰ non recebutz dines, e tota altra excepcion que uos podis noçdre o a nos ajudar en Cort o fora /³¹ de Cort, seglar o spirital. E de tot aco son testimonis odidors e veedors qui presentz furen el /³² logar don Semen lacue, don Miguel lo barbiador, don Pere Paschal lo çabater. Facta carta era .Ma. /³³ .CCC^a.XX^a.VIII^a., el mes de juyn, diuendres .II. dies entratz el dit mes. Bertholomeu Gar/³⁴ceitz de Arre, notari public e iurat de Pampalona, me scripsit et est testis. Et hoc suum /³⁵ sig(signo)num fecit in testimonium premissorum.

1291, marzo 11, domingo.

Don Miguel de Larrain y don Juan de Aguyregui, zapateros de Pamplona, demandan a la priora de San Pedro de Ribas.

AHN, Clero, carp. 1422, nº 20 (perg. 283x213 mm.).

In Dei nomine Sabuda cosa sia a totz aquels qui esta present carta veiran et oyran que /² nos don Miguel de Larayn et don Iohan d'Aguyregui, çabates vezins et estagantz en Pampalona, /³ faziem demanda per razon d'un roçin que nos les auiem aloquat a la priora de Sant Pere de /⁴ Ribes, nomnadament dona Tota Eniegueitz, que era priora la sazón, que nos rendis lo roçin /⁵ au lo loguer. Et dizi la dita priora que no era tenguda de rendre nos lo rocin, puys que /⁶ era mort lo rocin per sa desauentura et non per sobra que ela hi fis, mas que nos /⁷ rendria loguer com lo loguer de tanz dies com tengut l'auia et que ela no era tenguda de dar /⁸ nos mas per for. E nos entre muytes palaures departydes enseble fimes auenença et con/posiçion en tal manera que l'auenença fu atal que reçebimes loquer et lo loguer de tanz dies /¹⁰ com tengut l'auien, et la sela et lo fren. Et nos les sobreditz don Miguel de Larayn et /¹¹ don Iohan d'Aguyreguy çabates tenem nos ben per paguatz et per entegratz ab aquo que reçebut /¹² auem com sobredit es desus, et uos clamam quites a uos dona Çizilia, priora de Sant /¹³ Pere de Ribes et a tot lo conuent del sobredit monesteri per totz les temns del segle del sobredit /¹⁴ roçin et del loguer et de la sela et del fren, que nos ni altre per nos ni en uoz de nos /¹⁵ nunca uos puyscam demandar ninguna ren per razon del sobredit roçin, leialment, a bona /¹⁶ fe, sens mal enguan. Et per l'omenage que nos uos auem fayt, uos prometem per conuinent /¹⁷ que nos ni altre per nos ni en uoz de nos non uayam contra esta carta. Et per mayor /¹⁸ segurtat et confirmaçion de totes les coses sobredites, nos les sobreditz don Miguel de /¹⁹ Larayn et don Iohan d'Aguyreguy uos dam ferme de saluetat a uos la sobredita priora /²⁰ et al sobredit conuent que iamas non uos puyscam res demandar per lo sobredit rocin, /²¹ don Pedro de Lantz lo bureler, al qual auem en conuinent de guardar de mal et de damage per /²² razon d'esta fermeria en que nos l'auem mis. Et io lo sobredit don Pedro de Lantz atorguey /²³ me per tal ferme com sobredit es. Et d'aquo son testimonis qui clamatz et preguatz et presentz /²⁴ furen el loguar et qui per testimonis se atorguaren don Pere Mara et Iurdan l'es/²⁵ peçier et Martin d'Artayssonna lo çabater et Pascal de Tirap et Iohan Santz. Facta carta /²⁶ in era .M^a.CCC^aXX^a. nau, el mes de martz, lo primer dimenge de Quaresme, l'onzen dia del /²⁷ dit mes. Et io Iohan de Marquelayn, escriuan iurat et notari public de Pampalona, escriuy esta /²⁸ present carta a preguaria et a mandament de les sobredites partides, et fi aquest /²⁹ mon sig(signo)ne acostumnat et soy testimoni.

1291, mayo 13, domingo.

Santz del Tryllar dona al monasterio de San Pedro de Ribas sus derechos en el molino del «maçon».

AHN, Clero, carp. 1422, nº 21 (perg. falto del sello pendiente, 177+20x320 mm.).

Sappien totz aquels qui esta present carta ueyran et hoyran que io Santz del Triyllar, filltz de don lohan Mateu del Triyllar /² et de dona Maria del Triyllar sa muyller qui furen, quitei et relay a uos dona Siçilia priora del monesterii de Sant Pere de Ribes et /³ al conuent del monesteri deuantdit, tot aquel dreyt que io cuydauei auer els tres cartz de demeya roda del molin del maçon, les /⁴ calcs .III. cartz de demeya roda laysaren les deuantditz don lohan Mateu et dona Maria del Triyllar sa muyller en lur destin a dona /⁵ Claria ma sor, en tal manera que io lo deuantdit Santz del Triyllar ni homne nin femna de ma genoylla en uotz ni en raçon de /⁶ mi res non uos puyscam demandar ni enbargar els .III. cartz de demeya roda deuantdita. Encara io lo deuantdit /⁷ Santz conuenei a uos la deuantdita priora et al conuent del monesteri deuantdit que si algun o alguna vos enba/⁸rguas els .III. cartz de la demeya roda deuantdita, que io uos ne aiudiey de la carta del destin que firen les deuant/⁹ ditz don lohan Mateu et dona Maria del Triyllar qui furen payre et mayre de mi Santz deuantdit. E a tenir et conplir totes les coses /¹⁰ deuantdites io lo deuantdit Santz ey uos donat ferme a don Ramon de laqua, al cal io lo deuantdit Santz ei en con/¹¹uinent de guardar de tot daum per raçon d'esta sobredita fermeria en que io l'ei mis. E io don Ramon de laca atorguei me /¹² per tal ferme com sobredit es. E per mayor segurtat et confirmaçion de totes les coses deuantdites, io lo deuantdit /¹³ Santz del Triyllar ei mis mon sayel pendent en esta present carta huberta. E d'aco son testimonis qui clamatz et presentz /¹⁴ furen el loguar et qui per testimonis se atorguaren Andreu d'Aluernia et Eneco de Guomat. Facta carta in era /¹⁵ M^a.CCC^a. et vint et nau, el mes de may, dimenge .XIII. dies entratz al entrant del dit mes. E io Miguel Santz de Ronçauals /¹⁶ escriuan iurat public de Panpalona escriuiy esta carta per mandament de les sobredites partides, et en testimonia/¹⁷nça de totes les coses sobre(dites) fi y aquest mon sig(signo)ne acostumpnat /¹⁸ et soy testimoni.

1292, marzo 27, jueves.

Los cabezaleros de Miguel Cabeyllo, hortelano, venden una viña en Biritcitu a don Sancho de Aspurz por 21 libras de sanchetes.

AHN, Clero, carp. 1408, nº 9 (perg. 347x300 mm.).

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz aquels qui esta present carta veyran et hoyran, que nos don Eneco Peritz et don Gar²cia de Muniayn, les ortelans cabeçales de Miguel Cabeyllo l'ortelan qui fo, vendem a uos don Sancho d'Aspurç³ l'ortelan et a dona Maria vostra muyller, aquela vinna que lo dit Miguel Cabeyllo l'ortelan auia el termi⁴nat de Beritcitu, la cal vinna se ten et se affronta de la vna part au la vinna de don Eneco de Rassa⁵ et de l'altra part se ten et se affronta au la vinna de don Andreu de Concoitz lo correyer, et ten del⁶ lonc del sender coma omne intra a les vines troa a la vinna de don Ferrando de Loyçu lo broter. ⁷ Aquesta sobredita vinna de guysa et de manera coma sobrenompnada et affrontada es, com totes ses aper⁸tinencies de intrades et de yssides et de camins et de sendes et de cequies et con totz aquels dreitz⁹ que lo dit Miguel Cabeyllo hy auia ni deuia auer per ninguna rason, vendem et atorguam nos los¹⁰ sobreditz cabeçales a uos les sobreditz don Sancho d'Aspurç et a dona Maria vostra muyller, que¹¹ la ayatz tota entegrament tanta canta es del lonc et d'ample de alt del cel troa dintz en abysme¹² salua et quita, delyura et franca de nos medeis et de la genoylla del dit Miguel Cabeyllo et de tota¹³ la sua generacion per secula cuncta, pera farne totes les vostres propries uolontatz coma de la vostra¹⁴ cosa propria. ¹⁵ Et es assaber que nos les sobreditz don Eneco Peritz et don Guarcia de Muniayn atorguam et venem¹⁶ de manyfest que auem agut et rebut amoralment et en patz de uos les sobreditz don Sancho d'As¹⁷purç l'ortelan et de dona Maria vostra muyller, preci et aliala d'esta sobredita vinna uenduda vint¹⁸ et vna lyura de bons sanchetz de la bona moneda corrible del rei de Nauarra, et tenem nos ben¹⁹ per paguatz et per entegratz del preci et de la alyala et de totes coses. ²⁰ Et per mayor segurtat et confirmacion de totes les coses sobredites et d'esta sobredita vinna²¹ uenduda, nos les sobreditz don Eneco Peritz et don Guarcia de Muniayn uos ne dam fermes de sal²²uetat a uos les sobreditz don Sancho d'Aspurç et a dona Maria vostra muyller de totz omes et de totes²³ fempnes, a don Pedro Çaspicençu l'ortelan et a don Miguel Santz de Ronçauals lo mercer als cals²⁴ fermes auem en conuinent sobre nos et sobre totes nostres coses de guardarles de tot cant damage²⁵ els recebran per rason d'aquesta sobredita fermeria en que nos les auem mis. Et nos les sobreditz²⁶ don Pedro Çaspicençu et don Miguel Santz de Ronçauals atorguam nos per tals fermes com sobredit²⁷ es. Et d'aco son testimonis don Pere Doat et don Pascal d'Yuero les coteles, et don Lorentz d'Uani lo correyer et²⁸ don Sancho Mata la puerca et Miguel d'Aquerreta et Per Eneco l'ortelan. Facta carta et venta in era milesima et CCC²⁹ et .XXX^a. el mes de març, lo primer diios apres la festa de Sancta María de març. Et io don Saluador de Vrricel³⁰ que, escriuan iurat public de Pamplona escriui esta carta per mandament de les sobredites partides, et en³¹ testimoniança de totes les coses sobredites fi aquest mon sig(sino)ne acostumpnat et sui³² testimoni.

100

1293, junio 26, viernes.

Don Roy Lopez de Oriz reconoce deber 50 libras de sanchetes a Martín Rumeu, franco de Pamplona.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz aquels qui esta present carta veyran et oyran que io don Roy Lopeytz d'Oritz, caualer, atorguei et uenc de /² manifest que dey a uos don Martin Rumeu, franc del Borc de Sant Cernin de Pampalona, o a tot uostre mandement qui con esta carta les /³ demandara, cincanta libras de bons sanchetz, que uos me prestastes en plana amor et io de uos agui et recebi et contey et passey del uostre poder al men /⁴ a mon plazer et a ma volontat, dont ben per pagat m'en tengui, renunciat a la excepcion de non contatz et de non recebutz dines. Terme es /⁵ que uos dei pagar lo dit deute planament et em patz, a meyntz de ningun alçament et de ninguna pleytesia dintz en Pampalona, sobre mi et /⁶ sobre totes les mies coses mobles et heredatz et besties et garnizons d'or que io les ayei en tot lo regne de Nauarra, specialment sobre totz /⁷ les bens que io ey en la vila d'Aranguren et en ses terminatz et sobre totz les bens que io ey en la vila de Yauen et en ses terminatz, nompnadament /⁸ sobre les casals et les molins et les heredatz et les coyllaços que io ey en la deuandita vila de Yauen nin dey auer per ninguna razon, ad aquesta /⁹ primera festa de Nadal qui uen, sens ningun altre alongament. Et si per aventura uos lo deuandit don Martin Rumeu o uostre /¹⁰ mandament fissetz cost ni mession, dauns nin destartz nin maleuta ningun del terme adeuant per cobrar lo sobredit deute, io /¹¹ lo deuandit deutor uos lo dei tot per conuinent pagar et amendar tan ben com lo principal deute, et del cost et de la mession /¹² dauns et destartz et maleutes que uos o uostre mandament faretz, que siatz credit per uostra palaura sens iura et sens ninguna altra /¹³ testimoniança. Et renunciay tot for et tota costumpna et tot hus de for seglar et de Santa Glesia que a mi lo deuandit deutor /¹⁴ puyria ajudar o ualer en iudici o fora de iudici en cal manera se uol et a uos lo deuandit don Martin Rumeu o a uostre /¹⁵ mandament puyria enuyar o notzdre per ninguna razon; specialment renunciay al for de non respondre a carta et renunciay de /¹⁶ no alegar non poder. Et per mayor segurtat et confirmacion de totes les coses sobredites et cad'una d'elles, io lo deuandit deutor /¹⁷ prometey et fay omenage leyalment, a bona fe, sens mal engan, a uos lo sobredit don Martin Rumeu, que io uos paguiey planament /¹⁸ al terme com sobredit es o que retenguei uostra amor. Et si non lo fay ey uos en conuinent de tenir ostages dintz en Pampalona /¹⁹ et que non ysquei de dintz lo sarrat de Pampalona au mes pez ni ab altres, de dia nin de nuyt, a escus ni a paladin, troa que /²⁰ uos ayei pagat or retenuda uostra amor. Et encara obliguei toz cantz bens mobles et heredatz, mouentz et non mouentz, io ey ara /²¹ en present ni aurey d'aqui en auant et obliguei specialment les primes dines que io dey prende de la mesnaderia ad a /²² questa primera festa de Sant Miguel de setembre qui uen al mol alt noble seynnor rey de França et de Nauarra /²³ o a tot altre omne que sia la sazón Governador de Nauarra, en tal manera que si non uos auissen al terme com sobredit es /²⁴ pagat totes les deuantdites cincanta libras de sanchetz a uos lo deuandit don Martin Rumeu o a tot uostre manda /²⁵ ment, day poder et mandament et licencia al sobredit seynnor rey o a calque sia la sazón Governador de Nauarra /²⁶ que del terme adeuant sens citar me et sens amonestar me et sens ningun altre costreyniment emparien et prenguen /²⁷ totz mes bens et ne uendien atantz de mes bens et fermien et altresí prenguen les dines que io dey prendre de la mesnade /²⁸ ria ad aquesta primera festa de Sant Miquel et paguien a uos lo deuandit don Martin Rumeu de totes les deuan /²⁹ dites .L. libras de sanchetz et de les messions, dans et destartz et maleutes que fayta aurietz per cobrar lo sobredit deute. /³⁰ Et encara io lo deuandit don Roy Lopeytz d'Oritz, caualer, preguei al hondrat et saui don Martin d'Undiano,

franc de /³¹ Pampalona, tenedor del sayel del sobredit seynnor rey en Pampalona, que meta lo sayel del deuantit seynnor rey /³² pendent en esta present carta per far tenir et complir totes les deuandites coses et cad'una d'eles. Et io lo deuantit /³³ don Martin d'Undiano, a pregaria et mandament del dit don Roy Lopeytz d'Ortiz, caualer, ey mis lo sayel del deuan/³⁴dit seynnor rey pendent en esta present carta per far tenir et complir totes les coses deuandites et cad'una d'eles. /³⁵ Et encara io lo deuantit don Roy Lopeytz d'Ortiz, caualer, preguey als hondratz et sauis maestre Pierres la Reue et don /³⁶ Martin Garceytz, recibidos de les rentes per lo seynor rey en Nauarra, o a calsqe sien la razon recibidos de les rentes, que /³⁷ els d'aquela primera paga de la mesnaderia que io dey recebre ad aquesta primera festa de Sant Miguel de setem/³⁸bre qui uen, que paguien al deuantit don Martin Rumeu o a tot son mandament de les deuandites .L. libras de /³⁹ sanchetz et io tendrey me ben per pagat et per entegrat et recebre lo en mon conte en testimoniança d'esta carta sayelada /⁴⁰ au lo sayel del rey et de mon sayel propri pendentz. Et encara a mi lo deuantit don Roy Lopeytz me platz que per ostages que /⁴¹ io tenissey que non sien mes bons encusatz, que non sien emparatz et pris et uendutz et fermatz en la manera com sobredit es. /⁴² Et es assaber que io lo deuantit don Roy Lopeytz d'Ortiz atorguei et uen de manifest que d'estes deuandites cincanta libras /⁴³ de sanchetz que io me obliguei a pagar a don Martin Rumeu segont que sobredit es, les detz libras deu recebre don /⁴⁴ Garcia d'Olaytz lo menor, bureler de Pampalona, per razon que el me les presta en plana amor, et io lo dit don Martin /⁴⁵ Rumeu assi lo atorguei et d'aquo son testimonis don Eneco Costat, mercader de Pampalona et Martin d'Araquil franc de /⁴⁶ Pampalona et Sancho Peritz de Piedrola escriuan del Consistori et Miguel Martiniz d'Orqueyen abbat d'Aos de Longuida. /⁴⁷ Facta carta in era de mil et CCC^a. et XXXI. el mes de juyñ, lo primer diuendres aprop la festa de Sant /⁴⁸ Johan Babtista. Et io Martin Garceytz de Vrritzelqui, escriuan iurat public de Pampalona, escriui esta carta per mandament de les /⁴⁹ deuandites partides et en testimoniança de totes les coses sobredites fi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat.

* Repetido "et oyran".

** Repetido "mobles".

1293 (octubre 1 ?) jueves.

Testamento de don Sancho de Uli.

AGN, Roncesvalles, leg. 31, nº 775 (perg. muy deteriorado, con agujeros y trozos ilegibles, 420x480 mm.).

In Dei nomine et eius gratia. Sabuda cosa sia
 con atorgament de dona Montessa /²
 Montesseta /³

los cinquentz kaffices /⁴
Item mando que totz los /⁵ tesa entro al dia
que aquesta diuisa fu feyta /⁶
a la taula dels clergues de Sant Iamme .X. et XL^a soltz
para sacar los catiuos. Et /⁷ als frayres de Sancta Maria del Carmen .X.
..... pera pitança et un leyt de roba. Et als
frayres /⁸ et a las donas de Sancto Nicholas XL^a soltz pera pitança. Et
..... las lampadas de la vila
sendas libras de olii. Item layxo pera /⁹ pobres uestir .XXV. libras. Et pera pobres que
dongan a mangar de la mia, la or los mens cabeçales con cosseyll de ma
muiler /¹⁰ dona Montessa et de don frayre Miguel de Alcoatz men confessor et de
..... que son L^a kaffiz de forment que lis sian quitis con lo trebudament que /¹¹ nos
auem a tenir de Cabanas et nos los hii quitam de og en adeuant Ruytz et al
abbat de Ayuar C. Kaffiz de forment pre hemendas, et d'esto que se /¹² tiengan per
pagatz. Item layxo a Montesseta ma filla .C.L. libras dona Montessa layxo de
son moble .C.L^a. libras a Montesseta ma filla pera obs /¹³ de son casament. Et io el dit
don Sancho d'Uli layxo Montesseta ma filla dona Montessa ma muiller, la qual
casa es altinent de la casa que fu de don Xemen de /¹⁴ Segouia et de la casa don
lohan de Castillon, et de l'altra part de la casa don C. layxo li la dita casa con
las meytaz de las ostillas de casa, es a saber, de ferr /¹⁵ et de fusta et de coyre et de
tot metal. Esto li layxo salp los dreytz de dona Montessa la tienga en tota la
sua vida et despues los sons dias mando que torne a sons filltz que /¹⁶ aura de leal
coniuge de maor en maor. Et si no auia filtz de leal coniuge mando despues
los dias de sa criazon, mando que torne e tiengan la dita casa en lus criazons de leal
coniuge /¹⁷ en tal manera que auent hii filtz de leal coniuge que hereden los filtz de
maor en maor de maor en maor. Et io mando que sia perpetualment per totz
temps d'est segle a segunt que dit es Et lo que /¹⁸ Dios no quiera, si deuenis de
Montesseta ma filla sens criazon de leal coniuge, mando que en tota la
sua vida et despues sons dias en sa criazon de leal coniuge asi coma /¹⁹ dit es
perpetualment. En tal manera que done cada un an .I^a. soltz a la Karidat de Sancta
Maria de Sancho d'Uli men nebot sens criazon de leal coniuge, mando
que torne et tienga la dita casa /²⁰ don Pascal Morin l'alcalde men nebot en tota sa
vida et despues sons dias en sa criazon de leal coniuge specialment en tal
manera que done cada un an .L^a. soltz a la Karidat de Sancta Maria de Ronçasuals.
Et lo que /²¹ Dios no quiera, si deuenis del dit don Pascal Morin men nebot sens
criazon de leal coniuge la mia natura de men payre et de ma mayre, en
manera que non se puesca uendre ni empeyn/²²nar nin camiar per manera ninguna, et
aqueel que sera tenent de la dita casa mando que done cada triginta soltz a la
Karidat de Sancta Maria de Ronçasuals, segunt que dit es, perpetualment per infinita
secula seculorum. Item layxo /²³ a Montesseta ma filla la mia casa que es deuant
Sancta Maria en la rua maor, altinent de la una et de l'altra part de la casa don
lohan de Fontaner. Et layxo a Montesseta ma filla la mia casa que fue de Xemen de
Segouia /²⁴ que es altinent de la una part de la mia casa et de l'altra part de la casa de
lohan de Castillon. Et layxo asi a Montesseta ma filla la casa que es en lo barri que es
dit don lohan don Seynnor, que es altinent de la casa de Fortuyno el corredor et de
l'altra part de /²⁵ don Simon de la Porta. Et layxo a Montesseta ma filla les mens dos
ortz que son deuant lo portal de la Poblacion de Sant Salvador, que es l'un dels ditz
ortz altinent del ort del rey et de l'altra part altinent del ort men, et l'altre ort es altinent
del ba/²⁶lat de la villa et de l'altra part altinent del dit men ort. Et layxo a Montesseta ma
filla lo men ortet con las casas deuant et derrer, lo qual ortet es en l'ort que es dit de

Sancta Maria deuant Sant Saluador, que es altinent de las tanarias don Per Andreu /²⁷ l'aluder, et de l'atra part de la casa don Arnalt don Domingo Iohan. Et layxo a Montesseta ma filla totz los dreytz que io he ni deuo auer en las doas vinas que son en Pastoriça, que fu la vina de don Sancho Gil et l'altra de Domingo Sancho son ierman que furen /²⁸ de compra, la qual de la una de las vinas es altinent de la vina don Lope Martiniz de Castillon et l'altra vina es altinent de la vina de don Arnalt Guillem l'alcalde. Et layxo li a la dita Montesseta ma filla la mia cimaquera que es en la coroneta /²⁹ altient de la carrera. Estos ditz heredamentz li layxo a Montesseta ma filla a todas sas propias uoluntatz, segunt que dit es, salp los dreytz de dona Montessa ma muiler. Item fago gracia et laxei a dona Montessa ma muiler aya l'ort que nos comprames dels /³⁰ mayorals del espital don Arnalt de Nauascos, con l'altre ort que es altinent del dit ort de compra, layxo los hii entrans soltz et quitis, con totz los dreytz que io aylli he ni deuo auer, en tal manera qu'en faga a todas sas propias uoluntatz en vida et en mort. /³¹ Item layxo a dona Montessa ma muiler en tota sa vida las mias tanarias que son en lo portal de Sant Miguel, las quals son altinent de las tanarias don Arnalt el correyer. En tal manera layxo a dona Montessa ma muiler las ditas tanarias que done /³² cada un an setanta soltz als frayres Menos de Sangossa. En tal manera que los .XXV. soltz que si an per pitança el dia de Sant Iohan Bartista, et los .XLV. soltz que sian pera candelas que alçen el cos de Nostre Seynnor sabudament en l'altar de Sant Françes. Al /³³ tresi dels ditz .XL^a.V. soltz que sia abastada et gobernada de dia et de nueyt la lampada del dit altar de Sant Françes. Et que sien feyt cada un an d'est segle segunt que dit es perpetualment per secula cuncta. Et enpues los dias de dona Montessa ma /³⁴ muiler mando que torne et tenga las ditas tanarias aquel o aquela qui terra et possedira la mia en totz sons dias et despues son dias en sa criazon de maor en maor a segunt qu'es deuisat per secula cuncta. Item layxo per totz temps d'est segle a segunt que dit es, que non se puecan uendre ni empeynar ni camiar per ninguna razon. /³⁶ Item mando que dona Montessa ma muiler que tenga totz los dreytz de Montesseta ma filla pera obs de sien datz et rendutz, salp los dreytz de dona Montessa ma muiler. Item layxo a Pedruelo men fillolo /³⁷ la mia vina de Aguilar que es en lo terminat de Pastoriça, la qual vina es altinent de la vina vina del rigo de Pastoriça, la qual vina es altinent de la vina de dona Domenga l'escriuan /³⁸ Et layxo als ditz Pedruelo et Sanchuelo mens filtz de la mia casa del barri de foras dreytz. Et layxo als ditz Pedruelo et Sanchuelo cada .XX.V. librasde /³⁹ sanchetz per part de tot moble, et mando que se tiengan per pagatz de tot moble et terrible de Item layxo a Per Arnalt men nebot, fil don Caluet Logrant .XV. libras /⁴⁰ de sanchetz. Et layxo a Sancho d'Uli men nebot, fil don Caluet Logrant cinquanta libras de sanchetz deue auer en los bens, si a Dios platz que el adura. Item layxo ad Aluira ma /⁴¹ neboda, filla don Caluet Logrant, .XX.V. libras de sanchetz. El mando estos Per Arnalt et de en la tenda. Et layxo a Peyre don Ladron men omne .XL^a. kaffiçes /⁴² de forment. Item mando et do tot men plener poder del dia de huey adeuant cosas de cumplir et que cumplan totz los mens mandamentz a segunt que deuisat son, et si per auen/⁴³tura no cumplan els mens mobles als mens mandamentz, mando que uendan deus meus heredamentz que cumplan los mandamentz segunt que dit es. Altresi si per auentura hii romanian dels mens /⁴⁴ mobles, complitz los mens mandamentz segunt que deuisatz son, mando ma filla Montesseta sobscripta son cabeçales que cabeçaleria en nompne et en persona del dit don Sancho d'Uli a segunt /⁴⁵ que deuisat es, don Benedeyt Picot et don Domingo Alaman et tasl cabeçales segunt que dit es. Testimonis son qui furen clamatz et presentz et per testimonis se atorgaren don

⁴⁶ Pedro el correyer et don Iohan de Mugueta çabater Esto fu feito lo primer diios del mes octubre, era M^a. CCC^a. XXX prima Et io don Folques scriuan iurat de Sangossa fu present et ⁴⁷ per mandament del dit don Sancho d'Uli et sig(signo)ne costumnat et testimo/⁴⁸niança de totas las deuantditas cosas.

(En la plica, con letra contemporánea: Esta es la diuisa de don Sancho de Uli).

102

1294, febrero 16.

Johan Lopez reconoce deber 160 libras de sanchetes a los recibidres de rentas de Navarra por arrendamiento de la prebostería de Estella.

AGN, Comptos, caj. 4, nº 97 (perg. dereriorado, 250x160 mm.).
Catálogo..., nº 574.

Sapian toz [aquels qui esta presen]t carta veiran et hodiran como nos don Johan Lopiz de et ² dona Maria Periz [ma muiller, otorgam] et uenem de conoyssuz et de maniffest que deuem a uos [maestre] ³ Pere Larreuen et [a don Martin Garceitz,] recibidos de las rentas de Nauarra per lo seynor r[ey, cent] ⁴ et sissanta liuras [de bons sanchez que no]s deuem uos per razon del rendament de la preuostat d[Estela,] ço ⁵ es assaber d'est prim[er jener qui uen] ara passa en dos ans seguenz. Terme es de pagar [tot l'auer] ⁶ sobrescriut las [quatreuins liura]s ata est primer jener qui uen et las altras quatreuins liuras d'est primer ⁷ jener en un an com[plit, bon]jament et planament et en paz, sen ningun alçament et sen nenguna pleitesia ⁸ a uoz los diz maes[tre Pere Larreuen et a] don Martin Garceiz o a tot uostre mandament o a tot altre qui uostre logar tendra. ⁹ Nos meysmes los [diz don Joha]n Lopiz et dona Maria Periz ma muiller nos obligam ser fianças et deptos et paga/¹⁰ dos l'un per l'altre et [cada un per lo to]t, de pagar tot l'auer sobrescriut als termes deuantditz a uos los diz ¹¹ maestre Pere et a don [Martin Garc]eiz en la manera que dita es. Et per maor segurtat nos los diz deptos me/¹² times per fianças et [deptos et pag]ados con nos meysmes ensemble, l'un per l'altre, cada un per lo tot, a don Bertholomeu ¹³ de Mezin et a don Mi[guel]ra, çabates vezins d'Estela. E nos los deuantditz deptos et las ditas fian/¹⁴ças obligam toz qua[nz bens q]ue nos auem sedenz et mouenz, gaynaz et per gaynar per ont se uol que trobaz ¹⁵ sian a uos los ditz [maestre] Pere et a don Martin Garceiz o a tot uostre mandament en la manera que dita es. ¹⁶ E nos las ditas fianças [...]ram et nos otorgam per tals fianças en la manera que sobrescriuta es. E nos los ¹⁷ los diz deptos et las di[ta]s fianças renunciem tot nostre for et a tot altre for escriut et non escriut, esclesiastic (*sic*) ¹⁸ o seglar que a nos los diz deptos et las ditas fianças podis ajudar et a uos los diz maestre Pere et a don ¹⁹ Martin Garceiz o a tot uostre mandament en la manera que dita es podis nozdre. Testimonis son don Johan Periz ²⁰ Bon, don Sancho d'Areillano et Johan Sanz d'Areillano brotes, et don Garcia Lopiz de Larça. E io Bertholomeu Gil

¹ escriuan notari public et iurat del conseil de Estela, qui tot aquo escriui con otorgament et mandament dels diz ² deptos et de las ditas fianças et aquest mon sig(signo)ne acostumat fi en la present carta en tes/³ timoniança de las cosas deuantdidas, et en lo logar fuy et suy testimoni. Tot aquo fu fait .XVI. ⁴ dias dinz el mes de febrer, era M^a. CCC^a. XXX^a. II^a.

103

1295, julio 6. (Estella).

Fr. Pedro Çarredorta, comendador del Temple en Aberin, da a don Juan del Ort una casa en la parroquia de San Nicolás de Estella a censo anual de 13 sueldos.

AHN, O. M., San Juan, Navarra, carp. 918 nº 37 (perg. 300x125 mm.).

In Christi nomine, amen. Sabuda cosa sia a totz omnes, als qui son en present e als qui son per venir, quie io, frayre Pere Çarredorta, caualer e comenda² dor d'Auerin, con voluntat e atorgament de frayre Peydro, cambrer d'Auerin, doy a uos, don Johan del Ort, e a dona Lucia, uostra muyller, vezins d'Estela, ³ aquela nostra casa con totas sas pertenenças d'ort e de corral e de entradas e de yssidas, la cal casa nos auem en la parroquia de Sant Nicholau, ⁴ ço es assaber per XIII solidos de cens de calque moneda corra en Nauarra, la meytat per la festa de Nadal et l'altra meytat per la festa de Sant ⁵ Johan Baptista que es el mes de juyn. Et es esta casa e corral deuantdita tenent con la casa e corral de don Sancho d'Areylano, laborador; e tenent ⁶ con la casa e corral de don Sancho Periz d'Ubeda qui fu; e son les paretz e las clausuras de cada una part per mey; e ten de la carrera publica ⁷ entro a el ruyssel que es de part derrer. La cal casa e corral nos uos donam per vendre e per empeynnar e per far totas uostras proprias uolontatz, assi ⁸ com ten d'ample e de lonc, d'abisme entro al cel, rendent lo cens en cada un any assi com sobrescriut es. E es assaber que lo donathiu deuantdit uos ⁹ fay en tal manera que vos o quique tenidor sia de la dita casa e corral pague tota taylla de vyla; e si uos o calque tenidor que sia de la ¹⁰ dita casa e corral non pagauatz l'encens assi com sobrescriut es, que io o calque sia comendador d'Auerin o quique tenga son logar, aya plen poder ¹¹ de entrar e de amparar la casa deuantdita sen preuost e sen destreça de seynnor. Et per mayor seguritat, io lo dit comendador meti per fer/¹²mes de saluetat d'est censal deuantdit, salp far a don Pero Symeneiz de Luquyeyn e a don Miguel d'Irierri, vezins d'Estela, que els que lo fagan bon ¹³ et franc e salt e quit e deliure de totz los omes e de totas las femas del segle, salua la fe de la reyna dona Johana nostra dona, ren/¹⁴dent son cens en cada un an assegont que dit es dessus. De tot aquo sobrescriut son testimonis, odidos e vededos, que en aquel logar furen clamatz per ¹⁵ testimonis de cada una part, don Andreu Ochoa de Berrioçar, don Pero Miguel d'Andere, don Martin d'Eneriz, especier, don Johan cedacer, Johan Periz ¹⁶ baster; et esl assi se atorgaren per tals testimonis.

Regnant la reyna dona Johana, filla del rey don Henric en Nauarra. /¹⁷ Don Miguel Periz de Legaria bispe de Sancta Maria de Pampalona. Don Hugo de Confflant Governador de Navarra. Don Gylllem de Rebastenc te/¹⁸ nent lo castel d'Estela. Don Martin Periz alcalde d'Estela. Don Johan Lopiz de Larea preuost. Domingo Garcia sayon.

Esta carta fu fayta /¹⁹ et est censal fu dat e atorgat, VI, dias dintz el mes de julius, era .M^a.CCC^a. e trenta e tres.

E io Johan Periz, escriuan jurat del conse/²⁰ yll d'Estela, que tot aquo escriui per mandament d'ambas las partidas et aquest mon sig(signo)ne hy fazi e sui testimoni.

104

1296, enero 8, domingo.

Roy Sanchiz y sus familiares dan fianzas por una bustaliza que han vendido en 5000 sueldos al Hospital de Roncesvalles.

AGN, Roncesvales, leg. 85, n^o 1736 (perg. muy deteriorado, ilegible en varias partes, 245x210 mmm.).

In Dei nomine amen. Coneguda causa sia que Roy Sanchiz Lombier per ses /² filhes na Gracia [Sanchiz e na Maria] Sanchiz e Sancho Sanchiz son filtz per si e la daune /³ na Marie Ruiz per si e per ses filhes para siempre Martin Periz /⁴ per sa neboda Maria Periz e Gil Garceiz de Biscarret per si e per sa mulher, /⁵ an prometut a bona fe, sens mal engan que seran terra de apres de la pri/⁶mera feste de la sancte Marie de iulii sen aumentz de suso en la bustaliza /⁷ de lassara e que me /⁸ teran en saiones e en erencia e en corporal possession de la dita bustaliza /⁹ por .V. milie soltz de bons santchetz /¹⁰ deu Ospitau de Ronçasvaus en nom de /¹¹ conigut que en apres en bons descontant per la dita bustaliza /¹² frayre Eyenog de Ey enfermarer de Ronçasvaus de dar a l'Ospitau /¹³ en renuncian expresament non agutz. E io Roy Sanchiz /¹⁴ de no contat auer pos cause an prometut tot ço que desus es diit /¹⁵ tier, far e complir sens anar en contra en tot ni en partide /¹⁶ sobre totes lors causes mobles e non mobles, presentz en non presentz, que sian /¹⁷ e sobre la pena de milie morauidis en auer, la mitat paguadera au roy /¹⁸ e l'autre mitat a le dite Orden de Roncesvaus o a tot son mandament /¹⁹ no complimen. E de mes en lo dite die non feran auer dita bustaliza segunt que /²⁰ desus es diit a le dite Orden del Hospital de Roncesvaus, que los ditz .V. /²¹ milia soltz de bons sanchetz deuen /²² en Gil Peritz d'Ureta cauer, per si e per sa mulher e ses creatures a /²³ prometut a bona fe, sens mal engan, deius la dita pena, que sera lo dit /²⁴ die en la sobredita bustaliza per far maior e per autreyar lo que feran los ditz /²⁵ en Sancho Ruitz e na Marie Ruitz. E de totes aquestes causes /²⁶ tier e complir desus dites an dat fidances au ditz enfermarer per nom de /²⁷ la dita

Orden per nomi Otxoa seynnor de cauer e don Lop Otxoa /²⁸ d'Ureta balester seynnor de los seles de Sant Iulian, Benoit de Cisa, les quals /²⁹ per lor medissis bons sanchetz an seydo sus fidance /³⁰ Datum in camera domni prioris, die dominica scilicet diebus fes/³¹ tis Epiphanie Domini, anno millesimo CC XC sexto Testimonis /³² Santz seynnor d'Aspa /³³ naut seynnor /³⁴ Arnaut de Cisa /³⁵ ninça, Eneco Santz çabater /³⁶ Eneco Garceyz de /³⁷ Iohan, qui a le requeste de les dites partides e fidances /³⁸ coi. Es assaber que tot ço que diz ius dita bustaliza /³⁹ burua que sie pera la diite Orden de Ronçasvaus /⁴⁰ don Lope Periz e Otxoa Lopiz d'Ureta e M. Otxoa de /⁴¹ loco et testibus presentibus qui /⁴² sig(signo)

105

1296, mayo 8, martes.

Inés Pérez de Subiza reconoce deber mil cahices de trigo a Martín de Arbea.

ACP, Cámara 16 (perg. orig. con 2 sellos pendientes, 470x360 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 834.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que io dona Aynes Peritz de Subiça, filla de don Pero Martinitz de Subiça qui fo, otorguey e venc de co/²nuyssut que deuey a uos don Martin d'Arbea, vezin de Pampalona, e a tot uostre mandament, mil kaffiç de bon forment, les quals uos a mi pre/³stastes en bona amor e io de uos agui e recebi et passey del uostre poder al men a tot mon plazer e a ma uolontat, de que me tenc ben per pa/⁴gada e per entegrada, renunciant a la excepcion de non mesurat e de non rebut forment. D'aquo uos day en peynntz e en poder /⁵ e en tenença la vila de Berrio de la plana e la vila d'Aytçoaynn con totz lur dreytz e con totes lurs pertinences, sabudament /⁶ con totz quantz heredamentz e coyllaciú io hey en les dites dos viles e en cada una d'eles, palacis, cases e casals, peces e /⁷ vinnes, hortz e heres, vert e sec, herm e poblát, tant com tenen de les aygues troa les herbes e del cel troa dintz /⁸ en abisme, en tal manera que tengatz e possediscatz les dites dos viles e cada una d'eles en aquetz detz ans qui primers son a ue/⁹nir, detz fruytz cuyllitz, sens nengun enbarc, e ne prengatz cada an uos o tot uostre mandament a .XV. dies apres la festa de Santa Maria de /¹⁰ mey agost cent kaffiç de bon forment en paga del deute sobredit, e uos entegretz en esta manera de tot lo sobredit deute. E io /¹¹ la dita dona Aynes Peritz per conuinent prometey e me obliguey leyalment, a bona fe, sens engan, a uos lo dit don Martin d'Arbea /¹² que troa tant que uos o uostre mandament siatz pagat e entegrat de tot lo deute sobredit en la manera sobredita, que io ni nengun homne /¹³ ni fema de ma compaynna ni nengun altre homne ni fema per mi ni en uoç ni en razon de mi non uos enbarguem ni uos enuyem en les dites dos /¹⁴ viles ni en nenguna d'eles ni en nenguns auers mobles ni en nengunes heredatz ni el coyllaciú que io hey en les dites dos viles /¹⁵ per intrada ni per issida ni per estage ni

per nenguna altra rason, ni prengam ni apartem nenguna cosa a escus ni a paladin en nenguna manera per nenguna rason. /¹⁶ E encara io la dita dona Aynes Peritz mandey deshuey ades aqui en present per deuant uos a Miguel d'Unçu mon sayon de Berrio e d'Aytçoayn /¹⁷ e a Jacue d'Aytçoaynn e a Semen d'Eçcaua e a Pero Santz d'Aytçoaynn e a Martin de Gaytçarin e a Pero Lopeytz d'Aytçoaynn e a Gar/¹⁸cia Semeneytz e a Pere Semeneytz, vezins d'Aytçoaynn, mes coyllaços, per si e per totz les vezins d'Aytçoaynn mes coyllaços, e a San/¹⁹cho Lopeytz de Berrio e a Miguel de Marquelaynn e a Martin Semeneytz de Berrio e a Semen Garceytz e a Sancho Peritz, vezins de /²⁰ Berrio de la plana mes coyllaços per si e per totz les vezins de Berrio mes coyllaços, que donguen e paguien a uos lo dit /²¹ don Martin d'Arbea o a tot uostre mandament intz en la vila de Pampalona intz en uostre poder les sobreditz mil kaffiç de bon forment /²² en la manera sobredita. E nos les sobreditz Miguel d'Unçu sayon de Berrio e d'Aytçoaynn e lacue d'Aytçoaynn e Semen d'Eçcaua /²³ e Pero Santz d'Aytçoaynn e Martin de Gaytçarin e Pero Lopeytz d'Aytçoaynn e Garcia Semeneytz e Pere Semeneytz, vezins d'Aytçoaynn, coy/²⁴llaços de la dita dona Aynes Peritz, per nos e per totz les vezins d'Aytçoaynn coyllaços de la dita dona Aynes Peritz, e nos /²⁵ les ditz Sancho Lopeytz de Berrio e Miguel de Marqualaynn e Martin Semeneytz de Berrio e Semen Garceytz e Sancho Peritz /²⁶ vezins de Berrio de la plana, coyllaços de la dita dona Aynes Peritz, per nos e per totz les vezins de Berrio de la plana coy/²⁷llaços de la dita dona Aynes Peritz, assi nos obligam e prometem a bona fe a uos lo dit don Martin d'Arbea e a tot uostre manda/²⁸ment qui esta present carta mostrara, de dar e de pagar uos intz en la vila de Pampalona intz en uostre poder les sobreditz mil ka/²⁹ffiç de bon forment en aquestz detz ans qui primers son a uenir, detz fruytz cuyllitz, sabudament cent kaffiç de bon forment cada un a .XV.dies /³⁰ apres la festa de Santa Maria de mey agost, sens nengun altre alongament. E encara io la dita dona Aynes Peritz e nos les sobreditz /³¹ ses coyllaços d'Aytçoaynn e de Berrio, renunciem totz fors e totz vs e totes costumpnas e totes altres excepcions e allegacions /³² e totes razons e deffensions que nos o altre per nos podissem dire o mostrar o allegar en iudizi e fora de iudizi, en Cort e fora de /³³ Cort, seglar e de Santa Egleſia, que non nos uayllen ni nos aiudien ni pro nos tenguen contro uos en esta cosa, e renunciem a nostre for en tal ma/³⁴nera que si per auentura lo demandassem que no nos sia donat. E especialment renunciem al for de non respondre a carta. Sobre tot aquo /³⁵ encara io la dita dona Aynes Peritz e nos les ditz ses coyllaços d'Aytçoaynn e de Berrio, per nos e per totz les altres ses /³⁶ coyllaços d'Aytçoaynn e de Berrio, obligam deshuey totz nostres bens mobles e heredatz, sedentz e mouentz, gaynnatz e per gaynnar, or /³⁷ que sien conoyssutz e per conoystre, al muyt alt e poderos e noble seynnor don Phelip per la gracia de Deus rey de França e de Na/³⁸uarra en tal manera que si per auentura pagat non uos auissem tot lo sobredit deute a cada un dels sobreditz termes com sobredit es a /³⁹ uos lo dit don Martin d'Arbea o a uostre mandament, otorgam e uolem e nos platz e dam plener poder e mandament e licencia /⁴⁰ al sobredit seynnor rey e a qualque sia la sazón Governador de Nauarra o tenent son logar, que de cada un dels sobreditz termes adelant /⁴¹ sen citar e sen amonestar nos e sen nengun altre costreynniment prenguen e enparien, uendien e fermien totz nostres bens e paguien a /⁴² uos lo dit don Martin d'Arbea o a tot uostre mandament tot lo sobredit deute com sobredit es e totz daums e costz e /⁴³ messions e manleutes que uos o uostre mandament directz que auret agut per rason del destarç e de la demora de non pagar a cada un /⁴⁴ desl sobreditz termes, e per demandar e cobrar lo sobredit deute. E d'aquels daums e costz e messions e manleutes que uos /⁴⁵ o uostre mandament directz que auret agut, que siatz credit uos o uostre mandament en uostra palaura, sen iura e sen testimoniança nenguna. /⁴⁶

E encara io la dita dona Aynes Peritz e nos les ditz ses coyllaços d'Aytçoaynn e de Berrio pregam al hondrat e /⁴⁷ saui don Martin d'Undiano, franc de Pampalona, qui es aqui present, tenedor e garda del sayel del sobredit seynnor rey de França e /⁴⁸ de Nauarra, lo qual sayel es mis en Pampalona, que meta lo sobredit sayel del sobredit seynnor rey pendent en esta present carta per far ualer, tenir e conplir totes les coses sobredites e cada una d'eles. E io lo dit don Martin d'Undiano a /⁵⁰ pregaries de la dita dona Aynes Peritz e dels sobreditz ses coyllaços d'Aytçoaynn e de Berrio metey lo sobredit sayel /⁵¹ del sobredit seynnor rey pendent en esta present carta per far ualer, tenir e conplir tot ço que sobredit es. E encara per mayor ay/⁵²torgament e confirmament de tot ço que sobredit es, io la dita dona Aynes Peritz de Subiça metey mon sayel pendent en esta /⁵³ present carta. Testimonis son qui clamatz e pregatz e presentz furen en logar don Martin d'Undiano abbat d'Assiaynn, don Miguel Santz /⁵⁴ Alaues, amirat de la Poblacion de Pampalona, don Semen Yacue bureler, don Pedro abbat d'Aytçoaynn, don Lop abbat d'Un/⁵⁵çu e don Johan Peritz de Lombierr. E io Pere Iulian, notari public e iurat de Pampalona, qui la present carta escriui con ma propia man, a pregari/⁵⁶ es e mandament de entrambes les partides. La qual carta fu fayta en la era mil e trezentz e trenta e quatre, el mes /⁵⁷ de may, dimarç primer apres la festa de Iohannis ante portam latinam, et fi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança de les coses /⁵⁸ sobredites.

106

1296, mayo 12, sábado.

Don García López, prior de Roncesvalles, permuta ciertas heredades con el alcalde, jurados y concejo de Roncesvalles.

AGN, Roncesvalles, leg. 12, nº 307 (perg. orig. partido por a b c, mitad inferior, 215x275 mm.).
Publ. IBARRA, Historia de Roncesvalles, pág. 222.

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran e oiran que nos don Garçia Lopiz per la gracia de Deus prior del hospital de Ronçauals e lo conuent /² d'aquel meteiss logar, atorgam e uenem de maniffest que nos auem donat en cambi de uostra peça que uos auietz en Ategueren aquel prat que nos auiem /³ en Gayllarraynmeta, a uos alcalde e iuratz e a tot lo cosseill de Ronçauals, sabudament lo qual prat se ten d'una part con lo prat de dona Sancha /⁴ fiylla de Oxoia d'Iriuarren qui fo, d'altra part se ten con la terra uezinal. Sabudament per lo qual prat aguimes en cambi de uos alcalde e iuratz e de tot /⁵ lo cosseill de Ronçauals la deuantdita peça, sabudament la qual peça se ten d'una part con la nostra peça meteyssa, d'altra part se ten con /⁶ lo camin del rei que va contra Pamplona e Aezcoa, d'altra se ten con la peça de don Lop Sanz d'Artozqui, d'altra part se ten per part Bidossi con la /⁷ peça de don Amoros e la terra uezinal. E aquest deuantdit prat nos lo prior e lo conuent del hospital de Ronçauals de guisa e de /⁸ manera com sobrenompnat e affrontat es, con totes ses apertenençies, volem e nos plaz que lo ayam tot entegrament en paz assi com ten de

lonc e d'ample de /⁹ alt del çel entroa dintz en abisme, salp e quiti, deliur e franc de nos meteiss e de tot omne e de tota femna, salua la fe del rei, que sia paztura /¹⁰ per al ganat de nos les partides deuantdites. Eissament que nengun de nos les pertides no ayam poder de sarrar lo dit prat en temps del segle. /¹¹ Altresi nos lo prior e lo conuent del hospital de Ronçauals atorgam, reconoysssem e uenem de conoissutz que auem agut e reçebut amoralmente en paz de /¹² vos alcalde e iuratz e de tot lo consseill de Ronçauals per lo dit prat cambi, la deuantdita peça e tenem nos ben per pagatz e per entegratz del cambi /¹³ e de totes coses. Sabuda cosa es que nos l'alcalde e iuratz e tot lo cosseill de Ronçauals volem e nos plaz que uos lo sobredit prior e conuent del /¹⁴ hospital de Ronçauals façatz qual hora que a uos venga en plazer de la deuantdita peça totes les uostres propres uolontatz senz enbarc ningun. E nos /¹⁵ lo prior e conuent del hospital de Ronçauals e nos alcalde e iuratz e tot lo consseill deuantdit, per tenir e conplir totes les coses deuantdites e de /¹⁶ no uenir contra, fimes cartes per a b c partides d'estes deuantdites coses. Testes sunt Semen d'Uritz çabater estaiant en Ronçauals, Sancho d'Esnox /¹⁷ mayoral de Semeraldea. Facta carta e cambi dissaute vespra de Pesca de may, anno Domini .M^o.CC^o.XC^o. sexto. E io Iohan Eneguitz, escrivan iurat /¹⁸ de Ronçauals, escriuí estes cartes per a b c partides con ma propria man, a pregaries e mandament de totes les partides deuantdites, e fi aquest mon /¹⁹ sig(sig)ne acostumnat en testimoniança e sui testimoni.

107

1297, marzo 26. (Estella).

Fr. Pedro Çarradorta, comendador del Temple en Aberin, da a don Pedro Martínez, herrero, una casa en Aberin a censo anual de 6 dineros.

AHN, O. M., San Juan, Navarra, carp. 918, n^o 39 (mitad superior de perg. partido por a b c, 305x172 mm.).

In Christi nomine, amen. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son en present e als qui son per uenir, como nos frayre Pere Çarradorta, comendador de la casa d'Aue²rin de la Orden del Temple, con uolontat e plazentería de frayre Pere d'Arrieta, vicari del dit logar e de frayre Pere de Morentin, canbrer, e de frayre /³ Pere Goamir, e de frayre Pere dels Arcx, e tot lo conuent del dit logar, donam desuey en auant per totz temps a cens a uos don Pero Martinez, ferrer /⁴ uezin d'Auerin, e a dona Urriqua uostra mulier, e a tota uostra genoylla, aquela casa que es de la dita Orden del Temple en Auerin, la qual casa uos los /⁵ ditz don Pero Martinez e dona Urriqua uostra mulier comprastes de Maria Iohan, filla de Iohan Yaldequo, la qual casa sobredita es tenent con las casas del /⁶ dit don Pero Martinez ferrer e tenent con la casa de dona Domenga Yaldequo e tenent con la casa de don Gil d'Ipuzcoa e tenent con la carrera publica. Ço es /⁷ assaber que deuetz donar e pagar de cens en cada un an a nos, lo dit comendador e conuent sobredit, o a nostre mandament qui esta carta mostrara, seyss /⁸ diners de bons sanchetz o de calque moneda corra en Nauarra, per la festa

de Sant Miquel que es el mes de setembre. Aquesta casa sobredita do/⁹nam nos los ditz comendador e conuent a cens a uos los ditz don Pero Martinez e a dona Urraqua uostra mulier e a tota uostra genoylla assi com sobrescriut es /¹⁰ entegrament, con totz sons dreitz e con totas sas pertenenças, de herme e de poblat, con sas entradas e con sas yssidas, solta e quita e franca /¹¹ e bona e deliura, sen nengun entredit e sen nengun enbarc e sen nengun retenimient e sen nengun engan e sen nenguna mala uoz, assi como ten d'an/¹²ple e de lonc deius d'abisme entro al cel, donant en cada un an lo deuantdit cens, assi como sobrescriut es. Aquesta casa sobredita uos donam en tal manera /¹³ que uos, los ditz don Pero Martinez e dona Vrraqua uostra mulier, ni uostra genoylla que no l'ayatz poder de partir en ninguna manera, mas que l'ayatz po/¹⁴der de vendre e d'enpeynnar e de donar e de canbiar e de ayllenar a calseuol persona que sia de la dita Orden del Temple e no ad altre /¹⁵ ningun; e de farne totas uostras propias uolontatz per secula cuncta sens fin, donant son cens en cada un an, segont que dit es dessus. Et per /¹⁶ mayor segurtat nos lo sobredit comendador e conuent sobredit prometem a uos, los ditz don Pero Martinez e a dona Vrraqua uostra mulier, de far uos /¹⁷ bona la dita casa de totz los homes e las femas dest segle, donant son cens en cada un an, segont que dit es desus. De tot aquo sobre/¹⁸scriut son testimonis, odidors e vededors, qui presentz furen en lo logar e per testimonis se otorgaren don Sancho Garceyz, abbat de Muynien, /¹⁹ don Miguel Martinez de Çuloeta, Pero Martin de Vilanoua, don Yenegro de Çuloeta lo maestre.

E io Johan Guillem, escriuan notari public e jurat /²⁰ del conseyll d'Estela, escriui esta carta per mandament de las partidas sobreditas e fazi aquest mio sig(signo)ne acostumat e sui testimoni. /²¹ Esta carta e censal fu dat e atorgat .XXVI. dias dentz el mes de martz, era .M^a.CCC^a.XXX^a V.

108

1297, abril 20*.

Francesa de Uriz vende la mitad de un molino a Simón de Obanos.

ACP, Prior 32 (perg. orig. 157x297 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº. 836.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, presentz et per venir, que io Francesa d'Uritz, filla de don Johan d'Uritz et de dona Lorença sa muyller /² qui furen, vendei a uos don Symon d'Ouanos lo tender et a dona Remonda uostra muyller aquela demeya roda dels molins que io els molins /³ que clamen de Garcea Marra, ab totz les dreitz que io auiey ni a mi hy apertaynnia ad auer per ninguna razon de trestot lo segle. Aquesta de/⁴uantdita demeya roda dels molins de guisa et de manera com sobrenompnada es desus, entegrament, con totas sas dreituras et con totas /⁵ sas apertinencias de intradas et de issidas et de casas et de esclusas et de cenias et de molas et de fusels et de maratieilles et con totz aquels /⁶ dreitz que io auiey ni a mi hy apertaynnia ad auer per ninguna razon de trestot lo segle, vendei et aitorguei io la dita

Francesa a uos lo deuant⁷dit don Symon d'Ouanos et a dona Remonda uostra muyller, que la ayatz tota entegrament et en patz, tanta quanta es ab totz sos dreitz /⁸ salua, quita, deliura et franca de mi meteyssa et de tota la mia genoilla et la mia generacion et de tota la mia hermandat per secula cunta /⁹ pera farne totas uostras propias voluntatz. /¹⁰ Sabuda cosa es que io la dita Francesa reconoissei et venc de manifest que ei agut et recebutz amoralment et en patz de uos lo deuantdit /¹¹ don Simon d'Ouanos et de dona Remonda uostra muyller preci d'aquesta deuantdita demeya roda ab l'aliala enseble .XL. libras de /¹² bons sanchez de la bona moneda corrible el regne de Navarra. Trestot preci complit io a deuantdita Francesa me'n tenc per /¹³ ben pagada et per entegrada del preci et de l'aliala et de totes coses. /¹⁴ A mayor aitorgament et confirmacion d'esta dita vendida, io la dita Francesa uos ne ey donat fermes de saluetat d'esta dita de /¹⁵ meya roda de molins venduda ab totz ses dreitz que io hy ei de totz omes et de totes fempnes et de tota frairesca et parentesc nompnadament /¹⁶ don Miguel Motça et Eneco d'Uritz, als quals ey en conuinent de gardar de tot quant damage els recebran per razon d'aquesta sobredita /¹⁷ fermeria en que io mil les ey sobre mi et sobre totz mes bens sedentz et mouentz. Et nos les deuantditz don Miguel Motça et Ene /¹⁸ co d'Uritz aitorguam nos per tals fermes de saluetat de com sobredit es. /¹⁹ De totes estes deuantdites coses son testimonis qui pregatz presentz furen el logar et qui per testimonis se aitorgaren Bon Macip, /²⁰ Johan d'Uritz et Nicholau d'Uritz, les quals se aitorguaren per tals testimonis. Facta carta et vendida in era mil CCC^a.XXX^a.V^a. /²¹ el mes de abril, lo diluns .X.^{cen} dia del dit mes. Et io Miguel Lopitz de Çandiu, escriuan iurat public de Pampalona escriui /²² esta carta ab atorgament de les dites partides et en testimoniança fi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat et suy testimoni.

* El 20 de abril de 1297 fue sábado y no lunes.

109

1297, octubre.

Las ciudades de Navarra se unen a la junta de los infanzones de Obanos.

AGN, Comptos, caj. 4, nº. 106 (perg. con 18 sellos pendientes, 613x430 mm.).
Publ. BERROGAIN, Documentos..., nº. 25, págs. 497-500.
Catálogo..., I, nº 586.

En nompne de Deus e de nostra dona Sancta Maria e de tota la cort celestial. Esta es carta de amiztat e de vnitat er iura que han fayta les bons omes de les comunitatz de les bones viles de Navarra ab les sobreiuntes /² de la iuncta dels infançons d'Ouanos, per els e per lurs comunitatz, per les que huey son e seran d'aqui adeuant. Eyssament les ditz sobreiuntes ab les bons homes de les bones viles et ab lurs comunitatz, per els e per tota la dita iuncta dels /³ infançons d'Ouanos, per les que huey son e per les que seran d'aqui adeuant, totas uetz saluen la fe de la seynnoría

mayor de Nauarra en tot e per tot. Eysament les de Pampalona saluen la fe de lur seynnor lo bispe e de l'arciagne de la Tabla /⁴ e del cabylle de la eglesia de Sancta Maria de Pampalona. Nompnadament de Pampalona don Bernart d'Eça alcalde del Borc de Sant Cernin de Pampalona, don Hyeneguo d'Aldaua, alcalde de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona. Dels /⁵ vint iuratz don Ramon de Jacca, don Pere d'Aldaua, don Bertholomeu Caritat, don Caritat de Roses, don Arnalt Laçeylla, don Martin d'Undiano lo jouen, Guyllem Saluador, Eneco d'Uritz, don Pere Aymeric, Miguel d'Aritz, Marin Peritz /⁶ d'Iuero, don Dominguo d'Aoytz, don Miguel Lorentz, don Pedro d'Urdoz, don Johan Peritz de Gualarr, don Orti filltz de don Garcia Ochoa, Bertholomeu d'Aguyrre, Miguel Rollan, don Miguel d'Anuciarr, don Garcia de Mezquiritz. /⁷ Eyssament d'Estela don Sancho Pontz alcalde d'Estela, e don Johan Climent, don Garcia Santz de la Barra, don Johan Brun, don Miguel de Murcia, don Paschal Peritz, don Pere Miguel de Bidaurre. Eyssament de Tudela don Miguel /⁸ Baldoyn, don Pontz Eslaua. Eyssament de Sanguossa don Pontz Arnalt e don Benedit Picot. Eyssament d'Olit don Garcia Çentol alcalde d'Olit, don Pero Peritz de Vilanoua, don Martin Peritz de Sancho Errea. Eyssament del Pont /⁹ de la Reyna don Nicholau alcalde del Pont de la Reyna don Pero Peritz Adrian, don Johan Gualian, don Pero Triguoso. Eyssament d'Els Arcx don Johan Guonçaluetz alcalde d'Els Arcx, Pero Sanchetz Borriell. Eyssament de Viana don Martin /¹⁰ Hyeneguetz, don Johan de Cornaua. Eyssament de Laguardia don Martin Peritz el Musco, don Johan Peritz iurat, nebot del Guordo. Eyssament de Ronçauals Paschal de les Tables e Miguel Santz. Eyssament de Vilaffranqua don Johan /¹¹ Ezquierdo e Symeno de Cahues. Eyssament de Larrassoynna don Pere de Sarria alcalde de Larrassoynna, don Symen Peritz. Eysament de Bilaua Garcia de Bruslada, alcalde de Bylaua, Lope de Gunçun iurat, Hyeneguo Arçeytz d'Atarrabia escriuan iurat /¹² de Bylaua. Eyssament de Monrreal don Garcia Peritz filltz de don Garcia Peritz d'Arçaneguy, don Martin Peritz lo merçer. Et es assaber que nos les sobrenompnatz alcaldes e iuratz e bons homes de les bones viles sobredites, nompnadament les /¹³ de Pampalona, de Estela, de Tudela, de Sanguossa, de Olit, del Pont de la Reyna, d'Els Arcx, de Viana, de Laguardia, de Ronçauals, de Vilaffranqua, de Larrassoynna, de Bylaua, de Monrreal, totz enssemble e cada un per si, atorguam que auem fayta esta dita /¹⁴ amiztat e hunitat e iura per nos e per totz nostres comuns, per les que huey son e per les que seran adeuant, ab les ditz sobreintes e ab tota dita iuncta dels infançons d'Ouaos, nompnadament con don Sancho Semenitz de Puyo e con Ferrant Peritz de Salines /¹⁵ e con Garcia Lopeytz d'Iranguot e con Martin Semeneitz de Puyo e con Ferrant Peritz d'Araciel e con Sancho Peritz d'Ouanos e con Pero Aznareytz de Valtierra e con Ferrant Martineytz de Çontrinneguo e con don Martin de Tafaylla e con don Martin Miguel /¹⁶ de Lerrutz e con don Symeno d'Ouanos. Eyssament es assaber que nos les sobrenompnatz sobreintents de la dita iuncta dels infançons d'Ouanos atorguam que auem fayta esta dita amiztat e hunitat et iura ab les sobrenompnatz alcaldes e iuratz e bons homes de /¹⁷ ab les les (*sic*) comunitatz de les dites bones viles per nos e per tota la dita iuncta dels infançons d'Ouanos, per les que hueyson e per les que d'aqui adeuant seran, totes uetz saluant la fe de la seynnorria mayor de Nauarra en tot e per tot. En tal manera que si algun /¹⁸ o alguns mas poderos venis o venissen sobre lo regne de Nauarra per far hy mal o destruyment algun, que els se aiudien ben e leyalment a defendre lo dit regne de Nauarra coma fidels e leyls vasals deuen far a lur bon seynnor. E lo seynnor que /¹⁹ fagua o aquel qui son loguar tendra en Nauarra aquo que deu far als infançons et a les bones viles. Et encara que se aiudien a demandar et a mantenir lurs fors e lurs costumnes e lurs priuilegis e lurs franquezes e leyalment, asseguont que /²⁰ cada un son afforatz, costumpnatz e priuilegiatz et

affranquitz. E si algun o alguns les volia far força o demas ad algun o ad alguns deuantitz, el o els donant les fiança de dreit per tant quant la Cort general de Navarra mandaria, e non li fus o non les /²¹ fus cabuda que els li aiudien o les aiudien ben e leyalment a lur cost et a lur mision troa tant que li faguen o les faguen * a calçar lur dreit. Eyssament an saluat totes estes deuantites viles ab atorguament e plazenteria /²² de la dita iuncta d'Ouanos que els no ayen anar a estragar ni a talar totz enssemble ni ninguns dels. Eyssament es assaber que si per auentura auennia cosa, ço que Deus non plaça, que si alguna o algunes de les dites bones viles o la dita iuncta /²³ dels infançons d'Ouanos fayllis o fayllissen o se partissen d'esta dita amiztat e hunitat et iura que fayta han, que ad aquela vila o a la dita iuncta si se partia, que aquels que se partiren paguia o paguyen mil libras de bons e legals /²⁴ sanchetz e finquien per esperiuris. Eyssament si per auentura algun o alguns homes de les dites bones viles se partien o se partissen o algun o alguns homes de la dita iuncta se partis o se partissen apartadament d'esta dita amiztat e unitat et iura, /²⁵ que cada un que en tal manera se partiria que li costia e paguia cent soltz de bons sanchetz, e que finquia o finquien per esperiuris. Eyssament se retenen poder les dites bones viles e la dita iuncta dels ditz infançons totz enssemble comunalment /²⁶ que ayen poder e puyquen creystre o mermar en totes coses que sien a pro et a ben et a myllorament de la dita unitat, no enbarguant en res la iura deuant dita. Eyssament an atorguat et uist per ben totz enssemble que la dita unitat sia iurada e /²⁷ faguen iurar cascun an cada uns en les dites bones viles e la dita iuncta yssament. Et yssament e assaber que si per auentura auenia, ço que Deus non vuyllgua, que alguna o algunes de les dites bones viles o la dita iuncta o algun o alguns altres homes /²⁸ de les dites bones viles o de la dita iuncta apartadament fayllis o fayllissen e se partissen d'esta dita amiztat e hunitat et iura, que les dites mil libras e les ditz .C. soltz sien pera l'altra partida que tendrien e mantendrien la dita amiztat e hunitat et iura. /²⁹ E per mayor segurtat e confirmacion de totes les coses deuant dites e de cada una d'eles, e per tal que romaynguen e sien fermes sin corrompement ningun, nos les sobreditz alcaldes e iuratz de Pampalona e altres nos les sobrenompnatz d'Estela, de /³⁰ Tudela, de Sanguossa, de Olit, del Pont de la Reyna d'Els Arcx, de Viana, de Laguardia, de Ronçauals e de Vilafranca, de Larrassoynna, de Vilaua, de Mon Rey, per nos que em ara nompnadament en esta carta escriutz e per totz les altres /³¹ de les dites nostres comunitatz, per les que ara son e qui son per venir; e altres nos les sobre escriptz sobre iunctes de la dita iuncta, per nos que em escriutz en esta present carta e per totz les infançons de la dita iuncta d'Ouanos, per les que ara son e seran /³² en auant, iuram mans sobre satz Euangelis e sobre la sancta Crotz sagrada, de agardar e de tenir e complir ben e leyalment la dita amiztat e unitat et iura e tot ço que escript es en esta carta, e de non venir contra alguna o algunes coses escriptes /³³ en esta present carta. Et en testimoniança e mayor fermeza de totes e cada unes coses que escriptes son en esta carta, auem mis les sayels de nostres consseylltz e comunitatz e dels infançons de la dita iuncta d'Ouanos. Facta carta in era .M^a. /³⁴ .CCC^a.XXXV^a. el mes de octubre.

* Repetido "o les faguen".

1298, febrero 24, lunes.

Miguel Millaz vende una viña a Miguel de Berroeta.

ACP, N 26 (perg. orig. 340x260 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 843.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que io Miguel Millatz, filtz de don Paschal Millaz a qui Deus perdon, uendey a uos /² Miguel de Berroeta lo teyssedor, aquela vinna que io hey el terminat de Guarriques, la qual vinna se ten et es affron³tada de la una art con la vinna de don Garcia d'Eugui lo carpenter e de l'altra part con la vinna de don Tomas de Sarasa /⁴ lo correyer e de l'altra part con lo camin com las gentz uan e uenen de Pampalona a Mutiloa de ius. Et aquesta deuant/⁵dita vinna de guisa et de manera com sobrenopnada et affrontada es desus, entegrament con totes ses dreytures e ses apertinencies /⁶ de intrades e de yssides, de camins e de senders e de cequies e de mugues e con totz aquels dreitz que io hy /⁷ hei ni a mi pertaynnen ad auer per ninguna razon de trestot lo segle, uendey et otorguei io lo dit Miguel Millatz a uos /⁸ lo dit Miguel de Berroeta desapoderant a mi et apoderant a uos metey en tenença y en corporal possession deshuey /⁹ adelant, per totz temps del segle, que la ayatz e que la possediscatz en bona patz, tota entegrament tanta quanta es, assi com /¹⁰ ten de lonc e d'ample e d'alt del çel troa dintz en abisme, salua, franca, quita e deliura de mi e de totz omes e de /¹¹ totes femnes e de ma genoylla e de trestota la mia generation, per uendre e per enpeynar e per farne uos o tot /¹² uostre mandament totes uostres propres uolontatz per secula cuncta sens ningun enbarc. Et es assaber que io lo dit /¹³ Miguel Millatz otorguei et uenc de conoissut que hey agut e reçebut de uos lo sobredit Miguel de Berroeta /¹⁴ preci d'aquesta sobredita vinna uenduda con aliala ensemble set libras de bons sanchetz de la bona moneda corrible el regne de /¹⁵ Nauarra, et assi me'en tenc io ben per pagat er per entegrat del preci e de l'aliale e de totes les coses. A /¹⁶ mayor segurtat e confirmation de totes les coses sobredites, io lo sobredit Miguel Millatz day fermes de saluetat /¹⁷ a uos lo dit Miguel Berroeta de totz omes e de totes femnes nopnadament don Domingo d'Amalaynn panater /¹⁸ e Jacue filtz de don Paschal Millatz a qui Deus perdon, als quals fermes hey en conuinent de gardarles de tot /¹⁹ daun per razon d'esta dita fermeria en que io mils les hey. E nos les ditz don Domingo d'Amalaynn lo panater /²⁰ e Jacue filtz de don Paschal Millaz a qui Deus perdon, otorgam nos per tals fermes de saluetat com sobredit es. /²¹ Altressi es assaber que si per auentura ningun omne ni ninguna fema uos metis mala uoz en la sobredita vinna /²² uenduda o uos mouis playt o demanda per qual manera se uol, io lo dit Miguel Millaz uos lo dey far quedar /²³ e redrar et estar en patz, e si no lo fay ey uos en conuinent de dar catorze libras de bons sanchetz /²⁴ per conuinent. Et per far quedar et estar en patz a tot omne et a tota femna qui uos /²⁵ metis mala uoz en la sobredita vinna uenduda o uos mouis playt o demanda per qual manera se uol o per pagar les /²⁶ sobredites .XIII.º libras de bons sanchetz com sobredit es, uos day fiança don Orti de Marqualaynn lo panater /²⁷ al qual hey en conuinent de gardarlo de tot daun per razon d'esta dita fiançeria en que io mis lo hey. /²⁸ Et io lo dit don Orti de Marqualaynn lo panater otorguei me per tal fiança de far quedar et redrar /²⁹ et estar en patz a tot omne et a tota femna o per pagar les sobredites .XIII.º libras de bons sanchetz /³⁰ per conuinent com sobredit et. Testimonis

son qui presentz e pregatz furen en logar e qui per testimonis se otorga^{/31}ren don Garcia d'Errotz, don Garcia de Gualipentz burelers. Et io Andreu Lopitz d'Imarcoaynn, nota^{/32}ri public et iurat de Pampalona, qui la present carta escriuiy con ma propria man per mandament de les ^{/33}dites partides. La qual carta fu fayta et uenta en la era de mil .CCC^a. e .XXX^a. e seys, el mes de febrer, ^{/34}diluns lo dia de Sant Mathia appostol, et fi aquest mon sig(sig)ne acostumpnat en testimoniança de ^{/35}les coses sobredites.

111

1298, septiembre 19, viernes. (Pamplona).

El prior del Hospital reconoce haber recibido 900 libras de sanchetes que le prestó don Martín de Undiano.

AHN, O. M. San Juan, Navarra, leg. 719, nº 20 (perg. 465x415 mm.).
Publ. GARCIA LARRAGUETA, El gran priorado..., II, nº 546.

In Dei nomine Sabuda cosa sia a totz homes als presentz e als qui son per venir que yo frayre Jurdan de Chauderac prior del Hospital de la orden de Sant Johan de Jherusalem el regne de Nauarra e procurador del hondrado ^{/2}e saui e religiosos payre e seynnor frayre Guillem de Vilaret per la gracia de Deus mayestre de la sancta casa del Hospital de Sant Johan de Jherusalem, segont que mas plenerament se mostro per la carta de procuracion en la qual es la bulla ^{/3}del sobredit mayestre pendent, la tenor de la qual carta es atal: (sigue la copia de la bula).

lo lo sobredit frayre Jurdan de Chauderac prior e procurador otorguey e venc de conoyssut que deuey a vos Martin d'Undiano e a uos Peyre d'Undiano e a uos Ochoa d'Undiano ^{/15}filtz de don Martin d'Undiano franc de Pampalona o a tot homne qui esta present carta mostrara, naucentz libresde bons sanchetz, les quals deuandites naucentz libres de bons [sanchetz a nos vos prest]astes en bona amor e io los agui e recebi ^{/16}e passey del vostre poder al men a tot mon plazer e a ma uolontat, pera pagar muytes e diuerses deutes que deu lo priorat del sobredit Hospital de Navarra, de que me tenc [per pagat] e per entegrat, renunciant a la excepcion de non ^{/17}con[tatz e] no agutz e de non recebutz diners. Terme es a esta primera festa de Sant Johan Babtista que uen que uos paguiey intz en Pampalona intz en uostre poder les sobredites naucentz libres de bons sanchetz planament e en patz a me^{/18}yntz de ningun alçament e de ninguna playdesia, sens ningun altre alongament, a uos los sobreditz Martin d'Undiano e Peyre d'Undiano e Ochoa d'Undiano e a tot homne qui esta present carta mostrara. Ont renunciay io lo sobredit prior ^{/19}e procurador totz fors e totz us e totes costumnes e totes altres exceptions et allegacions e totes razons e defenssions que io o altre per mi podissen dire o mostrar o allegar en iudizi e fora de iudizi, en cort e fora de cort seglar ^{/20}e de Sancta Iglesia, que no me uayllen ni me aiuden ni pro me tenguen contra uos en esta cosa. Encara io frayre Jurdan de Chauderac prior e procurador sobredit prometey e me otorguey leyalment a bona fe, sine engan, que ^{/21}vos paguiey tot lo sobredit deute al sobredit

terme com sobredit es o retenguey uostra amor. Sobre tot aquo encara io lo dit frayre Jurdan de Chauderac prior e procurador sobredit per cert saber obliguey deshuey totz /²² quantz bens mobles e heredatz sedentz e mouentz ha la dita orden de sant Johan de Jherusalem en tot lo regne de Nauarra e aura d'aqui en auant al muyt alt e poderos e noble seynnor don Phelip per la gracia de Deus rey de /²³ França e de Nauarra e a qualque sia la sazón Governador de Nauarra o tenent son logar, en tal manera que si per aventura pagat nos vos auissey tot lo sobredit deute al sobredit terme com sobredit es a uos les sobreditz /²⁴ Martin d'Undiano e Peyre d'Undiano e Ochoa d'Undiano o a tot homne qui esta present carta mostrara otorguey e vuyll e me platz e doy plener poder e mandament e licentia al sobredit seynnor rey e a qualque sia la sazón Governador de Nauarra o tenent son logar, que del sobredit /²⁵ e de adelant sens citar e sens amonestar me e sens ningun altre costreyniment prenguen e enparien, vendien e fermien totz les bens mobles e heredatz que lo /²⁶ dit Hospital del orden de sant Johan de Jherusalem ha en tot lo regne de Nauarra e aura d'aqui adelant, e paguien a uos los sobreditz Martin d'Undiano e Peyre d'Undiano e Ochoa d'Undiano e a tot homne qui esta present carta /²⁷ [mostrara] totes les sobredites naucentz libres de bons sanchetz e totz dauns, costz, messions e maleutes que uos o tot homne qui esta present carta mostrara en uostra palaura, sns iura e sens testimoniança ninguna. E es assaber que venta ni enpeynnament nin /²⁸ donacion nin cambi ni alienament ni obligament ningun que io lo sobredit prior e procurador ni ningun mon successor fissem d'aqui adelant dels bens del sobredit priorat en tot o en partida que non vaylla ninguna rason tro a tant que pagat vos /²⁹ auey tot ço que sobredit es en la manera sobredita. Encara io frayre Jurdan de Chauderac prior e procurador deuandit preguey al hondrat e saui don Martin d'Undiano franc de Pampalona qui es aqui present, tenedor e garda del sayel /³⁰ del sobredit seynnor rey de França e de Nauarra ... en Pampalona que meta lo sayel del sobredit seynnor rey pendent en esta present carta per far valer, tenir e complir totes les coses sobredites e cada una d'eles. Et io lo /³¹ dit don Martin d'Undiano a pregaries e manda[ment] del hondrat e saui e religios frayre Jurdan de Chauderac prior e procurador sobredit, ey mis lo sayel del sobredit seynnor rey en esta present carta per far valer, tenir /³² e complir tot ço que sobredit es. Et encara io dit frayre Jurdan de Chauderac prior e procurador ey mis mon sayel pendent en esta present carta en testimoniança de totes les coses sobredites e de cada una d'eles. Testi/³³monis son qui presentz furen en logar frayre B[ernart] capelan del prior e procurador sobredit, fraye Hiniego Ferrandiz de Lerat caualer, fraye Miguel de Muriello, don Pere Santz de Galar capelan, don Miguel Santz Alaves e Mar/³⁴tin Motça francs de Pampalona. Facta carta in era millesima CCC trenta e seys, el mes de septembre, diuendres primer auantz de la festa de Sant Matheu apos[tol e evan]gelista. Et io Santz d'Iraseta /³⁵notari public e iurat de Pampalona, per mandament de entrambes les partides escriui esta present carta e fi aquest mon sig-(signo)-ne acostumpnat en testimoniança de les cos[es sobredites].

1299, febrero 7, sábado.

Don Fortún Almoravid vende las villas de Burguillo y Sorlada a Pedro de Tors, cambiador de Pamplona.

AGN, Comptos, caj. 4, nº 123 (perg. muy deteriorado, grandes rotos en la parte derecha, con 2 sellos céreos pendientes. 439x518 mm.).

Cartulario 1, págs. 234-237.

Catálogo..., I, nº 601.

IDOATE, Catálogo Cartularios..., nº 568.

In Dei nomine Sapien totz aquels qui esta present carta veiran et oiran c[oma nos] don Furtuin Almoravit, ric omne [en Nauarra, et io dona Ataresa Artal d'Alaguon, muyller del dit don] /² Furtuin Almoravit, vendem a uos don Pere de Tors, cambiador en Pampalona, [aquels nostres dos] villes que nos auem en el regne de Na[uarra, et es a saber, Burguieillo et Sorlada, con cant que nos heredam et deuem heredar, et auem et deuem] /³ auer en les dites villes et en ses terminatz, palacis, [vinnes,] peces, hartz, heres, molins, coillaços et coillaçes [con cases et con heredamentz et con peytes et con totz les altres] /⁴ dreitz que nos hy auem ni deuem auer, del çel entroa la terra et entroa les abismes, de les herbes entroa les aigues et de les aigues entroa les herbes, [per XII^M soltz de bons sanchetz] /⁵ corribles en Nauarra, dels cals .XII^a. millia soltz de sanchetz nos tenem per ben paguatz et per entegratz, et venem de conoissutz et de manifest que les auem agutz et reçebutz de vos lo dit [don Pere] /⁶ de Tors et pasames de la vostra part a la nostra en dines contantz. Et en esta raçon renunçiam des ara a la exçeption de non contatz diners et de non reçebutz et a tota altra exçeption et raçon] /⁷ cal en iudici o foras de iudici puyria a nos ajudar a demandar la dita suma dels ditz diner et a uos lo dit don Pere de Tors et a vostres eredes podis [nozdre o em]barguar per ninguna manera. /⁸ Et per mayor segurtat et firmeza vostra et d'esta dita vendida, nos les sobrenomnatz don Furtuinn Almoravit et dona Ataresa Artal d'Alaguon dam[ua uos lo deuantdit] don Pere de [To]rs ferme /⁹ de saluetat d'esta dita vendida de les sobredites .II^a. villes de tot omne et de tota femna don Sancho Martineitz d'Oco, iffançon, al cal auem en [conuenient de gardar de] tot daun per raçon /¹⁰ d'esta fermeria en que nos lo auem mis, com dit es. Et io lo dit don Sancho Martineitz atorguei me per tal feme de saluetat com dit es [a uos lo dit don Sancho Martineitz atorguei me per tal ferme de saluetat com dit es [a uos lo dit don Pere de Tors.] Et sobre tot aço /¹¹ [en]cara nos les sobrenomnatz don Furtuin Almoravit e dona Ataresa Artal d'Alaguon donam a uos lo sobrenomnat don Pere de Tors, fiançes de ca[da mil buys d'Andia con sos cotos] de pena, de atehir et /¹² [agar]dar et auer per ferm per totz temps mas la dita vendida de les dites .II^a. villes Johan Coruaran de Let et San Diaz de [Legaria, escuder, als cals auem en conuinent de gardar de] tot daun /¹³ [per raçon] d'esta fiançeria en que nos les auem mis, com dit es. Et nos les deuantditz Johan Coruaran et San Diaz atorguam [nos per tals fiançes a uos lo dit don Pere de Tors, com dit es,] /¹⁴ et deius la dita pena, com dit es. Et encara per que uos lo dit don Pere de Tors ho vostres eredes siatz mas ferme et m[as segur d'esta dita compra d'estes dites dos villes,] /¹⁵ nos les sobrenomnatz don Furtuin Almoravit et dona Ataresa Artal d'Alaguon donam a uos lo deuantdit don Pere de Tors fiançes als de[uantditz Johan Coruaran de Let et San Diaz de Legaria] /¹⁶ de cinquanta millia soltz de bons sanchetz corribles de Nauarra, que ayam per ferm et per valedera

[la dita vendida] et que nunca vayam nos ni altre per [nos contra ella per ningun engan] /¹⁷ ni per nenguna maestria ni per ninguna altra manera pensada ni per pensar, et si lo fissem ni o fissem far, [a escus ni a pala]din, que les dites fiançes vos les faguen quedar et redrar /¹⁸ et tornar et tenir en patz et en manera que non vos romainguen les dites .II^a. villes a uos lo [dit don] Pere de [Tors o a vostres e]redes o a qui vos per ben tendretz, salues et quities, deliures et /¹⁹ franques de tot omne et de tota femna, per vendre et pera enpeinnar et pera farne [totes vostres propres uolon]tatz, como cada un fa de [la sua cosa propria, sens] contradicion ninguna. Et si non /²⁰ lo fissem, que nos e les dites fiançes vos donem et paguem per couinent per solt cada vn lo tot leyalment, a bona fe, sens engan, les sobre[nomnatz cinquanta millia soltz] de sanchetz per raçon de la /²¹ dita auinença, a les cals fiançes auem en conuinent de guardar de tot daun per raçon d'esta fiançeria [en que nos les auem mis com dit es. Et nos] les deuantditz Johan [Coruaran] /²² de Let et San Diaz de Legaria atorguam nos per tals fiançes a uos lo dit don Pere de Tors [en la manera de com dit es. et sobre tot aço encara nos los] sobrenomnatz [don Fortuin Almorauit] /²³ per mi et per uoz et en nompne de la deuantdita dona Ataresa Artal d'Alag[uon ma muyller, et con mandament et consentiment et atorgament de la dita ma muyller,] /²⁴ metei a uos lo sobrenomnat don Pere de Tors en corporal posesion en les dites .II^a. villes, en totz [les altres bens et dreitz conoissutz et per conoystre, pertainnentz a les dites villes, desapoderant a nos] /²⁵ et apoderant a uos lo dit don Pere de Tors, seguont vs et costumne es de Naua[rra. Et encara nos les sobrenomnatz don Fortuin Almorauit et dona Ataresa Artal d'Alaguon, et] /²⁶ nos altresi lo dit ferme et fiançes, totz ensemble et cada un per si, ob[ligam desuey que esta carta fu fayta et atorgada totz nostres bens mouentz et sedentz en totz locs] /²⁷ que sien al muit alt et noble seynor don Felip, per la gracia de Deus re[i de França et de Navarra, et al Governador de Navarra o ad aquel qui son loc tendra la saçon, que si tant] /²⁸ era cosa que non vos guardasen et tenguisen totes les sobredites coses et cada [una d'eles, de donar et de pagar al dit seynor rei o al Governador de Navarra pera obs] /²⁹ al dit seynor rei, per cada un dia que nos o altre per nos uos emb[arguassen la dita compra o non uos uolissen tenir et agoardar tot ço que sobredit es desus,] /³⁰ .XX. libras de bons sanchetz, la mitat que sien pera obs de la dita seyn[oria affar nos tenir et agoardar et complir la dita vendida deles dites II villes, et l'altra mitat que sia] /³¹ pera obs de vos, lo dit don Pere de Tors, o de vostre mandament. Et [nos sobre tot aço les sobrenomnatz don Furthuin Almorauit et dona Ataresa Artal d'Alaguon, et nos altresi la dita] /³² ferma et fiançes renunçiam expresament tot for, hus et cos[tumne ecclesiastic et seglar et al for de non respondre a carta; especialment renunçiam a nostre for, que si deman] /³³ dauem, que non nos sia donat. Et encara nos les deuantditz don [Furthuin Almorauit et dona Ataresa Artal d'Alaguon prometem uos leyalment, a bona fe, sens engan, que nos ni] /³⁴ altre omne ni femna per nos ni en voz ni en raçon nostra, del [dia que esta carta fu fayta adeuant, non entrem ni alberguem de dia ni de nuyt en ninguna de les dites viles si] /³⁵ de ex non fus per pasada, ni faguan petición ni demanda ninguna [per força ni per amor ni per ninguna altra manera del monde, mas que uos aiude a deffendre et a guardar de] /³⁶ [tot] omne et de tota femna qui mal ni daun ni força uos [fazis ni uolis far en les dites villes ni en ninguna d'eles a tot nostre leal poder. Et encara oltra totes les] /³⁷ [deu]antdites coses et cada una d'eles et non uengue [en dubda, nos les sobrenomnatz don Furthuin Almorauit et dona Ataresa Artal d'Alaguon auem uos en donant fiançes de redra] /³⁸ [de tot] omne et de tota femna qui plait ni mala voz [ni demanda ninguna uos fis per uoz ni per raçon d'estes dites II villes, en penna de IIII^o millia marabetins en aur bons] /³⁹ de cuinn et de pes, don Ferrant Gil de Sarassa, [Garcia Peritz d'Acx et Diago Peritz d'Ezperun, cauallers, als quals auem en conuinent

de guardar de tot daun per raçon d'esta] /⁴⁰ fiançeria en que nos les auem mis, com dit es. Et nos [les sobrenomnatz don Ferrant Gil de Sarassa, Garcia Peritz d'Acx et Diago Peritz d'Ezperun, otorguam nos a uos lo dit don Pere] /⁴¹ de Tors per tals fiançes de redra deius la dita pena dels [ditz IIII^o millia marabetins en aur, de far quedar et redrar a tot omne et a tota femna qui plait ni] /⁴² demanda ninguna vos fis per voz ni per raçon d'estes dites II villes [vendides, et si no lo físem, obligam nos per solt cada un per lo tot de donar et de pagar uos los IIII^o] /⁴³ millia morabetins en aur, renunçiant tot for et hus et costumne ecclesiastic et seglar et a nostre for, [que s'il demanduem que nos no sia donat; et specialment renunçiam al for] /⁴⁴ de non respondre a carta. Et a totes les deuantdites coses et a cada una d'elles tenir et complir, [nos les sobrenomnatz don Furtuin Almorauit et dona Ataresa Artal] /⁴⁵ d'Alaguon, et nos altresí la dita ferma et fiançes, obliguam totz nostres bens mouentz et sedentz en totz [locx que sien, al molt alt et noble seynor don Felip, per la gracia] /⁴⁶ de Deus rei de França et de Nauarra, et al Governador de Nauarra o ad aquel qui son loc tendra [la saçon, que sy tant era cosa que non uos teniem et compliem totes] /⁴⁷ les deuantdites coses et cada una d'elles, que lo dit seynor rei o lo Governador de Nauarra o [son loc tenent, sens citar ni sens amonestar, prenguen et uendien] /⁴⁸ et fermien atantz de nostres bens entroa tant que nos faguen tenir et complir tot ço qu'en es[ta carta pot omne leyre, et dels dines de la uenta que fayta auran] /⁴⁹ de nostres bens paguien bonament et entegrament a uos lo dit don Pere de Tors o a vostres heredes [de tot cant mal e daun et destartz et costes et messions et damages] /⁵⁰ que uos o altre per uos auresz agut et reçebut per raçon d'esta dita compra d'estes dites dos villes, et [qu'en siatz credutz per vostra palaura a meintz de ninguna iura et de] /⁵¹ ninguna testimoniança. Et encara nos les sobreditz don Furtuin Almorauit et dona Ataresa Artal d'Alaguon, et nos issament la dita ferma et fiançes, pregam et mandam] /⁵² a don Martin d'Undiano, franc de Pampalona, tenedor del sayel del dit seynor rei en Pampalona, [que meta lo sayel del deuantdit seynor rei pendent en] /⁵³ esta present carta, a far valer la dita compra de les dites villes et a far nos tenir et complir tot [ço que en esta carta pot omne leyre. Et io lo dit don Martin] /⁵⁴ d'Undiano, a relaçion et çertificacion fait a mi per don Johan Regue, lo cambiador, qui fu present en les coses sobredites [et en cada una d'elles en logar de mi et] /⁵⁵ per mandament, per ueder et per odir las obliguacions et recognoissementz sobreditz de la preguaria fayta a mi per lo noble varon don Fur[tuino Almorauit et de sa muyller dona Ataresa Artal d'Alaguon, et] /⁵⁶ per les ditz ferme et fiançes, que metisey lo sayel del sobredit seynor rei en esta present carta, ey mis lo sobredit [sayel pendent en esta present carta per far valer la dita compra et far] /⁵⁷ tenir et complir tot ço qu'en esta carta pot om leyre. Et en testimoniança et vertat [de totes les coses deuantdites et cada una d'elles] /⁵⁸ et non venguen en dubda, nos les sobrenomnatz don Furtuin Almorauit et dona Ataresa Artal d'Alaguon auem mis nostres [sayels pendentz en esta present carta.] /⁵⁹ Testes sunt Pero Garceitz d'Asnotz caualler, Pero Ferrandeitz de Cripan caualler, Diago Guonçalueitz de Nauascues escuder, Lope [filltz don Miguel Lopeitz, Johan Sancheitz] /⁶⁰ vezin de Burguieillo, Sancho Ortiz de Mainnanças caualler, Miguel Peritz de Luquiain et Johan Ferrandeitz, vezins de Sorlda, Guarçia [Regue lo cambiador et Sancho pan et agua lo pannater.] /⁶¹ Facta carta et vendida in era .Ma.CCC^a XXX^a.VII^a., el mes de febrer, disapte [II dies dintz lo dit mes a la entrada. Et io Pere] /⁶² Arnalt, escriuan iurat de Pampalona, escriui esta carta con ma propria man, per mandament del sobrenomnat don [Furtuin Almorauit et de sa muyl]ler dona Ataresa /⁶³ Artal d'Alaguon et del dit ferme et fiançes. et en testimoniança de vertat fiz aquest mon sit(signo)[ne] acostumat et sui testimoni /⁶⁴ de tot ço que sobredit es.

1299, marzo 26. (Estella).

Pedro de Ariztaray, freire sanjuanista de Echavarri, da a censo a don Domingo Sanz de Mugaras una casa y un corral en la parroquia de San Juan, barrio de los Baños, de Estella.

AHN, O. M. San Juan, Navarra, leg. 720-721, nº 46 (perg. partido por a b c, 350x207 mm.).
Publ. GARCIA LARRAGUETA, El gran priorado..., II, nº 550.

In Christi nomine amen. Sabuda cosa sia a totz omes als qui son en present et als qui son per venir que io don frayre Pedro de /² Ariztarayn, estagant en la casa de la horden de Sant Johan en Chavarri, doy a vos don Domingo Sanz de Mugarass quarpenter, et /³ a uostra muyller dona Romea et a tot uostre mandament, aquela casa e corral que es en la parroquia de Sant Johan, el barri /⁴ dels Baynz, a ençens, ço es assaber, que deuetz donar d'ençens en cada un an a mi o a mon mandament en totz los dias de la mia /⁵ vita XLVI soltz d'ençens de calque moneda cordra en Nauarra, la meytat per la festa de Nadal e l'altra meytat per la /⁶ festa de Sant Johan Bartista que es el mes de juyn, la cal casa e corral deuant dita es tenent con la casa de don Miguel de /⁷ Leach et tenent con la casa de don Semeno lo calderer e tenent con la carrera publica. Aquesta casa e corral sobredita vos /⁸ doy a ençens pera en totz los dias de la mia vita, assi com sobrescriut es, entegrament, con totz sons dreitz e con totas sas per/⁹tenenças de herm e de poblat, con sas entradas e con sas yssidas, solta e quita e franca sen nengun entredit e sen nengun /¹⁰ embarc e sen nengun reteniment e sen nengun mal engan e sen nenguna mala voz, assi com ten de ample e de lonc, de /¹¹ abisme tro al cel. Et es assaber que los ditz don Domingo Sanz de Mugaras e sa muyller dona Romea deuen pagar per esta /¹² casa e corral taylla de vila e deuen tenir en pe la dita casa e corral al fest de como estaua lo dia que esta carta fu fayta, /¹³ ameyllorant e no apeyorant a ben vista de dos omes bons. E per mayor segurtat lo sobredit don frayre Pedro de Ariz/¹⁴tarayn meti per fermes de saluetat d'aquest hençensal deuantdit salp far a don Garcia de Lasquotz et a don Garcia Periz fill de /¹⁵ don Pero Garçez d'Apinaniz quarpenters, que lo fagan solt e quiti e franc e bon e deliure de totz los omes e de las femnas del se/¹⁶gle, salua la fe de nostra reina dona Johana, donant l'ençens en cada un an assi com sobrescriut es. E nos los sobreditz don Garcia /¹⁷ Yeneguiz de Lasquotz e don Garcia Periz fill de don Pero Garçez de Apinaniz quarpenters, otorgam nos per tals fermes como dit es /¹⁸ desus. De tot aquo sobredit son testimonis odidors e vededors qui en aquel logar furen Miguel Periz de Lasquotz quarpenter, Sancho /¹⁸ Sanz de Soraquoytz quarpenter, Sancho Miguel de Auarçuça, frayre Lop de Auarçuça que es de la horden de Chauarri, Saluadoret /²⁰ fill de don Saluador de Bearin et els assi se atorgaren per testimonis.

Regnant dona Johana filla del rey don Henrric en Navarra. /²¹ Don Miguel Periz de Legaria bispe em Pampalona. Don Alfonsso de Robray governador en Nauarra.

Don Guillem de Rabastencxs /²² tenidor del castel d'Estela. Don Garcia Sanz de la Barra alcalde d'Estela. Don Johan Lopiz de Larça preuost. Sancho de Arthyssona /²³ sayon. Tot aquo fu fayt XXVI dias dintz el mes de març, era .M^a .CCC^a .XXXVII^a. Pero Periz /²⁴ escriuan jurat del conseyll d'Estela escriui esta carta con atorgament de totas las partidas e aquest sig-(signo)-ne fazi et es testimoni.

114

1299, junio 18, jueves.

Los jurados de Pamplona reconocen haber recibido 62 libras y dos sueldos del alcalde y concejo de Olite, que debían por una ida a Francia.

AMO (preg. orig. 240x210 mm.).

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran et oyran de com nos don Pere Crozat, don Miguel Peritz d'Iuero, /² don Miguel Peritz lo tender, don Pere Esteuen, dels vint iuratz de Pampalona, per nos et per nostres compaynnos les .XX. iuratz, /³ e nos don Martin Crozat lo mayor e don Pere d'Aldaua e don Bernart Aymeric, don Paschal Motça, francs de /⁴ Pampalona, atorguam e venem de conoyssut que auem reçebut de uos don Garcia Çentol, alcalde de Olit, e de /⁵ don Pero Peritz, en uoz et en nomne del consseyll de Olit, .LXII^a. libras e .II. soltz de la uostra part que uos deuietz pagar en la /⁶ deuta que fu malleuada de les viles e del comun de la tierra per la anada de França, nomnadament de la carta /⁷ dels çinquanta milia soltz que uos e les de les altres viles eretz obliguatz de pagar a nos les ditz don Maritn /⁸ Crozat et a don Pere d'Aldaua e don Bernart Aymeric et a don Paschal Motça et altressi de la carta dels /⁹ çent milia soltz en la qual son obliguatz les prelatz et les ricx omes e les cauallers e les de les bones viles. /¹⁰ E altressi otorguam e venem de conoyssut que per razon quelo seynnor bispe de Pampalona deu pagar en la /¹¹ dita deuta .X. mil soltz, e les rics omes e les cauallers .XIII. mil soltz e les infançons deuen pagar .LXII. libras e /¹² demeya del enprest que reçebiren en Paris de don Matheu d'Oylleta e de son compaynnon don Martin Ochoa, e per /¹³ que les de Tudela no an paguat pera complir e far pera als mercaders et a la dita deuta per non ser enparatz, auetz /¹⁴ prestat .C. e .L. libras. En tal manera que quant lo seynnor bispe e les rics omes e les caualers e les de Tudela /¹⁵ e les iffançons paguaran la dita deuta, que'n sien paguatz les mercaders de Pampalona de .CCCC. e .L. libras que /¹⁶ finquen per pagar de la dita deuta. e altressi a don Matheu d'Oylleta et a son compaynnon .CC.L. libras. Et fayta /¹⁷ esta pagua, del romaynment que sia partit a uos et a nos et als altres de les viles que an prestat en esta deuta /¹⁸ seguont lo que an prestat per solt et per libra. Testimonis son don Sancho Berroçan d'Estela et lohan Rollan de /¹⁹ Sanguossa. E nos les sobreditz vint iuratz e nos don Martin Crozat e don Pere d'Aldaua e don Bernart /²⁰ Aymeric, don Paschal Motça, mandames a don lohan Lorentz, escriuan iurat del consseyll de Pamplona que el /²¹ fi e escriuis esta present carta en testimoniança de tot ço que sobredit es en esa carta. Facta carta in era .M^a . /²² CCC^a.

XXXVII^a., el mes de iuynn, diyos primer apres la festa de la Trinitat. Et io lo dit don lohan Lorentz /²³ escriuan iurat sobredit, a mandament dels sobreditz vint iuratz e don Martin Crozat e don Pere /²⁴ d'Aldaua e don Bernart Aymeric e don Paschal Motça, fi e escriui esta present carta et en testimoniança fi hy /²⁵ aquest mon sig(signo)ne acostumnat.

115

1300, marzo 8, martes.

Sancho López vende al hospital de Roncesvalles varias bustalizas.

AGN, Roncesvalles, leg. 1, n^o 42 (perg. orig. muy deteriorado, casi ilegible en extensos trozos, 385x295 mm.).

Sapien toz aquels qui present carta veyran e oyran como io Sancho Lopiz, filz de don Lop Arçeiz, abbat d'Eugui, e de dona lurdana d'Erro, bon segle ayen, /² [e dona] Theresa Gil sa muiller, ab atorgament l'un de l'altre, vendem a uos l'ontrat religios payre en Ihesu Crist don Graçia Lopidz por la gracia de Deus prior /³ [del hospital de] Ronçauals, e al conuent d'aquel meteiss logar, aqueles nostres bustalizes, errbes e aigues que nos auem en Garaçbiçcaya, les quals bustalizes, errbes /⁴ [et aigues] son clamades en basconz Vide Aderraga, Hurrizparren, Çiauirren, con intrades e con issides, con paistures de errbes e aigues e con toz aquels dreitz que /⁵ [a nos] hi pertainn ad auer per ninguna razon de trestot lo segle. Aquestes deuantdites bustalizes, errbes e aigues io lo dit Sancho Lopiz e io la /⁶ [dita dona Theresa Gil] sa muiller vendem e aitorquam a uos lo deuantdit prior del hospital de Ronçauals] e al conuent d'aquel meteiss logar [que las ayatz] /⁷ [... ment totes e tantes] quantes son, assi com tenen [de lonc e d'ample] e de at del çel [troa dintz] en abisme, salues, quities, deliures e franques de nos meteiss /⁸ [e de trestota nostra genoylla] e de trestota la nostra generacion e de totz homes e de totes fempnes e [de tot nostre] parentesc, pera [uendre, canbiar, alienar, cuuillar, espleitar,] /⁹ [soltar e dar e per farne] d'eles totes uostres propres uolontatz, en uida, en mort, com cada un [pot e deu far] de sa propria cosa, [sen pagar al seynor rei de Nauarra] /¹⁰ [..... .. sen confformage] nin mantengan, E io lo dit Sancho Lopiz e io la dita dona Theresa Gil [sa muiller, consentem] per nostra propria /¹¹ [autoridat que lo senyor rei de Nauarra] ho son loctenent aya confformage e mantenga per totz les temps [venideros, que sea apres nos sobre] /¹² les altres [bustalizes que as auien] en Alduide e Erro d'Aluide, les quals bustalizes [son per nompne Jaurmendi Aurdequia] /¹³ [Urriçparren Içioçaqui, Saguirduya] [Carriondoco] (líneas 14 a 17 ilegibles) /¹⁷ del hospital de Ronçauals a poder de /¹⁸ /¹⁹ ni en razon nos nos /²⁰ (líneas 20 a 22 ilegibles) /²² hospital de Ronçauals o de conuent d'aquel meteiss logar per tot (línea 23 ilegible)

..... /²⁴ dona Tharesa sa muiller /²⁵
 de nostres parentz nompne don e fiançes Gil
 caualer /²⁶ fermes de gardar de tot [omne
] /²⁷ e nos don Gil d'Ureta caualer, Martin Eneguiz,
 aitorguaren se per tals fermes [de saluetat] de totes sobredites /²⁸
 per far mayor compliment auem les en donat fiançes con la pena de .CC.
 [bueis] d'Andia [Miguel Sanz lo çabater, Aznar] /²⁹ Garindo lo mayoral qui fo,
 uezins estaiantz en [Ronçauals,] als quals fiançes auem en conuinent de gardar de
 [tot quant d'esta dita] /³⁰ fiançeria en que nos mis les auem, sobre totz
 nostres bens sedentz e mouentz. E io lo dit Sancho Lopiz e io la dita [dona Theresa]
 sa muiller e [nos les fermes e fiances sobreditz enssemble] /³² tota costumpne de
 for seglar e de sancta Glesia [e a tota allegation, exception, deffension e
 specialment renunciám a tot nostre for] /³³ [e al for de non respondre] a carta. Testes
 sunt Eneco Sanz, Garcia Lopiz çabaters estaiantz en Ronçauals, Aznar d'Eugui
 alcalde /³⁴ Pero Ochoa d'Aznos, Lop Gil, Eneco d'Orrna, Ochoa de
 Sancho Periç, Eneco Ferrandiz, escuders [..... Aznar] /³⁵ lo uaquer. Facta carta,
 vendida e fermança lo dimarz primer apres la [festa de Perpetue] et Felicitatis
 martirum, en marz, anno Domini [.Mº.] /³⁶ [.CC.] nonagesimo nono. E io lohan Eneguiz,
 escriuan iurat e notari public del borc de Ronçauals, escriui esta carta ab atorgament
 [d'entrambes] /³⁷ les [partides] e dels fermes e fiançes sobreditz, e fi aquest mon
 sig(signo)ne [acostumpnat] entestimoniança e suy testimoni de tot ço que sobredit es.

1300, marzo 28, lunes.

Doña Belenguera permuta una viña en Arancedi por otra en Biricitú, con don Miguel Garcés de Galeain.

ACP, H. 37, 1º (mitad superior de perg. partido por a b c, 325x490 mm.).
 GOÑI, Catálogo..., nº 863.

In Dei nomine Sabuda cosa sia a totz quantz esta present carta veyran e oyran que io dona Belenguera, filla de don Guillem Marzel lo mayor, otorguei e venc de manifest que ei otorgat e dat en cambi e otorguei e day en cambio a uos don Miguell /² Garceitz de Galeaynn, abbat de la eglesia de Lecaroz, aquela vinna que io ey el terminat de Arancedi, la qual vinna es affrontada d'una part ab la vinna de la conffraria dels broters de la Poblacion de Pamplona, e de l'altra parte se ten e s'affronta ab lo pradet /³ e de l'altra part se affronta ab la vinna de don Migell d'Orqueyen, e de l'altra part se ten e se affronta ab la vinna de la conffraria de Sant Meteri, e de l'altra part se ten e se affronta ab lo sender /⁴ coma hom ua enta a les vinnes de part de ius, per aquela uostra vinna que uos auetz el terminat del Biricitu, la qual vinna es affrontada d'una part ab la vinna que fu de don Eneco d'Idocin lo bureler e de l'altra part se ten e s'affronta ab la vinna /⁵ del abbat de Goynni, et de l'altra part se ten ab la vinna dels

enffantz del abbat d'Assiaynn, et de l'altra part se ten e s'affronta ab lo sender coma home va a la canal de Biricitu. Et per sissanta libras de bons sanchetz que io de /⁶ uos ei agut e rebut amoralment hi em patz en cambi ab la dita uostra vinna en vna, de que me tenc ben per pagada hi entegrada del dit cambi e de les .LX. libras deuandites, renunciant per cert saber a la exception de cambi no otorgat nin passat e de /⁷ les .LX. libras non contades ni agudes nin recebudes. Altresi io lo deuandit don Miguel Garceitz otorguei e uenc de manifest que ey otorgat e dat en cambio e otorguei e day en cambi a uos la deuandita dona Belenguera aquela ma so/⁸bredita vinna del terminat de Biricitu segont sobrenomnada e affrontada es, et .LX. libras de bons sanchetz per aquela uostra dita vinna que es el terminat de Arancedi, segont que sobrenomnada e affrontada es. Et tenc me ben per pagat e per entegrat del dit /⁹ cambi, renunciant per cert saber a la exception de cambi no otorgat nin passat. E vuyll e me platz, consentei e otorguei que uos la deuandita dona Belenguera ayatz e possediscatz les sobredites .LX. libras e la deuandita vinna de Biricitu /¹⁰ con intrades, issides, sendes, cequies e mugues e con totz aquels dreitz que io hey ni auer dey ni a mi pertaynn ad auer per ninguna manera nin rason de trestot lo monde, tanta e tota quanta es de lonc e d'ample, de alt del cel troa dintz /¹¹ en abisme, salua, franca, quita e deliura de mi e de ma genoilla e de trestota ma generacion per secula cuncta, pra far d'ela e dels dintz dines tota uostra propria voluntat coma de la uostra cosa propria.

/¹² Altresi io la deuandita dona Belenguera vuyll e me platz, consentei e otorguei que uos lo deuandit don Miguell Garceitz de Galeaynn ayatz e possediscatz la sobredita vinna de Arancedi con intrades, issides, sendes, cequies e /¹³ mugues, e con totz aquels dreitz que io hi ey ni auer dey ni a mi pertaynn ad auer per ninguna manera nin rason de trestot lo monde, tota e tanta quanta es de lonc e d'ample, de alt del cel troa dintz en abisme, salua, franca, quita e deliura /¹⁴ de mi a de ma genoilla e de trestota ma generacion per secula cuncta, pera farne d'ela totes uostres propres voluntatz, coma de la uostra cosa propria. Sabuda cosa es que io la deuandita dona Belenguera otorguei e reconoissei e uenc de manifest que me tenc /¹⁵ ben per pagada e per entegrada del dit cambi e de les .LX. libras deuandites, de uos don Miguell Garceitz sobredit. Et per mayor segurtat e fermeza uostra day a uos don Miguell Garceitz deuandit fermes de saluetat de la deuandita vinna d'Arancedi /¹⁶ e del dit cambi, de mi e de mes enffantz e de totz homes e de totes fempnes, don Martin Marzel e Pere Iohan Marzel mes frayres, als quals prometey e conuenc deius obligament de totz mes bens mobles hi heredatz, presentz e per uenir, renunciant /¹⁷ tot mon for, de gardarles de tot daun que per rason d'esta deuandita fermeria en que io mis les ey, les en venis per qualseuol manera. Et io don Martin Marzel, con otorgament de dona Costança ma muyller, et altresi io lo dit Pere /¹⁸ Iohan, otorgam e obligam nos per tals fermes de saluetat com sobredit es, obligant ad aquo totz nostres bens mobles e heredatz, presentz e per uenir, renunciant tot nostre for. Altresi a mayor confirmament del dit cambi e de totes les co/¹⁹ses deuandites e segurtat de uos don Miguell Garceitz sobredit, day uos fiança de redra con otorgament e consentiment de la deuandita dona Costança lo deuandit don Martin Marzel mon frayre. En tal manera que si d'est dia e hora en auant /²⁰ uos mauissen plait o metissen mala uoz o enbarc o ennuy algun uos fazissen a uos o a uostres hereders sobre la dita vinna d'Arancedi en qualseuol manera, que io e la deuandita fiança uos façam calar, quedar e redrar hi estar en patz tot plait /²¹ mala uoz, enbarc o ennuy que fait o mis uos seria o mauut. E si far no o podissem o no volguissem, que io e la dita fiança uos siam tengutz e uos nos obligam ben des ara de rendre uos la deuandita vinna de Biricitu e de pagar e dar uos cent /²² libras de bons sanchetz sens ninguna pleitesia. E prometei leyalment deius obligament de totz mes bens mobles hi heredatz, gaynnatz

e per gaynnar, renunciant tot mon for, al deuandit don Martin Marzel mon frayre, de gardar lo de tot daun per razon d'esta dita /²³ fianceria en que mis lo ey. E io don Martin Marzel deuandit otorguei e obliguei me per tal fiança de redra e deutor e pagador de la deuandita vinna e de les cent libras com sobredit es, obligant ad aquo totz mes bens mobles e heredatz e de la dita mamuyller, /²⁴ renunciant tot mon for. E io dona Costança deuandita otorguei, consentei e me platz e ey per ferma la femeria e la fianceria en que lo deuandit mon marit es intrat per la dita dona Belenguera sa sor, e lo obligament que fait ha dels bens sons /²⁵ e meus segont que de la part de sus se conteynn. E io lo deuandit don Miguel Garceitz otorguei e uenc de manifest que me tenc ben per pagat e per entegrat del dit cambi. Et per mayor segurtat e fermeza de uos la deuandita vinna de Biricitu e del dit cambi, de mi e de mes enffantz e de totz homes e de totes fempnes, don Johan Martin lo peynner e don Garcia d'Içu lo torner, als quals prometei e conuenc /²⁷ deius obligament de totz mes bens mobles e heredatz, presentz e per venir, renunciant tot mon for, de gardar les de tot daun per razon d'esta deuandita femeria en que io mis les ey, les en venis per qualseuol manera. Et nos don Johan /²⁸ Martin lo peynner e don Garcia d'Içu lo torner, otorgam e obligam nos per tals fermes de saluetat com sobredit es, obligant ad aquo totz nostres bens mobles e heredatz present e per venir, renunciant tot nostre for. E io dona Maria Arceitz, muyller /²⁹ del dit don Garcia d'Içu lo torner, otorguei, consentei e me platz e ey per ferma la fermeria en que lo deuandit mon marit es intrat per lo deuandit don Miguel Garceitz, e lo obligament que fait ha dels bens sons e mens segont que de part /³⁰ de sus se conteynn. Altressi a mayor confirmament del dit cambi e de totes les coses deuandites e segurtat de uos la deuandita dona Belenguera, day uos fiança de redra lo deuandit don Johan Martin lo peynner, en tal manera que si d'est /³¹ dia e hora en auant uos mauissen plait o metissen mala voz o embarc o ennuy algun uos fazissen a uos o a uostres hereders sobre la deuandita vinna de Biricitu en qualseuol manera, que io e la deuandita fiança uos façam calar, quitar e redrar hi estar /³² en patz tot plait, mala uoz embarc o ennuy que fait o mis uos seria o mauut. E si far no o uolguissem o non podissem, de pagar e de dar uos setanta libras de bons sanchetz e les .LX. libras sobredites que uos recebudes e agudes auetz, que sien uostres e romaynguen /³³ en uos, e oltra aquo que uos siam tengutz de pagar e dar uos les setanta libras deuandites si doncx non uos fisses redrar e quedar e estar em patz tota pleitesia, mala uoz hi embarc que mauuda o misa uos hi fus, de com sobredit es. E complissent uos la una de les does /³⁴ coses deuandites, que uos ni uostres hereders non puyscatz demandar nin cobrar la dita vinna d'Arancedi nin desfar en ninguna manera lo dit cambi. E io do Johan Martin lo peynner otorguei e obliguei me per tal fiança de redra, deutor e pagador de les /³⁵ setanta libras deuandites, obligant ad aquo totz mes bens mobles e heredatz, presentz e per venir, renunciant tot mon for. Et per razon que io dona Belenguera deuandita suy flaqua e non puyss personalment anar a metre uos en corporal possession de la /³⁶ dita vinna d'Arancedi a uos lo deuandit don Miguel Garceitz, establissey e fay mon procurador al deuandit Pere lohan mon frayre e day li plener poder sens ningun retenement que en vetz e nompne men uos meta en tenença e en corporal possession de la dita vinna d'Arancedi /³⁷ e de totes ses pertinencies, desapoderant asi e a mi e apoderant a uos don Miguel Garçeitx sobredit. Testes sunt odidors e veedors e qui per testimonis se otorgaren don Pere Palmer lo çabater, don Miguell Ros lo croziller, don Johan d'Assiaynn lo mercer /³⁸ e Gracia Garceitz de Muruçaua, escriuan iurat public de Pampalona. Facta carta el mes de martz, diluns primer passada la festa de Sancta Maria de martz, in era millesima .CCC^a.XXX^a.VIII^a. Et io Climent Lopeitz d'Urricelqui, en la Cort hi el Bispat e /³⁹ en la vila de Pampalona notari public e iurat, a les coses

deuandites fui perssonalment el loc e per mandament de les sobredites partides escriui esta present carta e sa pareilla partides per .a.b.c. Et sum testis e fay est mon sig(signo)ne acostumpnat.

* Repetido "mobles".

117

1300, mayo 1.

Los parroquianos de Santa María eleigen doce hombres buenos para que examinen a los aspirantes al Número.

APS, Libro del Patronato, fol. 8 r.^o-7 v.^o.
Publ. JIMENO JURIO, El libro del Patronato, nº 2.

Era .M^a.CCC^a.XXX^a. octaua. /² Remembrança que el primer dia del mes de may fu plegada la parroquia de Santa /³ Maria de Sanguossa en la cambra dels dotze, per crida et per razon que los somonian, don /⁴ Domingo don Gaixon e don Mactio de Alfaro el jounen, que heran mayorals de l'obra de Santa Maria /⁵ en la sazón que hera complit el numero dels clergues raçones de Santa Maria /⁶ que deuián entrar. E la dita parroquia esleiren bons omnes dels, nomnadament a don /⁷ Pascal Morin alcalde e a don Mactio de Alfaro e don Johan Nauarro e don Benedeyt Picot /⁸ e don Bertran don Espaynnol e don Johan de Salinas; e dels clergues don Pere Bon capelan e don /⁹ Miguel don Johan don Mactio; e dels dotze de la parroquia per nomne don Pascal de Quintana e don /¹⁰ Pascal don Per Domingo e don Per Ortiz de Artieda e don Sancho Liot; en tal manera que /¹¹ aquestos bons omnes sobreditz juren sobre la santa Croz e los santz Auangelis que els /¹² fagan numero de nou dels clergues que son de la parroquia de Santa Maria, dels cals son /¹³ ordenatz d'epistola ho de ayly en sus troa el sobredit dia. E els sobreditz bons omnes /¹⁴ juraren, segont que dit es, e ordenaren assii que aquels que son escriptz de part de ius /¹⁵ que non son essaminatz de las ordens per razon que non son en la vila, que biengan a la uyla /¹⁶ d'aqui a el dia de Sant Miguel de setembre primer que viene, e fagan mostra si son ordenatz ho no, /¹⁷ e si mostrasen per cartas verdaderas que heran ordenatz d'epistola auantz del primer dia de may, /¹⁸ que sian en est numero; e si no heran ordenatz auantz del primer dia de may, ho non fezissen /¹⁹ mostra d'aqui a el dia de Sant Miguel de setembre, segont \ que dit es/, que sayllgan del numero que es ara.

/²⁰ Estos son los clergues que son essaminatz per estos bons omnes sobreditz: Don Miguel de /²¹ Jaqua, capelan. Don Fortu Lopiz, fill don Sancho Lopiz, escriuan. Don Sancho, fill don /²² Aznar el mayestre, capelan. Don Lop, capelan, fill don Xemen d'Undos. Don Bartalomio, fill /²³ don Domingo Periz. Johan Periz de l'Oliua. Fill don Sancho de Bidangoz. Fill don Per Andrio lo /²⁴ çabater. Xemen de Berroyal

/(Fol. 7 v.º) Estos son los clergues que fican por essaminar, segont que dit es: Ienego Gadaynn, /² fill don Garçia Sanz. Fill don Pascal de Sant Çaluador. Fill don Pascal lo broter.

* Raspado "capelan".

118

1300, octubre.

Gil Pérez de Ureta, caballero, da una bustaliza con su tributo anual por 10 años al hospital de Roncesvalles.

AGN, Roncesvalles, leg. 1, nº 10 (perg. muy deteriorado, casi ilegible en su mitad inferior, 324x195 mm.).

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran et oyran com io, don Gil Periz d'Ureta, caualer, atorguei et venc de maniffest que doy a trebut d'esta primera /² festa de Sant Martin de nouembre qui ven troa dez ans en seguenz continuadament ayen compliz, al prior et al conuent del hospital de Ronçauals ho a tot son man/³dament, la mia bustaliza que es clamada por nompne Orachuegune de Sorogoyen, con intrades et con issides, de herbes et aygues, et con toz aquels dreiz que io ey et que a mi /⁴ pertayn ad auer, del qual trebut dels sobrediz denz ans io lo sobredit don Gil Periz d'Ureta, caualer, me tenc ben per paguat et per entegrat a tota ma voluntat /⁵ en tal manera que si per uentura ho per io lo sobredit don Gil Periz pagasse al prior et conuent del hospital de Ronçasuals ho a tot lur mandament les dites dos? /⁶ libras de sanchez lo dia de Sant Martin de sol a sol, lo prior et conuent que me la rendien la dita bustaliça salua et quita et senz enbarc ningun a mi et a /⁷ toz mon mandament. E si fus cosa que io non les pagasse lo dit dia et lo dia de Sant Martin de sol a sol, vuyll et me plaz que la dita bustaliça /⁸ de Sorogoyen son trebut l'an qu'es contien et abayssen contra /⁹ io lo sobredit don Gil Periz d'Ureta caualer, del dit deute pagar lo dia de Sant Martin de sol a sol o la dita bustaliça /¹⁰ lo sobredit don Gil Periz d'Ureta doy sens nuil engan que contra les coses deuantdites en la manera /¹¹ E oltra aço per son fiadores de la dita bustaliza de en razon d'aquesta /¹³ /¹⁴ /¹⁵ /¹⁶ /¹⁷ mayoral iuraz de Ronçasuals, Garçia d'Aynçioa /¹⁸ hospital en octubre, anno Domini .M^o.CCC^o. E io /¹⁹ de las partidas sobreditas fize este mon sig(signo)ne

1300, noviembre. Cahors.

Los reyes Felipe y Juana confirman el acuerdo entre el Gobernador de Navarra y el pueblo e infanzones del reino.

AMP, nº 68 (perg. 105x235 mm.).

Ph(ilip) per la gracia de Deus rey de França, çertz uos fam tan ben als qui estes en present coma als qui son per venir, que /² nos \de/ appareyllada deuocion con bon talant, lo qual dit poble perçebudamentz les infançons del regne nostre de /³ de Nauarra apres aqueles coses que son a hondra nostra et del deuandit regne esgarden et porten a nos mas uolonterosa/⁴ment, atendentz conposicion entre l'amat et fidel don Alffons de Robray, caualer et gouernador nostre de Nauarra per /⁵ nos et nostre nompne de la vna part, et del dit poble et de la hunitat d'els de l'altra, fayta et conoys/⁶ssuda, segont que en les letres tant per lo sobredit gouernador coma per la uniuersitat o comunitat d'aquel meteys poble /⁷ sayelades dels sayels segont que mas plenerament se conteynn, uolem, alabam, aitorgam et per la tenor de les presentz letres /⁸ confirman, per que estable et firme perseueria, fam nostre present sayel metre, saluo en les altres coses el nostre dreit et de qual /⁹ sseuol altre persone. Et nos dona Johana por la gracia de Deus reyna de Francia et de Nauarra et de Jampayne et de Bria condesa /¹⁰ palazyna, amant la paz et la concordia del poble et de tod lo regne deuandit, uolem et approbam en quant a nos pertaynn la /¹¹ deuandita composicion, et a la qual donam nostre plazent consentiment. Et en testimoni de totes les coses deuandites fam metre el nostre sey/¹²nel ensemble con el seyel del nostre amat seynnor rey deuandit. Data apud Coharsiacum, anno Domini .M^o.CCC^o., mense nouenbris.

1300, diciembre 13, martes.

Pere Santz y su mujer venden a la cofradía de carpinteros de Pamplona un cuarto de casa con su huerto por 65 sueldos de sanchetes.

AMP, Hermandad de San José y Santo Tomás, nº 0 (perg. 320x305 mm.).

In Dei nomine Sabuda cosa sia a totz homes que io Pere Santz, filtz de don Sancho Lopeitz de Çuloeta lo padador (*sic*) qui fo e de dona Domeca sa muiller qui fo, als quals /² Deus perdon, e io dona Auria d'Ussesi, muiller del dit Pere Santz, uendem

a uos don Garcia de Sangossa, abat e mayoral de la confraria dels carpenters /³ de Pampalona, e a uos don Miguel Aznaritz lo carpenter, alcalde e mayoral de la dita confraria, e a uos don Semeno d'Oyayde lo carpenter, e a uos don /⁴ Miguel de Berroeta, mayorals de la dita confraria, pera obs a la dita confraria, tot aquel quarteron de casa con son hort que nos hauem detras la glesia de /⁵ Sant Jame dels fraires Predicadors de Pampalona, aup son ces, que es dos soltz e dimei de sanchetz pero salua la fealtat que hy ha el dit quarteron de casa do/⁶na Maria Arceitz d'Iriuerri, muiller que fu del dit don Sancho Lopeitz de Çuloeta. Lo qual quarteron de casa sobredit se ten e se afronta de la una part e es deues /⁷ e de par e tenent con l'altre quarteron de casa de la dita dona Maria Arceitz, e d'altra part se ten e se afronta con lo camin detras la dita glesia de Sant /⁸ Jamme e casa dels frayres Predicadors de Pampalona, e ten de lonc del dit camin troa a la vinna de don Sancho de Bilaua lo carpenter qui fo. E aquest /⁹ deuandit quarteron de casa con son hort de guisa e de manera com sobrescriut e sobrenompnat e afrontat es desus, con totes ses dreitures e ses pertinences /¹⁰ de intrades e de hyssides e de degotz e de mugues e con totz aquels dreitz que nos hy hauem e hauer hi deuem per alguna manera e raçon, uendem e otor/¹¹gam lo dit quarteron de casa aup son hort a uos les ditz abat e alcalde e mayorals de la dita confraria pera obs a la dita confraria, sabudament per siy/¹²ssanta e cinc soltz de bons sanchetz que nos les ditz Pere Santz e dona Auria d'Ussesi sa muiller aguimes e recebimes bonament e en patz de uos les /¹³ ditz abat e alcalde e mayorals de la dita confraria per tot preci complit e aliala e per totes coses d'est dit quarteron de casa uendut con su hort, /¹⁴ ont ben per pagatz e per entregatz nos en tenguimes en tal manera que uos les ditz abat e alcalde e mayorals sobreditz o qualsque sien per temps abat /¹⁵ e alcalde e mayorals e officials e confraires de la dita confraria e la dita confraria hayatz e posediyscatz des ades per totz temps lo dit quar/¹⁶ton de casa aup lo dit son hort de com sobredit es, en bona patz, tant quant es, asi com ten de lonc e de ample e de alt del cel troa dintz /¹⁷ en abisme, sens part de nos, desapoderant a nos e apoderant a uosaltres e a la dita confraria, salp, franc, solt, quiti e deliure de nos me/¹⁸deiss e de trestotala nostra genoilla e generacion e de totz homes o de totes femnes, per uendre e per enpeinnar e per alienar e per dar e per cambiar e per /¹⁹ farne totes les uostres propries uolontatz en una con la dita confraria, coma cada un del son. A mayor segurtat d'esta dita uenta d'est dit quarteron de /²⁰ casa uendut con son hort, nos les ditz Pere Santz e dona Auria d'Ussesi sa muiller, donam a uos les ditz abat e alcalde e mayorals de la dita confra/²¹ria pera obs a la dita confraria, fermes de saluetat d'est dit quarteron de casa aup son hort con nos meteiss ensemble, cada un per lo tot, de nos me/²²teiss e de trestota la nostra genoilla e generacion e de totz homes e de totes femnes d'est dit quarteron de casa con son hort uendut, nompnadament don Mi/²³guel Peritz de Liçoaynn lo carpenter e don Garcia Santz de Çuloeta lo podador, fraire de mi lo dit Pere Santz, los quals se otorgaren e se obligaren /²⁴ cada un per lo tot als deuanditz abat e alcalde e mayorals deuanditz de la dita confraria, pera obs a la dita confraria, per nos les ditz Pere Santz e dona /²⁵ Auria d'Ussesi sa muiller, sobre si e sobre totz lurs bens mobles e heredatz or que sien, per tals fermes, de com sobredit es. Sobre tot aquo encara nos les ditz /²⁶ Pere Santz e dona Auria d'Ussesi sa muiller donam a uos les ditz abat e alcalde e mayorals deuanditz de la dita confraria, pera obs a la dita confraria, fiança /²⁷ de redra e de saluetat d'est dit quarteron de casa uendut con son hort, en pena e en conuenent de dar e de pagar uos per solt cascun lo tot, seyss libras /²⁸ de bons sanchetz, nompnadament lo dit Miguel Peritz de Liçoainn lo carpenter, en tal manera que nos les ditz Pere Santz e dona Auria d'Ussesi sa muiller e nos /²⁹ les ditz fermes e fiança deuandita de redra e de saluetat, uos redrem, saluem, quedam e tolguem e quitem e

uos façam redrar, saluar, quitar e quedar e /³⁰ toldre tot embarc e tota mala uoz e tota plaidesia e tota demanda d'est dit quarton de casa son hort, de nos meteiss e de trestota la nostra ge/³¹noilla e generacion e de totz homes e de totes femnes d'est dit quarton de casa uendut con son hort, e si no ho faziem de com sobredit es que nos les ditz/³² Pere Santz e dona Auria d'Ussesi sa muiller e nos les ditz fermes e fiança deuandita, donem e paguem per solt cascun lo tot per pena e per conuenent sobre /³³ nos e sobre totz nostres bens mobles e heredatz or que sien, sabudament seyss libras de bons sanchetz o de qualque bona moneda corrible sera el regne de /³⁴ Navarra a uos les ditz abat e alcalde e mayorals e oficials e confrai/³⁵res per temps de la dita confraria, o a tot lur mandament o aquel o aquels que esta carta mostraran en esta cosa, renunciantz nos les ditz Pere Santz e do/³⁶na Auria d'Ussesi sa muiller e nos les ditz fermes e io lo dit don Miguel Peritz de Liçoinn qui per tal fiança de redra e de saluetat uos me atorguey /³⁷ e uos me obliguei de com sobredit es, a tot for e hus e costumpne eclesiastic e seglar e al for de non respondre a carta, e specialmet renunciem /³⁸ cada un de nos a nostre for en manera que s'il demanduem o lo allegauem nos o altre per nos, que no nos sia donat ni a nos ajuda ni pro nos tenga per ningun/³⁹na manera ni raçon del segle en esta cosa per deuant juge ningun eclesiastic nin seglar, contra uos les ditz abat e alcalde e mayorals de la dita /⁴⁰ confraria ni contra la dita confraria ni contra qualsque sien abat e alcalde e mayorals e oficials e confraires per temps de la dita confraria, als quels fermes /⁴¹ e fiança sobreditz nos les ditz Pere Santz e dona Auria d'Ussesi sa muiller conuenem e mandam e nos obligam e prometem leyalment, a bona fe, sens engan, /⁴² a gardar e a traire de tot daun que auenir les puyria per raçon d'esta dita fermetat e fiançeria en que nos les hauem mis en ues les ditz abat /⁴³ e alcalde e mayorals deuanditz de de la dita confraria, pera obs a la dita confraria, sobre nos e sobre totz nostres bens mobles e heredatz or que sien, de /⁴⁴ com sobredit es. De tot ço que sobredit es son testimonis oyidors e ueedors qui clamatz, pregatz e presentz furen el logar e qui per testimonis se otorgaren /⁴⁵ don Orti Garbala de Çunçarren, panater, e Ochoa de Gongora lo ferrer. E io Bertholomeu Garceitz de Arre, notari public e iurat de Pam/⁴⁶palona, qui la present carta escriuiy per mandament de ambes les dites partides, era .M^a.CCC^a.XXX^a.VIII^a. el mes de decembre, dimartz .XIII. di/⁴⁷es entratz el dit mes, e en testimonaça fi y aquest mon sig(signo)ne acostumat en esta carta e suy testimoni.

1301, febrero 21.

Los sucesores de don Romeo de Sotés reconocen haber recibido el importe de los cuyolars vendidos a la Orden de San Juan en Duharçen.

AHN, O.M., San Juan, Navarra, carp. 645, nº 79 (perg. orig. con sello pendiente, 160+20x230 mm.).

Conegude cause sie a totz aquetz qui queste present carta veyran com nos en Romeo de Vergara, e io Miguel Martin de Lerin, /² e io Martin fill d'en Martin Xemen d'Agorreta, e autassi io ne Maria da Maya, totz ensemble arconeysssem e autorgam que cum en /³ Romeo de Sotes de cay nos em successors e hereters en sons beys auhos benut en lo temps passat a le orden de Sent Iohan de Ciçurr /⁴ que es en Nauarra los cuyolars Duharçen Çorçaraç ab totes sas pertienças e ab totz los autres cuyolars que aue yu termi Duharçen o /⁵ en le vezintad, que son vint et dus, segont par per vna carta escriuta en pargamini e feyte en latin de la era de mil e dozenz /⁶ e setanta dus anz, e deus dies, per quant le bente fo feyte y auhos armas a pagar que le dite orden deue de que nos entenem a far de /⁷ man, ara nos per nos e per nostres successors e per tote nostre buz arconeysssem que auem arçebud d'en fray Lop de Guiçerudiaga, comen/⁸dador d'Arramel e de Santa Caterine, per buz e per nom de le dite orden de Ciçurr totz tantz dies cum demorauen a pagar /⁹ a le dite orden per la compre que fiu deus ditz cuyolars, si que nos n'em plan e bey pagatz a tot nostre plazer e a tote nostre vo/¹⁰luntad. E dam per a le dite orden de Ciçurr e per a lor comandementz per nos e per tote nostre buz e per lors los succesors qui de /¹¹ nos abereran francx e quitis totz los ditz cuyolars per la dite orden compratz e cade vn d'etz per ara e de çï auant en tot /¹² temps. Renunciant que negua arres no y puscam domanar per nengun dred et noinc ne çaub ne per negua costume establide ne /¹³ establideyre ne per negua autre arrezon. E son fermes de ço qui suber escriut es Iohan Santz d'Uart, Iohan Martiniz d'Aramburu, /¹⁴ Garçia Erlanz d'Oyciuarr, Per Ochoa del Seyn, Martin Santz d'Olayz e son fill Iohan Martiniz, Domingo Erlantz de Yçaguir/¹⁵re, Martin d'Orouia. De ço son testimonis en Sanz d'Andia cauer, Graçia Çilueti, Martin Santz d'Olayz, Ychuste d'Olaça/¹⁶bal, Gassenaut, Domingo Erlanz son fray, Miguel de Beruete, Domingo son fill. E io Iohan de Bassessarri, escriuan public de /¹⁷ Sent Sabastian, qui fiz queste carte en que pausey quest mon present seyn(signo)nau. Factum .XXI. die de feurer, era de /¹⁸ mill e .CCC. e .XXXVIII. antz. E io Romeo de Vergara e Martin fill d'en Martin Xemen d'Agorreta e io Miguel Martin de Lerin e io ne Maria /¹⁹ de Maya, totz ensemble pregam au prebost e aus arcaudes e aus iuradz e a tote le comune Duharçen que meten lo lor sayet en queste /²⁰ carta per ceu que mes firme sie.

122

1301, marzo 4, sábado.

Don Miguel Garceiz de Galeain, abad de Lecároz, requiere a don Martín Marzel y su hermano Pere Johan, sobre una viña que permutó, de la que son «fermes».

Sapiens totz aquels qui esta present carta veyran et oyran que sub era mil trezens trenta et nau, el mes de /² març, lo disapte quatre dies intratz del dit mes, per deuant mi Pere Arçeytz de Berrio, escriuan iurat de Pampalona /³ et per deuant les testimonis deius escriutz, don Miguel Garçeytz de Galeyn, abbat de Lecaroz, requeri et demanda /⁴ el sobredit dia a don Martin Marzel et a Pere Johan son frayre, filtz de don Guillem Marzel lo mayor, que puyt /⁵ els li son fermes de saluetat de vna vinna que el aui en cambi de dona Belenguera lur sor, segont que pareyss per /⁶ la carta del cambi fayta per man de Climent d'Urrucelqui escriuan iurat de Pampalona, dizent lo dit don Miguell /⁷ Garçeytz que el que auia agut sentenia de la Cort del Governador et de ses alcaldes que les ditz don Martin Marzel /⁸ et Pere Johan fissen quedar et redrar ad Andreu Marzel que en la dita uinna ha mis mala boz segont que el dizia et que li /⁹ firmassen la mala boz segont lo mandament del Governador et de ses alcaldes, que els li firmassen la dita mala boz /¹⁰ troa .X. dies et com lo dit don Miguell Garçeytz dizis que lo sobredit dia era lo dezen dia que lo seynnor Gouverna/¹¹dor et ses alcaldes les auien assignat, que les pregaua et les requeria que els li fissen quedar et redrar al dit Andreu /¹² Marzel et firmar la mala boz que el misa li auia en la dita vinna que el auia en cambi de la dita Belenguera, et que /¹³ era prest de reçebre la fermeça segont lo mandament del Governador et de ses alcaldes, dizent ad aquo les ditz don /¹⁴ Martin Marzel et Pere Johan que qualque hora que lo dit don Miguel Garçeytz les mostras carta del iudici del Governador /¹⁵ que li compliríey dreit et que passatz eren les .X. dies et que non li auien per que firmar la mala boz segont que el dizia. /¹⁶ De tot ço son testimonis oydors et ueedors qui pregatz, clamatz presentz furen el logar et qui per testimonis se aytorguaren /¹⁷ don Garcia d'Utçama mercader, don Yenegro d'Ieltz frener et don Miguel d'Aoytz çabater, vezins de Pampalona. Et io lo /¹⁸ dit Pere Arçeytz de Berrio, notari sobredit escriui esta present carta de testimoniança con ma propria man el sobredit dia a prega/¹⁹ries et mandament del dit don Miguel Garçeytz et fi hi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat et sui testi/²⁰moni.

1301, marzo 15, miércoles.

Andreu Marzel retira la mala voz y demanda puesta a la venta de una viña hecha por su hermana doña Belenguera a don Miguel Garceytz de Galeynn.

ACP, H. 37, 3º (perg. orig. 280x380 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 879.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, a totz quantz esta present carta veyran et oyran, com io Andreu Marzel, filtz de don Guillem Mar/²zel lo mayor, atorguey et me platz et fermey la venta de la vinna que dona Belenguera ma sor vendi a uos don Miguel Garçeytz de Galeynn /³ abbat de la eglesia de la vila de Lecaroz, que es el terminat de Arançedi et es affrontada et se ten de la vna part ab la vinna de la con/⁴fraria dels broters de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona, et de l'altra

part es affrontada et se ten ab lo sender com hom ua enta les /⁵ vinnes de part de ius. La qual vinna a la dita dona Belenguera escadi en sort et en particion de les heredatz que lo dit don Guillem /⁶ Marzel nostre payre et dona Isabel sa muyller et nostra mayre qui fo auiren ensemble, segont que pareyss per la carta de la dita particion que /⁷ es fayta per man de escriuan iurat. Empero es assaber que com io lo dit Andreu Marzel ayhey mis mala boz et uos faguei demanda a uos /⁸ lo dit don Miguel Garçetz de la sobredita uinna que uos comprada auetz de la dita dona Belenguera ma sor, reuoquey tot lo dreit que io hi hey /⁹ en la dita vinna ni a mi pertaynn ad auer per ninguna razon de trestot lo segle et la mala boz que io misa hey et la demanda que io faziei a uos lo /¹⁰ dit don Miguel Garçetz de Galeynn en tal manera que io nunca mas uos mauiei playt nin uos faguei demanda nin uos faguei mas embarc en la /¹¹ sobredita uinna ni altre homne ni altra fempna en uoz et en razon de mi d'est dia en auant que esta carta fu fayta et aytorgada a uos lo dit don /¹² Miguel Garçetz de Galeynn ni ad altre homne ni ad altra fempna en uoz ni en razon de uos per razon d'aquesta sobredita uinna et obliguey uos me de tenir et complyr /¹³ totes aquestes coses deuandites et cada una d'eles et de non contra ninguna d'eles sobre mi et sobre totz mes bens sedentz et mouentz, mobles et heredatz, gaynnatz et per gaynnar, /¹⁴ conoyssutz et per conoystre, renunciant expresament tot mon for et tot altre dreit escriut et per escriure. Et a mayor firmeza et confirmacion de les coses deuandites /¹⁵ io lo dit Andreu Marzel day ferme a uos lo dit don Miguell Garçetz de Galeynn nompnadament don Guillem Marzel mon frayre, al qual ferme hei en conuenent /¹⁶ et me obliguei de gardarlo de mal et de dain per razon d'aquesta fermetat en que io lo hei mis deius obligament de totz mes bens sedentz et mouentz, mobles et heretatz /¹⁷ presentz et per venir, renunciant tot mon for. Et io lo dit don Guillem Marzel atorguei me per tal ferme de com sobredit es deius obligament de totz mes /¹⁸ bens sedentz et mouentz, presentz et per venir, renunciant expresament tot mon for. De tot aquo son testimonis qui clamatz, pregatz, presentz furen el logar et qui per /¹⁹ testimonis se otorgaren don Pere Xemeniz de Veraytz caualer, don Xemen Yniguitz abbat de Sarria et alcaldes en la Cort mayor de Nauarra, don Johan Peritz d'Undiano, don /²⁰ Guillem de Fenes et Pere Motça, vezins de Pampalona. Facta carta in era mil trezens trenta et nau, el mes de marz, lo dimercles quinzen dia del dit mes. Et io /²¹ Pere Arçetz de Berrio, escriuan iurat de Pampalona, escriui esta present carta con ma propria man a pregaries et mandament de les dites partides et en testimoniança de les /²² coses sobredites fi hi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat et sui testimoni.

124

1301, diciembre 19, martes.

Doña María Renalt, viuda de don Pere Renalt, dona a la cofradía de San Cernin una casa en la rua mayor del Burgo de San Cernin.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son e qui son per venir, que esta es carta de donaçion que ey feita io dona Maria /² Renalt, muiller de don Pere Renalt lo corçiller qui fo, desuey a onor de Deus et de la Virgin Sancta Maria, et de tota la Cort çelestial, /³ que me sien amicx et acaptados de auer et guainar l'amor de nostre seyner Iesu crist et de la sua Mayre benedita, et la mia anima vaya a la /⁴ gloria perdurable amen, a uos don Pero Lopeitz, prior de la conffraria dels capelans, clercx et lecx de Sant Cernin de Pampalona, et a uos /⁵ les mayorals de la dita conffraria, nomnadament don Dominguo d'Andreitz et don Simeno de Berrio, capelants misacantantz, pera obs de la dita /⁶ conffraria, per amor de Deus et de la mia anima et per maintz plazes et agradables seruiçis quals la deuantdita conffraria an fait /⁷ a mi la deuantdita dona Maria Renalt. La cal deuantdita donaçion fay desuey que esta carta fu fayta pera en apres mes dies /⁸ a la dita conffraria, con bon cor et con bona voluntat, non forçada ni premiada per ninguna persona ni de ningun mal engin en /⁹ ginnada, mas de ma pura, amorable voluntat et per la mia anima, volent far ben et merçe et almosna. Ço es assaber tot /¹⁰ aquel dreit o dreitz conoyssutz o per conoystre que io ey o deuei auer per ninguna raçon del monde en aquela casa de la rua mayor /¹¹ del Borc de Sant Çernin de Pampalona, la cal casa fo de conquesta del deuantdit mon marit et de mi la dita dona Maria /¹² Renalt, la cal casa es affrontada et se ten con la casa de don Eneco lo merçer qui fo et con la casa de don Esteuen /¹³ lo merçer. En tal manera et conuinent que vuill et me platz que la dita conffraria dels capelans, clercx et lecx de la eglesia de /¹⁴ Sant Çernin aya et reçeba apres mes dies pera obs a la dita conffraria tot aquel dreit o dreitz que io ey ho deuei auer /¹⁵ per ninguna raçon del monde en la deuantdita casa sobrenomnada et affrontada. Et que io d'esta ora et dia que esta carta fu feita /¹⁶ en auant la puysquey deussar, mandar ni laisser ni donar ni cambiar ni alienar ab escrit ni sentz escrit a omne ni a /¹⁷ femna del monde ningun dreit o dreitz que io ayei o deyei auer per ninguna manera en la dita casa, setz voluntat et sabiduria et liçencia /¹⁸ et cosentiment et atorguament generalment de tota la deuantdita conffraria. Et si o fisey ni o fisey far, que res non me valla ni pro /¹⁹ me tengua per ninguna manera dita o non dita. Et prometey vos leyalment leialment (*sic*), a bona fe, sentz enguan, que tenguei et compliey tot /²⁰ ço qu'en esta carta se conten et de non contravenir per ninguna raçon. Et per mayor segurtat et firmeza de aquest sobrenomnat /²¹ donatiu, ey vos en donat fiança de saluetat de totz omes e de totes femnes don Miguel Ros lo croçiller, al cal me obliguei de guardar /²² de tot daun per raçon d'esta fiançeria en que io lo ey mis, com dit es, sobre totz cantz bens que io ey ni aurey ni guainarey desuey en /²³ auant, mobles et terres, en totz locx que sien. Et io lo deuantdit don Miguel Ros atorguei me per tal fiança com dit es. De totes estes /²⁴ deuantdites coses son testimonis, audidos et vededos, et qui pressentz et clamatz furen el loguar et qui per testimonis se atorguaren, don Esteuen /²⁵ Peritz d'Esparça lo cambiador et don Bertholomeu Marra lo cambiador. Facta carta et donaçion in era .M.CCC.XXX./²⁶.IX., el mes de dezembre, dimartz .XIX. dies dintz lo dit mes. Et io Pere Arnalt, escriuan iurat de Pampalona, escriui esta carta con /²⁷ ma propria man, per mandament de la dita dona Maria Renalt, et fi aquest mon sig(signo)ne acostumnat et suy /²⁸ testimoni de tot ço que sobredit es.

1302, enero 2, martes.

Sancho Lopiz dona varias bustalizas al Hospital de Roncesvalles.

AGN, Roncesvalles, leg. 1, nº 49 (perg. deteriorado, 240x280 mm.).

Sapien toz aquels qui esta present carta veyran e hoiran com io Sancho Lopiz, filz de don Lop Sanz, lo pastor qui fo, reconoissent primerament la mia criazon /² qual a mi faran e fan les hondraz e religiosos payres e seynors Graçia Lopidz, per la gracia de Deus prior del Hospital de Ronçauals, e lo conuent de aquel meteiss /³ logar, desent parandanz al ben e a la seruissi e a la merçe que io ey de reçebre en el dit Hospital, e sobre tot aço uolent e deseant ser parçoner de tot les /⁴ bens temporals e spiritals que se fan e se faran el dit Hospital en tot ses membres, dei del dia d'uey en auant, de bon coraçon e con franqua uolontat a Deus /⁵ e a Sancta Maria de Ronçauals e al prior e al conuent d'aquel meteiss logar, pera totz temps del segle, totes les mies bustalizes, herrbes e aigues que io ey ni a mi pertayn ad auer /⁶ en qualque manera se uol, en Aguirra, en Alduyde, en Baygorri vizcaya, les qualques bustalizes, herrbes e aigues son clamades per nompne en basconz: Gauarruide, Ordetaran, /⁷ Orachuegune, Dinduz, Urdinayzpuru, Orbara, Liçarrduy, Dolarin eguia, Cuuiayçaga, Çuaçeta ondarra, Sabucoydu, Aguirreueie, Olauerrieta, /⁸ Çamilola hualde, Çamilola arteta, Camilola goyena, Ameyssetola, Olalpide, Orordiola, Arburu derraga, Legarrça hualdea, Legarrça arteta, /⁹ Legarrça goyena, Aroçola, Çauacua, Equissoyen, Urriztuya cicoq, Arrburu ariztuy, Saissegune; con intrades e con issides, con errbes e aigues, e con toz lurs /¹⁰ dreiz e paistures que les sobredites bustalizes han e deuen auer en qualque manera se uol. E per que lo dit prior e conuent del Hospital de Ronçauals ho tot lor mandament /¹¹ de les deuantdites bustalizes, herrbes e aigues, sien mas firme e segur, io lo dit Sancho Lopiz les ey donat fianças con la pena de mil morabetins /¹² de bon or filimentz, don Garcia Ochoa, escuder d'Ureta, e Lop Ochoa, filtz de don Ochoa Çuria, uezins estaianz en Bizcarret; en tal manera io lo dit Sancho /¹³ Lopiz per conuinent qualque ora, temps e dia lo deuantdit prior e conuent del Hospital de Ronçauals vuyllen ho uolissen que io les fermies ho firmasse /¹⁴ les deuantdites bustalizes, errbes e aigues, dei les firmar; que si fus cosa que io non les volissey firmar, que les deuantdites fianças que me les façen /¹⁵ a posseder firmar; e si pagar non lo fissesey dit prior del Hospital de Ronçauals al conuent d'aquel meteiss logar les donguey e paguiey /¹⁶ ades e senz ningun retenement les mil morabetins de bon or e filimentz per pena, la qual pena obliguei de donar la mitat al seynor rei ho al son loctenent /¹⁷ en Nauarra; e pagada la dita pena, que lo seynor rei ho son loctenent en Nauarra mes les façen firmar, deius obligation de toz mes bens sedenz e /¹⁸ mouenz, mobles e heredaz, gaynnaz e per gaynnar, d'or que io les hey nin trobar se puissen, en toz locx que sien. A les quales fianças per conuinent les he gardar de /¹⁹ tot quant damage els reçebran en razon d'aquesta fiançeria en que mis les ey, sobre toz mes bens sedenz e mouenz. E sobre tot aço io lo sobredit Sancho Lopiz, volent far mayor compliment al prior e al conuent /²¹ del Hospital de Ronçauals, prometey les lealment, a bona fe, sens mal engan que esta donation deuantdita les aiey e tenguey per firme per toz /²² temps del segle, en la forma e manera que dit es desus, e que nunca uenguey io nin altre omne nin fempna en uoz de mi contra ella; e assi lo /²³ leialment, a bona fe. Testes don Gil Periz d'Ureta. caualer; don Lop

d'Uriz, alcalde de Ronçauals; Sanz Ernalt son gendre; /²⁴ Oxoá Goira uaquer; Lope Periz çabater; Lop Ochoa uaquer, gendre de Garindo lo mayoral qui fo, vezins estaianz en Ronçauals; Miguel Garçeiz de Bizcarret, /²⁵ escuder d'Ureta. Facta carta e donation dimarz primer apres Capdan, lo segont dia del mes de gener, anno Domini .M^o.CCC^o. primo. E io lohan Eneguiz /²⁶ escriuan iurat de Ronçauals, escriui esta carta con ma propria man a pregaries e mandament de les partides sobredites, e fi aquest mon /²⁷ sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança, e suy testimoni.

126

1302, enero 2. martes.

Gil Periz de Ureta, caballero, reconoce que tiene en beneficio por 10 años las bustalizas que Sancho Lopiz dió al Hospital de Roncesvalles.

AGN, Roncesvalles, leg. 1, nº 26 (perg. deteriorado, 235x270 mm.).

Sapien toz aquels qui esta present carta veyran e hoyran com io don Gil Periz d'Ureta, caualer, otorguei e uenc de maniffest que tenc del hondrat e religiosos /² padre en Ihesu Crist don Garçia Lopiz, per la gracia de Deus prior del Hospital de Ronçauals, e del conuent d'aquel meteiss logar, totes les bustalizes, errbes /³ e aigues que els han en Aguirra, en Alduide, en Baygorri vizcaya, en benefiçi, les quals bustalizes, errbes e aigues les aguien en donation de Sancho Lopiz, filz de /⁴ Lop Sanz de Villanoua, lo pastor qui fo. Les quals bustalizes, errbes e aigues io lo deuantdit don Gil Periz d'Ureta caualer, tenc en benefiçi troa aquesta primera festa /⁵ de Sant Martin que ven que es el mes de nouembre, e d'aquela festa de Sant Martin troa dez ans en seguenz continuadament aiey compliz. En tal forma e manera /⁶ io don Gil Periz aiey compliz les ans sobrediz per conuinent deu rendre e donar al deuantdit prior e al conuent del Hospital de Ronçauals /⁷ les bustalizes, errbes e aigues sens pleitesia ninguna, deius obligation de toz mes bens sedenz e mouenz, mobles e heredaz, gainaz e per gainar, d'or que io les aiey e que /⁸ trobar se puissen en tot lo regne de Nauarra nin en tot altre logar e dreit poiria, leialment, a bona fe, sens mal engan. E /⁹ poder de vendre ni de cambiar nin de alienar per nenguna ningun omne nin a nenguna fempna per dines que a mi deuisen nin pertainissen /¹⁰ deuey les rendre salues e quities e senz enbarc ningun. E per mayor segurtat de tot lo que dit es desus, io lo dit don Gil Periz d'Ureta, caualer, /¹¹ ey les donat fiança al deuantdit prior e al conuent del Hospital de Ronçauals con la pena de mil marabitins en or, don Garcia Ochoa /¹² en Biscarret, al qual ey en conuinent de gardar de tot quant damage el recebra en razon d'aquesta fiançeria en que io mis /¹³ bens sedenz e mouenz, mobles e heredaz, gainaz e per gainar, d'or que io les aiey nin trobar se puissen en tot lo regne de Nauarra, la qual pena Gil Periz /¹⁴ donar la mitat a la seynoria mayor de Nauarra e l'altra mitat als dit prior del conuent del Hospital de Ronçauals /¹⁵ seynoria mayor de Nauarra les dites bustalizes, errbes e aigues, e assi ben renunciay tot, leialment,

a bona fe /¹⁶ Garcia Ochoa atorguei me per tal fiança de com sobredit es per lo dit don Gil Periz d'Ureta, caualer, als diz prior del conuent del Hospital de Ronçauals deius /¹⁷ obligation de toz mes bens sedenz e mouenz, mobles e heredaz, gainaz e per gainar, d'or que io les aiey nin trobar se puissen en tot lo regne de Nauarra. /¹⁸ Testes sunt don Lop d'Uriz, alcalde de Ronçauals, Sanz Ernalt de Miguel Arceiz /¹⁹ escuder Ochoa filz de don Ochoa Çuria de Bizcarret. Facta carta dimarz primer /²⁰ .M^o.CCC^o. primo. E io Iohan Eneguiz, escriuan iurat de Ronçauals, escriui esta carta con /²¹ fi aquest mon sig(signo)ne en testimoniança, e suy testimoni.

127

1302, enero 31, miércoles.

Sancho Pérez de Aldaba vende una viña en término de Ovieta de Pamplona a Martín de Arbea.

ACP, Tabla 11 (perg. orig. 375x345 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 884.

In Dei nomine. Sauda cosa sia a totz homes, als presentz et als qui son per venir, que io don Sancho Peritz d'Aldaua et io dona Gracia d'Açança sa /² muyller vezins de Pampalona, vendem a uos don Martin d'Arbea lo mercader et a uos dona Bona Murde sa muyller, vezins de Pampalona, /³ aquela vinna que nos auem el terminat de Ovieta, la qual vinna se ten et es affrontada de la una part con la vinna de don Miguel Ortiz lo /⁴ tender qui fo, et con la vinna de Domingo de Milia, et con la vinna de don Johan Peritz Alegre qui fo, et con la vinna del Ospital de Sant Miguel /⁵ et con lo camin public com homne ua a Mendilorri, et con la vinna de don Paschal Marzel. Et aquesta deuant dita vinna de guisa et /⁶ de manera com sobrescripta et sobrenompnada et affrontada es desus, entegrament, con totes ses dreitures et ses apertinencies de intrades et de yssides /⁷ de camins et de senders et de cequies et de mugues et con totz aquels dreitz que nos y auem ni a nos pertaynnen ad auer per ninguna razon de /⁸ trestot lo segle, vendem et otorgam io lo sobredit don Sancho Peritz d'Aldaua et io la dita dona Gracia d'Açança sa muyller /⁹ a uos les ditz don Martin d'Arbea lo mercader et a dona Bona Murde uostra muyller, desapoderant a nos et appoderant a uos, metem en tenença /¹⁰ et en corporal possession deshuey adelant per totz les temps del segle que l'ayatz et que la possediscatz en bona patz, tota entegrament, tanta quanta /¹¹ es assi com ten de lonc et de ample et de lat del çel troa dintz en abisme, salua, franca, quita et deliura de nos et de totz homes et de /¹² totes femnes et de trestota la nostra genoylla et generacion et de tot lo nostre parentesc, per vendre et per enpeynarla et pera farne uos /¹³ o uostre mandament totes uostres propries uolontatz, com cada un deu et pot far de sa cosa propria per secula cuncta, sens contraria ninguna. Es a saber /¹⁴ que io lo sobredit don Sancho Peritz d'Aldaua et io dona Gracia d'Açança sa muyller, otorgam et uenem de conoyssut que auem agut

et /¹⁵ reçebut de uos les ditz don Martin d'Arbea lo mercader et dona Bona Murde uostra muyller amoralment et en patz pre i d'aquesta sobredita /¹⁶ vinna uenduda con aliala enssemble nauanta libras de bons sanchetz de la bona moneda corrible el regne de Nauarra, et assi nos tenem /¹⁷ ben per pagatz et per entegratz del preci et de l'aliaia et de totes les coses, renunciant a la excepción de no agutz et de no contatz /¹⁸ et de no reçebutz dines. Et a mayor segurtat et confirmacion de totes les coses sobredites io lo sobredit don /¹⁹ Sancho Peritz d'Aldaua et io dona Gracia d'A anca sa muyller donam a uos les ditz don Martin d'Arbea lo mercader et a dona Bona /²⁰ Murde uostra muyller fermes de saluetat de nos et de totz homes et de totes femnes nompnadament don Lop d'Etssaynn lo baster /²¹ et Semen Mot a mercader, filtz de don Semen Mot a qui fo, als quals fermes auem en conuinent et nos obligam de gardarles de tot /²² daun per razon d'esta dita fermeria en que nos mis les auem, leyalment, a bona fe, sens engan. Et nos les ditz don Lop d'Essaynn /²³ lo baster et Semen Mot a mercader otorgam nos per tals fermes de saluetat com sobredit es. Sobre tot aquo encara /²⁴ io lo sobredit don Sancho Peritz d'Aldaua et io dona Gracia d'A anca sa muyller donam auos les ditz don Martin d'Arbea lo mercader /²⁵ et a dona Bona Murde uostra muyller fiança de dotzentz libras de bons sanchetz lo dit Semen Mot a lo mercader, en tal manera et conuinent /²⁶ que si per aventura ningun homne nin nenguna femna uos enbargas en la sobredita vinna venduda o uos y metis mala voz uos mouis playt /²⁷ o demanda o uos fis enuy per ninguna manera ni per ninguna razon, que la dita fiança per conuinent uos faga quedar et redrar tot /²⁸ enbarc et tota mala voz et tota playdesia et tot enuy et tota demanda de nos et de totz homes et de totes femnes o si no /²⁹ que la dita fiança per conuinent uos donga et paguia les sobredites .CC. libras de bons sanchetz a uos les ditz don Martin /³⁰ d'Arbea lo mercader et a dona Bona Murde uostra muyller o a tot uostre mandament a la qual fiança deuant dita auem en conuinent /³¹ et nos obligam de gardarlo de tot daun per razon d'esta dita fiançeria en que nos mis lo auem, leyalment, a bona fe, sens engan, sobre totz nostres /³² bens mobles et heredatz, sedentz et mouentz, gaynnatz et per gaynnar, or que sien, conoyssutz et per conoystre, renunciant io lo sobredit don Sancho /³³ Peritz d'Aldaua et io la dita dona Gracia d'A anca sa muyller totz fors et totz vs et totes costumpnes de for seglar et de Sancta Glesia /³⁴ et renunciem a nostre for en tal manera que si per aventura lo demandauem no nos sia donat, et renunciem al for de non respondre a carta. /³⁵ Et io lo dit Semen Mot a lo mercader otorguey me per tal fiança com sobredit es. Testimonis son qui presentz et pregatz furen en /³⁶ logar et qui per testimonis se otorgaren Pero Ortiz d'Oteyça mercader, don Apparisci del Potz broter, don Sancho Garceytz corretor, Semen d'Artayssona /³⁷ peleter, don Esteuen Miguel d'Iuero podador. Et io Andreu Lopitz de Imarcoaynn, notari public et iurat de Pampalona, qui la /³⁸ present carta escriui con ma propria man en la era mil et trettentz et quaranta, el mes de gener, dimercles lo derrer dia del /³⁹ dit mes, et fi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança de les coses sobredites.

128

1302, julio 16, lunes.

Sancho Lopiz cede al Hospital de Roncesvalles varias bustalizas, recibiendo 300 libras de sanchetes y un tributo anual de 20 sueldos.

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran et oyran que io Sancho Lopiz, filz de Sanz d'Aezcoa /² Hospital de Ronçauals qui fo, atorguei et uenc de maniffest que ey trebutades al prior et /³ al conuent del Hospital de Ronçauals ho a tot lor mandament, d'aquest primera festa de Sant Martin que ven /⁴ troa cent ans qui primers son per uenir continuaz ayen compliz, totes les mies bustalizes /⁵ que a mi pertayn ad auer per ninguna razon de trestot lo segle, els errms del rei de /⁶ sobredites io lo dit Sancho Lopiz reconoissei et uenc de conoissut que ey agut, reçebut /⁷ del prior del Hospital de Ronçauals et del conuent d'aquel meteiss logar, en razon del tribut /⁸ de les mies bustalizes, errbes et aigues, tresenz libras de bons sanchez, moneda corrible en Nauarra, les quals tresenz libras /⁹ de sanchez reconoissei et uenc de maniffest que las ey contaz, aguz et recebuz et passaz del uostre poder al men, contaz et /¹⁰ aliuraz a mon plazer et a tota ma voluntat, et teney me ben per pagat dels. E renunçiey a la exçeption de non les /¹¹ auer contaz, aguz, reçebuz et passaz del uostre poder al men, et a tota altra action et dreit, for et costumpne, escriut et non /¹² escriut, que a mi podis ajudar o a uos et a els nozdre nin enbargar. Et io lo dit Sancho Lopiz consentei, vuyll /¹³ et me plaz que lo prior del Hospital de Ronçauals et lo conuent d'aquel meteiss logar ho tot lor mandament, les /¹⁴ mies bustalizes, errbes et aigues, con intrades et con issides de paistures et de totes coses, les ayen totes franques et /¹⁵ quities, sens embarc ningun, els deuantditz çent ans, de mi meteiss et de tota ma genoilla et generation, et de toz /¹⁶ omes et de totes fempnes, per cuuillar, espleitar, soltar et dar, cambiar, et pera farne d'elles els ans sobreditz totes /¹⁷ les els quals bustalizes, errbes et aigues et de toz lurs dreiz, io lo dit Sancho Lopiz les ey mis en /¹⁸ als hondraz, religiosos varons don Miguel Periz d'Egues, enffermerer, don Garçia Martineç d'Ar/¹⁹ don fray Ochoa mayoral de Fermirielia, don fray Sanz d'Écay carpenter mayor, don /²⁰ mayoral de Meçelia, don fray Arnalt de Bidarray mayoral de Egançelia, don fray Guillem mayoral /²¹ frayre de la dita Orden, en uoz en nompne del prior del Hospital de Ronçauals et del conuent d'aquel /²² desapoderant me de la tenença et de la propietat et del dreitage que io ey, en tal forma et /²³ de Ronçauals et lo conuent d'aquel meteiss logar, donant me en cascum an a mi lo dit /²⁴ Sancho Lopiz o a mon mandament, els ans sobreditz, vint soltz de sanchez de tribut. Ad mayor segurtat et con/²⁵firmation de totes les coses sobredites, io lo dit Sancho Lopiz ey les ne donat ferm de peynal de totes les /²⁶ bustalizes, errbes et aigues et de toz lurs dreiz, al prior del Hospital de Ronçauals et al conuent d'aquel meteiss /²⁷ heredament de mi meteiss et de tota ma genoilla et generation et de totz homes et de totes fempnes /²⁸ per es en la terra, don Garcia Ochoa de Biscarret, escuder d'Ureta. Al qual ferme ey en /²⁹ conuinent de gardar de tot quant damage el reçebria en razon d'esta dita fermeria en que io lo ey mis, sobre toz mes /³⁰ bens sedentz et mouenz, presenz o per uenir E io lo dit don Garçia Ochoa atorguei me per tal ferme de peynal de com /³¹ sobredit es, sobre toz mes bens sedenz et mouenz, presenz et per venir. Sobre tot aco encara io lo dit Sancho Lopiz ey /³² prior del Hospital de Ronçauals et al conuent d'aquel meteiss logar ho a tot lor mandament /³³ don Miguel Sanz lo çabater, vezin estaiant de Ronçauals, et don Miguel Garçeiz de /³⁴ Biscarret, escuder d'Ureta, en tal manera que si per uentura io ni altre omne nin fempna en razon de mi, al prior /³⁵ del Hospital de Ronçauals et al conuent d'aquel meteiss logar ni a lor mandament les enbargas les mies busta/³⁶lizes, errbes et aigues els ans sobrediz, que les dites fiançes me façen quedar et redrar a mi et a tot

ome /³⁷ de ma genoilla, et si no façen, donar et pagar les mil marabetins de bon or, la mitat pera la seynoria /³⁸ mayor de Nauarra et l'altra mitat pera al prior et conuent del Hospital de Ronçauals ho de tot lor mandament, /³⁹ leialment, a bona fe, sens mal engan. Als quals fiançes ey en conuinent de gardar de tot quant damage els re/⁴⁰çebren en razon d'esta fiançeria en que io mis les ey, sobre toz mes bens sedenz et mouenz, presenz et per uenir, /⁴¹ et renunçiey tot hus de for seglar et de Sancta Eglezia, et a tota exception et allegation et deffension /⁴² et specialment renunciey al nostre for et al for de non respondre a esta carta. Et nos don Miguel Sanz lo çabater /⁴³ nos otorgam per tals fianças, de com sobredit es, sobre toz nostres bens sedenz et mouenz, presentz /⁴⁴ et per venir del Espinal, don Sancho Periz d'Oylloqui, Martin Garcia d'Eusa escuder, lacue d'Urniça /⁴⁵ Lop de Liroz lo merçer, lohan mayoral de Oxoaldea, Aznar Larrea, Remon d'Arre, Aznar d'Andia, /⁴⁶ Fermirielia, Garcia Çilbeti, Miguel Oxoa Larrare, uaquers de /⁴⁷ trebudo, diluns deuant la festa de Sancta Marina en jul, anno Domini .M^o.CCC^o, secundo. /⁴⁸ Et io lohan Eneguiz escriuan iurat de Ronçauals, fuy present en tot lo fait deuantdit a les pregaries /⁴⁹ et mandament d'ambes les partides fi mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança et suy testimoni.

1302, julio 16, lunes.

Sancho Lopiz cede al Hospital de Roncesvalles varias bustalizas, por espacio de 100 años, recibiendo 2000 sueldos de sanchetes.

AGN, Roncesvalles, leg. 1, nº 49 (perg. deteriorado, ilegible en su parte superior y en otros trozos, 340x450 mm.).

..... Ochoa, pastor del Hospital
 /² Garcia Lopiz, per la gracia ho
 a tot lor mandament, les mies /³ bustalizes, errbes e aigues de paistures als
 quals bustalizes e errbes e aigues seynor e tenedor e la mia hermandat
 de l'altra mitat, sin ... ningun /⁴ que entre els non auem feit. E si
per nompne Gauarr Urdinariz, Urd Licarrduy
 Cuiieçagua, Çauçeta ondarra, Sabuceyda, Aguireuie, Olauerrie, Çamilola /⁵ hualde
 Çamilola artecoa, Çamilola hualde Legarra arteta, Legarra
 Equissoren, Urrutuya, Errburu ariztuy, Jaisegune. /^{6 y 7}

E io lo dit Sancho /⁸ Lopiz conoissei, vuyll e me platz que lo prior del
 Hospital de Ronçauals e lo conuent d'aquel meteiss logar ho tot lor mandament les
 aien les deuantdites bustalizes, errbes e aigues assi coma tenen de lonc e d'ample,
 de alt del çel troa dinz en abisme /⁹ de mi meteiss e de tota la mia genoylla e de la mia
 generation e de toz homes e de totes fempnes, pera enpeynar e cuuilar, espleitar,
 cambiar e per farne d'elas totes lurs proprias uolontaz, en tal manera lo prior

del Hospital de Ronçauals /¹⁰ e lo conuent d'aquel meteiss logar ho lor mandament, donant me a mi ho a mon mandament en cascun an, els ans sobreditz, vint solz de sanchez donant al seinnor rei de Nauarra o a son loctennet lo formage e la mantega, segont que /¹⁷ vsat e costumnat es. Eissament io lo dit Sancho Lopiz per conuinent al prior del Hospital de Ronçauals e al conuent d'aquel meteiss logar ho a lor mandament, les deuantdites bustalizes, errbes e igues, yrat e pagat les deuey far bones, els /¹² çent ans sobrediz, de mi meteiss e de tota la mia genoilla e de tota la mia generation e de toz homes e de totes fempnes, deius obligation de toz mes bens sedenz o mouenz, leialment, a bona fe, sens enguan. Sabuda cosa es que io lo dit Sancho Lopiz /¹³ reconoissei e uenc de conoyssut qu'ey agut e reçebut del prior del Hospital de Ronçauals e del conuent d'aquel meteiss logar, en razon del trebut de les deuantdites bustalizes, errbes e aigues, specialment deus milia soltz de bons sanchez, moneda corrible /¹⁴ en Nauarra, les quals reconoissei e uenc de manifest que lo ey contaz, aguz, recebuz e passaz de lor poder al men, contaz, aliuraz e a tota ma uolontat. E renunçiey a la exception de non los auer contaz, aguz, recebuz, /¹⁵ passaz de lor poder al men, e a tota altra action e dreit e for escriuz nin escrit que a mi podis ajudar, ualer e a lor nozdre, enbargar bustalizes, eebes e aigues, io lo dit Sancho Lopiz ey mis en tenença e en corporal possession als /¹⁶ hondraz e religiosos uarons don Miguel Periz d'Egues enffermerer, don Garcia Martinec d'Ar..... dels porcx, don fray Ochoa de mayoral de la cabane de Fermari elia, don fray Sanz d'Ecay carpenter mayor, don fray Sanz d'Erro /¹⁷ mayoral de la cabanna de Meçalia, don fray Arnalt de Bidarray, mayoral de la cabanna d'Egançela, don fray Guillem mayoral de la cabanna de Cilbeti elia, frayres de la dita Orden, en boz e en nompne del prior del Hospital de Ronçauals e del conuent d'aquel /¹⁸ meteiss logar, desuestent e desapoderant me de la tenença e de la propietat e del dreitage que io ey enbestent e apoderat a els. E per mayor segurtat de tot lo que dit es desus, io Sancho Lopiz ey les ne donat ferme de peynal al prior del Hospital /¹⁹ de Ronçauals e al conuent d'aquel meteiss logar ho a tot lor mandament, d'estes dauantdites bustalizes, errbes e aigues, paistures, segont costumne salp la fe del seynor rei, de mi meteiss e de tota la mia genoylla e de la mia /²⁰ generation e de toz homes e de totes fempnes, don Garçia Ochoa de Biscarret, escuder d'Ureta, al qual ferme ey en conuinent e me obliguei de tot quant damage el reçebra en razon d'aquesta deuantdita fermeria en que mis lo ey, sobre toz mes bens /²¹ sedenz e mouenz. E io lo dit don Garçia Ochoa otorguei me per tal ferme de saluetat de peynal, de com dit es, sobre toz mes bens sedenz e mouenz. Sobre tot aco encara io lo dit Sancho Lopiz ey les ne donat fiançes al prior del Hospital de /²² Ronçauals e al conuent d'aquel meteiss logar ho a tot son mandament de mil morabetins en or per pena, Miguel Arceiz de Biscarret, escuder d'Ureta, e don Miguel Sanz lo çabater, uezins estaiant en Ronçauals, en tal manera que si per uentura io lo dit S(ancho) Lopiz ni nengun /²³ omne nin nenguna fempna de mi ni de mia genoilla nin de ma generation, en razon de mi, al prior del Hospital de Ronçauals ni al conuent d'aquel meteiss logar ni a lor mandament les enbargui en les deuantdites bustalizes, errbes e aigues en aquez çent ans /²⁴ sobrediz, ni les metis mala uoz ho mouis plait nin demanda ninguna per ninguna razon, que les dites fiançes per conuinent les façen quedar e redrar tot enbarc e tota mala uoz e tota playdesia e tota demanda de mi e de toz homes e de totes /²⁵ fempnes, e si non que vos paguien ho me façen pagar les mil morabetins en or per pena, la mitat pera la seynnoria mayor de Nauarra e l'altra mitat a obs del prior del Hospital de Ronçauals e del conuent d'aquel meteiss logar. E pagada la /²⁶ dita pena, que la seynnoria mayor de Nauarra me façe tenir, ualer, conplir, per auctoritat e vigor d'esta present carta les deuantdites bustalizes, errbes e aigues

en son trebut. Als quals fiançes ey en conuinent e me obliguei de gardar les de tot quant /²⁷ damage els recebrien en razon d'aquesta fiançeria en que mis les ey, sobre toz mes bens sedenz e mouenz. E nos Miguel Arçeiz de Biscarret e don Miguel Sanz lo çabater atorgam nos per tals fiançes de com dit es, sobre toz nostres bens sedenz e mouenz. Altresi io lo dit /²⁸ S(ancho) Lopiz e nos lo ferme e fiançes sobrediz renunciám tot for, hus e tota costumna seglar e de Sancta Egleſia, e totes les altres razons, exçeptions et deffenssions que a nos o a nostre mandament puyria o ualer en iudiçi, fora de iudiçi, en /²⁹ qualche manera se uol, que res non nos uailga nin pro nos tenga contra el prior del Hospital de Ronçauals nin contra al conuent d'aquel meteiss logar nin contra lor mandament en esta cosa, specialment renunciám nostre for e a la exçeption del for de /³⁰ non respondre a carta. Sabuda cosa es que io Marrgarita, mayre de Sancho deuantdit, reconoissei e uenc de conoissut qu'ey per firme e estant tot lo que Sancho Lopiz mon fil a fait con lo prior del Hospital de Ronçauals e con lo /³¹ conuent d'aquel meteiss logar en razon de les deuantdites bustalizes, errbes e aigues, en tal forma e manera de com dit es, per far nin senz renunçiey tot leialment, a bona fe, sens mal enguan, deius obligation de toz mes bens /³² sedenz e mouenz. Testes sunt Martin Garçia escuder d'Erro, don S(ancho) Periz d'Oyloqui escuder, Sanz d'Urruicain, uezins estaianz en l'Espinal, Lop d'Urdiroz merçer, Iohan mayoral d'Oxoaldea, uezins estaianz en Ronçauals, Aznar Larrea de Baiguerr, /³³ Remon d'Erro, Aznar Andia de Bayguerr, Lope Ortiz de Mezquiriz, Garcia, Miguel, Oxoaldea, uaquers. Facta carta e trebudo diluns deuant la festa de Sancta Marina en jul, anno Domini .º.CCCº. secundo. E io Iohan /³⁴ Eneguiz, escriuian iurat de Ronçauals, escriui esta carta con atorgament d'entranbes les partides sobredites e del ferme e fiançes sobrediz, e fi mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança e suy testimoni.

130

(1302, agosto 19, domingo)*.

Bernart Sanz de Larramendi, rector de la iglesia de Ustariz, del obispado de Bayona, reconoce haber recibido diversas cantidades de dinero del prior del Hospital de Roncesvalles, en nombre del obispo de Aux.

ACR, faxo 2, n° 9 (perg. muy deteriorado, especialmente en su parte derecha, 147x238 mm.).

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran e oyran que deuant [Iohan Eneguiz, escriuian iurat] de Ronçauals /² e en presençia dels testimonis deius escriuz, lo dimenge primer apres Sancta Maria [de mey agost] Bernart /³ Sanz de Larramendi, rector de la glesia d'Ustariz, del bispat de Bayona, reconeiss e uenc de co-[noissut] els muit /⁴ hondraz e sauis don Garçia, per la gracia de Deus prior del Hospital de Ronçauals [.....] en uoz e en /⁵ nompne de don Arnalt, per la gracia de Deus bispe de Ax, hueitanta e catre libras e catorze [.....] blancx /⁶ d'argent e dos çenz e caranta

tres meaylles torneses d'argen e hueit florines d'or [..... la moneda del rei de Francia,] les /⁷ quals esterlinx, tornes blancx, meaylles torneses d'argent e de florines d'or sobrediz [..... demanda] del dit /⁸ seynnor bispe de Ax, dels quals monedes sobredites agut, reçebut de com dit es desus [..... dels deuantdiz] per lo conuent /⁹ en uez, en nompne del deuantdit seynnor bispe de Ax, e ten se ben per pagat dels [.....] E renuncio la exçeption /¹⁰ de non les auer contaz, aguz, reçebuz e passaz de lor poder al son, e a tota altra action, [dreit, for e costumne ecclesiastic e seglar,] escriut /¹¹ e non escriut, que a el podis ajudar o ualer e a els nozdre enbargar. E sobre tot aco [.....] Bernart /¹² al prior e conuent sobrediz ha mis son sayel pendent en esta present carta [en testimoniança de les coses] sobredites e de /¹³ cada una d'eles. Testes sunt don Pere Martin de Sanssoayn lo capelan [.....] Iohan Eneguiz /¹⁴ notari sobredit, escriui esta carta ab atorgament d'entrambes les partides e fi mon sig(signo)ne acostumnat en testimoniança, e suy /¹⁵ testimoni de tot ço que sobredit es.

* Una nota dorsal del s. XVIII fecha este documento en 1302; lo cual es admisible, por el prior de Roncesvalles, García (1271-1302) y por el obispo Arnaldo de la Villa (1278-1305 según Oyenart, Notitia..., ed. 1656, pág. 476; ed. Gorrosteratu, 1929, pág. 356).

131

1302, noviembre 30, viernes.

Don Juan Sánchez de Urniza, caballero, y su hermano García Sánchez, dan dos collazos en Sagaseta a Roncesvalles.

AGN, Roncesvalles, leg. 42, nº 1017 (perg. 388x290 mm.).

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran et oyran que io, don Iohan Sancheitz d'Urniça, quaualler, et io Guarçia /² Sancheitz, frayre del deuantdit don Iohan Sancheitz, atorguam et venem de manifest que auem fait donaçion et donam deshuey pera /³ totz temps mas, de bon cor et de bona voluntat, non forçatz ni premiatz de ninguna persona, más de nostra pura amorable uolontat, /⁴ a uos don Andreu Ruitz, per la graçia de Deus prior del Ospital de Santa Maria de Ronçauals, pera obs a la Quaritat del dit Ospital, /⁵ ço es assaber, Guarçia et Martin son frayre et a sa muiller Maria Martin, vezins estagantz en Saguaseta, con peita que donguen cascun /⁶ an per totz temps mas a la dita Quaritat, vna roa de forment mesura de Pampalona, non creysent ni mermant cad'an la dita /⁷ roa de forment; et esta dita roa de forment volem et nos platz que aya la dita Quaritat cascun an perpetua sobre la casa que es /⁸ dels deuantditz Guarçia et Martin et Maria Martin an en la dita villa de Saguaseta, et sobre totz les altres bens apertinentz a la /⁹ dita casa, de peçes et de vinnes et de ortz et de totes altres coses generalment et espeçialment. La cal casa es affrontada et se ten /¹⁰ con les cases de mi lo dit don Iohan Sancheitz et con la yssida

de la dita villa et con les casals de Diago Martineitz d'Uritz qui fo /¹¹ et con la yssida de la dita villa de Saguaseta. Et per tal que esta dita donaçión et almosna que nos fam en la manera de com dit es /¹² a la dita Quaritat desuey per totz temps mas aya plenera valor et non vengua en dubda, nos les sobrenomnatz don Iohan Sancheitz /¹³ d'Urniça et Guarçia Sancheitz auem vos en donat ferme de saluetat de totz omes et de totes femnes Sancho Martineitz de /¹⁴ Saguaseta, yffançon, al cal auem en conuinent de guardar de tot daun per razon d'esta fermetat en que nos lo auem mis, com dit es. /¹⁵ Et io lo deuantdit Sancho Martineitz atorguei me per tal ferme de saluetat de com dit es. Et altresí io lo deuantdit don /¹⁶ Iohan Sancheitz d'Urniça et io Guarçia Sancheitz auem vos en donat fiançes de redra Guarçia Peritz d'Aransus escuder et yffançon /¹⁷ et Per Aznaritz de Saguaseta, en pena de .X. pas de buis d'Andia con sos cotos, en tal manera et conuinent que si tant era cosa que /¹⁸ ningun omne ni nenguna femna vos mouia plait ni mala voz ni demanda ninguna vos façia per voz ni per raçon d'esta dita /¹⁹ donaçión, que nos et les dites fiançes vos les faguam quedar et redrar et tornar et tenir en patz, en manera que romaingua /²⁰ la dita donaçión per totz temps mas sentz pleitesia ni mala voz ninguna a la dita Quaritat de Santa Maria de Ronçauals /²¹ en la manera de com dit es. Et si no ho façiem, que vos donem et paguem cada vn per lo tot la dita pena dels ditz buys. A les /²² quals fiançes auem en conuinent de guardar de tot daun per raçon d'esta fiançeria en que nos les auem mis, com dit es. Et nos /²³ les deuantditz Guarçia Peritz d'Aransus et Per Aznaritz atorguam nos per tals fiançes de redra com dit es et deius obliguacion en /²⁴ cara dels ditz .X. pas de buys d'Andia con sos cotos, en la manera de com dit es. Et a tenir et a complir totes les deuant /²⁵ dites coses et cada vna d'eles et de non venir contra per ninguna manera dita o non dita, nos les sobrenomnatz don Iohan /²⁶ Sancheitz et Guarçia Sancheitz et Sancho Martineitz et Guarçia Peritz d'Aransus et Per Aznaritz renunçiam per çert saber /²⁷ tot for et hus et costumne ecclesiastic et seglar et al for de non respondre a carta et espeçialment renunçiam a nostre /²⁸ for, que si'l demanduem que non nos sia donat ni siam odutz ni raçonatz per deuant ningun iuge de eglesia nin de for /²⁹ seglar per raçon d'esta cosa, et prometem vos encara leialment, a bona fe, sentz enguan, que tenguem et complam tot ço que /³⁰ sobredit es. La cal fermança et fiançeria reçebi pera obs a la dita Quaritat de Santa Maria de Ronçauals don frayre /³¹ Martin (en blanco), pertainençer del dit Ospital de Ronçauals. Et io lo deuantdit Guarçia et io Maria Martin, muyller /³² del deuantdit Martin, atorguam et couenem a bona fe, sentz enguan, per nos et per lo dit Martin que no era present el loguar, /³³ de donar et pagar cascun an per seculla cunta vna roa de forment mesura de Pampalona a la Quaritat del Ospital /³⁴ de Santa Maria de Ronçauals, sobre nos et sobre totz nostres bens que nos huey auem ni guainarem d'aqui en auant, mouentz et sedentz /³⁵ en totz lox que sien, et espeçialment sobre la dita casa, seguont que sobrenomnada et affrontada es desus, renunçiant per /³⁶ çert saber tot for et hus et costumne ecclesiastic et seglar, espeçialment renunciam al for de non respondre ha /³⁷ carta et a nostre for, que si'l demanduem que non nos sia donat. Testes sunt don Guarçia Lopeitz abbat de Saguaseta, /³⁸ don Pero Lopeitz, abbat d'Egulbati, Lope Miguel escuder, Iohan Guarçia, Lope Martíneitz, Guarçia Peritz d'Ardatz. Facta carta in era .M^a.CCC^a.XL., el mes de nouembre, diuendres festa /⁴⁰ de Sant Andreu. Et io, Per Arnalt, escriuan iurat de Pampalona, escriui esta carta con ma propria man et en testimoniança /⁴¹ de vertat fi aquest mon sig(signo)ne acostumnat et suy testimoni.

1302, diciembre 3, lunes.

Miguel, Domingo, Pedro, Catalina y Martinet de Garzaron venden una viña a don García de Guendulain.

ACP, N. 11 (perg. deteriorado en su parte derecha 215x170 mm.).
GOÑi, Catálogo..., nº 889.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als presentz et qui son per uenir, que nos Miguel et Domingo et Pedro, filtz de don Domingo de Guarçarun lo baster, per nos et per Catelina nostra sor et per Mar[ti] /²net nostre frayre, vendem a uos don Guarçia de Guendulaynn lo ferrer et a dona Catelina uostra muyller, aquela vinna que nos auem el terminat de Quagua lobos, la qual es affront[ada] /³ de la vna part con la vinna del rey et de l'altra part con la vinna de don Sancho d'Elorz lo broter, et ten del lonc del sender del prat de Mutiloa que uan et uenem a Mendilorri tro [al sen] /⁴der que hom ua a la uila de Mutiloa. Aquesta deuant dita vinna uenduda de guysa et de manera com sobrescripta et sobrenompada et affrontada es desus, entegrament, con to[tes ses] /⁵ dreytures et ses apertinencies de intrades et de yssides, de camins et de senders, de çequies et de mugues et con totz aquels dreytz que nos hy auem ni a nos pertaynn ad auer [per] /⁶ nenguna rason, vendem et atorguam nos les ditz Miguel, Domingo et Pedro de Guarçarun per nos et per Cathelina nostra sor et per Martinet nostre frayre, a uos les sobreditz don Gua[rçia] /⁷ lo ferrer et a dona Cathelina uostra muyller, et metem en tenença hy en corporal possession deshuey adeuant per totz temps del segle, que l'ayatz et que la possedisscatz en bona patz, tota ente[gra] /⁸ment, tanta quanta es assi com ten de lonc et de ample et de alt del çel troa dintz en abisme, salua, franca, quita et deliura de nos et de totz homes et de totes femnes et de la nostra [ge] /⁹noylla et generacion et de tot nostre parentesc, per uendre et per empeynnar et ayllenar et per farne totes uostres propres uolontatz, uos o uostre mandament, en uida et en mort, com cada [un deu] /¹⁰ et pot far de sa cosa propria per secula cuncta. Es assaber que nos les sobreditz Miguel, Domingo et Pedro de Guarçarun, per nos et per Cathelina nostra sor et Martinet nostre frayre, atorguam et uenem /¹¹ de manifest que auem agut et reçebut amoralment et em patz de uos les sobreditz don Guarçia de Guendulaynn lo ferrer et de dona Cathelina uostra muyller, de trestot preci d'aquesta deuant di[ta] /¹² vinna uenduda com l'aliala ensemble, vint libras de bons sanchetz de la bona moneda corrible el regne de Navarra, et assi nos en tenem ben per paguatz et per entegratz per nos et per Cathelin[a] /¹³ nostra sor et per Martinet nostre frayre del preci sobredit et de l'aliala et totes les coses deuant dites. A mayor segurtat et confirmacion de totes les coses sobredites nos les d[euan] /¹⁴ ditz Miguel, Domingo et Pedro, per nos et per Cathelina nostra sor et per Martinet nostre frayre, dam uos ferme de saluetat a uos les ditz don Guarçia de Guendulaynn lo ferrer et a dona [Cathe] /¹⁵lina uostra muyller, de totz homes et de totes femnes, nompnadament a don Johan d'Etssaytz lo baster, al qual ferme de saluetat nos obliguam de guardar de tot dam et doma[ge per] /¹⁶ rason d'esta dita fermeria en que nos l'auem mis, li puyria uenir, leyalment, a bona fe, sens enguan.

Et io lo dit don Johan d'Etssaytz baster atorguei me per tal ferme de [saluetat] /¹⁷ com sobredit es, a bona fe, sens enguan. Sobre tot aquo enquera nos les sobreditz Miguel, Domingo et Pedro de Guarçarun per nos et per Catelina nostra sor et per Martinet [nostre frayre] /¹⁸ dam uos fiançes de redra et de deutors et paguadors de quaranta libras de bons sanchetz o de qualque bona moneda cordra al temps el regne de Navarra o lur ualia, a uos les [ditz] /¹⁹ don Guarçia de Guendulaynn lo ferrer et a dona Cathelina uostra muyller, nompnadament a don Johan d'Etssaytz lo baster sobredit et a Johan Peritz d'Echarri lo çabater, vezins /²⁰ de Pampalona. En tal manera que si per aventura ningun homne ni nenguna femna uos enbarguas en las sobredita vinna o uos mauis playt o demanda o uos metis mala uoz per qual [manera] /²¹ se uol, que les dites fiançes per conuinent uos faguen quedar et redrar tot embarc tota mala uoz et tota demanda et tota pleytesia de nos et de totz omes et de totes femnes, o si no que les dites fia[nçes] /²² per conuinent uos donguen et paguien les dites quaranta libras a uos les sobreditz don Guarçia de Guendulaynn lo ferrer et a dona Cathelina uostra muyller, a les quals fiançes nos obliguam de [guar] /²³ dar de tot dam et damage que per razon d'aquesta deuandita fiançeria en que nos les auem mis les puyria uenir, leyalment, a bona fe, sens enguan. Et nos les deuanditz don Johan d'Etssaytz /²⁴ baster et Johan Peritz d'Echarri çabater atorguam nos per tals fiançes de redra et deutors et paguadors cad' un per lo tot com sobredit es desus. Testimonis son qui clamatz et preguatz et pre[sentz] /²⁵ furen el loguar et qui per testimonis se atorguaren don Marin de Turrilles et don Semen Peritz de Sangossa çabater, et don Jacue d'Aderitz panater, vezins de Pampa[lona]. /²⁶ Facta carta et uendida in era .M^a.CCC^a. et quaranta, el mes de dezembre, diluns .III. dies a la intrada del dit mes. Et io Miguel Guarçeytz de [Urussur] /²⁷ gui, notari public et iurat del cosseyll de Pampalona, qui en totes les coses sobredites fuy present el loguar, a preguaries et mandament de entrambes les partides sobredites /²⁸ escriui esta present carta com ma propria man et en testimoniança de uertat fi hy aquest mon sig(signo)ne acostumpnat et suy testimoni.

133

1303, febrero 3, domingo.

Juan Sánchez de Urniza, caballero, vende unos palacios al hospital de Roncesvalles por 30 libras de sanchetes.

AGN, Roncesvalles, leg. 48, nº 1103 (perg. cortado, falta la mitad izquierda, 600x...300 mm.).

..... per venir que io lohan Sancheitz d'Urniça, quaualler, filltz de don Sancho Peritz d'Urniça, e io dona Milia /² por la graçia de Deus prior del ospital de Sancta Maria de Ronçauals, e a vos frayre Martin Peritz de Licasoainn /³ pera obs de vos e del dit ospital de Ronçauals, ço es assaber aquels palaçis que nos auem en la villa de /³ ortz e con eres e con coillaços e coillaçes e con totz aquels dreitz que nos hy auem ni ad nos apertainn ad auer /⁴ e de les aigues entro a les erbes, del çel troa

dintz en abisme, salues e quities, deliures e franques de nos meteis /⁵ e de tota fema per secula cunta, pera affar ne totes vostres propries voluntatz, ço es assaber per trenta liures /⁶ dont ben per paguatz nos en tenguimes, renunçiant a la exçeption de non reçebutz dines e de non contatz /⁷ cases del dit ospital de Ronçauals e de l'altra part se affronten e se tenen con l'ort de Sancho laqueitz e /⁸ e les vinnes que nos les deuantditz Iohan Sancheitz d'Urniça caualler e dona Milia d'Aransus auem vendut con les /⁹ sobrenomnat don Andreu Ruitz, prior deuantdit, e a vos frayre Martin Peritz e a uos frayre Santz de Reta e pera /¹⁰ endi una peça que se ten con la peça de Pero Aznaritz e de l'altra part con la peça de Ochoa d'Arlegui. Et altres .II. /¹¹ que se ten con la peça de Pero Aznaritz e de l'altra part con la peça de Ochoa d'Arlegui. Item .I^a. altra peça en Çande /¹² Item .I^a. altra peça Eguazmendia. Item .I^a. altra peça que se ten a la peça de Aluira de Guonguora e de l'altra part /¹³ peça de Guarçia Santz d'Urniça e de l'altra part se ten con la peça de Sancho laqueitz. Item .I^a. altra peça en Orradia la de /¹⁴ altra peça en Irrazte tenent con la peça de Pero Santz d'Echeuerria, e de l'altra part a la peça de Lop de Iturriagua. /¹⁵ con la peça de Martin d'Erbalotz. Item .I^a. altra peça sobre les ortz, tenent a la peça de la primiçia e de l'altra part /¹⁶ tenent con la peça de don Diago d'Arlegui. Item .I^a. altra peça en Udare çauall, tenent con la peça de Pero /¹⁷ de entrambes partz con les peçes del abat. Item .I^a. altra peça en aquest meteis loguar, tenent con la peça /¹⁸ peça en Errecaldea, tenent a la peça de Ochoa d'Arlegui, Item .I^a. altra peça en Gurbendoa tenent con /¹⁹ con la peça de Martin Saillido e de l'altra part con la peça de Ochoa d'Arlegui. Item .I^a. altra peça en Iriondoa, tenent /²⁰ don Diago d'Arlegui e de l'altra part con la peça de Martin Saillido. Item .I^a. altra peça atenant del rio, tenent con /²¹ en Guissuonia, tenent con la peça de Ochanda e de l'altra part con la peça de Aluira de Guonguora. Item .I^a. altra /²² e de l'altra part con la peça de Ochoa d'Arlegui. Item .I^a. altra peça en Liçarraguo burua, tenent con la peça /²³ Item .I^a. altra peça en Sancta Euffemia, tenent con la peça de dona Miquela e de l'altra part con la peça de Aluira de Guongora /²⁴ part con la peça de dona Esteuania. Item .I^a. altra peça en Oraondoa, tenent con la peça de don Diago de Arlegui. /²⁵ tenent con la peça de Martin Saillido e de l'altra part a la rea. Item .I^a. altra peça en Elcano videa, tenent con la /²⁶ vinnas altres. In primis una vinna el terminat de Liçarragua varrena con sa noguera, tenent al camin que omne va ha /²⁷ Aznaritz, e de l'altra part a la vinna de lacue. Item .I^a. altra vinna en Vide ondoia tenent con la vinna de Guarçia /²⁸ altres totas les landes laborades e per laborar que se trobaran en tot lo terminat de Saguaseta partides o non partides de don Iohan /²⁹ vendem e atorguam per lo dit preçi. Nos les deuantditz Iohan Sancheitz d'Urniça caualler e dona Millia d'Aransus /³⁰ deuantditz pera obs de vos e del dit ospital de Ronçauals. Et per mayor firmeça e segurtat vostra, auem vos en /³¹ de totz omes e de totes femnes Sancho Martineitz de Saguaseta, iffançon, vezin estagant en Saguaseta /³² en qui nos lo auem mis, com dit es. Et io lo sobrenomnat Sancho Martineitz de Saguaseta atorguei me per /³³ don Andreu Ruitz prior deuantdit, e vos issament frayre Martin Peritz e frayre Santz de Reta e lo /³⁴ segur d'esta deuantdita compra dels sobrenomnatz heredamentz non vengua en dubda per ningun temps /³⁵ d'Aransus auem vos en donat fiança de redra Sancho Hurniça caualler, filltz don Miguel Peritz de /³⁶ en tal manera e conuinent que si tant era cosa que ningun omne ni ninguna femna vos mouia plait ni /³⁷ heredamentz o de ningun dels, com per part payre o per part mayre o per auollori o per frayresca o per conquesta /³⁸ fiança, vos les faguan quedar e redrar e tornar e tenir en patz en manera que romainguen les /³⁹ al dit ospital de Sancta Maria de Ronçauals per lo dit preçi de les dites .XXX. libras de

sancheitz /⁴⁰ mouentz e sedentz en totz locx que sien, de donar e de pagar vos cada vn per lo tot la dita pena /⁴¹ daun per raçon d'esta fiançeria en qui nos lo auem mis, com dit es. Et io lo deuantdit Sancho /⁴² don Andreu Ruitz prior deuantdit e a uos frayre Martin Peritz e a uos frayre Santz de /⁴³ encara de la dita pena. Et encara a tenir e complir totes les deuantdites coses e cada /⁴⁴ d'Urniça caualler e io la dita dona Millia d'Aransus, et io lo deuantdit Sancho /⁴⁵ fiança deuantdita, renunçiam per cert saber totz fos et totz hus e totes costumnes eclesiasticx /⁴⁶ o foras de iudiçi a nos o algun de nos puyria valer a ajudar e a uos nozdre. Et renunçiam al /⁴⁷ que non nos sia donat ni siam odutz ni raçonatz per deuant ningun iuge ordenari ni delleguat /⁴⁸ de vos frayre Martin Peritz o de vos frayre Santz de Reta o de vostre mandament, nos aparesiem per /⁴⁹ nos paresisem per raçon de aquest contract, dongua ades en present e sentz nuilla raçon tenir /⁵⁰ esta carta pot om leire e nos de non contravenir per ninguna raçon. Et prometem vos leialment /⁵¹ don Pero Lopeitz d'Egulbati abbat d'Egulbati, don Guarçia Lopeitz d'Elcano abbat de Saguaseta, Pero Lopeitz de /⁵² ... don Guarçia d'Unçit iffançon, Pero Sancheitz d'Aransus Guarçia Santz de Saguaseta labrador, Sancho laqueitz /⁵³ in era .M^a.CCC^a.XL^a.I^a. el mes de febrer, dimenge .III. dies dintz lo dit mes a la entrada. /⁵⁴ Lopitz de Leguaría bispe de Pampalona. Alfons de Rouray Governador de Navarra. Alcalde mayor de /⁵⁵ de Pampalona escriui esta carta con ma propia man e en testimoniança de vertat fi aquest mon /⁵⁶ e suy testimoni.

134

1303, marzo 16, sábado.

Doña Millia Pelegrin vende una viña a Martín Peritz de Eugui.

ACP, P. 20 (perg. orig. 650x430 mm.).
GOÑI, Catálogo..., n^o 892.

In Dei nomine Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son e qui son per venir, que io dona Millia Pelegrin e io dona Clara Lopeitz filla de la deuant²dita dona Millia Pelegrin e io don Iohan Guarçeitx, peinner, marit de la dita dona Clara Lopeitz e io Maria Lopeitz, filla de la deuantdita dona Millia /³ Pelegrin, vendem a uos Martin Peritz d'Eugui, aquela vinna que nos auem el terminat de Pampalona, lo qual terminat se clama Hurrutia, la qual vinna /⁴ es affrontada e se ten con l'ort e con la vinna de don Gutier Munotz lo caualler e con lo sender de part de sus e con la vinna de Bona /⁵ e Esteuenia, filles de dona Vrraca de Esparça que fo. Aquesta deuantdita vinna de guissa e de manera com sobrenomnada e /⁶ affrontada es desus, entegrament, con totz ses dreitz e con totas sas apertenencias de issidas, de camins e de sendes, de çequias e /⁷ de muguas e con totz aquels dreitz que nos en ela hy auem ni ad nos apertainn ad auer per ninguna raçon de trestot lo segle, vendem e /⁸ atorguam nos la deuantdita dona Millia Pelegrin e dona Clara Lopeitz e don Iohan Guarçeitx e io Maria

Lopeitz, a uos lo ⁹ deuantdit Martin Peritz d'Eugui, que la ayatz tota entegrament e en patz, atanta canta es, assi com ten del lonc e de ample e de alt ¹⁰ del çel troa dintz en abisme, salua e quitia, deliura e franca de nos meteis e de trestota la nostra genoilla e generacion e de tot ¹¹ omne e de tota femna, pera a uendre e pera enpeinnar e pera alienar e pera affarne totes vostres propies voluntatz en vita e en mort, coma ¹² cada un fa de la sua cosa propia sentz ningun contradiciment.

Sabuda cosa es que nos les sobrenomnatz dona Millia Pelegrin e dona Clara Lopeitz e don Iohan Guarçeitx lo peinner ¹³ e Maria Lopeitz, atorguam que auem agut e reçebut amoralment e en patz de vos lo deuantdit Martin Peritz d'Eugui preçi d'esta deuant¹⁴ dita vinna venduda con l'aliata ensemble .XXIII. libras .V. soltz de bons sanchetz de la bona moneda corrible del rei de Nauarra. ¹⁵ Trestot preçi complit tenguimes nos ben per paguatz e per entegratz del preci e de l'aliata e de totes coses per raçon d'esta dita vinna venduda, ¹⁶ renunçiant per çert saber tota res qe nos o altre per nos podisem alleguar de non reçebutz e de non contatz dines.

¹⁷ Ad mayor atorguament e confirmacion d'esta dita venduda io la deuantdita dona Millia Pelegrin e io issament la ¹⁸ dita dona Clara Lopeitz e io altresí lo deuantdit don Iohan Guarçeitx e io issament la dita Maria Lopeitz, auem vos en donat fermes ¹⁹ de saluetat d'esta deuantdita vinna venduda a uos lo deuantdit Martin Peritz d'Eugui, que vos la saluien e faguen bona de totz omes e ²⁰ de totes femnes, don Miguel de Locça lo çabater, als quals nos obliguam per conuinent de guardar de tot ²¹ daun per raçon d'esta fermeça en qui nos les auem mis, com dit es. Et nos les deuantditz don Miguel Guarçeitx peinner e don Miguel de ²² Locça lo çabater atorguam nos a uos lo dit Martin Peritz d'Eugui per tals fermes de saluetat d'esta dita vinna venduda, com dit es.

²³ Et encara per tal que vos lo sobrenomnat Martin Peritz d'Eugui en siatz mas firme e mas segur d'esta deuantdita compra ²⁴ de vinna, nos les deuantditz dona Millia Pelegrin e dona Clara Lopeitz e don Iohan Guarçeitx e Maria Lopeitz auem vos en ²⁵ donat fiança de redra de totz omes e de totes femnes al deuantdit don Miguel Guarçeitx lo peinner, en pena de .XL.VIII. liures ²⁶ e .X. soltz de bons sanchetz, en tal manera e conuinent que si tant era cosa que ningun omne ni ninguna femna vos mouia plait ni mala voz ni ²⁷ demanda ninguna vos façia per voz ni per raçon d'esta dita vinna venduda, que nos e la dita fiança vos les faguam quedar ²⁸ e redrar e tornar e tenir en patz, en manera que vos remaingua la dita vinna salua e quitia e sentz pleitesia ni mala voz ni demanda ²⁹ ninguna per lo dit preçi, e si no ho façiem que nos e la dita fiança vos donem e paguem per ³⁰ solt cada vn lo tot les deuantdites ³⁰ .XL.VIII. liures .X. soltz de sanchetz per raçon de la dita couinença, a la cal fiança auem en couinent de guardar de tot daun per ³¹ raçon d'esta fiançeria en qui nos los auem mis, com dit es. Et io lo deuantdit don Miguel Guarçeitx lo peinner atorguei me per tal ³² fiança de redra de com sobredit es. Et a totes estes deuantdites coses e a cada vna d'elles tenir e complir e de non venir ³³ contra per ninguna raçon, io la deuantdita dona Millia Pelegrin e io la dita Clara Lopeitz e io issament lo dit don Iohan Guarçeitx, et ³⁴ io altresí la dita Maria Lopeitz et io issament don Miguel Guarçeitx lo peinner, renunçiam per çert saber tot for e hus e costumne ³⁵ eclesiastic e seglar, espeçialment renunçiam a nostre for, que si lo demandauem que non nos sia donat.

³⁶ Testes sunt don Hynieguo Guarçeitx de Mon Real podador, don Miguel d'Artozqui lo baster e corretor, don Felip del Pont de la ³⁷ Reyna bureller e don Martin lo corretor. Facta carta e venduda in era .M^a.CCC^a.XL.I^a., el mes de martz, dissapte .XVI. dies ³⁸ dintz lo dit mes. Regnant dona Iohana reina en Nauarra. Don Miguel Peritz de Leguaria bispe de Pampalona. Alfons de Rouray ³⁹ Governador de Nauarra. Alcalde del Borc de Sant Cernin don Pascal de Badoztainn tender. Amirat issament

don Guarçia Arnalt /⁴⁰ lo tender. Sayon Pascal de Guoini lo correyer. Alcalde en la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona don Miguel Motça. Amirat isament /⁴¹ don Miguel Santz Alaues. Sayon Per Hortitz d'Idoy lo çabater. Et io Per Arnalt escriuan iurat de Pampalona, escriui esta carta con ma /⁴² propia man e i fi aquest mon signe (signo) acostumnat e suy testimoni.

135

1303, abril 1.

Don Miguel de Estella, monje de Irache, compra para el monasterio unas piezas por 110 sueldos de sanchetes.

AGN, Irache, leg. 8, n^o 230 (perg. orig. 230x297 mm.).

In Christi nomine amen. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son en present et als qui son per venir, que es carta d'aquels /² dos pecas d'ortz et uerges et peça que compra don Miguel d'Estela, monge del monesteri de Sancta Maria d'Irach pera obs de la /³ tabla del conuent d'Irach, en remission de las animas de totz sons deffuntz et de las animas de totz aquels et aquelas /⁴ qui sons bens deyssaren al dit monesteri, de don Miguel Periz d'Ilaniz, aster, cabeçaler de don Miguel Brun qui fu, per /⁵ çent et detz soltz de bons sanchetz de la moneda de nostra dona dona lohana reyna de Navarra. Et per /⁶ mayor compliment lo deuantdit conprador dona detz soltz d'aliara d'esta moneda deuantdita. Aquetz dos /⁷ pecas de ortz et uerges et peça sobreditz son el terminat d'Ordoyz, tenent de la vna part con l'ort et uerger /⁸ del dit monesteri de Sancta Maria d'Irach, et tenent de l'altra part con lo flum mayor que es nompnat Ega, et tenent con l'altra meytat d'ortz et uerges que acayren en sort hi en particion a don lohan Mateu et a sa hermandat, et la dita peça /¹⁰ es tenent con la peça del rey. Aquetz heredamentz sobreditz segont que dit es desus compra lo sobredit conprador /¹¹ del deuantdit vendedor entegrament, con totz lus dreitz et con todas lus pertenenças de herm et de poblat, con /¹² sas entradas et con sas yssidas, soltz et quitis et francx et bons et liures, sen ningun entredit et sen ningun embarc et sen /¹³ ningun engan et sen ningun retenement et sen ninguna mala voz, assi como tenen d'ample et de lonc, de abisme troal /¹⁴ cel. Et per mayor segurtat lo deuantdit vendedor meti per fermes de saluetat d'esta compra deuantdita salua /¹⁵ et bona far a don lohan de Roytegui broter et a Pero Periz d'Eslaua broter, que la fagan solta et quita et franca et /¹⁶ et bona et liura de totz los omes et las femas del segle, salua la fe de nostra dona dona lohana reyna de /¹⁷ Navarra. Et los deuantditz don lohan de Roytegui et Pero Peritz d'Eslaua assi entraren et se otorgaren per tals fer[mes de com] /¹⁸ dit es desus. Et en aquel logar or esta carta et compra fu fayta se tengua pagat lo deuantdit [vende]/¹⁹ dor et clama quiti al sobredit conprador de tot aquest auer que aqui deuant nompnat es deuant aque [ls omes] /²⁰ bons que aqui son escritz per testimonis. De tot aquo sobrescriut son testimonis odidors et uedadors qui el [logar] /²¹ furen presentz don Martin Periz d'Ilaniz aster et don Martin Periz barbiador et don Pero

Ortiz d'Arguinariz as [ter et don] /²² Sanz ortelan et Domingo Ros broter et Garcia Yniguiz fill don Enequo l'aster et Miguel Sanz de Çuricuynn, [et els] /²³ assi se otorgaren per testimonis.

Regnant nostra dona dona Iohana reyna de Nauarra. Don Miguel Peritz de Leg[aria bispe] /²⁴ en Panpalona. Don Alfons de Robray Governador de Nauarra. Don Guillem de Rabastencx tenedor del castel [d'Estela]. /²⁵ Simen Periz de la Tabla alcalde d'Estela. Don Lop d'Urroz preuost. Pascal de Miranda sayon. Esta carta [fu] /²⁶ fayta lo primer dia del mes d'abril, era .M^a.CCC^a. et caranta et vn an. E io Martin Periz d'Eslaua [escruian public] /²⁷ et iurat del consseill d'Estela, qui esta carta escriui per mandament de las ditas partidas et fazi en ela aquest mon[sig(signo)ne] /²⁸ acostumat et fui el logar present et soy testimoni.

136

1303, julio 2, martes.

Lope Sancho, Ferrando, Roy y Semen Martiniz de Oyanederra venden un huerto a Enneco Ezquerria.

ACP, N. 13 (perg. orig. 440x260 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 896.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que nos Lope Martiniz, Sancho Martiniz. Ferrand Martiniz et Roy /² Martiniz de Oyanederra, filtz don Martin Peritz de Oyanederra, caualer qui fo, et de dona Eluira de Oyanederra sa muiller /³ qui fo, als quals Deus perdon, per nos et per Semen Martiniz de Oyanederra nostre frayre, vendem a uos don Enneco Ezquerria /⁴ ortelan de Pampalona, et a uos dona Andregaylla d'Urrotz sa muyller, aquel ort que nos hauem el terminat de Ri/⁵pau de Pampalona, lo qual ort se ten et es affrontat de la vna part con l'ort de don Martin d'Undiano abbat d'Assiayn /⁶ qui fo, et de l'altra part con l'ort del hospitaler de Sancta Maria de Pampalona, et ten de lonc del vn sender troa al altre. /⁷ Et aquest deuandit ort de guisa et de manera com sobrescriut et sobrenomnat et affrontat es desus, entegrament /⁸ con totes ses dreitures et ses pertinencies de intrades et de issides, et con lo dreyt que nos hauem el potz que es /⁹ el sobredit ort del dit don Martin d'Undiano abbat d'Assiayn qui fo, et con totz les altres dreytz que nos hauem en /¹⁰ aquest sobredit nostre ort et a nos pertayn ad hauer per qualque razon, vendem et otorgam nos les sobreditz Lope Mar/¹¹tiniz, Sancho Martiniz, Ferrand Martiniz et Roy Martiniz de Oyanederra, per nos et per lo dit Semen Martiniz nostre /¹² frayre, a uos les ditz don Enneco Ezquerria l'ortelan et dona Andregaylla d'Urrotz sa muyller, et uos metem en /¹³ el en tenença et en corporal possession deshuei del dia que esta carta fu fayta adelant, per totz les temps del segle, /¹⁴ desapoderant a nos et poderant a uos en tal manera que lo hayatz et possediscatz en bona patz, tant quant es, /¹⁵ assi com ten de lonc et d'ample et d'alt del cel troa dintz en abisme, salp, franc, quiti et deliure de nos et de /¹⁶ tota nostra genoilla et generacion et de totz homes et de totes femes,

per vendre et per enpeynnar et per far ne /¹⁷ uos et uostre mandament totes vostres propries uolontatz, coma cada un del son, sens contraria ninguna. Et /¹⁸ es assaber que nos les sobreditz Lope Martiniz, Sancho Martiniz, Ferrand Martiniz et Roy Martiniz de Oy/¹⁹anederra, per nos et per Semen Martiniz de Oyanederra nostre frayre, otorgam et uenem de conoyssut que auem /²⁰ agut et rebut a tot nostre plazer et a tota nostra uolontat de uos lo dit don Enneco Ezquerra l'or/²¹telan et de uos la dita dona Andregaylla d'Urrotz sa muyller, et passat del vostre poder al nostre amoralment /²² et en patz preci d'aquest sobredit ort ensemble con l'aliala, vint et çinc libras de bons sanchetz de la bona /²³ moneda corrible el regne de Nauarra, de que nos tenem ben per pagatz et per entegratz per tot preci complit /²⁴ el aliala d'aquest sobredit ort. Et per mayor firmeza et segurtat de tot ço que sobredit es, /²⁵ nos les sobreditz Lope Martiniz, Sancho Martiniz, Ferrand Martiniz et Roy Martiniz de Oyanederra, /²⁶ per nos et per lo dit Semen Martiniz de Oyanederra nostre frayre, dam a uos lo dit don Enneco Ez/²⁷ querra l'ortelan et a uos la dita dona Andregaylla d'Urrotz sa muyller, fermes de saluetat de /²⁸ nos et de totz homes et de totes femnes d'aquest sobredit ort, don Martin d'Esparça lo mercer /²⁹ et don Esteuen d'luro lo podador. Et nos les deuanditz don Martin d'Esparça lo mercer /³⁰ et don Esteuen d'luro lo podador, otorgam nos per tals fermes de saluetat com deuandit es. /³¹ Sobre tot aquo nos les sobreditz Lope Martiniz, Sancho Martiniz, Ferrand Martiniz et Roy /³² Martiniz de Oyanederra, per nos et per lo dit Semen Martiniz nostre frayre, dam a uos lo dit don Enne/³³co Ezquerra l'ortelan et a uos la dita dona Andregaylla d'Urrotz sa muyller, fiança de cinquanta libras /³⁴ de bons sanchetz lo dit don Martin d'Esparça lo mercer , en tal manera que el uos faça quedar et /³⁵ redrar tot enbarc et tota mala uoç et tota playdesia et tota demanda de nos et de totz homes et de totes /³⁶ femes d'aquest sobredit ort, et si no que uos donga et paguia per conuinent la dita fiança les dites /³⁷ cinquanta libras de bons sanchetz a uos lo dit don Enneco Ezquerra l'ortelan et a uos la dita dona /³⁸ Andregaylla d'Urrotz sa muyller o a tot vostre mandament. Et io lo dit don Martin d'Esparça lo mer/³⁹cer otorguey me per tal fiança com deuandit es. Et nos les sobreditz Lope Martiniz, /⁴⁰ Sancho Martiniz, Ferrand Martiniz et Roy Martiniz, nos obligam de gardar als sobreditz fermes et fiança /⁴¹ de tot daun d'esta dita fermeria et fianceria en que nos mis les auem, a bona fe, sobre nos et sobre /⁴² totz nostres bens sedentz et mouentz, renunciant a nostre for et al for de non respondre a carta. Testimonis /⁴³ son qui clamatz et pregatz et presentz furen en logar Johan Gracia d'Udaue, vezin de Echauerri, don Lop Aznaritz /⁴⁴ de Echarren, don Miguel de Lauiano çabater, don Semen Pelegrin çabater, don Miguel Peritz de Vilanoua mercader /⁴⁵ et don Semen d'Urrotz peleter. Facta carta et venta en era de mil trezentz et quaranta /⁴⁶ et vn, el mes de juyll, dimarç .II. dies entratz el dit mes. Et io Santz d'Irasseta, notari /⁴⁷ public et iurat en la Cort hy el Bispat hy en la vila de Pampalona, escriui esta present carta con ma /⁴⁸ propria man, a pregaries et mandament dels sobreditz Lope Martiniz, Sancho Martiniz, Ferrand Martiniz et Roy /⁴⁹ Martiniz de Oyanederra et dels ditz don Enneco Ezquerra l'ortelan dona Andregaylla d'Urrotz sa muyller /⁵⁰ et dels sobreditz fermes et fiança, et fi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat et sui testimoni.

1304, febrero 2, domingo.

Don Martin Periz de Echavarri da a su mujer doña María Ferrándiz unas casas en la villa de Echavarri, y otras heredades.

AHN, O. M. San Juan, Navarra, carp. 709-711, s.n. (perg. orig. 160x335 mm.).

En nompne de Dios. Sapien toz quantz esta present carta veiran et hodiran como io don Martin Periz d'Echavarri, fill de don Pero Garceyz d'Arbeyça, estant en ma bona /² salut et en ma bona memoria et en mon bon acordament, non premiat, non forçat nin de ningun geynn mal engeynnmat, mas per ma plana auctoritat, doy desuuy secula cuncta /³ sens fin a uos dona Maria Ferrandiz ma muiller, filla de don Ferrant Periz d'Opacu qui fu, aquelas mias casas que son en la vila d'Echavarri con son dreyt de la han que /⁴ an con los enffanz de don Miguel de Luquieynn, que son tenent de art de serz con las casas de Martin Miguel et tenent de l'altra part con la carrera publica. Eyssament uos doy /⁵ dessuy aquela mia vina que es el terminat d'Echavarri en Ayteleuia tenent con lo mont del consell d'Echavarri et tenent de l'altra part con la lieca del Hospital /⁶ de Sant Johan. Eyssament uos doy aquela mia peça que es el terminat d'Echavarri sob lo camin del Rey, que es tenent con la peça de Guarcia Miguel d'Echavarri et tenent /⁷ de l'altra part con la peça de don Artal? Eyssament uos doy aquella mia altra peça que es el terminat d'Echavarri en Hiturrioz que es tenent con la vina del Hospital de Sant /⁸ Johan et tenent con la peça de la seynnoría d'Arinçano et tenent con la peça d'Echavarri. Eyssament uos doy aquella mia peça que es el terminat d'Echavarri en Larueyni /⁹ tenent de las dos partz con la peça del Hospital de Sant Johan. Las cals casas et vina et peças deuantditas uos doy io lo dit don Martin Periz a uos la dita dona Maria Fer/¹⁰randiz ma muiller en razon que uos la dita dona Maria Ferrandiz vendistes per mon mandament ço que uos auez de uostre patrimoni en Opacu hi en Cirauqui. Aquestas casas /¹¹ et vinas et peças deuantditas en la manera que dita es doy io lo dit Martin Periz a uos la dita dona Maria Ferrandiz ma muiller segont sobredit es entregament, con totz /¹² sons dreyz et con totas las pertenenças de herm et de poblat, con lus entradas et con lus yssidas, solz et quitis et francx et bonas et liuras, sen ningun entredit /¹³ et sen ningun enbarc et sen ningun engan et sen ninguna mala uoz et sen ningun repentiment assi como tenen d'ample et de lonc et d'abisme entro a cel. /¹⁴ Et que las ayaz poder de vendre et de enpeynnar et de canbiar et de ayllienar et de farne totas uostras proprias uolontaz. Et per mayor segurtat /¹⁵ io lo dit don Martin Periz uos en doy ferme de saluetat d'est donatiu deuantdit salp et bon far a don Gil Martinez d'Echavarri. Et si lo dit ferme non uos /¹⁶ podis far bon lo dit donatiu uos en doy fianças de dos buys blancx d'Andia cada vn con sons mil solz a Johan Periz mon frayre, que el que lo faga solt et quiti et franc /¹⁷ et bon et liur et de toz los omes et las fempnas del segle. De tot aquo sobrescriut son testimonis qui presenz furen el loguar et qui per testimonis se atorguaren /¹⁸ per las mans pres don Martin Sanchiz del Moral, Miguel d'Araynaz, don Pero Garceyz gendre de don Pero Bueno, Pero Miguel fill de Miguel d'Eulz, Lope Ferrandiz d'Opacu /¹⁹ Ferrant Garcia de Muzqui. Regnant nostra dona dona Johana reyna en Nauarra. Don Miguel Periz de Legaria bispe en Pampalona. Don Alfons de Rouray gouerna/²⁰dor en Nauarra. Don Guillem de Rabastencx alcayet del castel d'Estela. Don Martin Ochoa preuost. Don Pere Martin d'Azquona alcalde. Don Pascal de Miranda /²¹ sayon. Esta

carta et donatiu fu feita dimenge festa de Sancta Maria Candelor, era M^a CCC^a XLII^a. E io Bertholomeu Gil escriuan iurat del conseyll /²² d Estela, qui tot aquo escriui con otorgament de las ditas partidas et aquest mon sig(signo)ne acostumat hi fi et suy testimoni.

138

1304, agosto 16, domingo .

Loación de la venta de una bustaliza en Gararvizcay hecha por don Sancho Lopez a Roncesvalles.

AGN, Roncesvalles, leg. 1, nº 42 (perg. 205x265 mm. ilegible en sus 11 primeras líneas; los datos proceden de noticia dorsal, que lleva la equivocada fecha 1299).

(11 líneas ilegibles).

/¹² a uos lo dit prior /¹³ renunçiey a tot razonador e renunçiey exceptions, razons et deffensions que /¹⁴ ho mostrar ho allegar o razonar en iudici o fora de iudici sancta Glesia, en tal manera que /¹⁵ ni pro nos tengam contra a les coses deuantdites anz sien contra mi en este caso. Et /¹⁶ renunçiey a tot mon for e al for de non respondre a carta. Testes sunt de Bizcarret escuder et don Lop d'Ureta /¹⁷ de Ronçauals, don Lop Sanz d'Artozqui, don Lop Sanz d don Amoros, don Lop lo baster, don Sancho de Cuuilala, don Garcia de /¹⁸ çabater uezins estaianz en Ronçauals. Facta carta de quitança lo dimenge primer apres Sancta Maria de mey agost, anno Domini /¹⁹ M^o.CCC^o. quarto. E io Iohan Enegviz, notari public e iurat de Ronçauals qui a les coses deuantdites fuy present, a pregaries, /²⁰ requisition e mandament d'ambes les dites partidas, escriui esta carta e fi mon sig(signo)ne acostumpmat en testimoniança et suy testimoni.

* La fecha, legible, contradice la que figura en nota dorsal del documento, 1299.

139

1304, noviembre 9.

Juan Juániz de Aizaga, arcediano de la cámara, da un palacio en San Sebastián a la pitancería de la Catedral.

In Dei nomine. Coneguda causa sia a toz aquez qui queste present carta veiran com io mayester Johan Yuaynes d'Ayçaga /² arçediagne de le cambre de Santa Maria de Pamplona, peisant e cossirant en le mie anime lo deud /³ que io ey ab la glisie de Senta Maria de Pamplona e los beis que io d'aquere glise ey pres e prenc e autassi /⁴ cossirant com io e lo que ey es e deu esser de la deuatdite glisie, conçebent en mon coradge e en ma pei/⁵sse temor que pera y auant auguns apertienz a mi de parentesc qu'es uoler ni mauer a far doman o augun /⁶ embarc contre la dite glisie ab entençion de cuydar, auer e heredar augune partide deus beis que io are ey /⁷ o tinc, la quau causa serei error contre Diu e contre ma uoluntad per que io tinc que poiri bier le mie anime /⁸ en augun embarc, per esquiaur e degetar la dite error e lo dit embarc, per ma bona, agradabla e /⁹ delyure uoluntad e per mon bon plazer, ey dat e dau a la pitañçerie de la dite glisie de Senta /¹⁰ Maria de Pamplona lo palaçi que es a part d'en Beile que io aui en la viele de Sent Sebastian en /¹¹ la rue d'en Bertran, e la plaça erm qui es tient ab lo dit palaçi au costat, estin ab la mason d'en /¹² Sanz ferrer e de n'Anglesa de Perer sa moiller e de l'autre part se tin lo dit palaçi ab la /¹³ plaça de n'Aubire de Pardiart qui fo, deu derreirau deu forn d'en Per Arnaut d'Uhua e /¹⁴ de la plaça de Buierne de Mondaca qui son darrer part trou dauant a la dite arrua d'en Bertran, /¹⁵ cubert e descubert, deu çeu trou bisme, ab totes sas apertiençes e ab toz sons derez e ab tones /¹⁶ e ab toz los autres beis qui deffenz son, tot tant com io y aui ne trou çï ne y tingud e possedit. E pera /¹⁷ saup de le pitañçeria de la dite glisie de Senta Maria de Pamplona e en loc de totes les /¹⁸ persones a cuy apertin o pot apertier, io ey mes e meti en corporau poder e en corporau possession deu /¹⁹ dit palaçi e deus beis que y son e de la dite plaça assi com dit es, segunt que lo for e le costume /²⁰ de la viele de Sent Sebastian arrequer a uos n'Ochoa Martin de Vrtubia, calonge de la dite /²¹ glisie de Senta Maria de Pamplona, e io per la man de uos lo dit n'Ochoa Martin sonc issit /²² deu poder e de la proprietat deu dit palaçi e deus beis que y son e de la dite plaça, assi com /²³ dit es, e m'en sonc desembestit, e enquera meis que per meillor açer canar lo dit donathyu segunt for /²⁴ me de dered io les ey issemenz lyurat lo dit palaçi per lo barroll de la porte. E a tier lo dit do/²⁵nathyu saup e segur de toz los homis e de totes les femnes deu monde dey en ius e de far ne quedar /²⁶ tota mala buz segunt es for en Sent Sebastian pera saup de la pitañçeria de Senta Maria /²⁷ de Pampalona e de totes les persones a cuy lo deret de la dite pitañçeria apertin o pot e deu /²⁸ apertier, assi bei deus qui are son com deus qui de çï auant seran e de lor comandement bon ey dat fermes /²⁹ en Per Arnaut d'Uhua, en Johan de Sarraute, borzes de Sent Sebastian. E enquera per mayor fer/³⁰meçe quels ne y dat queste carta vberte sayerada de mon sayet en pendent. E fon presentz testi/³¹monis en far lo dit donathyu e affermançe en Guillem Guyraut vicari de Sent Sebastian, en Ma/³²rtin de Lugadez caperan, en Per Ochoa de Guetaria, Domenion de Mans, en Domingo d'Esquicu clerc. /³³ E io Johan de Bassessarri, public notari iurat deu cosseill de le viele de Sent Sebastian, qui /³⁴ present y fuy e per comandement deu dit seynner arçediagne queste carte escriscuy e lo present /³⁵ mon seyn(signo)nau acostumat y pausey. Factum .IX. dies entranz en lo mes de nouembre, era de /³⁶ mill .CCC. XLII. anz.

/³⁷ Et ego Michael Garssie de Reta, notarius publicus et iuratus in Curia, Ciuitate et Diocesi Pampilone, premissis contentis in pre/³⁸senti publico instrumento interfui et ad requisitionem domini archidiaconi supradicti huic presenti publico

instrumento manu propria subscribo et hoc /³⁹ meum sig(signo)num facio assuetum in testimonium premissorum.

140

1305, enero 15, viernes.

El Hospital de Roncesvalles permuta una casa en Roncesvalles por unos collazos en Eransus, con Martín Fernández de Aramendi.

AGN, Roncesvalles, leg. 47, n.º 1130 (perg. 370x540 mm., algo deteriorado).

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son e qui son per venir, que esta carta de auinença et de cambi que an fait amicablement don Andreu Ruiz, per la gracia de Deus prior del ospital de Sancta /² Maria de Ronçauals de la vna part, et de l'altra part Martin Ferrandeiz d'Aramendi, escuder, et sa muiller dona Ataresa Diaz, filla dona Aluira Guarceiz d'Aransus qui fo, ço es assaber de aquela demeya casa que lo dit ospital auia en la villa /³ Aransus, la cal demeya casa es affrontada et se ten con la casa dona Aluira Guarçeitx d'Aransus et con la peça don Guarçia Peritz d'Aransus. Et issament de aquel coillaço con ses dos filles que lo dit Martin Ferrandeitz d'Aramendi et Ataresa Diaz sa /⁴ muiller auien en la villa d'Aransus, nomnadament Matheu Sancheitz lo peleter et ses filles Gracia et Ataresa, les cals lo dit Matheu Sancheitz de Maria Sanç sa muiller auí filla que fo de leot con peyta de una roa de forment, que donguen /⁵ e paguien cascun an per totz temps mas lo dit Matheu et ses dites .II. filles a la Quaritat de Sancta Maria de Ronçauals per la festa de Sancta Maria d'aguost. Et lo deuantdit prior a donat et atorguat en cambi la dita demeya casa /⁶ seguont que sobrenomnada et affrontada es desus als ditz Martin Ferrandeitz et a sa muiller Ataresa Diaz per lo lur sobrenomnat coillaço et les .II. filles et con la dita roa de forment de peyta, et que ayen la dita demeya casa seguont /⁷ que sobrenomnada et affrontada es desus, entegrament, con totz ses dreitz et con totas sas apertenças de intradas et de issidas, de paretz et de fundamentz, et con totz cantz dreitz que lo dit ospital hy avia ni deuia auer per ninguna /⁸ rason del monde, asi com ten del lonc et de ample et de alt del çel troa dintz en abisme, salua et quitia, deliura et franca de tot omne et de tota fempna, pera farne totas lurs proprias voluntatz. Et altresí lo dit Martin Ferrandeitz d'Aramendi et sa muiller Ataresa Diaz an donat et atorguat en cambi al deuantdit prior pera obs a la dita Quaritat de Sancta Maria de Ronçauals lo sobrenomnat coillaço et ses deuantdites .II. filles con peyta de una /¹⁰ roa de forment que donguen cascun an perpetua a la Caritat de Sancta Maria de Ronçauals per la festa de Sancta Maria d'aguost, per la lur sobrenomnada demeya casa. Et que aye lo dit coillaço et ses dites .II. filles con totz cantz dreitz que /¹¹ els han ni deuen auer per ninguna rason de trestot lo segle et la dita roa de forment de peyta, com dit es, cascun an, pera affarne totes lurs proprias voluntatz. Et a mayor segurtat de tot ço que sobredit es, lo deuantdit Martin Ferran /¹² deitz et sa muiller Ataresa Diaz an les en donat ferme de saluetat de totz omes et de totes femnes nomnadament

dona Ataresa Sancheitz de Lergua [infançona] d'Aransus, estagant et vezina, a la cal an en conuinent de guardar /¹³ de tot daun per raçon d'esta fermetat en que els la an misa, com dit es. Et la deuant dita dona Ataresa Sancheitz atorgua se per tal ferma, com dit es. per tal que lo dit prior et conuent del dit ospital et la dita Caritat de Sancta /¹⁴ Maria de Ronçauals en sien mas firmes et mas segurs d'est dit cambi, lo sobrenomnat Martin Ferrandeitz d'Aramendi et la dita Ataresa Diaz sa muiller fiançes de redra en pena de .V. buis d'Andia con sos cotos nomna/¹⁵dament Iohan Martineitz d'Aransus et don Martin Lopeitz d'Urcarretz, vezins d'Aransus, als cals an en conuinent de guardar de tot daun per rason d'esta dita fianceria en que els les an mis, com dit es. En tal manera et conuinent que si tant era cosa /¹⁶ que ningun omne ni ninguna femna mouia plait ni mala voz ni demanda ninguna facia al dit prior ni al dit conuent del dit ospital, que les ditz Martin Ferrandeitz et Ataresa Diaz sa muiller et les dites fiançes per conuinent les deuen far quedar /¹⁷ et redrar et tornar et tenir en patz, en manera que aya plenera valor per totz temps lo dit cambi, en la manera de com dit es. Et les deuant ditz Iohan Martineitz et don Martin Lopeitz atorguaren se per tals fiançes de redra, com dit es, /¹⁸ et deius obligacion encara dels ditz .V. buys d'Andia con sus cotos, com dit es. Et es assaber que lo deuant dit Matheu Sancheitz et la dita Gracia sa filla, per els et per la dita Ataresa qui no es de complida edat, atorguaren et veniren /¹⁹ de manifest, prometent leialment, a bona fe, sentz enguan, de donar et pagar cascun an per la festa de Sancta Maria d'aguost pera totz temps mays a la Caritat de Sancta Maria de Ronçauals .II. arroes et .II. cartals de forment metens en copte /²⁰ la dita roa de forment que els solien donar als ditz Martin Ferrandeitz et a sa muiller Ataresa Diaz per peyta cascun an, la cal peyta de la dit roa de forment an fait en la manera de com dit es. Et per tal que lo dit prior e la Quaritat /²¹ de Sancta Maria de Ronçauals en sia mas firme e mas segur per totz temps de les dites .II. arroes et .II. cartals de forment, com dit es, les sobrenomnatz Matheu Sancheitz et Gracia per els et per la dita Ataresa qui no es de complida edat /²² obliguen et desuei que ayen estes dites .II. arroes et .II. cartals de forment per totz temps mas cascun an per la festa de Sancta Maria d'aguost, totz lus bens guainnatz o per guainnar, mouentz et sedentz, en totz locx que sien assignadament /²³ aquela casa que els an en la villa d'Aransus, la cal casa se ten et se affronta con la casa de Hynieguo Guarceitz et con l'ort don Martin Lopeitz d'Urcarretz et con lo camin conçeillal. Et .III. vinnes que son el terminat d'Aransus, la cal vna /²⁴ d'estes .III. vinnes es el terminat d'Aritz que se ten et se affronta con la vinna d'Ochoco de Guarcia d'Iriart, et la segonda vinna que es el terminat de Aritz es affrontada et se ten con la peça de Guarcia d'Iriart, et issament la terçera /²⁵ vinna es el terminat de Lançarregui se ten e se afronta con la vinna d'Ochoco. Et altresí .VI. peces que son el terminat d'Aransus, la cal vna d'estes .VI. peces es el terminat de Saraqueta, que se ten et se affronta con la peça del /²⁶ abbat d'Elia, et vna altra peça que es el terminat de Guaridaronda se ten et se affronta con la peça d'Ochoco. Et issament la terçera peça que es el terminat de Saouiar se ten et se afronta con la peça de Guarcia Peritz d'Aransus. /²⁷ Et altresí la carta peça que es el terminat de Çauala se ten et se affronta con la peça de la abadia. Et issament la quinta peça que es el terminat se ten et se affronta con la peça de Martin Martineitz d'Aransus. Et altresí /²⁸ la .VI^a. peça que es el terminat de Liçonda se ten et se affronta con la peça de la abadia. Les cals ferma et fiançes sobredites recebran pera obs al dit prior et conuent del dit ospital et pera obs a la Caritat et Sancta Maria de Ronçauals /²⁹ nomnadament don frayre Martin de Liçasoainn, pertainençer de la Conca de Pampalona et don Simen d'Uritz, frayres conuentuals el dit ospital de Ronçauals en corporal posesion et en tenença, desapoderant se lo dit Matheu San/³⁰cheitz et Gracia, per els et per la dita Ataresa qui no es de complida edat, en

totz les ditz heredamentz et en lus persones, nomnadament en la dita casa et Et per tenir et complir totes les deuantdites coses et cada una d'elles /³¹ les sobrenomnatz Martin Ferrandeitz et Ataresa Diaz e la dita ferma et les dites fiançes renunciaren per çert saber tot for et hus et costumne seglar et al for de non respondre a carta, speçialment renunciaren /³² a lur for, prometent leialment, a bona fe, sentz enguan, totz ensemble, de tenir et complir tot ço que sobredit es. Testes sunt Hynieguo Peritz abbat d'Elia, donna Sancha Martineitz de Bicond iffancona, /³³ Maria Lopeitz Guoycoa iffancona, Lopee, Guarcia Peritz d'Olça iffancon, Ochoa Guarceitz d'Aguinagua labrador et Pero Lopeitz yffancon fill de Urtarritz escuder. Facta carta de auinença et de cambi /³⁴ in era. .M^a.CCC^a.XL.III., el mes de gener, diuendres .XV. dies dintz lo dit mes. Et io Pere Arnalt, escriuan iurat de Pampalona esta carta per abece partida escriui en testimoniança de vertat /³⁵ e fi aquest mon signe (signo) acostumnat et suy testimoni.

141

1305, febrero 8, lunes.

Don Juan de Estella, cambiador, se obliga a pagar 100 libras de sanchetes a don Juan Tomás, cambiador.

AGN, San Saturnino, n.º 128 (perg. orig. 340x305 mm.).

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz aquels qui esta present carta veyran et hoyran com io don lohan d'Estela lo canbiador, et io dona /² Remonda sa muyller, atorguam que com io lo dit don lohan d'Estela ayei fait obligament a uos don lohan Thomas lo cambia³dor de .C. libras de sanchetz sobre aquela casa que io aui en cambi de lohan de Laquidainn, filtz de don Pere lohan de Laquidainn a qui /⁴ Deus perdon, ab atorgament et au consentiment del dit don Pere lohan de Laquidainn, de les quals uos deuietz estar pagat troa /⁵ dos mes del dia apres que lo dit don Pere lohan seria finat, la qual casa es en la rua de la Teissenderia uieilla del /⁶Borc de Sant Cernin de Pampalona, en la qual nos auem nostre estage, et es affrontada de la una part con la casa de don /⁷ Ramon de la Riba qui fo, et de l'altra part se ten et se affronta au la casa de mayestre Nicolau, segont que mas plenera⁸ment conteinn per la tenor de la carta del dit obligament, feita per man de Miguel Lopitz de Çandiu, escriuan iurat public de /⁹ Pampalona, et com lo dit don Pere lohan sia finat et uos lo dit don lohan Thomas de les dites .C. libras en tot ni en partida /¹⁰ non siatz pagat, et uos per uostra bontat nos faitz gracia special de les dites .C. libras de sanchetz que nos faitz plazes es assaber de /¹¹. XXX^aIII. libras .VI. soltz et .VIII. dines de sanchetz troa esta primera festa de Nadal qui uen et de .XXX^aIII. libras .VI. sotz. VIII. dines de sanchetz /¹² troa la primera festa de Sant lohan Babtista en seguent, et dels altres .XXX^aIII. libras, .VI. soltz et .VIII. dines de sanchetz d'esta deuantdita /¹³ primera festa de Nadal qui uen en .I. an en seguent, non partent uos de la sustancia ni de ninguna res que conteingua en les cartes /¹⁴ que uos auetz en razon d'aquest obligament de

les dites .C. libras de sanchetz. lo la dita dona Remonda aitorguei tot l'obligament /¹⁵ que lo dit don Iohan d'Estela mon marit uos fi sobre la dita casa en razon de les dites .C. libras de sanchetz au carta. Et assi /¹⁶ io lo dit don Iohan d'Estela et io la dita dona Ramonda sa muyller, entramps et dos de mancomun ab atorgament et au uolon/¹⁷tat et au consentiment et au plazenteria l'un de l'altre, nos obliguam a uos lo dit don Iohan Thomas que uos paguem les /¹⁸ dites .C. libras de sanchetz als plazos sobreditz, de com dit es, sens ningun altre alongament et sens alça et pleitesia ninguna. /¹⁹ Specialment uos obliguam la deuantdita casa en tal manera que si per aventura non uos paguem lo dit deute a cada un dels plazos /²⁰ que desus conteinnen, consentem et uolem et nos platz que de cada plazto en que uos deffailissem de la nostra paga adeuant ayatz poder /²¹ de constreindre nos et de ualer uos ab les cartes que uos tenetz en razon del obligament de les dites .C. libras et ab esta, segont /²² la natura et lo cors que per cada una d'eles conteinn, de auer et de cobrar tot ço que faillut uos auriem de les pagues de les dites /²³ .C. libras dels plazto o plaztos sobreditz. Specialment sobre la dita casa, troa tant que uos dels plazto o plaztos passatz ne siatz pagat /²⁴ et entregrat au totz les cost et messions que uos lo dit don Iohan Thomas o lo mostrador d'esta carta fait aurietz de cada un /²⁵ dels ditz termes en auant per razon de demandar et de cobrar les dites .C. libras de sanchetz, et consentem et uolem que del tot /²⁶ per conuenent siatz credit per uostra simpla palaura, sens iura et testimoniança ninguna. Ont renunciem tot for, tot hus et tota costumna /²⁷ de for seglar et de Sancta Glesia, specialment renunciem a tot nostre for et a tota exception, razon, deffension de dreit et de for /²⁸ que a nos puyria ajudar o ualer en iudizi, fora de iudizi, en qualque manera se uol, en razon de les dites .C. libras ni de ningun obligament /²⁹ que nos fait ni atorgat uos ayam entramps et cada un per si, que res no nos uailiga ni pro nos tengua ni siam cabutz ni odutz contra /³⁰ uos lo dit don Iohan Thomas ni contra'l mostrador d'esta carta en ninguna res de les coses deuantdites, et renunciem al for /³¹ de non respondre a carta, et renunciem que lo renouament d'esta carta non puisca far nengun preiudizi a les altres que uos /³² auetz en razon del obligament de les dites .C. libras, antz uolem et consentem que romainguen et fiquen en lur sustancia et en sa uertut /³³ et esta ab eles. Testes sunt don Elies Dauí alcalde del Borc de Sant Cernin de Pampalona et don Martin Iurdan. /³⁴ Facta carta in era mil .CCC^a.XLIII., el mes de febrer, lo diluns primer apres la festa de Sancta Agatha. Et io Miguel /³⁵ Lopitz de Çandiu, escriuan iurat public de Pampalona, escriui esta present carta ab atorgament de les dites partides /³⁶ et en testimoniança fi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat et sui testimoni.

1305, octubre 3, domingo. Hospital Nuevo.

Los habitantes de Arancoue se ponen bajo la protección del rey de Navarra en manos del castellán de San Juan de Pie de Puerto.

Conegude cause sie a toz que mossen Bernart de Borthary, comendador del Ospital Nau, personaumenz constituit en presencie de mi, notari /² e deus testimonis deius escriuz, dona e presenta a mi notari deius escriut, hune letre escriute en pargam et sayerade en pendent do /³ sayet de en Johan de Ysarn, castellan de Sent Johan et vaylle della terre de Nauarre de ça porz, la quoau se sec de mot a mot /⁴ en aqueste forme:

Sappien toz aquez qui aqueste present carte veyran ni audiran que en la presençie de mi, notari, et dos testimonis /⁵ deius escriutz, compariscon Per Arnaut d'Otchauacuhe et Gassie de Muneyn, vezins et estaganz d'Arancoey, los quoaus diz /⁶ Per Arnaut et Gassie arequerin al hondrat et saui en Johan Yssarn, castellan de Sent Johan et vaille della terre de Nauarre de ça /⁷ porz, que eyt los arçebos a lor et aus vezins d'Arancoey en francatge de nostre senynor lo rey de Nauarre, coar ez auien /⁸ poder d'entrar et d'obligar a llor medix et aus vezins d'Arancoey, coar los diz vezins los auen dat poder que ez los metesen /⁹ e us obliguassen en dit francatge segunt que ere contingut en hun procuratory que los diz Per Arnaut et Gassie mostraben, /¹⁰ la tenor deu quoau procuratory es atau:

In Dey nomine Notum sit cunctis que en la presençie de mi, Bernat de Saut, public /¹¹ notari de Sorde, et deus testimonis deius escriuz, estans personaumenz Per Arnaut, seynner de Garay, Bernat seynner de Camoii /¹² Bernat de Gapay, Iohan seynner d'Echeuerie, Arnaut de Giestaus, Goaylarde de Sauçete, Guillem Garsie de Crusiague, Bernat /¹³ de Bertayri, Pes Bernat de Garay, Bernat seynner d'Eshart, Guillem Arnaut seynner della Farme, Gondese de Viscayguotii /¹⁴ Garsie de Maney, Gasernaut de Garris, Bernat de Gauat, Guillem Bernat de Costurer, Guiraute d'Iribarren, Per Arnaut /¹⁵ d'Ossabacue, Menaut de Costurer, Sanz de Halçague, Arnaut de Goytie, Bernat de Soquiraz, Nauarre de Berge, Condor de Nolibas, /¹⁶ Menaut de Liriçon, Pes de Brotayrii, Esspayne de Baysoc, Pes de Yoague, Arnaut d'Osolle, Guiraute de Lauez, Daune de Garay, /¹⁷ Peyrone de Vidagayn, Guillem de Mostiraz, Johan de Saubatterre, Arnaut dit filho clerc, Per Bernat de Garay, costurer del Ospital Nau, Bernat de Vidagayn son filh. Et en Saubat, caperan del Ospital et de Sant Martin d'Arancoey et Bernat de /¹⁹ Hedembag, vezins d'Arancoey, n'an feyt et establhit lors espeçiaus procurados et certans/mesatges/a/Per Arnaut d'Ossabacue, Gassie /²⁰ de Muney, Per Arnaut seynner de Garay, Bernat de Garay, Johan seynner d'Echeuerie et Arnaut seynner de Goytie, portador o porta²¹dos de quest present public esturment, cascun d'ellos per lo tot, assi que l'un no sie de meyllor condicion, ne aye mayor /²² poder de l'autre, donant et autreyant aus diz procurados et mesatges ho all'un de lor pleyer en franc poder et especiau /²³ mandament de procurar per deuant lo castellan de Sent Johan do Pe do Port et per dauant son loctient, ho per deuant lo gobernado /²⁴ de Nauarre o per dauant aute seynnor et de meter los dauandiz vezis los diz procurados et de obligarlos en lo francatge /²⁵ et en la saubeguarde et en la protecçion et en la deffension, en la emparançe de rey et della seynnorie de Nauarre /²⁶ danz et autreyanz los diz vezins et parropianz d'Arancoey que vos diz procurados et mesatges ho l'un de lor ayen poder /²⁷ de far et de dizer en aquest cas tot quoant que ez puyren far ni dizer si pesonaumenz eren presentz, auen per ferm per toz /²⁸ temps per quoant que per los diz procurados ho mesatges ho per l'un de lor sera feit ni procurat en las causes dauant /²⁹ dites et aço an promes et autreyat los diz vezins en obligation de toz lors beys mobles et no mobles, presentz et

aviedes, /³⁰ onz que sien, et aço signifiquen et fen a sauer au dit castellan et a toz autes a quoey lo dit negossi toque ho deu /³¹toquar per la autoritat de queste carte, et aquest autrey an feit los diz vezins, saube la seynnorie et toz los drez /³² del Ospital Nau et d'autes se alli aue. Actum al Ospital Nau, mense octobris, die dominiqua post festum beate /³³ Miquaellis, anno Domini millesimo CCC V^o. Regnante Fillypo Françie rege et Nauarre. Testimonis son de ço qui pregaz /³⁴ et requeris son en Arnalt Guillem d'Agramont, dit Cosin, Sanz de Vidagans clerc, Gassie de Muneyt. Et yo Bernat /³⁵ de Saut, public notari de Sorde et per tot lo regne de Nauarre, qui pregat et requerit per los diz vezis d'Aranquoey a tot /³⁶ asso present fuy et aquest procuratori escriscuy et pausey mon seynau.

Et nos, los sobrediz Per Arnaut d'Ossabaque et Guassie /³⁷ de Muniey, procurados dos soberdiz vezins d'Aranquoey, entram enz obligam per nos et per toz los soberdiz vezins en /³⁸ lo francatge de nostre seynnor lo rey de Nauarre, per nos medix et per toz los qui son naz et son a naxer, entz obligam /³⁹ per nos et per toz los qui son naz et per toz los qui son a naxer au castellan de Sent Johan, de pagar cascun an au terz die /⁴⁰ apres la feste de Nadau XL XV soltz de morlans. Et si per aventure nos pagauen au dit die, si lo dit castellan fase cos /⁴¹ o messions per crabar los diz francatges, nos los soberdiz Arnaut et Gassie, per nos et per toz los diz vesins et per toz los qui son /⁴² naz et per toz los qui naxeran, nos obligam lo tot pagar, assi com lo principau francatge, et dam poder au dit /⁴³ castellan que si nos notiem et anabem en contre de las soberdites causses o de augune d'eres, que eyt nos aye poder de /⁴⁴ peyerar et d'estreyncier a toz los soberdiz vezins en totes les causes. Et yo Johan Ysart, castellan de Sent Johan et /⁴⁵ vaylle della terre de Nauarre de ça porz, vos a recibii per francx et en espeçiau garde et en la defension et en la empa/⁴⁶rançe et en comane de nostre seynnor lo rey de Nauarre, et prometi pris ayssii de far per vos com pos autres francx /⁴⁷ de nostre seynnor lo rey de Nauarre. Et en testimoniance de las causes dauantdites, yo Johan Ysart, castellan soberdit, /⁴⁸ metis mon sayet pendent en queste present carte et maui a Guillem Arnaut de Sent Martin, public notari de Sent Johan /⁴⁹ do Pe do Port, que eyt la metie en publique forme. Testimonis son de ço, qui pregaz et arrequeriz son, en Per Arnaut seynner /⁵⁰ d'Argabe, en Sanz de Villenaue d'Osses, Eneco Sanz seynner d'Irigoyen et Eneco seynner d'Echeuerie, e Johan Garhaut, /⁵¹ Miqueu de Çabalçe, Guillem Arnaut d'Orty. Lo quoau yo, lo dit notari, au mandament de en Johan Ysart, castellan de sent /⁵² Johan, que aço audii et vii, escriuscuy aqueste acarte en la vielle de Sent Johan, lendoma de la Senta Fe denz lo mes /⁵³ de octobre, per als a.b.c. partide, en l'an de mil CCC V anz e y pausey mon acostumat signe.

E aqui medix /⁵⁴ leyte la dite letre, lo soberdit mosser Bertran requeri mi, notari deius scriut, que la soberdite letre lo retengos copie /⁵⁵ et li dessi signade de mon seyhaue. Feyt fo a Bidaxe .XV. jorns dou mes de nouembre, l'an de nostre Seynner M CCCC /⁵⁶ et XV. E la present copie ey feyt scriuer per autre man, occupat d'autres negocis. Testimonis son d'asso /⁵⁷ mosser Gracian de Gramont seynner d'Aus et d'Olhaure, mosser Arnaut Guillem de Gramont, prebender de Sent Miqueu. E io, Ferran /⁵⁸ de Caresse, per la auctoritat de mosser de Gramont en lo dit loc de Bidaxe notari public, qui la present carte /⁵⁹ retengui, scriscu et signe (signo).

1305, diciembre.

Martín Martínez de Eransus vende a la Caridad de S.^a M.^a de Roncesvalles un casal, piezas y viñas en Eransus, por 90 sueldos de sanchetes; pecha anual de un robo de trigo a Atarrabía.

AGN, Roncesvalles, leg. 47, n.º 1129 (perg. 400x380 mm.).

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son e qui son per venir, que io Martin Martineitz d'Aransus, filltz don Martin Ferrandeitz caualler /² qui fo, et io dona Iohanna Ruitz, muller del deuantdit Martin Martineitz, vendem a uos don Andreu Ruitz, per la graçia de Deus prior del Ospital de Santa Maria /³ de Ronçauals, pera obs a la Caritat de Santa Maria de Ronçauals, aquel cassal de casa que nos auem en la villa d'Aransus, lo cual deuantdit casal es affrontat /⁴ e se ten con lo casal don Guarçia Peritz d'Aransus e con lo casal de don Ochoa d'Iciltz, con totz aquels dreitz que apertainen al dit casal, vinnes, peçes, ortz, heres. Et issament /⁵ aquela vinna que nos auem el terminat de Hurtarrotz landa qu'es landa, la cal vinna es affrontada e se ten con la vinna de la primicia d'Aransus e con la vinna dona Ochanda /⁶ d'Urtarrotz. Et altresí vna altra vinna que es el terminat de Cauala que se ten con la peça de la abadia e con la vinna don Hyniego d'Echauerria. Et issament vna peça /⁷ el terminat d'Afalçe que se ten con la peça don Guarçia Peritz d'Aransus. Et vna peça el terminat d'Ouieta que se ten e se affronta con la vinna de Lope Peritz d'Urroitz. Et /⁸ issament vna peça el terminat d'Ouieta que se ten con la peça de les criatures de Tota Arçeitx d'Elcano. Et altresí vna peça el terminat de Sarasqueta que se ten con la peça de /⁹ Iohan Guarçeitx. Et issament vna peça sobre lo camin de Leyun videa que se ten con la peça dona Aluira Martineitz. Et issament vna peça el terminat d'Arberoqui que se ten /¹⁰ con la peça de Pero Lazcroitz. Et altresí vna peça el terminat d'Eliçondo que se ten con la peça de Lope Leyoretz. Et issament .II. vinnes el terminat de Olaldeguia que son en /¹¹ mey de les peçes de la abadia. Et vna peça el terminat de Hyniagua guaratea que se ten con la peça de Sancho Hyniegueitz. Et vna peça el terminat de Ca/¹²ual ondoa que se ten con la peça de Martin Ferrandeitz d'Aramendia. Et issament vna peça el terminat de Mauriain que se ten con la peça don Guarçia Peritz d'Aran/¹³sus. Ço es assaber per nauanta soltz de bons sanchetz corribles en Nauarra, que nos de vos lo dit prior auem agut e rebut, dels cals deuantditz. LXXX. soltz de /¹⁴ sanchetz nos tenem ben paguat e per entegratz, renunçiant a la excepcion de non rebutz e de non contatz dines. Aquetz sobrenomnatz heredamentz de /¹⁵ guisa e de manera com sobrenomnatz et affrontatz son desus, entegrament con totz lus dreitz e con totas lus apertenençias de intrades e de issides, de camin /¹⁶ e de sendes, de cequias e de muguas, e con totz aquels dreitz que nos hy auem ni ad nos apertain ad auer per ninguna raçon del monde, vendem et atorguam /¹⁷ io lo deuantdit Martin Martineitz d'Aransus et io issament la dita dona Iohanna Ruitz a uos lo dit prior pera obs a la dita Caritat de Roncauals /¹⁸ qu'els ayatz totz entegrament et en patz atantz cantz son del lonc e de ample, de les herbes entro a les aigues e de les aigues entro a les herbes, de alt /¹⁹ del çel troa dintz en abisme, salps, quitis, deliures e francx de nos meteis e de trestota la nostra genoilla e generacion e de tot omne e /²⁰ de tota femna, per vendre e pera enpeinnar e pera affarne totes vostres propies voluntatz coma cada vn fa de la sua cosa propia, sentz ningun /²¹ contradiciment. Con peyta que

aya la dita Caritat cascun an perpetua vna roa de forment, mesura de Pampalona, en manera que non creysca ni a²²meintia la dita roa de forment per ninguna manera del monde. La cal dita roa de forment sentz mas ni sentz meintz vos deuem donar et aportar ²³ cascun an perpetua ad Altarrabia. Nomnadament Matheu Sancheitz peleter, marit de Maria que fo e sus criatures nomnadament Gracia et Ataresa, ²⁴ e totz aquels o aqueles qui eredaran en lus heredamentz. Et nos les deuantditz Matheu Sancheitz per mi e per les dites mes criatures obliguei a mi et a totz ²⁵ mes bens et a totz les bens de les dites mes criatures, de donar e pagar cascun an per la festa de Santa Maria d'agost la dita roa de forment ²⁶ e portarla a mon cost et a ma mision ad Altarrabia. Et si tant era cosa que cascun an non donauem e rendiem al dit terme la dita roa de forment com ²⁷ dit es, que vos lo dit prior o calque prior sera en aquel temps entria en totz nostres bens coma per sons e de amendar e pagar uos encara tot ²⁸ cant damage que uos lo dit prior o uostre mandament aurietz agut per failta de non rendre e donar uos la dit roa de forment al dit terme cascun ²⁹ an, com dit es. Et per tenir e complir tot ço que sobredit es, nos les deuantditz Martin Martineitz e dona lohanna Ruitz auem vos en donat ferme ³⁰ de saluetat a uos lo dit prior pera obs a la dita Caritat nomnadament don Pero Martineitz de Vicondoa yffançon, al cal auem en couinent de guardar ³¹ de tot daun per raçon d'esta fermetat en qui nos lo auem mis com dit es. Et io lo deuantdit don Pero Martineitz atorguei me per tal ferme de ³² saluetat com dit es. Et encara per mayor segurtat e firmeza vostra auem vos en donat fiançes de redra en pena de .C. pas de buys ³³ d'Andia con sos cotos nomnadament don Guarçia Peritz d'Aransus yffançon e Pero Ruitz d'Arinçano yffançon, als cal auem en couinent de guardar ³⁴ de tot daun per raçon d'esta fiançeria en qui nos les auem mis com dit es. En tal manera que si tant era cosa que ningun omne ni ninguna femna vos ⁵ mouia plavt ni mala voz per voz ni per raçon dels sobrenomnatz heredamentz ni per ningun d'els, que nos e les dites fiançes les faguam per couinent quedar ³⁶ e redrar e tornar e tenir en patz, e si no ho façiem, que nos vos donem e paguem cada vn per lo tot la dita pena. La cal deuantdita fermança ³⁷ en la manera sobredita reçebi pera obs a la dita Caritat de Ronçauals tocades les campanes d'Aransus vna, .II., III. vetz, com for manda, estant ³⁸ presentz nos les ditz vendedos e Matheu Sancheitz per si e per ses criatures, e la dita ferma e fiançes, nomnadament frayre Martin de Liçasoainn ³⁹ pertainençer de la Conca de Pampalona, frayre del dit Ospital de Ronçauals. Et encara nos los deuantditz Martin Martineitz et dona lohanna ⁴⁰ Ruitz e Matheu Sancheitz e nos altres lo dit ferme e fiançes, renunçiam per cert saber tot for e hus e costumne eclesiastic e seglar ⁴¹ et al for de non respondre a carta, especialment renunçiam a nostre for, que si lo demandauem que non nos sia donat, e prometem vos leialment a bona ⁴² fe, sentz enguan, que tenguem e complam tot ço qu'en esta carta pot en leyre. Et es assaber que io lo deuantdit frayre Martin de Liçassoainn reco⁴³noyssey que lo deuantdit Matheu Sancheitz lo peleter ni les dites ses criatures non deuen de peyta ni deuen donar cascun an perpetua a la ⁴⁴ dita Caritat de Santa Maria de Ronçauals de totz lus heredamentz al dit terme com dit es per esta carta ni per ninguna altra obliguacion que ⁴⁵ fayta aya, mas de tres arroes de forment, sentz mas ni sentz meintz. Testes sunt Guarçia d'Elia, Lope Leyore, Pero Sancheitz, Ferran ⁴⁶ Peritz de Subiça et Hynieguo Peritz d'Urtarrotz e don Hynieguo Peritz d'Aransus, abbat d'Elia. Era .M.CCC. XL.III., el mes de dezembre. ⁴⁷ Et io Pere Arnalt, escriuan iurat de Pampalona, escriui esta carta con ma propia man per mandament de ambes les partides et en testimonia⁴⁸nça de vertat fi aquest mon signe (signo) acostumnat e suy testimoni.

1306, abril.

Los hombres buenos de Estella juran fidelidad al rey Luis Hutin.

AGN, Comptos, caj. 5, n.º 8, 9 y 10 (3 peg. partidos por a b c, 200x260 mm.)
 Publ. BERROGAIN, *Documentos...*, n.º 27, págs. 503-504
 Cfr. *Catálogo...*, I, n.º 636.

En l'an de la Incarnation de nostre Seynnor mil et trezentz et seys, el mes de abril. /² In nomine sante et indiuidue Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus Sancti. En honor de Dios et /³ de Santa Maria et de totz los santz et de todas las santas et de toda la Cort celes/⁴tial, que emparen et bendigan a nostre seyennor don Loys, fill del muyt excellent princep /⁵ don Phelipe, per la graçia de Dios rey de França, et de la muy alta et muy noble nostra /⁶ dona dona Johana, reynna de Nauarra qui fu, a qui Dios perdon, hereter de regne /⁷ de Nauarra. Los bons omes de la vila d'Estela establiren ordenaren comuna a ser/⁸uiçi de nostre seyennor don Loys et a saluament del regne de Nauarra et a sal/⁹uament et a proffeyt de la vila d'Estela, et firen seyennor en uoz y en nompne /¹⁰ de nostre seyennor don Loys a sas armas del regne de Nauarra en esta for/¹¹ma, que si algun princep o perssona o ric omne o altra gent de altres regnes uolguis/¹²sen entrar a cordre, a robar, o destruyre, o quemar, o far altre maleffiçi al regne de /¹³ Nauarra, en comey que nostre seyennor don Loys no es el regne de Nauarra, o algun del /¹⁴ regne de Nauarra uolis anar contra la fe de nostre seyennor don Loys, que nos la so/¹⁵bredita comuna con la deuantdita seyennor vayam et encalçem et pregam o matem o saquem /¹⁶ lo princep o perssona o ric omne o altra gent que entrant seria el regne de Nauarra o aquel /¹⁷ que yria contra la fe de nostre seyennor, ata tant que los ayam gitatz et saquatz fora de tot lo reg/¹⁸ne. Et aquesta seyennor sobredita los bons omnes del comun de la dita vila, en uoz y en /¹⁹ nompne de nostre seyennor don Loys, iuraren sobre la santa Cruz et los santz Euangelis a /²⁰ tenir, mantener, gardar, sostener et seguir tot ço que per esta carta es contengut, tambien /²¹ lo mayor como lo menor, tota sazón que mester faga, sen excusation ninguna, ata la uenu/²²da de nostre seyennor don Loys. Et si algun o alguns fussen contraris o rebelles contra /²³ ninguna de las ditas cosas et contra la iura sobredita, que fique per esperiuri como aquel que minga /²⁴ de seguir carrera de son seyennor.

Et nos los bons omnes del comun de la vila d'Estela /²⁵ sobreditz, mandames far d'aquo tres cartas per a.b.c. partidas. Tot aquo fayt el mes /²⁶ et en la Incarnation sobredita.

1306, abril.

Gracia Martineitz dona tres viñas en Arre a la Caridad de Roncesvalles.

AGN, Roncesvalles, leg. 51, n.º 1215 (perg. 415x315 mm.).

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son e qui son per venir, que esta es carta de donatiu /² que ey fait pera en apres mes dies io Graçia Martineitz, filla de Martin Guarçia d'Oilloqui qui fo, a uos don Andreu Ruitz /³ per la graçia de Deus prior del Ospital de Santa Maria de Ronçauals, pera obs a la Caritat del dit Ospital. Ço es /⁴ assaber de aqueles mies .III. vinnes del terminat d'Arre, lo cal terminat se clama Oteyça, la cal vna d'estes dites /⁵ .III. vinnes es affrontada e se ten con la peça del dit Ospital e con la vinna dl dit Ospital e con lo camin per ont/⁶ las gentz van de Arre a Borrin. Et la seguonda vinna es affrontada e se ten con est dit camin e con la vinna /⁷ del dit Ospital e con la vinna de (lac. 3 pal.). Et la terçera vinna es affrontada e se ten con la vinna /⁸ don Sancho Ruitz d'Ureta, caualler, e con la vinna del dit Ospital e con la vinna dona lohanna d'Arre. Aquestes deuant/⁹dites. III. vinnes de guisa e de manera com sobrenomnades e affrontades son desus, entegrament con totz ses /¹⁰ dreitz e con totes ses apertenençies de intrades e de issides, de camins e de sendes, de cequies e de muges /¹¹ e con totz aquels dreitz que io hy ei ni ad mi apertainn ad auer per ninguna raçon de trestot lo segle, donei /¹² e atorguei io la dita Graçia Martineitz pera en apres mes dies a uos lo deuantdit prior pera obs a la Caritat /¹³ de Santa Maria de Ronçauals, que les ayatz totes entegrament e en patz atantes cantes son, asi com tenen /¹⁴ del lonc e de ample e de alt del çel troa dintz en abisme, salues e quities, deliures e frances, de mi /¹⁵ meteisa e de trestota la mia genoilla e generaçion e de trestot mon parentesc e de tot omne e de tota /¹⁶ femna, pera vendre e pera enpeinar e pera alienar e pera affarne la dita Caritat e la dita orden ses /¹⁷ propies voluntatz apres mes dies. Et d'aquo vos en ei donat ferme de saluetat d'esta dita donaçion de /¹⁸ totz omes e de totes femnes, don Guarçia Martineitz d'Oilloqui, caualler, mon frayre, al cal ey en couinent de /¹⁹ guardar de tot daun per raçon d'esta fermetat en qui io lo ey mis, com dit es. Et io lo deuantdit don /²⁰ Guarçia Martineitz atorguei me per tal ferme de saluetat com dit es. Et encara per tal qu la dita /²¹ Caritat de Santa Maria de Ronçauals en sia mas firme e mas segur d'esta dita donaçion, ey vos /²² en donat fiança de redra en pena de .XII. pas de buys d'Andia con sos cotos, Per Oilloqui, mon freyre, /²³ escuder, al cal ey en couinent de guardar de tot daun per raçon d'esta fiançeria en qui io lo ey mis, /²⁴ com dit es. En tal manera e couinent que si tant era cosa que ningun omne ni ninguna femna uos mouia /²⁵ plait ni mala voz, ni demanda ninguna vos façia per voz ni per raçon d'estes dites .III. vinnes, ni per /²⁶ ninguna d'eles, que io e la dita fiança vos les faguam quedar e redrar e tornar e tenir en patz, en manera /²⁷ que romainguen les dites .III. vinnes a la dita Caritat salues e quites, en la manera deuantdita, a la dita Cari/²⁸ tat apres mes dies. Et si no ho façiem, que vos donem e paguem cada vn lo tot la dita pena dels ditz buys /²⁹ per raçon de la dita couinença. Et io lo dit Per Oilloqui atorguei me per tal fiança de redra com dit es. Pero es /³⁰ assaber que vos lo dit prior o calque prior sia en aquels temps el dit Ospital, o lo clauer d'Altarrabia, o calque /³¹ clauer sia en aquels temps en Altarrabia, deuetz far cascun an laborar les dites .III. vinnes de les /³² .IIII. labos acostumnades, e per raçon de les dites labrançes, la dita Caritat en deu auer la mitat

del fruit /³³ que Deus hy donara cascun an en ma vida, e l'altra mitat me deuetz donar cuillida a mi o a mon manda/³⁴ment. Et a tenir et complir totes les deuantdites coses e cada vna d'eles, io la deuantdita Graçia /³⁵ Martineitz e nos altresí les sobrenomnatz don Guarçia Martineitz e Per Oilloqui renunçiam per çert saber tot /³⁶ for e hus e costumne eclesiastic e seglar e al for de non respondre a carta, espeçialment renunçiam /³⁷ a nostre for, que si lo demanduem que non nos sia donat. Testes sunt don Miguel Sancheitz d'Arre, iffançon, /³⁸ e don Martin Sancheitz son frayre, iffançon, e don Hynieguo Santz d'Ieltz, ferrer. Et es assaber que esta /³⁹ donaçion e fermança reçebi per obs a la dita Caritat frayre Santz de Reta, clauer de Altarrabia. /⁴⁰ Facta carta e donaçion in era .M^a.CCC^a.XL.III^a., el mes de abril. /⁴¹ Et io Per Arnalt, escriuan iurat de Pampalona, escriui esta carta con ma propia man, per mandament de ambes /⁴² les partides, e fi aquest mon signe (signo) acostumnat e suy testimoni.

146

1306, julio 11, lunes.

Martín Fernández de Aramendi vende unas casas y casal por 32 libras y 10 sueldos al Hospital de Roncesvalles.

AGN, Roncesvalles, leg. 50, n.º 1180 (perg. deteriorado en sus bordes, 470x490 mm.).

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran et hoyran que io Martin Ferrandeitz d'Aramendi, escuder, et io dona Ataresa Diaz d'Aransus sa muiller vendem a uos /² per la gracia de Deus prior del hospital de Sancta Maria de Ronçauals pera obs a la Quaritat de Sancta Maria de Ronçauals, aqueles cases et casal que nos auem en la villa de /³ [..... afrontades e] se tenen con les cases de Sancta Maria de Ronçauals et con lo camin vezinal, de part lo serz con sa hera et con son ort qu'es detras la dita casa, lo cal dit casal es tenent /⁵ /⁴ totz aquels dreiz que apertainen a le dites cases et casal, ço es assaber per .XXXII. libras .X. soltz de bons sanchetz que nos de vos aguimes et reçebrates, dont ben per pagatz nos en tenguimes /⁶ [..... non recebutz dines et de non contatz, peces, vinnes, eres, coillaços et coillaçes, et con tota aquela peyta que nos hy auem a seguont se conten de part de ius en esta carta. Et es assaber /⁶ nos vos vendem que son el terminat de Saiturçegui .XII. Et peces .XL.VII., la cal vna d'estes dites vinnes es tenent et se affronta con la vinna don Lop Hyniegueitz de Sayturcegui /⁷ tenent con la vinna de Maria de Torrano et de son filltz Miguel Martineiz. Et la tercera vinna es tenent con la vina de Lope Chaçu. Et la carta vinna se ten con la vinna don Domingo /⁸ Et la quinta vinna se ten con les vinnes de Ronçauals. Et la .VI^{ena}. se ten con les vinnes de Ronçauals. Et issament .II. vines que se tenen con la vinna de Furtuinn Miguel et de Maria de Guie /⁹ que se ten con la vinna de Martin Miguel. Et vna altra vinna se ten con la vinna de Furtuinn Miguel. Et vna altra vinna que se ten con la vinna de Martin sobre la glesia. Et vna altra vinna /¹⁰

Et son totes les dites vinnes .XV. peonades. La cal vna d'estes deuantdites .XL.VII. peçes que son el terminat de Saiturcegui es tenent et se affronta con la peça del abbat de Sayturcegui /¹¹ peça aylli meis que se ten con la peça del dit abbat. Et vna altra peça que se ten con la peça del coseill de Saiturçegui. Item vna altra peça que se ten con la peça de Miguel Guarceitz filltz del dit abbat /¹² el terminat que se ten con la peça dona Maria Sanz. Item vna altra peça en est dit terminat que se ten con la vinna don Martin d'Echarren. Item vna altra peça que se ten con la peça de don Martin d'..... /¹³ vna altra peça que se ten con la peça de Simen Martineitz de Villanoua. Item vna altra peça que se ten con la peça de Miguel Lopeitz d'Araso. Item vna altra peça que se ten con la peça dona Maria H..... /¹⁴ Item vna altra peça que se ten con la peça de Guarçia Miguel d'Eguiarreta. Item vna altra peça que se ten con la peça dona Maria Hynieguiz. Item vna altra peça que se ten con la peça /¹⁵Sancheiz. Item vna altra peça que se ten con la peça de Pero Lopeiz d'Arteyça. Item vna altra peça que se ten con la peça de Sancho Hyniegueiz. Item vna altra peça que se ten con la peça dn Martin d'..... /¹⁶ vna altra peça que se ten con la peça don Pero Lopeiz d'Arteyça. Item altra peça que se ten con la peça don Pero Periz d'llardia. Item vna altra peça que se ten con la peça dona Sancha Periz de Sayturcegui. Item vna altra /¹⁷ que se ten con la peça don Lope Miguel de Letz. Item vna altra peça que se ten con la peça de Iohan Aznariz de Saiturçegui. Item vna altra peça que se ten con la peça de Hiniego Miguel de Cuasu. Item vna altra peça /¹⁸ que se ten con la peça de Ronçauals. Item vna altra peça que se ten con la peça don Miguel vaquero Item vna altra peça que se ten con la peça de Iohan Hiniegueiz. Item vna altra peça el terminat de /¹⁹ que se ten con la peça de Furtuinn Miguel. Item vna altra peça que se ten con le peça de don Martin Hyniegueiz. Item vna altra peça que se ten con la peça de Pero Guarceiz de Saiturçegui. Item vna altra peça /²⁰ que se ten con la peça de Furtuinn Periz. Item vna altra peça que se ten con la peça don Pero Periz. Item vna altra peça el terminat de Ixastondoa que se ten con la peça de Maria d'Eguiarreta. Item vna altra peça /²¹ que se ten con la peça de Semero de Verama. Item vna altra peça que se ten con la peça de Furtuinn Miguel. Item vna altra peça que se ten con la peça de Martin Periz. Item vna altra peça que se ten con la /²² Miguel. Item una altra peça que se ten con la peça de Maria d'Oderiz. Item vna altra peça que se ten con la peça de Maria d'Eguiarreta. Item vna altra peça que se ten con la peça /²³ Eguiarreta. Item vna altra peça que se ten con la peça de Horti Miqueleiz. Item vna altra peça que se ten con la peça /²⁴ Item vna altra peça que se ten con la peça de Furtuinn Miguel. Item vna altra peça que se ten con la peça de don Sancho Enecoiz. Item vna altra peça que se ten con la peça /²⁵ terminat de Villanoua vna peça que se ten con lo camin real. Item ailli meteis vna altra peça que se ten con lo camin real. Item una altra peça que se ten con la peça de /²⁶ con peyta de .III. caffiz et una roa de forment, mesura de Pampalona, que vos deuem donar et pagar et portar a lur cost et mision cascun an deuant vostre heri /²⁷ de Sancta Maria d'aguost, cada un per lo tot, la cal deuantdita peyta vos deuem donar et pagar cascun an, com dit es, nomnadament Semero de Verama et Maria /²⁸ de Çuaçu et sa muiller Toda Miguel de Çuaçu, Miguel d'Orrio et sa muiller Maria Domingueiz d'Aguinaga, Pero Periz de Çuaçu et sa muiller Maria Guarcia de Çuaçu, Miguel Hyn..... /²⁹ Pascual d'Ecay, vos donant als portados de la dita peyta lur prouision en aquel dia que la portaran, asi coma farez als altres portados de vostres peytes et que nuillz temps..... /³⁰ esta dita peyta. Et nos les sobrenomnatz Semero de Verama et Maria Domingueiz, Sancho Miguel, Toda Miguel, Miguel d'Orrio, Maria Domingueiz, Pero Periz, Maria [Guarcia] /³¹ Pascal obligam nos cada vn per lo tot a uos lo dit prior pera obs a la Caritat de Sancta Maria

de Ronçauals, de donar et pagar la dita peyta cascun an /³² d'agost, portat a nostre cost et a nostra misión, deuant l'orri de Atarrabia. Et si tant era cosa que ningun an vos deffaihem ningun de nos de non pagar et rendre /³³ de com dit es, volem et nos plaz et consentem de bona voluntat que li sia tolgut ad aquel qui deffaildra de non donar vos la dita peyta tot son heredament et que lo d..... /³⁴ que hy entrez coma el vostre propi senz ningun enbarc, et asi vos prometem leialment, a bona fe, senz enguan, que vos tenguem et complam tot ço qu'en esta carta se conten /³⁵ aya poder de creystre ni de amermar la dita peyta nulz temps mas ni nos constreynguen, nos paguant la dita peyta com dit es, ni la estrangien per que nos ayam a perdre nin /³⁶ uos non façent per que. Et encara per mayor segurtat et firmeza vostra, io lo sobrenomnat Martin Ferrandeiz d'Aramendi et io dona Ataresa Diaz sa muiller, auem vos en /³⁷ de aquetz sobrenomnatz heredamentz nomnadament don lohan Hiniegueiz de Sayturcegui hyffançon et Miguel Martineiz de Sayturcegui yffançon, als cals auem en conuinent de /³⁸ daun per raçon d'esta fermetat en qui nos les auem mis, com dit es. Et nos les sobrenomnatz don lohan Hiniegueitz et Miguel Martineitz atorguam nos per tals /³⁹ com dit es. Et encara per tal que la dita Caritat de Sancta Maria de Ronçauals en sia mas firme et mas segur per totz temps et non vengua en dubda, io lo /⁴⁰ d'Aramendi et io dona Ataresa Diaz, auem vos en donat fiançes de redra en pena de .XX. pas de buys d'Andia con sos cotos als sobreditz don lohan Hiniegueiz /⁴¹ en tal manera et conuinent que si tant era cosa que ningun omne ni ninguna femna vos mouia plait ni mala voz ni enbarguas ni metis mala voz /⁴² ningun dels, que nos et les dites fiançes vos les faguam quedar et redrar et tornar et tenir en paz en manera que romainguen les ditz heredamentz a la dita /⁴³ francx de nos et de tot omne et de tota femna per lo dit preçi, et si no ho façiem, que nos et les dites fiançes vos donem et paguem la dita pena dels ditz /⁴⁴ de la dita conuinença; a les cals fiançes auem en conuinent de guardar de tot daun per raçon d'esta fiançeria en que nos les auem mis, com dit es. Et si /⁴⁵ et Miguel Martineiz, atorguam nos per tals fiançes de saluetat, com dit es, et deius obliguacion encara dels ditz .XX. pas de buys d'Andia, com dit es, la cal /⁴⁶ recebi pera obs a la cita Caritat de Sancta Maria de Ronçauals frayre Martin de Liçassoainn, de la orden de Sancta Maria de Ronçauals e pertainnencer de la Conca de Pampalona /⁴⁷ complir totes les sobrenomnades coses et cada una d'eles, nos les sobrenomnatz Martin Ferrandeiz d'Aramendi et dona Ataresa Diaz et nos altres les deuantditz /⁴⁸ Miguel Martineitz, et nos altres los sobrenomnatz coillaços et coillaçes peytes renunciem per çert saber tot for et hus et costumne eclesiastic et seglar, et especialment /⁴⁹ renunciem nostre for, que si lo demanduem que non sia donat; et prometem vos encara leialment, a bona fe, senz enguan, que tenguem et complam tot ço qu'en esta carta pot hom leyre. /⁵⁰ Testes sunt don Miguel Guarçeitx, abbat de Saiturçegui et son filltz Pero Miguel, Martin Peritz de Blaistegui, don Martin Peritz de Sayturcegui et don lohan Hortitz capelan de Sayturçegui et don Guarcia Hortitz /⁵¹ de Sayturçegui et don lohan Hortitz ferrer. Facta carta et vendida in era .M^aCCC^a.XL^aIIII^a., el mes de jull, dilluns .XI. dies dintz lo dit mes. Et io Pere Arnalt, escriuan iurat de /⁵² Pampalona, escriui esta carta con ma propria man per mandament de ambes les partides et i fi aquest mon signe (signo) acostumnat et suy testimoni.

1306, octubre 18, martes.

Partición de bienes entre don Semen Motça el joven, franco de Pamplona, y Martín Motça y Alfonso Motça.

AGN, Comptos, caj. 9, n.º 19 (tercer ejemplar de perg. p. a b c, arriba y abajo, 355x260 mm.).
Catálogo..., I, n.º 637.

Sapient totz aquels qui esta present carta veyran e hoyran que esta es carta d'auenença e de particion e de sortillament que han fayt /² entre si de la vna part don Semen Motça lo iouen, franc de Pampalona, e d'altra part Martin Motça e Alffons Motça son frayre, d'aquel molin que /³ els han en Yturria purria, e del parral que es apres lo dit molin, tenent e se affronta d'una part con lo parral de don Miguel Motça l'amirat de la Poblacion, e /⁴ d'altra part con lo camin public com omne uen de Bruslada a Pampalona, e d'altra part con lo molin, e d'altra part con lo riuall de Ripau; e de la vinna que es /⁵ el terminat de Çandua, tenent e se affronta d'una part con (la mitad restante de la línea en blanco) /⁶ (en blanco) E altresí de la vinna que els han el terminat de Yturrondo apres Cascaylleta, tenent e se affronta d'una part con la vinna /⁷ del arciagne de la Tabla, e d'altra part con la vinna de don Pere Crozat e con la vinna de don Martin de Equieta lo iouen. E d'altra part con la /⁸ peça de la Nauarriria que ten la Seynnoria. E fu uoluntat e plazenteria de ambes les dites partides que esleyren e gitaren sort, e gitada sort auengui e /⁹ escadi e agui per e sort sua al dit don Semen Motça la dita vinna del dit terminat de Yturrondo apres Cascaylleta. E yssament es /¹⁰ cadiren e aguiren per part lur els ditz Martin Motça e Alffons Motça son frayre lo dit molin de Yturria purria e lo dit parral que es atenent lo dit /¹¹ molin e la dita vinna del terminat de Çandua. E les dites partides se tenguren ben per pagatz e per entegratz cada vn de les dites [lurs sortz] /¹² de com sobre escriutes [e sobre nompnades e affrontades son desus]. E per que huey o plus dia les dites partides non se ayen a enbargar [l'un al altre] /¹³ ni a maure playdesia nenguna [en les dites lures] sortz, les dites partides se son donatz l'un al altre fermes de saluetat de cada vna de les [dites] [lur] /¹⁴ es sortz de totz omes e de totes femes e fiança de cada cent libras de bons sanchetz nompnadament a [Miguel de don Pere d'Undiano] lo /¹⁵ iouen qui fo. En tal manera e conuinent que si nengun de les dites partides o altre omne ni femna per els [..... dita particion que lo dit] fer /¹⁶ me e fiança per conuinent faça quedar e redrar e toldre tot enbarc et tota mala [uoç] de /¹⁷ totz omes e de totes femes, o si non en conuinent que donga e paguia les dites cent [libras gar] /¹⁸ daria la dita particion planament, sens pleytesia nenguna e que vauilla la dita particion. Al qual [ferme e fiança les dites partides e cada un per si pro] /¹⁹ metiren e se obligaren leyalment, a bona fe, sens engan, a gardar e a trayre lo de tot daum que auenir l'en puyria per razon de esta dita fermetat /²⁰ e fianceria en que els mis lo han, sobre totz lurs bens mobles e heredatz hor que trobar se puysquen [..... d'Un] /²¹ diano otorgase per tal ferme e fiança con sobredit es per ambes les dites partides. Ont les dites partides [e lo dit ferme e fiança] /²² renunciaren totz fos e totz hus e totes costumpnes e totes altres excepcions e defenssions, allegacions e razons que [els] /²³ els podissen dire o allegar o mostrar o razonar en iudizi o fora de iudizi, en Cort o fora de Cort, seglar e de Santa

Eglesia, en tal manera [que] /²⁴ [non] les uaylla a l'un contra al altre contra a les coses sobredites sin contra a nenguna deles. E specialment renunciaren /²⁵ [cada un] dels a lur for e al for de non respondre a carta. Testimonis son qui clamatz e pregatz e presentz furen el logar /²⁶ e qui per testimonis se otorgaren [Pere d'Araquil? e] Garcia Martinitz de Churieta tender, vezins de Pampalona. E io Mar/²⁷tin Garceitz, notari public e iurat de Pampalona, que la present carta escriui per a.b.c. partida, a pregaries e mandament de /²⁸ ambes les dites partides, era .M^a.CCC^a.XL^a. e catre, el mes de octubre, dimartz festa de sant Luc euangelista, en /²⁹ testimoniança de les coses sobredites fi y aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en esta present carta e suy testimoni.

148

1307, junio 27, martes.

Doña Prima del Hospital vende una viña a don Martín Peritz de los Arcos, canónigo pitancero de Santa María de Pamplona.

ACP, P. 23 (perg. orig. 295x410 mm.).
GOÑI, *Catálogo...*, n.º 924.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als presentz e als qui son per venir, que io dona Prima del Hospital, muyller de don Pere Martin del Hospital qui fo, /² per mi e per Catherina ma filla e io Martin del Hospital son filtz per mi e per la dita Catherina ma sor, vendem a uos l'ondrat e saui don Martin Peritz d'Els Arcs, ca/³longe de Sancta Maria de Pampalona e pitancer dels calonges de Sancta Maria de Pampalona, pera obs a la dita pitanceria de Sancta Maria, aquela vinna que /⁴ nos auem el terminat d'Urrutia apres Sancta Maria Magdalena, la qual dita vinna se ten e se affronta de les dos partz con les vinnes de la pitanceria de Sancta Maria de /⁵ Pampalona, e ten del lonc del hort de la pitanceria de Sancta Maria de Pampalona troal sender. Et esta dita vinna de guisa e de manera com sobre escriu/⁶ta e sobre nompnada e affrontada es desus, entegrament, con totes ses dreyturies e ses pertinences de intrades e de yssides e de camins e de senders e de acequies e de /⁷ muges e con totz quantz dreytz nos y auem ni a nos apertaynn ad auer per nenguna manera nin razon del monde, nos les ditz dona Prima del Hospital e Martin del Hospital /⁸ son filtz, vendem e otorgam a uos lo dit don Martin Peritz d'Els Arcx, calonge de Sancta Maria, pera obs a la dita pitanceria de Sancta Maria, la dita vinna per nos e per la /⁹ dita Catherina, e uos y metem en ela en tenença e en corporal possession deshuey e del día que esta carta fu fayta e otorgada adelant per totz temps, desapode/¹⁰rant a nos e apoderant a uos pera obs a la dita pitanceria, en tal manera que la ayatz e la possediscatz en bona patz, tanta e quanta es, assi com ten del lonc /¹¹ e d'ample e d'alt del cel troa dintz en abisme, salua, franca, quita e deliura de nos e de tota la nostra genoylla e generation e de tot nostre parentesc e /¹² de totz omes e de totes femes, que la ayatz la dita pitanceria de Sancta Maria de Pampalona

per vendre e per enpeinnar, per dar e per cambiar e per farne totes /¹³ uostres propries uoluntat quant que a uosaltres playa, sens contraria nenguna, coma cada vn deu e por far de sa cosa propria. Et es assaber que io la dita dona /¹⁴ Prima e io lo dit Martin del Hospital son filtz, otorgam e uenem de conoyssut que auem agut e recebut pera obs de nos e de la dita Catherina, de uos lo dit don Martin /¹⁵ Peritz d'Els Arcx, calonge, e passat del uostre poder al nostre amoralment e en patz preci d'esta sobredita vinna ensemble con aliala, nau libras de bons sanchetz de la bona /¹⁶ moneda corrible el regne de Nauarra, assi que nos tenem ben per pagatz e per entegratz per tot preci conplit e aliala. E a maior firmeza e segurtat de tot ço que /¹⁷ sobredit es, io la dita dona Prima del Hospital e io lo dit Martin del Hospital son filtz, per nos e per la dita Catherina, donam a uos lo dit don Martin Peritz d'Els Arcx, calon/¹⁸ge, pera obs a la dita pitanceria de Sancta Maria, fermes de saluetat cascum per lo tot d'esta dita vinna, de nos e de totz omes e de totes femes, nompnadament a don lohan /¹⁹ Alaman lo pintor e a don Pedro de Echalatz bureler, vezins de Pampalona, als quals fermes prometem e nos obligam leyalment, a bona fe, sens engan, a gardar e tray/²⁰re les de tot daum que auenir les puyria per razon d'esta dita fermetat en que nos les auem mis, sobre totz nostres bens mobles e heredatz, hor que trobar se puysquen. E nos les ditz /²¹ don lohan Alaman lo pintor e don Pedro de Echalatz bureler otorgam nos per tals fermes de saluetat com sobredit es, obligant totz nostres bens. Sobre tot aquo encara /²² io la dita dona Prima e io lo dit Martin son filtz, per nos e per la dita Catherina, donam a uos lo dit don Martin Peritz d'Els Arcx calonge pera obs a la dita pitanceria, fiança /²³ de .XVIII. libras de bons sanchetz lo dit don lohan Alaman lo pintor, en tal manera que si per auentura fus cosa que nengun omne ni nenguna femna del monde uos fissen enbarc i /²⁴ enuy nin demanda nenguna en la dita vinna per ninguna razon nin uos y metissen mala uotz, que la dita fiança per conuinent uos faça quedar e redrar e toldre tot enbarc e tota /²⁵ mala uotz e tota playdesia e tota demanda de nos e de totz omes e de totes femes, o si non que la dita fiança per conuinent uos donga e paguia les dites .XVIII. libras pla/²⁶nament, sens pleytesia nenguna. A la qual fiança prometem e nos obligam leyalment, a bona fe, sens engan, a gardar e a trayre lo de tot daum que auenir l'en puyria per razon /²⁷ d'esta dita fianceria en que nos lo auem mis, sobre totz nostres bens mobles e heredatz, hor que trobar se puysquen. E io lo dit don lohan Alaman lo pintor otorguey me per /²⁸ tal fiança como sobredit es. Testimonis son qui clamatz e pregatz e presentz furen el logar e qui per testimonis se otorgaren, don Pere Aznaritz l'ortelan e Martin Semeneitz /²⁹ bureler e don Martin Semeneitz e Semeno de Maquerriaynn podadors. E io Martin Garceitz, notari public e iurat de Pampalona, qui la present carta /³⁰ escriui per mandament de les dites partides, era .M^a.CCC^a.XL^a. e cinc, el mes de juynn, dimartz derrer del dit mes, en testimoniança de les coses sobredit/³¹tes fi y aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en esta present carta e suy testimoni.

1307, octubre 10.

El concejo de Estella jura al rey Luis Hutin.

Sappian totz aquels qui esta present carta veiran et odiran que nos lo consseyll d'Estela otorgam et venem de conoyssut et de manifest /² que volem et nos plaz que nostres iuratz qui son en present, es assaber don Hugo Sanchiz, don Miguel de laqua, don Johan Periz d'Eslaua, don Nicho/³lau de Baygorri, don Belcho, don Johan Garçez de la Barda, Nicholau de Goynni, don Pero Garçez fill de don Garcia Miguel escriuan, et altressi /⁴ dels quaranta consseyllers es assaber don Semen Periz de la Tabla, Miguel Baldoyn, don Pere Helies, don Johan Pelegrin, don Pere Aymeric, don /⁵ Gil Periz d'Ayeta, don Pere d'Uart, don Garcia de Sarassa et don Garcia Miguel de Leach, totz aquetz bons omes sobreditz, volem et nos plaz que /⁶ iuren et façan la iura que far deuen a nostre seynnor lo rey don Loys en voz et en compne de consseyll d'Estela, ben et complidament. Et /⁷ la iura que aquetz bons omes sobreditz faran o iuraran segont sobredit es, nos lo consseyll d'Estela la hauem per ferme e per estable, et hau/⁸rem per totz temps. Et per que tot ço que sobredit es sia firme et non venga en dubda, et en testimoniança de las cosas sobreditas, me/⁹times lo sayel de la vila d'Estela pendent en esta present carta. La qual fu fayta detz dias dentz el mes de octubre, era /¹⁰ .M^a.CCC^a. et quaranta et cinc.

150

1307, octubre 15, domingo.

El alcalde y concejo de Larrasoña nombra procuradores para la jura como rey de Luis Hutin.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes qui esta present carta veyran et hoyran com nos don Sancho Lopeytz de Ezquiotz, alcalde /² de Larrassoyna, et nos les iuratz de Larrassoynna don Xemen Peritz broter, don Johan Xemenitz broter, don Pere lo peleter, don Enequo /³ de Larrayngoa, don Pere de Veraytz, don Santz lo peleter, lo consseyll de Larrassoynna estant plegat en la glesia de Sant Nicholay de /⁴ Larrassoynna canpana toquada segont vsat et costumnat es en la dita uila, establissem et per nostres certz espeçials procura/⁵dors et espeçials messagers les hondratz et amatz vezins nostres don Xemen Andreu de Larrassoynna et a Sancho Peritz escriuan, procuradors /⁶ d'esta present carta, a entramps et dos ensemble o a qualseuol dels per si, a iurar en nomne nostre et de quada un de nos per seynnor et per rey del /⁷ regne de Nauarra al muit alt et noble et poderos don Loys, primogenito del seynnor rey de França et per la gracia de Deus rey de /⁸ Nauarra et de Chanpaynna et Bria conte et palazin, de gardarli sen coiis et lo regne et totes ses

coses en tot et per tot, ben et leyalment, /⁹ com bons et leyals uassaylltz deuen far a bon seynnor. Et tota aquela iura et totes et quada vnes coses que per les ditz procuradors et nostres /¹⁰ especials messagers per les dos o per qualseuol dels dos fayt e procurat sera, nos lo auem per firme per totz temps, assi ben com si per nos /¹¹ personalment fus fayt et atorgat. Et per que tot ço sea firme et non venga en dubda metem lo sayel del consseyll de Larrassoynna /¹² pendent en esta present carta en testimoniança de totes les coses sobredites. Et io Sancho Peritz, escriuan public et iurat del /¹³ consseyll de Larrassoynna fuy present en logar et per mandament de tot lo consseyll de Larrassoynna escriui aquest present procuratori en testimoni/¹⁴ança d'aquo meti aquest mon sig(signo)ne acostumnat en esta carta. Facta carta in era .M.CCC.XL.V., el mes de /¹⁵ octubre, dimenge quinze dies passatz del dit mes.

151

1307, octubre 20, viernes

El alcalde y los jurados de Roncesvalles nombran procuradores para jurar en su nombre al rey Luis Hutin.

AGN, Comptos, caj. 5, n.º 15 (perg. orig. con sello céreo pendiente, 283x164 mm.).
Catálogo..., n.º 653.

Sapien toz aquels qui esta present carta veyran e hoyran que nos don Lop d'Uriz alcalde de Ronçauals e les doze iuraz de Ronçauals /² nompnadament don Lop lo baster, don Miguel Sanz lo çabater, don Garçia d'Echeuerri lo çabater, don Pascal de les Tables, don /³ Tomas lo çabater, don Arnalt lo merçer, don Paule lo mulater, don Pascal lo maçoner, don Lop d'Itoiz lo mulater, don /⁴ Martin Ezquerria lo pescador, don Eneco Martiniz d'Oylloqui lo mulater, don Sancho d'Orbara carpenter, les quals erem en aquel /⁵ temps en Ronçauals, e lo consseyll de Ronçauals estant pleguat el çimiteri de la glesia de Sant Nicholay, passada la crida segunt /⁶ acostumpmat es de pleguar, establisem e hordenam nostres cerz espeçials procuradors e espeçials messagers, les hondraz e amaz /⁷ vezins nostres don Thomas lo ferrer e Iohan Enegviz l'escriuan, portadors d'esta present carta, a toz enssemble e a cada un dels per si, /⁸ a iurar en nompne nostre e de cada un de nos per seynor e per rei del regne de Nauarra al muit alt e noble e poderos don /⁹ Loys, primogenito del seynor rei de França e per la gracia de Deus rei de Nauarra e de Chanpayna e de Bria conte palazin, e de /¹⁰ agardar li lo cors e lo regne e totes ses coses e ses dreiz en tot e per tot leyalment, com fiels e bons vassailz deuen far a bon /¹¹ seynnor. E tota aquela iura e totes e cada vnes coses que per les diz procuradors nostres e espeçials messagers per les dos o per qualque se uol /¹² dels fayt o procurat sera, nos lo auem firme a totz temps, assi com de nos personalment fus fayt e aytorguat. E per que aco sia /¹³ firme e non venga en dubda, metem lo sayell del consseill de Ronçauals pendent en testimoniança de totes les coses deuant/¹⁴dites. Facta carta e procuracion lo diuendres primer apres la festa de Sant Luc euuangelista en octubre, anno Domini .M^oCCC^o.

septimo. /¹⁵ E io Iohan Eneguiz notari public e iurat de Ronçauals, qui a les coses deuantdites fuy present e a pregaries e requisition /¹⁶ e mandament dels sobrediz alcalde e iuraz e del cosseill de Ronçauals escriui esta carta de procuracion con ma propria man, en testi/¹⁷moniança de totes les coses sobredites fi aquest mon sig(sig)ne acostumpmat.

152

1308, enero 31, miércoles.

Don Domingo Sancho, abad de la iglesia de Vidángoz, y Garcia Jiménez Arzanegui, reconocen haber recibido 30 libras que se obligó a pagar el concejo de Olite.

AMO (perg. orig. 220x240 mm.).

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que io don Domingo Sancho, abbat de la eglezia /² de Bidangotz, et io Garcia Simenitz d'Arçanegui, uozer, otorgam et uenem de conoyssut que auem /³ agut et reçebut dels iuratz et del consseyll d'Olit, per man del alcalde d'Olit, trenta /⁴ libras de bons sanchetz de les sissanta libras de sanchetz que les ditz iuratz et consseyll /⁵ d'Olit a nos se obligaren a dar et a pagar per razon de la ajuda que nos affar /⁶ les auem en razonar el playt que an con lo consseyll de Taffaylla, segont que pareys /⁷ et se mostra per la carta de la dita obligation, sayelada con lo sayel pendent del sobredit /⁸ consseyll d'Olit, de les quals deuantdites .XXX. libras de sanchetz nos les sobreditz /⁹ abbat de Bidangotz et Garcia Simenitz d'Arçanegui nos tenem ben per pagatz et per complitz et per /¹⁰ entegratz dels sobreditz iuratz et consseyll d'Olit, et clamam les soltz et quitis per totz tepms /¹¹ de les dites .XXX. libras de sanchetz que nos regebudes auem, renunciand a la /¹² exception de no agutz et de no contatz et de no reçebutz dines. En tal manera que nos /¹³ ni nuyll altre home ni femna del monde en voz ni per razon de nos iamays d'esta ora /¹⁴ adelant nuyltz temps mays altra uegada non demandem ni puyssem demandar les dites /¹⁵ .XXX. libras de sanchetz que nos regebudes auem, et si lo fessem que non nos valis. /¹⁶ Testimonis son qui clamatz et presentz et pregatz furen en logar et qui per testimonis se /¹⁷ otorgaren don Lope Peritz de Tayssonar lo tender, Santz d'Irasseta escriuan iurat. Et io /¹⁸ Andreu Lopeytz de Imarcoaynn, notari public et iurat de Pampalona, qui la present carta /¹⁹ escriui con ma propria man, en la era de mil .CCC.XL. e seys, el mes de gener, /²⁰ lo dimercles derrer dia del dit mes, et fi mon sig(sig)ne acostumpnat en testimoniança de /²¹ les coses sobredites.

1309, febrero 6, jueves.

Testamento de Maria Paschal, viuda de don Salvador de Beraytz, bureller.

ASC, Carpeta 3, n.º 51 (perg. 480x420 mm.).

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son et qui son per venir que esta es carta de deuisa et de testament /² que ei fayta io dona Maria Paschal muyller de don Saluador de Berayt lo bureller qui fo, ab atorgament et conssentiment de Domengeta /³ ma fylla pera en apres mes dies per la gracia de Deus estant en mon bon sen et en ma bona memoria et en mon bon recordament, plazer et /⁴ uoluntat m'en fo de ordenar, de partir, de ordenar et de layssar les mies coses per tal que apres mes dies ira nin discordia, pl(eyto) ni con/⁵tenda non se puyssa maure entre ma fylla et entre mes parentz et parentes et que la mia anima puyssa anar a la glesia perdurable, amen. /⁶ Et sia d'esta deuenia de mi que siey enterrada el cemeteri de mon seinnor sant Lorentz. Et que sien pagades les mies deutes les que /⁷ se trobaran per bona uertat. in primis reconoysey que deuey a Sancta Maria de Pampalona de dezma hueyt soltz. Item dei a la /⁸ eglesia de Baraynin hueyt soltz de primicia. Item dei a dona Maria Arceytz de Sanssoayn cinc soltz de sanchetz. Item dei a don Pere /⁹ Simenitz Ossaua quatre soltz. Item dei a don Martin de Guendulayn lo bureller deze dines. Item dei ad Aluira de Cemborayn dos /¹⁰ soltz et demey. Item dei a Martin Pontz tres soltz. Et que sia fayt ben et hondradament mon sebeliment.

/¹¹ Et altresí mandey et layssey en aquesta mia deuisa et testament a Paschalet mon cosin detz soltz. Item mandey et layssey a /¹² Semero Macua son frayre .X. soltz. Et altresí mandey et layssey en aquesta mia deuisa et testament a Lope frayre del dit Pasca/¹³let .X. soltz. Item mandey et layssey als bacins de sant Lorentz tres soltz. Et altresí mandey et layssey en aquesta mia deuisa et /¹⁴ testament a Tota Arceytz d'Orqueyen .VIII. soltz. Item mandey et vuyll et me platz que mes cabeçalers deius escriutz donguen cinc soltz /¹⁵ aylli or io les ei assignat. Et altresí mandey et layssey en aquesta mia deuisa et testament a la dita Domengeta ma fylla la mia /¹⁶ casa de la Rocha ab tota la roba et hostilla de fer, de fusta, de cuebre et de metal pera farne totes ses propries uoluntatz, la qual sobre /¹⁷ dita casa se ten et se affronta de la vna part con la casa de don Pere Andreu de Larrasoyna lo cambiador qui fo, et de l'altra part es affron/¹⁸tada et se ten con la casa de dona Maria palmera que fo, et ten delant de la rua publica troa la casa de don Pere d'Izquo lo bureller. /¹⁹ Item mandey et vuyll et me platz que mes cabeçalles deius escriutz vendien aquella vinna que io ei el terminat que clamen /²⁰ Milia preda per pagar les mies deutes sobredites et pera obs a mon sebeliment et per complir les mies mandes et laysses d'aquest mon des/²¹tin, la qual vinna se ten et se affronta de la vna part con la vinna del abbat de Goyni qui fo et de l'altra part es affrontada et /²² se ten con la vinna de dona Catelina d'Olaytz et de l'altra part con lo canal de Biritcitu. Et si per aventura sobraua ninguna /²³ res de la dita venta de vinna pagades les mies deutes et fayt mon sebeliment et complides les mies mandes et laysses segon que sobre/²⁴dit es, mandey et vuyll et me platz que sia tot lo sobreplus de la dita Domengeta ma fylla, et si non complia que se complisca del aloguer /²⁵ de la sobredita casa et que mes cabeçales deius escriutz non sien tengutz de dar conte a ningun omne ni a ninguna fempna que uolis demandar /²⁶ conte d'aquest mon destin, et que sien gardatz de daun et damage a lur consciencia. Et

preguey et clamey merce a mes cabeçales deius /²⁷ escriutz que els al mas tost que puyssquen complisquen aquest mon destin en la forma deuandita et si non lo fan que Deus les deparia qui per els asi /²⁸ faga. Et io la dita Domengeta fylla de uos la dita dona Maria Paschal atorguey et consentey en tot et per tot esta dita de/²⁹uisa et testament que uos auetz fayta en la forma deuandita et prometey et me obliguey a bona fe, sens engan, deius obligation de /³⁰ totz mes bens presentz et per venir de no anar contra ela en tot ni em partida, et si ho fissey vuyll et me platz que non siey oduda /³¹ ni escoltada per deuant ningun juge ni alcalde spirital nin seglar, ont renunciay per cert saber totz fors, totz hus et totes costumpnes de /³² for seglar et de sancta Egleſia et especialment et generalment renunciay a tot mon for et a la exception del for de non respondre a carta. /³³.

De tota aquesta mia deuisa et testament io la dita dona Maria Paschal ei faytz mes cabeçalles don Lop de Mendinoeta /³⁴ et don Johan Simenitz d'Alçuça, burellers, als quals io preguey et clamey merce que els per lur bontat fussen mes cabeçalles et els asi /³⁵ se me atorgaren per tals cabeçales et que els asi complirien les mies laysses et mandes d'aquest mon destin a lur poder et si no que fus /³⁶ a dampnament de lus animes. Et yssament io la dita dona Maria Paschal preguey a don Pere Ennequytz de Cilleguieta et a don Johan de /³⁷ de Berroça burellers que els fussen mes testimonis d'estes mies mandes et laysses que io faytes ei segont que hom pot leyre et entendre /³⁸ en esta mia carta de deuisa et de testament, et els asi se me atorgaren per tals testimonis et si obs ni mester fazia que asi ho iu/³⁹rarien sobre santz Euangelis et sobre la santa Crotz. El nos les deuanditz cabeçalles et nos les sobrenompnatz testimonis conoyssem et atorgam /⁴⁰ que em tals cabeçales et testimonis de uos la dita dona Maria Paschal d'esta dita deuisa et testament de com hom en ela pot /⁴¹ leyre et entendre en esta dita carta. Et io la dita dona Maria Paschal et nos les deuanditz cabeçales et testimonis atorgam et /⁴² uenem de conoyssutz que mandames escriure esta carta de deuisa et de testament en la manera de com sobrescriut es a uos Sancho /⁴³ Garceytz de Elcano, notari public et jurat de Pampalona. Et io Sancho Garceytz de Elcano, notari sobredit, atorguey et conoyss/⁴⁴sey que ei escripta esta carta de deuisa et de testament en la manera deuandita con ma propria man, la qual deuisa et testament /⁴⁵ fo fayta en la era de mil .CCC.XL. et set, el mes de febrer, lo dijós primer del dit mes. En la qual deuisa et testament en tes/⁴⁶timoniança de tot ço que sobredit es hi fi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat et suy testimoni.

1309, marzo 25.

Doña Gracia de Navaz, viuda de don Jimeno de Belarce, da una viña en término de Zandua a su hijo Pedro Jiménez.

In nomine Domini amen. Sapien totz aquels qui esta present carta veyran et hoyran que io dona Gracia de Nauatz, muyller de don Semen de ^{/2} Belarce qui fo, ab atorgament et conssement de Tota et Gracia mes criatures, per muytz plazes agrada/bles et seruicis que tu Pere Si^{/3}menitz mon filtz me as fayt troa al dia de huey et entendent que faras d'aqui en auant, fay donation deshuey et d'esta hora en auant a tu ^{/4} lo dit Pere Simenitz mon filtz d'aqueilla vinna que io ei en Çandua la qual se ten et se affronta de la una part con la vinna de Ronçauals ^{/5} et de l'altra part es affrontada et se ten con la vinna del arciagne de la Tabla et ten delant de la vinna del dit arciagne troal ca^{/6}min com homme ua de Sancta Gracia a Millutce. Et aquesta deuandita vinna de guisa et de manera com sobrescriuta, sobrenompnada et affron^{/7}tada es desus, tota entegrament con totes ses dreytures et ses apertinencies de intrades, de hyssides, de camins, de sendes ^{/8} de cequies et de mugues et con totz aquels dreytz que io hi ei et auer hi deuey ni a mi pertaynen ad auer per alguna manera et rason ^{/9} de trestot lo segle, io la dita dona Gracia fay donation deshuey a tu lo dit Pere Simenitz mon filtz de la sobredita vinna. Et uuyll et me platz que la ayes et la posedisques des ades en bona patz, tota entegrament, tanta quanta es, asi com ten de lonc, d'ample ^{/10} et d'alt del cel troa intz en abisme, salua, franca, quita et deliura de mi meteyssa et de trestota la mia genoylla et generation ^{/11} et de tot mon parentesc et de totz homes et de totes fempnes per secula cuncta, per vendre, per empeynar, per cambiar et per alienar ^{/12} et pera farne d'ela totes uostres propres uolontatz, en vita et en mort, com cada un deu et pot for de la sua cosa propria, sens ningun cotradiziment.

^{/13} Et per mayor segurtat, ualor et confirmation de totes les coses deuandites et cada una d'elles, et especialment d'esta deuandita ^{/14} donation, io la dita dona Gracia ei te en donat a tu lo dit Pere Simenitz mon filtz ferme de saluetat de mi meteyssa et de tres^{/15} tota la mia genoylla et generation et de tot mon parentesch e de totz homes et de totes fempnes sabudament don Miguel ^{/16} de Gayçarin lo panater, al qual ferme prometey et me obliguey a bona fe, sens engan, deius obligation de totz mes bens presentz ^{/17} et per venir, de gardarle de tot daun et damage que a el vendria en qual manera se uol per rason d'esta sobredita fermeria en que ^{/18} io mis lo ei, renunciament specialment et generalment a tot mon for. Et io lo dit don Miguel de Gayçarin lo panater me atorguey ^{/19} per tal ferme de saluetat com sobredit es, obligant ad aquo totz mes bens presentz et per venir, ont renunciament io la dita dona Gracia ^{/20} et io la sobredita fiança totz fors, totz hus et totes costumpnes de for seglar et de sancta Iglesia et especialment et generalment renunciament ^{/21} cascun de nos per si a tot nostre for et a la exception del for de non respondre a carta.

^{/22} Et nos les dites Tota et Gracia, enfantz de la dita dona Gracia, conssement et atorgam et auem per ferm pera totz temps mas ^{/23} esta sobredita donation de vinna que uos la dita dona Gracia de Nauatz nostra mayre auetz fayta al dit Pere Simenitz uostre filtz et nostre ^{/24} frayre en la forma sobredita, et prometem a bona fe, sens engan, de non anar contra esta dita donation d'est dia adeuant nuylltz temps ^{/25} del monde, et si ho fissesem uolem et nos platz que non siam odudes ni escoltades per deuant ningun juge ni alcalde spirital nin seglar. ^{/26} Ont renunciament totz fors, totz hus et totes costumpnes de for seglar et de sancta Iglesia et especialment et generalment renunciament cascun de nos ^{/27} per si a tot nostre for et a la exception del for de non respondre a carta. Testimonis son qui clamatz, pregatz et presentz furen el logar et qui ^{/28} per testimonis se atorgaren, don Bertholomeu d'luiricu et don Pere d'Olcotz burellers, et don Phelip de Marqualayn lo mercer. Facta carta ^{/29} et donation era mil .CCC.XL. et set, el mes de marz, lo dimarz primer a prop la festa de sant Bedit. Et io Sancho Garceytz de ^{/30} Elcano, notari public et iurat de Pampalona, qui a les coses

deuandites fuy present, a pregaries et mandament de les dites partides /³¹ escriui esta present carta con ma propria man, et en testimoniança de totes les coses deuandites fi en ela aquest mon a/³²costumpnat sig(signo)ne acostumpna testimoni (sic).

155

1309, abril 1.

Los parroquianos de Santa Maria de Sangüesa eligen hombres buenos para formar el Número, convocando a los elegidos para el 24 de junio.

APS, Libro del Patronato, fol. 9 r^o.
Publ. JIMENO JURIO, *El libro del Patronato*, n.º 3.

In era .M^a.CCC^a.XL^a. septima. /² Remembrança que fu plegada la parroquia de Santa Maria el primer dia del mes de abril /³ en la cambra dels dotze, per crida e per razon que los somoniren, don Arnalt, fill don Arnalt /⁴ Guyllem, alcalde, e don Pedro don Fortz, que heran mayorals en la sazón, per razon que hera complit /⁵ el numero dels clergues de Santa Maria que deuián entrar. E la dita parroquia esleiren bons omnes /⁶ d'els, nomnadament a don Pascal Morin, alcalde, e don Johan Nauarro e don Folches e don lenego Balat /⁷ e don Johan Ortiz e don Per Vuysua, peleter; e dels clergues don Pere Bon e don Bartolomio del Mayestre, /⁸ capelans; e dels dotze de la parroquia per nomne don Arnalt Guyllem de Nequessa e don Martin de /⁹ Eleta e don Pascal don Per Domingo el joun e don Pere Vernart de Caragoça e don Pere Vernart don Gayllac. /¹⁰ En tal manera que aquestos bons omnes sobreditz juren sobre la Crotz e los santz Auangelis /¹¹ que els fagan numero de nou dels clergues vezins e parroquians que son de la parroquia de Santa Maria /¹² de aquells que son e heran ordenatz d'epistola o de ayly en sus, troa el sobredit dia. E els /¹³ sobreditz bons omnes juraren lo assii, segunt que dit es. E ordenaren en esta manera, que aquells que /¹⁴ escriptz de part de ius que no son essaminatz, si son ordenatz, per razon que no son en la vila, que /¹⁵ viengan a la vila d'aquí a el dia de Sant Johan Babtista primer que viene, e si fazian mostra /¹⁶ verdadera que heran ordenatz d'epistola ho de ayly en sus, auantz del primer dia del mes /¹⁷ de abril, que sian en est numero; e si no heran ordenatz segont que dit es, ho non fazisen /¹⁸ mostra d'aquí a el dia de Sant Johan, que non sian en est numero qui es ara.

/¹⁹ Estos son los clergues que son essaminatz por estos bons omnes sobre lur jura que son ordenatz: /²⁰ don Pascal lo forner, capelan, don Ponz de Gayllac, capelan, don Semen d'Ezcaniz, /²¹ capelan, don Lop Sanz, fill don Sancho de Rassa, capelan, Miguel d'Arbeça, fill don Abar... /²² pistoler.

/²³ Estos son los clergues que fican per essaminar de las ordens per que no son en la vila: /²⁴ don Pascal, fill don Aznar el clauer de l'Espital, e Pere Sanchiz, fill don Garçia Sanz.

1309, junio 25, miércoles

Jimeno de Galar vende un huerto a López Pérez de Urniza, canónigo pitancero de Pamplona.

ACP, O. 2 (perg. orig. 470x245 mm.).
GOÑI, *Catálogo...*, n.º 939.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son et qui son per venir, que io don Semeno ¹ de Galaarr et io dona Maria Martin sa muyller vendem a uos don Lope Peritz d'Urniça, calonge ² et pitancer de la glesia de Sancta Maria de Pampalona pera obs de la Pitanceria dels calonges de la ³ dita glesia de Sancta Maria de Pampalona, aquel ort que nos auem el terminat de Ripaue, lo qual ort ⁴ se ten et se affronta de la una part con la vinna de nostre seynnor lo rey, la qual vinna fu de don ⁵ Petri de la Nauarriria, et de l'altra part se ten et se affronta con l'ort de don Paule lo crida⁶dor, et ten del lonc del vn sender troa a l'altre. Aquest sobredit ort de guisa et de manera com ⁷ sobrenompnat et affrontat es de part de sus, entegrament, con totes ses apertinencies de intrades, de issides, de ⁸ camins, de senders, de cequies et de mugues, et con totz aquels dreitz que nos hy auem ni deuem ⁹ auer per ninguna razon de trestot lo segle, vendem et otorgam a uos lo dit don Lope Peritz d'Urniça ¹⁰ pera obs a la dita pitanceria dels calonges de Sancta Maria de Pampalona, en tal manera que uos lo dit ¹¹ don Lope Peritz d'Urniça pera obs a la dita pitanceria et la dita pitanceria issament ayen et possedisquen lo ¹² dit ort en bona patz, entegrament, tant cant es, assi com ten de lonc et de ample, de alt del ¹³ cel troa dintz en abisme, salp, franc, quiti, de nos et de tot omne et de tota fepna et de trestota ¹⁴ la nostra genoilla et generation pera secula cuncta, pera uendre e empeynnar et pera affarne totes ses propres voluntatz ¹⁵ lo capitol de la glesia de Sancta Maria de Pampalona, pera obs a la dita pitanceria, coma cada un pot et ¹⁶ deu far de la sua propria cosa. Sabuda cosa es que nos les ditz don Semeno de Galaarr et dona ¹⁷ Maria Martin sa muiller, atorgam et venem de manifest que auem agut et recebut de uos lo dit don ¹⁸ Lope Peritz d'Urniça calonge sobredit, en vetz hy en nompne de la pitanceria sobredita, amoralment et en patz ¹⁹ preci d'aquest sobredit ort uendut con l'aliala ensemble, setanta libras de bons sanchetz de la bona ²⁰ moneda corrible el regne de Navarra. De trestot preci complit, nos les ditz don Semeno ²¹ de Galaarr et io dona Maria Martin sa muiller, nos tenem ben per pagatz et per entegratz el preci et del aliala ²² et de totes coses. E per mayor segurtat et conffirmation de tot ço que sobredit es, nos les ditz ²³ don Semeno de Galaarr et io dona Maria Martin sa muiller, auem uos ne donat fermes de saluetat ²⁴ d'aquest sobredit ort en uetz hi en nompne de tot lo capitol de Sancta Maria de Pampalona, pera obs a la dita ²⁵ pitanceria, Johan Martinitz frayre de mi la dita dona Maria Martin, e Pere d'Undiano filltz de don Pere d'Undiano ²⁶ qui fo, als quals fermes auem en conuinent de gardar les de tot cant damage els recebrien per razon d'esta ²⁷ dita fermeria en que nos les auem mis. E nos les ditz Johan Martinitz et Pere d'Undiano, atorgam nos ²⁸ per tals fermes de

saluetat de com sobredit es Altressi es assaber que si per auentura ningun /³⁰ omne del monde o ninguna fempna nuilltz temps del segle fazia embarc o enui o metia mala uoz el sobredit ort, /³¹ nos les sobreditz don Semeno de Galaarr et dona Maria Martin sa muiller les deuem far quedar et redrar /³² et si non lo faziem auem en conuinent de dar et de pagar al capitol de Sancta Maria de Pampalona pera obs a la /³³ dita pitanceria cent et quaranta libras de bons sanchetz. E per far quedar et redrar tot embarc et tot /³⁴ enui et mala uoz que mis fus el dit ort, et si quedar et redrar non podissem per pagar les dites cent et /³⁵ quaranta libras de sanchetz, auem uos ne donat fiança de redra, et si redrar non podissem, deutor et pagador /³⁶ de les dites cent et quaranta libras de sanchetz, Alfonso d'Undiano, filltz de don Pere d'Undiano qui fo. /³⁷ A la qual fiança auem en conuinent de gardarlo de tot cant damage el recibria per razon d'esta dita fiance/³⁸ria en que nos l'auem mis. E io lo dit Alfonso d'Undiano atorguei me per tal fiança de redra a uos don /³⁹ Lope Peritz d'Urniça en vetz hi en nompne de tot lo capitol de Sancta Maria de Pampalona, et si quedar et /⁴⁰ redrar non podissei, deutor et pagador de les dites cent et quaranta libras de sanchetz, pera obs a la dita /⁴¹ pitanceria, deius obligation de totz mes bens sedentz et mouentz, leyalment, a bona fe. E a tot aquo /⁴² que sobredit es, nos les ditz don Semeno de Galaarr et dona Maria Martin sa muiller, et Johan /⁴³ Martinitz et Pere d'Undiano fermes sobreditz, et io Alfonso d'Undiano fiança sobredita, totz en vna /⁴⁴ et cada un per si, renunciem per cert saber tot for et tot hus et tota costumna de for seglar e de /⁴⁵ sancta Glesia, et al for de non respondre a la carta, et a la exception de non poder, specialment renunciem cada un /⁴⁶ de nos nostre for. De tot aquo son testimonis qui presentz pregatz furen el logar et qui per testimonis se atorgaren /⁴⁷ don Ennequo d'Urdanitz lo mercer, don Pero Arceytz lo roer, Nicolau d'Aynorbe, Santz d'Irasta et /⁴⁸ Miguell d'Urusargui, escriuans iuratz de Pampalona. Facta carta et vendida in era mill /⁴⁹ trezentz quaranta et set, el mes de juyenn, dimercles ledeman de Sant Johan Babtista. /⁵⁰ E io Johan Garceytz de Turrilles, escriuan iurat de Pampalona, escriui esta carta per mandament de /⁵¹ entrambes les partides et fi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat et sui testimoni.

157

1309, septiembre 19, viernes.

Don Paule «lo cridador» vende un huerto a don Martín López de Lumbier, canónigo pitancero de Pamplona.

ACP, O. 3 (perg. orig. 300x340 mm.).
GOÑI, *Catálogo...*, n.º 941.

In dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que io don Paule lo cridador, uezin de Pampalona, et io dona Maria Iohan sa muiller, vendem a uos don Martin Lopeitz /² de Lombierr lo calonge pitancer dels calonges de la eglesia de Sancta Maria de Pampalona, pera ops a la pitanceria dels ditz calonges, aquel ort que nos auem el

terminat /³ de Ripaue, lo qual ort se ten et es affrontat d'una part con l'ort de la dita pitanceria del calonges de Sancta Maria de Pampalona, et d l'altra part con l'ort del Hospital /⁴ de la eglesia de Sancta Maria de Pampalona, et ten de lonc del vn sender de Ripaue troa al altre. Et est deuandit ort de guisa et de manera com sobrescriut /⁵ et sobrenomnat et affrontat es desus entegrament, con totes ses dreytures et ses pertinencies de intrades et de issides et de camins et de senders et de cequies /⁶ et de mugues, et con totz aquels altres dreitz que nos hy auem et a nos pertayn ad auer, per qualque manera o razon que sia, vendem et otorgam io lo dit don Paule /⁷ lo cridador et io la dita dona Maria lohan sa muiller, a uos lo dit don Martin Lopeitz de Lombierr lo calonge, pera ops de la dita pitanceria dels calonges de la eglesia /⁸ de Sancta Maria de Pampalona, et uos metem en el en tenença et en corporal possession deshuey del dia que esta carta fu fayta adelant per totz les temps del segle, /⁹ desapoderant a nos et poderant a uos pera ops de la dita pitanceria dels calonges sobreditz, en tal manera que la dita pitanceria et calonges de Sancta Maria de Pampalona /¹⁰ ayen et possedisquen lo sobredit ort tant quant es de lonc et d'ample et de alt del cel troa dintz en abisme, salp, franc, quitu et deliure de nos meteys /¹¹ et de tota nostra genoilla et generacion et de totz homnes et de totes femes, pera uendre et pera enpeynnar et pera farne totes lurs propres uolontatz sens contraria ninguna. /¹² Sabuda cosa sia a totz homnes que io lo dit don Paule lo cridador et io la dita dona Maria lohan sa muiller, otorgam et uenem de conoissut que auem agut /¹³ et rebut amoralment et en patz de uos lo dit don Martin Lopeitz de Lombierr lo calonge per tot lo preci d'aquest sobredit ort, trenta et dos libras de bons sanchetz /¹⁴ de la bona moneda corrible el regne de Nauarra, et vint solt per aliala. Et assi nos tenem ben per pagatz et per entegratz de tot preci complit et aliala. /¹⁵ Et per mayor firmeza et segurtat de tot ço que sobredit es, io lo dit don Paule lo cridador et io la dita dona Maria lohan sa muiller, dam /¹⁶ a uos lo dit don Martin Lopeitz de Lombierr lo calonge, pera ops de la dita pitanceria dels calonges de Sancta Maria de Pampalona, fermes de saluetat de nos /¹⁷ et de totz homnes et de totes femes d'aquest sobredit ort, Miguel d'Undiano filtz de don Pere d'Undiano l'amirat qui fo, et don Miguel de Lauiano lo çabater. /¹⁸ Et nos les ditz Miguel d'Undiano et don Miguel de Lauiano otorgam nos per tals fermes de saluetat com sobredit es. Sobre tot aquo enca/¹⁹ra io lo dit don Paule et io la dita dona Maria lohan sa muiller, dam a uos lo dit don Martin Lopeitz de Lombierr lo calonge pera ops a la dita pitanceria /²⁰ dels calonges de la eglesia de Sancta Maria de Pampalona, fiança de sissanta libras de bons sanchetz lo dit Miguel d'Undiano, filtz de don Pere d'Undiano /²¹ l'amirat qui fo, en tal manera que si per auentura ningun home nin ninguna fema enbargas lo sobredit ort a la pitanceria dels calonges de la eglesia de Sancta Maria /²² de Pampalona nin metis mala uoç nin mouis playt nin demanda ninguna per ninguna razon, que la dita fiança per conuinent faça quedar et redrar tot enbarc et /²³ tota mala uoç et tota playdesia et tota demanda de nos et de totz homnes et de totes femes als calonges de Sancta Maria de Pampalona pera ops de la dita pi/²⁴tanceria, et si no que paguia la dita fiança les dites sissanta libras de bons sanchetz als ditz calonges pera ops a la dita pitanceria. Et io lo dit /²⁵ Miguel d'Undiano otorguey me per tal fiança com sobredit es. Als quals sobreditz fermes et fiança io lo dit don Paule et io la dita dona Maria lohan sa muiller /²⁶ nos obligam de gardarles de tot daun d'esta dita fermeria et fianceria en que nos mis les auem sobre nos et sobre totz nostres bens sedentz et mouentz, leyalment /²⁷ a bona fe. Testimonis son qui clamatz et pregatz et presentz furen en logar don Johan Peritz de Ciçurr mayor et don Pedro d'Oderitz lo panater, uezins de Pampalona, /²⁸ Pero Peritz de Barassoayn escriuan, don Pedro d'Araquil l'ortelan. Facta carta et uenduda en era de mil .CCC.XL. set, el mes de septembre, diuendres primer /²⁹ apres la festa de Sancta

Crotz. Et io Santz d'Irassetta, notari public et iurat en la Cort hy el Bispat hy en la vila de Pampalona, escriui esta present carta /³⁰ con ma propria man a pregaries et mandament de les dites partides, et en testimoniança de les coses sobredites fi aquest mon sig(signo)ne acos/³¹tumpnat et sui testimoni.

158

1309, octubre.

Don Gil y su hija Aluira venden al alcalde y cofradia de maçoneros una viña en término de Ayequa.

ASC, Carpeta 3, n.º 49 (perg. 320x310 mm.).

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a toz homnes als presentz et als qui son per venir que io don Gil lo maçoner et io Aluira Gil sa filla vendem a uos don /² Garcia de Villamaior alcalde et a uos et a uos don Pere Semeniz de Çariquegui et Miguel de Sorauen maiors dels maçoners de Pampalona pera obs a la con/³fraria dels maçoners de Pampalona aquela vinna que nos auem el terminat d'Ayequa tenent et se affronta d'una part con la vinna de la seinnoria maior de /⁴ Nauarra e d'altra part con la vinna de (en blanco) e d'altra part con lo riuall que uen de part de Sarriguren, e d'altra part con lo sender. Et /⁵ esta dita vinna de guissa e de manera com sobre escriuta et sobre nompnada et affrontada es desus entegrament con totes ses dreyturies et ses (per)tinences /⁶ de intrades e de yssides e de camins e de sendes e de acequies e de mugues e con totz quantz dreitz nos y auem ni a uos apertain ad auer per nenguna rason /⁷ nos les ditz don Gil lo maçoner et Aluira Gil sa filla vendem et otorguam a uos les ditz alcalde e maiors dels maçoners la dita vinna et uos /⁸ y metem en ela en tenença et en corporal possession deshuei per totz temps, desapoderant a nos et apoderant a uos pera obs de la dita confraria dels maçoners /⁹ en tal manera que la ayatz e la possediscatz en bona patz a tanta e quanta es assi com ten del lonc e d'ample e d'alt, del cel troa dintz en abisme, salua, /¹⁰ franca, quita e deliura de nos e de tota nostra genoylla e generation e de tot nostre parentesc e de totz homnes et de totes femnes, que la ayatz per ven/¹¹dre e per enpeinnar, per dar e per cambiar e per farne uos les ditz alcalde e maiors dels maçoners o qualsque per temps sien alcalde e maiors dels ma/¹²çoners de Pampalona e lo capitol dels ditz maçoners de Pampalona o lur mandament totes uostres propres uoluntatz en vida o en mort quant que uos /¹³ playa sens contraria nenguna coma cada vn deu e pot far de sa cosa propria. Et es assaber que nos les ditz don Gil et Aluira Gil sa filla otorguam e /¹⁴ uenem de conoyssut que auem agut e rebut de uos les ditz don Garcia de Villamaior alcalde e don Pere Semenitz e Miguel de Sorauen maior/¹⁵als e pasat del uostre poder al nostre amoralment et en patz, preci d'esta sobredita vinna ensemble con aliala detz libras de bons sanchetz de la bona mone/¹⁶da corrible el regne de Nauarra, assi que nos tenem ben per pagatz e per entegratz de tot preci complit et aliala. E per maior firmeza e segurtat de /¹⁷ tot ço que sobredit es, nos les ditz don Gil

lo maçoner et Aluira Gil sa filla donam a uos lo dit don Garcia de Villamaior alcalde et a uos les ditz don /¹⁸ Pere Semeniz de Çariquiegui e Miguel de Sorauren maiors pera obs al capitol dels maçones de Pampalona ferme de saluetat d'esta dita vinna de /¹⁹ nos e de totz homes e de totes femnes e fiança de vint libras de bons sanchetz a don Pere Yeneguitz de Muniain podador que si nengun omne ni nen/²⁰guna femna del monde uos fissen embarc ni enui ni demanda nenguna ni uos y mouiesen mala uotz, que lo dit ferme e fiança per conuinent uos fa/²¹ça quedar e redrar e toldre tot embarc e tota mala uotz e tota plaidesia e tota demanda de nos e de totz homes e de totes femnes /²² asi non que le dit ferme e fiança per conuinent uos dongua e pagua les dites vint libras de bons sanchetz planament sens pleytesia /²³ nenguna, al qual ferme e fiança prometem e nos obliguam leyalment a bona fe sens enguan a gardar e a traire lo de tot daum que auenir l'en /²⁴ puyria per razon d'esta dita fermetat e fianceria en que nos mis lo auem sobre nos e sobre totz nostres bens mobles e heredatz d'or que trobar se puy/²⁵quen. E io lo dit don Pere Yeneguitz de Muniain otorguei me per tal ferme e fiança com sobredit es. Ont nos les ditz vendedors /²⁶ e lo dit ferme e fiança renunciem tot for, hus e costumpnia e totes altres exceptions e defensions, alleguacions e razons de for seglar /²⁷ e de sancta egleisia que non nos ualla contra a les coses sobredites ni contra a nenguna d'elles, e specialment renunciem cada vn de nos a nostre for /²⁸ e al for de non respondre a carta. Testimonis son qui presentz furen el logar e qui per testimonis se otorguaren don Semen d'Ozcariz /²⁹ e don Llop d'Ozcariz son frayre e don Llop Gil e Ochoa de Larrangotz maçones. E io Martin Garceitz motari public e iurat de /³⁰ Pampalona qui la present carta escriui per mandament de les dites partides, era .MM^a.CCC^a.XL^a. e set, el mes de octubre, diuen/³¹dres festa de Sant Fermin, en testimoniança d'aquo fi y aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en esta present carta e sui testimoni.

159

1309, noviembre 5, miércoles.

Don Jimeno, abad de Orochurqui, y otros vecinos de la villa, reconocen tener a censo perpetuo de 4 cahices de trigo una heredad llamada Egudiriz, del hospital de Roncesvalles.

AGN, Roncesvalles, leg. 82, n.º 1705 (perg. orig. 438x435 mm.).

Sapien toz aquels qui esta present carta veyran e hoyran com nos don Semeno, abbat d'Orochurqui, Semeno d'Iriuarren, Lop de Nagore, Maria fiylla de Eneco Sanz, /² Semeno d'Errmendi, Tota d'Errmendi, Semeno de Garrtela, Miguel Periz Garayco, Iohan de Larrayneta, Domingo d'Iriuarren, vezins estaianz en la villa d'Orochurqui, ay/³torguam e uenem de maniffest per nos e cad'un de nos per tota nostra genoilla e per toz aquels que apres nos son per venir uezins estaianz en la villa d'Orochugui, que tenem /⁴ a çes pera tant quant lo segle duria de uos l'ondrat religios seynor payre en Ihesucrist don Andrea Ruiz per la gracia de Deus prior del hospital de

Sancta Maria de Ronça⁵uals e del conuent d'aquel medis logar, tot aquel heredament que se clama de Egudiriz, lo qual heredament se affronta e se ten de la I^a part au lo nostre terminat, d'altra ⁶ part se affronta e se ten au lo terminat de Arrdaiz, per lo qual heredament nos les sobreditz uezins e estaianz d'Orochurgui prometem leyalment, a bona fe, sens mal enguan, ⁷ de dar e pagar per nos e per tota nostra genoilla e per toz aquels uezins e estaianz que apres nos son per uenir en la villa d'Orochurgui, en cascun an de çes pera tant quant lo segle ⁸ duria, a uos lo dit prior e al conuent del hospital de Sancta Maria de Ronçauals o al prior e conuent que seran per temps, catre kaffiz de bon forment limpi que sia de ⁹ dar e de prendre, mesura de Ronçauals, sin enbarc e sin achaquia ninguna, reçe bent sobre nos tota carga e tota uentura e tot enbarc. Lo qual forment nos hemes ¹⁰ obligaz e auem en conuinent de dar e pagar al dia de la festa de Sant Miguel de setembre, de dinz uostre forn del hospital de Ronçauals, carreyaz au nostre ¹¹ cost e au nostra mession, leyalment, a bona fe, sens mal enguan. Altresi nos les sobrediz uezins estaianz d'Orochurgui vos prometem leyalment, a bona fe, sens mal ¹² enguan, a uos lo dit prior del hospital de Sancta Maria de Ronçauals e al conuent d'aquel medis logar, que nos ni genoilla nostra ni altre omne ni fempna que apres nos son ¹³ per uenir vezins estaianz en la villa d'Orochurgui tant quant lo segle duria, lo dit heredament non uos la puissam vendre ni enpeynar ni dar ni cambiar ni alienar ¹⁴ nin far altre obligament ni donation ninguna a ninguna altra perssona del monde, a escus ni a paladin, leyalment, a bona fe, sens mal enguan, mas que uos la tengam ¹⁵ e mantengam pera tant quant lo segle duria, nos pagant uos a la dita orden les diz catre kaffiz de forment de çes en cascun an al dia sobredit. E si per auentura ¹⁶ contra uenguissem, que uos lo dit prior nin lo conuent del hospital de Sancta Maria de Ronçauals nin lo prior nin lo conuent que seran per temps non nos siaz tenguz ¹⁷ de respondre ni de complir nos nengun dreit per deuant ningun iuge seglar nin de sancta Glesia, e assi uos lo laudam, aitorguam e aproueytam e conffirmam ¹⁸ e reuoquam e renunçiam est present diffiniment que nos fait uos auem del dit heredament e de totes les coses sobredites pera tant quant lo segle duria, leyalment, a bona ¹⁹ fe, sens mal enguan. E oltra tot aco per far uos mayor compliment encara, si per auentura non uos tenguissem totes les coses sobredites e venguissem contra ²⁰ en tot o en partida, per conuinent nos les sobrediz uezins estaianz d'Orochurgui vos deuem dar e pagar ades a mantenient e sin altre alongament ningun e sin ²¹ altra carta de procuracion çent libras de bons sanchez corribles en Nauarra per pena, la mitat pera la seynoria mayor de Nauarra per tal que nos faga agardar, valer ²² hoberdir, mantenir, tenir e complir totes les coses sobredites e l'altra mitat pera uos lo dit prior e conuent del hospital de Sancta Maria de Ronçauals o per al prior ²³ e conuent que seran per temps o pera tot altre omne qui esta carta mostrara. E nos les sobrediz uezins estaianz d'Orochurgui per nos e per tota nostra genoilla e per ²⁴ toz aquels uezins estaianz que apres nos son per uenir en la villa d'Ororchurgui, a totes estes deuantdites coses e a cada una d'elles agardar, obedir, valer, man²⁵tenir, tenir, complir, obligam desuy a la seynoria mayor de Nauarra o a son loctenent toz nostres bens sedenz e mouenz, presenz e per venir, ont renunçiam ²⁶ cad'un de nos a tot nostre for e al for de non respondre a carta. E pregam al hondrat e saui don Amoros tenedor e garda del saiell del munit alt, ²⁷ noble e poderos seynnor don Loys per la gracia de Deus rei de Nauarra, de Campayna e de Bria conte palazin en Ronçauals, que meta lo dit saiell pendent ²⁸ en esta present carta, per far tenir, complir tot ço que sobredit es en testimoniança. E io lo dit don Amoros a pregaries, requisiton e mandament de les ²⁹ dites partides ei mis lo dit saiell pendent en esta present carta per far tenir, complir tot ço que sobredit es un testimoniança. T(estes) sunt don Arnalt lo ³⁰ merçer, don Sancho lo broter, Garçia

Sanz d'Erraçu. Facta carta lo dimercles primer apres Omnium Sanctorum, anno Domini .M^o.CCC^o. nono. E io /³¹ Iohan Eneguiz notari public e iurat de Ronçauals, qui a les coses deuantdites fui present e a pregaries, requisition e mandament de les dites partides /³² reçebi esta obligation e escriui esta present carta, en testimoniança fi aquest mon sig(signo)ne acostumpmat e suy /³³ testimoni de tot ço que sobredit es.

160

1310, julio 19.

El abad y convento de Irache dan una casa y corral en Estella a censo anual de 6 sueldos a don Miguel Pérez de Arrastia.

AGN, Irache, leg. 14, n.º 407 (mitad superior de perg. partido por a.b.c. 195x305 mm.).

In Christi nomine amen. Sabuda cosa sia a totz omes, als qui son en present et als qui son per venir, como nos don Miguel Periz d'Estela, per la /² gracia de Dios abbat del monesteri de Sancta Maria d'Irach, et don Garcia Lopiz d'Etayo, prior del dit monesteri, et don Pero Lopiz d'luiricu, celeriz mayor, /³ et don Martin de Falces, enffermerer, et don Guillem d'Aluernia, sacristan del dit monesteri, et lo conuent del dit monesteri, dam a cens a uos /⁴ don Miguel Periz d'Arrastia, texedor, et a dona Matea uostra muyller, vezins d'Estela, aquela casa et corral que es del dit monesteri que es en Estela en la /⁵ parroquia de la iglesia de San Pere de Liçarra, tenent de la vna part con la venela que puyan a Sancta Maria del Poy et tenent de l'altra /⁶ part con la casa de dona Eluira de Bitoria, et es la paret et la sarradura per mey, et ten de la carrera publica que es de part deuant /⁷ et con lo mayllo del rey que es de part derrer, ço es assaber per seys soltz de sanchetz de ces o de calque moneda corra en Nauarra, pa/⁸gar en cada un an lo dit encens per la festa de Sant Miquel del mes de setembre als pitances del dit monesteri o a lur mandament. Aquesta /⁹ casa et corral sobredita, segont que dit es desus, uos dam nos lo sobredit abbat et lo sobredit conuent a uos los ditz don Miguel Periz et a la /¹⁰ dita dona Matea uostra muyller et a uostre mandament, entegrament, con totz sons dreytz et con totas sas pertenenças de herm et de poblat, con sas /¹¹ entradas et con sas yssidas, solta et quita et franca et bona et liura, en ningun entredit et sen ningun enbarc et sen nigung engan et sen ningun /¹² retenement et sen ninguna mala uoz, assi como ten d'ample et de lonc, de abisme troal cel. Et en atal manera que l'ayan poder /¹³ de uendre et de empeynnar et de donar et de cambiar et de farne totas sas propias uoluntatz per secula cunta sens fin, do/¹⁴nant et pagant en cada un an lo dit encens als ditz pitances del dit monesteri o a lur mandament, segont dit es desus. Et como /¹⁵ lo dit nostre conuent no aya sayel propri, per nos et a sa pregaria del dit conuent metimes nostre sayel pendent en esta pre/¹⁶sent en esta present (*sic*) carta, a fermeza et testimoniança de tot ço que dit es desus. Et es en atal conuenent que si per aventura /¹⁷ non pagauam lo dit encens al dit terme segont sobredit es et los pitances o lur mandament fissen cost o mission per çarrar o per em/¹⁸bargar las portas del dit lur encensal del dit terme en auant, per

demandar et cobrar lo que nos los ditz don Miguel Periz et la dita nostra /¹⁹ muyller, que lo y paguem assi ben como lo dit encens. De tot aquo sobrescriut son testimonis qui el logar furen presentz et per testimonis se /²⁰ otorgaren, don Martin Periz d'Ianiz aster, don Iohan Periz de Rieçu carpenter et don Iohan Sanz d'Ayegui et Iohan d'Artayssona et don Simen Martiniz /²¹ d'Aramendia et don Iohan Garçez d'Aramendia. E io Martin Periz d'Eslaua, escriuan nothari public et iurat del consseyll d'Estela, qui estas /²² cartas per a b c partida escriui per mandament de las ditas partidas et fazi en elas aquest mon sig(signo)ne acostumat. Estas /²³ cartas furen faytas segont dit es dizenau dias dentz el mes de juyll, era .M^a.CCC^a. et caranta et uoyt.

161

1310, noviembre 3, martes.

Los hermanos Pere y Johan Nauarr reconocen haber recibido la herencia que les corresponde de su hermana doña Catalina.

ASC, Carpeta 3, n.º 54 (mitad dcha. de perg. part. a b c, 380x240 mm.).

Sapient totz aquels qui esta present carta veyran e hoyran que nos Pere Nauarr e Johan Nauarr son frayre /² per nos e per Bertholet e per Johannet e per Simonet e per Nauarret e per Tomas nostres frayres /³ per Ysabel e per dona Sancha Peritz monia del monasteri de Sant Pere d'arribes nostres sors, e io don Guillem de Fenes per mi et per dona Guillelma ma muyller otorguam e uenem de conoyssut que auem agut e re/⁵cebut de uos don Pere Auerea mercader franc de Pampalona dozentz libras de bons sanchetz e /⁶ la roba dels leytz e les vestitz e les ioyes que furen de dona Catherina, nostra sor qui fo e muyll/⁷er qui fo de uos lo dit don Pere Auerea en razon de totz les dreytz e bens que nos e nostra her/⁸mandat faziem demanda a uos lo dit don Pere Auerea per razon de la dita dona Catherina Nauarr e /⁹ uostra muyller qui fo, les quales dites dozentz libras de sanchetz e roba dels leytz e vestitz /¹⁰ e ioyes que furen de la dita dona Catherina nostra sor et uostra muyller qui fo nos de uos /¹¹ les auem agut e rebut e passat del uostre poder al nostre amoralment e en patz segont /¹² la sentencia de don Elies Daud e de don Martin Peritz d'Aldaua e arbitres mis e esleytz per nos /¹³ les dites partides e de don Esteuen d'arroses tender arbitre tercer el plait e contrast que nos /¹⁴ auiem sobre les ditz bens de la dita nostra sor e que les ditz arbitres a nos iugaren segont que tot /¹⁵ ço millor se demostra per la carta del compromes e per la sentencia dada per totz les deuantditz tres /¹⁶ arbitres pot omne leyre e entendre escriutes per man de Martin Garceitz notari public e iurat /¹⁷ de Pampalona sayellades con les sayels dels ditz arbitres, de que nos tenem ben per pagatz e per /¹⁸ entegratz de les dites .CC. libras et roba de leytz e uestitz e ioyes e uos en clamam solt e quiti per /¹⁹ totz temps a uos lo dit don Pere Auerea e a don Martin Jurdan qui era uostra fiança per lo dit compromes /²⁰ e a totz uostres bens de les dites dotzentz libras e roba de leytz e uestitz e ioyes e de totz clams /²¹ e quereyllles que nos auiem dels bons de la dita nostra sor en tal manera que nos ni

altre omne ni femna /²² del monde per nos ni per la dita nostra hermandat nuytz temps mas uos faguan enbarc ni enui nin /²³ demanda nenguna e si lo faziem que non nos vailla per nenguna razon per deuant nengun juge eclesi/²⁴astic nin seglar ni enuyll altre loc del segle prometemos leyalment a bona fe sens enguan obligant /²⁵ totz nostres bens mobles e heredatz d'or que trobar se puysquen. E per maior firmeza e segurtat de /²⁶ tot ço que sobredit es uos donam fiança e pagador con nos meteyss ensemble e cascun per lo tot de tenir /²⁷ e complir uos totes les coses sobredites e cada vna d'eles nos e la nostra hermandat e la dita ma muyller en /²⁸ pena de cincentz libras de bons sanchetz nompnadament don Johan Caritat amirat del Borc de Sant Cerni de /²⁹ Pamplona, al qual prometem e nos obliguam leyalment a bona fe sens enguan a gardar e a trayrelo de tot daum que aue/³⁰nir l'en puyria per razon d'esta dita fianceria en que nos mis lo auem sobre totz nostres bens mobles e heredatz d'or /³¹ que trobar se puysquen. E io lo dit \don/ Johan Caritat otorguei me per tal fiança e pagador de far tenir e con/³²plir totes les coses sobredites e cada una d'eles com sobredit es e de dar e pagar uos les dites cinc/³³centz libras de sanchetz sobre totz mes bens. Ont nos les ditz Pere Nauarr e Johan Nauarr son frayre /³⁴ e don Guillem de Fenes e io la dita fiança renunciem tot for, hus e costumpma de for seglar /³⁵ e de sancta Eglefia e specialment renunciem a nostre for e al for de non respondre a carta. /³⁶ Testimonis son qui presentz furen el logar et qui per testimonis se otorgaren don Esteuen d'arroses tender e don Eli/³⁷es Daud e don Martin Peritz d'Aldaua e don Pere d'luro e Pero d'Undiano filtz de don Pere l'amirat. E io Martin Gar/³⁸ceitz notari public e iurat de Pampalona qui la prese(nt carta) escriui per a.b.c. partida per mandament de les dites /³⁹ partides, era .M^a.CCC^a.XL^a. e hueit, dimartz .III. dies entratz el mes de nouembre, en testimoniança d'aquo. fi y /⁴⁰ aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en esta present carta, e sui testimoni.

162

1312, enero 18, martes.

Pedro Esteban de Aranguren vende una viña a Iñigo López de Otura, canónigo de Pamplona.

ACP, O. 39 (perg. orig. 325x370 mm.).
GOÑI, *Catálogo...*, n.º 974.

In Dei nomine. Sapien totz aquels qui esta present carta veyran et oyran com nos don Per Esteuen d'Aranguren, mercer de Pampalona, et dona Katerina d'Aranguren sa /² muyller, vendem a uos lo muyt hondrat et saui varon don Hienego Lopeyz d'Otura, calonge de Sancta Maria de Pampalona, aquela vinna que nos auem el terminat /³ de Vrrayturri, que es terminat de Pampalona, affrontada d'una part ab la vinna del arçidiagne de la Tabla et de l'altra part ab la vinna de la confraria de Sant /⁴ Meteri et d'altra part ab la vinna que fue de Jacue l'ortelan que es ara del seynor rey et d'altra part con lo sender per or va om de Vrrayturri enta Cascaylleta. /⁵ Et esta

deuandita vinna de guisa et de manera com sobrescripta et sobrenomnada et affrontada es de suso, entegrament, con totz ses dreyz, ses apertinencias de intrades, /⁶ de yssides, de camins, de senders, de cequies et de mugues, et con totz aquels dreyz que nos hy auem et a nos pertaynen auer per qualseuol manera o razon, nos /⁷ les ditz don Per Esteuen et dona Katerina sa muyller, vendem et otorgam a uos lo dit don Hynego Lopiz et vos metem en ela en tenença et possession desd'oy del /⁸ dia que esta carta fu fayta adelant per totz les temps del segle, desapoderant a nos et poderant a uos en tal manera que les ayaz et possediscaz en bona paz, /⁹ tanta quanta es, assi com ten de lonc, d'ample et d'alt, del cel troa dinz en abisme, salua, franca, quita et deliure de nos meteys et de tota nostra genoylla et /¹⁰ generation et de tot nostre parentesc et de totz omes e de totes muylles, per vendre, per enpeynar et per farne uos et tot vostre mandament totes vostres propres uolontaz /¹¹ com cada un fa de la sua cosa propria, sens contrari ningun. Et altressi es assaber que nos les ditz don Per Esteuen et dona Katerina sa muyller, aytorgam et /¹² venem de maniffest per cert saber que auem agut et rebut a tot plazer nostre et a tota nostra voluntat de vos lo dit don Hynego Lopiz et passatz /¹³ del vostre poder al nostre amoralment et en paz preci d'esta sobredita vinna ensemble con l'aliala çinquanta et set libras de bons sanchetz de la bona moneda /¹⁴ corrible en Nauarra, de que nos tenem per ben pagatz en entegratz per tot preci complit et aliala. Et altressi es assaber per lo que vos don Hynego Lopitz estaz en casa /¹⁵ per flaqueza de vostre cos et per esta razon no ayam estat personalmente a la dita vinna coma es vso de Pampalona, volem et nos plaz que tant vaylga esta dita /¹⁶ venta com si auissem estat personalmente, et assi renunciem ad aquest vs a nostre for et al dia de razonador de dinz la vinna et fora de la villa et a totes les /¹⁷ altres inducias. Et per mayor firmeza et segurtat de tot ço que sobredit es, nos les ditz don Per Esteuen et dona Katerina dam a uos lo dit don Hynego Lopitz /¹⁸ fermes de saluetat de la dita vinna de nos meteys et de totz omes et de totes femes don Peyre d'Aranguren baster et don Johan Peritz mercer, nostre filtz carnal, ve/¹⁹zins de Pampalona. Et nos les ditz don Pere d'Araguren et don Johan Peritz aytorgam nos per tales fermes de saluetat com sobredit es. Sobre tot aquo en/²⁰ cara nos les ditz don Per Esteuen et dona Katerina sa muyller dam a uos lo dit don Hynego Lopitz fiança de setanta libras de bons sanchetz segunt dit es /²¹ lo dit don Peyre d'Aranguren, en tal manera que si per aventura ningun o ninguna fema vos enbargas en la sobredita vinna com dit es, o uos hy metis mala uoz, /²² o uos mauis playt ni demanda ninguna, que la dita fiança vos faga quedar et redrar per conuinença tot enbarg et tota mala uoz et tota playdesia et /²³ tota demanda de nos meteys et de totz omes et de totes femes, et si no que vos donga et paguia les dites setanta libras de bons sanchetz a uos lo dit /²⁴ don Hynego Lopitz o a tot vostre mandament qui esta present carta mostrara, als quals fermes et fiança nos obligam de gardarles de tot daun per razon /²⁵ d'estes dites fermeria et fianceria en que os mis les auem, com dit es. Et io lo dit don Peyre d'Aranguren atorguey me per tal fiança com deuandit es. /²⁶ Testimonis son qui presentz furen en logar et qui per testimonis se aytorgaren don Garcia Peritz d'Eulça lo moliner, don Pedro d'Aranguren lo jouen, Domingo Sanç de /²⁷ Lessaca mercer, vezins de Pampalona, et don Johan Peritz d'Esparça capelan. Et io Ochoa Martiniz de Vssecssi abbat de la eglesia de Ayncioa, notarii public et /²⁸ iurat de la Cort, de la Ciudad et del Bispat de Pampalona, a les coses deuandites fui present et a pregaries, requisition et mandament de les dites partides escriui aquest /²⁹ public instrument, lo qual fu fayt en la fermeria de Sancta Maria Pampalona, dimarç ço es assaber .XV^o. kalendas febroarii, anno Domini .M^o.CCC^o. vn/³⁰decimo, al qual subscriuey et aquest mon sig(signo)ne metey acostumpnat en testimoniança de vertad.

1312, agosto 17, jueves.

García Daria vende una viña en Pamplona a don Iñigo Garcitz de Huarte, canónigo de Santa María de Pamplona.

ACP, P. 31, 1.º (perg. orig. 520x250 mm.).
GOÑI, *Catálogo...*, n.º 982.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz aquels qui esta present carta ueyran et oyran que nos don Garçia Daria, ferrer /² de Pampalona, et dona Thota Peritz de Indurainn sa muyller, ab atorgament et consentiment l'un de l'altre, vendem /³ a uos don Yenego Garcitz d'Uart, calonge de la iglesia de Sancta Maria de Pomplona, la uinna que nos auem el /⁴ terminat de la Bigordana, la qual uinna se ten et se affronta de la una part con la uinna de don Orti lo panater /⁵ qui fo et de l'altra part se ten et se affronta con la uinna del monesteri de les dones de Sancta Gracia, et ten del /⁶ lonc del camin public com hom ua de Pampalona a la Bigordana troal sender com homne ua a les uinnes del /⁷ dit terminat de la Bigordana. Aquesta deuantdita uinna de guysa et de manera com sobrenompada et /⁸ affrontada es desus, entegrament, con totes ses dreitures et ses apertinençies de intrades et de issides, de camins /⁹ et de senders et de çequies et de mugues et au totz aquels dreitz que nos hy auem ni a nos pertainn de auer per qualse/¹⁰uol manera nin razon de trestot lo segle, nos le deuantditz don Garçia Daria et dona Thota Peritz de Indurainn /¹¹ sa muyller, vendem et aitorguam a uos lo dit don Yenego Garcitz d'Uart et metem en tenença et en corporal /¹² possession, apoderant a uos et desapoderant a nos, que uos lo dit don Yenego Garcitz et la glesia de Pampalona /¹³ segont que uos hordenaretz et uoldretz que la aiatz et posediscatz tota tanta quanta es, entegrament, assi coma ten de /¹⁴ lonc et de ample et de alt del çel troa dintz en abisme, salua, franca, quita et deliura de nos et de trestota nostra /¹⁵ genoylla et generation et de totz omes et de totes fempnes per secula cuncta, pera uendre et pera enpeinnar, pera cambyar /¹⁶ et pera alienar et pera affar totes uostres propres uolontatz en uita et en mort, coma cada un pot et deu far de la sua cosa pro/¹⁷pria sens ningun enbarguer.

/¹⁸ Sabuda cosa es que nos les deuantditz don Garçia Daria ferrer de Pampalona et dona Thota Peritz de Indurainn /¹⁹ se muyller, atorguam et uenem de manifest que auem agut et reçebut amoralment et en patz de uos lo deuantdit don /²⁰ Yenego Garcitz d'Uart, calonge de la eglesia de Pampalona, per tot preçi d'aquesta deuantdita uinna uenduda con /²¹ l'aliala ensemble, setenta et seys libras de bons sanchetz de la bona moneda corrible del regne de Nauarra. /²² Trestot preçi complit nos les deuantditz uendedors tenem nos en ben per pagatz et per entegratz del preçi et de l'aliala et /²³ de totes coses, renunçiant a la exception del noncontatz et de no agutz et de non recebutz diners.

²⁴ Et per mayor segurtat et aitorgament d'aquesta deuantdita uinna uenduda, nos les deuantditz don Gar²⁵çia Daria ferrer et dona Thota Peritz de Indurainn sa muyller, a uos lo dit don Yenego Garcitz d'Uart, calonge ²⁶ de la glesia de Pampalona, dam uos en fermes de saluetat et fiançes de redra per conuenent de çent et qua²⁷ranta libras de bons sanchetz, es assaber don Miguel lo merçer et don Lop de Nauascues lo barbiador, uezins de ²⁸ Pampalona, en tal manera et conuenent que si per auentura algun omne o alguna fempna, parentz o estranges, uos ²⁹ mouien playt, action o demanda alguna o uos metien mala uoz en la deuantdita uinna per qualseuol manera ³⁰ nin razon de trestot lo segle, que les deuantditz fermes de saluetat et fiançes de redra uos la saluien et ³¹ les faguen quedar et redrar et estar en patz en manera que uos uaylla la uostra compra et romaingatz en ela ³² en paçifica possession, sens enbarc et sens mala uoz ninguna, o si non que uos faguen pagar o que uos paguien ³³ sens ningun si per conuenent les deuantdites çent et quaranta libras de sanchetz a uos lo dit don Yenego ³⁴ Garcitz d'Uart, calonge de la glesia de Pampalona, o a tot omne qui esta carta mostrara. Als quals fermes de ³⁵ saluetat et fiançes de redra auem en conuenent et nos obliguam de gardar de tot quant damage els ³⁶ reçebran en razon d'aquesta dita fermetat et fiançeria en que nos mys les auem, ius obligation de totz ³⁷ nostres bens sedentz et mouentz or que nos les aiam ni trobar se puysen, leyalment, a bona fe. Et nos les deuant ³⁸ ditz don Miguel lo merçer et don Lop de Nauascues lo barbiador, uezins de Pampalona, aitorguam nos per ³⁹ tals fermes de saluetat et fiançes de redra d'esta dita uinna uenduda, de com sobredit es, ius obli⁴⁰ gation de totz nostres bens sedentz et mouentz, or que nos les aiam ni trobar se puysen, leyalment, a bona fe. ⁴¹ Et per tenyr et complyr tot ço que sobredit es et non puysquem uenyr contra uos les deuantditz uendedors ⁴² et fermes de saluetat et fiançes de redra, totz en una et cada un de nos per si, renunçiam tot for, ⁴³ tot hus et tota costumne seglar et de sancta Glesia et tot altre dreyt escriut et per escriure, generalment et ⁴⁴ specialment renunçiam tot nostre for et a la exçeption de non respondre a carta et a dia de garidor ⁴⁵ que si'l demanduem no nos sia donat. De tot aquo son testimonis qui clamatz, pregatz, presentz furen en ⁴⁶ logar et qui per testimonis se aitorgaren don Nicolau Daria, don Iohan de Senossiainn broters, don Pere ⁴⁷ Pascal çabater et don Garçia Martin de Ual d'Oyllo podador. Facta carta in era mil trezentz et çinquanta, ⁴⁸ el mes d'agost, lo diios primer apres la festa de Sancta Maria. Et io Iohan Miguel, notari public de Pam⁴⁹palona, escriui esta carta ab atorgament de les dites partides et en testimoniança de tot ço que sobredit es fi ⁵⁰ aquest mon sig(signo)ne acostumpnat et sui testimoni.

1313, enero 20, sábado.

García de Esain, bastero, vende una viña a Jaimes de Ochacain, abogado de la Corte de Santa María de Pamplona.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als presentz et als qui son per venir, que io don Garcia de Exayn lo baster, vezin de Pampalona, et io /² dona Cathelina sa muyller, vendem a uos Jaymes d'Ochaquayn, auocat en la Cort de Sancta Maria de Pampalona, tota aquela vinna que nos auem detras Sancta Maria /³ Magdalena et terminat d'Urrutia, la qual deuant dita vinna se ten et es affrontada de la una part con la vinna de don Marcho de la Puyada, et del /⁴ altra part con la vinna de don Pere d'Artayxona lo çabater, et ten de lonc del sender d'Urrutia que es entre les vinnes troa la vinna de don /⁵ Gil lo merçer qui fo. Et aquesta deuant dita vinna de guysa et de manera com sobre escripta et sobre nompnada et affrontada /⁶ es desus, entegrament, con totes ses dreitures et apertinençies de intrades et de ysides, de camins et de senders et de çequies et de mugues /⁷ et de totz aquels altres dreitz que nos y auem et a nos pertayn ad auer per ninguna razon de trestot lo segle, vendem et otorgam io lo sobredit /⁸ don Garcia de Exayn lo baster et io la dita dona Chatelina sa muyller a uos lo dit Jaymes d'Ochoquayn, desapoderant a nos et apoderant /⁹ a uos, metem uos a tenença y en corporal possession d'esta hora et dia que esta carta fu fayta et otorgada adelant per totz les teumps del segle, que la ayatz et /¹⁰ que la possediscatz en bona patz, tota entegrament tanta quanta es, assi com ten de lonc et de ample et de alt del çel troa dintz en abisme, salua, franca, /¹¹ quita et deliura de nos et de totz omes et de totes femnes et de trestota la nostra genoylla et generacion et de tot los nostre parentesc, pera vendre /¹² et pera enpeynnarla et pera farne uos et tot uostre mandament totes uostres propres uolontatz com cada un deu et pot far de sa cosa propria per /¹³ secula cunta sen contraria ninguna. Et es assaber que io lo sobredit don Garcia de Exayn lo baster et io la sobredita dona Cathelina sa muyller, otorgam et venem de conoyssut que auem agut et reçebut amoralment et en patz de uos lo dit Jaymes d'Ochaquayn /¹⁵ preci d'aquesta sobredita vinna venduda con aliala enssemble vint et dos libras et detz soltz de bons sanchetz de la bona moneda corrible /¹⁶ el regne de Navarra, et assi nos tenem nos ben per pagatz et per entegratz del preci et del aliala et de totes les coses sobredites. /¹⁷ A mayor segurtat et confirmacion de totes les coses sobredites, io lo sobredit don Garcia de Exayn lo baster et io la dita dona Cathelina /¹⁸ sa muyller, donam a uos lo dit Jaymes d'Ochaquayn ferrmes de saluetat de nos et de totz homes et de totes femnes nompnadament /¹⁹ don Bertholomeu de Exayn lo baster et Miguel d'Undiano, filtz de don Pere d'Undiano lo jouen qui fo. Als quals auem en conuinent et /²⁰ nos obligam de gardarles de tot daun que auenir les puyria per razon d'esta dita ferrmeria en que nos mis les auem, leyalment, a bona fe, sens /²¹ engan, sobre tot nostres bens mobles et heredatz, sedentz et mouentz, gaynnatz et per gaynnar, or que sien conoyssutz et per /²² conoystre. Et nos les ditz don Bertholomeu de Exaynn lo baster et Miguel d'Undiano filtz de don Pere d'Undiano lo jouen qui fo, otorgam /²³ nos per tals ferrmes de saluetat com sobredit es. Sobre tot aquo enquera io lo dit don Garcia de Exaynn lo baster /²⁴ et io la dita dona Cathelina sa muyller, donam a uos lo dit Jaymes d'Ochaquaynn auocat en la Cort de Sancta Maria de Pampalona, fiança /²⁵ de quaranta et cinc libras de bons sanchetz, lo dit don Bertolomeu de Exaynn lo baster, en tal manera et conuinent que si per aventura /²⁶ ningun omne ni nenguna fema uos enbarrgas en la sobredita vinna o uos metis mala voz o uos mouis playt o uos fis demanda per /²⁷ ninguna manera ni per ninguna razon, que la dita fiança uos faça calar et redrar et quedar tot enbarc et tota mal uoz et /²⁸ tota playdessia et tota demanda de nos et de totz omes et de totes femnes, et si no que la dita fiança uos faça calar o uos donga et /²⁹ paguia les sobredites quaranta et cinc libras de bons sanchetz per conuinent a uos lo dit Jaymes

d'Ochaquaynn o a tot uostre man/³⁰dament qui esta carta mostrara. A la qual fiança auem en conuinent de gardarlo de tot daun que auenir l'en puyria per razon d'esta /³¹dita fiançeria en que nos mis lo auem, a bona fe, sens engan, sobre totz nostres bens mobles et heredatz, sedentz et mouentz, gaynnatz et per gaynnar, /³² or que sien conoyssutz et per conoystre, renunçiant cada un de nos a nostre for. Et io lo dit don Bertolomeu de Exaynn lo baster /³³ otorguey me par tal fiança sobre totz mes bens com sobredit, es, renunçiant a mon for. Testimonis son qui clamatz et presentz et pregatz /³⁴ furen en logar et qui per testimonis se otorgaren, Andreu Lopeytz de Imarrcoaynn l'escrivan et don Johan Alaman lo pintor et don /³⁵ Miguel Santz d'Arotzteguy lo bureler et Miguel d'Urdanitz lo corretor. Et io Martin Peritz de Gongora, notari public et iurat /³⁶ de Pampalona, qui la present carta escriuiy con ma propria man a pregaries et mandament de les sobredites partides. La qual /³⁷ carta fu fayta et otorgada en la era de mil .CCC^a. et cinquanta et vn, el mes de gener, disapte primer auantz /³⁸ de la festa de Sant Viçent, et i fiy aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança /³⁹ de les coses sobredites.

165

1313, febrero 6, martes.

Doña Gracia Periz de Salinas, viuda de Garcia Furtado, reconoce deber 10 cahices de trigo y 40 sueldos que le prestó el hospital de Roncesvalles.

AGN, Roncesvalles, leg. 79, n.º 1610 (perg. 190x220 mm.).

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran et oyran que io dona Gracia Peritz de Salinas, muyller de Garçia Furtado qui fo, /² otorguey et uenc de maniffest que dey a uos don frayre Martin de Liçassoayn, pertinenciier de la orden de Sancta Maria /³ de Ronçauals detz caffiz de bon forment limpi de dar et de pendre, mesura de Pampalona, et caranta soltz de bons /⁴ sanchetz et tornes petitiz mesclatz, les quals uos a mi auetz prestat en plan amor, sens husura et sens barata ninguna /⁵ e io de nos les ey agutz et reçebutz a enprest et passatz del uostre poder al men a tot mon plazer et a tota ma uolontat /⁶ de que me tenc ben per pagada et ben per entegrada, renunçiant per çert saber a la exçeption de non mesuratz, no /⁷ agut et no reçebut forment, et a la exception de non contatz, no agutz et non reçebutz dines. Terme es que /⁸ uos dey dar et pagar lo sobredit deute yo la dita dona Gracia Peritz a uos lo dit don frayre Martin de Liçasso/⁹ayn et a tot omne o fempna qui esta present carta mostrara sens carta ninguna de procuration, planament et /¹⁰ en patz, a meyntz de ningun alçament et de ninguna pleytesia, sobre totz mes bens presentz et per venir, es assa/¹¹ber troa quinze dies apres d'esta primera festa e Sancta Maria del mes d'agost qui uen, sens ningun altre /¹² alongament, leyalment, a bona fe, sens engan. Et altresí es assaber que si per aventura uos lo dit don /¹³ frayre Martin o qui esta carta mostrara, fissetz cost nin mession, daun nin destartz per demandar et cobrar /¹⁴ lo sobredit deute del dit terme adeuant, io la dita dona Gracia Peritz uos ho dey lo tot per

conuinent /¹⁵ pagar et emendar assi ben con lo principal deute, et deuey uos en creyre del tot per conuinent a uos o a qui /¹⁶ esta carta mostrara en uostra symple palaura, sens iura et sens testimoniança nenguna. Ont renunciay /¹⁷ totz fors et totz hus et totes costumnes de for seglar et de sancta Egleſia, specialment et generalment renunciay /¹⁸ a tot mon for et a la excepcion del for de non respondre a carta. Testes sunt don Pedro d'Urdotz /¹⁹ tender et Felip de Casseda carpenter. Facta carta en la era de mil .CCC. et cinquanta et vn, /²⁰ el mes de febrer, lo dimartz primer apres la festa de Sancta Agatha. Et io Garcia Garceitz de Escussaga /²¹ notari public et iurat de Pampalona, qui a les coses deuantdites fuy present, a pregaries et mandament de les /²² dites partides escriui esta present carta con ma propria man et fi en ela aquest (*sic*) mon sig(signo)ne /²³ acostumpnat en testimoniança de totes les coses sobredites.

166

1313, febrero 25, domingo.

Don Garcia Iñiguez de Arguiñáriz vende una vina a Jaymes, clérigo de Pamplona.

ACP, N. 6 (perg. orig. 280x300 mm.).
GOÑI, *Catálogo...*, n.º 990.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als presentz et als qui son per venir, que io don Garçia Yniguitz d'Arguina²ritz, podador de Pampalona, et io dona Esteuenia sa muyller, uendem a uos Jaymes, clerc de Pampalona, tota aquela vinna que /³ nos auem el terminat de Pampalona, el terminat que clamen Vrraiturri, la qual vinna se ten et es affrontada de la una part /⁴ con la vinna del rey et de l'altra part con la vinna del arçigane de la Tabla de Santa Maria de Pampalona, et ten del lonc /⁵ del sender de Vrraiturri troa la vinna del rey. Et aquesta deuantdita vinna de guysa et de manera com sobrescripta et /⁶ sobrenomnada et affrontada es de part desus, entegrament, con totes ses dreitures et con totes ses pertinencies de intrades et /⁷ de yssides, de camins et de senders, de çequies et de mugues, et con totz aquels altres dreitz que nos y auem et a nos /⁸ pertainn ad auer per qualque manera o razon, vendem et otorgam io lo dit don Garçia Yniguitz d'Arguinaritz et io la dita dona /⁹ Esteuenia sa muyller, a uos lo dit Jaymes desuey et d'aquest dia que esta carta fo feita adelant per totz les temps del /¹⁰ segle, desapoderant a nos et apoderant a uos en tal manera que la ayatz e possediscatz en bona patz atanta quanta es, assi com /¹¹ ten del lonc et de ample, de alt del çel troa dintz en abisme, salua, franca, quita et deliura de nos meteis et de tota la /¹² nostra genoylla et generation et de tot nostre parentesc et de totz homes et de totes femes, pera uendre et pera enpeinnar et per far /¹³ ne uos et uostre mandament totes uostres propres uolontatz, coma cada un del son sens contraria ninguna. Et es assa /¹⁴ber que io lo dit don Garçia d'Arguinaritz lo podador et io la dita dona Esteuenia sa muyller, otorgam et uenem de co /¹⁵noyssut que auem agut et reçebut amoralment et em patz de uos lo dit Jaymes et passat del

uostre poder al nostre /¹⁶ a tot nostre plazer et a tota nostra uolontat preci d'aquesta sobredita vinna uenduda ensemble con l'aliata vint et quatre /¹⁷ libras de bons sanchetz de la bona moneda corrible el regne de Nauarra, de que nos tenem ben per pagatz et per entegratz per /¹⁸ tot preçi complit et aliata. Et per mayor firmeza et segurat de tot ço que sobredit, es, io lo dit don /¹⁹ Garçia d'Arguinaritz lo podador et io la dita dona Esteuenia sa muyller, dam a uos lo dit Jaymes ferme de salue/²⁰tat de nos et de totz homes et de totes femes et fiança de quaranta et hueyt libras de bons sanchetz nompnadament don /²¹ Pere Yniguitz d'Arguinaritz lo podador, uezin de Pampalona, en tal manera que si per aventura nos ni ningun altre home ni /²² fema uos embargas la dita vinna ni uos i metis mala uoz ni uos mouis plait ni demanda ninguna per ninguna /²³ razon, que lo dit ferme et fiança uos faça calar, quedar et redrar tot embarc, tota mala uoz, tota playdesia et to/²⁴ta demanda de nos et de totz homes et de totes femes, et si no que uos donga et paguia lo dit ferme et fiança les dites /²⁵ quaranta et hueyt libras de bons sanchetz a uos lo dit Jaymes o a tot uostre mandament. Al qual sobredit ferme /²⁶ et fiança io lo dit don Garçia Yniguitz d'Arguinaritz lo podador et io la dita dona Esteuenia sa muyller auem en con/²⁷uinent et nos obligam leyalment, a bona fe, sobre totz nostres bens, a gardarlo de tot daun d'esta dita fermeria et fiançeria /²⁸ en que nos mis lo auem. Renunçiant cada un de nos a nostre for, que si lo demandauem no nos sia donat en est fait. /²⁹ Et io lo dit don Pere Yniguitz d'Arguinaritz lo podador otorguey me per tal ferme et fiança com sobredit es, renun/³⁰çiant a mon for, que si lo demandauey no me sia donat en est fait. Testimonis son qui clamatz et pregatz et pre/³¹sentz furen el logar et qui per testimonis se otorgaren, nompnadament don Johan Mocha lo bureler, don Peyre de /³² Echauri lo barbiador et don Miguel Peritz del Ort lo podador. Et io Pere Santz, notari public et iurat de Pampa/³³lona, qui la present carta escriuy con ma propria man, a pregaries et mandament de les dites partides, en la era de /³⁴ mil .CCC. et çinquanta et un, dimenge derrer del mes de febrer, et en testimoniança de les coses sobredites fi /³⁵ aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en esta present carta et suy testimoni.

167

1313, abril 24, martes.

Don Gil Periz de Ureta, caballero, vende varias bustalizas al Hospital de Roncesvalles, por 4000 sueldos.

AGN, Roncesvalles, leg. 1, n.º 50 (perg. muy deteriorado, ilegible en varias partes, 455x405 mm.).

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran e oyran e io dona Tharesa sa muiller, aytorguam e uenem de maniffest que deuem a uos, al hondrat reli/²gios varon payre en Ihesu Crist don Andreo, per la gracia de Deus prior del Hospital de Sancta Maria de Ronçauals e al conuent d'aquel meteyns logar o a tot omne qui esta present carta mostrara /³ quatre mil soltz de bons sanchetz corribles en

Nauarra, les quals per uostra bontat con plana amor, sens husura e mala barata nin/⁴guna, e nos de uos les aguimes, reçebimes entegramente nos ben per pagatz nos tenguimes, e renunçiam a tota /⁵ action real o perssonal de non contatz, de non aguz e de non recebuz dines. e io dona Tharesa sa muiller aitorguam que uos auem donada en tenença e /⁶ peynal a uos lo dit prior e conuent sobredit, aquela nostra bustaliza que es clamada con tot lo dreyt que nos auem e a nos hi pertayn al auer per qualseuol manera, con /⁷ intrades e con issides, aitorguam que uos auem mis en tenença e en corporal possession frayre Aznar d'Orbara, mayoral de les oueylles de la Pedrera /⁸ e a uos frayre Aznar Larrea, mayoral de Macelia, e a uos frayre e a uos frayre Miguel de Goynni, mayoral e ministrador del ganat /⁹ de la dita Orden, e a uos frayre Pero Carpenter mayoral desapoderant a nos de tota la tenença e la propietat e de tot lo /¹⁰ dreytage que nos auem en uoz de tenença e de peynal pera d'aquesta primera festa continuaz antz cumpliz, leyalment, a bona /¹¹ fe, sens mal enguan. En tal forma e manera que nos uos hemes ... en conuinent que nin fempna de nostra genoilla nin de la nostra generation ni altre omne nin fempna parenz /¹² nostre ni estrange en uoz ni en rason de nos, que non puissam vendre ni cambiar obligament ningun, ni a paladin per nenguna manera que nos ayam de la dita busta/¹³liza de Elloraldea a ninguna altra perssona del monde d'aqui a que uos lo dit prior cumpliz les  ent e .XII. ans, com dit es desus, leialment, a bona /¹⁴ fe, sens mal enguan. Empero es assaber si per auentura fus cosa que nos los entegrament los quatre mil soltz dinz les ans lo dia de Sant Martin /¹⁵ a Sant Martin de sol a sol, que uos lo dit prior o lo prior que per temps sera salua e quita, sens embarc ningun, la dita nostra bustaliza de Elloraldea, pero /¹⁶ cossentem, volem e nos plaz sen premia ni en la dita Orden la dita bustaliza la aiaz e la possediscatz tota /¹⁷ franca e quitia, sin carga de formage nin de mantega embarc ningun, per cuuillar, espleitar, soltar, quedar, cambiar e per farne totes uostres propries voluntat, sin contra/¹⁸ria ninguna, leialment, a bona fe, sens mal engan. deshuey que esta carta fo ni aytorgada, con bon coraçon e con firma uoluntat, re ebem /¹⁹ per nos e per totz nostres heredes aquela carga que nos al seynor rei de Nauarra deuem sobre aquesta nostra bustaliza que es clamada Vrriega. Sa/²⁰buda cosa es com nos les sobrediz deutors principals agut, reçebut amoralment en paz de uos lo dit prior e conuent sobredit, en rason de trebut /²¹ de la dita bustaliza de Elloraldea si per rason del que monta tot lo trebut  ent e sissanta VIII libras de sanchetz, dels quals .C. /²² sissanta VIII libras de sanchetz que nos auem mayor firmeza, segurtat et confirmation de totes les coses sobredites, nos les sobreditz /²³ deutors principals ministrador del ganat de la dita Orden qui ez aquo deuant en perssona del dit prior e /²⁴ conuent sobrediz e Miguel Arçeiz estaiant en Bizcarret, escuders d'Ureta, als quals fermes auem en conuinent /²⁵ de gardar de tot quant daun e damage auem sobre totz nostres bens sedenz e mouenz, presenz e per uenir, leialment, a bona fe, sens mal en/²⁶guan. E nos Per Ochoa chez e Miguel Arçeiz, escuder d'Ureta com sobredit es, sobre toz nostres bens sedenz e mouenz, presenz e per uenir, leialment, a bona fe, sens /²⁷ mal enguan. E oltra tot a o, per far uos mayor compliment encara en penna de .VIII. milia soltz de sanchetz a uos lo dit frayre Miguel /²⁸ de Goynni, mayoral e ministrador del ganat de la dita Orden Gil Periz d'Ureta, caualer, e Garçia

Ochoa, iendre de Ga/²⁹rindo lo mayoral, uezin e estaiant en Ronçauals, en tal forma e manera que si per auentura principals omne nin fempna de nostra genoilla e de nostra generation, ni nin/³⁰gun altre omne ni fempna per nos nin en uoz nin en razon de nos, uos mouia plait nin demanda mala uoz en la deuantdita bustaliza de Elloraldea, que les dites fiançes nos façen /³¹ far calar, quedar e redrar e tenir e estar en paz en e sens ningun embarc, e si non que les dites fiançes /³² sens nengun sy e sens a dar nos en ninguna Cort ni en ninguna que uos paguem ades a mantenient sin altre alongament ningun /³³ e sin altra carta de procuration e sens ningun si les hueyt mil que nos faga ajudar, valer, obedir, mantenir, tenir, cumplir /³⁴ tot ço que sobredit es, e l'altra mitat pera uos lo dit prior e conuent fiançes auem en conuenent de gardar de tot quant daun e doma/³⁵ge a els puyria auenir en razon d'aquesta fiançeria en que nos sedenz e mouenz leialment, a bona fe, sens mal enguan. E nos don Gil Periz d'U/³⁶reta, caualer, e Garçia Ochoa, otorguam nos per tals fiançes de saluetat sobredit es, sobre toz nostres bens sedenz e mouenz, /³⁷ presenz e per uenir, leialment, a bona fe, sens mal enguan. Ont nos les sobrediz renunçiam generalment e specialment a tot nostre for e al for de non res/³⁸pondre a carta. E pregam al hondrat e saui don Amoros per la gracia de Deus rei de Navarra, de Campayna e de Bria /³⁹ conte palazin, mis en la dita villa de Ronçauals per deuant nos lohan Eneguiz escriuan don Amoros, que lo dit don Amoros meta lo dit saiell /⁴⁰ pendent en esta present carta per far tenir, cumplir saiel del sobredit seynor rei mis en la dita villa de Ronçauals /⁴¹ a pregaria, requisition e mandament de les dites partides, per lo certifficament ey mis lo dit sayell del dit seynor rei pendent en esta present /⁴² carta, per far tenir, cumplir, tot ço que sobredit es. Testes sunt G(arcia) Ochoa de del dit Garçia Ochoa, Martin d'Eugui, S(ancho) Baygorri, escu/⁴³des d'Ureta, S(ancho) d'Urniça mayoral d'Andrere elia, S(ancho) conuent de Ronçauals. Facta carta, prestamo, tenença e peynal /⁴⁴ dimarz primer apres Quasimodo en abril, anno Domini M^o CCC^o XIII^o. E yo lohan Eneguiz, escriuan iurat de Ronçauals, que a las cosas deuantditas fui present, a pregaria, requi/⁴⁵sition e mandament de les dites partides, fermes e fiançes aquest mon sig(signo)ne acostumpnat, en testimoniança, e suy testimoni.

(1313)*, agosto 2, jueves.

García López de Leyún vende a Roncesvalles varias piezas de tierra en Aincioa por 35 libras de sanchetes.

Sapien toz aquels qui esta present carta veyran e oyran com yo, Garçia Lopiz de Leyun, escuder, e yo dona Maria Arçeyz d'Uriz, sa muiller, e yo Lope Garçia, e yo Martin Garçia, ses criatures, e yo, Pero Sanz d'Esparça, gendre del dit Garçia Lopiz /² e de la dita dona Maria Arceiz d'Uriz sa muiller, ab aytorgament e ab conssentiment e ab voluntat l'un del altre tocar les campanes tres uegadas [a ueyllo] de eglesia, segunt for, hus e costumpne de la terra, vendem a uos, al hondrat e religiosos /³ seynor payre en Ihesucrist don Andreo, per la gracia de Deus prior del hospital de Santa Maria de Ronçauals, en uoz e en nompne de uos meteiss e de la horden del dit hospital de Santa Maria de Ronçauals, totes aqueles peçes /⁴ que nos auem e deuem auer en la villa e els terminaz d'Ainçioa, con intrades e con yssides, ab sendes, ab camins e con mugues e [con cequies], con ses affrontations dia d'uhey que esta carta uos es feita e otorgada adeuant, con toz quanz dreyz /⁵ nos auem e deuem auer per qualseuol manera ni razon de trestot lo segle, del cel troa dinz les abismes, nompnadament la vna peça si es clamada ... arburu, afrontada e tenent de la vna part an la peça de Orti d'Iriart, d'altra part se /⁶ afronta e se ten an la peça de Garçia Sanz. Item altra peça si es clamada Arrigayneco arburua, afrontada e tenent de la vna part an la peça de Garçia Sanz, de l'altra part se affronta e se ten an la peça de Andregaylla Loyçu. Item altra peça si es clamada Ellorriaga, afrontada e tenent de la vna part an la peça de [Garçia] Sanç, d'altra part se affronta e se ten an la peça de Furtuyn d'Irigoyen. Item altra peça si es clamada ... aguia, afrontada e tenent de la vna an la peça de Garçia /⁸ d'Indacorena, d'altra part se affronta e se ten an la peça de Martin d'Urniça. Item altra peça si es clamada Vidaldeco allarre, afrontada e tenent de la vna part an la peça de Sancho d'Echeuerria, d'altra part se affronta e se ten an la peça de Garçia Ene/⁹guiz Gaincarica. Item altra peça si es clamada Eguirlauide, affrontada e tenent de la vna part an la peça de Johan Ezquerra, d'altra part se affronta e se ten an la peça de Sancho Eneguiz de Barainna? Item altra peça si es clamada Çauall ordoqui, afron/¹⁰tada e tenent de la vna part an la peça de Sancho Goyena, d'altra part afronta e se ten an la peça de Sancha Urrutiaco. Item altra peça si es clamada afrontada e se ten an la peça de Johan Ezquerra, d'altra part se affronta e se ten /¹¹ an la peça de l'abbadia. Item altra peça si es clamada Eguia, affrontada e tenent de la vna part an la peça de Domingo de Lusarreta, d'altra part se afronta e se ten an la peça de Johan Ezquerra. Item altra peça si es clamada Iturroz, affrontada e tenent de la /¹² vna part an la peça de Garçia Sanz, d'altra part se affronta e se ten an la peça de Maria Eneguiz. Item altra peça si es clamada Lorua, afrontada e tenent de la vna part an la peça de Sancho d'Echeuerria, d'altra part se afronta e se ten an la peça de Garçia /¹³ Aznariz d'Ainçioa. Item altra peça si es clamada Vi[di]aga?, affrontada e tenent de la vna part an la peça de Sancho d'Arrdaiz, d'altra se affronta Item altra peça si es clamada Vrricarteco uidearenburua, affrontada /¹⁴ e tenent de la vna part an la peça de Andregaylla Loyçu, de l'altra part se affronta e se ten an la peça de Garçia Sanz. Item altra peça si es clamada [... .. affrontada e tenent de la vna part an la] peça de Domingo Sanz, d'altra part se affronta e se ten an la /¹⁵ peça de Garçia Aznariz d'Urniça. Item altra peça si es clamada [... .. affrontada e tenent de la] vna part an la peça de l'abbadia, d'altra part se affronta e se ten an la peça de Lop Sanç. Item altra peça si es clamada Suraondoco uidaondoa, affrontada e /¹⁶ tenent de la vna part an la peça de Domingo Sanz, d'altra part se afronta e se [ten an la peça] que es clamada Burauidea. Item altra peça si es clamada Item altra si Yndarteco baraça. Vendem e otorguam a uos, lo dit prior, /¹⁷ pera obs de uos e de la dita horden del dit hospital de Santa Maria

de Ronçauals ... dita horden les ayades e possedescades ... ninguna, e que reïbaz toz les dreyz que nos auriem /⁴⁸ e puyriem reïber de les deuantdites peçes, nompnades [e per nompnar] escriutes e non escriutes, que uos lo ... nos meteiss ... la nostra genoylla e generation, e de toz homes e de totes /¹⁹ fempnes, e de tot nostre parentesc, pera uendre, pera empeynar ... uolontaz ... de la propia cosa ... contraria ninguna, leyalment, a bona fe, sens mal engan. /²⁰ Els quals deuantdites peçes, nompnades e per nompnar, escriutes e non [escriutes ...] dona Maria Arceyz ... Martin Garçia, ses criatures, e io Pero Sanz d'Esparça lur gendre, otorguam que nos /²¹ auem mis en tenença e en corporal possession a uos, don Johan [Semeniz d'Uriz ...] aqui personalment per deuant ... de la dita horden del hospital de Santa Maria de Ronçauals, apoderant a uos /²² e desapoderant a nos** de tota la tenença e la propietat de tot lo dreitadge que nos auem. Sabuda cosa sia que io Garçia Lopiz e io dona Maria Arceyz sa muïller e io Lope Garçia e io Martin Garçia ses criatures /²³ e io Pero Sanz d'Esparça lur gendre, otorguam e uenem de conoissuz que auem agut e reïbut amoralment en paz de uos, lo dit prior de la dita horden del hospital de Santa Maria de Ronçauals, per tot preçi d'estes dites peçes uen/²⁴dides, nompnades e per nompnar, escriutes e non escriutes, e de toz ... nos deuem auer, trenta e cinc libres entre sanchez ... de la bona moneda currible del rei de Navarra, de que nos tenem ben per /²⁵ paguaz, per cumpliz e per entegraz del preçi e de la dita uendita e de totes ... leyalment, a bona fe, sens mal enguan, [renunciant a la excepcion ...] de non reïbuz dines. Ad mayor segurtat e confir/²⁶mation d'esta uendida e de tot lo que dit es desus, yo Garçia Lopiz [e io dona Maria Arçeyz] d'Uriz sa muïller, e yo Llope [Garçia e io Martin Garçia, ses criatures, e io Pero Sanz] d'Esparça lur gendre, uos iuram sobre aquez sanz Euan/²⁷gelis e sobre la santa Croz a uos, don Johan Semeniz d'Uriz, frayre de la dita [horden ... personalment] per deuant, en perssona e en uoz [e en nompne ...] Santa Maria de Ronçauals, que nos non podem trobar /²⁸ en tota la villa d'Ainçioa ningun fidalgo que nos uos donassem per ferme ... que la dita compra uos aguis a ... dita horden, nin uos lo fam per malícia nin per escusarnos de non dar uos /²⁹ lo dit ferme, si ningun fidalgo ha agut el logar dor la dita compra a uos ... en aquest present dia non lo podem [trobar] en la villa d'Ainçioa nin en la villa de Loyçu nin en la villa d'Esnox nin en la villa d'Orondi/³⁰riz nin en la villa d'Erro, que son de la croz e de la letania ... ningun fidalgo ... uos lo dar com lo for manda, e la villa del Espinal, que es de la croz ... la villa d'Ainçioa. E per tal que a uos, lo dit prior, e a la dita horden /³¹ valga la dita compra per toz temps, io Garçia Lopiz e io dona Maria Arçeyz d'Uriz sa muïller e io Lope Garçia e io [Martin Garçia ses criatures e io] Pero Sanz d'Esparça lur gendre, auem uos ne donat ferme de saluetat a uos lo dit don Johan /³² Semeniz d'Uriz, frayre de la dita horden, qui ez aqui perssonalment ... de nos meteys e de tota la nostra genoylla e generation e de toz /³³ homes e de totes fempnes e de tot nostre parentesc, nompnadament Garçia [Martinic] d'Uric... al qual ... a el puyria auenir en razon d'aquesta fermetat en que nos mis /³⁴ lo auem, ius obligation de toz nostres bens, sendenz e mouenz ... E io Lop Garçia, e io Martin Garçia, ses criatures, e io dona Maria Ar/³⁵çeiz d'Uriz, muïller del dit Garçia Lopiz, e io Pere Sanz d'Esparça ... qui ez aqui perssonalment per deuant en perssona, en uoz e en nompne del /³⁶ dit prior e de la dita horden del hospital de Santa Maria de Ronçauals ... nos nin altre omne nin fempna per nos, nin en uoz nin en razon de /³⁷ nos, uos mouia playt, nin demanda ninguna uos fazia, nin mala uoz ... ni en partida, que nos et les dites fiançes ... quedar ... tenir, estar en paz, en manera per que la dita uostra compra uos ro/³⁸maynga e finque en ella, en

bona, entegra, paçiffica posession, sens les dites fiançes sens en ningun ...
... .. ninguna altra audiençia nin en defenssion ninguna, nos façen far pagar /³⁹ ho
que uos paguien man a man e sin altre alongament ningun e sin altra carta
ningun si les dites fiançes pena, sabudament mayor de Nauarra, e
l'altra mitat pera uos, lo dit prior, o per al prior que per /¹⁰ temps sera, ho per la dita
horden. E pagada o non pagada la dita pena de les dites [CC libres?]
consentem faga agardar ... tenir, cumplir, tot ço que sobredit es, en manera
per que la dita /⁴¹ vendida uos romaynga ... entegra e vala per toz los temps, tant
quant lo segle duria. Als quals fiançes auem en conuinent de gardar de tot quant daun
... .. auenir en razon d'aquesta fiançeria en que nos mis les auem, ius obligation /⁴² de
toz nostres bens sedenz e mouenz, presenz e per venir, leyalmente, a bona fe, sens
mal enguan. Ont generalment e specialment renunciem tot nostre for si lo
demandauem, no nos sia donat. E yo, Garçia Martiniç d'Uriz, ferme; e nos, Orti Çuria
e Sancho d'Echeuerria, fiançes sobredites, per si, atorgam nos per tal ferme e
fiançes en la forma e manera sobredita redrar tot enbarc e tota mala uoz e
tota pleytesia que null omne /⁴⁴ nin fempna, per qualseuol manera ho razon fus, vos
metis playt a uos a la dita horden per razon del dit heredament en la
forma e manera que dit es, obligant cad'un de nos ad aco /⁴⁵ toz nostres bens sedenz
e mouenz, gaynaz e per gaynar, renunciant for de non respondre a la carta,
e a dia de garidor preguam al hondrat e saui don Garçia Ochoa, peager /⁴⁶
de Ronçauals, tenedor e garda del sayell de seynor rei de Nauarra, Johan
Eneguiz, escriuan iurat de Ronçauals perssonalment per deuant en perssona del
dit don Garçia, que lo dit don Garçia meta lo /⁴⁷ dit saiell pendent en esta carta, per far
tenir e cumplir tot ço que sobredit es Ronçauals, a pregaria, requisition e
mandament per çertificament que me fi lo dit Johan Eneguiz, escriuan iurat de
Ronçauals, /⁴⁸ ey mis lo dit sayell pendent en esta carta, per far tenir e cumplir tot ço
que sobredit es Lopiz de Garçia, uezin estaiant en la villa
Garcia Sanz, uezin estaiant d'Esnox, Garçia Eneguiz, Garçia Sanz, Garçia /⁴⁹ d'Ezpoz,
Eneco Arçeiz, Maria Eneguiz, uezins e estaianz d'Ainçioa. Facta carta diios
primer apres la festa de Uincula Sancti Petri, anno Domini M.^o.CCC^o. [.XIII^o.] E yo,
Johan Eneguiz, escriuan iurat de Ronçauals, qui a les coses deuantdites fui /⁵⁰
present, a pregaria, requisition e mandament de les dites partides, ferme e fiançes,
escriui esta carta e en testimoniança e en firmeça fi aquest mon sig(signo)ne
acostumpnat, e suy testimoni.

* La fecha, ilegible, consta en noticia dorsal.

** Repetido "desapoderant a nos".

1313 octubre 13.

*Los jurados de Estella encargan la administración del hospital de San Lázaro a
Elvira Ruiz de Antrena.*

In Christi nomine amen. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son en present et als qui son per uenir, que nos don Iohan Periz Remon, don Santz Thomas, don Matheu /² Pontz, don Pere d'Esparça, don Martin Bigot, don Pere Nauarr, don Miguel d'Uart, don Nicholau de Baygorri, don Martin Periz Ezquerra, don Iohan Santz d'Areillano et /³ don Pere Yeneguitz de Bidaurre assi lo otorgara si fus biu, et don Garcia Santz d'Oyllo et don Miguel Periz Gomença, iuratz d'Estela, acomandam a uos dona Eluira /⁴ Ruyz d'Antrena, muyller de don Pero Periz de Torres qui fu, aquela casa de Sant Lazdre que es aprop la peça del conte, la qual es propiament del consseyll de /⁵ Estela. Aquesta casa deuant dita de Sant Lazdre entregrament con totz sons dreitz et con totas sas pertenenças de herm et de poblat et con totz sons hereda/⁶mentz et con totas sas rentas et çens pertenez a la dita casa de Sant Lazdre et con totz sons bens mobles deius escriutz, acomandam nos los ditz iuratz a uos /⁷ la dita dona Elvira Ruyz d'Antrena en tal manera que uos en tota la uostra vita qu'en siatz dona et poderosa et possessidera, tenedera et esfruytadera de /⁸ la sobredita casa de Sant Lazdre, con totas sas pertenenças et con totz sons dreitz mobles et heretatz et rentas et çens, vos gardant et administrant los /⁹ bens de la dita casa ameylloratz et non apeyoratz al uostre poder, lealment, a uostra bona fe, sens tot engan. Et que mantengatz lo dit logar ben et honestament, /¹⁰ tenent totz los ditz bens en pe et fazent en las vinnas que son de la dita casa sas labors conuenibles en cada un an. E albergant los pobres malautes de /¹¹ San Lazdre que ali vendran. Et menant la uostra vita e passant la segont los antecessors d'aquel logar la menaren et la passaren auantz de uos. Et que rendatz bon /¹² conte una uez en cada un an a qualsque iuratz que sian en Estela o a lur mandament, vos sent requeruda per els o per lur mandament. Et emprop la uostra vita que /¹³ layssetz esta casa sobrescrita solta et quita sens tot embarc et sens ninguna mala voz, con totz los altres heredamentz et rentas et çens pertenez al dit logar. Et /¹⁴ es assaber que aquetz son los bens mobles de la dita casa de Sant Lazdre que vos acomandam, los quals vos reçebistes. Primerament seys tonels et un cubet /¹⁵ et una tineta. Et una archa plana. Et una arqueta petita. Et un armari. Et quatre bancx torniz. Et seys leytz encordatz. Et quatre plumaz ver/¹⁶meylltz vieylltz con pluma. Et custias de lin et d'estoppa con pluma. Et una cuberta barrada de custia. Et dos cubertas de cabeçals. Et seys /¹⁷ marfegas de paylla. Et tretze cabeçals con pluma per tot. Et un façarol. Et nau linçols per tot. Et nau leyteras. Et un cobertor carden. Et dos /¹⁸ toayllas. Ea dos paelas de ferr. Et un calderon. Et tres toppinas d'arampne. Et un seruidor. Et tres cuylleras de ferr. Et quatre coberteras de ferr. /¹⁹ Et set espetz de ferr per tot. Et dos ayssadas. Et un ayssadon de pic. Et dos pars de layas. Et un pic. Et un martel de pic. Et un ayssadon. Et /²⁰ dos tablas en que solen maniar Et unas cramaylleras. Et dos trepez. Et una cadera. Et dos badilltz. Et dos crusols. Et un baçin d'alatan pera /²¹ cuyllir la almosna. Et un bast. Et es assaber que ha en la iglesia de la dita casa de Sant Lazdre dos uestimentas pera cantar missas, la una de seda /²² et l'altra de fustani, con totz sons garnimentz. Et un sobrepeliz. Et una camisa de lin noua. Et un caliz d'argent con sa platena d'argent con sa vasera. /²³ Et un missal en que son los Euangelis et lo Capituleri. Et un Offiçieri nou et bon. Et un Dominical con leçons. Et un Sanctoral con sas leçons, bons et nous. /²⁴ Et un Epistoleri. Et un Psalteri. Et un linçol. Et un frontal. Et altre linçol listrat que estaua colgat. Et un l'altar de Sancta Agada un linçol et un /²⁵ fontal vieyll de estola. Et un armari. Et çinc cortinas. Et unas toayllas. Et una ymagin

de Sancta Agada. Et un esçensseri d'alatan. Et dos ampo^{/26}las d'estayn. Et un açelle de l'ayga beneita con anssa. Et una campana grant el campanari. En tres campanas petitas de cuyllir la almos^{/27}na. Et una campaneta de la sagra. Et dos lampas. Et conuen assaber quals son las heretatz que son de la sobredita casa de Sant Lazdre. Primerament ^{/28} la vinna et çimaquera que se ten con la dita casa. Et la vinna de Valmayor. Et la vinna et çimaquera de la peyrera. Item d'altra part aquetz ^{/29} son los çens que se deuen a la dita casa de Santa Lazdre. Primerament deuen los bureles .VII. soltz de sanchetz de çens per l'ort de la peça del conte, ^{/30} pagar cad'an per Sant lohan Babtista del mes de juynn la meitat, et l'altra meytat per Nadal. Item don Enecco de Murel .XVIII. soltz de sanchetz de çens ^{/31} cad'an per la heretat d'Ayztondeta, pagar per Sant Gil. Item deuen per la heretat d'Arcaburua que tenia Ochoa Peritz detz soltz de çens cad'an, pagar per Sant Gil. ^{/32} Item deu don Pero Miguel de Salinas onze soltz de sanchetz de çens cad'an per la heretat de Valmayor, pagar per Sant Gil. Et deu don lohan Matheu ^{/33} bureler per la vinna de Noueleta voyt soltz de çens cad'an, pagar per Sant Gil. Item deu don Sancho d'Urquiçu per la heretat de Ayztondeta .V. soltz de çens ^{/34} cad'an, pagar per iener. Et de tenir en pe la dita casa de Sant Lazdre con totz sons heredamentz sobreditz et con totz los bens mobles sobreditz que son en lo ^{/35} dit logar et gardarlos ben et lealment et tenir et complir totz los conuenentz sobreditz ben et lealment en tota la mia vita, segont sobredit es, io la dita dona ^{/36} Eluira Royz d'Antrena meti per fianças a don Pere Aymeric bureler et a don Gil Perez d'Ayeta, uezins d'Estela. Et nos los ditz don Pere Aymeric et don Gil Periz d'Ayeta otorgam nos per tals fianças como dit es dessus. A las quals fianças io la dita dona Eluira Ruyz d'Antrena et io don Domingo lohan ^{/38} de Ronçasuals son marit, nos obligam con totz nostres bens sedentz et mouentz, gainnatz et per gainnar, d'or que trobar se puyscan, de gardar de tot mal ^{/3} et de tot damage que per rason d'esta fiançaria lis podis auenir en qualseuol manera, renunciant specialment nostre for et a tot altre for et a tot dreit ^{/40} escriut et non escriut, ecclesiastic et seglar. Et en testimoniança et mayor firmeza de tot lo que sobrescriut es, nos los ditz iuratz, con otorgament ^{/41} et plazenteria dels quaranta nostres consseyllers, donames uos esta carta saelada con lo sayel mayor pendent del consseill d'Estela. Et io ^{/42} Thomas Semeniz, escriuan public et iurat, nothari dels iuratz et del consseyll d'Estela, escriui esta carta per mandament dels sobreditz iuratz et fazi ^{/43} aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en tesimoniança de uertat et de las cosas sobreditas. Esta carta et comanda fu fayta assi com sobredit es ^{/44} .XIII. dias dintz en octubre, era .M^a.CCC^a.LI^a.

1313, noviembre 29, jueves. Garriz.

El baile de Labastida de Clarence arrienda un molino a Guiraut Gayrart y a Ramón de Arremes.

In nomine Domini nostri amen. Conegude cause sie a totz que en Per d'Arremes, baylle de Labastide de Clarence en lo regne de Nauarre de ça portz, estan perssonaumentz en presençie de mi notari /² et deus testimonis deius escriutz, certificat de son bon dret coma baylle et seynnor, per si et per totz ses successors per totz temps, a dat e liurat e autreyat per autoritat de queste carte a Gui/³raut Gayrart, vezin et habitant de la dite Bastide, et ad Arremon d'Arremes, vezin et habitant dou medis loc, et a lors heres natz et a naixer o a lor man o a lor testament dou medis loc, et a lors heres natz et a naixer o a lor man o a lor testament, que aqueste /⁴ carte tinque, vn moliar et moliars en la dite Bastide sobre l'augue a part de la Gayose, en gascon dite la Sotzcabe, ab totz sous gorrecx et ab totes sas nasses et ab totz sous /⁵ entras et yxirs et ab totes sas tasques et tasquers de loc et de lat et ab totes causes menudes et grosses que a moliar apertienen o apertier deuen, en tau manere que los ditz /⁶ Guiraut Gayrart en Arremon d'Arremes et lors heres qui aqueste carte tinquen, fazen lo dit molin et quant lo dit molin sera fait et complit seis tote mession nostre seynnor lo /⁷ rey de Nauarre qui are es o qui per temps sera, deu auer la mitat de tot lo gran menut et gros qui lo dit molin perçaçera ni goadaxera, excepta et baixan per son sort /⁸ co que lo molier deu dit molin aura despeissat, et de l'autre mitat lo ditz Guiraut Gayrart et Arremon d'Arremes son tincutz et obligatz per lor et per lor heres au dit seynnor /⁹ rey o a son mandament de dar et de pagar cade an vne vetz XII dines tornes petitz de çeyns et autres XII dines tornes petitz a mude de seynnor d'arrecapte et volo et autreya /¹⁰ lo dit baille coma seynnor que si lo dit molin en aqueit loc or primer sera fondat no pode beyn fermementz estar, que lor ditz Guiraut et Arremon et lors heres o lor /¹¹ mandament qui aqueste carte portera lo pusquen far et fundar et poblar en autre o en autres logar o logars sobre la dita augue, atantes vetz cum mestier sera /¹² segont los conbentz de lor contingutz. Lo quoau molin et moliar sobredit lo dit baylle coma seynnor liura aus ditz Guiraut Gayrart et Arremon d'Arremes et lors heres natz /¹³ et a naixer per totz temps per lo liurament de terre, de fust et de augue et lor mete et pausa en tiençe et pacifique possession et en perpetuau seynorie per totz temps, en tau /¹⁴ manere que lor ditz Guiraut et Arremon et lors heres natz et a naixer o lor man o lor testament qui aqueste carte portera, pusquen tier, vsar, possedir, espleitar, /¹⁵ lo dit molin et prener et recebre la mitat de tot lo gran qui lo dit molin godaynera et meter et portar a qui or a lor playra et posquen lor mitat vener, /¹⁶ empeynar, dar et alienar et far totes lors propres voluntatz cum de lor propre cause situade. Lo quoau moliar et moliars sobreditz lo dit baylle per si et per totz sous /¹⁷ successors deu tier saup et segur et valios aus ditz Guiraut et Arremon et a lors heres natz et a lors heres natz et a naixer per totz temps et de tote domane o domanes o question o questions, /¹⁸ force o violence o autre contrast, embarguer o poixen que hom far lor voles en agune manere. De totes aquestes causes sobredites et sengles, lor ditz Guiraut /¹⁹ et Arremon requeritz mi notari deius escriut, que los fes public esturmentz dus de vne tenor que dones a cada .I. lo son. Actum in villa de Garris, die iouis proxima /²⁰ ante festum Sancti Andree apostoli, anno Domini .M.º. CCC.º. XIII.º. Regnant domno Ludovico rege Nauarre. Garcia episcopo Aquensi. Testimonis son de ço n' Arremon Arnalt de la Crotz, Arnalt de Halçaueique, /²¹ Per d'Aranguix, vezins de Garris, maestre Guiraut de Viaue, Bernart de Monclar, vezins et habitantz de Clarence, et motz de autres. Et io Per Arnaut de Garris, public /²² notari de tote la terre de Nauarre de ça portz, qui aqueste carte escriui et mon signe acostumat y pausey.

1314, marzo 12, martes.

Belenguer, Cruzat. franco del Burgo de San Cernin de Pamplona, asegura la venta de unas heredades y collazos del valle de Esteribar.

ACP, V. 12, 1.º (perg. orig. 190x275 mm.).
Goñi, *Catálogo...*, n.º 999.

Sapien totz aquels qui esta present carta ueyran et oyran que io don Belenguer Crozat, franc del Borc de Sant Cernin de Pampalona, aitorguei /² et uenc de manifest que coma a istançia de uos don Johan Murde, tender de Pampalona, Johan d'Arquiuilier, porter del seynnor rey, aia feita /³ uenta et alienament dels heredament et coyllacos que don Xemen Arnalt d'Orotz caualer et dona Maria Santz d'Ureta sa muyller, auien en ual de /⁴ Ezteriuarr per deute que a uos lo dit don Johan Murde deuien, con carta publica seyelada con lo sayel del seynnor rey, les quals here/⁵damentz et coyllaços son obligatz a mi lo dit don Belenguer Crozat con cartes publiques sayelades con lo sayel del seynnor rey, la qual /⁶ uenta et alienament dels ditz heredamentz et coyllaços io lo dit don Belenguer Crozat laudei et aitorguei que ei per ferma et per ualedera /⁷ d'est dia que esta carta fu feita et per mi aitorgada per totz temps mas tant quant lo segle aturia. En tal manera et conuenent que io lo /⁸ dit don Belenguer ni altre omne ni fempna per mi, en uoz ni en razon de mi, con carta ni sens carta, per for ni ses for per obligament /⁹ que a mi fus fayt dels ditz heredamentz et coyllaços de ual de Ezteriuarr, tant quant lo segle aturia, ad aquel o aquels qui compratz les /¹⁰ auran o les an et heredaran et posedyran, demanda ninguna ni enbarguer nols puysquei far. Et si lo fissey que a mi non uaylla ni pro me /¹¹ tengua per deuant qualseuol iuge ecclesiastic o seglar. Et per tenyr et agardar tot ço que sobredit es et non puysquei uenyr contra, io /¹² lo dit don Belenguer Crozat prometei leyalment, a bona fe, sens mal enguan, renunçiant tot for, tot hus et tota costumpne seglar et de /¹³ santa Glesia et totes alçes et razons, exceptions, dilations et alegations que io o altre omne o fempna per mi en uoz ni en razon de mi podissem pro/¹⁴pondre, alegar, razonar et dyre en Cort o fora de Cort, en iudizi o fora de iudizi, per deuant qualseuol iuge ecclesiastic o seglar, uuyll /¹⁵ et me platz que a mi res non uaylla nin pro me tengua et nin siei odut en ninguna res contra al mostrador d'esta carta en esta cosa, antz /¹⁶ uuyll que sia tot contra mi. Generalment et specialment renunçiey tot mon for et a la exception de non respondre a carta. Testes sunt don Pere /¹⁷ Santz de Lantz tender, et don Johan d'Izco seler. Facta carta in era mil trezentz çinquanta et dos, el mes de marz, lo dimartz dia et festa /¹⁸ de Sant Grigori. Et io Johan Miguel, notari public de Pampalona, escriui esta carta ab atorgament de les dites partides et en testimoniança fi /¹⁹ aquest mon sig(signo)ne acostumpnat et sui testimoni.

1314, mayo 18, sábado.

Testimonio notarial, suscrito por los notarios Juan Miguel y Garcia Garciz de Escussaga, de un traslado, hecho por Fortun Miguel de Orqueyen, notario de Pamplona, del siguiente documento:

1300, abril 15. Monasterio de S. Pedro de Ribas.

Teresa Peritz de Suuiça, seror del monasterio, dona a doña Toda Periz de Larraya, seror, con consentimiento de la priora doña Maria Martiniç de Bayllarin, cuatro cahices de trigo en Sengariz.

Confirmada por el obispo de Pamplona, don Miguel, Periç de Legaria, en Pamplona, el 27 enero 1302.

AHN, Clero, Carp. 1423, n.º 1 (perg. 355x310 mm.).

Et yo Fortuyn Miguel de Orqueyen, notario sobredicho, traslate la dicha carta de uierbo a uierbo, non amingoando ni aynnadiendo de lo que se contenia en la dicha carta. Testes sunt lohan Miguel, notario publico de Pomplona, et Garcia d'Escussaga, notario de Pomplona. Este traslat fue fecho en era de mil et treçientos et cinquanta et dos, el mes de mayo, dia sabbado que fue diezeochen dia del dicho mes. Al qual traslat subscriui et fiç este mi sig(signo)no acostumpnado en testimonio de verdat.

Sabuda cosa que io lohan Miguel, notario publico de Pomplona, ui et ley la antedicha carta de donatiu que dona Theresa Peritz de Suuiça, dueina et seror del monesterio de Sant Pedro de Ribas çerca Pomplona, fezo a dona Thoda Peritz de Larraya, dueina et seror del dicho monesterio de Sant Pedro de Ribas. La qual carta es escriuta en pargamino et sieyllada con el sieylo del hondrado padre en Ihesu Christo don Miguel Peritz de Legaria, obispo que fue de Pomplona, en fillo blanco de cainamo et en çera blanca et uermeia. Et sieyllada con el sieylo del conuiento de las dueinas del dito monesterio de Sant Pedro de Ribas, en cordon de seda negra et en çera blanca et uermeia, non cañelada, non rasa, no abollita nin uiça (*sic*) mas entegra en pargamino et en çera et en fillo so esta forma, la tenor de la qual es de suso traslatada et escriuta por mano de Furtuinn Miguel de Orqueienn, notario publico de Pomplona, a rogarias del qual trascrui el dicho traslat en la era et mes et dia sobredicho et en testigoança fiz este mi sig(signo)no acostumpnado et so testigo.

Sabuda cosa es que yo Garçia Garçiz de Escussaga, notario publico et iurado de Pomplona, ui, toui et ley la antedicha carta de donatiu que dona Atheresa Periz de Suuiça sobredicha fezo a dona Thoda Periz de Larraya sobredicha, con cañellada ni rasa ni abolita nin uiçada, mas entegra en pargamino et segund la forma que de suso es treslatada et escripta sin mas ni sin menos, de mot a mot, por mano de Furtuynn Miguel de Orqueyen, notario sobredicho, a rogarias del qual trascrui el dicho treslat en la era et mes et dia de suso escriptos, et fiz este mi sig(signo)no acostumbrado en testigoança de uerdad.

1314, octubre 28, lunes.

Ochoa de Uriz vende una viña en Pamplona a Pero Martiniz de Piedramillera, dormitalero de los canónigos.

ACP, O. 8 (perg. orig. 445x330 mm.).
GOÑI, *Catálogo...*, n.º 1010.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als presentz et als qui son per venir, que io don Ochoa d'Uritz, carpenter, vezin de /² Pampalona, et io dona Francesa sa muyller, vendem a uos Pero Martiniz de Piedramillera, dormiturer dels calonges en la /³ eglesia de Santa Maria de Pampalona, tota aquela vinna que nos auem el terminat de Pampalona lo qual es clamat /⁴ Millera. La qual vinna se ten et es affrontada de la vna part con la vinna de don Pere de Egozcue et de l'altra part /⁵ con la vinna del rey, et ten de lonc del camin public com homne ua a Mutiloa de ius, troa al altre camin com /⁶ homne ua a Mutiloa de sus. Et aquesta deuant dita vinna de guisa et de manera com sobrescripta et sobre /⁷ nompnada et affrontada es desus, entegrament, con totes ses dreitures et ses apertinencies de intrades et de yssides, de camins /⁸ et de senders et de cequies et de mugues et con totz aquels altres dreitz que nos y auem et a nos pertaynn ad auer per qualque /⁹ manera o razon que sia, vendem et otorgam io lo sobredit don Ochoa d'Uritz carpenter et io la dita dona Françesa sa /¹⁰ muyller la dita vinna a uos lo dit Pero Martiniz de Piedramillera dormirer, desapoderant a nos et apoderant /¹¹ a uos, metem uos en tenença y en corporal possession d'esta hora et dia que esta carta fu fayta et otorgada adelant por totz les /¹² temps del segle, en tal manera que la ayatz et que la possediscatz en bona patz, tota entegrament tanta quanta es, assi /¹³ com ten de lonc et de ample et de alt del çel troa dintz en abisme, salua, franca, quita et deliura de nos /¹⁴ et de totz homes et de totes femnes, pera vendre et pera enpeynnarla et pera farne uos et tot uostre mandament totes /¹⁵ uostres propres uolontatz com cada un deu et pot far de sa cosa propria per secula cuncta, sens contraria ninguna. Et es /¹⁶ assaber que io lo sobredit don Ochoa d'Uritz lo carpenter et io la dita dona Françesa sa muyller, otorgam et uenem /¹⁷ de conoyssut que auem agut et reçebut amoralment et en patz de uos lo dit Pero Martiniz de Piedramillera, dormiturer, /¹⁸ et passat del uostre poder al nostre a tot nostre plazer et a nostra uolontat preci d'aquesta sobredita vinna uenduda con aliala emsemble /¹⁹ quaranta et dos libras de bons sanchetz de la bona moneda corrible el regne de Nauarra, et assi nos tenem ben per pagatz, /²⁰ per complitz et per entegratz del preci et del aliala et de totes les coses, renunciant a la exception de no agutz et de no contatz et /²¹ de no reçebutz dines. A mayor segurtat et confirmation de totes les coses sobredites, io lo sobredit don /²² Ochoa d'Uritz carpenter et io dona Francesa sa muyller, donam a uos lo dit don Pero Martiniz de Piedramillera, dormiturer, /²³ fermes de saluetat d'esta sobredita vinna, de nos et de totz homes et de totes femnes nompnadament don Bertholomeu d'luiricu lo /²⁴ bureler et don Paschal Domingutz lo cuyllerer, vecins de Pampalona, als quals fermes hey en conuinent [et otorguey] de

gar^{/25} darles de tot daun que auenir les puyria per razon d'esta dita fermeria en que nos mis les auem, leyalment, a bona fe, sens ^{/26} engan, sobre totz nostres bens mobles et heredatz, sedentz et mouentz, gaynnatz et per gaynnar, or que sien conoyssutz ni per conoystre, ^{/27} renunciand cada un de nos a nostre for. Et nos les ditz don Bertholomeu d'luiricu bureler et don Paschal Dominguitz lo ^{/28} cuyllerer, otorgam nos per tals fermes de saluetat de com sobredit es, renunciand cada un de nos a nostre for en tal manera ^{/29} que si per aventura lo demandauem non nos sia donat. Sobre tot aquo enquera io lo sobredit, don Ochoa d'Uritz lo ^{/30} carpenter et io la dita dona Francesa sa muyller donam a uos lo dit Pero Martinitz de Piedramillera dormiturer ^{/31} fiança de .LXXX. et quatre libras de bons sanchetz lo dit don Bertholomeu d'luiricu lo bureler, en tal manera et conuinent ^{/32} que si per aventura ningun home ni nenguna femna uos enbargas en la sobredita vinna venduda o uos metis mala voz o uos mouis ^{/33} mala uoz o mouis playt a uos, fis demanda per ninguna manera ni per ninguna razon, que la dita fiança uos faça calar et quedar ^{/34} et redrar tot embarc et tota mala uoz et tota playdesia et tota demanda de nos et de totz homes et de totes femnes et ^{/35} si no que la dita fiança uos donga et paguia per conuinent les dites .LXXX. et quatre libras de bons sanchetz a uos lo dit ^{/36} Pero Martinitz de Piedramillera, dormiturer, o a tot home qui esta present carta mostrara, sen procuracion ninguna. A la qual ^{/37} fiança auem en conuinent et nos obligam de gardarlo de tot daun que auenir l'en puyria per razon d'esta dita fiançeria ^{/38} en que nos mis lo auem, leyalment, a bona fe, sens engan, sobre totz nostres bens mobles et heredatz, sedentz et mouentz, gaynnatz ^{/39} et per gaynnar, or que sien conoyssutz et per conoystre, renunciand cada un de nos a nostre for en tal manera que si per aventura lo deman^{/40} dauem non nos sia donat. Et nos les ditz don Ochoa d'Uritz et dona Francesa sa muyller, renunciand a la exception de no ^{/41} auer poder. Et io lo dit don Bertholomeu d'luiricu lo bureler otorguey me per tal fiança com sobredit es, renun^{/42} ciant a mon for en tal manera que si per aventura lo demandauey no me sia donat. Testimonis son qui clamatz et presentz et ^{/43} pregatz furen el logar et qui per testimonis se otorgaren don Esteuen Miguel d'luro podador, Lope Miguel d'Irurçun çabater, ^{/44} don Miguel d'Ucscsesi bureler, don Lop d'Ahos corretor. Et io Andreu Lopeytz de Imarcoaynn, notari public et iurat ^{/45} de Pampalona, qui la present carta escriuiy con ma propria man a pregaries et mandament de les dites partides. La qual carta fu fayta et ^{/46} otorgada en la era de mil .CCC. et cinquanta et dos, el mes de octubre, lo diluns primer apres la festa de ^{/47} Symonis et Iude, et fi y aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança de les dites coses sobredites.

1314, noviembre 7, jueves.

Testamento de doña Fina de Aldava.

ACP HH 10 (copia notarial de 3 abril 1342, perg. 540x350 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 1011.

Sepan quantos esta present carta veran que esta es carta de traslat de la carta del destin que fezo dona Fina d'Aldaua, fija de don Pere d'Aldaua, franco de Pamplona qui fue, a qui Dios perdone, e de dona /² Hurraca Martiniz de Heussa su muger, de las heredades que eylla auia fuera de la vylla de Pomplona e de sus terminos, traydo e trasladado del traslat de la dicha carta del destin de la sobredicha dona Fina, la /³ tenor del quoal traslat del dicho destin es en esta forma que sigue:

Sappien totz aquel qui esta present carta veyran et oyran que io dona Fina d'Aldaua, fija de don Pere d'Aldaua /⁴ franc de Pomplona qui fo a qui Dios perdon et de dona Hurraca Martiniz d'Eussa sa muyller, estant en mon bon sen et en ma bona memoria, auent per ferm et per estable per totz temps lo destin et ordenament /⁵ que io ey fayt en la villa de Pomplona de les heredatz et bens mobles que yo ey, segunt que per lo dit mon destin fayt en Pomplona per man de Pere Santz, notari public et iurat de Pomplona, mas compli/⁶ dament se conten, io la dita dona Fina fy mon destin et mes mandes estant de dintz mon palaçi d'Eussa personalment. Sabudament dels heredamentz et bens que yo hey et a mi son pertaynnentz en /⁷ la villa d'Eussa et en ses terminatz, et en la villa de Sorauren et en ses terminatz, et en la vila de Ezquaua et en ses terminatz, et en la villa de Açotz et en ses terminatz, et en la vi/⁸ la de Bilaua et en les viles de Sagues et de Gaçolatz et en lurs terminatz, et yssament en la villa de Araçurri et en ses terminatz, Del qual destin et mandes que io la dita dona Fina ey fay/⁹ tes segont que en esta present carta son escriutes et ordenades de part de ius, establissey et fay io la dita dona Fina mes cabeçalers clamatz et pregatz, pris per man segont for de Nauarra, qui son personalment /¹⁰ presentz el logar et qui per cabeçalers d'aquest mon destin se me otorgaren, nompnadament Semen Martiniz d'Eussa et don Sancho d'Iturralde, yfançons vezins de Eussa. Et nos lo sobredit Se/¹¹ men Martiniz de Eussa et don Sancho d'Iturralde infançones assi nos otorgam a pregaries de uos la dita dona Fina per tals uostres cabeçalers d'aquest uostre destin. Et fay et establissey en /¹² cara io la dita dona Fina per sobrecabeçalers d'aquest mon destin a don Miguel Motça alcalde en la Cort mayor de Nauarra, don Esteuen de Roses amirat de la Poblacion de Sant Nicholau /¹³ de Pomplona et don Johan Peritz d'Undiano, franx de Pomplona. Et es assaber que io la dita dona Fina destiney, mandey et lassey a la pitanceria de Sancta Maria de Pomplona totz les solars /¹⁴ et les molins, rentes et coylaciū, ab totz les dreytz que io ey en la vila de Sorauren et en ses terminatz, en tal manera et conuinent que qual o qualsque per temps seran pitançers del dit logar tenguen /¹⁵ et mantenguen et façen tenir et mantener una capeyllania per totz les temps del segle, et que se celebra la missa totz dies et totz ans en la dita eglesia de Santa Maria, atant quant durara lo segle. /¹⁶ Et altresí les calonges de la dita eglesia cascun an et per totz temps en tal dia a com io serey enterrada, canten una missa de requiem, et la missa celebrada ysquen al nostre fossal uieyll et aquo lassey a la dita /¹⁷ pitanceria com dit es, per les animes de mon payre et de ma mayre et de don Martin Peritz d'Aldaua mon frayre et per la mia anima et de nostres defunctz. Et yssament io la dita dona Fina destiney et /¹⁸ destinant mandey et lassey a don Martin d'Ayuarr richomne, mon cosin german, tot aquel palaci que io ey en Eussa ab son ort, lo qual palaci ab son ort se ten et afronta de la una part con lo ca/¹⁹ min public que clamen Errdaydea et del altre part con la çequia que ua l'ayga de la fontana et del altre part con l'ort de Maria Dominguitz qui fo et de Domingo de Mendia et de su hermandat /²⁰ et de part de ius con la peça de Garcia Maestre de Maquirriain et con la peça del palaci de sus, que aya lo dit don Martin d'Ayuarr lo sobredit palaci et ort per farne ses propres uolun/²¹ tatz. Et mandey et layssey a la primicia d'Eussa aqueyla vinna que io ey el terminat d'Eussa de la Beruestia Garuestondoa, afrontada d'una part con lo camin com ua homne a Ezquaua et /²² del altre part con la vynna del palaci desus et

del altra part con la vynna de dona Maria Lopitz . Et mandey issament a la primicia d'Eussa la peça de terra que io ey entre la eglesia de Eussa et adiritz /²³ affrontada d'una part con lo camin public et del altra part con la peça de Pero Santz de Maquirriayn, et lassey la sobredita vynna et peça a la dita primicia segont que affrontades son desus /²⁴ en tal manera que qualsque per temps sien primiciers o goardes de la primicia tenguen et mantenguen et facen tenir et mantenir per totz les temps del segle lumera et torches pera la sagra en la eglesia /²⁵ de Sant Esteuan d'Eussa et osties pera consegrar lo cos de Deus, et esta layssa fay per les animes de mon payre et de ma mayre et de don Martin Peritz mon frayre et per la mia et de nostres al/²⁶ tres defunctz. Et mandey et lassey a Martin Xemenitz d'Eussa, filtz de Semen Santz de Eussa, aqueyl casal que io ey en la villa de Eussa et la vynna que io ey el terminat de Eussa, la qual lo /²⁷ dit Martin Semenitz ten per ma man, lo qual sobredit casal afronta d'una part con la casa del dit Martin Xemenitz de Eussa et del altra part con la peça de don Lop Santz. Altresi la vynna que io /²⁸ lassey al dit Martin Semenitz de Eussa es affrontada d'una part con la vynna de Semen Martinitz de Eussa et del altra part con la vynna de Pedro de Orrio et de Xemeno d'Iturralde, que /²⁹ aya lo dit Martin Semenitz de Eussa lo sobredit casal et vynna segunt que affrontatz son desus pera farne sa uoluntat. Et totz les altres heredatz que io ey en la villa d'Eussa et en ses terminatz, /³⁰ uert et sec, herm et poblat, io la dita dona Fina destiney et destinant mandey et lassey a Pedruelo, filtz de Miquela de Bilaua, que les aya en almosna per les animes de mon payre et de ma may/³¹ re et per la mia et de nostres altres defunctz, pera farne sa uoluntat. Et mandey et lassey a la primicia de Ezquaua les onze soltz de peyta que io ey en Ezquaua en dines, en tal manera que les primici/³² es o gardes de la primicia reciban cascun an la sobredita peyta et ab aquo mantenguen et facen tenir et mantenir candela pera deuant l'altar et torcha pera alçar la sagra en la eglesia de Ezqua/³³ ua, et esta layssa fay per les animes de mon payre et de mayre et per la mia et de nostres defunctz. Et totz les altres heredamentz et rentes que io ey en la vylla d'Ezquaua et en ses terminatz, vert /³⁴ et sec, herm et poblat, io la dita dona Fina destiney et destinant mandey et lassey a Pedruelo, filtz de Miquela de Bilaua et a Hurraca, fila de Tota Arceytz de Arleta, que les ayen per almosna per les ani/³⁵ mes de mon payre et de mayre et per la mia et de nostres altres defunctz pera farne lurs uolontatz. Et apres io la dita dona Fina mandey et lassey a les dones de Sant Pere de Ribas apres /³⁶ Pampalona aqueyla vynna que yo he el terminat de Açotz, el terminat que es clamat Mendiçoeta, affrontada d'una part con la vynna de Sant Çaluador et del altra part con la rotura et del altra /³⁷ part con la cequia, et la renta que ystra de la dita vynna sia pera totz les temps del segle pera obs a les dones malaudes del monasteri de Sant Pere de Ribas, et que non puscan alienar iamas la dina vinna /³⁸ en ninguna manera por ninguna razon, et esta layssa fay a les dones de Sant Pere de Ribas com dit es, per les animes de mon payre et de ma mayre et per la mia et de nostres defunctz. Altresi io /³⁹ la dita dona Fina mandey et layssey a la eglesia de Açotz aqueyla vynna que io ey el terminat de Açotz que clamen Saucua, afrontada d'una part con la vynna de Sant Çaluador et del altra part con lo /⁴⁰ camin public con ua homne de Pampalona a Eussa, en tal manera que qualsque per temps, sien primiciers o goardes de la primicia de Açotz tenguen et façen tenir et mantenir candela et /⁴¹ torches pera la sagra de la dita eglesia de Açotz per totz temps, per les animes de mon payre et de ma mayre et per la mia et de nostres defunctz. Et yssament io la dita dona Fina destiney et desti/⁴² nant mandey et layssey a Pedruelo, filtz de Miquela de Bilaua et a Hurraca, filla de Tota Arceytz de Arleta, lo palaci que io ey en la vyla de Açotz ab son ort et totz les altres hereda/⁴³ mentz que io ey en la vyla de Açotz et en ses terminatz, uert et sec, herm et

poblat, que les ayen en almosna per les animes de mon payre et de mayre et per la mia, pera farne lurs propres /⁴⁴ uoluntatz. Et mandey et layssey a la confraria dels clerx de Atarrauia lo palaci que yo ey en la vyla de Bilaua, ab totz ses dreytz, en tal manera que les confrayres de la dita confraria facen co/⁴⁵memoration cascun an per totz les temps del segle en lurs congregations per les animes de mon payre et de ma mayre et per la mia et de nostres defunctz, lo qual palaci afronta d'una part /⁴⁶ con la casa de Caterina Çiquina et del altra part se afronta con la casa de Martin Miguel. Et encara io la dita dona Fina mandey et lassey a la luminaria et a les torches de la eglesia de /⁴⁷ Gaçolatz aquela peça de terra que io ey en el terminat de Saguess que es tres arroades de sempnadura, la qual se ten et affronta d'una part con (en blanco el resto de la línea) /⁴⁸ (en blanco las 2/3 partes de la línea) et esta layssa fay per les animes de mon payre /⁴⁹ de ma mayre et per la mia et de nostres defunctz. Et totz les altres heredamentz que io ey et dreytz en Gaçolatz et en ses terminatz et en la vyla de Saguess et en ses terminatz, uert et sec, herm /⁵⁰ et poblat, io la dita dona Fina mandey et layssey a don Pere Auerea et a Hynego d'Aldaua, que les ayen et partien per mitat pera farne lurs propres uoluntatz. Et altresí io la dita do/⁵¹na Fina mandey et uul et day tot mon poder a mes cabeçalers que son de part desus escriutz de vendre et fermar segont for del logar totz les heredamentz et dreytz que yo ey en la vyla de /⁵² Araçuri et en ses terminatz, et les dines de la uenta que faran dels ditz heredamentz que sien partitz en esta manera: sabudament la meatat a la obra de Santa Maria Magdalena pera far la /⁵³ capela et pera ystories apres l'altar, et l'altra mitat dels dines de la uenta dels sobreditz heredamentz que sien mis et emplegatz en una hereditat que sea comprada pera renta a la pitanceria /⁵⁴ de Santa Maria de Pomplona. Et los calonges de la dita eglesia facen comemoration et cantar cascun an una missa de requiem per les \animes/ de mon payre et de ma mayre et de don Martin Peritz /⁵⁵ d'Aldaua mon frayre et per la mia et de nostres defunctz, et ysquen la missa dita al nostre fossal ancian. Et si per aventura algun o alguna d'aquels o d'aquels a qui io ey fayta layssa en aquest mon testa/⁵⁶ment de part de sus, anas o anassen contra aquest mon testament en tot ni en partida en ninguna manera per ninguna razon, io la dita dona Fina mandey et uul que aquel o aquels qui contravendran /⁵⁷ no ayen ad auer ninguna res de la layssa que io fayta les ey en aquest mon destin per ninguna razon, antz day poder a mes cabeçalers desus escriutz et mandey que la hereditat o les hereditatz que io lesy/⁵⁸ssat les ey ad aquel o ad aqueles qui contravendran, que la vendyen mes cabeçales et ab les dines que ne auran donguen playt o playtz ad aquel o ad adquels que contravendran, per que aquest mon destin re/⁵⁹mainga en sa uirtut et en sa ualor per totz tepms (*sic*). Et encara es assaber que si per aventura mes cabeçalers sobreditz fissen cost ni mession per sostenir et far ualer aquest mon destin, io la dita dona /⁶⁰ Fina mandey et uul que se entegren et paguien sobre totz mes bens de ço que els messionaran per sostenir et far ualer aquest mon destin en la manera sobredita. Et d'aquest mon destin /⁶¹ et d'esta ma deuisa io la dita dona Fina fay mes testimonis per les quals enuiey et uenguiren et furen clamatz et pregatz de mi la dita dona Fina et qui per testimonis se otorgaren /⁶² don Sancho Peritz d'Eussa et don Sancho Garceytz d'Eussa, vezins d'Eussa, ynfançones. Et nos les ditz don Sancho Peritz d'Eussa et don Sancho Garceytz d'Eussa infançones otorgam nos /⁶³ per tals testimonis com sobredit es. Et io Pere Santz notari public et iurat de Pampalona fuy present a les coses sobedites et a pregaries et mandament de la dita dona Fina escriui con /⁶⁴ ma propria man esta present carta de destin. La qual fu fayta et otorgada en era de mil .CCC. et cinquanta et dos, el mes de nouembre, dijos siet dies intratz el dit mes. Et en testimo/⁶⁵niança de les coses sobedites et de cada una

d'eles fi aquest mon signe acostumpnat en esta present carta de destin et suy testimoni.

La qual copia del traslat del destin sobredicho, io Johan /⁶⁶ Garcia d'Irulegui, notario publico et iurado en el Obispado et en la Cort et en la Ciudad de la Nauarriria copiey et trasladey bien et fielment, sin mas et sin menos, de la carta del traslat /⁶⁷ del dicho destin, por mandamiento et requisition de los honrrados et religiosos don Martin Ochoa de Villanueua et Pero Ferrandiz de Vaquedano, canonigos et pitanceros en la iglesia de Santa Maria de Pom/⁶⁸plona, segont que por el dicho traslat del destin sobredicho es continido en la forma sobredicha. Esto fue feycho en la iglesia de Santa Maria de Pomplona .III^o. nonas aprilis, anno Domini .M^o.CCC^o.XL^o. secundo. Testi/⁶⁹gos son d'esto qui clamados et rogados et presentes fueron en el lugar don Sancho d'Aoytz et don Miguel de Sayturcegui, capeyllanes morantes en la iglesia de Santa Maria de Pomplona. Et yo Johan Gar/⁷⁰cia d'Irulegui, notario sobredi (*sic*), a requisition et mandamiento de los dichos pitanceros, escriui, copiey et trasladey como dicho es, con mi propria mano, cum vna cancelladura que es en el tercero reglon, do dize Fina, /⁷¹ et cum vna rasura que es en el quadragesimo septimo renglon et vn interlino que es sobre el quincuagesimo tercio reglon do dize animes. Et en testimoniança de las cosas sobredichas fitz este mi acostumbrado /⁷² sig(signo)no en esta present carta.

* Repetido y corregido "Fina".

175

1314, diciembre 8, domingo.

Don Martín Peritz de Eugui vende una viña en Pamplona a don Martín Peritz de Los Arcos, canónigo de Pamplona.

ACP, P. 22 (perg. orig. 720x380 mm.).
GONI, Catálogo..., nº 1012.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son e qui son per venir, que io don Martin Peritz d'Eugui /² et io dona Maria Arçeitx de Çollina sa muiller, vendem a uos don Martin Peritz d'Els Arcx, calonge de Sancta Maria /³ de Pampalona, aquella vinna que nos auem el terminat de Pampalona, lo cal terminat se clama Hurrutia, la /⁴ cal vinna es affrontada e se ten con la vinna de la pitañçeria de Sancta Maria de Pampalona e con lo sender /⁵ de part desus e con la vinna de Bona e de Esteuenia, filles de dona Hurraca d'Esparça qui fo. Aquesta deuant/⁶dita vinna de guissa et de manera com sobrenomnada et affrontada es desus, entegrament, con totz ses dreitz e /⁷ con totes ses apertenençies de intrades e de issides, de camins e de sendes, de çequies e de mugues, e con totz aquels /⁸ dreitz que nos hy auem ni ad nos apertain ad auer per ninguna raçon del monde, vendem et atorguam io lo deuant/⁹dit don Martin Peritz d'Eugui et io la dita dona Maria Arçeitx sa muiller a uos lo

sobrenomnat don Martin Peritz d'Els /¹⁰ Arcx que la ayatz tota entegrament et en patz atanta canta es, assi com ten del lonc e de ample e de alt /¹¹ del çel troa dintz en abisme, salua e quitia, deliura e franca de nos meteis e de trestota la nostra genoilla et /¹² generaçion e de trestot nostre parentesc e de omne e de tota femna, que la ayatz e possedisatz en bona e firma /¹³ patz, per seculla cunta e pera affar ne totes vostres propries voluntatz en vita et en mort, coma cada vn pot e /¹⁴ deu far de la sua cosa propria sentz ningun contradiciment.

/¹⁵ Sabuda cosa es que io lo deuantdit don Martin Peritz d'Eugui et io la dita dona Maria Arçeitza sa muiller /¹⁶ auem agut e reçebut amoralment et en patz de vos lo sobrenomnat don Martin Peritz d'Els Arcx preçi d'esta deuantdita /¹⁷ vinna venduda con l'aliala ensemble .XVI. libras .V. soltz de bons sanchetz de la bona moneda corrible del rei de Navarra. /¹⁸ Trestot preçi complit, tenguimes nos ben per pagatz e per entegratz del pretz e de l'aliala e de totes coses.

/¹⁹ A mayor atorguament e confirmaçion d'esta dita venduda, io lo deuantdit don Martin Peritz d'Eugui et io la /²⁰ dita dona Maria Arçeitza de Çollina sa muiller, auem vos en donat ferme de saluetat d'esta dita vinna venduda /²¹ que vos la salua e fagua bona de tot omne e de tota femna a uos lo dit don Martin Peritz d'Els Arcx nomnadament /²² don Guarçia Hyniegueitz d'Arguinaritz lo podador, al cal auem en conuinent de guardar de tot daun per raçon d'esta /²³ fermetat en qui nos lo auem mis, com dit es. Et io lo sobredit don Guarçia Hyniegueitz atorguei me a uos lo /²⁴ deuantdit don Martin Peritz d'Els Arcx per tal ferme de saluetat en la manera de com dit es, la cal dita ferma /²⁵ reçebi pera obs de vos lo dit don Martin Peritz d'Els Arcx, nomnadament don Sancho Miguel de Guongora, e metimes en corporal /²⁶ posesion et en tenença et la dita vinna pera obs de vos lo deuantdit don Martin Peritz d'Els Arcx, calonge deuantdit.

/²⁷ Et encara per tal que vos lo deuantdit don Martin Peritz d'Els Arcx en siatz mas firme e mas segur d'esta /²⁸ deuantdita compra de vinna e non vengua en dubda per temps, io lo sobredit don Martin Peritz d'Eugui et io la deuant/²⁹ dita dona Maria Arçeitza sa muiller, auem vos en donat fiança de redra al deuantdit don Guarçia Hyniegueitz /³⁰ d'Arguinaritz, podador, en pena de .XXX.VI. libras de bons sanchetz, en tal manera e conuinent que si tant era cosa /³¹ que ningun omne ni ninguna femna vos mouia plait ni mala voz ni demanda ninguna vos façia per voz ni per raçon /³² d'esta deuantdita vinna venduda, que nos e la dita fiança vos les faguam per conuinent quedar e redrar e /³³ tornar e tenir en patz en manera que vos remainguan la dita vinna salua e quitia per lo dit preçi, e si no ho façiem /³⁴ que vos donem e paguem per solt cada vn per lo tot les dites .XXX.VI. libras de sanchetz per raçon de la dita conuinença. /³⁵ A la cal fiança auem en conuinent de guardar de tot daun per raçon d'esta fiançeria en qui nos lo auem mis, com dit/³⁶ es. Et io lo sobrenomnat don Guarçia Hyniegueitz atorguei me a uos lo deuantdit don Martin Peritz d'Els Arcx per tal /³⁷ fiança de redra e deius obliguaçion de les dites .XXX.VI. libras de sanchetz en la manera de com dit es. La cal dita /³⁸ fiança reçebi en la manera deuantdita pera obs de vos lo sobrenomnat don Martin Peritz d'Els Arcx, nomnadament lo deuant/³⁸ dit don Sancho Miguel de Guongora.

/⁴⁰ Testes sunt don Miguel de Roncal mercader e Simon d'Ouanos mercader e don Martin Hortitz de Badoztainn lo corretor. /⁴¹ Facta carta e venduda in era .M^a.CCC^a.LII^a., el mes de dezembre, dimenge festa de Sancta Maria. Regnant don Loys /⁴² per la graçia de Deus rei de Navarra. Don Arnalt de Puyana bispe de Pampalona. Alcalde el Borc de Sant Çernin de Pampalona /⁴³ don Esteuen Peritz d'Esparça. Amirat issament don Iohan Caritat lo tender. Sayon Pascal de Guoini lo correyer. Et /⁴⁴ io Per Arnalt, escriuan iurat e notari public en Pampalona, escriui esta

carta con ma propria man per mandament de ambes /⁴⁵ les partides e fuy present en totes les deuantdites coses et i fi aquest mon signe acostumnat e suy /⁴⁶ testimoni de tot ço qu'en esta carta se (signo) conten.

176

1316, febrero 3, martes.

Doña María Iohan vende una viña al canónigo Semen Semenitz de Bigüezal.

ACP, N. 38 (perg. orig. con sello pendiente, 450x310 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 1021.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als presentz e als qui son per venir, que io dona Maria Iohan de Santsoain, filla de don Iohan de Sanso/²ain qui fo, vendei a uos don Semen Semenitz de Biueçal, calonge de Santa Maria de Pampalona, aquela vinna que io hei el terminat de Sansoain en /³ Parrale videa, la qual deuantdita vinna se ten e se affronta d'una part con la vinna de don Iohan Garceytz lo maçoner, e d'altra part con la vinna de do/⁴na Maria Arceytz de Sanssoain, e d'altra part con la vinna de Pere Iohan de Sansoain, e d'altra part con la vinna de Pere Miguel de Çicur e con lo sender. /⁵ E aquesta deuatdita vinna de guissa e de manera com sobre escriuta e sobre nompnada e affrontada es desus, entegrament, con totes ses dreyturies e ses /⁶ pertinences de intrades e de yssides, de camins e de senders e de acequies e de mugues e con totz quantz dreytz io hei ni a mi apertayn ad auer per nenguna /⁷ manera ni rason del monde, vendei e otorguei a uos lo dit don Semen Semenitz de Biueçal lo calonge, la deuantdita vinna. En tal manera que la ayatz /⁸ e la possediscatz en bona patz, atanta e quanta es, assi com ten del lonc e d'ample e d'alt del cel troa dintz en abisme, salua, franca, quita e deliurade mi /⁹ e de tota ma genoylla generation e de tot mon parentesc e de totz homes e de totes femnes, que la ayatz per vendre e per enpeynnar, per dar e per camiar e per /¹⁰ farne uos lo dit don Semen Semenitz de Biueçal calonge o tot uostre mandament totes uostres propries uolontatz en uida o en mort, quant que a uos playa, /¹¹ sens contraria nenguna, coma cada hun deu e pot far de sa cosa propria de la deuantdita vinna que io a uos venduda uos hei. Et es assaber que io la dita /¹² dona Maria Iohan de Sanssoain otorguei e venc de conoyssut que hei agut e recebut de uos lo dit don Semen Semenitz de Biueçal lo calonge e /¹³ passat del uostre poder al men amoralment e en patz preci d'esta sobredita vinna que io a uos venduda uos hei, ensemble con aliala, quinze libras de bons san/¹⁴chetz et tornes negres de la bona moneda corrible el regne de Navarra, assi que me tenc ben per pagada e per entegrada de tot preci conplit et aliala d'esta /¹⁵ dita vinna que io a uos venduda uos hei. E mayor firmeza e segurtat de tot ço que sobredit es, io la dita dona Maria Iohan dai a uos lo dit don /¹⁶ Semen Semenitz de Biueçal calonge, fermes de saluetat cascun per lo tot d'esta dita vinna que io a uos venduda uos hei, de mi e de totz homes /¹⁷ e de totes femnes, e fiances de redra cascun per lo tot, en pena de trenta

libras de bons sanchetz, don Iniegua de Çalua aster e lohan d'Aguiregui çabater, ve/¹⁸zins de Pampalona, en tal manera que si per aventura fus cosa que io ni nuyll altre omne ni femna del monde de dintz han e dia ni per nenguna altra manera ni ra/¹⁹zon del monde deshuei e dia que esta carta fu fayta e otorgada adelant nuytz temps tant quant lo segle duris uos fissei enbarc ni enuy ni demanda /²⁰ nenguna ni uos hy metissei mala uotz ni uos mouissei playt nengun, que les ditz fermes e fiances de redra per conuinent uos faguen quedar e redrar /²¹ e toldre tot enbarc e tota mala uotz e tota playdesia e tota demanda de mi e de tota ma genoylla e generation e de tot mon parentesc e de totz homes e /²² de totes femes ades que l'enbarc o la mala uotz o playdesia misa uos fus en la dita vinna, o si no que les ditz fermes e fiances per conuinent uos donguien e paguien les /²³ dites trenta libras de bons sanchetz planament, sen pleytesia nenguna e sens altre alongament, cascum per lo tot, a uos lo dit don Semen Semenitz de Biueçal lo calon/²⁴ge e a tot uostre mandament qui esta carta mostrara, als quals fermes e fiances prometei e me obliguei leyalment, a bona fe, sens enguan, a gardar e a trayre les de tot /²⁵ daum que auenir les puyria per razon d'esta dita fianceria e fermetat en que io mis les hei, sobre totz mes bens mobles e heredatz, sedentz e mouentz, gainnatz e per ga/²⁶innar, conoyssutz e per conoystre, d'or que trobar se puysquen, renunciant tot mon for. E nos les ditz don Yniegua de Çalua aster e lohan d'Aguiregui çabater, otorguam /²⁷ nos per tals fermes de saluetat e fiances de redra com sobredit es, cascum per lo tot, obliguant totz nostres bens mobles e heredatz, d'or que trobar se puysquen. /²⁸ Ont io la dita dona Maria lohan e nos les ditz fermes e fiances renunciem tot for, hus e costumpnia e totes altres exceptions e deffenssions, allegations /²⁹ e razons de for seglar e de sancta Eglefia, e specialment renunciem a nostre for e al for de non respondre a la carta. E a mayor firmeza e segurtat de tot ço /³⁰ ço que sobredit es, io la dita dona Maria lohan e nos les ditz fermes e fiances obliguam cascum per lo tot deshuei e dia que esta carta fu fayta e otorga/³¹da adelant totz quantz bens mobles e heredatz, sedentz e mouentz, gainnatz e per gainnar, conoyssutz e per conoystre, que nos auem e aurem la sazón en tot lo /³² regne de Nauarra al molt alt e poderos seynnor don Loys per la gracia de Deus de França e de Nauarra rei e a son Governador de Nauarra o son loc/³³tenent, en tal manera que si per aventura fus cosa que non uos tenissem e complissem totes les coses sobredites e cada huna d'eles de com sobre escriutes /³⁴ son, que lo sobredit seynnor rei o son Governador de Nauarra o son loctennet donguen porter o porters remainnent sobre les emparances a lurs guages acos/³⁵tumpnatz per pendre e emparar, vendre e fermar tantz de nostres bens e paguen a uos lo dit don Semen Semenitz de Biueçal lo calonge o a tot uostre man/³⁶dament qui esta carta mostrara, totes les dites quinze libras e la dita pena de com sobredit es, e preguam al hondrat e saui don Jaymes Gil lo cambiador, tene/³⁷dor e garda del sayel del seynnor rei en Pampalona que el meta lo dit sayel en esta present carta per far tenir e complir tot ço que sobredit es. E /³⁸ io lo dit don Jaymes Gil a pregaries e mandament de la dita dona Maria lohan e dels ditz fermes e fiances, estant certificat ben e diligelment per Mar/³⁹tin Garceytz, escriuan iurat de Pampalona, enbiat en persona mia per recebre esta obligation, hei mis lo dit sayel pendent en esta present carta per far tenir e /⁴⁰ conplir tot ço que sobredit es. Testimonis son qui presentz furen el logar e qui per testimonis se otorgaren don Pere Martin de Equieta tender e Salvador de /⁴¹ Çauaça çabater e Bertholomeu d'Assiain corretor. E io Martin Garceytz notari public e iurat de Pampalona, qui la present carta escriui per mandament /⁴² de les dites partides, era .M^a.CCC^a. cinquanta e catre, el mes de febrer, dimartz primer apres la festa de Sancta Maria Candelor, en testimoniança d'a /⁴³ quo fi y aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en esta present carta e sui testimoni.

1316, julio 22, jueves.

Juana, hija de don Juan Martín, vende una viña a Jaime de Ochacain.

ACP, N. 12 (perg. orig. 360x390 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 1023.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als presentz et als qui son per venir, que io Johana, filla de don Johan Martin lo peynner qui fo, et io Martin /² de Echarri broter son espos, vendem a uos Jaymes de Ochaquaynn aduocat en la eglesia de Santa Maria de Pampalona, tota aquela /³ vinna que io la dita Johana hey el terminat de Millera, la qual vinna se ten et es affrontada de la vna part con la vinna /⁴ de nostre seynnor lo rey, et del altra part con la vinna de don Ennequo de Sorauren lo carpenter, et ten de lonc del prat de /⁵ Millera troa al sender de Quieta. Et aquesta deuant dita vinna de guisa et de manera com sobrescripta et sobrenomnada /⁶ et affrontada es desus, entegrament, con totes ses dreitures et ses apertinencies de intrades et de yssides, de camins et /⁷ de senders et de çequies et de mugues et con totz aquels altres dreytz que nos y auem et a nos pertaynn a auer per qualseuol manera o raçon /⁸ que sia, vendem et otorgam io la sobredita Johana et io lo dit Martin de Echarri son espos la dita vinna a uos lo dit Jaymes /⁹ de Ochaquaynn desapoderant a nos et appoderant a uos, metem uos en tenença y en corporal possession d'esta ora et dia que esta carta fu fayta et /¹⁰ otorgada adelant per totz les tepms (*sic*) del segle, en tal manera que la ayatz et que la possediscatz en bona patz, tota entegrament tanta quanta es /¹¹ assi com ten de lonc et de ample et de alt del cel troa dintz en abisme, salua, franca quita et deliura de nos et de totz homes et /¹² de totes femnes et de trestota la nostra genoylla et generacion et de tot lo nostre parentesc, pera vendre et pera enpeynnarla et pera far ne /¹³ vos et tot uostre mandament totes uostres propres uolontatz com cada un deu et pot far de sa cosa propria per secula cuncta sen contraria ninguna.

/¹⁴ Et es assaber que io la sobredita Johana et io lo dit Martin de Echarri broter son espos, otorgam et uenem de /¹⁵ conoyssut que auem agut et reçebut amoralment et en patz de uos lo dit Jaymnes de Ochaquaynn et passat del uostre poder al nostre /¹⁶ a tot nostre plazer et a tota nostra uolontat preci d'aquesta sobredita vinna uenduda con aliala enssemble, nauanta libras de bons sanchetz de la bona /¹⁷ moneda corrible el regne de Navarra, et assi nos tenem ben per pagatz, per complitz et per entegratz del preci et del aliala et de totes /¹⁸ les coses, renunçiant a la exception de no agutz et de no contatz et de no reçebutz dines. A mayor segurtat /¹⁹ et conffirmation de totes les coses sobredites, io la sobredita Johana et io lo dit Martin de Echarri broter son espos, donam /²⁰ a uos lo dit Jaymes de Ochaquaynn, fermes de saluetat de nos et de totz homes et de totes femnes d'esta sobredita /²¹ vinna uenduda nopnadament don Martin de Latorlegui correyer et don Symon filtz de don Miguel de Sant Lorentz lo

merçer qui /²² fo, vezins de Pampalona, als quals fermes auem en conuinent et nos obligam de gardarles de tot daun que auenir /²³ les puyria per razon d'esta dita fermeria en que nos mis les auem, leyalment, a bona fe, sens engan, sobre totz nostres bens /²⁴ mobles et heredatz, sedentz et mouentz, gaynnatz et per gaynar, or que sien conoyssutz et per conoystre, renunçiant cada un de nos a nostre /²⁵ for, en tal manera que si per auentura lo demandauem no nos sia donat. Et nos les ditz don Martin de Latorlegui correyer /²⁶ et don Symon filtz del dit don Miguel de San Lorentz lo merçer qui fo, otorgam nos per tals fermes de saluetat /²⁷ com sobredit es, renunçiant cada un de nos a nostre for en tal manera que si per auentura lo demandauem non nos sia donat en est /²⁸ fayt. Sobre tot aquo enquera io la sobredita Johana et io lo dit Martin de Echarri son espos donam a uos /²⁹ lo dit Jaymes de Ochaquaynn fiançes et pagadors de cent et hueytanta libras de sanchetz les ditz don Martin de /³⁰ Latorlegui correyer et don Symon filtz del dit don Miguel de Sant Lorentz, en tal manera et conuinent que si per auentura ningun home ni nenguna /³¹ fema vos enbargas en la sobredita vinna uenduda o uos metis mala voz o vos mouis playt o uos fis demanda ninguna /³² en ninguna manera per nenguna razon, que les dites fiançes vos faguen calar, quedar et redrar tot enbarc et tota mala voz /³³ et tota playdesia et tota demanda de nos et de totz homes, et si no que les dites fiançes uos donguen et paguien per conuenient les /³⁴ dites cent et hueytanta libras de bons sanchetz a uos lo dit Jaymes d'Ochaquaynn o a tot home qui esta present carta /³⁵ mostrara, sens procuracion ninguna. A les quals fiançes auem en conuinent et nos obligam de gardarles de tot daun que auenir /³⁶ les puyria per razon d'esta dita fianceria en que nos mis les auem, leyalment, a bona fe, sens engan, sobre totz nostres bens mobles et here/³⁷ datz, sedentz et mouentz, gaynnatz et per gaynar, or que sien conoyssutz et per conoystre, renunçiant cada un de nos a nostre for en tal manera que si per auentura /³⁸ lo demandauem no nos sia donat. Et nos les ditz don Martin de Latorlegui correyer et don Symon filtz del dit don /³⁹ Miguel de Sant Lorentz lo merçer qui fo, otorgam nos per tals fiances et pagadors com sobredit es, renunçiant cada un de nos a nostre for en tal /⁴⁰ manera que si per auentura lo demandauem no nos sia donat. Testimonis son qui clamatz et presentz et pregatz furen el logar et qui per testimonis se otorga/⁴¹ ren don Martin Xemenitz de Aynnorbe merçer don Miguel d'Arraytz broter, Domingo d'Ozcotz peynner. Et io Andreu Lopeytz de Imarcoaynn notari /⁴² public et iurat de Pampalona, qui la present carta escriuy con ma propria man, a pregaries et mandament de les dites partides, la /⁴³ qual carta fu fayta et otorgada en la era mil et trezentz et cinquanta et quatre, el mes de juyll, lo dios festa de /⁴⁴ Sancta Maria Magdalena, et fi y aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança de les coses sobredites.

1316, octubre 24. Amendeuix.

Ordenanzas sobre bandidaje, aprobadas en corte general de la tierra de Mixe convocada por Amanieu, señor de Labrit, vizconde de Tartas y señor de Mixe y Ostabares.

In nomine domini nostri Ihesu Christi amen. Conegude cause sie a totz los qui aqueste present carte veyran ni audiran, que cum motz e diuers contrastz, desarcortz, tribayls e dissentions aossen estatz ça enrer e encare fossen en la terre de Mixe entre los nobles e gentius homis /² e de autres conditions e maneyres de gentz de la dite terre, e per razon deus ditz contrastz e descarcortz pluros exces e dampnatges sien estatz feytz e datz ça en rer a las gentz e aus habitantz de la dite terre, e motes rapines, rauberries, plagues e mortz s'en sien ensegui/³des e feytes, a motz autres maleficus, e lo noble e poderos baron e seyor mosseyner n'Amaniu, seyor de Labrit, vescompte de Tartas e seyor naturau de Mixe e d'Ostabares, fos viencut en la dite terre de Mixe per veder, visitar, conselar e [reformat] las gentz e /⁴ l'estament de la dite terre, e aos fayt manar e assignar cort generau en la dite tere, ço es assaber, en la parropie d'Amindux, de barons, cauers, ruans e laurados, e de totes autres maneyres de gentz. E estan en seden au dit loc e [terre motes gentz] /⁵ de la dite terre, especiaument ruans e laurados, se plancossen e's rancurassen e significassen los tortz e us dampnatges, e us maleficus que pres e recebudz e suffertz auen, e encare affazen per arrazon deus sobreditz contrastz desarcortz e tribayls qui eren [E su] /⁶ plicassen ab gran instancie cum a lor bo seyor naturau, que eyt bo cosseyl e bo remedy e bones ordenations metos e pausas en e sobre las deuantdites causes, en tau maneyre que etz e totes mayneres de bones gentz priuatz e estranis, podessen viver, estar e demorar /⁷ en ben e en patz e en tranquillitat en la dite terre, cum en terre de bo seyor iustizie e dreiture tient. E es assaber que l'auantdit noble seyor, cum aqueyt qui dix que amaue fort l'auantdite terre e las gentz habitantz en aquere, acclinades sas aureylles a las suplications e /⁸ pregaries que las dites sas gentz lo fazen, cum a pregaries e suplications dignes, iustes e dreitureres, e volentz lor de queres hixaudir, ahut consseylh e deliberation ab los nobles homis qui aqui present eren, ço es assaber, lo noble baron mosseyner n'Arnalt Villem, seyner de Gra/⁹mont, cauer, n'Auger so fray donzet, seyner de Gabat e de Mazparraute, mosseyner n'Auger seyner de la Sale iusan, monsseyner Villem Arnalt, seyner de Saleberrie, mosseyner en Pere, seyner de Begrios, monsseyner en Pere, seyner de Beyrie, mosseyner en Villem Arnalt, /¹⁰ seyner de Saut mosseyner n'Arremon Arnalt, seyner de Salha, cauers, n'Arnalt, seyner d'Orreguer, en Pere, seyner de la Sale d'Orreguer, Villem, seyner de Heguie, en P(ere) S(antz ?), seyner de Lizaytcine, en Pere Arnalt, seyner de Liceche d'Arraute, en Pere Arnalt, seyner de Sagat /¹¹ en Pascoau, seyner de Trussecaylau, n'Otssoe, seyner de Lascorrete n'Arnalt S(antz ?), seyner de Miramont, Pere, seyner de Cihobiete, Nauarr d'Ossague, Villem Bernart, seyner d'Otart, Villem Arnalt, seyner de Sorhabil, Bernart Garsie d'Array, en Pere Arnalt, seyner de Lanebieyle, /¹² en Bernart, seyner de Camo, Remon Arnalt, seyner d'Aynçiburue, en Brun, seyner d'Arboet, n'Arnalt, seyner de la Sale de Sent Palay, en Tiebaut, seyner d'Uhart iusan, en Bernart seyner de Çalane, en Pere Arnalt seyner d'Iratçe, en Pere seyner de Behasquen, n'Arremon Arnalt seyner /¹³ d'Array, en Villem Arnalt seyner d'Arberatz donzet, en Pere d'Array prior de la Garrague, ab los iuratz e ab los bezis de la viele de Sent Palay, en Iohan de Gaylardie, rector de la glisie de Garris, ab los iuratz e ab los bezis de la viele de Garris, en [Remon] /¹⁴ rector de la glisie d'Orreguer ab los perropiantz de la dite parropie en Villem Arnalt rector de la glisie d'Arraute ab los perropiantz de la dite parropie, en Villem Pere rector de las glisies d'Amarotz e de Sucos ab los perropiantz

de las dites parropies /¹⁵ en Villem Bernart rector de la glisie de Masparraute ab los perropiantz de la dite parropie, n'Arremon rector de la glisie de Beguios ab los perropiantz de la dite parropie, en Bernart rector de la glisie d'Alçumbarraute ab los perropiantz de la dite /¹⁶ parropie, n'Arnalt rector de la glisie de Gabat ab los perropiantz de la dite parropie e us perropiantz d'Ilharre e de Biscay e de Sarrite, en Gaylart rector de la /¹⁷ glisie d'Amindux ab los perropiantz de la dite parropie, en P(ere) rector de las glisies de Camo e d'Oneyx ab los perropiantz de les dites parropies, en P(ere) rector de las glisies d'Arboet e de Suhast ab los perropiantz de las dites parropies /¹⁸ en G. Arnalt rector de la glisie de Sossaute ab los perropiantz de las dites parropies e us perropiantz d'Arberatz en Guilem rector de la glisie de Silengue ab los perropiantz de la dite parropie, en P. rector de las glisies d'Apisto, de Be/¹⁹hasquen e d'Ayxiritz ab los perropiantz de las dites parropies, en Guilem arcipreste de Mixe rector de las glisies de Beyrie e d'Orçacoe ab los perropiantz de las dites parropies, en Pere Arnalt rector de la glisie de Luxe, prior d'Algayrue ab /²⁰ los perropiantz de la dite parropie, en Remon Bernart rector de la glise de Larreybar ab los perropiantz de la dite parropie e us perropiantz d'Uhart suson e ab autrey acort e expres cossentement de totz e sencles los sobreditz nomiatz e escriutz a feyt /²¹ pausat, instituit e ordenat per are e per totz temps perpetuamentz aquestes ordenations que deius se'en seguen e son escriutes e contengudes en aqueste present carte, ço es assaber:

Tot primerementz que lo dit noble seyor a e aye, pot e pusque e deye thir e /²² gardar patz bone e ferme per totz temps en tote l'auantdite soe terre de Mixe e sobre totes e sencles conditions e maneyres de gentz qui en l'auantdite terre habiten ni estan ni habiteran ni esteran de ci en auant en totes maneyres e /²³ en totz cas e en totes causes e gardar de tortz e de forçes e de violençes los hus deus autres. E aqui medix lo dit noble seynor per ço car l'ere estat dit per auant e aqui medix a fo en la dite cort per aucus que pluros e motz homis de /²⁴ la dite terre tant nobles cant ruans e lauradors qui per arrazon e en ocayson deus ditz tribayls desarcotrz e bandos qui auen estat en l'auantdite terre no ausauen estar en lors estaus, e si alguns y estauen no ausauen anar per la terre segure /²⁵ mentz per lors coeyntes e negocis deliurar, lo predit seyor nobles cum a seyor de la terre e conseruador de patz los comana eus de poder lezer e auctoritat de retornar, estar e demorar en lors estaus, e de anar e de tornar saubs /²⁶ e segurs per tote l'auantdite terre per deliurar lors coeyntes e lors negocis. E deffeno aqui medix a totes maneyres de gentz presentz e absentz, nobles e autres en pene de cors e d'aures que en quetz ni en degus autres de la dite terre mau ni /²⁷ greu, mort ni plague, forçe ni violençe ni augun autre dampnadge no fessen ni desser ni far ni dar fessen a present ni en celat ni en degue autre maneyre, car totz aquetz e totz los autres de la dite terre qui patz volossen ni en patz volossen /²⁸ viuer de quauque maneyre, estament e condition fossen, eyt los mete e us prene e us recebe en sa protection e en sa saubegarde. Item a plus establitz e ordenat lo sobredit noble seyor ab autrey e ab voluntat que desus que totz hom qui mort sera en l'auant/²⁹dite terre ni autre homi o femne aucira ni prouat ne sera en la maneyre o en la vne de la maneyres deius escriutes que mort prenque. La maneyre e maneyres de la prueue e prueues son aquestes, ço es assaber, la vne quant lo murtrier es pres sobre lo feyt; la segonte /³⁰ quant fui deu feyt en fore e ab crit e per gentz aui u seguen es atent e pres o enclaus en loc e aqui pres; la terçe quant confesse per sa boque lo murtri auer feyt; la quarte quant es acusat es fe fugitiu e citat e manat a dret resoner sobre aquet murtri e no vey es /³¹ layse sas deffences exigentz banir e encartar; la quinte que si lo dit murtri ere estat feyt escostementz que per la vne de las maneyres sobredites n'os pusquen preuar que lo dit seyor en quet cas o so loctient ne pusque

enquerir e far enqueste ab gentz de la dite /³² terre getatz enemix mortaus de l'acusat qui sien preuatz esser enemix mortaus e si's trobe per enqueste de dues persones acordantz o de plus que aqueyt aye feyte la mort que mort prenque. Enpero es assaber quesí per augune de las maneyres desus dites aqueyt qui acusat /³³ ere deu murtri no ere preuat ni atent que en aqueyt cas l'acusat s'aos ad esdizer e a leyar au seytor e aus amix deu mort e aus parentz si se tau de homis de sa condition en l'autar de la glisie de Sant Iohan de Surçaytoquie sus la Crotz e sus les sentz /³⁴ Euangelis que tiencut coupau ni maumerent no es de la dite mort de queyt qui acusat es a gey ni seis geyn ni en negue autre maneyre. E si no faze aquest es dit que sie merent e coupau de la dite mort e punit cum murtrer cum desus es dit. /³⁵ Enpero es assaber qui si auie que negus aucidos autre son cos deffenent que aqueyt que mort aure lo perseguis a mort e u voles aucider e en autre maneyre bonementz escapar non podes si no qu'es tornas e deffenos e aquero preuar se podes per .II. testimonis /³⁶ o per plus acordantz que en queyt cas aquey acusat fos quitis de la dite mort. E es plus assaber que si augus hom aucide autre ignorantmentz per accident e per cas auenturos que non vis ni son sabos nin cutas tocar ni aucidir o per autre accident auenturos /³⁷ de que podos e deos esser seis coupe al arbitre e a la conixença deu seytor e de prohomis leyaus dignes de fe que en aqueyt cas lo qui mort l'aure fos quitis de la dite mort quant a mort prene ni membre perde ni eyxil perpetuau de terre mes qu'en fes penedença /³⁸ per aunor deus amix deu mort atau cum lo seytor e sa cort conixere que far deye segont la condition de la persone morte en cas e l'accident auientcut. E que aquest article sie tiencut e obseruat cum desus es dit per .V. ans e no plus si non que /³⁹ aus nobles e aus autres desus ditz plagos e sabos bon. E si nous plaze e bon nous sabe que mes fos tiencut que retornassen soutement e quitient au primer estament e als costumes on eren antz que aqueste carte fo feyte e autreyade seis que la dite fus /⁴⁰ feyte ni autrey deus ditz .V. ans passatz nous contrastas ni us preiudicas en reyn los autres estatutz e ordinations desus e deius escriutz estan per totz temps en lor valor. Item a plus establít e ordenat lo dit noble seytor ab autrey que desus que /⁴¹ nuls hem de dies ni de noeyt arssie de masos ni de molins ni de negun teyt no faze en la dite terre ni tale de bynes ni de bergers ni de arboles mesches fruitz portantz per negue maneyre, e qui affaze e atent e preuaut n'ere per la vne de las /⁴² maneyres sobredites au cas de la mort o deu murtri que lo qui lo foc aura feyt sie ars e sie per uenture preuar no's pode en negue de las maneyres desus dites que s'en aos a leyar e ad esdizer per segrament en la forme e en la maneyre que es dit /⁴³ e contengut en cas de la mort. E aqueyt qui la tale aure feyte e preuat ne sere cum dit es, si ere feyte de noeytz que mort ne prencos, e si de dies ere feyt que enmendas la tale en dampnatge ad aquet qui recibude l'aure e que paguie .LXVI. soltz de /⁴⁴ morlans au seytor de calonie. Item a plus establít e hordenat lo dit noble seytor ab autrey que desus que nuls hom de tote la dite terre de Mixe, sie clerc o sie lec, de quauque condition qu'es sie no auberguie ni arcebie ni don a miniar ni don diners ni /⁴⁵ degue autre cause a nuls hom de compaye si no en borcs o en taberne per lors diners e qui afferá ni preuat ne sera que don .LXVI. soltz de morlans au seytor, ço es assaber los .LX. soltz au seytor e los .VI. soltz la maytat au baylhe de la perropie e la maytat aus /⁴⁶ .II. iuratz. Item a mes establít e e ordenat lo dit noble seytor ab autrey que desus en cada vne perropie de tote la dite terre de Mixe aye .I. baylhe qui aye feyt segrament au dit seytor e a las gentz de la perropie, lo quau aye poder de manar /⁴⁷ e de citar gentz e de prener clamors e de perseguir e de prener e de rastar totz maufeytors en la perropie e de seguir totz maufeytos ab las gentz de quere perropie on bayle sera e las gentz ab lui ab crit e ab biaffore e ab toqueseyn e ab orde. /⁴⁸ E de quere parropie en autre o en autres de dies e de noeytz tant entro que lo maufeytor o

maufeytos qui for feyt auran en quauque loc o perropie que for feyt ayen sie o sien atent o atentz e pres o en claus en loc cert. E si en claus ere o eren en /⁴⁹ glisie o en autre loc don auer e prener bonementz non podossen que aqui l'ayen a gardar tant entro que ac ayen feyt, assaber au baylhe mayor deu dit seyor en la dite terre e que eyt y sie biencut, e quant eyt y sie que etz fazen ço que eyt les /⁵⁰ manera. E plus que totes las gentz de las ditas perropies ayen per la medixe maneyre desus dite aseguir los bayles auant ditz ab armes en crit e la biaffore quant l'audiran e far lo toqueseyn e perseguir e prener lo maufeytor o los maufeytos en la for/⁵¹me e en la maneyre que desus es dit. E qui en ço sere deffaylent que don .XX. soltz de morlans de calonie deus quaus .XX. soltz de morlans sien los .XV. soltz deu seyor e us .V. soltz deu baylhe de la perropie e deus iuratz, la maytat deu bayle e la maytat deus iuratz. E /⁵² plus que en cada vne de las dites perropies aye cada .II. prohomis eslieyzt iuratz ab los quaus lo baylhe de quere perropie enquerie quaus son los deshobedientz de quere parropie a thier e complir las ordenances desus dites, feytes e contengudes en queste present /⁵³ carte. E de quetz qui deshobedientz seran trobatz ni preuatz que sien leuades las colonies en la maneyre sobredite. Item a plus establitz e ordenat lo sobredit noble seyor ab autrey que desus qu'en seynner de Granmont en seynner de Luxe e us autres gen/⁵⁴tius homis de la dite terre qui compayes vorran thier o thieran, que ayen a dizer e a mostrar au dit seyor o a so baylhe quantz ni quaus son los compayos qui vorran tier ni amparar e que ayen a fremar e dar fons per aquetz e per cada .I. de etz que etz mau ni greu /⁵⁵ ni dampnadge ni degun malefizi no fazen ni donien ni procurien a nengun homi de la terre a present ni a çelat, e si afazen que etz fossen tiencutz de reder aquet o aquetz au seyor e d'enmendar los dampnatges que feytz auran ad aquet o ad aquetz qui feytz /⁵⁶ los auran. E si aysi no affazen que etz fossen tiencutz de portar e de suffrir la pene qui deuren sufrir aquetz qui mentz feyt auren e d'enmendar los dampnatges qui dat auren ad aquetz qui los dapnatges pres auren. E si per uenture auie que augus deus /⁵⁷ ditz nobles tien mes e autres compayes que dit ni mostrat no auren ni fremat ni dat fons cum dit es, que lo dit seyor o son baylhe los pusque prener e arrestar e punir si mens feyt auen segont ço que feyt auren. E si ment feyt no auen que fre/⁵⁸mien e donguen fons per estar a dret o si far no a poden que isquen fore de tote la dite terre de Mixe seis dar malefici. E si de qui en auant y eren trobatz ni atentz fossen en cous de cos e d'auers e queu seyor ne podes far iustizie. Item a plus establitz e ordenat lo dit noble sey/⁵⁹nor ab autrey que desus que nuyl laurador ni fil de laurador de tote la dite terre de Mixe n'os faze de compaye de nuyl homi e qui afera paguie cada .I. .LXVI. soltz de morlans au seyor de calonie, e que pergue las armes qui portera e que lo seyor lo tienque en preso totz temps entro que la calonie aye /⁶⁰ pagat, que so for ni costume ni degun dret propri ni especiau non pusque ajudar ni valer. E si de qui en apres vne betz pagade la dite calonie y torne tantes betz cum y tornan tantes betz sie punit de pagar la dite calonie en la maneyre sobredite. E dixo lo dit noble seyor pronuntia e declara tot /⁶¹ homi esser laurador qui no sie fil de homi de paratge per quant que la mair sie de paratge. De mes si negun gentius hom miaue compayo o compayos estranitiz o priuatz per lo quau o per los quaus no aosse fremat e aquet o aquetz faze o fazen mort o mortz o plagues o autres malefics que aquet ab cui sere /⁶² o seren fossen tengutz de rener lo murtrer o murtres maufeytor o maufeytos au seyor. E si no l'arrene que medix sufrisque la pene qui lo murtrer o murtres deure o deuren sufrir. Item a plus establitz lo dit noble seyor ab autrey que desus que eyt medix seyor gardas e conseruas totz los herms /⁶³ pastencs e padoentz de tote l'auant ditz terre de Mixe en tau fie en tau faneyre que l'auant ditz seyor e la done sa moyler e lor loctient en la dite terre pusquen tot lor propri bestiar e totes sas gentz autresi a totz sos sotimes estantz e demorantz e

residentz en l'auantditte terre de Mixe ⁷⁶⁴ e cascun de etz pusquen padoyr, vsar e espleytar o pastencar totz lors bestias propres qui lors son e de lors ostaus aus ditz homis e aus ditz padoentz seis tot debat e seis tot contrast que lus no pusquen far al autre lo mayor au menor ni lo dit noble seyor ni hom per lui a loe e ⁷⁶⁵ seis que nenguns habitantz en la dite terre sie nobles o autre de queye condition sie no y pot ment ni deu negun bestiar estrani ni auer ni prener degun abantge outre e pert los autres bezis, mas tant que qui mes aura bestiar so propri seis pert d'autrey mes ne pot metre e tier en los ⁷⁶⁶ ditz herms padoentz e pastencs de mes que lo dit noble seyor ni hom per lui no pusque metre en los ditz herms padoentz e pastencs degun bestiar estrani per diners ni per loguer ni per pregaries, ni pusquen venir ni dar seis voluntat de so poble fuste negue ni poblar los ditz herms. ⁷⁶⁷ E si per uenture s'en deuey que nengus priuatz o estranis mete en degun temps o en degue sazou o metre faze en los ditz herms padoentz e pastencs auer o bestiar estrani qui no fos propri deus habitantz en la dite terre de Mixe o de augun de etz, lo dit noble seyor o so bayle en la dite ⁷⁶⁸ terre de Mixe lo pot e u deu prener e far sa voluntat. E es mes assaber que l'auantdit noble seyor e sos hers e totz e sengles los habitantz estantz e reidentz en la dite terre de Mixe qui son e seran perpetuamentz an e auer deuen o poden padoence vsatge e espleyt en totz los ⁷⁶⁹ ditz boscs e herms de la dite terre de Mixe a obs de lor e de lors ostaus propres e de lors espleytz fuste e leye e tot autre espleyt, vert e sec, que de bosc ayen mestir franquamentz seis tot contrast. E es assaber que totz e sencles les estatutz e establimentz desus ditz e totes e sencles las ordena⁷⁷⁰tions desus dites feytz e ordenatz e feytes e ordenades per l'auantdit noble seyor ab autrey e ab voluntat e ab expres consentiment de totz e sencles los auantditz nobles, prestes, ruans e laurados e perropiantz en la forme e en la maneyre e condition desus en aqueste present carte escriu⁷⁷¹tes e contengudes los deuantditz e mentautz nobles, ruans, lauradors e perropiantz tut e cascus per si de lors propres agradables e deliures voluntatz e de lor certe çiencia aqui medix presentz en la dite cort, laudan, aproan, retifican e confirman e prometon e autreyan firmament per lor e per ⁷⁷² totz los homs e succesors tier e obserbar e gardar firmament per totz temps seis bier ni anar ni far bier en contre en tot ni en partide en degun temps ni en degun loc per negue maneyre, renunciantz sobre aço tut e cascus de etz per si e per sos hers e per sos succesors per totz temps a tote ⁷⁷³ franquece e a tot lor propri for e a tot vs e a tote costume, libertat e a totz priuilegjis que etz o augun o augus de etz aossen ni auer podossen o deossen e a totz dretz escriutz o no escriutz canous e ciuils, feytz o affar, expres o cesibles e a tote libertat e franqueçe de terre o de ⁷⁷⁴ viele o vieles loc o locs e a totz aiutoris e beneficis quaus que sien o estar deyen per los quaus o per augun de etz podossen ni deossen vier ni far en contre las causes desus dites en tot o en partide per degue maneyre. E an volut e autreyat e volen e autreyen tut e cascun de ⁷⁷⁵ etz per si que aquestes generaus renunciacions ayen tant de fermetat, valor e efficacie cum si totz los articles de dretz e de costumes a las causes desus dites aduersaus e contraris y eren expresatz e declaratz. E an plus renunciat aus dretz e costumes dizentz que generaus ⁷⁷⁶ renunciacions no valen ni toren dret aus renunciantz ayas en tant cum los cas de dret e de costume y son espacificatz e declaratz. E an plus expresemmentz e nomiadementz renunciat a tote apellation o appellations que far podossen deus cas e deus articles, estatutz ⁷⁷⁷ e ordenations desus ditz e dites e per lo dit noble seyor ordenades e pronuntiades e en queste present carte escriutes a tot seyor rey, governador, senescout, officiaut o ministre de regne o de terre e a tote apellation e prouocation a arbitre de bon baron per que en contre totes ⁷⁷⁸ e sengles las causes desus dites podossen bier o far bier tot o en partide per nengue maneyre. E que aysi actienquen, obseruien e complisquen per lor e per totz

temps seis bier en contre per degue maneyre que ac an iurat sobre los santz Euangelis de Diu e sobre ⁷⁹ la Crotz tocatz corporaumentz de lors mas dexttras, exceptatz los ditz rectorz e prestes qui lo dit segrament no fen ni en arrey desus dit qui totas cas criminau nos autreyan nis assentin. E volen plus prometen e autreyan tut los auantditz nobles, ruas, laurados, ⁸⁰ e perropiantz e cascun de etz en per si e per totz lors hers e successors per totz temps que lo predit noble seytor e sos hers e successors e ses baylius qui son e seran per totz temps en la dite soe terre de Mixe fazen tier e complir totes e sencles las causes desus dites en aqueste pre/⁸¹sent carte contengudes per constreçe e per prese de beys e de cors si mestir es cum de causes dites e feytes, establides, ordenades per seytor en cort ab autrey e ab expres consentiment e voluntat de lor. Enpero es assaber que si lo baylhe qui are es en la dite terre de Mixe ⁸² per lo dit noble seytor o degun autre bayle qui apres viencos e fos en la dite terre per lo dit noble e per sos successors los faze o vene o us peciaue ols frayre las causes e ordenations desus dites per lo dit noble feytes e ordenades cum desus es dit o augue ⁸³ de eres en tot o en partide que en aquet cas los fossen saubs a totz e a cascun de lor totz lors dretz e totz remedis de lor player, quereylar o aperar si obs ere au dit seytor vescompte si en la terre ere o ad autre seytor a cui aperar aossen o deossen ni acostumat ⁸⁴ aossen si lo dit seytor vescompte en la terre no ere, no contestan las renunciacions desus dites en queste carte desus contengudes. E volon e requerin que fossen feytes .IIII. cartes de vne tenor, la vne au predit seytor, la segonte a la mande d'Ahetçe, la terçe ⁸⁵ a la mande de Barhoart, la quarte a la mande de outre la Bidose, e mes si mes n'auen obs o mes ne requieren. E suplican e pregan au dit noble seytor que a las auantdites cartes e a cascade de eres metes e pausas son sayet en pendent ⁸⁶ a mayor fermetat e valor de totes e sengles las deuantdites causes, lo quau noble seytor los prometo e autreya que afere. Ço fo feyt e autreyat au deuantdit loc d'Amindux diemenge primer dauant la feste de Simonis e Iude apostos, anno ⁸⁷ Domini .M^oCCC^o. sexto decimo. Testimonis de ço son mosseyner n'Arnalt de Noaylhan, mosseyner en Seyheron de Mauriet, mosseyner en Villem Arnalt d'Arbide, maosseyner en Nauar de Saut, mosseyner en Pere Arnalt de Luxe, cauers, en Johan Pacen borzes de Larreule, ⁸⁸ en Fortz seynner de Sanas, en Pere Arnalt seynner de Sent Pau, en Iohan de Mauleon en P(ere) de Tartas donzetz, en Bernart caperan de Camer, e S. Arnalt d'Arancoey, P(ere) d'Echeberie e Bernart de Sulue, iuratz de Bergoey, Santz de Gaston e Iohan d'Oyhanart parropiantz de ⁸⁹ Bidaxun e motz d'outes. E io G. Arnalt de Garat notari public de Mixe e d'Ostabares qui aqueste present carte escriscu. De mes volo e mana lo dit noble seytor que io lo dit notari e Per Arnalt de Garris e Arnalt S(antz) d'Iratçe, notaris publics de Mixe e d'Os/⁹⁰tabares e cada .I. de nos metam e pausem nostres nostres seyaus acostumatz en queste present carte e en cada vne les cartes feytes de queste tenor (tres signos).

⁹¹ E nos Guitart de Labrit vezcompte de Tartas e seynor de les terres de Mixe e d'Ostabares volent obedir e complir la promesse e l'autrey deu dit noble seynor nostre pair, laudam e ratificam totes e sencles las causes contengudes en las dites cartes e en cada une de he/⁹²res, e vos prometem e autreyam en nostre bone fee per nos e per nostre successors per totz tems thier, saubar, conplir e obseruar tot quant que dit es a noste leyau poder. E a mayor fermetat e en testimoniatge de totes e sencles las causes debantdites auem mis/⁹³e pausat nostre propri sayet pendent en las dites cartes e en cada une de heres. En testimoniatge del mosseyner en Guirat de Taçtes, cauer, en Guilhem seynor de Heugas, donzel, n'Arnalt Santz caperan d'Oneyx, R. de Salha, R.A. de Salha ⁹⁴ e en Per A(rnalt) seynher d'Eliceyche d'Arraute, donzets.

1316, noviembre 7, domingo.

Doña Maria Adanieytz vende dos viñas a don Pere Semenitz de Belzunce.

ASC, Carpeta 3, nº 53 (perg. 450x300 mm.).

Sapien totz aquels qui esta present carta ueiran e hoiran que yo dona Maria Adanieytz muyller de don Bertolomeu lo torner qui fo con /² aytorguament e consentiment de Adam e Saluador, de Catelyna e Maria ses cryatures, vendey a uos don Peyre Chemenitz de Uelçunçe lo bureler e a dona /³ Domenga uostra muyller aqueles dos vynnas que yo ey el terminat de Artigua que clamen Yçurya. La una vynna se ten e se affronta de la una part /⁴ desus con la vynna de Sant Peyre de Rybes e de part de ius se affronta con lo camin que clamen Vida uenea que uan e uenen a la vila /⁵ de Berrioçarr. Item la seguonda vynna se ten e se affronta de la una part con la vynna de Marya de Oynnagua e de l'altra part affronta con /⁶ la vynna de Martin Lopeitz de Artigua e de part dessus es affrontada con lo camin que clamen de Vida uenea que uan o uenen de Artigua a Berrioçarr. E aquestes /⁷ deuandites vynnnes de guysa e de manera com sobrenompades e affrontades son dessus totes entegrament con totes ses dreitures e ses apertenençies de /⁸ yntrades e de yssides, de camins, de senders, de çequies e de mugues e con totz aquels dreitz que yo ey e auer y dey ni a mi pertaynnen ad auer /⁹ per alguna manera per razon de trestot lo segle, vendey e aytorguey yo la deuandita dona Maria Adanieytz a uos les sobreditz don Peyre Chemenitz /¹⁰ de Velçunçe e a dona Domenga uostra muyller e metey uos en corporal possession e en tenença, desapoderant a mi o apoderant e metent a uos en /¹¹ les dites viynnes del dia que esta carta fu aytorguada en auant per totz temps del segle, e vuyll e me plaç que las aiatz e las possediscatz des a /¹² des en bona paç totas entegrament tantas quantas que son assi com tenen de lonc, d'ample e d'alt, del çel troa dyntz en abisme, salues, franques, quites /¹³ e delyures de nos e de trestota la mia genoylla e generaçon e de tot mon parentesc e de totz homes e de totes fempmnes per secula cunta, per /¹⁴ vendre, per empeynnar, per cambiar e per alienar e per a farne de les dites doss vynnnes totes uostres propres uolontatz en vida e en mort com cada /¹⁵ un deu e pot far de la sua cosa propria sen ningun contradizymment. /¹⁶ Et es assaber que yo la deuandita dona Maria Adanieytz vendedora aytorguei e uenc de conoyssuda que ey agut e reçebut amoralmet e en paç /¹⁷ de uos les sobreditz don Peyre Chemenitz de Uelçunçe e de dona Domenga uostra muyller precy e aliala d'estes dites uentes de vynnnes doze libras de /¹⁸ bons sanchetz e tornes petit mesclatz de la bona moneda corrible el regne de Nauarra e assi me teney ben per paguada e per ben muyt entegrada /¹⁹ de trestot lo preçy e aliala e de totes coses, renunciant per çert saber a la exçeption de non contatz e no agutz e non reçebutz dines. /²⁰ E per mayor segurtat, valor e confirmaçon d'estes dites ventes de vynnnes yo la deuandita dona Maria Adanieytz vendedera de les dites vynnnes day /²¹ a uos les sobreditz don Peyre Chemenitz de Uelçunçe e a dona Domenga uostra muyller compradors per a obs a uos ey donat ferrme e fiança de re /²² dra e de saluetat de vynt

e quatre libras de sanchetz nompmnadament Miguel de Yturriapurria, podador vezin de Pampalona, en tal /²³ manera que sy per aventura ningun omne o ninguna fempmna uos embarrguass del dia que esta carta fu aytorguada en auant en les dites vy/²⁴nnes en totes o en partida o en yntrada o en yssida o uos mauyssen playt o demanda ninguna o uos metissen mala uoz per qual manera se uol /²⁵ que lo dit ferrme e fiança per conuinent uos faça qualar, quedar e redrar tot embarrc, tota mala uoz, tota demanda e tota pleidesia de mi /²⁶ e de totz homnes e de totes fempmnes e sy no lo dit ferrme e fiança e yo con el ensemble cada un per lo tot per conuinent uos don/²⁷guam e paguem les dites vynt e quatre libras de sanchetz a uos les sobreditz don Peyre Chemenitz de Uelçunçe e a dona Domen/²⁸ga uostra muyller compradorss o a tot omne qui esta carta mostrara al qual ferrme e fiança prometey e me obliguey a bona fe sens /²⁹ enguan deius obliguacion de totz mes bens guaynnatz e per guaynnar de guardarlo de tot daun e damage que a el uendria en qual /³⁰ manera se yol per razon d'esta sobredita ferrmeria e fiançeria en que yo mys lo ey, renunçiant specialment e generalment a tot mon /³¹ for. E yo lo dit Miguel de Yturriapurria aytorguey me per tal ferme e fiança de redra e de saluetat com sobredit es, obli/³²guant ad aquo totz mes bens guaynnatz e per guaynnar. Ont renunçiam nos les ditz dona Maria Adanieytz uendedera de les dites /³³ vynes e yo lo dit Miguel de Yturriapurria ferrme e fiança totz forss, totz huss e tota costumpnnia de for seglar e de santa Glesia /³⁴ specialment e generalment renunçiam cascun de nos per sy a tot nostre for e a non poder e a la exçepcyon del for de non respondre /³⁵ a la carta e a dia de guarydor que si lo demanduem que no nos sia donat e a dia de razonador pera en la vyla e pera fora de /³⁶ la vila e a totes alçes. E d'aquo son testymonis clamatz e preguatz e presentz furen en loguar e quy testymonis se aytor/³⁷guaren don Enequo de Aynnorbe bureler e Guarçia Martin e Miguel Arçeitiz vezins e estaiiantz en Artigua. Facta carta en la era /³⁸ de mil e trezenz e çynquanta e quatre, el mes de nouembre dymenge prymer auantz la festa de Sant Martin. E yo Johan Mar/³⁹tin d'Enderitz notary public e iurat de Pampalona qui a les coses deuandites fuy present a preguaries e mandament de les dites parti/⁴⁰des escriui esta present carta con ma propya man en testymoniança de todes les coses deuandites fi en ela aquest mon sig(signo)ne /⁴¹ acostumpmnat en testymoniança de totes les coses sobredites e suy testymoni.

180

1316, noviembre 22, lunes.

Testimonio notarial de Sancho Garcés de Elcano, notario de la Corte, Ciudad y Obispado de Pamplona, de un vidimus de don Pere de Tors, franco del Burgo de San Cernin, de tres documentos acerca de cuestiones sobre montes y yermos de Sarvil, que afectan a los concejos de Echarri, Ibero y Muniáin.

Sapient totz aquels qui esta present carta veyran et hoyran que en la era de mil trezentz cinquanta et quatre, el mes de nouembre, lo diluns primer auant la festa de Sant Climent, io Sancho Garceytz de ² Elcano, de la Cort, de la Ciutat, del Bispat hi en la villa de Pampalona notari public et iurat, vedi et toui et ley una carta escriptura en pargamin, sayellada con sayel pendent de don Loys nostre seinnor lo rei qui ³ fo, lo tenor de la qual carta es en esta forma de ius en seguent:

Sigue copia del vidimus de don Pere de Tors, franco del Burgo de San Cernin, tenedor y guardasellos del rey en Pampalona, que incluye 3 documentos:

1.—1308, enero 25, jueves.

Esteban de Borret, sozdeán de Pitheus, y sire Pierre de Santa Cruz, caballero, inquisidores y reformadores del rey, determinan que el concejo de Ibero tenga en uso los montes y yermos de Sarvil, pagando 190 libras de sanchetes («Pamplona, jueves fiesta de Conuersio Sancti Pauli, anno Domini millesimo trezentesimo septimo»).

2.—1309, julio 30, miércoles.

Pleito ante Juan de Jaynuilla, señor de Juli, senescal de Navarra, por oponerse el concejo de Echauri a que los concejos y pueblos de Ibero y Muniáin utilicen los pastos y aguas de Sarvil, vendidos a los dichos concejos en 300 libras por los referidos maestros Esteban de Borret y sire Pierres de Santa Cruz el 6 de marzo 1308 («Pamplona, miercholes primero de março, anno Domini millesimo CCC septimo»). La sentencia reconoce la propiedad de los de Echauri y el derecho de los de Ibero y Muniáin («Pamplona, miercholes postremero de julio anno Domini M^o trezentesimo nono»).

3.—1310, noviembre 4, miércoles.

Confirmación de la sentencia referida por el gouernador Engarran de Villers («Data en Tiebas, miercoles quatro de nouembre, anno Domini millesimo trezentesimo decimo»).

El vidimus lleva fecha 1311, noviembre 4, jueves («jueves primero empues la fiesta de Todos los Santos, anno Domini millesimo trezentesimo undecimo»).

Et io Sancho Garceytz de Elcano, notari sobredit, tresla/tey de mot a mot, sens mas et sens meintz, la dita carta del sayel pendent en la forma sobredita, al qual treslat subscriuey et fay en el aquest mon sig(signo)ne acostumpnat, en testimoniança de uertat.

(Sigue otro testimonio notarial, con fórmula en romance navarro y signo de Ochoa Martínez de Usserssi, notario público y jurado en la Cort, Ciudad y Bispado de Pamplona).

Et io, Xemen Garceyz d'Iça, notari public e iurat de Pampalona, vi, teny et ley la sobredita carta del dit sayel pendent, treslada (*sic*) de mot a mot et de palaura a palaura, sens mas ni sens mintz, per man del dit don Sancho Garceyz de Elcano, en la forma sobredita, al qual treslat en testimoniança de les coses sobredites subscriui et fi en ela aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança de vertat.

1317, mayo, 31, martes.

Avenencia entre los jurados de Pamplona y don Xemen Motça para la construcción de una casa y horno de pan.

AMP, nº 75 (perg. 275+28 mm. x 314 mm.).

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran et oyran que esta es carta de auenença et composicion que han fayta amoralment les vint iuratz de Pampalona, nompnad²ment don Esteuen Peritz de la Peyra lo cambiador, don Ochoa Martineytz d'Undiano, don Miguel Deça, don Martin Ortitz, don Caritat d'Iuero, don Pere Martin d'Equieta, don ³ Pere Martin cambiador, don Pere Xemenitz de Tayssonar, don Johan de Leach, don Paschal de Mezquiritz, don Arnalt Palmer, don Martin de Egues, don Lop de Belçunçe, don ⁴ Eneco Martin, don Pere Lopeytz bureler, don Pedro d'Andrequiaynn, Pere Ortitz de Naguylltz, don Sancho d'Elcano, don Johan d'Ochoui, per els et per lurs compainnons de vintena ⁵ et per tot lo consseyll de la vila, con consseyll et sabiduria et mandament de lurs consseylls de la vna part; et don Xemen Motça de la altra part. Et es assaber que esta ⁶ auinença et composicion es en tal manera fayta et atorguada de entrambres les partides que lo dit don Xemen Motça ha en conuinent als sobreditz vint iuratz que deu far et ⁷ far fer una bona casa et vn bon forn, et la dita casa que sia fayta de bones tapies et de bona fusta et yssament que lo dit forn et la dita casa sien faytz ab bregues et ab ⁸ guomes et con totes les coses et totz les arnes et edificio que conuen en forn, sabudament en aquel loguar et plaça que son de la vila el rencon que clamen lo Triquet ⁹ de part la Poblacion, et deu les far o far les far la dita casa et lo dit forn com dit es desus a sa mission et deu les tenir en pe troa d'esta primera festa de Sant Johan ¹⁰ Babtista qui ven et de la dita festa de Sant Johan Babtista qui ven en set ans continuadament complitz, en tal manera que lo dit don Xemen Motça o son mandament aya o ayen et ¹¹ reçebia o reçebien els ditz .VII. ans continuadament complitz, et en tot aquest temps que sobredit es totz les espleytz et totz les loguers de la dita casa et del dit forn. ¹² Et es assaber en tal manera que complit aquest temps et les set ans sobreditz continuadament complitz, que lo dit don Xemen Motça o son mandament layssia o layssien a la vila ¹³ la dita casa et lo dit forn en pe con totz les arnes et totz les edificis que mester fan en la dita casa et el dit forn franx et quitis, sens nenguna mala voz. Et es ¹⁴ assaber que io lo dit don Xemen Motça assi me otorguey et me obliguey a uos les sobreditz vint iuratz de far o de far far a ma mission la dita casa et lo dit forn ¹⁵ assi com sobredit es, et enquera complit lo dit temps et les set ans sobreditz continuadament complitz, que io o tot mon mandament dessenparem et layssem la dita casa et lo ¹⁶ dit forn sobreditz als vint iuratz et al consseyll de la vila sens nengun enbarc ni mala voz dinguna, en la manera com sobredit es. Et yssament es assaber que nos ¹⁷ les sobreditz vint iuratz ab consseyll et sabiduria et mandament de nostres consseylls, per nos et per nostres compaynnos et per les vint que apres de nos saran els ditz ¹⁸ set ans sobreditz continuadament complitz et per tot lo consseyll de la vila, auem en conuinent a uos lo dit don Xemen Motça a tot uostre mandament qui esta carta mostrara de ¹⁹ far uos et de far valer lo dit loguer o trebudament de la dita casa et del dit forn el temps et els set ans sobreditz en la manera com sobredit es. E enquera mes uos auem ²⁰ en conuinent de deffar o de far deffar totz les forntz en que cozen pan de fora dels murs

de la vila de part la Poblacion, es assaber en les pobles que son d'aquela part /²¹ et en les altres cases que son enuiron la Poblacion el terminat d'aquela part. Et en testimoniança de totes les coses sobredites et de cada vna deles, nos les sobreditz vint /²² iuratz per nos et per nostres compaynnons et per les vint que apres de nos saran el temps et els set ans sobreditz et per tot lo consseyll de Pampalona et de far uos valer /²³ tenir et complir tot ço que sobredit es, a uos lo dit don Xemen Motça et a uostre mandament el temps et els set ans sobreditz continuadament complitz, auem uos en /²⁴ donada esta nostra carta sayelada ab lo sayel de la vila pendent, la qual mandamos far et escriure a don Johan Lorentz, escriuan iurat dels vint et del consseyll de /²⁵ Pampalona. Facta carta era .M^a.CCC^a.L^a.V^a., el mes de may, dimartz primer auantz la festa de Sant Saluador. Et io lo dit don Johan Lorentz, escriuan iurat deuandit /²⁶ per mandament dels sobreditz vint iuratz et del dit don Xemen Motça, con ma propria man fi et escriui esta present carta et en testimoniança fi hy aquest mon sig(signo)ne /²⁷ acostumpnat et sui testimoni.

182

1317, diciembre 5, lunes.

Don Pere Andreu de Sangossa, vecino de Tudela, declara ante el notario Martin Yniguitz de Urdanitz que tiene privilegio de exención de peaje.

AMT, caj. 5, nº 7 (perg. orig. 211x195 mm.).
FUENTES, Catálogo..., nº 65

Sapient totz aquels qui esta present carta veyran et hoyran que en la era de mil et CCC et cinquanta et cinc, el mes de de /²zembe, diluns primer del dit mes, en presencia de mi Martin Yniguitz de Urdanitz, notari public et iurat de Pampalona, et dels /³ testimonis deius escriutz, don Pere Andreu de Sangossa, uezin de Tudela, passas dos cargues de seu seynalades de sa seinal que /⁴ las inbiaua a Bayona, veni Pedro Macip de don Arnalt Lazeylla et preni les dites dos cargues de seu, demandant /⁵ li peage de les dites dos cargas de seu en nompne de don Arnalt Lazeylla. Et lo dit don Pere Andreu dizent que /⁶ non deuia pagar peage en tot lo regne de Navarra, per uirtut del priuilegi que el rey nostre seynnor auia dat als de /⁷ la uilla de Tudella. Et lo dit don Pere Andreu mostra huna carta huberta en pargamin, seyellada con lo sayel del /⁸ Governador pendent. La qual carta es de mandament que en tot lo regne de Navarra ningun dels de Tudela non pa /⁹guia peage de ses mercaduries. Et lo dit don Pere Andreu mostra altra carta huberta en paper, sayllada de les /¹⁰ espaldes con lo sayel del cosseyll de la uilla de Tudela, de coma auia fayt iura deuant l'alcalde et la iustitia /¹¹ de Tudela de coma totes les espleytes que el inbar en son nompne eren sues, sens part de ningun. Et lo dit Pedro /¹² Macip de don Arnalt Lazeylla dizi que non faria res per les cartes que lo dit don Pere Andreu mostra. Et leua les /¹³ cargues la hor tengui per ben. Et dizi lo dit Pere Andreu qu'el fazia tort et força coma aquel que era franc de non /¹⁴ pagar peage en tot lo regne de Navarra. Et lo dit don Pere Andreu

requerei a mi, Martin Yniguitz de Urdanitz, notari so/¹⁵bredit, que io de tot ço que dit es desus li fisey hun public instrument. D'aco son testimonis que aco oiren et uediren Domin/¹⁶go de Meotz et don Aznar de Urtassun carpenter et don Miguel de Lauiano corretor, vezins de Pampalona. Et nos les /¹⁷ ditz Domingo de Meotz et don Aznar de Urtassun carpenter et don Miguel de Lauiano corretor otorgam nos per tals testimonis /¹⁸ de com sobredit es. Et io Martin Yniguitz de Urdanitz, notari public et iurat de Pampalona, qui en les coses deuant/¹⁹dites fuy present, a requisition del dit don Pere Andreu escriui aquest public ystrument en la era et mes et dia de/²⁰sus escriutz, et fi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança de uertat.

183

1318, enero 15, domingo.

Los mayores de la obra de Santa María de Sangüesa designan diez hombres buenos para examinar a los candidatos del Número.

APS, Libro del Patronato, fol. 4 vº-4 rº.
Publ. JIMENO JURIO, El libro del Patronato, nº 4.

In era .M^a.CCC^a. quinquagesima sexta. /² Remembrança que fu plegada la parroquia de Santa Maria en lo mes de janer, dimeinge deuant Sant /³ Anton, en la cambra dels dotze, per crida e per razon que los somoniren don Lop d'Orotssa e don Pascal /⁴ d'Orotssa, que heran mayorals de la obra de Santa Maria en la sazón, per razon que hera complit el numero /⁵ dels clergues de Santa Maria que deuián entrar, e la dita parroquia donaren poder als detz bons omnes /⁶ que son esleitz, per nomne don Lop Xemeniz abbat d'Undos, e don Sancho Aznariz, capelans*, e don /⁷ Folques don Fortaner, alcalde, e don Domingo Johan don Ponz Arnalt, don Johan Ortiz de Mugheta, /⁸ don Peyre de Jaqua, don Ienego Balat, fill don Caluet, e don Johan Roldan, e don Per Vuyxua, e /⁹ Pere Vernart de Gayllac. En tal manera que aquestos detz bons omnes sobre lur^o verdat /¹⁰ fagan numero de nou, gardando e examinando ben e lealment, segunt lur conciença, l'estat /¹¹ de la glesia e de la parroquia. E los sobreditz detz bons omnes feziren cridar /¹² per tota la parroquia de Santa Maria que venissen per denant els totz aquels que cuidauan auer /¹³ dreyt de raçion en la dita glesia de Santa Maria, e feyt esto, metiren en carta totz aquels que /¹⁴ deurien. E dessii furen plegatz los detz bons omnes en la cambra dels dotze, e departidas /¹⁵ muitas cossas entre sii e espeçialment bediando e conoixiando que non se trobauan clergues /¹⁶ ordenatz de sacras ordens en la parroquia de Santa Maria atals coma conuenia, e mayorment /¹⁷ bediando la grant mingua que es en la glesia de Santa Maria en razon del seruizii de las horas, /¹⁸ que en partida dels raçiones que ara son an flaqueza e billeza, de manera que no poden /¹⁹ ben complir a las horas atan complidament coma deurian, los sobreditz detz bons /²⁰ omnes, esgardando totas estas cossas que ditas son desus, an feyt numero, totz de /²¹ vna voluntat, en la forna

e manera que de part de jus es escriptz, dels clergues que /²² foren trobatz, per tal que la glesia de Santa Maria sia seruida complidament, coma deue.

/²³ Es a saber que an hesaminnat que sia en el numero Pere Bon, fill don Domingo d'Aynnos, pistoler.

/²⁴ Item an hessaminat que sia en el numero don Aznar de Roncal, capelan, pan e aguat del /²⁵ Espital de Pere Nauarro.

/²⁶ Item han hessaminat que sia en el numero don Johan, abbat de Burguy, en tal manera e condicion /²⁷ que el, si por ventura li caya la sort, que ades, sens altra delonga ni escussa nenguna, bienga ha /²⁸ ficar e estar e servir a la glesia de Santa Maria, e fer rressidençia personal continadament /²⁹ en la vila de Sangossa. E si el esto non fazia e contrauenia, que sia sacat del numero, e la raçion /³⁰ que'l seria feita que no li valga mas ades sens nuylla delonga sia ditada sort en las altres /³¹ que son del numero de aquela raçion que a el seria cayuda, e quals que sian detz, que ayan ... (Fol. 4 r^o) sobre lur jura de tenir e complir esto, segont que dit es.

/¹ Item trobaren los detz bons omnes que Pere Vernat, fill don Pere Vernart de Çaragoça, /² e Semen Aznariz e Martin de Gayllac, fill de Ponz, e Pascal, fill don Pedro de Cortes, /⁴ son ordenatz de corona e de catre gratz, e dan lis plaçe que se ordenen de sacras /⁵ ordens d'aqui a el primer dia del mes de abril, e que fagan mostra verdadera als detz /⁶ bons omnes de la parroquia de con cartas, de coma son ordenatz, e feziendo esto segont que /⁷ dit es, acordan totz que sian en est numero. E si non se ordenauan en sacras ordens /⁸ e non fezissen mostra d'aqui a el primer dia de abril, segont que dit es, aquel ho aquels qui esto /⁹ non farían, que sian fora del numero e radutz d'est libre.

/¹⁰ Item acordan en razon de Bernart, fill don mestre Bernart, e de Miguel Xemeniz, fill de Per /¹¹ de Sant Çaluador, per que no son en la vila e dicen que son clergues, que els personalment biengan en /¹² Sangossa d'aqui a el primer dia del mes de abril e fagan mostra als detz bons omnes de /¹³ coma son hordenatz en sacras ordens, e si esto fazian, que sian en el numero sobredit.

Item an acordad los sobreditz detz bons omnes que si deuenia de ninguns clergues /¹⁵ de Santa Maria auantz del primer dia del mes de abril, lo que Dios non mande, que sia ditada sort /¹⁶ a totz aquestos que son escriptz, e si caya la sort a ningun d'els que no son ordenatz /¹⁷ ni an feyta la mostra, que no sia mes en possession de la raçion d'aqui a que ordenat sera, /¹⁸ segunt que dit es, e si caya a ningun dels ordenatz, que ades sia mes en sa possession e en son dreit, /¹⁹ segunt que dit es.

Item establím et ordenam los detz bons omnes sobreditz que tot racioner que esleyt sia /²⁰ d'esta ora adenant, que done vna capa de polpre als obres, ho XXX soltz ... /²¹ auantz que entre en possession de la raçion.

* Raspado "capelans".

** Tachado "iura".

*** El documento se inicia en el fol. 4 v^o, terminando en el 4 r^o, indicándose la anomalía mediante un signo repetido al final de aquél y principio de éste (nota del editor Jimeno Jurío).

1318, enero 26, jueves.

Pedro de Esain, vecino de Pamplona, se querella contra Miguel Nadal, que había intentado matarle.

AGN, Comptos, caj. 5, nº 86 (vidimus de marzo 1318, perg. 247x182 mm.).
Catálogo..., I, nº 762.

Sepan quantos esta present carta veran e hodran como io don Iohan Peritz d'Undiano, franco de Pomplona, tenedor e goarda del sieillo de nuestro de nuestro seinnor /² el rey en Pomplona, vi, toui e ley huna carta escriuta en pargamino feyta por mano de Semen Garcia d'lça, notario de Pomplona, en forma pu³blica con su signo proprio, el tenor de la coal carta es en esta forma e enpieça assi:

/⁴ Sapien totz aquels qui esta present carta veyran et hoyran que en presencia de mi, Semen Garceitz d'lca, notari public et iurat de Pampalona, et /⁵ dels testimonis deius escriutz, Pere de Exaynn, çabater vezin de Pampalona, dizi que coma el auis fayta suplication a don Pontz de Moretainna /⁶ bizconte de Aunay Guouernador de Nauarra, que coma el estis seguradament en les cases de don Ochoa Martinitz d'Undiano la nuyt de cap d'an, ço es /⁷ esta que era derrerament passa, que era en la era començament de mil et trezentz et cinquanta et seys, que Miguel Nadal, filtz de don Pere Nadal lo /⁸ broter, estant el segurat con Sancha de Berrioçarr sa muyller en les dites cases del dit don Ochoa Martinitz que li entra de nuytz en les dites cases /⁹ armat et con Lop Ochoa bureler, hun que sol anar con Semen Arnalt d'Orotz, et que lo uolguiren matar, non auent palaura con els ni sabent per que ni per que no, et /¹⁰ de paor que lo matassen que aui de ystre per huna finestra estreyta per tal que non lo matassen, et al ystre que se escorcha en grant partida de son cos, et quant el /¹¹ fu fora que romaynniren els en casa la nuyt, maniant et beuent ço que trobaren, ardent leyna et escueles et tailladors. Et de tot aquo lende/¹²man que se quereilla al baylle et lo baille que li dizi que vezins que eren de la villa et que res non li podia far les Martin de Roncal sergent d'armes /¹³ de nostre seygnor lo rey et baille dels iudeus de Pampalona, mas que es anas a quereillar als vint, et que els li'n darien dreyt. Et apres que ana als /¹⁴ vint et que les conta ço que fayt li auien les ditz Miguel Nadal et Lop Ochoa, et les vint tant tost que enbiaren per els et que les metiren en tregoa /¹⁵ et que altre dreyt non li donaren, per que lo dit Pere de Exayn auia en la dita suplication preguat al dit Guouernador que de coses tan mal /¹⁶ faytes uolis far escarment per que la bona gent podissen biure segurs en lurs cases, car no era omne que podis anar segur con els con els (*sic*). Et /¹⁷ puy que fus fayta la quereilla al dit baille lo dit Pere d'Essayn requeri a mi lo dit Semen Garceytz d'lça en presencia del dit baille que io al dit baile /¹⁸ l'in fissei public instrument de tot ço que sobredit es. De tot aquo son testimonis qui presentz furen el logar et qui per testimonis se otorgaren don /¹⁹ Martin de Muruçaua granador et don Remiro coteler, vezins de Pampalona. Facta carta era .M^a.CCC^a. cinquanta et seys, el mes de iener, lo dios /²⁰ primer apres Conuersio Sancti Pauli. E io Semen Garceytz d'lça, notari sobredit, a instancia et requisition del dit Pere d'Esaynn et del baille escriui esta /²¹ carta et fi y en ela aquest mon signe acostumpmat en testimoniança de uertat.

E io el dito don Iohan Peritz d'Undiano, en testigoança de lo que /²² vi, toui e ley, pus el sieillo del sobredicho seynnor rey pendient en esta present carta de vidimus. Data en Pomplona ... postremero del /²³ mes de março, anno Domini .M^o.CCC^o. decimo et octauo.

185

1318, abril 6, jueves.

Pere de Undiano vende una viña en Pamplona, término de Lezcairu, a Jaimes de Ochacain, abogado de la iglesia de Santa María.

ACP, N. 8 (perg. orig. 300x340 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 1028.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als presentz et als qui son per venir, que io Pere d'Undiano, filtz de don Pere d'Undiano qui fo et de dona Belenguera sa muyller, vendo /² a uos laymes d'Ochocain, clerc aduocat en la eglesia de Sancta Maria de Pampalona, aquela vinna que io hei el terminat de Lezcayru, la qual dita vinna del terminat de L/³ezcayru se ten et se affronta d'una part con la vinna de uos lo dit laymes d'Ochocain clerc, e d'altra part con la vinna de don Pere d'Itoytz mercader, e d'altra part se ten et /⁴ se affronta con lo prat de Lezcayru, e d'altra part con lo camin public. E aquesta deuantdita vinna de guissa et de manera com sobre escriuta e sobrenomnada e affronta/⁵da es desus, entegrament, con totes ses dreyturies e ses pertinences de intrades e de yssides e de acequies e de mugues e de camins e de senders e con totz quantz dreytz /⁶ io hey ni a mi y apertaynn de auer per nenguna manera ni razon del monde, io lo dit Pere d'Undiano vendei e otorguei a uos lo dit laymes d'Ochocayn clerc la deuantdita vinna /⁷ en tal manera que la ayatz e la possediscatz en bona patz, atanta e quanta es, assi com ten de lonc e d'ample e d'alt del cel troa dintz en abisme, salua, franca, quita e deliura /⁸ de mi e de tota ma genoilla e generation e de tot mon parentesc e de totz homes e de totes femes, e que la ayatz per vendre e per enpeynnar, per dar e per cambiar e per farne /⁹ uos lo dit laymes d'Ochocayn clerc o tot uostre mandament totes uostres propres uolontatz en vida o en mort, quant que a uos playa, sens contraria nenguna, coma cada hun deu e /¹⁰ pot far de sa cosa propria per secula cuncta. Et es assaber que io lo dit Pere d'Undiano otorguei e venc de conoyssut que hey agut e recebut de uos lo dit laymes /¹¹ d'Ochocayn clerc e passat del uostre poder al men amoralment et en patz pretz ensemble con aliala quaranta e catre libras de bons sanchetz e de tornes negres de la bona /¹² moneda corrible el regne de Nauarra, assi que me tenc ben per pagat e per entegrat de tot preci conplit et aliala d'esta sobredita vinna que io a uos uendut uos he. E a mayor /¹³ firmeza e segurtat de tot ço que sobredit es, io lo dit Pere d'Undiano day a uos lo dit laymes d'Ochocain clerc fermes de saluetat de mi e de totz homes e de totes /¹⁴ femes e fiances de redra de hueytanta e hueyt libras de bons sanchetz, nompnadament don Miguel Santz Alaues e don Miguel d'Undiano, filtz de don Miguel

Ochoa d'Undia¹⁵no, abbat de Caseda qui fo, francxs de Pampalona, en tal manera e con esta condition que si per aventura fus cosa que io ni nuyll altre homne ni femna del monde per nenguna manera /¹⁶ ni razon del monde deshuey e dia que est carta fu fayta e otorgada adelant nuyltz temps tant quant lo segle duria uos fissen enbarc ni enuy ni demanda nenguna ni uos y me/¹⁷tissen mala uotz nin uos mouissen playt nengun, que les ditz fermes e fiances de redra per conuinent uos faguen quedar e redrar e toldre tot enbarc e tota mala uotz e tota /¹⁸ playdesia e tota demanda de mi e de tota ma genoilla e generation e de tot mon parentesc e de totz homes e de totes femnes ades que l'enbarc o la mala uotz o playdesia /¹⁹ missa uos fus en la dita vinna, o si no que les ditz fermes e fiances de redra per conuinent uos donguen e paguien les dites hueytanta e hueyt libras de bons sanchetz /²⁰ planament, sen pleytesia nenguna e sens altre alongament cascum per lo tot a uos lo dit laymes d'Ochocayn clerc o a tot omne qui esta carta mostrara. Als quals fermes e fiances de /²¹ redra prometei e me obliguei leyalment, a bona fe, sens enguan, a gardar e a trayre les de tot daum que auenir les puyria per razon d'esta dita fermetat e fianceria en /²² que io mis les hey, obliguant ad aquo totz mes bens mobles e heredatz, sendentz e mouent, gaynnatz e per gaynnar, conoyssutz e per conoystre, d'or que trobar se puyssquen, renunciand /²³ tot mon for. E nos les ditz don Miguel Santz Alaues e don Miguel d'Undiano otorguam nos per tals fermes de saluetat e fiances de redra com sobredit es, cascum /²⁴ per lo tot, de hueytanta e hueyt libras de bons sanchez, obliguant ad aquo totz nostres bens mobles e heredatz d'or que trobar se puyssquen. Ont io lo dit Pere d'Undiano /²⁵ e nos les ditz fermes e fiances de redra renunciand tot for, huss e costumpnia e totes altres exceptions e deffenssions, allegacions e razons de for seglar e de sancta Eglezia, e /²⁶ especialment renunciand cada hun de nos a nostre for e al for de non respondre a la carta. Testimonis son qui presentz furen el loguar e qui per testimonis se otorgaren don /²⁷ Iohan Mocha bureler e don Pere Çaldaytz corretor e Pere del Potz l'apilador, vezins de Pampalona. E io Martin Garceytz notari public e iurat de Pampalona /²⁷ qui la present carta escriui per mandament de les dites partides era .M^a.CCC^a. cinquanta e seys, el mes de abril, diios primer del dit mes, en testi/²⁹moniança d'aquo fi y aquest mon sig(Signo)ne acostumpnat en esta present carta e sui testimoni.

186

1318, junio 2.

Pero Sanchiz de Lodosa reconoce al comendador de Aberin de la Orden de San Juan la posesión de una pieza de Mendavia.

AHN, O. M. San Juan, Navarra, leg. 678, nº 251 (perg. orig. 270x280 mm.).

Sappien totz aquels qui esta present carta veiran et odiran que io don Pero Sanchiz de Lodosa, caualer, otorguy /² et uengui de conossut et de manyfest que

como io ayey pris et reçebut de uos don frayre Miguel Ferranditz ^{/3} d'Opaque, frayre de la horden de Sant Iohan de Iherusalem, comendador de Auerin, a labor vna peça que ^{/4} es de la dita horden de Sant Iohan de Iherusalem que es en terminat de Mendauya, la qual es tenent de la ^{/5} vna part con lo rio que es clamat Ebro et tenent de l'altra part con la pe a de Gil Martinitz fill ^{/6} de Martin Yniguitz de Suuy a pera  ert temps,  o es a saber de la festa de Sant Martin del mes de nouembre ^{/7} que primera uen en dos ans seguentz continuadament venidos conplitz la qual peça sobredita io ey en conuenent con uos ^{/8} de laxar et desenparar uos la sens enbarc los sobreditz dos hans conplitz, io lo sobreditz don Pero Sanchitz de Lodosa ^{/9} me obliguy con quantz bens que io hey ni aurey, mobles et heretatz, sedentz el mouentz, gaynnatz et per gaynnar, per ^{/10} gaynnar, per horseuol que trobatz et conossutz sian, que qual hora et dia et sazou que los sobreditz dos ans sien ^{/11} conplitz que io que lessi et desenpari la dita peça pera obs de la dita horden a uos lo sobredit don frayre ^{/12} Miguel Miguel (*sic*) Ferranditz o a qui esta carta mostrara sen altra carta de procuraci n ninguna, solta sens enbarc nin mala uo  ^{/13} ninguna, et que io ni altre ni altres per mi no alleguey nin puysquay allegar titol de tenença ninguna de la dita pe a ^{/14} et si la alleguay que no me uayllgua nin pro ningun nome tengua nin siey odut per deuant ningun iuie ecclesiastic nin seglar. ^{/15} Et a lexar et ferme lexar et desenparar la dita peça los sobreditz dos ans conplitz et a tenyr et ^{/16} conplir tot ço que sobredit es en la manera sobredita doy uos en fianças con my mysme enseble l'un per l'altre quada un ^{/17} per lo tot no escusan l'un per l'altre a Sancho Peritz de Lodosa et a Iohan Peritz de Lodosa mon filtz. Et nos los sobre^{/18}ditz Sancho Peritz et Iohan Peritz asi nos otorguam per tals fianças como sobredit es et obliguam a esta fiançeria ^{/19} sobredita totz quantz bens que nos auem ni aurem, mobles et heretatz, sedentz et mouentz, gaynnatz et per gaynnar ^{/20} por horseuol que trobatz er conossutz sien, l'un per l'altre, quada un per lo tot, no escusant l'un per l'altre . Et io lo dit don ^{/21} Pero Sanchitz et nos las ditas fianças renunçiam que per razon de ninguna cosa que en esta carta se contengua ^{/22} que nos ni ningun de nos no nos al em a ningun for ni a ningun alcalde ecclesiastic nin seglar, mas que tenguam et conpl[escam] ^{/23} tot ço que sobredit es en la manera sobredita. Et enquera renunçiam quada un de nos espeçialment tot nostre for et tot ^{/24} altre for espe ial et general, ecclesiastic et seglar et a tot dreyt escript et non escript et a tot hus et costupne ^{/25} et a tot benefici de ley et de dreyt et a totas otras e ep ions, allega ions, deffensions et razons quals en iuyzi ^{/26} et fora de iuyzi, en cort et fora de cort seglar et de santa Yglesia que a nos et a quada un de nos podisen ^{/27} ajudar et ualer et a uos ho a qui esta carta mostrara ennoyar et notzdre, et altres renunçiam a la ex ep ion ^{/28} de non respondre contra esta carta. Et enquera nos las ditas fianças renunçiam espeçialment lo dia ^{/29} de guaridor que es dit platzo de trenta dias que sy per auentura nos ni ningun de nos ni altre ningun ni ninguns ^{/30} per nos lo demanduem que no nos sia dat ni otorguat en ninguna manera. Testimonis son que a las cosas sobre^{/31}ditas presentz furen el logar don Martin Peritz de las Heras et Miguel Peritz de Salinas, vezins d Estela, et Pere ^{/32} Yuaynnes de Let et Gonçaluo Remyritz de Legaria escuder y els asi se otorgaren per testimonis. Et io Maritn ^{/33} Peritz, escriuan iurat et notari public del conseyll de Estela per mandament del dit don Pero Sanchitz et de las ditas ^{/34} fianças aquesta carta escriuy et fazi en ela aquest mon sig(signo)ne acostumat et soy testimony. Esta ^{/35} carta fu fayta dos dias dentz el mes de iuynn, en la era de mil e trezentz et ^{/36} çinquanta et seis ans.

1318, agosto 31.

Testamento de don Jaymes de Ochacayn.

ACP, H. 2 (perg. orig. 650x630 mm.).
GOÑI, Catálogo..., n.º. 1031.

In Dei nomine, Sabuda cosa sia a totz homes, als presentz et als qui son per venir, que io Jaymes de Ochaquaynn, clerc de Pampalona, a la merçe de Deus estant en mon bon sen et en ma bona memoria et en mon bon recordament, /² fay aquest mon destin et esta ma deuysa per que ira ni discordia no puyssa naystre entre les mens apres men traspassament et la mia alma puyssa anar a la gloria perdurable. Ordeney, mandey, deuysey et layssey les mies coses en esta /³ manera.

Tot primerament io lo dit Jaymes mandey et uuyll que totz les clamantz aquels que de mi se trobaran per bona uertat se paguyen et emendien de mes bens per man de mes cabeçalers et exequitors d'aquest mon destin de part de ius /⁴ escriutz. Et si mes cabeçalers de part de ius escriutz fissen cost ni mession, daun ni destarz, per metre a exequition lo fait d'aquest mon destin, ben assi mandey et uuyll que se entegrien et paguyen del tot de mes bens. Al/⁵tressi io lo dit Jaymes de Ochaquaynn, clerc de Pampalona, mandey et layssey pera obs tenir et mantenir vna cappelania perpetual per ma alma totz dies et totz ans atant quant lo segle durara, tota aquela casa que io ey en la rua /⁶ de la Torredonda de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona, et tota aquela vinna que io ey el terminat de Lezcayru. La qual sobredita casa que io ey en la rua de la Torredonda se ten et affronta de la /⁷ vna part con la casa de don Garcia de Lantz lo carpender et de l'altra part con la casa dels burelers de la dita Poblacion, et ten del lonc de la rua publica troal mur de la vila. Et la sobredita vinna del terminat de /⁸ Lezcayru se ten et affronta d'una part con la vinna de don Enequo de Aransus lo podador et de l'altra part con la vinna de don Pere d'ltoitz, mercader de Pampalona, et ten del lonc del prat de Lezcayru troal camin public com van /⁹ les gentz et venen de Pampalona a Mutiloa. Les quals sobredites casa et vinna affrontades de part desus, mandey et layssey pera obs tenir et mantenir de la renta d'eles en apres mes dies una cappelania perpetual totz ans et totz dies /¹⁰ atant quant losegle durara en la dita eglesia de Santa Maria per ma alma, com dit es, en tal manera que esta dita cappelania que io ordeney aya a tenir et tenga per man dels pitançes de la pitançeria de Santa Maria de /¹¹ Pampalona qui per temps seran, Martinet mon nebot, filltz de don Miguel Santz de Arozteguy mon frayre, ordenant se de missa et volent la el tenir et cantar en tota la sua vida et no altre ningun, et dela renta de la /¹² dita casa et vinna les pitancers quy seran per temps ne donguen al dit Martinet cascun an nau libras de sanchetz per razon de son salari, et lo sobreplus de la sobredita casa et vinna, es assaber, de la renta que d'eles ys/¹³ira, que remainga et sia pera obs de la dita pitançeria et pera reffar et adobar la dita casa si mester fazia. Et apres les dies del dit Martinet mon nebot, les pitançes de la pitançeria de la dita eglesia de Santa /¹⁴ Maria qui per temps seran, façen tenir et cantar la dita cappelania per ma alma a quy els tendran per ben en la dita eglesia de Santa Maria cascun an

atant quant lo segle durara, de la renta de la sobredita casa et vinna, et paguyen /¹⁵ al cappelan quy la tendra et cantara de son salari segont la auenença que faran con el, tot lo sobreplus de la renta de la sobredita casa et vinna que remainga a la dita pitançeria en la manera et forma de com sobredit es. /¹⁶ Et encara es assaber que si per aventura lo dit Martinet mon nebot no se ordenaua de missa o no volis tenir et cantar la dita cappelania segont que io ey ordenat et mandat de part desus, mandey et uuyll que les /¹⁷ pitançers de la dita pitançeria qui per temps seran, metien altre cappelan que tenga et cantia la dita cappelania et lo paguyen de son salari segont que con el se auendran de auer soldada, et assi que façen tenir et cantar la dita cappe/¹⁸lania per ma alma totz ans et totz dies, com dit es, atant quant lo segle durara, mas que les pitançers de la dita pitançeria de Santa Maria de Pampalona a quy io comandai tenir et mantenir et far tenir et mantenir la dita /¹⁹ cappelania en la manera sobredita, ni lo capital d'aquela meteyssa eglesia, iamas atant quant lo segle durara no vendien ni cambien ni alienien ni puysen vendre ni cambiar ni alienar ni empeinnar les sobredites /²⁰ casa et vinna en tot ni en partida en ninguna manera per ninguna rason, et venta ni cambi ni alienament ningun ni empeinnament que volissen far ni fissen que no aya valor ni vaylla. Et si per aventura les pitancers de la /²¹ pitançeria de Santa Maria de Pampalona no se volissen emparar de las sobredites casa et vinna per tenir et mantenir de la renta d'eles la dita cappelania per ma alma segont que dit es de part desus, mandey et uuyll /²² que ayen a perdre et perdien tot lo dreit que io les layssey en eles per uirtut et tenor d'aquest mon destin, et que la sobredita ma casa de la raua de la Torredonda et la sobredita ma vinna del terminat de Lezcayru /²³ affrontades de part desus, et la tenença et possession d'eles, aya a ser retornada et retorna als conffrayres de la conffraria de Sant Gregori or io suy conffrayre, en tal manera et con tal condition que de la renta /²⁴ que d'eles ystra façen tenir et cantar la dita cappelania per ma alma totz dies te totz ans atanta quant lo segle durara en la eglesia de Santa Maria de Pampalona, segont que io ey mandada als pitançes de la /²⁵ pitançeria de la dita eglesia de Santa Maria de Pampalona far, tenir et cantar en la manera et forma sobredita et pagat lo cappelan qui la dita cappelania tendra et cantara de son salari cascun an, com dit es, /²⁶ tot lo sobreplus de la sobredita renta de la dita casa et vinna aya a ser et sia, si aquo auenia, a obs de la dita conffraria de Sant Gregori et pera refar la dita casa si mester fazia, sens embarc de la /²⁷ pitançeria et capitol de la dita eglesia de Santa Maria de Pampalona, más que les mayorals et conffrayres de la dita conffraria de Sant Gregori no les vendien ni cambien ni empeinnien ni alienien ni puysen uen/²⁸dre ni cambiar ni empeinnar ni alienar en tot ni en partida iamas atant quant lo segle durara, et venta ni cambi ni empeinnament ni alienament ningun que uolissen far o fassen que no aya valor ni /²⁹ vaylla, per for ni sens for, en ninguna manera, per ninguna rason.

Et encara io lo dit Jaymes d'Ochaquaynn, mandey et layssey pera en apres mes dies al dit Martinet mon nebot si clerc uol estar et vsar coma clerc sciencia de cle/³⁰rizia, mes Decretals et lo seysen libre con l'aparat de Iohan Andres; et si clerc no vol estar et clerizia no vsaua, que les dites mes Decretales et lo seysen libre de Iohan Andres con l'aparat se donguen et rendien al tresor et deposit de /³¹ Santa Maria de Pampalona, et totz les altres libres que io ey.

Et apres io lo dit Jaymes de Ochaquaynn, clerc de Pampalona, mandey et layssey a Maria Peritz, filla de Pero Lopeitz d'Erro, per ma alma, aqueles dos vinnes que io ey el terminat de Pampalona /³² el terminat que se dit et clama terminat de Vrrutia, la vna de les quals se ten et affronta d'una part con la vinna de don Marco de la Puyada et de l'altra part con la vinna de don Pere d'Artayssona lo çabater, et ten del lonc del sender de Vrrutia que /³³ es entre les vinnes troa la vinna de don Gil lo merçer

qui fo, et yssament la segonda vinna se ten et affronta d'una part con la vinna de don Enequo Martin de Ainçoritz lo bureler qui fo, et de les dos partz con les vinnes del rey nostre ^{/34} seinnor, et del'altra part con lo camin public com homne va de Pampalona enta la eglesia de Sant Esteuen de les vinnes. Et laysseyli les sobredites dos vinnes affrontades de part desus a la dita Maria Peritz en tal manera et con tal condition que si per ^{/35} aventura io'l donauey per altra guysa et manera consseyll pera son casament o pera intrar en orden, que les sobredites dos vinnes del terminat de Vrrutia affrontades de part desus retornien et remainguen en apres mes dies per tenor et uirtut ^{/36} d'aquest mon destin en mes nebotz et en mes nebodes, filtz et filles de don Miguel Santz de Arozteguy lo bureler mon frayre, sabudament la vna de les dites dos vinnes en Martico mon nebot, la qual se ten et affronta con la vinna de don Marco ^{/37} de la Puyada et con la vinna de don Pere d'Artayssona lo çabater et con lo sender de Vrrutia et con la vinna de don Gil lo merçer qui fo, en la aya lo dit Martico tota enterament pera farne sa voluntat. Et totz les altres ^{/38} enfantz del dit don Miguel Santz de Arozteguy mon frayre que ayen la segonda vinna del terminat de Vrrutia, afrontada de part de sus pera farne lur voluntat.

Altressi io lo dit Jaymes mandey et lays^{/39}

sey a don Miguel Santz de Arozteguy mon frayre aquela vinna que io ey el terminat de Pampalona, el terminat que se ditz et clama de Vrrayturri, affrontada d'una part con la vinna del rey et del ^{/40} altra part con la vinna del arciaigne de la Tabla de la eglesia de Santa Maria de Pampalona, et ten del lonc del sender de Vrrayturri troa la vinna del rey. Et mandey et layssey mas al dit don Miguel Santz ^{/41} de Arozteguy mon frayre aquela vinna que io ey el terminat de Cagalobos affrontada d'una part con la vinna del rey et de l'altra part con la vinna de don Martin Martinitz de Mutiloa caualer et de l'altra part con la ^{/42} vinna de don Sancho de Elorz broter de Pampalona, et ten del lonc del sender de part Mutiloa com va homne enta Mendilorri troal sender com va homne et uen de Pampalona enta la dita vinna, que aya lo dit don Miguel Santz de ^{/43} Arozteguy mon frayre la sobredita vinna del terminat de Vrrayturri et la sobredita vinna del terminat de Cagalobos, affrontades de part desus, en apres mes dies et en apres les dies de mon payre si me sobra de vida mon payre, pera farne ses ^{/44} propres voluntatz.

Et yssament io lo dit Jaymes mandey et layssey a don Miguel Santz de Ochaquainn mon frayre tota aquela vinna que io ey el terminat de Pampalona, el terminat que se diz et clama terminat de Ouieta, affron^{/45} tada d'una part con la vinna del rey nostre seinnor et de l'altra part con la vinna de don Sancho de Badoztainn ferrer de Pampalona, et ten del lonc del prat de Millera troal sender de Ouieta, que aya lo dit don Miguel Santz de ^{/46} Ochaquainn mon frayre la sobredita vinna del terminat de Ouieta en apres mes dies et en apres les dies de mon payre si me sobra de vida mon payre, pera farne ses propres voluntatz.

Et encara io lo dit Jaymes man^{/47} dey et layssey als sobreditz don Miguel Santz de Arozteguy et don Miguel Santz de Ochaquaynn mes frayres tota quanta ostillamenta que io ey et se trobara mia propria coma de cubs et de cubes et tota altra manera de ostillamen^{/48} ta mia que la ayen et partien coma bona hermandat per meytat.

Et si per aventura lo nostre seinnor Deus fis son comandament que deuenis de mi que auyssey a passar d'aquest segle al altre antz que de don Migel ^{/49} Santz de Ochaquainn, payre de mi lo dit Jaymes, mandey et uuyll que lo sobredit mon payre aya a tenir et tenga et espleytia et esfuytia en tot lo temps de sa vida totes les heredatz et bens mobles que io ey mandat ^{/50} et layssat als sobreditz don Miguel

Santz de Arozteguy et don Miguel Santz de Ochaquainn mes frayres, segont que per esta carta d'aquest mon destin de part desus es contenut.

Altressi es assaber que coma don /⁵¹ Miguel Santz de Ochaquainn mon payre et dona Domeca sa muyller que fu ma mayre ayen mandat en lur derrer destin que ensemble firen a mi lo dit Jaymes et als sobreditz don Miguel Santz de Arozteguy et don /⁵² Miguel Santz de Ochaquainn mes frayres, aquela lur casa que es en la rua petita de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona, et tota lur ostilla que en ela hy es, que nos les ditz tres frayres ayam ad auer per terz /⁵³ segont que per lur destin es contenut et maguer que a totz nos les ditz tres frayres nos ayen layssada la dita casa per terz en general sens que no firen en lur destin declarament de qual part auria cada un son terz de la dita casa /⁵⁴ io lo dit Jaymes de Ochaquainn, con otorgament et consentiment del sobredit don Miguel Santz de Arozteguy mon frayre et de dona Aluyra sa muyller, quy son personalmente presentz el logar, mandey et uuyll que en apres les dies del sobre/⁵⁵ dit mon payre et en apres mes dies, tot lo dreit que io ey et a mi toca et pertainn ad auer de la dita casa per rason et per part dels sobreditz mon payre et ma mayre, remainga et sia quitament del sobredit don Miguel Santz de Ochaquainn /⁵⁶ mon frayre, en guysa y en manera que aya les dos partz de la dita casa lo dit don Miguel Santz de Ochaquainn mon frayre per farne sa voluntat. Et lo dit don Miguel Santz de Arozteguy mon frayre que aya lo terz de la dita casa, segont /⁵⁷ la ordenança feita per les sobreditz mon payre et ma mayre en lur destin, et tota la ostillamenta que se trobara dels sobreditz mon payre et ma mayre, en lur destin, et tota la ostillamenta que se trobara dels sobreditz mon payre et ma mayre, et lur vinna que es apres lo soto de Pampalona, con totz les altres bens que els auien /⁵⁸ et an, que parten les sobreditz mes frayres per meytat apres les dies del sobredit mon payre, coma bona hermandat et frayresca.

Et assi io lo dit Jaymes mandey et uuyll que se compla tot lo corrs d'aquest mon destin /⁵⁹ segont que escriut et ordenat es de part desus, en la manera et forma sobredita. Et io lo dit don Miguel Santz de Arozteguy et io dona Aluyra sa muyller, et altressi io don Miguel Santz de Ochaquainn et io dona /⁶⁰ Prima sa muyller, otorgam, la laudam et auem per ferm aquest destin que auetz fait vos lo dit Jaymes de Ochaquainn, clerc de Pampalona, et tot ço que en esta present carta d'aquest uostre destin escriut et ordenat es, et /⁶¹ prometem cada un de nos per si leyalment, a bona fe, a uos lo dit Jaymes et a uos les cabeçalers d'aquest son destin de part de ius escriutz, de no uenir contra en tot ni en partida, per for nis sens for, en ninguna manera per ninguna rason, et /⁶² si lo faziem que no vaylla ni siam odutz per denant ningun iuge ecclesiastic ni seglar, renunçiant cada un de nos a nostre for.

Et d'aquest mon destin et deuysa io lo dit Jaymes fay mes cabeçalers et exequitos per les /⁶³ quals enuyey et veniren et furen clamatz et pregatz de mi lo dit Jaymes et quy per cabeçalers se me otorguaren, nompnadament don Pero Lopeitz, vicari de la eglesia de Sant Çernin de Pampalona et prior dels conffrayres de la confraria /⁶⁴ de Sant Gregori, don Nicholau lo bureler et don Martin Santz de Orqueyen broter, vezins de Pampalona. Et nos les sobreditz don Pero Lopeitz, vicari de la eglesia de Sant Çernin, don Nicholau lo bureler et don Martin Santz de /⁶⁵ Orqueyen broter, assi nos otorgam per cabeçalers de uos lo dit Jaymes et d'aquest uostre destin de com sobredit es.

Altressi io lo dit Jaymes de Ochaquaynn requerey a uos Pere Santz notari public et iurat de Pampalona per uostre /⁶⁶ offici que a totz aquels a quy io ey feita layssa en aquest mon destin ne façatz sengles cartes originals en publica forma si auer ne volen et vos les requeren et demanden, o a qualque auer ne voldra.

De tot aquo que /⁶⁷ sobredit es son testimonis quy furen clamatz, et pregatz et presentz el logar et qui per testimonis se otorgaren, don Semeno de Otano lo cuyllerer, don Miguel Semeneitz de Tirap bureler et don Garcia Miguel carpenter, ve/⁶⁸zins de Pampalona.

Et io Pere Santz notari public et iurat de Pampalona quy la present carta de destin et deuysa escriuy con ma propria man a pregaries et mandament del dit Jaymes de Ochaquainn, cleric de Pampalona, et /⁶⁹ dels sobreditz don Miguel Santz de Arozteguy et don Miguel Santz de Ochaquainn, ses frayres, et de les dites dona Aluyra et dona Prima, lurs muyllers, en era de mil .CCC. et çinquanta et seys, dios darrer /⁷⁰ del mes de agost, et fy aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança de les coses sobredites.

* Repetido "de la Torredonda".

188

1318, noviembre 17, viernes.

Doña Teresa, mujer de Martín de Roncesvalles, vende una viña en Mutilva a don Pedro Juan, tejedor.

AGN, Comptos, caj. 5, nº 125 (perg. orig. 330x490 mm.).
Catálogo..., I, nº 774.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als qui son et qui son per venir, com io dona Atharesa, muyller de don Martin de Ronçauals lo /² qui fo, a qui Deus faça veray perdon, et io Esteuen Martin et Pere Martin ses filtz, estant de cert saber et de certa sciencia et estant cer/³[tificat] de tot nostre dreyt, no estant premiatz ni de ningun mal engeynn engeynatz, mas de nostra pura agradable uolontat, vendem a uos don /⁴ Pere Iohan lo tyssedor et a dona Çuria de Saiguos uostra muyller, la vinna que nos auem el terrminat de Muthiloa lo clamen Çadarr, la qual vinna /⁵ es affrontada et se ten d'una part con la vinna que es del Hospital de Ronçauals et de l'altra part es affrontada et se ten con la vinna que es de les criatu/⁶res de don Miguel d'Alçorritz lo tender qui fo, et ten del lonc de la vinna de don Salvador d'Ilundaynn lo broter qui fo troal sen/⁷der que se ten a les vinnes del seynnor rey. Aquesta deuandita vinna de guisa et de manera de com sobrescripta et sobrenompnada et /⁸ affrontada es de part desus, tota entegrament tanta quanta es assi coma ten del lonc et de ample d'al del çel troa dintz als abismes, con totes ses /⁹ dreytures et ses pertencencies de intrades et de yssides, de camins et de senders et de çequies et de mugues, salua, franca, deliura de nos et de /¹⁰ tota nostra genoylla et generation et de tot nostre parentesc et de totz homes e de totes fempnes per secula cuncta, vendem et otorguam nos les deuant/¹¹ditz dona Atharesa et Esteuen Martin et Pere Martin a uos les deuanditz don Pere Iohan lo teyssedor et a dona Çuria de Saiguos uostra muyller et /¹² methem uos

en corpporal possession et en tenença en la dita vinna, appoderant a uos et desapoderant a nos et uolem et nos platz que la ayatz et possedis/¹³catz des ades en bona patz, sens part de nos ni de nostra genoylla ni de nostra generation ni de tot nostre parentesc ni de ningun altre omne ni fempna /¹⁴ per secula cuncta, per vendre et pera empeynnar et pera cambiar et pera alienar et pera farne d'ela totes uostres propries uolontatz, assi coma cada vn et /¹⁵ cada vna deu et pot far de la sua cosa propria, sens ningun contradiziment. Sabuda cosa es que nos les deuanditz dona Atharesa et Esteuen /¹⁶ Martin et Pere Martin atorguam et reconoysem et uenem de manifest que auem agut, pris et rebut amoralment em patz de uos les ditz don Pere lohan lo tey/¹⁷ssedor et de dona Çuria uostra muyller, pretz et aliala enssemble de la sobredita vinna venduda, detz libras et catre soltz et hueyt dines de bons sanchetz /¹⁸ et de tornes petitiz mesclatz de la bona moneda corrible el regne de Nauarra. Et assi nos ne tenem ben per paguatz et per ben entegratz de trestot lo preci et de /¹⁹ aliala et de totes coses, renunciant per cert saber a la exception de no agutz et de non rebutz et de non contatz et de non aliuratz dines. Et affar /²⁰ valer, tenir et complir la dita venta de vinna et totes les coses deuandites et cada vna d'eles, et per non poder venir en ninguna manera contra, /²¹ nos les ditz dona Atharesa et Esteuen Martin et Pere Martin dam ferrmes seguont for et fiançes de redra et de saluetat a uos les ditz don /²² Pere lohan lo teyssedor et a dona Çuria uostra muyller en pena de vint et huna liura de bons sanchetz et de tornes petitiz mesclatz de la bona moneda /²³ corrible el regne de Nauarra, nompnadament don Martin Yter lo peleter et don Dominguo de Ronçauals broter, vezins de Pampalona, /²⁴ en tal manera que si per auentura nos ni ningun de nos ni altre ni altres en votz en razon de nos, ni ningun ni ninguna de nostra genoylla /²⁵ ni de nostra generation ni de nostre parentesc, ni nuyll altre omne ni fempna de qualseuol ley o condition que sia, deshuey et d'est present dia et /²⁶ hora que esta carta fu fayta et per nos otorguada adeuant iamas tant quant lo segle durya uos methissen mala votz o embarc o enuy o de/²⁷manda ninguna vos fissen en la sobredita vinna venduda en tota ni en partida, en Cort ni fora de Cort, en iudici ni fora de iudici per /²⁸ deuant ningun iuge ni alcalde spirital ni seglar, per conuinent que les ditz ferrmes et fiançes de redra et de saluetat uos faguen calar, quedar et redrar /²⁹ et estar em patz tota mala votz et tot embarc et tota pleytesia et tota demanda que fayta o mysa vos seria en la sobredita vinna venduda /³⁰ en tota o en partida, et si far non lo uolien, que els o qualseuol d'els uos donguen et paguien a uos o a tot omne qui esta present carta mostrara /³¹ sens altre interual ningun les dites vint et huna libras de sanchetz et de tornes petitiz mesclatz de pena, les vint soltz de sanchetz et de /³² tornes petitiz mesclatz pera la seynoria mayor del Nauarra o per tot son loguartenent, per tal que fagua valer, tenir et complir la dita /³³ venta de vinna et totes les coses deuandites et cada vna d'eles, e les vint libras de sanchetz et de tornes petitiz mesclatz pera uos les /³⁴ ditz don Pere lohan lo teyssedor et dona Çuria uostra muyller o pera tot omne qui esta present carta mostrara. Als quals ferrmes et fiançes de /³⁵ redra et de saluetat conuenem et nos obliguam ius obliguation de totz nostres bens sedentz et mouentz, presentz et per venir, de guardarles de tot /³⁶ quant damage que els o qualseuol d'els o lurs herrs o qualseuol d'els recebre puyrien en qual manera se uol en razon d'esta ferrmeria et fian/³⁷çeria en que nos mis les auem, leyalment, a bona fe, sens mal enguan, renunciant generalment et specialment cada vn de nos per si a tot nostre for /³⁸ et a la exception del for de non respondre a la carta et a la exception de non poder. Et nos les ditz don Martin Yter et don /³⁹ Dominguo de Ronçauals atorguam nos per tals ferrmes et fiançes de redra et de saluetat de com sobredit es et de pagar les dites vint /⁴⁰ et huna liura o de far calar, quedar et redrar de com sobredit es, leyalment, a bona fe, sens mal enguan. obliguant ad aquo cada

vn de nos /⁴¹ totz nostres bens sedentz et mouentz, presentz et per venir d'or que nos les ayam ni trobar se puyssen. Ont a mayor valor et conffirmation /⁴² de la dita venta de vinna et de totes les coses deuantdites et de cada vna d'eles, nos les ditz vendadors et nos les ditz ferrmes et fiançes de /⁴³ de redra et de saluetat renunciem per cert saber tot for et tot hus et tota costumpe de for seglar et de sancta Egleſia et al for de non respondre /⁴⁴ a la carta et a la exception de non poder et a tota altra action ni deffenssion que a nos o a qualseuol de nos puyria ajudar ni valer en Cort ni /⁴⁵ fora de Cort, en iudici ni fora de iudici, per deuant qualseuol iuge o alcalde spirital o seglar et a totes altres razons, exçeptions et dilations /⁴⁶ que a nos o a qualseuol de nos o ad altre o ad altres en votz ni en rason de nos puyria ajudar ni valer ni pro tenir generalment et /⁴⁷ specialment renunciem cada vn de nos per si a tot nostre for et al dia de guaridor, que si lo demamdauem que non nos sia donat /⁴⁸ ni otorguat generalment et specialment a nos les ditz ferrmes et fiançes. De tot aquo son testimonis qui clamatz et preguatz et presentz fu/⁴⁹ren el loguar et qui per testimonis se otorguaren nompnadament don Guarcia Miguel lo carrpenter et don Sancho d'Irure et don /⁵⁰ Pere de Çaldayz corretors vezins de Pampalona. Facta carta era mil et trezentz et cinquanta et sis, el mes de nouembre, /⁵¹ lo diuendres primer apres la festa de Sant Briz. Et io Xemen Guarceyz d'Iça, notary public et iurat de Pampalona, qui a les co/⁵²ses deuantdites fuy present, a instantia et requisition et mandament de entrambes les partides escriui esta present carta, en la qual en testimoniança /⁵³ de totes les coses deuantdites et de cada vna d'eles fi aquest nom sig(signo)ne acostumpnat en testimoni /⁵⁴ de vertat.

189

1318, noviembre 30, jueves.

Don Jimeno de Lizasoain y don Orti de Iza, molineros, arriendan un molino en Pamplona de doña Amorosa, viuda de don Elías Pérez de la Peyra, cambiador franco de Pamplona.

AGN, Comptos, caj. 5, nº 124 (perg. orig. partido por a b c, mitad inferior 256x294 mm.).
Catálogo..., I, nº 775.

Sapient totz aquels qui esta present carta veyran et hoyran que io don Semeno de Liçassoayn et io don Horti d'Iça, molines vezins de Pamplona, atorgam /² et venem de manifest que auem alogat de uos dona Amorossa, muyller de don Elies Periz de la Peyra, cambiador franc de Pamplona, aquel molin que vos /³ auetz el terminat de Pamplona que clamen de lus la rocha, ço es a saber, les dos çenies primeres, et auem la logat pera d'esta primera festa de Sant Iohan /⁴ Babtista qui primera ven en quatre hans qui primes son per venir en segent continuadament conplitz, cad'an dels sobreditz quatre ans per quaranta et seis kafitz de bon /⁵ forment nou linpi de dar et de pendre, de la mesura de Pampalona, lo qual loguer nos obligam l'un per l'altre et cada un per lo tot de dar et pagar cad'an /⁶ la mitat per la festa de Nadal et l'altra mitat per la

festa de Sant Iohan Bapista, sens ningun altre alongament, leyalment, a bona fe, sens engan, a uos /⁷ la dita dona Amorossa o a qui esta carta mostrara, sens altra carta de procuracion ninguna. Et d'aquo vos dam fiances et deutos et pagados /⁸ cum nos medeys ensemble et cada un per lo tot et no escusant les bens del hun per les bens del altre ni escusant nostres bens per les sons nin les sons /⁹ per las nostres nopnadament don Sancho Rumeu bureler et don Garçia Peritz de Bidaureta panater, vezins de Pamplona. A les quals fiances auem en con/¹⁰uinent et nos obligam cada un per lo tot de gardar de tot quant mal et domaie els o qualseuol d'els reçebran per razon de aquesta sobredita fiançeria /¹¹ en que nos mis les auem, a bona fe, et ad aquo obligam totz nostres bens et renunçiam tot nostre for. Et nos les ditz don Sancho Rumeu /¹² et don Garçia Peritz de Bidaureta atorgam nos per tals fiances et deutos et pagados cada un per lo tot de com sobredit es, a bona fe. Et /³² si vos la dita dona Amorossa o qui esta carta mostrara fizez cost o mesion, dam o destartz, iornades interes per demandar et cobrar lo sobre/¹⁴dit loguer de cada un dels ditz termes adeuant, nos les ditz alogados et nos les dites fiances cada un per lo tot vos lo deuem tot /¹⁵ pagar et amendar, et deuem et somes tengutz de creyre vos en del tot per conuinent en uostra sinpla palaura, sens iura et testimoniança /¹⁶ et sens altra taxation declaration, administration de nigun iuie demandar nin requerir. Et affar valer, tenir et conplir tot ço que sobredit /¹⁷ es, nos les ditz alogados et nos les dites fiances et deutos et pagados, cada un per lo tot, obligam totz nostres bens sedentz et mouentz, gaynatz et /¹⁸ per gaynar, conoyssutz et per conoystre, en tot loc que conoyssutz et trobatz seran. Ont renunçiam per çert saber tot for, tot hus et tota costumpne /¹⁹ de for seglar et de sancta Eglezia et generalment et speçialment renunçiam tot nostre for et tot altre for general et speçial et a tota ley et a tot /²⁰ altre dreyt humanal et diuinal, canoniqua et çiuil, et a totz priuilegis, graçies, franqueçes, constituyçions et alongamentz de plazto donades et per donar /²¹ et a dia de conseyll et de razonador pera en la villa et pera fora de la villa et pera fora del regne et a tot razonador et a totes alçes speci/²²alment nos les dites fiances renunçiam a dia de garidor en tal manera que si lo demandassem no nos sia donat ni otorgat. Altresi /²³ io la dita dona Amorossa muyller del dit don Elies Periz de la Peyra cambiador franc de Pamplona qui fo, vos day et vos oltri/²⁴ey a uos les ditz don Semeno de Lissassoayn et a don Horti d'lça, molines, lo dit molin ad aloguer per als sobreditz quatre hans cad'an per lo dit /²⁵ loguer et ey en conuinent et me obliguey de far vos bon lo dit molin et la casa del dit molin segont for, hus et costumpne de far bon /²⁶ molin et casa de molin en la villa de Pamplona, de mi et de totz omes et de totes fempnes, et que io ni homme nin fepna del monde non vos tolga /²⁷ lo dit molin et casa de molin en tot lo sobredit temps per mas nin per meyntz et que far non lo puysquey stablisey me per fiança de far vos bon /²⁸ lo dit molin et casa segont for, hus et costumpne de far bon molin que homme da ad aloguer en la villa de Pamplona. Et a tenir et cu(mplir) /²⁹ tot ço que sobredit es prometey leyalment a bona fe et en vez de prinçipal et de fiança obliguey totz mes bens sedentz et mouentz et renun/³⁰çiey generalment et speçialment tot mon for. De tot aquo son testimonis qui clamatz et pregatz et presentz furen el logar et qui per testimonis /³¹ se otorgaren don Paschal de Badoztayn et Iohan de Gaçeo, tendes, vezins de Pamplona. Facta carta era mil trezentz cinquanta /³² seis, el mes de nouembre, diios dia de la festa de Sant Andreu. Et io Iohan Amis, notari public et iurat de Pamplona, qui a totes les coses /³³ sobredites fuy present, per mandament de les dites partides escriui esta carta et sa pareylla per a.b.c. partides, et fi en ela aquest mon sig(signo)ne /³⁴ acostumpnat en testimoniança de vertat et suy testimoni.

1319, mayo 3, jueves.

Arnalt, obispo de Pamplona, reconoce deber 600 libras a don Judas de Ablitas, judío, hijo de don Juce de Ablitas, judío de Tudela.

ACP, V. Epi 7 (perg. orig. deteriorado en su margen derecho, 490x380 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 1036.

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran et hoyran que nos don Arnalt per la gracia de Deus bispe de Pampalona, con consentiment et [otorgament?] /² de don mayestre Garcia de Egues, prior, et de tot lo cappitol de la eglise de Santa Maria de Papalona, otorgam et uenem de maniffest que deuem a uos [Iudas de Ablitas?] /³ filtz de don Luce d'Ablitas, iudeu de Tudela, o a tot homne qui esta present carta mostrara sen procuracion ninguna, seysscentes libras de bons sanchetz, los quals [nos vos] /⁴ prestates en bona amor et nos de uos les aguimes et reçebimes et passames del uostre poder al nostre a tot nostre plazer et a nostra uoluntat [pera obs de nos] /⁵ et de la dita eglise de Santa Maria de Pampalona, especialment pera a la anada de França a far la iura de nostre seynnor lo rey, de que nos tenem ben per pagatz et per /⁶ complitz et per entegratz, renunciant a la exception de no agutz et de no contatz et de no recebutz dines. Terme es que nos deuem dar et pagar [tot lo] /⁷ sobredit deute dintz en la vila de Pampalona, planament et en patz, a meintz de ningun alçament et de ninguna playdesia, nos lo deuantdit don Arnalt [bispe] /⁸ de Pampalona sobre totz les bens de nostre bispat or que nos les ayam et trobar se puysem, es assaber d'esta primera festa de Paschal [de la Pentechosta] /⁹ a hun an, sens ningun altre alongament, a uos lo dit don Iudas o a tot homne qui esta present carta mostrara sen procuracion ninguna [Et si per auentura pagat] /¹⁰ non vos auissem tot lo sobredit deute al dit terme com dit es, nos lo sobredit don Arnalt, bispe de Pampalona, auem en [conuinent et nos platz de] /¹¹ dar et de pagar vos per cada un dia del sobredit terme adelant cinc soltz de bons sanchetz per pena et per conuinent, sabudament [la] meytat [a la seynnoría mayor] /¹² de Nauarra per que faga valer, tenir et complir totes les coses et cada vna d'eles que se conteynen en esta present carta, et l'altra meytat [a uos lo dit Iudas] /¹³ o a tot homne qui esta carta mostrara. Et si per auentura vos lo dit iudeu o qui esta carta mostrara del dit terme adelant fissetz cost [o mession, daun ni destarç] /¹⁴ per demandar et cobrar lo sobredit deute, nos lo sobredit don Arnalt vos lo deuem tot pagar e amendar assi ben com lo deute principal [Et] /¹⁵ deuem vos en creyre del tot per conuinent en uostra palaura, sen iura et sen testimoniança ninguna. Et enquera nos lo sobredit don Arnalt, bispe de Pampalona, prometem [et] /¹⁶ nos obligam leyalment, sens engan, que vos paguem tot lo sobredit deute al sobredit terme com dit es et tot ço que sobredit es en la manera sobredita. [Et per que nos] /¹⁷ ni altre per nos ni en voz ni en razon de nos non gaynnen ni impetrem ni faça inpetrar carta ni cartes ningunes de appostoli ni de enperador ni de rey ni de gouer/¹⁸nador ni de ninguna altra persona de pregaries ni de mandament, per tal que nos alarguetz lo terme sobredit en que nos vos deuem pagar, et si lo fissent que no /¹⁹

nos vaylla ni pro nos tenga, antz sien contra nos en esta cosa. Altressi es assaber que paga ni pagues ni alargament de plazto ni quitament ningun que nos uolessim /²⁰ dire o allegar que auissem fayt o faytes d'aquest sobredit deute en tot o en partida, otorgam que non vaylla si doncx non mostruem albara o albares escriptes per man /²¹ del rabi de Tudela. Ont renunciem nos lo sobredit don Arnalt, bispe de Pampalona, totz fors et totz vs et totes costumpnes et totes altres exceptions /²² et allegations et escusations et totes razons et deffenssions que nos o altre per nos podissem dire o allegar o mostrar ni razonar per for ni sens for, que nos vayllan /²³ ni nos aiudien ni pro nos tenguen per deuant ningun iuge seglar ni de santa Glesia, antz sin contra nos en esta cosa, et specialment renunçiam a nostre for, en tal manera que si per /²⁴ aventura lo demanduem no nos sia donat, et renunciem al for de no respondre a carta. Sobre tot aquo enquera nos lo sobredit don Arnalt, /²⁵ bispe de Pampalona, obligam deshuey et d'esta ora adelant totz les bens del dit bispat or que nos les ayam et trobar se puysen al molt alt et poderos /²⁶ et molt noble seynnor don Phelip, per la gracia de Deus rey de França et de Nauarra, et al Governador de Nauarra o tenent son logar, en tal manera et conuinent que si per aventura pagat /²⁷ non vos auissem lo sobredit deute al sobredit terme, com dit es, otorgam et uolem et nos platz et donam plener poder, mandament et liçencia al sobredit seynnor rey /²⁸ et ad aquel qui sera la sazón Governador de Nauarra o tenent son logar, que del sobredit terme adelant, sens citar et sen amonestar nos ni sen ningun altre costreyniment prenguen /²⁶ enparien, vendien et fermien totz les fruytz et espleytz et rentes qu'en ystran dels ditz bens del dit noste bispat, con totz les altres bens mobles or que sien trobatz et paguien /³⁰ a uos lo dit iudeu o a qui esta carta mostrara lo sobredit deute et tot ço que sobredit es en la manera sobredita. Et pregam al hondrat et saui don lohan Peritz d'Un/³¹diano, qui es aqui present, franc de Pampalona, tenedor et garda del sayel del dit seynnor rey mis en Pampalona, que meta lo sayel del dit seynnor rey pendent en esta /³² present carta per far ualer, tenir et complir tot ço que sobredit es. Et io lo dit lohan Peritz d'Undiano a pregaries del sobredit don Arnalt, bispe de Pampalona, hey /³³ mis lo sayel del dit seynnor rey pendent en esta carta per far ualer, tenir et complir tot ço que sobredit es. Et per mayor atorga/³⁴ment et confirmation de totes les coses sobredites et de cada una d'eles, nos lo sobredit don Arnalt, bispe de Pampalona, auem mandat metre nostre pendent en esta /³⁵ present carta per far valer, tenir complir tot ço que en esta carta se conteynn.

Et nos magister Garssias de Egues prior totumque capitulum Pampilonensis ecclesie /³⁶ predicta omnia et singula ratificamus et concedimus et nostrum consenssum et assenssum ex certa scientia inperitum, sic tamen quod bona dicti eppiscopatus pro solutione dicti debiti [roto e ilegible] /³⁷ um duobus fructibus .I. anni presentis et sequentis proximi ex nostro consenssum non remaneant obligati. In quorum testimonium sigillum nostrum duximus apponendum.

Testimonis son /³⁸ qui clamatz et presentz et pregatz furen en logar et qui per testimonis se otorgaren [roto] vicari de Santa Maria de Pampalona, don Miguel Xemenitz de Gaçolatz /³⁹ abbat de Aldaua, Açach Azamel, iudeu de Pampalona. Et io Andreu [Lopeytz] de Imarcoaynn, notari public et iurat de Pampalona, qui la present carta escriui con ma propria man /⁴⁰ a pregaries et mandament de les dites partides. La qual carta fu fayta et otorgada en la era de mil .CCC. et cinquanta et set, el mes de may, lo dios tres /⁴³ dies entratz el dit mes, et fi y aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança de les coses sobredites.

1319, mayo 15, martes.

Arnalt, obispo de Pamplona, reconoce deber 600 libras de sanchetes a don Ezmel de Ablitas, judío de Tudela.

ACP, A) V. Epi 7, D (perg. orig. con 3 sellos pendientes, 470x350 mm.).

B) V 9, Epi 7, F bis (perg. orig. con 3 sellos pendientes, deteriorado y de difícil lectura en algunos trozos, 480x410 mm.)*.

GOÑI, Catálogo..., nº 1038.

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran et hoyran que nos don Arnalt, per la diuinal miseracion bispe de Pampalona, estant el capitol /² de Santa Maria de Pampalona, plegat, present l'ondrat maestre Garssia de Egues, prior et lo cappitol de Santa Maria de Pampalona plegatz /³ en cappitol segont vsat et costumnat han de plegarse entro al die de huey, con otorgament et consentiment del dit prior et cappitol de /⁴ Santa Maria de Pampalona, presentz et plegatz segont que sobredit es, otorgam et venem de conoyssut et de manifest que deuem dar et pagar /⁵ a uos don Ezmel de Ablitas, iudeu de Tudela, filtz de don luçe de Ablitas, o a tot homne qui esta present carta mostrara, sen procuracion ninguna, /⁶ seyssçentes libras de bons sanchetz, moneda corrible el regne de Nauarra. Et aquo uos deuem nos lo deuantdit don Arnalt bispe de /⁷ Pampalona per altres tantz dines que nos de uos aguimes et reçebimes a temps et a sazón que nos façien muyt grant menester pera obs /⁸ d'esta anada de França que nos auem ad anar per iurar al molt alt et noble excelent princep et seynor don Phelip per la gracia de Deus /⁹ rey de França et de Nauarra, et passaren entegrament les sobreditz dines del uostre poder al nostre, de que nos tenem ben per pagatz et per entegratz, /¹⁰ renunciand a la exception de no agutz et de non contatz et de no recebutz dines et non passatz del uostre poder al nostre. Et enquera renunciand /¹¹ la ley en que ditz que les testimonis deuen veyre far la paga en entegra dels ditz dines, o de altra cosa qualseuol que lo vaylla. Terme es /¹² que uos deuem pagar totes les deuantdites seissçentes libras de sanchetz entegrament d'esta primera festa de Pascha de la Pentecosta /¹³ que ven a hun an qui en seguent primer es a uenir, bonament et en patz a meintz de alça ni de pleytesia ninguna, dintz en la villa de Pampalona /¹⁴ en uostre poder o en tot qualseuol altre logar del regne de Nauarra que la demanda nos sia fayta, a uos lo dit don Ezmel de Ablitas o /¹⁵ a qui esta carta mostrara sen altra carta de procuracion. Et si per demandar et cobrar lo deute sobredit uos lo dit don Ezmel de Abli/¹⁶tas o qui esta carta mostrara del dit terme adelant fissetz cost o mession, daun o destarç, deuem uos lo tot emendar et per far assi /¹⁷ ben com lo principal deute, et deuem uos en creyre del tot per conuinent en uostra palaura, sen iura et testimoniança ninguna. Et enquera es assaber /¹⁸ que si per aventura al terme sobredit non uos paguem tot lo sobredit deute com dit es et si no volem et nos platz et otorgam que del dit /¹⁹ terme adelant vayen et gaynien a ratzón de cinc per seys per an, segont la ordenança de nostre seynor lo rey. Et nos lo deuantdit /²⁰ don Arnalt bispe de Pampalona prometem et nos obligan leyalment, sens engan, que nos paguem a uos lo dit don Ezmel de Ablitas o /²¹ a qui esta carta mostrara, totes les

deuandites seysçentes libras de sanchetz al dit terme, com sobredit es, sens altre alongament /²² algun et complam et agardem totes et cada unes coses que en esta carta son escriptes et cada una d'elles per si. Et nos lo deuandit /²³ don Arnalt bispe de Pampalona, de nos et de nostra auctoritat et per lo otorgament et conssement del sobredit prior et cappitol, nos obligam ser /²⁴ deutor et pagador con totz les nostres bens et con totz les bens que sont et apertaynnen ser al nostre bisbat de Pampalona, fruytz, espleytz rentes, /²⁵ per qualseuol pertaynnetz al dit nostre bispat, si de pan, si de vin, si de dines, si de totes altres res mouentz et non mouentz, conoyssutz et per cono/²⁶ystre, en totz locx or que sien et trobar se puyssen, de totes les deuandites seyscentz libras de sanchetz pagar al dit terme segont /²⁷ que dit es desus, et del cost et de la mession, daun et destarç et del gaynn a raçon de cinc per seys per an, segont que sobredit es. Et /²⁸ enquera nos lo deuandit don Arnalt bispe de Pampalona, obligam deshuey et d'esta ora en auant que esta carta es fayta al molt alt et /²⁹ noble et poderos excellent princep et seynorson Phelip per la gracia de Deus rey de França et de Nauarra o a qualque tenga son loc el /³⁰ regne de Nauarra et al Governador de Nauarra o a son loctenent, totz quantz bens que nos auem et aurem et con totz les que son et aperta/³¹ynen ser al dit nostre bispat de Pampalona, rentes, fruytz, espleytz, per qualseuol manera pertaynen al dit bispat de Pampalona, si de pan, si de uin /³² et si de dines, sedentz et mouentz, gaynatz et per gaynar, or que sien et trobar se puyssem, en tal manera que si per auentura nos lo sobredit don /³³ Arnalt bispe de Pampalona no pagauem les deuandites .VI. çentes libras de sanchetz al dit terme segont que dit es desus, que lo sobredit seynnor /³⁴ rey de França et de Nauarra o qualque tenga son loc el regne de Nauarra, lo Governador de Nauarra o son loctenent, sen citation et monition /³⁵ ninguna ni sens ningun altre costreyniment far puyssen pendre et enbargar, uendre et far uendre et firmar totz les fruytz et espleytz et /³⁶ rentes dels bens del dit bispat de Pampalona et de totz les altres bens mobles pertaynentz al dit bispat atantz com faguen pagat /³⁷ y entegrat a uos lo sobredit don Ezmel de Ablitas o a qui esta carta mostrara, de les deuandites .VI. çentz libras de sanchetz et de les messions, /³⁸ dauns et destarç et del gaynn a razon de .V. per seys per an, com sobredit es. Et per razon de les deuandites coses, nos los deuandit /³⁹ don Arnalt bispe de Pamplona, principal deutor, renunciem specialment a nostre for, a tot benefici de ley et de dreyt et de for special et general /⁴⁰ et a tot dreyt escriut et no escriut et a totz priuilegis, gracies et franquezas faytes o per far, impetrades et per impetrar, de Appostoli, de Rey, /⁴¹ de Governador o de qualseuol altra persona ecclesiastica et seglar et a tot for et a tot us et costumpna et totes altres exceptions, cauillations et /⁴² defenssions e razons que en iudizi o fora de iudizi, en Cort o fora de Cort seglar et de Santa Eglezia, nos o algun de nos o algun altre /⁴³ o altres per nos puyrien dire, razonar o allegar, que a nos non uayllan ni siam per aquo odutz. Altressi renunciem a la exception de non respondre /⁴⁴ contra esta carta. Et nos mayestre Garssia de Egues, prior, et lo capitol de la eglezia de Santa Maria de Pampalona, estant plegatz en capitol /⁴⁵ segont vsat et costumpnat auem de plegar nos entro al dia de huey et segont sobredit es presentz a esta sobredita obligation, entendent et mayorment /⁴⁶ vedent que la malleuta de les deuandites seysçentes libras de sanchetz prises per lo sobredit nostre seynor don Arnalt bispe de Pampalona, son obs /⁴⁷ et necessaries a el et per negoci uertader de la sobredita anada de França, per esta razon nos les ditz prior et capitol de la sobredita eglezia de Santa /⁴⁸ Maria de Pampalona, conssement, laudam, otorgam et ratifficam lo sobredit deute, obligations et renunciations et totes et cada unes coses que en esta /⁴⁹ carta son escriptes, et uolem et nos platz et conssement que si per auentura vos lo dit don Ezmel de Ablitas o qui esta carta mostrara entegrament /⁵⁰ de totes les deuandites .VI. centes libras de

sanchetz no fusetz pagat al dit terme segunt que dit es desus, que uos lo sobredit don Ezmel /⁵¹ de Ablitas o qui esta present carta mostara sen altra carta de procuracion del sobredit terme en auant uos satisfagatz, paguetz et entegretz de totz les /⁵² fruytz, espleytz et rentes si de pan, si de vin, si de dines, si de tota altra res que sayddra et respondera de totz les bens del sobredit /⁵³ bispat de Pampalona en qualseuol regne o en qualseuol logar que sien o trobar se puyssen, entegrament, de totes les deuantdites .VI. çentes libras de sanchetz et del /⁵⁴ cost et de la mession, daun et destarç et gaynn cum sobredit es. Et affar nos tenir et complir totes les coses que en esta carta son escriptes et cada una d'eles /⁵⁵ nos lo deuantdit don Arnalt bispe de Pampalona pregam el hondrat et saui don Iohan Peritz d'Undiano, franc de Pampalona qui es aqui present, tenedor /⁵⁶ et garda del sayel del dit seynor rey mis en Pampalona, que meta lo sayel del dit seynor rey pendent en esta present carta a firmeza et tes/⁵⁷timoniança de tot ço que sobredit es. Et io lo dit Johan Peritz d'Undiano a pregaria del sobredit don Arnalt bispe de Pampalona hey mis /⁵⁸ lo sayel del dit seynor rey pendent en esta present carta a firmeza et testimoniança de tot ço que sobredit es. Et enquera per que totes les sobredites /⁵⁹ et cada una d'eles sien firmes et ualederes et non uenguen ni puyssen uenir en dubda, nos sobredit don Arnalt bispe de Pampalona mandam metre nostre propri sayel /⁶⁰ pendent en esta present carta. Et ysament per que totes les coses sobredites sien firmes et ualederes et non uenguen ni puyssen uenir en dubda, nos lo /⁶¹ sobredit prior et capitol metem nostre propri sayel pendent en esta present carta. Testes sunt Martin Ochoa d'Aldunat escuder, Açach Abolffada /⁶² iudeu de Pampalona. Et io Andreu Lopeytz de Imarcoaynn, notari public et iurat de Pampalona, qui la present carta escriui en la era de mil .CCC. et cinquan/⁶³ta et set el mes de may, dimartz quinze dies entratz el dit mes, et fi mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança de les coses sobredites.

* El pergamino A difiere del B sólo en el nombre de D. Ezmel de Ablitas, que sólo figura en B en la línea 20, mientras que en las líneas 5, 14 y 49 figura ludas de Ablitas.

192

1320, noviembre 24, lunes.

Doña Gracia, viuda de don Sancho Peritz de Asna, reconoce deber 34 robos y medio de trigo a Mila, viuda del judío Judas Levi.

AGN, Comptos, caj. 6, nº 3 (perg. orig. 376x131 mm.).
Publ. ARIGITA, La Asunción..., 210-211.
Catálogo..., I, nº 793.

Sappian totz aquels qui esta present carta veyran et odiran como io dona Gracia, muyller de don Sancho Peritz de Asna qui fu et io Gracia Sanches lur filla, uezinas d'Asna, otorguam et uenem de conoyssut et de manifest que deuem dar et pagar a uos /² dona Mila muiler de don ludas Leui qui fu, trenta et catre rouas et demea de forment nou et bon et linpi de la mesura d'Estela. Et aquo nos deuem nos

per forment que de uos aguimes et per pagadas nos tenguimes. Terme es que uos deuem pagar /³ tot lo dit forment a esta primera festa de Santa Maria d'agost que uen que uos paguem planament denz en la iuderia d'Estela en uostra casa a uos o qui esta carta mostrara, sens altra carta de procuracion. Et si per demandar et cobrar lo dit deute fissetz /⁴ cost o mission, nos uos lo deuem tot henmendar et pagar. Et si al dit terme non uos pagauem tot l'auer sobrescriut de com dit es desus que logre del dit terme en auant a razon de çinc per seys l'an peynnorant o non peynnorant, o que /⁵ retenguam uostra amor. Et obliguam nos ser deutoras et pagadoras l'una per l'altra et cada una per lo tot con totz nostres bens sedentz et mouentz, gaynnatz et per gaynnar, a pagar tot l'auer sobrescriut al dit terme de com dit es de /⁶ sus et las costas et missions et lo logre tant quant montaran. Et per mayor segurtat metem per fianças deutors et pagadors con nos medeysas ensemble, l'un per l'altre et cada un per lo tot affar pagar o pagar tot l'auer sobredit al /⁷ dit terme de com dit es desus et las costas et missions et lo logre tant quant montaran, a dona Eluira Sanchis, muyller de don Furtuynn Sanchis qui fu et a Pero Sanchis et a Martin Sanchis sons filltz, uezins d'Estela. /⁸ Et nos los ditz dona Eluira Sanchis et Pero Sanchis et Martin Sanchis otorguam nos per tals fianças deutors et pagadors com dit es desus. Et nos las ditas deutoras et nos las ditas fianças obliguam desuey en auant a la /⁹ seynnoria mayor de Navarra o a qualque tengua son loc el regne de Navarra toz nostres bens mobles et heretaz, gaynnaz et per gaynnar. En tal manera que si per aventura non uos pagauem lo dit deute al sobredit terme, que la seynnoria /¹⁰ mayor de Navarra o son loctement, sen çitation et monition ninguna donen porter o porters que prengan, embarguen et uendan et fermen en nostra uoz atantz de nostres bens con que façan pagada et entegrada a uos la dita iudia o a qui esta carta /¹¹ mostrara de tot lo sobredit deute et de las costas et missions et del logre tant quant montaran. Et renunçiam a non poder uenir contra ninguna de las cosas deuanditas, expressament nostre for. Et affor nos tenir et conplir totas las cosas deuanditas /¹² et cada una d'elas nos las sobreditas deutoras et fianças pregames al hondrat et saui don Guillem de Leon franc d'Estela, tenedor et garda del sayel de nostre seynnor lo rey mis et husat en la vila d'Estela, que el que meta lo sobredit sayel pendent en esta /¹³ present carta affirmeza et testimoniança de las cosas deuanditas. Et io lo deuandit don Guillem de Leon a pregaria de las sobreditas deutoras et fianças meti lo sobredit sayel pendent en esta present carta affirmeza et testimoniança de las cosas /¹⁴ deuanditas. Testimonis son don Peydro de Azqueta torner et don lento Manyel Matho. Esta carta fu fayta diluns .XXIII. dias dentz el mes de nouembre, era de mil et trezentz et cinquanta et voyt. Et io Santz de Monrreal escriuan notari public et /¹⁵ iurat del consseyll d'Estela recebi la sobredita obligation de las sobreditas deutoras et de las ditas fianças et de la nota de la dita obligation reffazi esta carta et per mandament dels hondratz et sauis seynnors don Iohan Arnalt d'Ezpeleta /¹⁶ abbat de Lerin et alcalde en la Cort de Navarra et de sire Vast abbat d'Ayarr, clergues del seynnor rey, comissaris deputatz per lo rey nostre seynnor els negocis als iudeus pertaynentz, diuendres derrender dia del mes de nouembre, anno Domini mi/¹⁷llesimo .CCC^o. .XXX^o., et fazi aquest mon sig(signo)ne acostumat en testimoni de uertat. Et io don Martin Royz franc d'Estela, tenedor et garda del sayel de nostre seynnor lo rey de Navarra mis et husat en la vila d'Estela, de mandament dels diz /¹⁸ seynnors comissaris meti lo sobredit sayel pendent en esta present carta a firmeça et testimoniança de las cosas deuanditas.

1320, diciembre 21, domingo.

Don Pedro de Guorriça reconoce deber 60 sueldos de sanchetes a Abraham Levi.

AGN, Comptos, caj. 7, nº 31 (perg. orig. 279x130 mm.).
Catálogo..., I, nº 794.

Sappian totz aquels qui esta present carta ueyran et odiran como io don Peydro de Guorriça, laborador, et io donna Domengua sa muiler, uezins d'Estela, otorguam et uenem de conoyssut et de mani²ffest que deuem dar et pagar a uos Abram Leui, fill de Salomon Leui alffayat, seyssanta soltz de bons sanchetz. Et aquo uos deuem nos per dines que de uos aguimes et per pagatz nos tenguimes. ³ Terme es que uos deuem pagar lo sobredit deute a esta primera festa de Sant Martin del mes de nouembre que uen que uos paguem planament dentz en la iuderia d'Estela en uostra casa ⁴ a uos o a qui esta carta mostrara, sens altra carta de procuration. Et si per demandar et cobrar lo dit deute fissez cost o mission, nos uos lo deuem tot henmendar et pagar. Et si al dit terne ⁵ non uos paguem tot l'auer sobrescriut de com dit es desus, que logre del dit terme en auant a razon de çinc per seys l'an, peynnorant o non peynnorant, o que retenguam uostra amor. Et obliguam nos ⁶ ser deutors et pagadors l'un per l'altre et cada un per lo tot con totz nostres bens gaynnatz et per gaynnar a pagar tot l'auer sobrescriut al dit terme de com dit es desus et las costas et missions ⁷ et lo logre tant quant montaran. Et per mayor segurtat metem per fiança, deutor et pagador con nos medeyss ensemble l'un per l'altre et cada un per lo tot a far pagar o pagar tot l'auer so⁸brescriut al dit terme de com dit es desus et las costas et missions et lo logre tant quant montaran, a don Sancho del Portal vezin d'Estela. Et io lo dit don Sancho del Portal assi ⁹ entri et me otorgui per tal fiança, deutor et pagador como dit es de sus. Et nos les diz deutors et fiança obliguam desuey en auant a la seynnoria mayor de Navarra o a qualque tengua ¹⁰ son loc el regne de Navarra totz nostres bens mobles et heretatz, gaynnaz et per gaynnar. En tal manera que si per auentura non uos pagauem lo dit deute al sobredit terme, que la seynno¹¹ria mayor de Navarra o son loctenent sen citation et monition ninguna donen porter o portes que prenguan, embarguen et uendan et ferme en nostra uoz atanz de nostres bens con que ¹² façan pagat et entegrat a uos lo dit iudeu o a qui esta carta mostrara de tot sobredit deute et de las costas et missions et del logre tant quant montaran. Et renunciem a non ¹³ poder uenir contra ninguna de las cosas deuanditas expresament nostre for. Et a far nos tenir et complir totas las cosas deuanditas et cada una d'elas, nos los sobreditz deutors et fiança ¹⁴ preguames al hondrat et saui don Guillem de Leon, franc d'Estela, tenedor et garda del sayel de nostre seynnor lo rey, mis et husat en la vila d'Estela, que el que meta lo sobredit ¹⁵ sayel pendent en esta present carta affirmeza et testimoniança de las cosas deuanditas. Et io lo deuandit don Guillem de Leon a pregaria dels sobrediz deutors et ¹⁶ fiança meti lo sobredit sayel pendent en esta present carta affirmeza et testimoniança de las cosas deuanditas. Testimonis son don Martin d'Oquariz laborador et lento ¹⁷ Guoayssque fill de Sento Goayssque. Esta carta fu fayta dimenge .XXI. dia dentz el mes de

dezembre, era de mil et trezentz et cinquanta et voyt. Et io Santz de /¹⁸ Monrreal escriuan notari public et iurat del consseyll d'Estela, recebi la sobredita obligation dels sobreditz deutors et fiança et de la nota de la dita obligation reffazi /¹⁹ esta carta per mandament dels hondratz et sauis seynnors don Iohan Arnalt d'Ezpeleta, abbat de Lerin et alcalde en la Cort de Nauarra, et de sire Uaast, abbat d'Ayuarr, clerig/²⁰guos del seynnor rey comissaris deputaz per lo rey nostre seynnor els negocis als iudeus pertaynnenz diuendres derrender dia del mes de nouembre, anno Domini millesimo /²¹.CCC^o.XXX^o., et fazi aquest mon sig(signo)ne acostumat en testimoni de uertat. Et io don Martin Roys franc d'Estela, tenedor et garda del sayel de nostre /²² seynnor lo rey de Nauarra, mis et husat en la vila d'Estela, de mandament dels diz seynnors comissaris meti lo sobredit sayel pendent en esta present carta /²³ a firmeza et testimoniança de las cosas deuanditas.

194

1321, enero 26, lunes.

Martín Sanchiz reconoce deber 11 libras de sanchetes y 22 robos de trigo a don Juce, judio de Estella.

AGN, Comptos, caj. 6, nº 4 (perg. orig. 273x222 mm.).
Publ. ARIGITA, La Asunción..., 211.
Catálogo..., I, nº 798.

Sappian totz aquels qui esta present carta ueyran et odiran como io Martin Sanchiz fill de don Sancho Martiniz et io dona Maria Gil sa muyller, uezins d'Echauarri, otorguam /² et uenem de conoyssut et de maniffest que deuem dar et pagar a uos don luçe fill de don Açac de Qualahorra, iudeu d'Estela, onze liuras de bons sanchetz et vint et dos rouos /³ de forment mesura d'Estela. Et aquo uos deuem nos per diners et forment que de uos aguimes et reçebrates et per pagatz nos tenguimes. Terme es que uos deuem pagar lo /⁴ dit forment a esta primera festa de Santa Maria d'agost que uen et los ditz diners a esta primera festa de Sant Miquel del mes de septembre que uen que uos paguem planament /⁵ dentz en la iuderia d'Estela en uostra casa a uos o a qui esta carta mostrara, sens altra carta de procuracion. Et si per demandar et cobrar lo dit deute fissetz cost o mission /⁶ nos uos lo deuem tot henmendar et pagar. Et si als ditz termes non uos pagauem lo dit deute que logre dels ditz termes en auant a razon de çinc per seys l'an , pey/⁷nnorant o non peynnorant, o que retenguam uostra amor. Et obliguam nos per deutors et pagadors l'un per l'altre et cada uno per lo tot con totz nostres bens gaynnatz et per /⁸ gaynnar a pagar tot l'auer sobrescriut als ditz termes de com dit es desus et las costas et missions et lo logre tant quant montaran. Et per mayor segurtat metem per /⁹ fianças, deutors et pagadors con nos medeyss enssemble l'un per l'altre et cada un per lo tot a far pagar et pagar tot l'auer sobrescriut als ditz termes de com dit es de /¹⁰ sus et las costas et missions et lo logre tant quant montaran a Maria Martin et a Martin Santz, enfantz de nos los

ditz deutors uezins d'Echauarri. Et nos les ditz /¹¹ Maria Martin et Martin Santz otorgam nos per tals fianças, deutors et pagadors como dit es desus. Et nos los ditz deutors et nos las ditas fianças obliguam /¹² desuey en auant a la seynnoria mayor de Navarra o a qualque tengua son loc el regne de Navarra totz nostres bens mobles et heretatz, gaynnatz et per gaynnar, en tal /¹³ manera que si per aventura non uos pagauem lo dit deute als sobreditz termes que la seynnoria mayor de Navarra o son loctenent sen çitation et monition ninguna donen /¹⁴ porter o portes que [prenguen, embarguen et uendan] et fermen en nostra uoz atantz de nostres bens con que façan pagat et entegrat a uos lo dit iudeu o a qui esta carta mostra /¹⁵ ra [de tot lo sobredit deute et de las costas] et missions et del logre tant quant montaran. Et renunçiam a non poder uenir contra ninguna de las cosas deuanditas /¹⁶ expresament [nostre for. Et a far nos tenir et] complir totas las cosas deuanditas et cada una de elas, nos les sobreditz deutors et nos las ditas fianças pregames al hon /¹⁷ drat [et saui don Guillem de Leon, franc] d'Estela, tenedor et garda del sayel de nostre seynnor lo rey mis et husat en la vila d'Estela, que el que meta lo sobredit sayel /¹⁸ pendent [en esta present carta affirmeza] et testimoniança de las cosas deuanditas. Et io lo deuandit don Guillem de Leon a pregaria dels sobreditz deutors et fian /¹⁹ ças meti lo [sobredit sayel pendent en] esta present carta affirmeza et testimoniança de las cosas deuanditas. Testimonis son Pere Pelegrin tender uezin d'Estela /²⁰ et don luçe [.....] iudeu d'Estela. Esta carta fu fayta diluns vint et seys dias dentz el mes de iener, era de mil et trezentz et cinquanta et nau. Et /²¹ io Santz de Monrreal escriuan notari public et iurat del consseyll d'Estela, reçebi la sobredita obligation dels sobreditz deutors et fianças et de la nota de la /²² dita obligation refazi esta carta per mandament dels hondratz et sauis seynnors don lohan Arnalt d'Espeleta, abbat de Lerin et alcalde en la Cort de Naurra, et /²³ de sire Uaast abbat d'Ayuarr, clerigues del seynnor rey, comissaris deputatz per lo rey nostre seynnor els negocis als iudeus pertaynnentz, diuendres derrender /²⁴ dia del mes de nouembre, anno Domini millesimo .CCC^o.XXX^o. et fazi aquest mon sig(signo)ne acostumat en testimoni de uertat. Et io don Martin /²⁵ Royz franc d'Estela tenedor et garda del sayel de nostre seynnor lo rey de Navarra mis et husat en la vila d'Estela, de mandament dels ditz /²⁶ seynnors comissaris meti lo sobredit sayel pendent en esta present carta affirmeza et testimoniança de las cosas deuanditas.

195

1321, marzo 15, domingo.

Don Lope Garcia de Berriozar vende a don Pere Xemeniz de Belzunce una viña en Berriozar por 35 sueldos de sanchetes.

ASC, Carpeta 3, nº 56 (perg. 380x270 mm.).

Sappien totz aquels qui esta present carta veyran et hoyran que nos don Lope Garcia de Berriozarr et don Sancho Lopitz de Berriozarr capelan son filltz /² vendem a uos don Pere Xemenitz del Belçunçe lo bureler vezin hi estaiant en Pampalona

aquella vinna que nos auem el terminat de Berrioçarr, lo cal terminat ha /³ nompmne Eunssassia, la cal vinna se ten et se affronta de la huna part con la vinna de don Pere Santz de Marquallaynn lo carpenter et de la altra part con la /⁴ vinna de don Pero Xemeniz et con lo camin public del rey. Esta sobredita vinna de guysa et de manera de com sobrenomnada et affrontada es de /⁵ part desus, con totz ses dreyz et con totes ses pertencencies de entrades, de hisssides, de senders, de çequies et de muges et con totz aquells dreyz que nos /⁶ hi auem ni a nos pertaynn ad auer per calsevol manera et razon, salua, franquia, quita et deliura de nos meteyss et de nostra genoylla et generation et de tot omne /⁷ et de tota fepna, pera vendre et pera enpeynnar, dar, canbiar, alienar et pera farne uos et tot uostre mandament qui esa carta mostrara totes uostres propries voluntatz /⁸ en vida hi en mort com cada un et cada una pot et deu far de la sua cosa propria per secula cunta. Sabuda cosa es que nos los ditz don Lope Garcia de /⁹ Berrioçarr et don Sancho Lopitz son fillz capelan atorguam et reconoysem et venem de manifest que auem agut et reçebut de uos lo dit don Pere /¹⁰ Xemeniz de Belçunçe lo bureler et passatz de la uostra part a la nostra amoralment et en patz per tot preci complit de la sobredita vinna con l'aliata enseble a uos /¹¹ venduda trenta et cinc soltz de bons sanchetz et tornes petiz mesclaz de la bona moneda corrible el regne de Nauarra, de que nos tenem ben per pagatz /¹² et per ben entregatz, renunciant a la exception de no agutz et de non reçebutz et de non contatz dines. Et per mayor segurtat et confirmation de tot ço que sobre /¹³ dit es nos los ditz don Lope Garcia et don Sancho Lopitz son filltz auem uos en donat ferme de saluetat a uos lo dit don Pere Xemeniz de Belçunçe lo bureler /¹⁴ nompnadament Pere Lopitz de Verrioçarr bureler vezin de Pampalona, al cal ferme de saluetat auem en conuinent et nos obliguam de gardar de tot quant dan et /¹⁵ damage a el puria venir per razon d'esta dita fermeria en que nos lo auem mis, leyalment, a bona fe, sens mal engan. Et io lo dit Pere Lopitz de Berrioçarr bureler /¹⁶ vezin de Pampalona atorguey me per tal ferme de saluetat de com sobredit es, leyalment, a bona fe, sens mal engan. Et si per aventura nengun omne del segle o nen /¹⁷ guna fepna de calsehuylla ley o condicion uos fazia enbarc e enuy o uos metia mala voz en la dita vinna en tot ho en partida, nos les ditz don Lope Garcia de /¹⁸ Berrioçarr et don Sancho Lopitz capelan son fillz uos lo deuem far quedar et redrar et estar en patz et si non lo faziem auem uos en conuinent et nos obliguam de /¹⁹ dar et de pagar uos setanta soltz de bons sanchetz, et per far quedar et redrar tot enbarc et tot enuy et tota mala voz que misa uos seria o per pagar /²⁰ uos les diz setanta soltz de sanchetz de com sobredit es auem uos en donat fiança de redra et de saluetat et si redrar et saluar non podia deutor et paguador /²¹ dels ditz setanta soltz de sanchetz nompnadament Garcia de Berrioçarr lo retondedor vezin de Pampalona, al cal auem en conuinent et nos obliguam de gardar de /²² tot quant dam a el puria venir per razon d'esta dita fianceria en que nos lo auem mis, leyalment, a bona fe, sens mal engan. Et io lo dit Garcia de Berrioçarr lo /²³ retondedor atorguey me per tal fiança de redra segont dit es, leyalment, a bona fe, sens mal engan. Altressi nos les ditz vendedors feme et fiança obliguam totz /²⁴ nostres bens et renunciem tot nostre for. Testes sunt don Filip de Marqualaynn merçer et Miguell Garcia de Berrioçar. Facta in era .mill. CCC.LIX el mes /²⁵ de martz, dimenge apres Sant Gregori. Et io Garcia de Turrilles escriuan iurat de Pampalona escriui esta carta per mandament de entrambes les partides et fi /²⁶ aquest mon sig(signo)ne acostumpnat et suy testimoni.

1321, marzo 16, lunes.

Don Juan Periz de Arróniz, caballero, reconoce deber 6 libras, 6 sueldos de sanchetes y 12 robos de trigo a don Juçe Ezquerra, judío de Estella.

AGN, Comptos. caj. 7, nº 9 (perg. orig. 356x140 mm.).

Publ. ARIGITA, La Asunción..., 211-212.

Catálogo..., I, nº 801.

Sappian totz aquels qui esta present carta ueyran et odiran como io don Iohan Periz de Arroniz, caualer, fill de don Pero Lopiz d'Eslaua, et io Ferrant Garçia, fill de dona Eluira Sanchiz et io Semen Martiniz, fill de Martin /² Periz, uezin de Diacastel, otorguam et venem de conoyssut et de maniffest qae deuem dar et pagar a uos don luçe Ezquerra, fill de don Abram Ezquerra, iudeu d'Estela, seys liuras et seys soltz de bons sanchetz /³ et dotze rouas de forment nou et bon et limpi de la mesura d'Estela. Et aquo uos deuem nos per diners et forment que de uos aguimes et reçebimes et per pagatz nos tenguimes. Terme es que uos deuem pagar /⁴ lo dit forment a esta primera festa de Santa Maria de agost que uen et los ditz diners a esa primera festa de Sant Miquel que uen que uos paguem planament dentz en la iuderia d'Estela en uostra casa a uos o /⁵ a qui esta carta mostrara, sens altra carta de procuracion. Et si per demander et cobrar lo dit deute fisetz cost o mission nos uos lo deuem tot henmendar et pagar. Etsi als ditz termes non uos pagauem lo dit /⁶ deute que logre del dit terme en auant a razon de çinc per seys l'an, peynnorant o non peynnorant, o que retengam uostra amor. Et obligam nos per deutors et pagadors l'un per l'altre et cada un per lo tot con totz nostres /⁷ bens gaynnatz et per gaynnar a pagar tot l'auer sobredit als ditz termes de com dit es desus et las costas et missions et lo logre tant quant montaran. Et obliguam desuy en auant a la seynnoria mayor /⁸ de Nauarra o a qualque tengua son loc et regne de Nauarra totz nostres bens mobles et heretatz, gaynnatz et per gaynnar, en tal manera que si per auentura non uos pagauem lo dit deute als sobreditz termes /⁹ de com dit es desus, que la seynnoria mayor de Nauarra o son loctenent sens çitation et monition ninguna donen porter o porters que prenguan, embarguen et vendan et fermen en nostra uoz atantz /¹⁰ de nostres bens con que façan pagat et entegrat a uos lo dit iudeu o a qui esta carta mostrara de tot lo sobredit deute et de las costas et missions et del logre tant quant montaran. Et /¹¹ renunçiam a non poder uenir contra ninguna de las cosas deuanditas expresament nostre for. Et a far nos tenir et complir todas las cosas deuanditas et cada una d'elas nos les sobreditz deutors prega/¹²mes al hondrat et saui don Guillem de Leon franc d'Estela, tenedor et garda del sayel de nostre seynnor lo rey mis et husat en la vila d'Estela, que el meta lo sobredit sayel pendent en esta /¹³ present carta affirmeza et testimoniança de las cosas deuanditas. Et io lo deuandit don Guillem de Leon a pregaria dels sobreditz deutors, meti lo sobredit sayel pendent en esta present carta a firmeza et /¹⁴ testimoniança de las cosas deuanditas. Testimonis son Pascal Aymeric bureler et Samuel fill de don Abram Macho lo iouen. Esta carta fu fayta diluns .XVI. dias dentz el mes de martz, era de /¹⁵ mil et trezentz et çinquanta et nau. Et io Santz de Monrreal escriuan notari public et iurat del consseyll d'Estela, reçebi la sobredita

obligation dels sobreditz deutors et de la nota de la dita obli¹⁵gation reffazi esta carta per mandament dels hondratz et sauis seynnors don Iohan Arnalt d'Ezpeleta abbat de Lerin et alcalde en la Cort de Nauarra, et de sire Uaast abbat d'Ayuarr, clerigues del /¹⁷ seynnor rey, comissaris deputatz per lo rey nostre seynnor els negoçis als iudeus pertaynnentz, diuendres derrender dia del mes de nouembre, anno Domini .M^o.CCC^o.XXX^o. et fazi aquest mon sig(signo)ne /¹⁸ acostumat en testimoni de uertat. Et io don Martin Royz franc d'Estela, tenedor et garda del sayel de nostre seynnor lo rey de Nauarra mis et husat en la vila d'Estela, de mandament /¹⁹ dels ditz seynnors comissaris meti lo sobredit sayel pendent en esa present carta affirmeza et testimoniança de las cosas deuanditas.

197

1321, marzo 20, viernes.

Don Pedro Miguel de Andrequianin vende una viña en Pamplona a Juan Sánchez de Los Arcos, capellán.

ACP, O. 17 (perg. orig. 450x350 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 1065.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que io don Pere Miguel de Andrequiayn lo broter vezin de Pampalona et io dona Enperia sa muiller /² ab otorgament et plazenteria et uolontat et consentiment de dona lohanna mayre de mi lo dit don Peire Miguel et sogra de mi la dita dona Enperia, /³ vendem a uos don Iohan Sanchitz d'Els Arx lo capelan, aquela vinna que nos auem el terminat de Vrriturri de Pampalona, la qual uinna se ten et es /⁴ affrontada de la una part con la uinna del arcidiagnat de Santa Gema de la eglesia de Santa Maria de Pampalona et de l'altra part con la peça de don Sancho /⁵ d'Elcano lo bureler uezin de Pampalona et con la uinna del rey, et ten de lonc de la uinna de don Pere de Equie qui fo et de la vinna del rey troal /⁶ sender de Vrriturri et del dit sender troal riuall, saluant enpero lo dit sender pera totz aquels que dreyt hy an. Et esta deuandita /⁷ vinna de guisa et de manera com sobrescripta et sobrenomnada et affrontada es desus entegrament con totes ses dreitures et ses pertinencies /⁸ de intrades et de yssides et de camins et de senders et de mugues et con totz aquels dreytz que nos hy auem et auer deuem et /⁹ a nos pertaynn ad auer per qualque manera et razon que sia, vendem et otorgam io lo dit don Pere Miguel de Andrequiayn lo broter et io la dita dona Enpe/¹⁰ria sa muyller a uos lo dit don Iohan Sanchitz d'Els Arx lo capelan deshuey del dia que esta carta fu fayta adelant per totz les temps del segle /¹¹ desapoderant a nos et poderant a uos en tal manera que la ayatz et possediscatz en bona patz entegrament tanta quanta es, assi com ten de lonc et de /¹² ample et de alt del cel troa dintz en abisme, salua, franca, quita et deliura de nos et de tota nostra genoylla et generation et de totz homes /¹³ et de totes femes pera uendre et pera enpeynnar et pera farne uos et uostre mandament totes uostres propres uolontatz coma cada un del son, sens /¹⁴ contraria

ninguna per secula cuncta. Et es assaber que io lo dit don Pere Miguel de Andrequiayn lo broter et io la dita dona Emperia sa /¹⁵ muiller otorgam et venem de conoyssut que auem agut et rebut amoralment et en patz de uos lo dit don Iohan Sanchiz d'El's Arx lo capelan et /¹⁶ passat del uostre poder al nostre a tot nostre plazer et a tota nostra uolontat preci d'esta sobredita uinna ensemble con l'aliata setanta et hueyt libras et /¹⁷ setze soltz et çinc diners de bons sanchetz de la bona moneda corrible el regne de Nauarra de que nos tenem ben per pagatz et per entegratz /¹⁸ per tot preci complit et aliata d'esta sobredita uinna, renunciand a la exception de non contatz et de no agutz et de non rebutz diners. /¹⁹ Et per mayor firmeza et segurtat de tot ço que sobredit es, io lo dit don Pere Miguel de Andrequiayn lo broter et io la dita dona /²⁰ Enperia sa muyller, dam a uos lo dit don Iohan Sanchiz d'El's Arx lo capelan, fermes de saluetat de nos et de totz homes et de totes /²¹ femes nompnadament don Semeno de Andrequiayn et don Pedro de Andrequiayn son frayre, broters uezins de Pampalona, que uos saluien et /²² faguen bona esta dita vinna de nos et de totz homes et de totes femes, als quals fermes auem en conuinent et nos obligam de gardar /²³ les de tot daun d'esta dita fermeria en que nos mis les auem, sobre totz nostres bens mobles et heredatz, sedent et mouentz, or que sien presentz /²⁴ et per uenir, et renunciand a nostre for. Et nos les ditz don Semeno de Andrequiayn et don Pedro de Andrequiayn otorgam nos per tals /²⁵ fermes de saluetat com sobredit es, obligant ad aquo totz nostres bens mobles et heredatz, sedentz et mouentz, or que sien presentz et per uenir, et re/²⁶renunciand a nostre for. Sobre tot aquo encara io lo dit don Pere Miguel de Andrequiayn lo broter et io la dita dona Enperia sa muiller, dam a uos /²⁷ lo dit don Iohan Sanchitz d'El's Arx lo capelan fiança de cent et cinquanta libras de bons sanchetz lo dit don Pedro de Andrequiayn, en tal /²⁸ manera que si per auentura ningun home ni ninguna fema uos enbargas la sobredita vinna nin uos hy metis mala uoç nin uos mouis playt nin demanda /²⁹ ninguna per ninguna rason, que la dita fiança per conuinent uos faça quedar et redar tot enbarc et tota mala uoç et tota playdesia et tota /³⁰ demanda de nos et de totz homes et de totes femes, et si no que uos donga et paguia per conuinent la dita fiança les dites cent et cinquanta /³¹ libras de bons sanchetz a uos lo dit don Iohan Sanchitz o a tot uostre mandament qui esta present carta mostrara, a la qual fiança auem en conuinent /³² et nos obligam de trayre et de gardarlo de tot daun d'esta dita fianceria en que nos mis lo auem, sobre totz nostres bens mobles et heredatz, se/³³dentz et mouentz, or que sien conoyssutz et per conoystre, presentz et per uenir. Et io lo dit don Pedro de Andrequiayn otorguey me per tal fiança /³⁴ com sobredit es, obligant ad aquo totz mes bens mobles et heredatz or que sien conoyssutz et per conoystre, presentz et per uenir, et renunciand a mon /³⁵ for. Et altressi nos les ditz vendedors a gardar la dita fiança de tot daun d'esta fianceria com dit es, renunciand a nostre for. /³⁶ Et io la dita dona Iohanna mayre del dit don Pere Miguel de Andrequiayn lo broter et sogra de la dita dona Enperia sa muyller, otor/³⁷guey et me platz et ey per ferm et per estable deshuey del dia que esta carta fu fayta adelant per totz temps del segle esta sobredita venta /³⁸ et fermança et fianceria de la sobredita vinna que lo dit don Pere Miguel de Andrequiayn mon filtz et la dita dona Enperia sa muiller ma nora /³⁹ an fayt a uos lo dit don Iohan Sanchitz d'El's Arx lo capelan, et prometey uos a bona fe que non venguei contra en ninguna manera per ninguna rason, /⁴⁰ renunciand a mon for. Testimonis son d'aquo qui clamatz et pregatz et presentz furen en logar don Sancho d'Eugui l'argenter et don Miguel /⁴¹ d'Arraytz lo broter et don Sancho d'Irure lo corretor, uezins de Pampalona. Facta carta et venta en era de mil et trezentz et /⁴² cinquanta et nau, el mes de març, diuendres vint dies entratz el dit mes. Et io Santz d'Irasseta, notari public et iurat en la /⁴³ Cort hy el Bispat hy en la vila de Pampalona, a

pregaries et mandament de les dites partides, escriui esta present carta con ma propia man /⁴⁴ et en testimoniança de les coses sobredites hy fi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat et suy testimoni de tot ço que sobredit es.

198

1321, mayo 22, viernes.

Don Pedro Miguel Yçurra arrienda un huerto en Estella a doña Sorbeyllida, viuda de don Salamon Levi.

AGN, Comptos, caj. 5, nº 128, II (mitad inferior perg. p. a b c, 303x273 mm.).
Catálogo..., I, nº 807.

Sappian totz aquels qui esta presentz carta ueyran et odiran que don Pero Miguel Yçurra, ortelan, et dona Marquesa sa muyller, uezins d'Estela, loguaren de /² dona Sorbeyllida, muyller de don Salomon Leui qui fu, aquel ort que es en La Plana, que se ten de las dos partz con los ortz de Açac Baço, fill de don (roto) /³ Baço et ten de la carrera publica que es de part desus troal flum mayor que es nopnat Egua, que es de part de ius. Ço es assaber de esta primera festa /⁴ de Nadal que uen en quatorze ans seguentz continuatz et complitz, en cada un an per quatre liuras de bons sanchetz o de qualque moneda corgua en Nauarra, /⁵ de loguer pagar a la deuandita dona Sorbeyllida o qui esta carta mostrara sens altra carta de procuracion, la meytat per la festa de Sant Johan /⁶ Babtista del mes de juynn et l'altra meytat per la dita festa de Nadal. Et si per auentura los ditz loguadors non paguauan lo dit loguer en cada un /⁷ an cada un dels ditz termes, de com sobredit es, et per demandar et cobrar la deuandita dona Sorbeyllida o qui esta carta mostrara fis cost o mission, /⁸ daun o destartz, los ditz loguadors lo y deuen tot enmendar et pagar assi ben com lo principal loguer. Et non lis deuen toldre lo dit ort per mas nin /⁹ per meynntz pera si nin pera altre nin per uendre nin per empeynnar nin per dar nin per camiar nin per aloguar nin per ninguna altra manera tro als ditz ans conplitz. /¹⁰ Et altresí los deuanditz don Pere Miguel Yçurra et dona Marquesa sa muyller non deuen desenparar lo dit ort per mas nin per meynntz tro als ditz /¹¹ ans conplitz que lo y leyssen et desenparen meyllorat et non peyorat sens embarc et sens contrast ningun et sen uoz mala et sens /¹² pleytesia ninguna et sens titol de tenença nin de altra propietat ninguna de els nin de altres per els, et deuen lo y leyssar çarrat de peyra de part la /¹³ carrera assa costa et assa mission. Et altresí deuen lo y leyssar fornit de arbres, es assaber de bons pomes et de bons perals tro a voytanta herentas. Els /¹⁴ mismes los sobreditz loguadors prometiren a bona fe sens mal enguan et obliguaren se ser deutors et paguadors l'un par l'altre et cada un per lo tot, con totz /¹⁵ quantz bens que els an et auran, mobles et heretatz, sedentz et mouentz, gaynnatz et per gaynnar, et de pagar en cada un an lo dit loguer a cada un dels ditz termes /¹⁶ de com sobredit es, et del cost et de la mission tant quant montaran, et de tenir et complir tot ço que els deuen conplir segont que sobredit es. Et per mayor segurtat me /¹⁷ tiren per fianças, deutors et

pagadors con els medeyss enssemble, l'un per l'altre et cada un per lo tot, no excusant l'un per l'altre de pagar lo dit loguer en /¹⁸ cada un an a cada un dels ditz termes de com sobredit es, et del cost de la mission tant quant montara, et de tenir et complir tot ço que els deuen con/¹⁹plir et de leyssar al dit terme complit lo dit ort solt et quitit et sens titol de tenença nin de altra propietat ninguna, a Martin Ynçurra, frayre del dit don /²⁰ Pero Miguel Ynçurra et a Semen Sanchiz de Ynçura, peleter, fill de don Sancho de Ynçura qui fu, et a dona Maria Ortiz sa muyller, vezins d'Estela. /²¹ Et los deuanditz Martin Ynçurra et Semen Sanchiz d'Inçura et dona Maria Ortiz sa muyller assi entraren et se atorguaren per tals fianças, deu/²²tors et pagadors como dit es desus. Et altresí la deuandita dona Sorbeyllida se obliga con totz sons bens mobles et heretatz, sedentz et /²³ mouentz, gaynnatz etper gaynnar, de far lis bon lo dit ort et de non toldre los hy per mas nin per meynntz en ninguna manera troa que los ditz ans /²⁴ sian complitz et de tenir et complir tot ço que ela deu complir segont que dit es desus. Et los ditz loguadors et las ditas fianças et la dita dona /²⁵ Sorbeyllida totz enssemble et cada un de els per si renunciaren a non poder venir contra ninguna de las cosas deuanditas, especialment renuncia/²⁵ren lur for et a tot altre for especial et general, ecclesiastic et seglar et a tot hus et costuma escriut et no escriut et la exçeption de non respondre /²⁷ contra esta carta et a la exçeption de inpotencia. D'aquo son testimonis qui a estas cosas sobreditas el loguar furen presentz don Martin Miguel de Arbiçu /²⁸ et don Miguel Santz ortelan, uezins d'Estela, et don Mosse Bonisac, iudeu d'Estela, et els assi se otorguaren per testimonis. Esta carta fu fayta /²⁹ diuendres vint et dos dias dentz el mes de may, era mil et trezentz et çinquanta et nau. Et io Santz de Monrreal es /³⁰ criuan notari public et iurat del consseyll de Estela, escriui esta carta per a.b.c. partida per mandament de las ditas partidas /³¹ et fazi aquest mon sig(signo)ne acostumat en testimoni de vertat.

199

1321, julio 26, viernes.

Juan Pérez de Erroz reconoce deber 40 sueldos a don Nazan de Bergerac, judío de Pamplona.

AGN, Comptos, caj. 5, nº 128, I (perg. orig. con dos sellos céreos pendientes, 365x174 mm.).
Catálogo..., I, nº 809.

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran et oyran que io lohan Peritz d'Errotz, peleter de Pampalona, filtz de don lohan Peritz lo coziner qui fo, et io Maria Ortiz sa muyller /² attorgam et venem de manifest que deuem cad'un per lo tot a uos don Naçan de Bargerac, iudeu de Pampalona, quaranta soltz de bons diners sanchetz les quals uos /³ a nos prestastes a razon de .V. per .VI. et nos de uos les aguimes et recibimes, dont ben per pagatz nos tenguimes. Terme es en que nos deuem pagar lo dit deute pla/⁴nament a uos lo dit iudeu o al qui esta carta mostrara, sens ninguna altra carta de porcuracion, entro a hueyt dies apres esta primera festa de Nadal qui uen,

sens ningun /⁵ altre alongament, con totz costz messions que del dit terme adeuant farietz en demandar et cobrar lo dit deute. Et volem que gaynnien del dit terme adeuant /⁶ a razon de .V. per .VI. per an, segont la ordenança de la seynnoría. Et encara que uos paguem per totz quantz dies passarien deldit terme adeuant doblen solt de bons sanchetz /⁷ per pena, la mitat pera la seynnoría mayor de Nauarra et l'altra mitat pera uos lo dit iudeu o peral mostrador d'esta carta. Et nos les ditz deutors et pagadors obligam /⁸ deshuey que esta carta es fayta totz nostres bens mobles et heredatz, sedentz et mouentz, gaynnatz et per gaynnar, d'or que nos les ayam ni trobar se puysen, a la muy alta /⁹ seynnoría mayor de Nauarra o al Governador de Nauarra o a son loctenent, en tal manera que del sobredit terme adeuant sens citar ni amonestar donguen porter o porters /¹⁰ pera emparar, pera vendre et fermar et pera metre a execution tantz de nostres bens deuantz per que paguien a uos lo dit iudeu o al mostrador d'esta carta de tot lo so/¹¹bredit deute principal et de tot lo al en la manera de com sobredit es. Et encara sobre tot aço obligam nostres persones en tal manera que consentem et nos platz que la sey/¹²nnoría mayor de Nauarra o lo Governador de Nauarra o son loctenent o tot merin, bayle, preuost, iusticia, amirat o algazil o tot altre omne tenent loc /¹³ de seynnor en tot loc or esta carta sia mostrada en feyra o fora de feyra, en camin o fora de camin, en uila o fora de uila, en glesia o fora de glesia o /¹⁴ en tot los acotat, sagrat, deffendut, sien prises nostres persones, sens nuylla altra deffenssion, et siam mis en preson troa tant que ayam pagat complidament lo sobre/¹⁵dit deute principal et tot lo al, de com sobredit es. Ont renunciám cada un de nos per si generalment et specialment a tot nostre for, tot for, tot hus et tota costumpne /¹⁶ de for seglar e de sancta Egleſia et al for de non respondre a carta. Et pregam al hondrat et saui don lohan Peritz d'Undiano, franc de Pampalona, que es tenedor et garda /¹⁷ del sayel de nostre seynnor lo rey en Pampalona, que meta lo dit sayel pendent en esta present carta. Et io lo dit don lohan Peritz d'Undiano a pregaries dels sobreditz /¹⁸ deutors et pagadors, estant cert et certificat per Semen Garceytz de Ylundaynn l'escriuan, mis en persona mia per recebre esta obligacion, ey mis lo dit sayel /¹⁹ del sobredit seynnor rey pendent en esta present carta, per far ualer, tenir et complir tot ço que sobredit es. Testes sunt Pascal d'Aguiregui, çabater de /²⁰ Pampalona et luçe Camin, iudeu. Facta carta in era de mil trezentz cinquanta et nau, el mes de iuynn, diuendres vint et seys dies intratz dintz lo /²¹ dit mes. Et io Semen Garceytz de Ylundaynn, notari public et iurat de Pampalona, escriui esta present carta per mandament de les dites partides et fi en ela aquest /²² mon sig(signo)ne acostumpnat et suy testimoni.

1321, septiembre 13, domingo.

Marco de la Puyada vende una viña en Pamplona a Martín Periz de Los Arcos, canónigo.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que io don Marcho de la Puyada carpenter de Pampalona et io dona Inglesa sa muyller, vendem ² a uos don Martin Peritz d'Els Arx, calonge de la eglesia de Sancta Maria de Pampalona, aquela vinna que nos hauem el terminat de Barçaturu ³ de Pampalona, la qual uinna se ten et es affrontada de la una part con la uinna de don Iacue lo broter qui fo et de l'altra part con la uinna de don Frances ⁴ lo çabater, et ten de lonc del sender que es atenant la uinna de la confraria dels peleters de Pampalona troal sender de la vista de Goroaue. ⁵ Et esta deuandita uinna de guisa et de manera com sobrescripta et sobrenompada et affrontada es desus, entegrament, con totes ses dreytures et ⁶ ses pertinencies de intrades et de issides et de camins et de senders et de cequies et de mugues et con totz aquels altres dreytz que nos hy auem et ⁷ a nos pertaynn ad auer per qualseuol manera o razon, vendem et otorgam io lo dit don Marcho de la Puyada et io la dita dona Inglesa sa ⁸ muyller a uos lo dit don Martin Peritz d'Els Arx deshuei del dia que esta carta fu fayta adelant per totz les temps del segle, que la ⁹ hayatz et possediscatz en bona patz, entegrdament, tanta quanta es, assi com ten de lonc et d'ample et de alt del cel troa dintz en abisme, salua, ¹⁰ franca, quita et deliura de nos meteys et de tota nostra genoylla et generacion et de totz homes et de totes femes, per vendre et per enpey/¹¹nar et per farne uos et vostre mandament totes uostres propries uolontatz coma cada un del son sens contraria ninguna. Et es assaber ¹² que io don Marco de la Puyada et io la dita dona Inglesa sa muyller otorgam et uenem de conoyssut que auem agut et rebut amo/¹³ralment et en patz de uos lo dit don Martin Peritz d'Els Arx et passat del uostre poder al nostre a tot nostre plazer et a tota nostra uolontat per ¹⁴ tot lo preci d'esta sobredita vinna, sissanta libras de bons sanchetz de la bona moneda corrible el regne de Nauarra, et çinc soltz de la ¹⁵ dita moneda per aliala, de que nos tenem ben per pagatz et per entregatz per tot preci complit et aliala, renunciant a la exception de non contatz ¹⁶ et de no agutz et de non rebutz diners. Et per mayor firmezaet segurtat de tot ço que sobredit es, io lo dit don Marcho de la ¹⁷ Puyada et io la dita dona Inglesa sa muyller, dam a uos lo dit don Martin Peritz d'Els Arx fermes de saluetat de nos et de totz homes ¹⁸ et de totes femes d'esta sobredita vinna don Pere d'Eulça lo carpenter et don Miguel de Lantz lo bureler, uezins de Pampalona, als quals ¹⁹ auem en conuinent et nos obligam de gardarles de tot daun d'esta dita fermeria en que nos mis les auem sobre totz nostres bens mobles et ²⁰ heredatz, gaynnatz et per gaynar, or que sien conoyssutz et per conoystre, renunciant a nostre for. Et nos les ditz don Pere d'Eulça et don ²¹ Miguel de Lantz otorgam nos per tals fermes de saluetat com sobredit es, obligant ad aquo totz nostres bens mobles et heredatz, gay/²²natz et per gaynar, or que sien conoyssutz et per conoystre et renunciant a nostre for. Sobre tot aquo io lo dit don Marcho de la ²³ Puyada et io la dita dona Inglesa sa muyller dam a uos lo dit don Martin Peritz d'Els Arx fiança de cent et vint libras de bons ²⁴ sanchetz lo dit don Pere d'Eulça lo carpenter, en tal manera que si per aventura ninun homne ni ninguna fema uos enbargas la sobredita ²⁵ vinna nin uos hy metis mala uoç nin uos mouis playt nin demanda ninguna per ninguna razon, que la dita fiança per conuinent uos faça ²⁶ quedar et redrar tot enbarc et tota mala uoç et tota playdesia et tota demanda de nos et de totz homes et de totes femes et ²⁷ si no que uos donga et paguia les dites cent et vint libras de bons sanchetz a uos lo dit don Martin Peritz d'Els Arx o a tot uostre ²⁸ mandament qui esta present carta mostrara. A la qual fiança io lo dit don Marcho de la Puyada et io la dita dona Inglesa sa muyller ²⁹ auem en conuient et nos obligam de gardarlo de tot daun d'esta dita fianceria en que nos mis lo auem sobre totz nostres bens mobles ³⁰ et heredatz,

gaynnatz et per gaynnar, or que sien conoyssutz et per conoystre, renunciant a nostre for. Et io lo dit don Pere d'Eulça /³¹ lo carpenter otorguey me per tal fiança com sobredit es, obligant ad aquo totz mes bens mobles et heredatz, gaynatz et per gaynar, /³² or que sien conoyssutz et per conoystre, et renunciant a mon for. Testimonis son qui clamatz et pregatz et presentz furen en logar /³³ don Sancho d'Eugui l'argenter, don Pere Marin lo barbiador et don Iohan d'Uani lo bureler, uezins de Pampalona. Facta carta /³⁴ et venta en era de mil et trezentz et cinquanta et nau, el mes de septembre, dimenge .XIII. dies entratz el dit mes. /³⁵ Et io Santz d'Irasseta notari public et iurat en la Cort hy el Bispat hy en la vila de Pampalona, a pregaries et mandament /³⁶ de les dites partides, escriui esta present carta con ma propria man et en testimoniança de les coses sobredites fi en ela aquest mon /³⁷ sig(signo)ne acostumpnat et suy testimoni.

201

1321, octubre 19, lunes.

Don Miguel de Ecay reconoce haber recibido de don Jaime Gil, cambiador de Pamplona, 12 libras de sanchetes por derechos de una casa de la ciudad.

ASC, Carpeta 3, nº 55)perg. 390x150 mm.).

Sappien totz aquels qui esta present carta veyran et oyran que nos don Miguel d'Ecay et dona Pascha sa muyller vezins de Pampalona otorgam et venem de manifest que auem agut et recebut [amicablement] /² (roto) don Jaymes Gil cambiador de Pampalona per tot quant dreytage nos nin nostres hereders puyriem auer troal dia de huey en aquela casa cessal que nos teniem, la qual es al cap de la broteria de la /³(roto) Pampalona, affrontada de una part con la casa de don Garcia Regue lo cambiador et de l'altra part con la casa de dona Andregaylla d'Eça et ten de lonc de la rua publica troa la casa de don /⁴ (roto) lo çabater sabudament doze [libras?] de dines de bons sanchetz et tornes petitz mesclatz de que nos tenem per ben pagatz et per complitz et per entegratz, renunciant a la exception de non /⁵ contatz de non aliuratz, de non agutz et de non reçebutz dines. Et auem vos en conuenent que si per aventura ningun homne nin nenguna fe[mpna] del segle uos mauie playt o controuersia ninguna en la dita /⁶ casa en tot nin en partida nin per rason de ela uos fissen demanda ninguna saluant la luminaria de la candela de Santa Maria que (borroso) de Sant Cernin del /⁷ lo dit mostradores de ela auem uos en conuenent de far les quedar et redrar a nostre cost o a nostra mession o si non de dar et pagar (borroso) doze liures /⁸ de san[chetz...] o per lo mostrador d'esta carta planament et en patz sens alça et playtesia ninguna, obligant totz nostres bens, renunciant a tot nostre for et a /⁹ dia de et de rasonador et a totes alçes et induçies et a la ignorantia de escrit et non escriutz diuinal et humanal, spirital /¹⁰ et çiuil et a tota altra action, question, petition et demanda real et personal de dreyt et nos o a nostre mandament podise quedar, valer o pertenir en cort o fora de cort, en iudici

nin /¹¹ fora de iudici que non nos vaylla nin pro nos venga contra uos nin contra al mostrador d'esta carta en esta cosa [et specialment et generalment renunciám] cada un de nos per lo tot a tot nostre for /¹² et a la exception de non respondre a carta. Testes sunt Guillem de Sant [Gergori... E]lyes de Tors cambiadors, Johan Miguel loctenent de alcalde el dit Borc et don Pere de /¹³ Çaualdica, peleter vezins de Pampalona. Et io Fortuynn Miguel de Orqueyen notari public et iurat de Pampalona, a pregaria et mandament de les dites partides escriui esta present /¹⁴ carta con ma propria man en era mil et trezentz cinquanta et nau, el mes de octubre, lo diluns primer apres la festa de Sant Luch euangelista, et en testimoniança de tot ço que /¹⁵ sobredit es fi en ela aquest mon sig(signo)ne acostumpnat et suy testimoni.

202

1322, octubre 27.

Pascual, hijo de don Esteban capeler, reconoce deber 8 libras de sanchetes a Miron de Bergerac, judío de Pamplona.

AGN, Comptos, caj. 6, nº 13 (perg. orig., deteriorado en su margen derecho, falto de sello pendiente, 178x244 mm.).
Catálogo..., I, nº 817.

Sabuda cosa sia a totz homes que io Pascal, filtz de don Esteuen capeler, uezin de Pampalona, atorguei /² et venc de manifest que dei a uos Miron de Bergerac, iudeu de Pampalona, o a tot omne qui esta carta /³ mostrara, sens procuracion nenguna, hueit libras de bons sanchetz, les quals uos a mi prestastes et io de /⁴ uos agui et reçebi, ont ben per pagat me'n tengui, renunciant a la exception de non contatz dines. /⁵ Terme es que uos dei pagar lo dit deute en Pampalona planament, sens alçament nin pleytesia nen /⁶guna, sobre totz mes bens, a .XV. dies apres esta primera festa de Sant Iohan Bapista que uen a uos /⁷ lo dit Miron o a tot omne qui esta carta mostrara. Et si pagat non vos auiey al terme so /⁸bredit, que del dit terme adeuant tot lo dit deute per conuinent haya et gaynia a rason /⁹ de cinc per seys per an. Et a dar et pagar enquera per totz quantz dies pasarien del dit terme /¹⁰ adeuant per cada dia dos soltz de sanchetz per pena, la mitat a la seynnoria mayor /¹¹ de Nauarra et l'altra mitat a uos lo dit Miron o a tot omne qui esta carta mostrara. Et /¹² a tenir et complir tot ço que en esta carta se conten et de non venir contra en tot ni en partida /¹³ io lo dit deutor renunciiei tot for, hus et costumpne ecclesiastic et seglar, specialment /¹⁴ renunciiei tot mon for et obliguei totz mes bens mouentz et sedentz, gaynnatz et per /¹⁵ gaynnar, or que les ayey et trobar se puysquen, al mot alt et poderos seynnor don K[arles] /¹⁶ per la gracia de Deus rey de França et de Nauarra, et a son Governador de Nauarra o a son locte /¹⁷nent, que del dit terme adeuant sens citar et sens amonestar et sens nengun altre cos /¹⁸treynniment donguen porter o porters per enparar et prendre totz nostres bens et ne vendien /¹⁹ et fermien tantz et paguien a uos lo dit Miron o al mostrador d'esta carta de tot /²⁰ ço que sobredit es. Et preguam al hondrat

et saui don Bertolomeu de Sangossa [cambiador et garda] /²¹ del sayel del seynnor rey en Pampalona, que el meta lo dit sayel en esta carta per [far tenir] /²² et complir tot ço que sobredit es. Et io lo dit Bertolomeu de Sangossa a pregaries al dit [deutor] /²³ per lo certificament que me fi Miguel d'Urusargui, escriuan inbiat en persona [pe rece]/²⁴bre esta obligacion, ey mis lo dit sayel en esta carta per far tenir et complir tot ço que sobredit es. /²⁵ De tot aquo son testimonis don Pedro d'Etsaynn peleter de Pampalona et [.....] /²⁶ Françes estaiant el dit logar. Facta carta in era M^a.CCC^a.LX^a. [dimercles?] /²⁷ .XXVII. dies el mes de octubre. E io Miguel Garceitz d'Urusargui [¿notari public de Pampalona?] /²⁸ escriui esta carta per mandament de les dites partides et fi mon sig(signo)ne acostumpnat /²⁹ en testimoniança.

Al dorso: Carta de Pascoal le capellier.

203

1322, noviembre 13, sábado.

Sancho Iñiguez de Artiga da a Contesa de Zabaldica una viña en Artica.

ASC, Carpeta 3, nº 57 (perg. 620x230 mm.).

Sapien toz aquels qui esta present carta veyran et hoyran que io Sancho Yniguiz de Artiga vezin de Artiga per muytz plazes et agradables seruiçis que vos Contesa de Çaualdica estaiant en Pamplona, filla de don Domingo de Çaualdica qui fo me auetz fayt d'aqui al /² dia de huey, conbon cor et con bona voluntat con est present ynstrument fayt a uos la dita Contessa d'est present dia de huey que esta carta fu fayta et per mi atorgada adeuant per totz temps mas del segle sens ninguna condiçion aquela vinna que io ey el terminat /³ de Artiga el terminat que clamen Eguicogoynguileua, la cual vinna se ten et se afronta de la vna part con la vinna de Sancho d'Uçama vezin de Artiga, et de l'altra part se ten et se afronta con la vinna de Pero Ortiz de Artiga et de l'altra parte se ten et se afronta con la vinna de /⁴ Maria Enecoyz cordonera, vezina de Pamplona, et de l'altra part se ten et se afronta con la vinna de Sancho laborari de Artiga. Aquesta sobredita vinna de guisa et de manera com sobrescriuta, sobrenompada et afrontada es desus tota entegrament tanta quanta es assi coma /⁵ten del lonc et de ample del alt, del çel troa dintz en abisme, con totes ses dreytures et ses apertaynnençes de yntrades et de yssides, de camins et de sendes, de çequies et de mugues et con totz quantz dreyz io hi ey o dey auer o a mi /⁶ pertayn auer per qualseuol razon en la dita vinna, io lo dit Sancho Yniguiz day et otorguey a uos la dita Contesa la dita vinna en tal manera que vos et uostre mandament sens ningun reteniment l'ayaz et posedisquatz tota entegrament en bona patz tanta quanta es, salua /⁷ franca, quita deliura de mi medeys et de tota ma genoylla et generation et de tot mon parentesch et de totz omnes et de totes fempnes pera secula cunta, pera vendre, pera enpeynnar, pera ayllienar et pera far d'ela et en ela totes uostres propres voluntatz coma cada un /⁸ deu et pot et es tengut de far de la sua cosa propria, sens enbarc et contradiziment de ninguna persona. En la qual

sobredita vinna per autoritat et vigor d'esta present carta vos day poder et speçialment mandament de yntrar en tenença et en corporal et paçifica posesion /⁹ apoderant a uos del hus et de la tenença et de la propietat de la dita vinna et desapoderant a mi per totz temps mas del segle. Et a mayor valor, seguretat et confirmation de aquesta sobredita donaçion de vinna io lo dit Sancho Yniguiz day a uos la dita Contesa /¹⁰ ferme de saluetat per totz temps mas de aquesta sobredita vinna que io vos ey dada de mi medeys et de trestota ma genoylla et generation et de tot mon parentesch det de totz omnes et de totes fempnes a su mi medeys ensemble cada un per lo tot non escusant ses bens per les /¹¹ mens ni les mens per les sens nompnadament Garçia Martin de Artiga vezin de Artiga. Et sobre tot aquo encara si per aventura algun omne o alguna fempna de qualseuol ley o condiçion que sia o sien vos mouiesen playt o demanda, acçion o enbarc algun o mala voz /¹² en la dita vinna en tota o en partida, io lo dit Sancho Yniguiz per conuinença vos lo dey tot far quedar et redrar qual hora per vos seriey requerit. Et si no lo fazien que donguey et paguiey .dos. buys blancx de Andia con ses cotos et con ses millaries per coto /¹³ per parament et per conuinença de pena, la mitat pera la seynnoria mayor de Nauarra o pera qualque seynnor o iuie esta carta sera mostrada, per tal que faga valer tenir et conplir tot ço que en esta carta es contengut et l'altra mitat pera vos la dita Contesa /¹⁴ o pera qui esta carta mostrara sens altra carta de procuraçion ninguna. Et per far quedar et redrar a totz omnes et a totes fempnes de qualseuol ley o condiçion que sia o sien que playt o demanda, acçion o mala voz les metran o vos metrien a uos o a uostre here/¹⁵des en la dita vinna en tota o en partida o per pagar o far pagar la dita pena day vos en fiança de redra et deutor et pagador de la dita pena con mi medeys ensemble et cada un per lo tot non escusant ses bens per les mens ni les mens /¹⁶ per les sens nompnadament lo sobredit Garçia Martin de Artiga vezin de Artiga. Al qual ferme de saluetat et fiança de redra et deutor et pagador ey en conuinent de gardar de tot quant mal et domaie el reçebra per razon de aquesta sobredita /¹⁷ fermeria et fiançeria en que io mis lo ey et ad quo obliguey totz mes bens sedentz et mouentz, gaynnatz et per gaynnar et tot loc que conoyssutz et trobaz seran. Ont renunciey per çert saber tot for, tot hus et tota costumpne de for seglar et de santa Glesia /¹⁸ et generalment et speçialment renunçiey tot mon for. Et io lo dit Garçia Martin de Artiga vezin de Artiga atorguey me per tal ferme de saluetat et fiança de redra et deutor et pagador de la dita pena de com sobredit es. Et a far valer /¹⁹ tenir et conplir tot ço que sobredit es, io lo dit Sancho Iniguiz et io lo dit ferme et fiança cada un per lo tot obligam totz nostres bens sedentz et mouentz, gaynnatz et per gaynnar, en tot loc que conoyssutz et trobaz seran. Ont renunçiam per cert saber tot for, tot hus /²⁰ et tota costumpne de for seglar et de santa Glesia et a tota ley e a totz priuilegis, graçies, franqueçes constituçions et fos generals et speçials de totz regnes et loguas et alongamentz de plazto donades et per donar et generalment et speçialment renunçiam tot nostre for et a dia de garidor. /²¹ De tot aquo son testimonis qui clamatz, pregatz furen el loguar et qui per testimonis se otorgaren don Garçia de Lecunberi et don Nicholau d'Aria brotes et Garçia Ongaya çabater vezino de Pampalona. Facta carta era mil trezentz et sissanta, el mes de /²² nouembre, disaute dia de la festa de Sant Briz. Et io lohan Amis notari public et iurat de Pamplona qui a totes les coses sobredites fuy present per mandament de les dites partides escriui esta carta con ma propria man et en testimoniança de vertat fi en ela /²³ aquest mon sig(signo)ne acostumpnat et suy testimoni.

1323, mayo 31, miércoles.

Tomás Semenitz de Sangüesa se obliga a pagar 27 libras de sanchetes a Sara, judía, que se las había prestado.

AGN, Comptos, caj. 5, nº 129, I (perg. muy borroso, 288x188 mm.).
Catálogo..., I, nº 826.

In Dey nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que io Thomas Semenitz de Sangossa, çabater vezin de Pampalona, otorguey e [uenc] de manifest /² que dey a uos dona Sarra iudeua o a tot omne qui esta carta mostrara sens altra carta de procuracion ninguna, vint et set libras de bons sanchetz /³ que uos a mi auetz prestat en plana amor e io de uos les hey agut e recebut e pasat del uostre poder al [men,] de que ben per pagat e per entegrat /⁴ me tenc, renunciand a la exception de no agutz e de non contatz e de non reçebutz dines. Terme es que [uos dey pagar tot lo dit deute] plana/⁵ment e en patz, sens pleytesia ninguna e sens altre alongament, a hueyt dies apres de la festa de Sant Miguel el mes de setembre que /⁶ primera uen, sobre totz mes bens. E que uaye [e gainnia del terme] adeuant a razon [de cinc per seyss, segont la hordenança de nostre] /⁷ seynnor lo rey. E altresí que uos donguey e paguiey [per cascun dia] del dit terme adeuant [de pena dos soltz de bons sanchetz,] la mitat pera la /⁸ seynnoría mayor de Navarra e l'altra mitat pera uos la dita [iudeua] o pera tot omne qui esta carta mostrara. [E si cost e misions,] dauns nin /⁹ destartz fissetz per falta de non pagar uos lo dit deute al dit terme, com dit es, et per demandar [et cobrarlo del tot, que uos emendiey] et pa/¹⁰guiey asi ben com lo principal deute, e del tot que uos en creiey per conuinent en uostra palaura, sens [iura nin testimoniança ninguna] io lo /¹¹ dit deutor renunciay tot for, hus et costumnia de for seglar e de sancta Egleſia, e specialment renunciay [a mon for e al for] de non res/¹²pondre a la carta. E sobre tot aquo encara io lo dit deutor obliguey totz mes bens mobles e heredatz [d'or que sien trobatz, gainnatz e per] /¹³ gainnar, conoyssutz e per conoystre, d'or que trobatz sien e specialment obliguey ma persona biua [o morta] lo rey o son /¹⁴ gouernador de Navarra o a son logartenent, en tal manera que si per aventura uos auissey tot lo dit deute [.....] com dit es, que /¹⁵ del dit terme adeuant, sens citar nin sens amonestarme nin ses altre costreinniment ningun [.....] per pendre e en/¹⁶parar, uendre e firmar tanz dels ditz mes bens e prenguen ma persona biua [o morta] a la preson de [nostre seynnor lo rey tant] que paguie /¹⁷ e entegrie a uos la dita iudeua o a tot omne qui esta carta mostrara de tot ço que sobredit es [..... al hondrat] e saui don Ber/¹⁸tholomeu de Sangossa, cambiador franc de Pampalona, tenedor e garda del sayel del seynnor rey, que meta lo dit sayel del seynnor rey /¹⁹ pendent en esta present per far ualer, tenir o conplir tot ço que sobredit es. E io lo dit Bertholomeu de Sangossa, a pregaries /²⁰ e mandament del dit deutor, estant certificat ben e diligelment per Martin Garceytz, escriuan [..... ia per recebre] /²¹ esta obligation, hey mis lo dit sayel del seynnor rey pendent en esta present carta, per far [ualler, tenir e conplir] tot ço que sobre/²²dit es. Testes sunt don Garcia Ferranditz çabater e Pero Garcia de [Mondragon] porter [.....] de don Aycelin de /²³

Vergerac iudeu. E io Martin Garceytz, notari public e iurat de Pampalona, qui la present carta escriui per mandament de les dites /²⁴ partides, in era .MaCCC^a. syssanta e un, el mes de may, dimercles postremer del dit mes, en testimoniança d'aquo fi y aquest /²⁵ mon sig(signo)ne acostumpnat en esta present carta e sui testimoni.

205

(1323).

García, Lope, María, Ochanda, Tota y Jurdana Ochoa, hijos de don Ochoa de Viscarret y de doña Albira, reparten las bustalizas de Çuuiaran Vellarat, conforme a la sentencia del alcalde de Val de Erro.

AGN, Roncesvalles leg. 1, nº 48 (perg. extremadamente deteriorado, casi ilegible, 375x267 mm.).

Seppan totz aquels qui esta carta veyran..... /².....
..... /³.....
..... /⁴.....
..... /⁵.....
..... /⁶.....
..... /⁷.....
Guarcia Ochoa /⁸ ses f Lope Ochoa
nostre frayre e /⁹ de la orden de Santa Maria de Ronçauals
..... de leyal auinença per que dizen que /¹⁰
..... dona Aliura nostra dita mayre auien en /¹¹
..... bustaliza de Cuuiaran Vellarat totz ses dreytz /¹² de
erbes e de aygues deuant dita bustaliza de Cuuiaran Vellarat del
dit don Oxoa nostre payre e de la dita dona Albira /¹³ nostra dita mayre
..... les deuantditz bens mobles e heredatz /¹⁴
..... dona Albira sa muyller de si ho de no, car /¹⁵
..... lo dit don Lope
Ochoa respondi dito /¹⁶ en sa
la dita dona Oxanda Ochoa e dita dona /¹⁷ Maria Hochoa e la dita lurdana Ochoa
dita dona Tota de don Ochoa de Biscarret nostre payre e de la dita dona /¹⁸
Albira nostra dita mayre
Cuuiaran Vellarat son entro al dia /¹⁹ de sa fin mayoral de
ela en les dites bustalizes lo dit don Ochoa
nostre payre entroa al /²⁰ dia desa fin
aquel que nostra dita mayre, per que calde de /²²
..... la dita bustaliza e lo dit don Lope Ochoa /²³ asi
..... agut conseyll de bons homes e sauis /²⁴
alcalde de la terra de ...Ual d'Erro mando e dio per iudici sen /²⁵ tencialiter que lo dit don

Lope Ochoa e lo dit Garcia e la dita dona Maria Ochoa e la sobredita dona Oxanda Ochoa e la dita dona /²⁶ dita Tota Ochoa dites bustalizes de Cuuiaran Vellarat e totz les dreytz los quals defenden del dit don Ochoa lur payre /²⁸ e de la dita dona Albira sa muyller lo dit Lope Ochoa sia mayoral de la dita cabana Çuuiaran /²⁹ Vellarat de la cabana mayoral lo deue mantendre e lo dit Guarcia Ochoa e la dita /³⁰ dona Ochoa dita Ochanda Ochoa e la dita dona Maria Hochoa e la dita dona lurdana Ochoa e la dita dona Tota Ochoa /³¹ que fagades en la dita cabana de Çuuiaran Vellarat, con uaquer e con homes de /³² que ayan poder de metre de altres loguars or que auia /³³ en aquest dia en auant, en vida, en /³⁴ mort, senz ninguna aitorguaren e executaren mon iudiçi. Testimonis son qui furen /³⁵ en logar Gil Periz de don Sancho Ortiz de Urniça, escuder, don Lope /³⁶ Aznaritz de uaquer, et multi altres qui en eloguar. E io /³⁷ esta carta sagellada de mon seyell pendent /³⁸ lo sayel del dit Hospital en l'an e mes e dia /³⁹ del dit don /²¹ Ochoa nostre e de la dita dona Albira.

* La fecha procede de una nota dorsal.

206

1324, marzo 5, lunes.

Doña Esteuenia, viuda de Jimeno de Viscarret, vende una viña en Burlada a don Martin Ochoa de Vilanova, canónigo pitancero de Pampalona.

ACP, O. 4 (perg. orig. 210x550 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 1097.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes, als presentz et als qui son per venir, que io dona Esteuenia, muyller de don Semeno de Biscarret, ferrer, vezin de Pampalona qui fo, et io Miguel et io Garcia ses filtz, vendem a uos don Martin /² Ochoa de Vilanoua, calonge et pitançer en la glesia de Santa Maria de Pampalona, tota aquela vinna que nos auem el terminat de Bruslada que clamen Morea, pera obs a la cappelania de don Yniego Arceytz de Huart, calonge et arcidi/³agne de Val d'Ayuarr qui fo, en la dita glesia de Sancta Maria de Pampalona, la qual vinna se ten et es affrontada de la vna part con la vinna de don Nicholau lo bureler et de l'altra part

con la vinna de la confraria /⁴ de Bruslada et de l'altra part con la vinna de dona Maria de Bruslada et de l'altra part con la vinna de dona Auria de Nassurita qui fo et d'altra part con lo sender. Et aquesta deuant dita vinna de guisa /⁵ et de manera com sobrescripta et sobrenomnada et affrontada es desus, entegrament, con totes ses dreitures et ses apertinencies de intrades et de yssides, de camins et de senders, de cequies et de mugues, et con totz aquels altres dreitz /⁶ que nos y auem et a nos pertaynn a auer per qualseuol manera o razon que sia, vendem et otorgam io la sobredita dona Esteuenia et io lo dit Miguel et io la dita Gracia a uos lo dit don Martin Ochoa de Vilanoua pera obs a la dita /⁷ cappelania, desapoderant a nos et appoderant a uos, metent vos en tenença y en corporal possession d'esta ora et dia que esta carta fu fayta et otorgada adelant, per totz les temps del segle, en tal manera que la ayatz et que la possediscatz en bona /⁸ patz, tota entegrament tanta quanta es, assi com ten de lonc et de ample et de alt del cel troa dintz en abisme, salua, franca, quita et deliura de nos et de totz homes et de totes femes et de trestota la nostra genoylla /⁹ et generacion et de tot lo nostre parentesc, pera vendre et pera enpeynarla et pera (far)ne totes uostres propries uolontatz com cada un deu et pot far de sa cosa propria per secula cuncta, sens contraria ninguna. Et es assaber que io la /¹⁰ sobredita dona Esteuenia et io lo dit Miguel et io la dita Gracia ses filtz otorgam et uenem de conoyssut que auem agut et rebut amoralment et en patz de vos lo dit don Martin Ochoa de Vilanoua, preci d'aquesta sobredita /¹¹ vinna venduda con aliala ensemble quaranta et dos libras de bóns sanchetz de la bona moneda corrible el regne de Nauarra, et assi nos tenem ben per pagatz, per complitz et per entegratz del preci et de l'aliala et de totes les coses, renunçiant a la /¹² exception de non agutz et de no contatz et de no reçebutz dines. A mayor segurtat et confirmation de totes les coses sobredites, io la sobredita dona Esteuenia et io lo dit Miguel et io la dita Gracia ses filtz, donam a uos lo /¹³ dit don Martin Ochoa de Vilanoua, fermes de saluetat d'esta dita vinna, de nos et de totz homes et de totes femes, et fiançes de redra de hueytanta et quatre libras de bons sanchetz con nos ensemble et cascun per lo tot, nompnadament don Semeno de /¹⁴ Utçama lo ferrer et don Lop de Vrrotz bureler, vezins de Pampalona, en tal manera que si per auentura algun omne o alguna femna vos enbargas en la sobredita vinna uenduda o vos metis mala voz o vos mouis playt o vos fis demanda /¹⁵ per nenguna manera nin per nenguna razon, que les ditz fermes et fiançes vos facen calar et quedar et redrar tot embarc et tota mala voz et tota playdesia et tota demanda de nos et de totz homes et de totes femes /¹⁶ et si no que les ditz fermes et fiançes vos donguen et paguien per conuinent les dites hueytanta et quatre libras de bons sanchetz a uos lo dit don Martin Ochoa de Vilanoua o ad aquel qui per temps sera pitançer en la dita glesia /¹⁷ de Sancta Maria de Pampalona, o a tot homne qui esta present carta mostrara, sens altra carta de procuration. Als quals fermes et fiançes auem en conuinent et nos obligam de gardarles de tot daun que auenir les puyria /¹⁸ per razon d'esta dita fermeria et fiançeria en que nos mis les auem, obligant ad aquo totz nostres bens mobles et heredatz, sedentz et mouentz, gaynatz et per gaynar, or que sien conoyssutz et per conoystre, renunçiant cada un de nos specialment a tot nostre for /¹⁹ en tal manera que si per auentura lo demanduem non nos sia donat en est fayt, et renunçiam al for de non respondre a carta. Et nos les ditz don Semeno de Vtçama lo ferrer et don Lop d'Urrotz bureler, vezins de Pampalona, otor /²⁰gam nos per tals fermes de saluetat et per tals fiançes de redra et pagadors cascun per lo tot com sobredit es, obligant ad aquo totz nostres bens mobles et heredatz, sedentz et mouentz, gaynatz et per gaynar, or que sien conoyssutz et per conoystre, /²¹ renunçiant cada un de nos specialment a nostre for, en tal manera que si per auentura lo demanduem, non nos sia donat, et renunçiam al

for de non respondre a carta. Testimonis son qui clamatz, presentz et pregatz furen el logar et qui per testimonis /²² se otorgaren don Iohan Peritz lo teyller, Esteuen de Laquidaynn lo merçer. Et io Andreu Lopeytz de Imarcoaynn, notari public et iurat de Pampalona, qui la present carta escriuiy con ma propria man, la qual carta fu fayta et otorgada /²³ en la era de mil .CCC. et sissanta et dos, el mes de març, diluns cinc dies entratz el dit mes, et i fuy mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança de les coses sobredites.

207

1324, junio 9, sábado.

Miguel Murde vende un censo sobre un huerto en Pamplona a Peyre, hijo de don Garcia Arnalt Poyllan, mercader.

ACP, N. 9 (perg. orig. 400x315 mm.).
GOÑI, Catálogo..., nº 1101.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que io Miguel Murde, filtz de don Iohan Murde, tender de Pam/²pалona qui fo, vendey a uos Peyre, filtz de don Gayssia Arnalt Poyllan, mercader de Pampalona, aquel ces que /³ io hey en aquel ort que es el terminat de Arancedi de Pampalona, con totz les dreytz que io hi hey et a mi pertayn /⁴ ad hauer el dit ort, lo qual ces que io hey el dit ort es trenta et çinc soltz de sanchetz cascun an per totz /⁵ les temps del segle. Lo qual ort sobredit se affronta et ten de lonc del sender troal riuall et ten en am/⁶ple de la uinna que fu de don Pere Murde troal uergal de don Arnalt Laceylla. Lo qual sobredit ces /⁷ con totz les dreytz sobreditz vendey et otorguey io lo dit Miguel Murde filtz del dit don Gayssia Arnalt Poyllan, deshuei del dia que esta carta fu fayta adelant per totz /⁸ les temps del segle, desapoderant a mi et apoderant a uos, que lo ayatz et possediscatz en bona patz, entegrament, /¹⁰ salp, franc, quiti et deliure de mi et tota ma genoylla et generacion et de tot mon parantesc et de totz homes /¹¹ et de totes femes, pera uendre et pera enpeynnar et pera dar et pera farne uos et uostre mandament totes uostres propres vo/¹²lontatz coma cada un del son sens contraria ninguna. Et es assaber que io lo dit Miguel Murde otorguey /¹³ et venc de conoyssut que hey agut et rebut amoralment et en patz de uos lo dit Peyre filtz de don Gayssia Ar/¹⁴nalt Poyllan et passat del uostre poder al men a tot mon plazer et a ma uolontat preci d'aquest sobredit ces con /¹² l'aliala ensemble trenta et una libras de sanchetz de la bona moneda corrible el regne de Navarra, de que me /¹⁶ tenc ben per pagat et per entegrat per tot preci complit et aliala, renunciant a la exception de non contatz et de no agutz /¹⁷ et de non rebutz diners. Et per mayor firmeza et segurtat de tot ço que sobredit es, io lo dit Miguel Murde day /¹⁸ a uos lo dit Peyre filtz del dit don Gayssia Arnalt Poyllan fermes de saluetat de mi et de totz homes et de totes fe/¹⁹mes del sobredit ces don Iohan Murde mon frayre et don Frances çabater de Pampalona. Issament uos day fiances de /²⁰ redra de sissanta libras de bons sanchetz les ditz don Iohan Murde mon frayre et don

Frances lo çabater, cada un per /²¹ lo tot, en tal manera que si per auentura ningun home ni ninguna fema uos enbargas lo sobredit ces nin uos hy metis /²² mala uoç nin uos mouis playt nin demanda ninguna per ninguna razon, que les dites fiances de redra per conuinent uos /²³ facen quedar et redrar tot enbarc et tota mala uoç et tota playdesia et tota demanda de mi et de totz homes /²⁴ et de totes femes, et si no que uos donguen et paguien per conuinent les dites fiances les sobredites sissanta libras /²⁵ de bons sanchetz a uos lo dit Peyre filtz de don Gayssia Arnalt Poyllan o a tot home qui esta present carta /²⁶ mostrara. Et nos les ditz don lohan Murde frayre del dit Miguel Murde et don Frances lo çabater otorgam /²⁷ nos per tals fermes de saluetat et fiances de redra com sobredit es, obligant ad aquo totz nostres bens /²⁸ mobles et heredatz, presentz et per uenir, or que sien et renunciant a nostre for. Et io lo dit Miguel Murde conuenc /²⁹ et me obliguey als sobreditz fermes et fiances de guardarles de tot daun d'esta dita fermeria et fianceria en que /³⁰ io mis les ey sobre totz mes bens mobles et heredatz, presentz et per uenir, or que sien, renunciant a mon for. /³¹ Testimonis son qui clamatz et pregatz et presentz furen en logar don Guillem de Sagasseta çabater de Pampalona /³² Sancho Garceytz d'ltçayll ortelan, filtz de don Garcia Santz d'ltçayll, ortelan de Pampalona qui fo Martin Semenitz /³³ de Barassoayn escuder, don Pero Hyniguitz de Huart apres Pampalona, capelan. Facta carta et venta en era /³⁴ de mil .CCC. sissanta dos, el mes de iuyn, dissapte nau dies entratz el dit mes. Et io Santz d'Iras /³⁵ seta notari public et iurat en la Cort et el Bispat et en la villa de Pampalona, qui a les coses sobredites fuy pre /³⁶ sent, a pregaries et mandament de les dites partides escriui esta present cart con ma propria man et fi en ela aquest /³⁷ sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança de les coses sobredites.

208

1324, junio 11, lunes.

Doña Auria de Burlada, viuda de don Pascual de Burlada, panadero, reconoce deber 40 sueldos de sanchetes al judío don Aycelin.

AGN, Comptos, caj. 5, nº 133 (perg. orig. 277x156 mm.).
Catálogo..., I, nº 835.

In Dey nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que nos dona Auria de Bruslada, muyller de don Pascal de Bruslada, panater qui fo, e Maria Paschal, sa filla, otorgam /¹ e uenem de manifest que deuem cada hun per lo tot a uos don Aycelin, iudeu, o a tot omne qui esta present carta mostrara, quaranta soltz de bons sanchetz que uos a nos auetz pres /² tat en plana amor, dont ben per pagades e per entegrades nos tenem, renunciant a la exception de no agutz e de non contatz e de non reçebutz dines. /³ Terme es que uos deuem pagar tot lo dit deute planament, en patz, sens pleytesia ninguna e sens altre alongament a esta primera festa de Sant lohan /⁴ Babtista que primera uen. E que uayen e gannien del terme adeuant a razon de V. per VI. per an, segunt la ordenança de nostre seynnor lo rey. E altresí que uos donem

e /⁶ paguem per cascun dia del terme adeuant dos soltz de bons sanchetz de pena, la mitat pera la seynnoría mayor de Nauarra e l'altra mitat pera uos lo dit iudeu /⁷ o pera tot omne qui esta carta mostrara. E de dar e pagar uos totz daums, cost e messions e destartz e del tot que uos crean en uostra palaura, sens iura /⁸ e testimoniança ninguna. Ont nos les ditz deutors renunçiam tot for, hus e costumpnia de for seglar e de sancta Egleſia. Especialment renunçiam ca/²da hun de nos a nostre for e al for de non respondre a carta. E sobre tot aquo encara nos les dites deutors cascun per lo tot obligam deshuey adelant totz quantz /¹⁰ bens mobles e heredatz d'or que trobatz sien al seynnor rey o a son Guouernador de Nauarra o a son logartenent, en tal manera que si pagat non uos auiem tot lo /¹¹ dit deute al sobredit terme com dit es, que sens citar nin sens amonestar nos nin sens altre costreinniment ningun donguen porter o porters per pendre /¹² e enparar, uendre e firmar tantz dels ditz nostres bens e paguen a uos lo dit iudeu o a tot omne qui esta carta mostrara tot ço que sobredit es. E pre/¹³gam al hondrat e saui don Bertholomeu de Sangossa cambiador franc de Pampalona, tenedor e garda del sayel del seynnor rey, que meta lo dit sayel del /¹⁴ seynnor rey pendent en esta present carta. E io lo dit Bertholomeu de Sangossa a pregaries e mandament dels ditz deutors, estant certificat ben /¹⁵ e diligelment per Martin Garçeitx, escriuan enbiat en persona mia per reçebre esta obligation, hey mis lo dit sayel del seynnor rey pendent en esta present /¹⁶ carta, per far ualer, tenir e conplir tot ço que sobredit es. Testes sunt don Andreu Açaturday e Iohan de Saldias, estaiant el chapitel del Borc de /¹⁷ Sant Cernin, peïnners, e Çidieylllo pan e aygua iudeu. E io Martin Garçeitx notari public e iurat de Pampalona, qui la present carta escriui /¹⁸ per mandament de les dites partides, era .M^a.CCC^a. syssanta e dos, el mes de iuynn, diluns festa de Sant Barnabe apostol, en testimoniança d'aquo fi y /¹⁹ aquest mon sig(signo)ne acostumpmat en esta present carta e sui testimoni.

209

1324, noviembre 11, domingo.

Jaymes Gil y Juan Arnalt notifican a los collazos de las aldeas de Suruslada y Burguiello una manda del testamento de Juan Regue, que les afecta.

ASC, Carp. 3, nº 58 (perg. 380x300 mm.).

En nopne de Dios amen. Sappian totz aquels qui esta present carta veyrant et odiran que en la era de mil trezentz sissanta et dos /² dimenge onze dias dentz el mes de nouembre, em presençia de mi Pere Paschal escriuan notari public et iurat del consseyll d'Estela et dels /³ testimonis deius escriut, don Jaymes Gil cambiador franc del Borc de Sant Cernin de Pomplona vengui a las aldeas de Surruslada et de /⁴ Burguiello et seent plegatz los coyllaços de las ditas aldeas mostra lo testament et destin que fazi don Johan Regue lo cambiador franc /⁵ del dit Borc de Sant Cernin de Pomplona a qui Deus perdon, el qual testament et destin eran contengutz per cabeçalers del dit don Johan Regue lo dit /⁶ don Jaymes Gil et don Johan Arnalt lo

tender franc del dit Borc de Pomplona, segont que per lo dit testament et destin fayt per man de Miguel /⁷ Garceyz d'Urussurgui notari public de Pompolona meyllor et mas plenerament era contengut. El qual testament et destin se contenia vna /⁸ clausula la forma et tenor de la qual es esta que se sec et empeça assi:

«Et com les aldes de Burguiello, de Irihurre et de Neussol et los dreytz et /⁹ rentes que auem en la vila de Surruslada sien mies et de la dita dona Ysabel ma muyller, io lo dit don Johan Regue mandey et vuyll que qual /¹⁰ hora que dona Johana filla don Furtuynno Almorauid et de dona Tharesa d'Alagon sa muyller qui furen ayen pagades mil liures de sanchetz o tornes /¹¹ li sien liurades a la dita dona Johana les dites aldees; de les quals sobredites mil liures qual hora les aya pagades la dita dona Johana son mies /¹² propres les çinc centz liures, et les altres çinc centz liures de la dita dona Ysabel ma muyller. Dels quals sobredites çinccentz liures que son de la /¹³ mia part qual hora que cobradas seran io lo dit don Johan Regue mandey et layssey a la dita dona Ysabel ma muyller dozentos et çinquanta liures /¹⁴ de sanchetz et les altres dozentos et çinquanta liures mandey et vuyll que sien de don Garcia Regue mon frayre, en tal manera que troa tant /¹⁵ que la dita dona Johana aya pagades les dites mil liures de sanchetz entegrament als sobreditz dona Ysabel ma muyller et a don Garçia Regue /¹⁶ mon frayre, io lo dit don Johan Regue mandey que les ditz dona Ysabel ma muyller et don Garcia Regue mon frayre ayen et tenguen tota la /¹⁷ propietat de totes les dites aldees et de totes lures rentes et espleytz et coyllation et en totz les dreytz que io et la dita dona Ysabel ma muyller /¹⁸ hy auem o a nos pertaynn ad auer per alguna rason en totes les dites aldees et en cada una d'eles, en tal guisa que de tot ço que de les dites aldees /¹⁹ ystra la dita dona Ysabel ma muyller aya les tres partz et lo dit don Garçia Regue mon frayre aya la quarta part; et aquo que sobredit es que /²⁰ ayen et possedisquen et espleyten en la manera sobredita la dita dona Ysabel ma muyller et lo dit don Garçia Regue mon frayre troa tant que la /²¹ dita dona Johana aya pagades les dites mil liures a la dita dona Ysabel ma muyller et al dit don Garçia Regue mon frayre, donant les /²² plen poder que les ayen pera vendre, pera cambiar et pera alienar et pera farne lures propres voluntatz en la manera et forma sobredita, troa tant que /²³ les dites mil liures ayen rebut a lur part de la dita dona Johana.

Et como lo deuantdit don Johan Regue auis donat plen poder /²⁴ als deuantdit don Jaymes Gil present en estas cosas contengudas en esta present carta et al sobredit don Johan Arnalt cabeçalers enssemble del /²⁵ dit don Johan Regue qui fu de prouedir, ministrar, hordenar las cosas contengudas del destin del dit don Johan Regue, lo qual testament et /²⁶ destin lo deuantdit don Jaymes Gil mostra et fi fe del per si et per lo dit don Johan Arnalt et lo poder que per lo dit don Johan Regue dat lis /²⁷ era, et lo deuantdit don Jaymes Gil volent seguir la hordenança de la dita clausula contenguda per lo dit destin per si et per lo dit don Johan /²⁸ Arnalt son compaynon en la dita cabeçaleria, em presençia de mi lo dit notari et dels testimonis deius escriutz vuy dia que esta carta fu fayta /²⁹ lo dit don Jaymes Gil meti en tenençia et en pasciffica corporal possession desapoderant assi et al dit don Johan Arnalt et appoderant al dit don /³⁰ Garçia Regue en aquela quarta part de la sobredita aldea de Burguiello et en aquella quarta part de las rentas, dreytz, coyllatios et espleytz et seynnorio /³¹ que son en Surruslada, mandant als coyllaços dels ditz logars que son et seran que hobedisquen et fagan per lo dit don Garçia Regue et per son mandament /³² como seynnor lur asi como auian et deuian far per lo dit don Johan Regue que Deus perdon, tant quant monta en las ditas quartas partz de las ditas /³³ dos aldeas de Burguiello et de Surruslada, et donant li poder al dit don Garcia Regue que aquo que aya poder de vendre, de empeynnar et de cambiar et /³⁴ alienar et far sa propria voluntat de las ditas

quartas partz con totz lurs dreytz segont que lo dit don Johan Regue auia et possedia et espleytaua /³⁵ en special et en general que assi espleyte lo dit don Garçia Regue en special et en general en las ditas quartz partz atant quant li pertaynn a sa part /³⁶ et segont que lo dit don Johan Regue husa en costuma ata la sua fin. Et los coyllaços de las ditas dos aldeas presentz assi otorgaren et donaren /³⁷ la fe et la naturaleza et seynnorio et tot lo dreyt et ius patronat que lo dit don Johan Regue auia et que al dit don Garçia Regue pertaynn per la /³⁸ layssa del dit testament segont que per la dita clausula es contengut. Et lo deuantdit don Jaymes Gil per que estas cosas sobreditas et cada una ³⁹ d'elas sian fermas, valederas et ayan establat et non venissen en dupda, per si et per lo dit don Johan Arnalt et en uoz et en nompne del meti /⁴⁰ son propri sael pendent en esta present carta de possession affirmeça et testimoniança de tot ço que dit es. Testimonis son de tot aquo que sobrescriut /⁴¹ es, qui a las ditas cosas presentz furen els logars sobreditz et per testimonis se otorgaren Pere de Aluernia mercader de Pomplona, Simon de /⁴² Vergara bureler vezin d'Estela, don Loppe Martiniz de Peramillera cappelan, Pero Sanchiz de Surruslada lo menor fill don Sancho Martiniz abbat /⁴³ de Surruslada qui fu. Tot aquo fu fayt en la era, dia et mes sobreditz. Et io Pere Paschal escriuan notari public sobredit present /⁴⁴ a las cosas deuantditas et a cada una d'elas els logars escriui esta carta et insturment en publica forma con ma man propria per mandament /⁴⁵ del deuantdit don Jaymes Gil et ab otorgament dels deuantditz coyllaços de las duas aldeas de Burguiello et de Surruslada, et fazi /⁴⁶ aquest mon sig(signo)ne acostumat en testimoni de vertat.

210

1324, diciembre 14, viernes.

Pedro Ezquerra y otros vecinos de Iza reconocen deber 7 libras y 4 sueldos de sanchetes al judío Miron de Bergerac.

AGN, Comptos, caj. 6, nº 32 (perg. orig. con sello céreo pendiente, 206x232 mm.).
Catálogo..., I, nº 843.

Sabuda cosa sia a totz homes que nos Pereo Ezquerra, Pedro de Laquidaynn, don Iohan Peritz abat d'Iça, don Garçia capelan /² e rationer, uezins d'Iça, atorgam e venem de manifest que deuem cada un per lo tot a uos Miron de Bergerac, iudeu de Pampalona o a /³ tot omne qui esta carta mostrara, sens procuracion nenguna, set libras e quatre soltz de sanchetz, les quals uos nos prestates e nos de /⁴ uos aguimes e recebimes, ont ben per pagatz nos en tenguimes, renunciant a la exception de non contatz dines. Terme es /⁵ que uos deuem pagar lo dit deute sens alçament nin pleytesia nenguna, sobre totz nostres bens, a esta primera festa de Santa Maria /⁶ d'agost que uen, a uos lo dit Miron o a tot omne qui esta carta mostrara. Et d'aquo auem donat fiança, deutor e paga /⁷ dor con nos meteys et ensemble e cada un per lo tot don Martin d'Iça, çabater de Pampalona, alqual auem en conuinent de gardar /⁸ de tot quant dam e damage a el puyria venir per rason d'esta dita fiançeria enque nos lo

auem mis, deius obligation de /⁹ totz nostres bens, renunciament specialment tot nostre for. E io lo dit don Martin d'Iça atorguei me per tal fiança, deutor e pagador per lo /¹⁰ tot de com sobredit es, e si pagat non vos auiem al terme sobredit, que del dit terme adeuant tot lo dit deute per conuinent /¹¹ uaya e gaynnia a razon de cinc per seys per an. E a dar e pagar per totz quantz dies pasarien del dit terme adeuant per /¹² cada dia dos soltz de sanchetz per pena, la mitat a la seynnoria mayor de Navarra e l'altra mitat a uos lo dit Miron o a tot /¹³ omne qui esta carta mostrara. E a tenir e complir tot ço que en esta carta se conten e de non venir contra en tot ni en partida /¹⁴ nos les ditz deutors e fiança renunciament tot for, hus e costumpne ecclesiastic e seglar, specialment renunciament cada un de /¹⁵ nos tot nostre for, e obliguam totz nostres bens mouentz e sedentz, gaynnatz e per gaynar, or que les ayam e trobar se puysquen /¹⁶ al molt alt e poderos seynnor don Karles per la gracia de Deus rey de França e de Navarra e a son Governador de Navarra o a /¹⁷ son loctenent, que del dit terme adeuant sens citar e sens amonestar e sens nengun altre costreynniment donguen /¹⁸ porter o porters per enparar e pendre totz nostres bens e ne vendien e fermien tanz e paguien a uos lo dit Miron /¹⁹ o al mostrador d'esta carta de tot ço que sobredit es. E preguam al hondrat e saui don Bertolomeu de Sangosa, cambiador gar/²⁰da del sayel del seynor rey en Pampalona, que el meta lo dit sayel en esta carta per far tenir e complir tot ço que sobredit /²¹ es. E io lo dit Bertolomeu de Sangosa a pregaries dels ditz deutors e fiança per lo certificament que me fi Miguel d'Urusur/²²gui, escriuan inbiat en persona mia per reçebre esta obligation, ey mis lo dit sayel en esta carta per far tenir e complir tot /²³ ço que sobredit es. De tot aquo son testimonis Lorentz de Blascoaynn merçer de Pampalona e luçe Toen, iudeu d'aquel /²⁴ medeys logar. Facta carta in era .Ma.CCC^a.LX^a. e dos, diuendres .XIII. dies el mes de dezembre. E io Miguel Garceytz /²⁵ d'Urusurgi, escriuan iurat de Pampalona, escriui esta carta per mandament de les dites partides e fi mon sig(signo)ne /²⁶ costumpnat e sui testimoni.

1324, diciembre 29, sábado.

Doña Sancha Peritz Nauarr, priora del monasterio de San Pedro de Ribas, da a don Iñigo de Lizaso, bastero de Pamplona, una viña en Lezcairu, a medias.

AHN, Clero, carp. 1423, nº 10 (perg. partido por a b c, mitad superior, 300x325 mm.).

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz homnes, als presentz et als quison per venir, que nos dona Sancha Peritz Nauarr, priora de les dones /² de la Orden de Sant Peire de Ribes apres Pampalona, et dona Atheresa Remiritz sopriora, et dona Thota Martinitz de Bayllarin tesorera et dona /³ Martina de Beraxain sacristana et dona Thota Peritz de Larraya clauera et dona Theresa Miguel portera, serores en la dita Horden de Sant Peyre, aytorgam /⁴ et uenem de manifest que dam a meyes a uos don Eneco de Liçasso, baster vezin de Pampalona, per nos meteysses et per tot lo capitol et conuent /⁵ de les dones de la dita nostra Horden, aquela vinna del terminat de

Lezcayru qu'es de la dita nostra Horden, la qual vinna se ten et se affronta de la ⁶ vna part con la vinna de lohan filtz de don Pere Ochoa d'Uritz qui fo; et de l'altra part se ten et se affronta con la vinna de don Lope ⁷ Miguel lo podador, vezins de Pampalona; et de l'altra part se ten et se affronta con lo prat de Lescayru. ⁸ Et dam uos la a meys d'est dia de huey et d'esta hora adeuant pera detz ans qui primers son a uenir continuadament complitz, detz fruytz cuy⁹litz, en tal manera que uos lo dit don Eneco laboretz la dita vinna cad'an en tot lo dit temps de ses quatre labors, ben et complidament a temps ¹⁰ conuinible, es a saber, podar, descalçar, layar, cauar o auinar a uostra propria mesion, et del fruyt et dels espleitz que Deus dara en la dita vinna, que uos ¹¹ lo dit don Eneco donetz cad'an en tot lo dit temps a sa sazón la mitat del fruyt et dels espleitz com dit es a la comporta al cantel ¹² de la vinna a nos les dites dones o als qui seran per temps priora et dels oficis sobreditz de la dita Horden, pera obs al dit capitol et conuent, sens mesion ¹³ ninguna de nos. Et que uos lo dit don Eneco ayatz et recebatz cad'an en tot lo dit temps l'altra mitat del fruyt et dels espleitz ¹⁴ que Deus dara per vostres laborances et mesions que fayt auret en la dita vinna. Et les detz ans pasatz, detz fruytz cuylitz, que desemparetz ¹⁵ et laysetz la dita vinna soltament et quitament sens embarc ningun que per razon de uos y podis auenir a la dita nostra Horden. Et deuem ¹⁶ et em tengudes de far vos bona la dita vinna de nos et de totz homnes et de totes femes els sobreditz detz ans, detz fruytz cuylitz. ¹⁷ Et per tenir et complir et auer per ferm totes les coses sobredites, nos les sobredites dona Sancha Peritz priora et dona Atheresa Remiritz sopriora ¹⁸ et dona Thota Martinitz tresorera et dona Martina sacristana et dona Thota Periz clauera et dona Theresa Miguel portera, per nos et per tot lo capitol ¹⁹ et conuent de la dita nostra Horden qui ara em et serem per temps, obliguam a uos lo dit don Eneco o al mostrador d'esta carta totz les bens heredamentz de ²⁰ la dita Horden, renunciant generalment et specialment a tot nostre for et a la exception de non respondre a la carta. Altresi es a saber que io lo dit ²¹ don Eneco de Liçaso baster recebei a meyes la dita vinna de uos les sobredites dones et serores en la dita Horden de Sant Peyre pera els sobreditz ²² detz ans, detz fruytz cuylitz, com sobredit es, et ey en conuintent et me obliguey ius obligation de totz mes bens mobles et heredatz, presentz et per ²³ uenir, en tot logar que noysutz seran, a laborar o far laborar la dita vinna de ses quatre labors en la manera sobredita, et donar et rendre cad'an en tot lo dit ²⁴ temps la mitat dels espleitz a sa sazón et la mitat del fruyt a sa sazón a la comporta al cantel de la vinna a mon cost et a ma mesion, en la manera ²⁵ de com sobredit es, a uos les dites dones o al mostrador d'esta carta pera obs al capitol et conuent de les dones de la dita Horden de Sant Peyre; ²⁶ et complitz les ditz detz ans, detz fruytz cuylitz, que layssiey et desenpariey la dita vinna a la dita uostra Horden sens ningun embarc que per razon de mi podis ²⁷ auenir. Et per tenir et complir et auer per ferm tot ço que sobredit es, io lo dit don Eneco renunciuey totz fors, hus et costumpmes de for seglar et de santa Eglezia ²⁸ generalment et specialment renunciuey a tot mon for et a la exception de non respondre a carta. Testes sunt don Miguel Peritz d'Arruaçu et don Pero Garcia de Sarria ca²⁹pelans et don Semeno de Ymizcotz coder et Semen Miguel de Aynnorbe moliner uezins de Pampalona. Et io Martin Yniguitz de Vrdanitz, notari public et iurat de Pampalona ³⁰ qui en les coses deuantdites fuy present, escriui esta carta con ma propria man et sa pareylla partides per a b c, era mil .CCC. sissanta e dos, lo dissapte ³² derrer del mes de detzembre, et fi en ela aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança de les coses sobredites.

1325, enero 15, martes.

Martín de Urroz, zapatero de Pamplona, reconoce deber 70 libras de sanchetes a Miron de Bergerac, judío de Pamplona.

AGN, Comptos , caj. 6, n 34 (perg. orig. falto de sello, 238x178 mm.).

Sabuda cosa sia a totz homes que io don Martin d'Urrotz, çabater uezin de Pampalona, atorguei e venc de manifest que dei a uos Miron de Berge²rac, iudeu de Pampalona, o a tot omne qui esta carta mostrara, sens procuracion nenguna, setanta soltz de sanchetz, les quals uos a mi mi prestastes e /³ io de uos agui e reçebi, ont ben per pagat me'n tengui, renunciant a la exception de non contatz dines. Terme es que uos dei pagar lo /⁴ dit deute sens alçament nin pleytesia nenguna, sobre totz mes bens, a .XV. dies apres esta primera festa de Pasca de Caresme que uen, a uos /⁵ lo dit Miron o a tot omne qui esta carta mostrara, e si pagat non vos auiey lo dit deute al terme sobredit, que del dit terme adeuant tot /⁶ lo dit deute per conuinent vaya e gaynnia a razon de çinc per seys per an. E a dar e pagar enquera per totz quantz dies pasarien del dit /⁷ terme adeuant per cada dia dos soltz de sanchetz per pena, la mitat a la seynoria mayor de Nauarra e l'altra mitat a uos lo dit Miron /⁸ o a tot omne qui esta carta mostrara. E a tenir e complir tot ço que en esta carta se conten e de non venir contra en tot ni en partida, io lo /⁹ die deutor renunciye tot for, hus e costumpne ecclesiastic e seglar, specialment renunciye tot mon for. E obliguei totz mes bens mouentz /¹⁰ e sedentz, gaynnatz e per gaynnar, or que les ayen e trobar se puyquen, al molt alt e poderos seynnor don Karles per la gracia de Deus rey de França /¹¹ e de Nauarra e a son gouernador de Nauarra o a son loctenent, que del dit terme adeuant sens amonestar e sens nengun altre cos/¹²treynniment donguen porter o porters per enparar e pendre totz mes bens e ne vendien e fermien tantz e paguien a uos lo dit Miron o al /¹³ mostrador d'esta carta de tot ço que sobredit es. E preguei al hondrat e saui don Bertolomeu de Sangosa, cambiador garda del sayel del /¹⁴ seynnor rey en Pampalona, que el meta lo dit sayel en esta carta per far tenir e complir tot ço que sobredit es. E io lo dit Bertolomeu de San/¹⁵gosa, a preguaries del dit deutor, per lo certificament que me fi Miguel d'Urusargui, escriuan inbiat en persona mia per reçebre /¹⁶ esta obligation, ey mis lo dit sayel en esta carta per far tenir e complir tot ço que sobredit es. De tot aquo son testimonis don Esteuen /¹⁷ del Pont, giser de Pampalona , e Açac Auenion iudeu. Facta carta in era .M^aCCC^aLX^a. e tres, dimartz .XV. dies el mes /¹⁸ de iener. Et io Miguel Garçeitx d'Urusargui, escriuan iurat de Pampalona, escriui esta carta per mandament de les dites partides e /¹⁹ fi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat e suy testimoni.

1325, febrero 8, viernes.

Doña Sancha y Ochoa Garceytz, hijos de García Ochoa, venden varias bustalizas al Hospital de Roncesvalles, por 50 libras.

AGN, Roncesvalles, leg. 1, nº 48 (perg. muy deteriorado, ilegible en varias partes, 670x300 mm.)

..... don Sancho, vezins de Biscarret, muyller de Garcia Ochoa de Biscarret qui fo, atorgam /² don Garcia Ochoa de Biscarret qui fo per nos e per Aluira Arceytz e per Maria Arceytz, filles del deuantdit Garcia Ochoa /³ filtz del dit don Garcia Ochoa de Biscarret, frayre de mi lo deuantdit Ochoa Garceytz, con voluntat /⁴ de Garçain, comendador de la glesia e ospital de Çilbeti, en vetz e en nompne de vos meteiss /⁵ bustalizes que nos auem els errms del rey nostre seynnor e de la terra de Val d'Erro. Et /⁶ dreytage que nos auem en es bustalizes que son clamades en bascontz Cuuiaran delarrac, /⁷ Cuuiayçaga vagadarr, Vagassueta, Equissoren gayça, Meaze, Verrderitz, Açaldegui, Anxoela Vrrelo /⁸ vendem con toz aquels dreytz que nos auem ni a nos pertain auer en les sobredites bustalizes e sobrenompnades et con totes les /⁹ Et nos les deuantditz dona Sancha e Ochoa Garceytz, per nos et per les deuantdites Aluira /¹⁰ sobrenompnades, con toz ses dreytz, segunt dit es, vendem e atorgam a uos /¹¹ Ospital e de la deuant(dita) Orden, con intrades e con yssides, con errbes e aigues /¹² ten de ample e de lonc e de alt del cel troa dintz en abisme, e con totz quantz /¹² deuantdites bustalizes, errbes e aigues e paztures e pertenençies pertinentz a elles per qualseuol manera. En tal /¹⁴ forma e manera sobredita horden les ayatz e possediscatz per totz temps, sin contraria nin contrast ninguna /¹⁵ que nos auem en les sobredites bustalizes, errbes e augues e paiztures e pertenençies Hospital de Santa Maria de Ronçauals o a tot uostre mandament, tota la nostra /¹⁷ nos auem o a nos pertain ad auer en les deuantdites bustalizes, errbes e aigues e paiztures, con totz quantz an o deuan auer, les ayatz /¹⁸ contrast de nos medeiss e de tota nostra genoylla e de tota nostra generation e de totz omnes o de totes fempnes e de tot nostre paren/¹⁹(tesc) pera vendre, pera enpeynar, pera cambiar, pera alienar, pera iayre, pera cuuilar, pera espleytar, pera vedar, pera soltar, pera en/²⁰ bustalizes, errbes e aigues, con terres, ganatz menutz o gaynatz e con tota manera de ganatz, segunt que a uos per ben vist sara, e per far totes /²¹ en manera de com cada un o cada uns poden o deuen far de la sua res, propietat e proprio per secula concta. Ont renunçiam tot for seglar /²² mal engan. En les quales deuantdites bustalizes, errbes e aygues e paystures e en tota la part e en tot lo /²³ dreit io la sobredita dona Sancha e io lo sobredit Ochoa Arceytz, per nos e per Aluira Arceytz e per Maria Arceytz /²⁴ e per Lope uos lo dit comendador, per nos e per nos e en vetz e en nompne del sobredit vostre Ospital de Santa Maria de Çilbeti e de la /²⁵ sobredita Horden de Santa Maria de Ronçauals, segunt for e hus e costumpne del regne de Nauarra manda, vos auem mis en tenença e en corporal posesion /²⁶ desapoderant a nos de tota la tenença e possession, de tota la propietat e seynoria e dreytage que en les deuantdites bustalizes, errbes e aygues e /²⁷ paystures auem en qualseuol manera. Es a saber

que en la bustaliza que sobrenomnada es de Vagassueta, en vetz e nompne de totes les altres bustalizes sobre/²⁸ nompnades, errbes, aygues e paiztures bustalizes que en esta carta non sobrenomnades que son o deuen ser de les errbes e aygues /²⁹ bustalizes e paistures, com sobredit es, apoderant a uos de tota la tenença e possession de la propietat e de la seynoria e dreytage /³⁰ paystures que nos auiem en qualseuol manera o razon, pensada o per pensar, leyalment, a bona fe, sens mal /³¹ engan present carta veyran e hoyran que com nos, les deuantditz dona Sancha e Ochoa Garceytz, per nos /³² e per sobredit Lope Arceytz, totz ensemble e cada un de nos, atorgam e venem de maniffest que auem /³³ agut e rebut per tot preçi conplidament de la dita venta de la nostra part e dreytage de les sobredites bustalizes, çinquanta /³⁴ liuras de bons moneda corrible en Nauarra, de que nos tenem ben per pagatz e per entegratz del dit preçi e de la sobredita venta /³⁵ e del exception de non agutz e de non reçebutz e de non contatz dines. Et per tal que a uos lo sobredit comenda/³⁶ dor Orden de Santa Maria del Ospital de Ronçauals valga la dita compra per totz temps e non venga /³⁷ en dubda la sobredita dona Sancha e yo lo sobredit Ochoa Arceytz per nos e per les ditz Aluira Arceytz /³⁸ e Maria Arceytz auem donat a uos lo dit comendador, per vos e en vetz e en nompne del dit uostre Ospital de Santa Maria de /³⁹ Çilbeti fermes de saluetat segunt for del regne de Nauarra manda, de nos medis e de tota la nostra genoylla /⁴⁰ e de tota la nostre parentesc, nompnadament a don Petri Santz de Bertitz, escuder, al qual ferme auem en /⁴¹ conuinent en razon d'esta fermetat en que nos mis lo auem, sobre totz nostres bens sedentz e mouentz, /⁴² presentz Et yo lo sobredit don Petri Santz, escuder, atorguey per tal ferme de com sobredit /⁴³ es, sobre totz leyalment, a bona fe, sens mal engan. Et sobre tot aço que dit es desus, en tal que siatz, vos /⁴⁴ lo deuantdit la dita Orden de Santa Maria de Ronçauals en siatz mas firmes e segurs de la dita vendida /⁴⁵ de la dita la dita dona Sancha e yo lo dit Ochoa Arceytz, per nos e per les dites Aluira Arceytz e Maria Arceytz e per /⁴⁶ lo dit vos auem donat fiançes de redra e de saluetat ius pena de cent liures de bons sanchetz /⁴⁷ a uos lo dit comendador de Çilbeti per uos e en vetz e en nompne del dit vostre Ospital de Çilbeti e de la sobredita Orden /⁴⁸ de Santa Maria de Ronçauals, don Petri Santz de Bertitz e a don Miguel Garceytz de Biscarret, escuders, e a don Garcia Santz d'Exnotx, capellan, /⁴⁹ en tal forma e manera que si per ventura vey que esta carta vos es otorgada e fayta adeuant, nos o altre per nos, alguns de nostra genoylla e de nostra generation /⁵⁰ o de nostre parentesc o omne monde uos fissem embarrc ni ennuy nin uos metissem mala votz nin vos donassem nin vos fissem pleytesia nin demanda ninguna /⁵¹ a uos lo sobredit comendador de Çilbeti o al Ospital de la sobredita Orden en la dita nostra part de les dites bustalizes, errbes e aygues e paystures, que nos vos auem fayta /⁵² vendida que nos la fagam valer, quedar e redrar tot embarrc o l'ennuy o la mala votz o la demanda o la pleytesia que mis vos /⁵³ faria bens que nos vos auem fayta vendida, en manera que la dita vostra compra vos romainga e finque en uos en bona /⁵⁴ entegra ningun, e si non lo fissem que vos donem paguem la dita pena de les çent liures de sanchetz e tornes /⁵⁵ alongament ningun e sin altra carta de procuracion e sin contrast ningun, sabudament la mitat pera la seynoria mayor de Nauarra /⁵⁶ per tal que que son dites en esta carta, e l'altra mitat pera vos, lo dit comendador de Çilbeti, e pera al dit vostre Ospital de /⁵⁷ E pagada o non pagada la dita pena, volem e nos platz que la dita seynoria mayor de Nauarra nos faga

agardar, valer, tenir e complir tot lo que /⁵⁸ de redra e de saluetat nos em hobligatz e les auem en conuinent de gardarles de tot daum e damage que a els les puiria auinir /⁵⁹ besties e ganatz presentz e per venir, e renunciand /⁶⁰ don Garcia Santz d'Exnotx, cappellan, atorgam nos per tals fiançes /⁶¹ renunciand a tot nostre for. E yo la sobredita dona /⁶² E yssament yo lo sobredit ferme e nos les sobre/⁶³ renunçiam totz fors e hus e costumpne /⁶⁴ E yo la deuantdita dona Sancha e io lo deuant/⁶⁵ nos pregam al hondrat e saui don Garcia Ochoa, peagre de /⁶⁶ saiel del seynor rey en pendent en esta present carta, per far nos tenir /⁶⁷ Garcia Ochoa peager, a pregaries e mandament dels sobreditz vendadors e del sobredit ferme /⁶⁸ dites fiançes notari iurat de Ronçauals, ey mis lo sayel de nostre seynor rey en pendent en esta present carta /⁶⁹ per far valer, tenir e complir tot ço que sobredit es Martin Garceytz de Çaçpe, Pero Miguel d'Aizcona, Sancho Lopitz, çabates; Lope Enecoitz d'Ardaitz /⁷⁰ de Ciga de Baztan, Eneco Ezquarr, uezins de Val d'Erro. Facta carta e vendida diuendres primer apres Sancta Agatha, el mes de febrer, /⁷¹ anno Domini .M.CCC.XX^o quarto. Et io Enequo Lopiz iurat de la vila de Ronçauals, qui a les coses deuantdites fuy present, a pregaries e requisition e /⁷² mandament de les dites partides e dels sobreditz ferme escriui esta carta con ma propria man e fi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat e suy testimoni.

1325, junio 21, viernes.

Juan Díez, portero del rey, requiere a don Miguel de Meoz, amirat de la Poblacion de S. Nicolás, para que no ejerza su oficio fuera de la Población, en jurisdicción de la Navarrería, según mandato del gobernador Alfonso de Robray, inserto en el requerimiento, de 9 junio.

AMP, nº 87-88 (perg. 307x231 mm.).
Publ. LACARRA-M. DUQUE, Fuero de Pamplona, nº 64.

Sapien totz aquels qui esta present carta veyran et hoyran que sub era de mill et trezenz et sissanta et tres, el mes de juyenn, diuendres /² primer antz de la festa de Sant Johan Baptista, en presençia de mi, Pere Miguel de Aranguren, notari public et iurat de Pampalona et dels testimonis /³ deius escriutz, Johan Dietz de Çuaçu, porter de noste seynnor lo rey, personalment de part la seynnorria mayor de Nauarra, requeri a don Miguel de /⁴ Meotz, amirat de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona con huna carta de mandament del seynnor gouernador huberta et sayel/⁵lada con lo sayell de la Cort de Nauarra, la qual carta lo dit porter fi leyre a mi, lo dit notari per denant lo dit amirat et dels testimonis /⁶ deius escriutz, la qual carta es en esta forma:

Alffonso de Rouray, gouernador de Nauarra, al nuestro amado don Miguel de Meotz amirat /⁷ de la Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona, saludes e amor. Como nos otras uegadas vos ouiesemos mandado que vos de los por/⁸tales de la dicha Poblacion affuera et especialment en la jurisdiction de la preuostat de la Nauarrerria de Pomplona no vsades de vuestro offitio de la admira/⁹dia et a nos se a dado en entender que vos uiniendo contra el dicho mandamiento nuestro, tomades pan en la dicha Nauarrerria et vsades del dito vuestro offitio /¹⁰ en la jurisdiction de la preuostat de la dicha Nauarrerria, de que nos maraueyllamos mucho si asi es, por que uos mandamos firmement que uos fuera de los /¹¹ portalles de la dita Poblacion de Sant Nicholau de Pampalona en la jurisdiction de la dicha preuostat de la dicha Nauarrerria no vsedes del vuestro /¹² offiçio nin vos entremetades en ren, sopiendo por çierto que si lo fiziesedes procedriamos contra vos commo de derecho fues et de razon, et non falga. /¹³ Data en Olit, domingo primero enpues la Trinidat. E gouernador la mando. Testes l'abat de Lerin e don Miguel Motça, alcaldes de la Cort/¹⁴ et maestre Simon Aubert, procurador del seynnor rey. Nota Miguel Ortiz. Anno Domini M^o.CCC^o vicesimo quinto. Redite literas.

Et leyuda la di/¹⁵ta carta del dit seynnor gouernador, yo lo dit Johan Dietz, porter, dizi et requeri al dit don Miguel de Meotz, amirat, de part del rey /¹⁶ nostre seynnor que no vsas del offiçi de la amiradia fora dels portalls de la dita Poblacion en la jurisdiction de la preuostat de la ciutat de la Naua/¹⁷rreria de Pampalona. Et lo dit porter requeri a mi lo dit notari que yo de mon offiçi li'n fisey un public instrument d'esta requisicion, et lo /¹⁸ dit don Miguel de Meotz respondi que el no ha vsat del offiçi de la amiradia en la jurisdiction de la preuostat dela Nauarrerria segont se conteyn per /¹⁹ lo mandament del gouernador. Et d'aquo requeri a mi lo dit notari que yo de mon offiçi li'n fisey un public insturment. De les quals requisitions faytes /²⁰ son testimonis qui clamatz et pregaz et presentz furen en logar et qui per testimonis se aytorgaren Salvador Lopiz et don Miguel de Equieta merçers, et don Martin de /²¹ Echarri broter, vezins de Pampalona. Et io lo dit Pere Miguel de Aranguren notari, qui a les coses sobredites fuy present, a pregaries et requisit(i)ons et /²² mandament dels ditz porter et amirat, escriui dos cartes, tant la vna com la altra pera obs dels ditz porter et amirat, et en testimoniança /²³ d'aquo fi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança de les coses sobredites.

215

1325, octubre 8, martes.

Martín Iñiguez de Azoz, capellán, reconoce deber 100 sueldos de sanchetes al judío Juce de Bergerac.

AGN, Comptos, caj. 6, nº 42 (perg. orig. falto del sello pendiente, 325x152 mm.).
Publ. ARIGITA, La Asunción..., 214.
Catálogo..., I, nº 854.

In Dey nomine. Sabuda cosa sia a totz homes que nos don Martin Yeneguitz d'Açotz capelan e dona Gracia sa mayre e Aluira clauera del dit don Martin Yeneguitz /² otorguam e uenem de manifest que deuem a uos luçe de Vergerach, iudeu, o a tot omne qui esta carta mostrara, cinquanta soltz de bons sanchetz e dos /³ kafitz de bon forment nou e linpi, de dar e de pendre, mesura de Pampalona, que uos a nos auetz prestat en plana amor, de que nos tenem ben per pagatz et per en/⁴tegratz, renunciant a la exception de no agutz e de non contatz e de non reçebutz dines e forment. Terme es que uos deuem pagar tot lo dit deute pla/⁵nament, en patz, sens pleytesia ninguna e sens altre alongament, sabudament lo dit forment a esta primer festa de Santa Maria d'agost que primera uen e d'aylli en /⁶ seguent, les ditz dines a esta primer festa de Sant Miguel del mes de setembre que primera en seguent sera. E que uayen e gainnien dels ditz termes ade/⁷uant a razon de cinc per seyss per an, segunt hordenança es per nostre seynnor lo rey. E altresí de dar e pagar uos per cascun dia dels ditz termes ade/⁸uant de pena dos soltz de sanchetz, la mitat pera la seynnoria mayor de Navarra e l'altra mitat pera uos lo dit iudeu o pera tot omne qui esta carta mostrara. /⁹ E dar e pagar uos totz daums, cost e messions e destartz e del tot que uos creyam en uostra palaura, sens iura e testimoniança ninguna. E /¹⁰ nos les ditz deutors renunciem tot for, hus e costumpnia de for seglar e de santa Egleſia, especialment renunciem cada hun de nos a nostre for e al for /¹¹ de non respondre a la carta. E sobre to aquo encara nos les ditz deutors cascun per lo tot obligam deshuey adelant totz quantz bens mobles e heredatz, /¹² sedentz e mouentz gainnatz e per gainnar, conoyssutz e per conoystre, d'or que trobatz sien, al seynnor rey o a son governador de Navarra o a son logar/¹³tenent, en tal manera que si pagat non uos auiem tot lo dit deute als ditz termes com dit es, que sens citar nin sens amonestar uos donguen porter /¹⁴ o portes per pendre e enparar, uendre e firmar tantz dels ditz nostres bens e paguen a uos lo dit iudeu o a tot omne qui esta carta mostrara tot /¹⁵ ço que sobredit es. E pregam al hondrat e saui don Bertholomeu de Sangossa cambiador franc de Pampalona tenedor e garda del sayel /¹⁶ del seynnor rey, que meta lo dit sayel del seynnor rey pendent en esta present carta. E io lo dit Bertholomeu de Sangossa a pregaries /¹⁷ e mandament dels ditz deutors, estant certificat ben e diligelment per Martin Garçeytz escriuan enbiat en persona mia per reçebre esta obligation /¹⁸ hey mis lo dit sayel del seynnor rey pendent en esta present carta per far ualer, tenir e complir tot ço que sobredit es. Testes sunt don /¹⁹ Marco lo correyer e Mosse Abet de Coreylla, iudeu argenter. E io Martin Garçeytz notari public e iurat de Pampalona, qui la present /²⁰ carta escriui per mandament de les dites partides, era .M^a.CCC^a. syssanta e tres, el mes de octubre, dimartz primer antz de la festa de Sant Fermin /²¹ en testimoniança d'aquo fi y aquest mon sig(signo)ne acostumpmat en esta present carta e sui testimoni.

216

1325, diciembre 22, domingo.

Pedro Periz de Echano de Valdorba vende un huerto en Pamplona a don Sancho Martínez de Ejea, canónigo de Pamplona.

In Dei nomine. Sabuda cosa sia a totz aquels qui esta present carta ueyran et oyran que yo don Pero Peritz de Echano de Ualdorba et yo Martin Garceitz de Mendilorri et /² yo Andregot filla de don lacue de Echano de Ualdorba, uezins et estaiantz en la uilla de Bruslada, totz tres en vna, ab aitorgament et consentiment l'un de l'altre, vendem /³ a uos don Sancho Martinitz de Exea, calonge de la eglesia de Sancta Marya de Pampalona, pera ops a la uostra anima et a la dita eglesia de Sancta Maria de Pampalona, l'ort /⁴ que nos auem el terminat de Ripaue, lo qual ort se ten et se affronta de la vna part con l'ort de dona Cathelina d'Uritz, filla de don Enequo d'Uritz, et de l'altra part se ten /⁵ et se affronta con l'ort de la dita glesia de Sancta Maria, et ten de lonc del sender com om ua ditz ortz troal riuat. Aquest deuantdit ort de guysa et de /⁶ manera com sobrenompnat et affrontat es desus, entegrament, con totes ses dreitures et ses apertinencies de intrades et de yssides, de camins et de senders et de çequies /⁷ et de mugues et con totz aquels dreitz que nos auem ni a nos pertainn de auer per qualseuol manera ni razon de trestot lo segle, nos les deuantditz don Pero Peritz de Echano, Martin /⁸ Garceitz de Mendilorri et Andregot filla de don lacue de Echano, vendem et aitorguam a uos lo dit don Sancho Martinitz de Exea, calonge de la eglesia de Sancta Marya /⁹ de Pampalona, pera ops a la uostra anima et a la dita glesia de Sancta Marya, que la aiatz, heredetz et posedyscatz en bona patz tota tanta quanta es entegrament, assi coma ten de /¹⁰ lonc et de ample et de alt del çel troa dintz en abysme per secula cuncta, pera uendre et pera empeinnar, pera cambyar et pera alienar et pera affar totes uostres propres uolontatz /¹¹ en uita et en mort, coma cada un pot et deu far de la sua cosa propria sens ningun embarguer, saluant les detz soltz de sanchetz de çes que lo capitol de la glesia /¹² de Sancta Maria de Pampalona ha cascun an perpetuament de çes tant quant lo segle aturya sobre lo dit hort. /¹³ Sabuda cosa es que yo lo dit don Pero Peritz de Hechano de Ualdorba et yo Martin Garçeitz de Mendilorri et yo Andregot filla de don lacue de Echano de Ualdorba /¹⁴ qui fo, aitorguam et uenem de manifest que auem agut er reçebut amoralment et em patz de uos lo dit don Sancho Martinitz de Exea, calonge de la eglesia de Sancta /¹⁵ Marya de Pampalona, per tot preçi d'aquest deuantdit ort uendut con l'aliata ensemble, çinquanta libras de bons sanchetz de la bona moneda corrible del regne de /¹⁶ Nauarra. Trestot preçi complit, nos les deuantditz uendedors tenem nos en ben per pagatz et per entegratz del preçi et de l'aliata et de totes coses, renunçiant /¹⁷ a la exception de non contatz et de no agutz et de non reçebutz diners. /¹⁸ Et per mayor segurtat et aitorgament d'aquest deuantdit ort uendut, nos les deuantditz don Pero Peritz de Echano, Marin Garceitz de Mendilorri et Andre /¹⁹ got filla de don lacue de Echano de Ualdorba qui fo, a uos lo deuantdit don Sancho Martinitz de Exea calonge de la eglesia de Sancta Marya de Pampalona, /²⁰ pera ops a la uostra anima et de la dita glesia de Sancta Marya, dam uos en fermes et fiançes de saluetat per conuenent de çent libras de bons sanchetz, es assaber don /²¹ Garçia Bon d'Arrieta lo correyer et don Martin de Goinni lo bureler, uezins de Pampalona, en tal manera que si per auentura algun omne ho alguna fempna parentz ho estran /²² ges de nos, uos mouien playt ho demanda alguna ho uos metien enbarc ho mala uoz el deuantdit ort uendut per qualseuol manera ho razon de trestot lo se /²³ gle, saluant el dit çes, que les deuantditz fermes et fiançes de saluetat uos lo saluien et les faguen quedar et redrar et estar em patz en manera que demanda /²⁴ ninguna non uos sia feita et uos uaylla la uostra compra et romaingatz en ela en paçifica possession, sens ningun embarguer, et si no lo fyssen, que uos faguen pagar /²⁵ ho que uos paguien

sens ningun si per conuenent hueytanta libras de bons sanchetz a uos lo dit don Sancho Martinitz de Exea ho al mostrador d'esta carta. Et /²⁶ les vint libras a la seynnoría mayor de Nauarra per tal que faga ualer, tenyr et complyr tot ço que en esta present carta es escriut. Als quals fermes et fiançes de /²⁷ saluetat auem en conuenent et nos obliguam de gardarles de tot quant mal et damage els recebran en rason d'aquesta dita fermetat et fiançeria en que /²⁸ nos mys les auem ius obligation de totz nostres bens sedentz et mouentz or que nos les aiam ni trobar se puysen, renunçiant generalment et specialment a tot nostre /²⁹ for. Et nos les deuantditz don Garçia Bon d'Arrieta lo correyer et don Martin de Goinni lo bureler, uezins de Pampalona, aitorguam nos per tals fermes et /³⁰ fiançes de saluetat d'est deuantdit ort uendut de com sobredit es, ius obligation de totz nostres bens sedentz et mouentz or que nos les ayam ni trobar se /³¹ puysen. Et per tenyr et complyr tot ço que sobredit es, nos les deuantditz uendedors et nos les deuantditz fermes et fiançes de saluetat, totz en vna et /³² cada un de nos per si, renunçiam per cert saber tot for, tot hus et tota costumpe seglar et de Sancta Glesia et totes alçes e razons, exceptions, dilations et alegations que /³³ nos ho altre per nos a pro et a defenssion de nos podysem propondre , alegar, rasonar et dyre en Cort ho fora de Cort, en iudizi ho fora de iudizi, per deuant qual/³⁴seuol iuge ecclesiastic ho seglar, uolem et nos platz que a nos res non uaylla nin pro nos tengua et nin siam odutz en ninguna res contra lo dit don Sancho /³⁵ Martinitz de Exea ni contra al mostrador d'esta carta en esta cosa, generalment et specialment renunçiam a tot nostre for et a la exception de non dyre res con/³⁶tra esta carta, et si lo fyssem que a nos non uaylla. De tot aquo son testimonis qui clamatz, pregatz, presentz furen en logar et qui per testimonis se aitorga/³⁷ren don Hyenego Ochoa d'leltz capelan de Santa Marya Magdalena, don Per Aznaritz et don Iohan Peritz de Bidaurreta, ortelans de Pampalona. Et nos les deuant/³⁸ditz don Hyenego Ochoa d'lelz, capelan de Sancta Marya Magdalena, don Per Aznaritz et don Iohan Peritz de Bidaurreta, ortelans de Pampalona, aitorguam nos /³⁹ per tals testimonis de com sobredit es. Facta carta in era mil trezentz syssanta et tres, el mes de dezembre, lo dimenge primer antz de la festa /⁴⁰ de Nadal. Et yo Iohan Miguel notari public de Pampalona qui a les coses deuantdites fui present, escriui esta present carta ab aitorgament de les dites /⁴¹ partides et fi aquest mon sig(signo)ne acostumpnat en testimoniança de uertat.